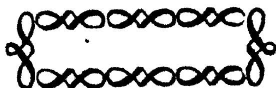

శ్రీరస్తు.

—:o:—

ఆపస్తంబయజ్ఞాజీయవిషయానుక్రమణికా.

శ్రీ ర స్తు.

శు భ మ స్తు.

శ్రీమహాగణపతయే నమః

ఆ ప స్తం బ య ల్లా జీ య ం.

సప్రయోగధర్మశాస్త్రమ్.

వందే వందారు మందారమిందుభూషణనన్దనమ్।
అమందానందసందోహబంధురంసింధురాననమ్॥౧॥
రత్నగర్భాంగణపతించంద్ర మౌళీశ్వరంపరమ్।
నమామిభగవత్పాదమదభీష్టార్థసిద్ధయే॥౨॥
ఓమ్॥ శ్రీపతింపార్వతీనాథం విఘ్నేశంవిఘ్ననాశనమ్।
గురూన్పితౄన్స్వకాన్వృద్ధాన్ విప్రాన్వేదవిద స్తథా॥౧॥
భగవంతంభరద్వాజం ప్రణమ్యచకపర్దినమ్।
బ్రహ్మజ్ఞోవిదుషామిష్టో భారద్వాజసముద్భవః॥౨॥
తలమాడ్యన్వయభవో యల్లభట్టసుతస్సుధీః।
మహావ్రతాత్పరబ్రహ్మనిష్ఠో యల్లాజినామకః॥౩॥
వక్ష్యామ్యహంపరేతస్య చాహితాగ్నేర్ద్విజన్మనః।
భారద్వాజీయసూత్రస్య పైతృమేధికమంజసా॥౪॥
తత్సూత్రమన్యసూత్రాణి తత్తద్భాష్యాణ్యశేషతః।
సద్భిరాచరితంపూర్వ మాచారంచసమాసతః॥౫॥
విలోక్యవివిధాన్గ్రంథాన్ ప్రయోగప్రతిపత్తయే॥

అథాతః పైతృమేధికందహనమథేదానీంమృతకర్మోచ్యతే। పైతృమేధికమితికర్మ నామఅశ్వమేధపురుషమేధఇతివత్। అహితాగ్నిమగ్నిభిర్దహంతియజ్ఞపాత్రైశ్చేతిశ్రుతిపఠితత్వాత్। ఆహితాగ్నేఃప్రేతస్యపైతృ

మేధికేనకర్మణాదహనంకర్తవ్యం - పురుషాహుతిర్యస్య ప్రియతమా ఇతి
విజ్ఞాయత ఇతి శ్రుతేశ్చ - మృతస్య పురుషస్య దహనమేవ పురుషాహుతిః ।
(బ్రహ్మిష్ఠశ్చేద్బ్రహ్మమేధః పైతృమేధికేన బ్రహ్మమేధేనచ ఉభాభ్యాం తస్య
సంస్కారః) ఆహితాగ్నేర్మరణసంశయే ప్రాచీనావీతీ దహనదేశం జోషయ
త ఇత్యయం పక్షో నాశ్రయణీయః - లోకగర్హితత్వాత్ । గ్రామేవాస్యై శ్రౌ
తేనకల్పేన జుహుయాదిత్యయమేవపక్షః కలావనుష్ఠేయః - దధ్యంజలిహో
మవత్ । ఆహితాగ్నేర్మరణసంశయేఽగ్నిష్వప్యుత్పాథా జనాగ్రీణాం ద్వశ్రీ
హుంత్య గ్రహమిత్యాదయో వికల్పాః। యావద్వా సంశయమన్యైస్తావదజ
స్రాసృంధారయత్ హోమకాలే ప్రాప్తే తేష్వగ్నిషు పయసాగ్నిహోత్రం
ప్రకృతివజ్జుహోతి ఆమరణాత్ । అగ్నిహోత్రోచ్ఛేషణం ప్రతిజ్ఞాతం నిదధా
తి। పాత్రపూరణార్థం పానార్థం వా ప్రాశ్నావా ఏతే ఆహితాగ్నేర్యదగ్ని
యత్తదేవ సంసమిద్ధాః । పాలయంత్యగదో హైవభవతీతి విజ్ఞాయత ఇతివ
చనాత్। భైషజ్యమేతత్॥ తేష్వపి సోనుజుహ్యాస్త్యపీతి వచనాత్। న కేవలమ
గ్నిహోత్రమేవ అన్యాన్యపి దర్శపూర్ణమాసాది నిత్యనైమిత్తిక కామ్య
ప్రాయశ్చిత్తాన్యపి కర్తవ్యాని యది జీవేత్ । మరణసంశయనివృత్తౌ ఏతదగ్ని
హోత్రోచ్ఛేషణం స్వయం యజమానః పిబేత్ । ప్రాతరగ్నిహోత్రం హు
త్వా జఘన్యైః శ్రీవమ్యా అన్యం ప్రణీయ పథికృతిమాయుష్మతీం చ కుర్యాత్ ।అవివా
నాజసాగ్రీ కుర్వీత ప్రాగ్విష్టగమనాద్విహారగ్ సాధయేత్ । ప్రోతేపి విహార
ణమేకే సమామనంతి । తదనర్థకం ప్రజాయా ఇతి విజ్ఞాయత ఇతివచనాత్-
విహిత ప్రతిషిద్ధత్వాద్వికల్పః । ఏవం కృతేపి ఇతో న జీవేదితి ప్రత్యయో న చేత్
మరణసంశయ ఏవ మ్రియమాణస్యైవం న యజ్ఞలోపో భవతీతి విజ్ఞాయత ఇ
తివచనాత్॥ *

— * పూర్వపక్ష నయనం. * —

యది పూర్వపక్షరాత్రౌ మరణం శంకేత సాయమగ్నిహోత్రం హు
త్వా తదానీమేవ ప్రాతరగ్నిహోత్రం జుహుయాత్ । పూర్వపక్షే దివా ప్ర
మీతస్య న కించిత్కర్తవ్యమస్తి ప్రాతరగ్నిహోత్రమేవ - యద్యపరపక్షరా
త్రౌ మరణం సంకేత సాయం ప్రాతరాహుతిభిరేనం పూర్వపక్షే నయేయుః

దశాంచకుర్యాత్ । అస్యార్థః- యద్యపరపక్షే సాయంకాలే మరణశం
కాతదాతద్దినమారభ్యఆగామిదశాంతాః యావంతస్సాయం హోమాః
తాన్ సాయంహోమేనసమాప్య పక్షహోమన్యాయేన జుహుయాత్ తదా
నీమేవతత్పరదిన ప్రాతరారభ్యఆగామిశుక్లపక్షప్రతిపదః యావంతః ప్రా
తర్హోమాః తాన్ ప్రాతర్హోమేన సమాప్య పక్షహోమన్యాయేన
జుహుయాత్ । యద్యపరపక్షే ప్రాతఃకాలేమరణశంకాతదాతద్దినప్రాతఃకా
లమారభ్య ఆగామిశుక్లప్రతిపదః యావంతః ప్రాత హోమాః తాన్
ప్రాతర్హోమేనసమాప్యపక్షహోమన్యాయేనజుహుయాత్ । తదానీమేవ
తద్దినసాయం హోమమారభ్యఆగామిదశాంతాః యావంతస్సాయంహో
మాః తాన్ సాయంహోమేనసమాప్యపక్షహోమన్యాయేనజుహుయాత్ ।
హోమదశాంనకర్తవ్యాః పునర్యదిసజీవతీతి॥ ✻

✻ అథపక్షావశిష్టహోమక్రమః. ✻

మృతేతుమృతాగ్నిహోత్రవిధానేనపక్షావశిష్టసాయం హోమాన్
ప్రాతర్హోమాంశ్చ గణయిత్వాసకృత్సకృదున్నీయనిత్యతంత్రేణ హో
మద్వయం కుర్యాదితి కేచిత్ । యద్యపరపక్షే సాయంకాలే ప్రమీయేత తదా
తద్దినమారభ్య ఆగామిదశాంతాః యావంతస్సాయంహోమాః తాన్ సా
యంహోమేనసమస్యగణయిత్వా సకృత్సకృదున్నీయ మృతాగ్నిహోత్ర
విధానేనజుహుయాత్ । తదానీమేతత్పరదినప్రాతఃకాలమారభ్య ఆగామి
శుక్లప్రతిపదః యావంతః ప్రాతర్హోమాః తాన్ ప్రాతర్హోమేన సమ
స్యగణయిత్వా సకృత్సకృదున్నీయ మృతాగ్నిహోత్రవిధానేన జుహు
యాత్ । యద్యపరపక్షప్రాతఃకాలేప్రమీయేతతదాతద్దినమారభ్యఆగామిశుక్ల
ప్రతిపదఃయావంతఃప్రాతర్హోమాః తాన్ ప్రాతర్హోమేనసమస్యగణ
యిత్వాసకృత్సకృదున్నీయమృతాగ్నిహోత్రవిధానేనజుహుయాత్ । తదా
నీమేవతద్దినసాయమారభ్యఆగామిదశాంతాః యావం తస్సాయంహో
మాః తాన్ సాయంహోమేనసమస్యగణయిత్వాసకృత్సకృదున్నీయ మృతా
గ్నిహోత్రవిధానేనజుహుయాత్॥ తదాహత్రికాండీ ॥ కృష్ణపక్షే ప్రమీయే
తయద్యాహితాగ్నిప్రాతరాహుతీః । శేషాస్తుజుహుయాద్దశ పర్యంతాః పక్ష

హోమః స్యాత్॥ తదానీమేవ జుహుయాత్ సాయంకాలాహుతిరపి। సాయంప్రభృతిమే
తచేత్ సాయమాహుతిం జుహుయాదథ॥ తదానీమేవ జుహుయాత్ ప్రాతః కా
లాహుతిరపి। సకృద్గృహీతసు తేష్వింభిన్నతంత్రంచ హోమయోః॥ అగామిద
శదేవతాభ్యః ఇత్యమాం ప్రకారేణ పూర్ణాహుతిం జుహుయాత్। అగ్ని
హోత్రోచ్ఛేషణం పాత్రపూరణార్థం నిదధాతి। స్థాలీగత మగ్నిహోత్రో
చ్ఛేషణమితి ద్రష్టవ్యం। అపి హిరగ్నిస్వామీత్యంతిమాగ్నిహోత్రస్థాల్యా
త్ప్రణముక్త్వానుప్రహరతి। సాహ్యగ్నిహోత్రస్య సంస్థితిః। నైయమికా
గ్నిహోత్రే-ఏవ వా అగ్నిహోత్రస్య స్థాణుః యత్పూర్వాహుతిరితి శ్రుతిబలా
[illegible]స్త్యవృత్తౌ పూర్వాహుతేరేవ ప్రాధాన్యముక్తం। ఉత్తరాహుతి ప్రఖ్య
[illegible]గ్న్యైరాహుతీనామంగత్వముక్తం। తథా పశుహోమే పశుహో
[illegible]పరాగ్నిహోత్రమేన సంభవతి। ఆహవనీయ ఏవేతి కపర్దిస్వామి
[illegible]క్తం। మృతాగ్నిహోత్రే తూష్ణీం చతస్రో గార్హపత్యే జుహోతి।
[illegible]ష్ణీం చతస్రోఽన్వాహార్యపచన ఇతి త్రివిద్యావృద్ధేన తాళవృంతనివాసినా
[illegible]క్తం। ప్రోషిత మరణే గ్నిగుప్త్యర్థహోమే సర్వం సాంగం తూష్ణీ
మగ్నిహోత్రం కర్తవ్యమితి ధూర్తస్వామి భాష్యకారేణోక్తత్వా
చ్చ - పశుహోమస్యాయం ప్రాప్తపూర్వపక్షనయనం - నైమికాగ్ని
హోత్ర పక్షావశిష్ట హోమమేవ పూర్వపక్షనయనం - మృతాగ్నిహోత్ర ప
క్షావశిష్ట హోమమేవ అపరాగ్న్యైహోమమాభవంత్యేవ॥ పశుహోమే
త్రికాండః॥ పశుహోమాన శేషాంస్త్రీన్ శేషహోమానథాపివా। సమస్యజు
హుయాత్తత్ర ప్రయోగోఽయం నిరూప్యతే॥ ప్రతిపద్యన్నమేత్సాయమాపద్య
త్తే థవాదినే। యావంత్యోపవసథ్యాహాత్ప్రాగ్దినాని భవంతి హి॥ తావంతి
ప్రతిగృహీణ్ణయాచ్ఛతురున్నయనానితు। పాత్రాంతర సహాయాయాం నిత్యా
యాం ప్రకృతిసుచి॥ స్ఫాలం స్యకంతరం వాపి కృత్వా తత్ర సమున్నయేత్। ఏ
కాసమిత్సకృద్ధోమస్సకృత్పాణి విమార్జనం॥ ఉపస్థానం సకృత్కార్యం
శేషాః ప్రకృతిరిష్యతే। ఏవమేవోత్తరత్రాపి ప్రాప్త హోమాన్ సమస్య తు॥
జుహోమాత్ప్వోపవసథ్యాహ్నః ప్రాప్త హోమాన్ వా తదీంత్సకృత్। సమారోపవి
ధానేన సమారోపయతే సలాన్॥ మేధార్యంతే థవాధార్యం ధారయేత్

తత్పూర్వవత్॥ *

అథదర్శపూర్ణమాసాదిపూర్ణాహుతిః॥ మరణసంశయఏవప్రియమా
ణస్యైవంనయజ్ఞలోపోభవతీతివిజ్ఞాయతఇతివచనాత్। చిరకాలము కృతద
పూర్ణమాసాదియాగశ్చేదతిపన్నప్రాయశ్చిత్తంకృత్వానంతరం అతిప
తదర్శపూర్ణమాసంకుర్యాత్। అతిపన్నానాందర్శపూర్ణమాసానాం ప్రా
యశ్చిత్తార్థంపథికృతే వైశ్వానరేష్ట్యోఃస్థానేపూర్ణాహుతీః హోష్యామీతి
సంకల్ప్య- ఆహవనీయంవిహృత్యజుహ్వాచతుర్గృహీతం గృహీత్వా ॥ వి
దేవేభ్యో అధ్వనః.....సుక్రతోమ్ ॥ ఆదేవానామపిపంథామగన్మ...
కల్పయాతిస్వాహా। ఆహవనీయేజుహోతి। అగ్నయేపథికృతఇదం ॥
పునశ్చతుర్గృహీతంగృహీత్వా। వైశ్వానరో అజీజనత్.......ఓజసోం ॥
పృష్టోదివి......నక్తంస్వాహా। అగ్నయే వైశ్వానరాయేదం॥ అగ్నింపరిత్య
॥ యదిపూర్వపక్షేమరణంశంకేతతదాసమనంతరమతిపన్నదర్శప్రధా
దేవతాభ్యఃపూర్ణాహుతీః హోష్యామీతిసంకల్ప్య- ఆహవనీయం విహృ
। చతుర్గృహీతేన। అగ్నిర్మూర్ధా......జిన్వతోం। భువోయజ్ఞస్య...స్వా
వాహాగ్ స్వాహా। అగ్నయఇదం॥ పునశ్చతుర్గృహీతేన-ఇంద్రాగ్నీ అవసా
తం......ఈశతోం। గీర్భిర్విప్రః......దైన్మేషి స్వాహా। ఇంద్రాగ్నిభ్యా
మిదం। ఇత్యసోమయాజినః-ఇంద్రంమహేంద్రంవాసోమయాజినః ॥ పునశ్చ
తుర్గృహీతేన—ఇంద్రసానసిం......భరోం ॥ ప్రససాహిషే........రే
తీనాగ్ స్వాహా। ఇంద్రాయేదం। ఇతీంద్రయాజినః ॥ పునశ్చతుర్గృహీతేన -
హాగ్ ఇంద్రోయఓజసా.....వావృధోం ॥ భువస్త్వమింద్ర......చర్ష
స్వాహా। మహేంద్రాయేదం। ఇతిమహేంద్రయాజినః॥ తమగ్నింపరిత్యజ్య ।
యద్యపరపక్షేమరణంశంకేతతదాసమనంతరాతిపన్నపూర్ణమాసప్రధాన
దేవతాభ్యఃపూర్ణాహుతీర్హోష్యామీతిసంకల్ప్య। ఆహవనీయంవిహృత్య చతు
ర్గృహీతేన॥ అగ్నిర్మూర్ధా......జిన్వతోం॥ భువోయజ్ఞస్య...మాన్య తాహం
స్వాహా॥ ఆహవనీయేజుహోతి। అగ్నయఇదం॥ పునశ్చతుర్గృహీతేన ఇదం
విష్ణుర్విచక్ర......సురోం। త్రిర్దేవఃపృథివీ....స్థవిరస్యనామస్వాహా। విష్ణవఇదం
ఇతివిష్ణుయాగపక్షే। అగ్నీషోమయాగపక్షేప్రాజాపత్యయాగదక్షేచ తత్ర

పురోనువాక్యాభిః పూర్ణాహుతిర్హోతవ్యా ఇతి వ్యవస్థా॥ *

ఇష్టిషు మధ్యే మృతిః॥ ఇష్టిమధ్యే హవిర్నిర్వపణాత్పూర్వం తదూర్ధ్వమాసన్నేషు హవిష్షు వా మ్రియేత సర్వేభ్యః ప్రధానహవిర్భ్యః జుహ్వాం సర్వమేకస్థానే గృహీత్వా సర్వా దేవతాశ్చతుర్థ్యంతేన శబ్దేనా 'నూధృత్య స్వాహాకారేణ జుహోతి। సర్వాం తే స్వాహాకారః। అగ్నయే - విష్ణవే - అగ్నీషోమాభ్యాగ్ం స్వాహేతి పౌర్ణమాస్యాం। అగ్నయే-విష్ణవే-స్వాహేత్య సోమయాజినః। అమావాస్యాయాన్తు అగ్నయే ఇంద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహేత్య సోమయాజినః। అగ్నయే- ఇంద్రాయ స్వాహేతీంద్రయాజినః। అగ్నయే మహేంద్రాయ స్వాహేతి మహేంద్రయాజినః అత్రైవోద్దేశత్యాగః- ఉత్తరేష్వగ్రసత్స్వన్నేషు హవిష్షు వా మ్రియేత తూష్ణీముపచారేణ ప్రధాన హవిః సంపాద్య సర్వతస్సమవదాయ పూర్వవజ్జుహుయాత్। పత్న్యా అప్యేతం స్వామిత్వావిశేషాత్। ఉదీచ్యాంగస్య సర్వస్య నివృత్తిః ప్రధానస్య సమ్పన్నత్వాత్। కేచిదమంత్రకం సమామనంతి। ఇష్టివత్పశుబంధాదిషు చ॥ *

పునరాధేయకాలాః॥ ఉత్సర్గేష్ట్యా ఉత్సన్నాగ్నేః పునరాధేయం సంకల్పితకాలాత్ప్రాఙ్మరణశంకాయాం. యద్యపి నార్వాక్-త్రిరాత్రాత్ పునరాధేయమితి కాత్యాయనవచనం॥ తథాపి అగ్నిభిర్వినా మృతస్య సంస్కారం కర్తుమశక్యత్వాత్ మరణసంశయ ఏవ త్రిరాత్రాదర్వాగపి పునరాధేయం కార్యం॥ తదాహ త్రికాండిః—ఉత్సృజ్య పునరాధేయం సద్య ఏవ వారభేత వా। సద్యః కాలం వదంత్యేకే పునరాధేయమాతురే॥ మ్రియమాణస్యైవం న యజ్ఞలోపో భవతీతి విజ్ఞాయత ఇతి వచనాత్ - ఏవం సర్వాస్వాపత్స్వితి వచనాచ్చ। మరణసంశయ ఏవ నైష్టికం పునరాధేయం కృత్వా కాలాపరాధ దోషప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా సాయమగ్నిహోత్రాది కుర్యాత్ యది పూర్వపక్షే మరణం శంకేత నైష్టికం పునరాధేయం కృత్వా కాలాపరాధదోష ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా ప్రాతరగ్నిహోత్రమకృత్వైవ సమనంతరాతిపన్న దర్శయాగం కృత్వా సాయమగ్నిహోత్రాది కుర్యాత్। యద్యపరపక్షే మరణం శంకేత నైష్టికం పునరాధేయం కృత్వా కాలాపరాధ దోషప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా ప్రాతరగ్నిహోత్ర

సమనంతరాతిసన్న పౌర్ణమాసం చనకర్తవ్యం । పౌర్ణమాసీమి
ష్ట్వాజ్వలతోఽగ్నిముత్సృజతఇతివచనాత్ శాయంప్రాత రాహుతిభిఃపూ
ర్వపక్షనయనంఆగామిదర్శదేవతాభ్యాం పూర్ణాహుతీర్జుహుయాత్ ।
ఉత్సృష్టాగ్నేఃపునరాధేయసంకల్పితకాలాత్ప్రాగేవమృతశ్చేదాహితాగ్నేః
ప్రేతాధానానంతరంసమనంతరపౌర్ణమాసాకరణప్రాయశ్చిత్తం తదను
ష్ఠానంచనకర్తవ్యం। పౌర్ణమాసీమిష్ట్వాజ్వలతోఽగ్నినుత్సృజతీతి వచనాత్ ।
తత్రైవాగ్నిహోత్రస్యప్రతిషేధప్రాప్తౌతత్రాహభాష్యకారః ॥ హుం
త్వాప్రేతేమాత్రా ఇత్యాది పునర్వచనం ప్రాయశ్చిత్తనివృత్త్యర్థమితి
విహరణాదిసమానమిత్యత్రమృతహోమానంతరంసమానమిత్యర్థః । ఇతి
సర్వేషువిధిషు మృతహోమస్యనిత్యత్వాదితి అగ్నిగుప్త్యర్థం అగ్నిహో
త్రంకర్తవ్యమితిచసర్వేష్వపిమృతాగ్నిహోత్రం కర్తవ్యమితి కపర్ది
స్వామినోక్తత్వాత్॥మృతాగ్నిహోత్రక్రమః॥ ప్రేతాధానానంతరంఅగ్ని
హోత్రలోప ప్రాయశ్చిత్తవర్జం మృతాగ్నిహోత్రంకర్తవ్యం. పున
రాధేయసంకల్పిత కాలాతిక్రమానంతరం మృతేప్రేతాధానంకృత్వాఽగ్ని
హోత్రలోపప్రాయశ్చిత్తవర్జంమృతాగ్నిహోత్రంకృత్వాదర్శపౌర్ణ
మాసాదీనాంకాలాతిక్రమ ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వాపూర్ణాహుతీశ్చ జుహు
యాదితికేచిత్ । పునరాధేయసంకల్పితకాలాత్ప్రాగూర్ధ్వంచకృష్ణపక్ష
మరణేసాయంప్రాతరాహుతిభిఃపూర్వపక్షనయనంఆగామిదర్శంచ కర్త
వ్యమితికేచిత్ । పత్న్యాఅప్యేవంస్వామిత్వావిశేషాత్ । అగ్నిహోత్రి
పూర్ణాహుతేఃపూర్వంయజమానమరణే పూర్ణాహుతిప్రభృతి మృతా
గ్నిహోత్రవత్ సర్వంకర్తవ్యం । యదిపూర్వస్యామాహుత్యాంహుతా
యాంయజమానో మ్రియేతఆహవనీయ దక్షిణాగ్నిశీతే భస్మన్యుత్తరా
మాహుతీం అగ్నయేకవ్యవాహనాయస్వాహేతినినయేత్ । ప్రాశనాదివ
ర్జం।మృతాగ్నిహోత్రన్యాయేనతృణప్రహరణానంతర మగ్నిహోత్రంస
మాప్య పితృమేధఃకర్తవ్యః॥ అపివానోక్తరాహుతిః।ప్రేతేమాత్యాఇత్యా
రభ్య అన్వారబ్ధే మృతపరే యువాగ్సమితి స్రువాహుతి హోమోత్తరా
హుతిస్థానేహుత్వాపితృమేధఏవ నాగ్నిహోత్రసమాప్తిః । కృష్ణపక్షశ్చే
దాహుతిభిఃపూర్వపక్షనయనంనవిద్యతేసామాన్యస్యవిశేషాభావాత్ । ప

త్న్యాఅప్యేవంస్యాదిత్యావిశేషాత్॥ *

* ప్రతివసంతసోమయాగపక్షః. *

ప్రతివసంతసోమయాగపక్షేవసంతసంయోగేఅకృతేసోమే సవనసోమదేవతాభ్యశ్చతుర్గృహీతేనాజ్యేన పూర్ణాహుతింజుహుయాత్ । తత్ర హోత్రకారేణ సవనసోమదేవతానాం పురోనువాక్యానామపఠితత్వాత్ కేవలయాజ్యాభిర్జుహుయాత్ । సవనసోమదేవతాభ్యః పూర్ణాహుతిం హోష్యామీతి సంకల్ప్య । ఆహవనీయం విహృత్య । చతుర్గృహీతేనాజ్యేన । ఇదంతేసోమ్యంమధుసోమ్యం....తత్పిబ స్వాహా । ఆహవనీయేజుహోతి ఇంద్రాయవసుమతేఇదం ॥ పునశ్చతుర్గృహీతేన । పిబాసోమమభియ...శవోభిస్స్వాహా । ఇంద్రాయరుద్రవతఇదం॥ పునశ్చతుర్గృహీతేనాజ్యేన । ఇంద్రఋభుభిర్వాజవద్భిస్సముక్షితం...మత్స్వనృభిః స్వాహా ॥ ఇంద్రాయాదిత్యవతేఋభుమతే (వాజవతేబృహస్పతివతేవిశ్వదేవ్యావతే) ఇదం॥ తమగ్నింపరిత్యజ్య । ఉత్సృష్టాగ్నేఃపునరాధేయ సంకల్పన కాలాతిక్రమప్రతివసంత సోమయాగపక్షే అకృతేసోమే వసంత కాలాతిక్రమప్రాయశ్చిత్తార్థం సప్తదశాగ్నిష్టుత్ స్థానేసవనసోమదేవతాభ్యః పూర్ణాహుతిం హోష్యామీతిసంకల్ప్యపూర్వవత్ పూర్ణాహుతింజుహుయాత్ । తతస్సమనంతరాతిపన్న ప్రతివసంతసవనసోమదేవతాభ్యః పూర్ణాహుతిం హోష్యామీతిసంకల్ప్యపూర్వవత్ పూర్ణాహుతింజుహుయాత్॥ మరణానంతరమేవంకర్తవ్యమితికేచిత్ । పత్న్యాఅప్యేవం స్యాదిత్యావిశేషాత్।మ్రియమాణస్యైవంనయజ్ఞలోపోభవతీతివిజ్ఞాయతే । ఇష్ట్యాదేస్తత్సర్వంమరణశంకాయామేవనమరణోత్తరకాలే। అగ్నిహోత్రేష్టిపశూనాం మరణశంకాయామేవవిధానాత్ । మృతస్యానధికారాత్ । ప్రతినిధీయమానానికర్మాణికృత్వా యదిమ్రియమాణోభవతిన తదాయజ్ఞవైగుణ్యంభవతి । జీవతోపితస్యైవ । యదిప్రతినిధీయమానేకర్మణి మధ్యే మ్రియేత తదామరణాంతాయజ్ఞాస్త్వాహితథాకృతయజ్ఞఏవభవతి। మరణేనసమాప్తత్వాత్ అవభృథవత్ అగ్నిదహనమేవావభృథః॥ *

దేశాంతరమరణే.

సాధికృతేష్టిః॥ యదాగృహేవిద్యమానేష్వగ్నిషుదేశాంతర మృత

భర్తుర్దూరమరణవార్తాశ్రవణానంతరం పత్నీస్నాత్వాశుద్ధా దేశకాలౌ
సంకీర్త్య దేశాంతరమరణశ్రవణనిమిత్తపథికృతీష్ట్యా యక్ష్యే ఇతి సంకల్ప్య
విద్యాదసి - అస్యామిష్ట్యామధ్వర్యుం త్వాం వృణీమహే ఇతి ఋత్విగాది మధ్వ
ర్యుంవృణుయాత్ । పత్నీప్రవృత్తైః ఋత్విగ్భిః పాథికృతీష్టిః కార్యా। పత్న్యను
మత్యా అధ్వర్యురుద్దేశత్యాగం కుర్యాత్ । సర్వస్యాదధ్వర్యోర్దాతృత్వ
పరితన యాగవత్పత్న్యైవ దక్షిణాం దదాతి । ఇడాసూక్తవాకాదిష్వా
శిషాంనివృత్తిః। కేచిద్యాజమానేషుకర్మసు మంత్రానధ్వర్యుః కుర్యాదిత్యా
హుః। బ్రాహ్మణతర్పణాంతే దేశాంతరే ప్రమీతస్యశరీరస్యాగ్నిభిరితి దే
శాంతరమృతనిమిత్తప్రయోగస్యాగ్నిదాహపర్యంతతాత్ - పాథికృతా
గ్నిహోత్రాదీనామపి తత్ప్రయోగవిశేష రూపత్వాత్ - పథికృద్విహార
ఏవ । పితృమేధాంతరేకర్తవ్యం । అతఃపథికృత్ప్రభృతి ఆహవనీయాదే
రపిధారణం। తథాపితృమేధస్యైతస్మిన్నేవవిహారఇతివక్ష్యతి । పాథికృతే
అధ్వర్యురేవపితృమేధాంతం కుర్యాత్ । ఇష్టికరణాసంభవే దేశాంతరమ
రణశ్రవణనిమిత్తపాథికృతేష్ట్యాస్థానేపూర్ణాహుతింహోష్యామీతి సం
కల్ప్య। ఋత్విగాదిమధ్వర్యుంవృణుయాత్ । అధ్వర్యుఃప్రాచీనావీతీ అగ్నీన్
విహృత్యచతుర్గృహీతేనాజ్యేనపూర్వవత్పూర్ణాహుతిం జుహుయాత్ ।
ఏతానగ్నీన్ పితృమేధాంత మజస్రాన్కుర్యాత్! యద్యేకస్మిన్నహని శరీరా
ణ్యాహరంతియద్యన్యస్మిన్ తదా తేష్వగ్నిషుఅగ్నిహోత్ర హోమకాలే
ప్రాప్తేమృతాగ్నిహోత్రవిధానేన అపివాన్యవత్సాయాః పయసా కేవలేన
వాగోపయసాసాయం ప్రాతశ్చ అగ్నిగుప్త్యర్థం అగ్నిహోత్రం జుహు
యాత్॥అగ్నిగుప్తిహోమః॥ ఏవమాశరీరస్యాగ్నిభిఃసంస్పర్శనాత్ । శ
రీరానయనాదర్వాక్ కాలసన్నిహితేపి। యావజ్జీవశ్రుతేస్తస్యనిత్యాని
వర్తంతే దర్శపూర్ణమాసాదీని - అగ్నిహోత్రహోమస్తుకర్తవ్యః అ
గ్నిరక్షణార్థత్వాత్ । అగ్నేస్సకాశేమృతస్యాపి ఆసంస్కారాదేవ మగ్ని
హోమఃకర్తవ్యః । ఏవమగ్నిహోత్రేహూయమానేసన్నిహిత దేశాంత
రమృతస్య(ప్రేతాగ్నేశ్శరీరంతైలద్రోణ్యాం సమవధాయ శకటే నాహ
రంతి)దూరకేశేషు(శ్రాకారణిభ్యామగ్నింమథిత్వాతేనదగ్ధ్వాకృష్ణాజినే-
క్షీన్యుపనహ్య అహతేనవాససాసంవేష్ట్య దీర్ఘవంశేప్రబధ్యఅనధో నిదధా

నాః ప్రయాతాన్మృణ్మయపాత్రేషుభుంజానాన్అపావృత్య యజమానగాత్రేషు సీవ్యన్తాని ప్రతిష్ఠాపయంతి । అగతె ప్రతిష్ఠాతె శరీరే వహ్నౌ ప్రాప్తేభ్యః సర్వయజ్ఞపాత్రేభ్యో దత్వా అయస్మయాని చ మృణ్మయాన్యప్సు ప్రక్షిప్య దృషదుపలే పుత్రాయ దత్వా గృహస్థితానగ్నీన్ ప్రత్యక్షేణ పైతృమేధికసంస్కారార్థం నీత్వా స్థితిసంన్నిధావాయతనాని కల్పయిత్వా తేష్వగ్నీన్ ప్రతిష్ఠాప్య వద్ధునికషదబ్ధపాత్రయష్టిం వాకృత్వా ఉత్తరాంతిగోదానాది పాత్రచయనవర్జం పైతృమేధికం కుర్యాత్ । అస్మిన్ పక్షే పాత్రాణాం చయనదానయోర్వికల్పః । దదాత్యేవాయస్మయాని మృణ్మయాన్యప్స్వభ్యవహావరంతి పుత్రాయదృషదుపలే దద్యాత్ । అగ్నిసన్నిధౌ మృతస్య పాత్రచయనం నిత్యం॥ ❀

ప్రతికృతిదాహక్రమః.

పలాశవిధిః॥ దేశాంతరమృతే ప్రతికృతిదాహే చయనదానయోర్వికల్పః పత్న్యా అప్యేవం స్వామిత్వావిశేషాత్। శరీరాస్థ్నోరభావే పలాశవృంతానాం। పలాశపర్ణాని యేషు తిష్ఠంతి తే పలాశవృంతాః తేషాం షష్ట్యుత్తరశతాన్యాహృత్య తైః కృష్ణాజినే పురుషాకృతింకరోతి।పలాశవల్కైః కుశైర్వా సంధిషు సంవేష్ట్య చత్వారింశతా శిరః ప్రకల్పయతే-దశభిః గ్రీవాం-పంచాశతా పంచాశతైకైకం బాహ్వం-తేషామేవ పంచభిః పంచభిరంగుళీరుపకల్పయతే-త్రింశతోదరం-అష్టాభిః శిశ్నం-ద్వాదశభిర్వృషణౌ - సప్తత్యా సప్తత్యైకైకం పాదం-తేషామేవ పంచభిః పంచభిరంగుళీః పాదయోరుపకల్పయేత్। పలాశవృంతాభావే కుశైర్వా మృతప్రతికృతిం కృత్వా। తాం స్నాపయిత్వాలంకృత్య అంతర్వేద్యాం కృష్ణాజినం దక్షిణగ్రీవమధురలోమమాస్తీర్య తస్మిన్నేవ ముత్తానం నిపాత్య పత్రోదశేనాహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్య బాంధవాః సర్వతః పర్యుపవిశ్య। అయమసినారాయణశర్మా...యస్య తఇమే అగ్నయ ఇతిమంత్రేణాభిమృశంతి॥ తతః ప్రేతేమాత్యా ఇత్యాదికర్మ ప్రతిపద్యతే॥ ఇతి ప్రేతాధానం॥ఉత్తరాంతిగోదానాదిసమానం॥పునరస్థ్నాం లాభే॥ పునశ్చేదుపలభ్యేరన్ అస్థీని వక్ర దాచన।తదభావే పలాశస్య సంభవే హి పునః క్రియేతే। తదభావే-అస్థ్నామభావే-పలాశవిధిః కార్యః।సంభవే హి-పునరస్థ్నాం లాభే పునర్దాహః పునఃకర్తవ్య ఇత్యర్థః।పత్న్యా అప్యేవం స్వామిత్వావిశేషాత్॥ ❀

అథకక్షదహనం।అజ్ఞాతమృతౌ ॥ యదియజమానఃప్రోషితో మృతః క్వమృతఇతినజ్ఞాయేత- తతోయాందిశంప్రతిప్రస్థితోభవతితస్యాందిశి యః కక్షః-(అకృష్టతృణసంఛన్నభూమిః కక్షఇత్యుచ్యతే) తాంభూమింతత్రస్థతృణానివాఅస్యాగ్నిభిస్త్రేతాగ్నిభిర్దహేత్ । నపితృమేధవిధినా। అపివాపలాశవృంతైఃపురుషాకృతింకృత్వాపితృమేధవిధినాతాందహేత్ । కక్షదహనే - పురుషాకృతిదహనేచఉదకదానాదిసమానం॥ పితృమేధసంస్కారలోపః॥ పత్నీద్వయేపిసర్వపాత్రాణాందానంమృణ్మయాన్యప్సుప్రక్షిపేత్। సర్వాణిప్రతికృతిదాహే-అయమస్యసౌయస్యతఇమేఅగ్నయఇతిమంత్రోనియతః ॥ అస్మిన్నేవవిషయేవిశేషః॥యస్యాగ్నయోవినష్టాశ్చేత్తదాగ్నిస్సంచరతి యది పూర్వోనుగతఃసంచర్యంపశ్చాత్తుపిండాగతేఇతిన్యాయేనవినష్టాగ్నయస్తం యజమానంప్రవిశంతిఅతఏవశ్రుతిః । ఆధానప్రభృతియజమాన ఏవాగ్నయోభవంతీతి।ఔపాసనోయజమానఇతిలింగాచ్చ । యజమానోవాఅగ్నయోనిరితిశ్రుతేశ్చ।యస్యాగ్నయోనధ్రియంతే।శరీరాగ్న్యోరభావే ప్రతిపత్త్యర్థమన్యోన్యస్యాపేక్షితత్వాత్ప్రేతాధానేనఅగ్న్యుత్పత్తేరశక్యత్వాత్ పితృమేధసంస్కారస్యలోపః । కింతుఉదకదానాద్యేవభవతి ॥ పితుఃపుత్రేణకర్తవ్యాఃపిండదానోదకక్రియాఇతిస్మృతేః ॥ అథోదకక్రియా॥ శిలాంసంపాద్యఉదకదానాద్యౌర్ధ్వదైహికంకర్తవ్యం।తథాచస్మృతిః ॥ అగ్నౌ సతిస్వదధదేహాత్పత్తిరస్థ్యస్తిచేదగ్నిరపేక్షణీయః । అస్థ్నామభావేప్యశరీరకస్యవినష్టవహ్నేరుదకక్రియైవ-ఇతి॥ ఇదంవచనంశరీరాగ్న్యుత్పత్తి నిరాసార్థమితత్రైవిద్యవృద్ధేనతాలవృంతనివాసినోక్తం। పత్న్యాఅప్యేవంస్వామిత్వావిశేషాత్ ॥ బ్రాహ్మణేభ్యస్సర్వపాత్రాణిదత్వామృణ్మయాన్యప్సుప్రక్షిపేత్ । ప్రతిగృహీతురపితైఃపాత్రైఃస్వకర్మానుష్ఠానేతునదోషః।దానవిధానసామర్థ్యాత్॥ ✱

✱ అథాహితాగ్నేర్దుర్మరణవిధానః. ✱

యద్యాహితాగ్నిఃపతితస్స్యాద్దోష్యాద్దేహిత ... సహాగ్నిస్స్యాత్తదాగ్నీనప్సుపాత్రాణ్యావసథ్యంచతుష్పథేక్షిప్య ... పాత్రాణిదహేత్ । తథాచస్మృతిః ॥ వైతానంప్రక్షిపేదప్సుఆవసథ్యం చతుష్పథే । పాత్రాణిచదహేదగ్నౌయజమానేవృథామృతఇతి॥బ్రాహ్మే ।

పతితానాంతదాహస్స్యాన్నాంత్యేష్టిర్నాస్థిసంచయః। నచాశ్రుపాతఃపిం
డోవాకార్యంశ్రాద్ధాదినక్వచిత్ ॥ ఏతానిపతితానాంతుయఃకరోతి విమో
హితః। తప్తకృచ్ఛ్రద్వయేనైవతస్యశుద్ధిర్నచాన్యథా ॥ స్మృతి చంద్రికా
యాంతు॥ఆత్మనస్త్యాగినాంవా స్తిపతితానాంతథాక్రియా। తేషామపితథా
గంగాతోయేసంస్థాపనంమతం॥శరీరస్యేతిశేషః॥పతితానాం నదాహస్స్యాన్న
న్నాశౌచంనాస్య కర్మచ।నచాశ్రుపాతఃపిండోవాకార్య శ్రాద్ధాదికంనచ ॥
దేహంశరీరంగంగాయాం మహానద్యాం వినిక్షిపేత్ । తేత్రితాగ్నినక్షనిక్షి
ప్యకృష్యాగ్నించ చతుష్పథే॥దహేత్తుయజ్ఞపాత్రాణిశవానాం స్పర్శనేకృ
తే।మహాసాంతపనాచ్ఛుద్ధిర్జ్ఞానాత్తప్తవిశోధనం।తత్రత్రికాండిః ॥ పితు
స్సనామనిర్దేశ్యంమహాపాతకదోషిణః । ఆవాహనాదికాలేషు కింతుతత్పు
త్రభావినాం॥ పితామహాద్యుద్దేశాంత్రయాణాంనామనిర్దిశేత్ । పితా
మహోపితుస్థస్యేత్ప్రపితామహపూర్వకాః ॥ నిర్దేష్టవ్యాస్త్రయో మ
న్త్ర్యాఃతస్మిన్నపివిదూషితే। ప్రపితామహపిత్రాద్యాస్త్రయోవాచ్యా య
థాక్రమం॥దుష్టశ్చేన్మధ్యమః కశ్చిత్తద్వర్జానుపూర్వపశ్చిమాన్ । త్రిసేవని
ర్దిశేన్మత్యాన్నిరంత్యాత్రితద్విశిష్యతే॥విజ్ఞానేశ్వరీయే॥పాషండాదిషు తేతా
తెపతితేసంగవర్జితే।వ్యుత్క్రమాచ్చమృతేదేయం యేభ్య ఏవదదాత్యసౌ॥
పుత్రఃపతితస్యపిత్రాదిభ్యఏవకుర్యాదితి॥ సంగవర్జితః—సన్న్యాసీ- అసౌ
సన్న్యాసాత్పూర్వంపాతిత్యాత్పూర్వంవా- యేభ్యఏవపిత్రాదిభ్యఃకరోతి
తత్పుత్రోపిసన్న్యాసాత్పరం తేభ్యఏవపిత్రాదిభ్యఃదర్శశ్రాద్ధం తర్పణం
చకుర్యాత్॥ స్మృత్యంతరేచ॥వృద్ధేపితరిసంన్యస్తే తాతేచపతితేసతి॥ యేభ్య
ఏవపితాదద్యాత్తేభ్యోదద్యాత్స్వయంసుతః॥ ❋

దుర్మరణప్రాయశ్చిత్తం॥ అథదుర్మరణప్రాయశ్చిత్తముచ్యతే
దుర్మృతస్యాహితాగ్నేఃస్మార్త ప్రాయశ్చిత్తం ధర్మశాస్త్రోక్త
ప్రకారేణకృత్వాశ్రౌతప్రాయశ్చిత్తంకృత్వాపైతృమేధికంకుర్యాత్ ॥ అ
గ్నిహోత్రార్థంవిసృతఆహవనీయేజుహుయాత్।సర్వత్ర చతుర్థ్యహీత
మేవ।యద్యాహితాగ్నిరకనిమాతో ప్రమేతతదా అగ్నిమూర్ధా - దివో
[illegible] ద్వాభ్యాంచతుర్గృహీతేజుహుయాత్। అగ్నయఇదం [illegible] నసర్పస్పృష్ట
[illegible] - [illegible]

యాతుధానానామితి త్రిశ్చతుర్గృహీతాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ ॥ సర్పే
భ్య ఇదం॥ యద్యప్సుమృతః। ఇమంమేవరుణ - తత్త్వాయామీతి ద్వే చతుర్గృ
హీతే జుహుయాత్ ॥ వరుణాయేదం॥ యదివ్యాఘ్రసింహాద్యైర్హతః సిం
హే వ్యాఘ్రఉత - యా రాజన్యే దుందుభావితి ద్వే చతుర్గృహీతే జుహు
యాత్ । త్విష్యా ఇదం॥ యది వరాహాదిభిర్హతః । దంష్ట్రాభ్యాం మలి
మ్లూంజంభ్యైః - స్తేనజనేషు మలిమ్లుచ ఇతి ద్వే చతుర్గృహీతే జుహుయాత్ ।
అగ్నయ ఇదం॥ యది పశుభిర్హతః। ఆ గావో అగ్మన్ - ఇంద్రో యజ్వన ఇతి ద్వే
చతుర్గృహీతే జుహుయాత్ । గోభ్య ఇదం ॥ ఉక్తేషు సర్వేషు దుర్మరణ
దేశేషు ఇమాన్యేవ ప్రాయశ్చిత్తాని ఏతదేవాస్య ప్రాయశ్చిత్తం భవతీతి విజ్ఞా
యత ఇతి సంకల్ప్య సూత్రే పౌనఃపున్యేనాభిధానాత్॥ నను ప్రాయశ్చిత్తకాం
డే కస్మిన్ దోషే శ్రూయమాణాని ప్రాయశ్చిత్తాని సముచ్చీయేరన్నితి
సముచ్చయస్యోక్తత్వాత్ । శ్రౌతస్మార్తయోస్సముచ్చయ ఇతి చేత్ స
త్యం। శ్రుతిలక్షణయోరేవ సముచ్చయః న శ్రుతిస్మృతిలక్షణయోః । శ్రుతి
శ్రుతిలక్షణం ప్రాయశ్చిత్తమిత్యుపక్రమ్య శ్రూయమాణాని ప్రాయశ్చిత్తాని
సముచ్చీయేరన్నిత్యుపసంహారాత్ శ్రౌతానామేవ సముచ్చయః । న స్మా
ర్తానాం యథాప్యధికృతత్వే శ్వాసరయోః। నన్వభినిమ్రుక్తాభ్యుదిత ప్రాయ
శ్చిత్తాదిషు భాష్యకారాదిభిః శ్రౌతస్మార్తసముచ్చయస్యోక్తత్వాత్ - అ
త్రాపి సముచ్చయ ఇతి చేత్ - నైవం। తత్ర హి - అభినిమ్రుక్తాభ్యుదితకునఖిశ్యా
వదన్నగ్రిదిధిషూపర్యాహితపరివిత్తపరివిత్తపరివిన్నపరివివిధానాం వా జు
హుయాదవధారణవచనస్య శ్రవణాత్ । అత్ర తు ఏతదేవాస్యేత్యేవావ
ధారణపునర్వచనస్య పరిసంఖ్యానార్థత్వస్యైవ న్యాయ్యత్వాత్ । కించ
శ్రౌతస్మార్తయోర్విరోధే శ్రుతేర్బలీయస్త్వాదిత్యలం ॥ కేచిన్న్యాయవిదః
సముచ్చిన్వంతి - తన్నైవ యుక్తివిదః - కథమపి మహాపురుషాపరాధిత్వాత్తు, క
స్మాపరాధే శ్రుతిలక్షణం పురుషాపరాధే తుద్వయముపేక్షణీయం । తథా శత
ద్వయీవ్యాఖ్యాకారో వ్యాచఖ్యౌ॥ సముచ్చయపక్షే స్మార్తప్రాయశ్చిత్తం॥

స్మృతిచంద్రికాయాం॥ పాషండమాశ్రితాస్తేనా భర్తృఘ్న్యః కా
మగోళికాః। సురాప్య ఆత్మత్యాగిన్యో నాశౌచోదకభాగినః ॥మనుః ॥ వృథా
సంకరజాతానాం ప్రవ్రజ్యాసు చ తిష్ఠతాం। ఆత్మనస్త్యాగినాం చైవ నివర్తేతో

దకక్రియా॥ పాషండమాశ్రితానాంచ-చరంతీనాంచ కామతః। గర్భభర్తృ
ద్రుహాంచైవ సురాపీనాంచ యోషితామితి॥ చండాలాదుదకాత్సర్పా
ద్బ్రాహ్మణాద్వైద్యుతాత్తథా। దంష్ట్రిభ్యశ్చ పశుభ్యశ్చ మరణం పాప
కర్మణాం॥ ఉదకం పిండదానంచ ప్రేతేభ్యో యత్ప్రదీయతే। నోపతిష్ఠంతిత
త్సర్వమంతరిక్షే వినశ్యతి॥ నాశౌచం నోదకం తేషాం నదాహాద్యంతకర్మ చ।
బ్రహ్మదండహతానాంచ నకుర్యాత్కటధారణం॥ ఆపస్తంబః॥ వ్యాపా
దయేదాత్మానం స్వయం యోగ్న్యుదకాదభిః। విహితం తస్యనాశౌచం నా
గ్నిర్నాప్యుదకక్రియా॥ విష్ణుః॥ ఆత్మనస్త్యాగినోమేచ నాశౌచోదకభాగినః॥
గౌతమః॥ గోబ్రాహ్మణహతానామన్వక్షం రాజక్రోధాచ్చాయుధప్రాయో
నాశనశస్త్రాదివహ్ని విషోదకోద్బంధనగిరిప్రపతనైశ్చేచ్ఛతామితి॥ క్రో
ధాత్ప్రాయం విషం వహ్నిం శస్త్రముద్బంధనం జలం। గిరివృక్షప్రపాతంవా
యేకుర్వంతి నరాధమాః॥ మహాపాతకినోమేచ పతితాస్తే ప్రకీర్తితాః॥ పాషం
డ్యాదీనాం ప్రపతనాంతైర్బుద్ధిపూర్వకమాత్మఘాతుకానాం పుత్రాదేశ్శవ
దర్శనమాశౌచం॥ నతుదహనాదిపర్యంతం-విధివద్దహనాదికం నకుర్యాది
త్యర్థః॥ నన్వయంచండాలాదిహతానామగ్నిసంస్కారనిషేధో నాహితా
గ్నివిషయః। ఆహితాగ్నివిషయేతు-ఆహితాగ్నిమగ్నిభిర్దహంతి యజ్ఞ
పాత్రైశ్చదహేదితి శ్రుతివిహితాగ్నియజ్ఞపాత్రైః ప్రతిపత్తిలోపప్ర
సంగాత్। స్మృత్యంతరేచండాలాగ్ని సంబంధినామగ్నీనాం యజ్ఞపా
త్రాణాంచ ప్రతిపత్త్యంతరవిధానాత్॥ వైతానం ప్రక్షిపేదప్సు ఆవసథ్యం
చతుష్పథే। పాత్రాణిచదహేదగ్నౌ యజమానేవృథామృతే॥ ఆత్మనస్త్యా
గినాం నాస్తి పతితానాం తథాక్రియా। తేషామపి తథాగంగాతోయేసం
స్థాపనం మతం॥ బ్రహ్మపురాణే॥ పాషండపతితానాంచ చండాలాద్యైర్హ
తస్యచ। శృంగిదంష్ట్రాగ్ని సర్పాద్యైర్మృతానాం బుద్ధిపూర్వకాతు॥ నకు
ర్యాద్దహనాశౌచం కృతంచేన్నోపతిష్ఠతి। తేషాం శరీరం గంగాయాం మహా
నద్యాం వినిక్షిపేత్తు॥ శ్రౌతాగ్నిమప్సు నిక్షిప్య గృహ్యాగ్నించ చతుష్పథే। ద
హేత్తు యజ్ఞపాత్రాణి శవానాం స్పర్శనే కృతే॥ స్నానాలంకారవస్త్రాదిధనం
రజ్జుచ్ఛేదాత్ప్రాతనే। మహాసాంతపనాచ్ఛుద్ధిర్జ్ఞేయాతత్ర విశోధనం॥
మత్వాభ్యాసేతు చాంద్రంచ పరాకం చాతికృచ్ఛ్రకం। ఏతేష్వేకైకగగనే

దకృచ్ఛ్రంవిశోధనం। అజ్ఞానాదుపవాసస్స్యాత్సచేలంస్నానమేవచ॥ తస్మా
త్సర్వేషామాత్మఘాతకాదీనామవిశేషేణ దాహోదకపిండశ్రాద్ధాది నిషే
ధోయావద్వత్సరం। పూర్ణేసంవత్సరేపుత్రాదిః ప్రేతస్యమంత్ర వద్దాహాది
కంకుర్యాత్ ॥ చండాలాదినిహతానాంవిషోద్బంధనశస్త్రాద్యైరాత్మత్యాగి
నామపివిధింవినైవా శనితోయాగ్ని పతనైరప్యాద్వాకం సంవత్సరాదూ
ర్ధ్వాదర్వాగ్వైదికంనారాయణబలిస్తుప్రేతశుద్ధ్యర్థత్వాద్దుర్మరణప్రాయశ్చి
త్తానాంతరంసంస్కారాత్ప్రాగేవకార్యః (బాంధవైస్తుయథా న్యాయ్యం
ద్వితీయేసంచయస్స్మృతః। తృతీయేతూదకందత్వాచతుర్థేశ్రాద్ధమాచరేదితి త్రి
రాత్రాశౌచంఆహితాగ్నిమాతాపితృవ్యతిరిక్తవిషయమ్॥)

దాహాద్యాశౌచం॥ ఆహితాగ్నేస్సంస్కారమారభ్యాశౌచగ్రహణం
కార్యం॥ అనాహితాగ్నేర్మరణప్రభృతి ॥ అనగ్నిమతఉత్క్రాంతేస్సాగ్నే
స్సంస్కారకర్మణః। శుద్ధిస్సంచయనందాహాన్మృతాహస్తుయథావిధి। సం
స్కారకర్మణ ఇతి (శ్రవణాదినా దాహితాగ్నౌపితరిదేశాంతరేమృతేపుత్రాదీ
నాంయావద్విధినాసంస్కారస్తావత్సంధ్యాదిలోపోనాస్త్యేవ॥ అనేనవచనేన
ఆహితాగ్నేర్విధివద్దహనభావేఆశౌచగ్రహణంనాస్త్యేవేత్యనుసంధేయమ్
దాహాదారభ్యేతివచనాత్॥

దుర్మృతస్యదాహాద్యాశౌచం॥ అనగ్నిమతఉత్క్రాంతేరాశౌచంహి
ద్విజాతిషు। దాహాదగ్నిమతోవింద్యాద్విదేశస్థేమృతేసతి ॥యథా॥ విదేశ
స్థేమృతేయావద్విధినానైవసంస్కృతిః । పుత్రాదీనాంతుసంధ్యాదికర్మ
లోపోనవిద్యతే॥ ఆహితాగ్నేస్తువిపద్దాహోతంనాస్తిచేత్తదా । ఆశౌచ
గ్రహణంనాస్తిదాహాద్యాశౌచమిష్యతే ॥పారస్కరోపి॥ ఆహితాగ్నేస్తు
దహనాద్దశాహాశౌచమిష్యతే । అనాహితాగ్నేర్మరణాత్పునర్దాహో
యదాభవేత్॥ ఆశౌచేవర్తమానేచేత్తచ్ఛేషేణవిశుద్ధ్యతి। గతేత్వాశౌచ
దివసేపునర్దాహోయదాభవేత్॥

త్రిరాత్రాశౌచం॥ మరణాదిక్రియాహీనస్యత్రిరాత్రాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే॥ అక్రియా
హీనస్యపుత్రస్యసంపూర్ణాశౌచమేవహి॥ మృతానాంద్విజాతీనాంద
శాహాంతేబహిస్తువా। నశుద్ధిర్నైవచాశౌచంశుద్ధింలబ్ధ్వా ప్రదాహయేత్
తదావిచోదకంపిండం ఆశౌచంశ్రాద్ధమేవచేతి॥ బృహస్పతిః॥ అశౌచవర్జ

మానేతు పునర్దాహక్రియాంయది । తచ్ఛేషేణైవశుద్ధిస్స్యాద్యదతీతే సూత
కంభవేత్॥ దశాహాదియథావర్ణంపిత్రాశౌచమాచరేత్। సపత్నీనాం
మిథోజ్ఞేయందంపత్యోశ్చపరస్పరం॥ సపిండానాంత్రిరాత్రంస్యాదిత్యే వా
చప్రజాపతిః॥వసిష్ఠః॥ ప్రమీతపితృకఃపుత్రఊర్ధ్వందైహికమాచరేత్ । య
దికర్తుమశక్తిశ్చేదాశౌచనియమాన్వితః । అదశాహాదథోర్ధ్వం వాయది
కార్యక్షమస్తదా॥ త్రిరాత్రంసమతిక్రమ్యశ్రాద్ధంకుర్యాద్యథావిధి । దాహ
కస్యైతదాశౌచమితరేషాంనవిద్యతే॥ కాలాతిపత్తివిషయే యద్యర్వాగపి
తత్సమమితి॥ అర్వాక్—సూతకాదర్వాక్॥ శేషాశౌచసమకాలమిత్యర్థః॥
సపత్నీనాంమిథోజ్ఞేయందంపత్యోశ్చపరస్పరమితియదుక్తంతత్పుత్రహీనస్య
విషయమిత్యనుసంధేయం॥బుద్ధిపూర్వమాత్మఘాతినాంపతితాదీనాంచ శ్రా
ద్ధాద్యూర్ధ్వదైహికమపినిషిద్ధమతఃకింపునఃవ్రతాదిభిస్తేషాం కార్య మిత్యపేక్షా
యాంవృద్ధయాజ్ఞవల్క్యేనోక్తం॥

(*) దుర్మృతస్యనారాయణబలిః. (*)

నారాయణబలిఃకార్యోలోకగర్హాభయాన్నరైః ।తథాతేషాంభవే
చ్ఛౌచంనాన్యథేత్యబ్రవీద్యమః- ఇతి॥వ్యాసోపి॥ నారాయణంసముద్దిశ్యశివం
వాయత్ప్రదీయతే।తస్యశుద్ధికరంకర్మతద్భవేన్నైతదన్యథా॥ అతోనారా
యణబలిఃప్రేతంశుద్ధ్యేత్ ॥ అనేనద్వారేణోర్ధ్వదైహికశ్రాద్ధాదిసంప్ర
దానయోగ్యత్వం జనయతీతితేషామప్యూర్ధ్వ దైహికంసర్వంకార్యమేవ ॥
సుమ్మృతాః పాపమార్గేణతేషాంసంవత్సరాత్పరం। నారాయణబలింకృ
త్వాకుర్యాదూర్ధ్వక్రియాంద్విజఇతివచనాచ్చ ॥ పూర్వంనారాయణబలిం
కృత్వాపశ్చాత్త్రిరాత్రేణ[illegible]కృత్యంకుర్యాత్ ॥ హారీతశ్చ ॥ భస్మాస్థీనిగృ
హీత్వాతువిప్రాణామనుశాసనాత్ । క్షీరప్రక్షాళనంకృత్వాతదస్థిప్రేతవ
ద్దహేత్॥ అంగిరాః॥ నారాయణబలిః కార్యోదుర్మృతేదుర్మృతస్యతు।
సంవత్సరేవ్యతీతేవాతదర్ధేపాదఏవవా।స్మృత్యంతరేవిశేషః॥యావతాశా
స్త్రసమిత్యన్యే యావన్మాసత్రయంపరే। నాస్తిప్రేతక్రియేత్యేకేప్రాయశ్చి
త్తంవిదుఃపరే॥ ప్రాయశ్చిత్తమాహ॥ ప్రాజాపత్యాదికృచ్ఛ్రంచతప్తకృచ్ఛ్ర
త్రయంతథా । చాంద్రాయణంతతఃకుర్యాన్నారాయణబలింతథా॥ కృ
తేతత్సంవత్సరస్యాంతేవిదధీతోర్ధ్వదైహికం। షాణ్మాసాద్ద్విగుణం కార్యం

త్రిమాసాత్త్రిగుణం భవేత్॥ చతుర్గుణం త్రిపక్షే స్యాత్సద్యః పంచగుణం భవేత్॥ వృద్ధపరాశరశ్చ॥ తత్కాలే సతి ప్రాయశ్చిత్తం చతుర్గుణం। షాణ్మాసాంతే త్రిగుణం। వత్సరాంతే ద్విగుణం॥ త్రిహాయనాంతే ప్రోక్తమేవాచరేదితి॥ అత్ర విషయభేదేన కాలవ్యవస్థామాహ॥ సుమంతుః॥ (అగ్నివిద్యుత్పయః పాశచండాలైర్బ్రాహ్మణైర్హతాః। ఏకద్విత్రిచతుఃపంచషడబ్దైః శుద్ధిమాప్నుయుః॥ సంవర్తశ్చ॥ యది శస్త్రవిషాంబ్వాద్యైః కామతో బ్రాహ్మణైర్హతాః। త్రిహాయనే వ్యతీతే తు ప్రాయశ్చిత్తం విదుర్బుధాః। ఏతత్కాలవిలంబేన శుద్ధివిధానం పూర్వోక్తప్రాయశ్చిత్తాకరణవిషయం। తత్కృతౌ తు సద్య ఏవ॥ తథా శంఖః॥ మనువర్జం తు విప్రాణాం గర్హితే మరణే సతి। సద్య ఏవ క్రియా కార్యా విప్రాణామనుశాసనాత్॥ అపరార్కే చ॥ దుర్మృతౌ సద్య ఏవ స్యాత్సంస్కారో హి ద్విజన్మనాం। లబ్ధ్వా కృచ్ఛ్రాణి విప్రేభ్య ఇతి ధర్మవిదాం మతమితి॥

(*) దేశవిశేషమరణే (*)

వసిష్ఠః॥ అకామతో హతానాం తు ద్విజాతీనాం వనే పథి। గ్రామే వా నగరే వాపి కుటీరేషు గృహేషు చ॥ సంవత్సరవ్యతీకాంతే బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞయా। కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రం సౌమ్యం చ చరేత్సాంతపనం తథా। గోదానం తద్వ్రతస్యాంతే బ్రాహ్మణానాం చ భోజనం॥ విష్ణురపి॥ మఠే వాపి గోపురే వాపి ప్రాసాదే హర్మ్యభిత్తిషు। అకామతో మృతానాం తు నాపస్యేద్దండవద్వయం॥ ప్రాజాపత్యం చరేత్కృచ్ఛ్రం పరాకేణ విశుద్ధ్యతి। సంపూర్ణే తు వ్రతం కుర్యాత్సమాప్తే తూదకక్రియా॥ నారాయణబలిం కుర్యాచ్ఛుద్ధిరేషా ప్రకీర్తితా॥ ఇహ దుర్మృతౌ అవశ్యం నియమేన నారాయణబలిం భవేత్॥ తథా పురాణే॥ క్రియతే పతితానాం తు గతే సంవత్సరే క్వచిత్। దేశధర్మప్రమాణత్వాద్గయాకూపే చ బంధుభిః॥ మార్తాండపాదమూలే వా శ్రాద్ధం హరిసమర్పణం స్మరణాద్వా తత్ర శుద్ధిస్స్యాత్సురాపానాదికర్మసు॥ స్వయం మృతస్య శుద్ధిస్స్యాత్క్వచిత్తత్ర చ దేశగౌరవాత్॥ హరిసమర్పణం శ్రాద్ధం నారాయణబలిః॥ మనుః॥ సర్వేషామపి లోకానాం గురుర్నారాయణో హరిః। తస్య సంపూజనం కార్యం సర్వపాపహరం హితం॥ తచ్ఛుద్ధిశ్చ బలిః కార్యో దత్తోపి దురాపహాః। మంత్రసంస్కారహీనం తు సుగతిం ప్రాప్స్యతి॥ నారదశ్చ।

నారాయణంబలిః కార్యో లోకగర్హాభయాన్నరైః। తదా తేషాంభవేచ్ఛౌచం నాన్యథేత్యబ్రవీన్మనుః॥ *

* దుర్మృతస్య సంస్కార విశేషః॥ *

దుర్మృతస్యాహితాగ్నేర్విశేషమాహ పారస్కరః॥ చండాలేనశ్వపాకేనగోభిర్విప్రైర్హతోయది। అహితాగ్నిర్హతో విప్రో విషేణాత్మ కర్తృకోపివా॥ దహేత్తం బ్రాహ్మణం విప్రో లోకాగ్నౌ మంత్రవర్జితం। దగ్ధమస్థి పునర్గృహ్య క్షీరై ప్రక్షాళయేత్తతః॥ పునర్దహేత్స్వాగ్నిం నాతుస్వతంత్రేణయథావిధి। స్వతంత్రేణస్వశాఖోక్తేన॥ హారీతః॥ బ్రాహ్మణోద్బంధనం ప్రాప్తశ్చండాలస్యకరేణవా। ఆత్మనాశస్త్రఘాతేనతూదకస్థాహమేద్ద్విజం॥ ధగ్ధమస్థిపునర్గృహ్య విప్రాణామనుశాసనాత్। క్షీరప్రక్షాళనంకృత్వా తదస్థిప్రేతవద్దహేత్॥ పునర్దహనమంత్రైశ్చయథావిధి సమాచరేత్। ఏవమేవవిధింకుర్యాన్మరణేగర్హితస్యచ॥ ప్రాజాపత్యత్రయంకుర్యాత్పుత్రాదిః ప్రేతశుద్ధయే॥ ప్రచేతస్స్నానపంచాత్పూతుశవ ధర్మేణ దాహయేత్॥ కుశైః పలాశైర్వాథ్వాతం ప్రచ్ఛాద్యైవచవాససా। నీత్వాశ్మశానంకుర్యాత పాత్రసంచయనాదికం॥ ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయం ప్రమాద మృతేతత్స్యాత్యంతాశక్తపుత్రాదివిషయం॥ శక్తస్యతు॥ బ్రాహ్మణాదుదకాత్సర్పాద్గోభిఃపశుమృగాదిభిః। ఉద్బంధనోదకవిషైః స్సర్పాదుపలవైద్యుతైః॥ ప్రమాదాన్మరణేచాంద్రం తప్తకృచ్ఛ్రత్రయంతథా। యదిస్యాత్సకృచ్ఛ్రాణిగాండద్యాద్దశపంచవా॥ విధివద్దహనంకుర్యాదుదకంశ్రాద్ధమేవచేతి॥ పుత్రాదిభిఃకృత్వేతిశేషః॥ ఇత్యాదిదుర్మృతేప్రాయశ్చిత్తబహువచనవిరోధాద్వికల్పః॥

ప్రమాదదుర్మృతిః॥ భాగలేయః॥ చండాలాదుదకాత్సర్పాద్బ్రాహ్మణాద్వైద్యుతాదపి। దంష్ట్రిభ్యశ్చపశుభ్యశ్చమరణంపాపకర్మణాం॥ తేషాంపాపవిశుద్ధ్యర్థంషాణ్మాసంకృచ్ఛ్రమాచరేత్॥ తథాచస్మృత్యంతరే ప్రమాదాద్విషశస్త్రాగ్నిభృగ్వాదినిహతస్తుయః। కృచ్ఛ్రంషాణ్మాసికోజ్ఞేయస్తస్యపాపాపనుత్తయే॥ తథాచ। హస్తామలకే॥ యస్తుచండాలశ్వపచసర్పపశుదంష్ట్రిభ్యస్వగ్నిపాత బ్రాహ్మణవిషానశనాశనిమార్గవహింగళోద్బంధనజలసాహసచోరరజస్వలాశితవ్యాఘ్రశస్త్రపాతాత్తుంత్యక్తస్నాదినిమిత్తైర్హతః స్వపుత్రాదిస్కృత శతపంచదశప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రాచర

త్వాచాంద్రాయణ కృఛ్రాతి కృఛ్రచరణాద్వాకాలశక్త్య ద్యపేక్ష యాశుద్ధ్యతి॥తథాచశంఖః॥ప్రమాదాద్యేమృతావిప్రావిషశస్త్రజలాదిభిః। తేషాంశరీరశుద్ధ్యర్థంప్రాయశ్చిత్తంవిధీయతే॥చాంద్రాయణద్వయంచాథతప్తకృఛ్రచతుష్టయం॥కారయిత్వావిధానేనవర్ధయేత్తద్విజాతిభిః ❋

బుద్ధిపూర్వహస్తామలకే॥యస్తుద్విజాతిరాత్మానంశుద్ధాదిభిర్హంతి సోస్వపుత్రాదిభిః కృతప్రాజాపత్యకృఛ్రశతత్రయాచరణాచ్ఛుద్ధ్యతి॥తథా వసిష్ఠః॥ విషాగ్న్యుద్బంధశస్త్రాద్యైరాత్మానంయస్తుఘాతయేత్ । తస్య పాపవిశుద్ధ్యర్థం ప్రాజాపత్యశతత్రయం ॥ ఆదిశబ్దాద్భృగుపాతజలప్రవేశానశనదీక్షావృక్షమూలారోహణతాడనజిహ్వాచ్ఛేదనాస్యకృత్యాంత ఇత్యేతే బుద్ధిపూర్వకవిషయం। యత్తు। జలాగ్నిశస్త్రపాతాద్యైః ప్రమాదాద్యే మృతాద్విజాః। చాంద్రాయణేనశుధ్యంతితప్తకృఛ్రద్వయేనచ। ఏతత్ జ్ఞాతిమాత్రవిషయమితికేచిత్॥ ❋

కృఛ్రప్రతినిధిః॥యజ్ఞపార్శ్వః॥ప్రాజాపత్యేభవేద్ధేనుస్త్రిస్రస్సాంతపనే తథా। మహాసాంతపనేత్రస్రోగ్వేతుసాంతపనేతథా ॥ పంచచాంద్రాయణేప్రోక్తాస్సతస్రోవాపిధేనవః । పరాకేద్వేతునిర్దిష్టేతప్తకృఛ్రేతథైవచ ద్వేతుకృఛ్రేసమాఖ్యాతేధేనుపంచపురాణికాః ॥ నిష్ఫలంసాంతపనేతివ ద్వేతుసాంతపనేథవా । పంచచాంద్రాయణేప్రోక్తాశ్చతస్రోవాపిధేనవః ॥ నిష్ఫలివమనాపదః॥చతుర్వింశతిమతే॥ ప్రాజాపత్యేతుగామేకాంద్వయం సాంతపనేతథా। పరాకతప్తకృఛ్రేషుతిస్రస్తిస్రస్తుగాస్స్మృతాః ॥ అష్టౌ చాంద్రాయణేదేయాదక్షిణాస్తువిశేషతః । యథావిభవసారేణ దానందద్యాద్విశుద్ధయే॥ఇతికృఛ్రప్రత్యామ్నాయాః॥ అష్టౌచాంద్రాయణేదేయం ఇతిధనికవిషయం॥ ❋

అశక్తౌతు॥చాంద్రాయణపరాకకృఛ్రాతికృఛ్రాస్తుప్రాజాపత్యత్రయాత్మకాః। అత్రాపవాదో విష్ణుపురాణేదర్శితః॥ప్రమాదాదపినిశ్శంకమకస్మాత్ ప్రత్యూనామృతః॥శృంగిదంష్ట్రినఖివ్యాళవిషవిద్యుజ్జలాదిభిః ॥ చండాలైరథవాచోరైర్నిహతోయత్రకుత్రచిత్ । తస్యదాహాదికంకార్యం యస్మాన్నపతితస్తుసః ॥అంగిరాః॥ యదికశ్చిత్ప్రమాదేనమ్రియతేగ్న్యుదకాదిభిః।తస్యాశౌచంవిధాతవ్యంకర్తవ్యాచోదకక్రియా॥తత్రతాప్రాయశ్చిత్తం

త్రికాలమేవ॥ గౌతమః॥ యస్యాస్తు ప్రాణాంతికం ప్రాయశ్చిత్తం సమ్మృతశ్చ
శుద్ధ్యేత్। సర్వాణ్యేవోదకాదీని ప్రేతకృత్యాని కుర్యుః॥ శాతాతపః॥ వృథాశౌచ
క్రియాలుప్తః ప్రత్యాఖ్యాతభిషక్క్రియాః। ఆత్మానం ఘాతయేద్యస్తు భృగ్వ
గ్న్యనశనాంబుభిః। తస్య త్రిరాత్రమాశౌచం ద్వితీయే త్వస్థిసంచయః। తృతీ
యే తూదకం (పిండం) దత్వా చతుర్థే శ్రాద్ధమాచరేత్॥ అస్తి చ భృగ్వాదౌ విధిః।
తథా చ పురాణే॥ దుశ్చికిత్స్యైర్మహారోగైః పీడితస్తు పుమానపి। ప్రవి
శేత్ జ్వలనం దీప్తం కుర్యాదనశనం తథా॥ అగాధతోయరాశిం చ విశంపీత్వాచ
మ్రియేతః। విప్రాగ్న్యుదకచండాలశృంగిదంష్ట్రిభిశ్శస్త్రితః॥ అకామతో మృ
తానాం తు దాపయే (ఆహరే) చ్చైందవద్వయం॥ అపరార్కే॥ చండాలాద
న్త్యజాద్వాపి విద్యుతా బ్రాహ్మణేన వా। పతితానాం చ సావృత్య త్వాపితేనోద్బం
ధనేన వా॥ జలేనాభోజనేనాపి యః పంచత్వముపాగతః। తస్య పాప విశుద్ధ్య
ర్థం తు కృచ్ఛ్రం సమాచరేత్॥ ఏతదకృతచూడవిషయం॥ తథా చ బృహదంగి
రాః॥ ప్రమాదాన్మ్రియతే యస్తు భృగ్వగ్న్యనశనాంబుభిః। తస్య పాపవిశుద్ధ్య
ర్థం తప్తకృచ్ఛ్రం విధీయతే॥ ఏతదనుపనీతవిషయం॥ *

బుద్ధిపూర్వకమరణే॥ అష్టాకృచ్ఛ్రాణి వా కుర్యాచ్చాంద్రాయణమథా
పి వా। తస్య పాపవిశుద్ధ్యర్థమంగిరా మునిరబ్రవీత్॥ అథ కశ్చిత్ప్రమాదే
న మ్రియేతాగ్న్యుదకాదిభిః। చండాలైరంత్యజైశ్చైవ వ్యాఘ్రసర్పాదినా
తథా। పశుభిశ్చ తథా చోరైర్విషాద్బంధనశస్త్రకైః। తస్య పాపవిశుద్ధ్యర్థం
షా[illegible]కృచ్ఛ్రమాచరేత్। ఏతదనుపనీతవిషయమ్॥

దుర్మరణప్రాయశ్చిత్తప్రయోగః॥

...విశేషణవిశిష్టాయాం...తిథౌ అస్మత్పితుః...గోత్రస్య.....
శర్మణః... ప్రమాదాచ్చండాలాద్యైర్హతస్య దుర్మరణజనిత పాప
ప్రణోదనా... ప్రాయశ్చిత్తం పరిషదుపస్థాన పురస్సరం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య
శిష్ట... గృహీత్వా పరిషదం త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య పరిషదే దక్షిణాం దత్వా
దండ...వ్య విజ్ఞాపయేత్॥ అశేషే హే పరిషత్ మదీయాం విజ్ఞాపనా
సమ... మయా సమర్పితామిమాం పరిషద్దక్షిణాం యథోక్త దక్షిణా
మివ స్వీకృత్య మామనుగృహాణ॥ అస్మత్పితుః...గోత్రస్య...శర్మణః ప్రే
త్య ప్రమాదాచ్చండాలాద్యైర్హతస్య దుర్మరణజనితపాపాపనోదకం ప్ర

యశ్చిత్తం నిశ్చిత్యోపదిశ్యమామనుగృహాణేతి విజ్ఞాప్య పునః ప్రణమేత్। పరి
షద్యజమానేన విజ్ఞాపితస్య ప్రమాదాచ్చండాలాద్యైర్హతస్య మృతస్యాపా
పాపనోదకం॥ బ్రాహ్మణాదుదకాత్సర్పాద్గోభిః పశుమృగాదిభిః। ఉద్బంధ
నోదకవిషైస్సర్వాద్యుపలక్షైర్ద్యుతైః। ప్రమాదాన్మరణే చాంద్రం తప్తకృచ్ఛ్ర
త్రయం తథా॥ యద్వా షాణ్మాసకృచ్ఛ్రాణి గాదద్యాద్దశపంచవా॥ ధాగశే
షః॥ చండాలాదుదకాత్సర్పాద్బ్రాహ్మణాద్వైద్యుతాదపి। దంష్ట్రిభ్యశ్చ పశు
భ్యశ్చ మరణం పాపకర్మణాం॥ తేషాం పాపవిశుద్ధ్యర్థం షాణ్మాసకృచ్ఛ్రమాచ
రేదితి। ధర్మశాస్త్రానుసారేణాపి తేషామన్యతమప్రకారేణ పంచదశకృచ్ఛ్రాణి
భవంతి॥ మనుష్యాణాంతు విప్రాణాం గృహీతే మరణే సతి। సద్య ఏవ క్రియాః కా
ర్యా విప్రాణామనుశాసనాత్॥ అపరార్కే చ॥ దుర్మృతౌ సద్య ఏవ స్యాత్సంస్కా
రో హి ద్విజన్మనాం। లబ్ధ్వా కృచ్ఛ్రాణి విప్రేభ్య ఇతి ధర్మవిదాం మతిరితి వచనాత్॥
సద్య ఏవ సంస్కారో భవతి॥ స్మృత్యంతరే॥ ప్రాజాపత్యాదికృచ్ఛ్రం వా తప్తకృ
చ్ఛ్రత్రయం తథా। చాంద్రాయణం తతః కుర్యాన్నారాయణబలిం తథా॥ కృ
త్వైతద్వత్సరస్యాంతే విదధీతౌర్ధ్వదైహికం। షాణ్మాసాద్ద్విగుణం కార్యం
త్రిమాసాత్త్రిగుణం భవేత్। చతుర్గుణం ప్రపక్షే స్యాత్సద్యః పంచగుణం భ
వేత్॥ అనేన వచనేన సద్యస్సంస్కారపక్షే పూర్వోక్తాని పంచదశకృచ్ఛ్రాణ్యేవ
పంచగుణితాని భవంతి। పంచసప్తతిసంఖ్యాకప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాత్మకం ప్రా
యశ్చిత్తం పాపాపనోదకం భవతీతి నిశ్చిత్య- హే యజమాన తవ పితుశ్చండాలా
ద్యైర్హతస్య దుర్మృతస్య ప్రాయశ్చిత్తం సద్యస్సంస్కారపక్షే పంచగుణితం
పంచసప్తతిసంఖ్యాక-ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాణి సముద్రగామహానదీ స్నాన ధేను
దానాదిశక్త్యప్రత్యామ్నాయరూపేణాచర। అస్మిన్ ప్రాయశ్చిత్తే సమ్యగా
చరితే సతి తవ పితా త్వదుక్తనిమిత్తాత్పాపాన్ముక్తో భవిష్యతీత్యుపదిశేత్।
తతః కర్తా ప్రాణానాయమ్య పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య చండాలా
ద్యైర్హతస్య దుర్మృతస్య నైమిత్తికపాపాపనోదకం పరిషదుపదిష్ట
ప్రాయశ్చిత్తం శక్త్యప్రత్యామ్నాయరూపేణ చరిష్య ఇతి సంకల్ప్య। పం
చసప్తతి సంఖ్యాక-ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రాణి ధేనుదాన సముద్రగామహా
నదీస్నానాదిప్రత్యామ్నాయ రూపేణ చరిత్వా వృత్తికాస్నానకర్తృ
భ్యః ఫలస్వీకరణార్థం మాగ్నేయం హిరణ్యం తేభ్యస్తేభ్యస్సంప్రద

ణేనమమ-సమమేతి దక్షిణాం దత్త్వా పరిషదం ప్రార్థయేత్ ॥ అస్మత్పి
తా గోత్రశ్శర్మా ప్రేతః చండలాద్యైర్దుర్మరణజనిత పాపాన్ముక్తో భ
వత్వితి భవంతో బ్రువన్తు- ఇతి బ్రూయాత్ ॥ పరిషదపి ఉచ్చైస్తథాస్త్వి
తి బ్రూయాత్। ఏవం ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా నారాయణబలిం కుర్యాత్॥
తత్రవృద్ధయాజ్ఞవల్క్యః॥ నారాయణబలిః కార్యో లోకగర్హా భయాన్న
రైః। తథా తేషాం భవేచ్ఛౌచం నాన్యథేత్యబ్రవీద్యమః ॥ ఇతి ॥ వ్యాసోపి॥
నారాయణం సముద్దిశ్య శివం వాయః ప్రదీయతే। తత్ర శుద్ధికరం కర్మ తద్భవే
న్నైవ తదన్యథా ॥అంగిరాః॥ నారాయణబలిః కార్యో దుర్మృతానాం దుర్మత
స్యతు । సంవత్సరే వ్యతీతే వా తదర్ధే పాద ఏవ వా ॥మనుః॥ సర్వేషామే
వ లోకానాం గురుర్నారాయణో హరిః । తస్య సంపూజనం కార్యం సర్వ
పాపహరం హితత్ ॥ తముద్దిశ్య బలిః కార్యో దత్తోపి దురితాపహః। మంత్ర
సంస్కారహీనంతు సుగతిం ప్రాపయిష్యతి ॥ అతో నారాయణబలినా ప్రే
తశ్శుద్ధ్యేత్ ॥ అనేన ద్వారేణోర్ధ్వ దైహిక శ్రాద్ధాదిసంప్రదాన యోగ్య
త్వం జనయతి । తేషామప్యూర్ధ్వ దైహికం సర్వం కార్యమేవ ॥ యేమ్రి
తాః పాప మార్గేణ తేషాం సంవత్సరాత్పరం। నారాయణబలిం కృత్వా
కుర్యాదూర్ధ్వ క్రియాం ద్విజ ॥ ఇతి వచనాచ్చ-పూర్వం నారాయణబలిం
కృత్వా పశ్చాత్త్రిరాత్రేణ ప్రేతకృత్యం కుర్యాత్। హారీతశ్చ ॥ భస్మాస్థీ
న్యగృహీత్వాతు విప్రాణామనుశాసనాత్ । క్షీర ప్రక్షాళనం కృత్వా తదస్థి
ప్రేతవద్దహేత్ । త్రిరాత్రేణాహితాగ్నే మాతాపితృవ్యతిరిక్త విష
యం దగ్ధమస్థి పునర్గృహీత్వా స్వశాఖోక్తవిధి నా పైతృమేధికం కుర్యాత్
ఇతి-ఆహితాగ్నివిషయం॥ప్రమాదమరణేచ॥బుద్ధిపూర్వకమరణే పాలాశవిధిః॥
అనాహితాగ్నేః ప్రమాదమరణే వికల్పః॥ ❋

అథ నారాయణబలిః ॥ దుర్మృతస్య పురుషస్య సంస్కారాత్పూర్వం
వత్సరాంతే షాణ్మాసే త్రిమాసే వా త్రిపక్షే వా సద్యో వా యథోక్త ప్రా
యశ్చిత్తం కృత్వా- నారాయణబలిం కృత్వా మంత్రసంస్కారం కుర్యాత్।

నారాయణబలిప్రయోగక్రమః॥ ఏకాదశ్యాం శ్రవణనక్షత్రే రోహి
ణీనక్షత్రే యస్మిన్ కస్మిన్ వాదినే కర్తా స్నాత్వాచమ్య కృతప్రాణాయా
మో దేశకాలౌ సంకీర్త్య పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య చండాలాద్యై

హతస్య దుర్మృతస్య దుర్మృతిజనితపిశాచత్వ నివృత్తిద్వారా ప్రేత
సంసారయోగ్యతా సిద్ధ్యర్థం నారాయణబలిం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య ॥
శ్రోత్రియాగారాదగ్ని మాహృత్య యత్ర క్వచాగ్నౌ యథావిధి నాగ్నిం ప్ర
ష్ఠాప్య ప్రీహీన్నిరూప్య వహత్య శ్రపయిత్వాభిఘార్య ప్రాచీన ముదీచీ
నం వోద్వాస్య ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్యాగ్నేరుపస మాధానాద్యాజ్య భా
గాంతే గ్నయే స్వాహేత్యగ్ని ముఖాహుతిం హుత్వా-సహస్ర శీర్షా పురు
ష ఇతిసూక్తేన ప్రత్యృచం షోడశపలాశ సమిధో హుత్వా ప్రత్యృచం
షోడశచర్వాద్వారా హుతీహుత్వా ప్రత్యృచం షోడశా జ్యాహుతీ
హుత్వా-తతోజయాది ప్రతిపద్యతే- పరిషేచనాంతం కృత్వా । పునః
పురుషసూక్తం జపిత్వా ఓంనమో నారాయణాయేతి మంత్ర ముచ్చార్య చరుశే
షేణాగ్నిసమీపే దర్భేషుబలిందత్వా కేశవాదిప్రేతం చోద్దిశ్య బ్రాహ్మ
ణాన్ భోజయేత్ ॥ తతఃకర్తా ప్రాణానాయమ్య పితు గోత్రస్య శ
ర్మణః ప్రేతస్య చండాలాద్యైర్హతస్య దుర్మృతస్య దుర్మరణ జనితపి
శాచత్వనివృత్తిద్వారా ప్రేతసంసారయోగ్యతా (సిద్ధ్యర్థం కేశవాదీన్)
(కృష్ణసంకర్షణాదీన్) పితరంగోత్రం శర్మాణం ప్రేతంచోద్దిశ్య ఏకోద్దిష్ట
విధానేన (అన్న ద్రవ్యేణ శ్రాద్ధంకరిష్య ఇతి సంకల్ప్య । ప్రాచీనావీతీ ప్రే
తార్థం-అన్యత్రోపవీతీకుర్యాత్ । సర్వత్ర - కేశవాయనమః - నారా
యణాయనమః - ఇత్యేవంప్రకారేణకుర్యాత్ । బ్రాహ్మణనిమంత్రణాది
కంకుర్యాత్। కేశవస్యాహవనీయార్థేక్షణః కర్తవ్యః । నారాయణస్యే
త్యాది। పితుః-గోత్రస్య-శర్మణః-ప్రేతస్య ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధక్షణః కర్తవ్య ఇ
తి కేశవాద్యర్థం ద్వాదశబ్రాహ్మణాన్ - ప్రేతార్థమేకం చనిమంత్ర్య
గోమయేన మండలద్వయంకృత్వా । పాదప్రక్షాళనంకృత్వా - చాంతా
న్ప్రాఙ్ముఖానుపవేశ్య। ప్రేతార్థముదఙ్ముఖముపవేశ్య। భవదనుజ్ఞయా ప్ర
కాంతంశ్రాద్ధకర్మకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య । అపహతా- ఇత్యాది భోజన
పాత్రనిధానాంతంకృత్వా పక్వాన్నాత్పాత్రద్వయేనోద్ధృత్య ఏక పా
త్రస్థమన్నమాదాయభవదనుజ్ఞయాగ్నౌ (కరణం)కరిష్యఇతి (సంకల్ప్య)
అనుజ్ఞాప్య కురుష్వేతితైరనుజ్ఞాతః లౌకికాగ్నిముప సమాధాయ ప్రాగ్ది
గుదగగ్రైః దర్భైఃపరిస్తీర్య ప్రదక్షిణం తూష్ణీం సమంతం పరిషిచ్య

మేక్షణేనాదాయ కేశవాయస్వాహేత్యాది ద్వాదశాహుతీ ర్హుత్వా
ఉత్తరంపరిషిచ్య పాత్రాంతరస్థ మన్నమాదాయ ప్రేతాహుతిం హో
ష్యామిత్యుక్త్వా దక్షిణతోంగారాన్నిరూహ్య ప్రేతాయా ముష్మై యమా
యచస్వాహేతి హుత్వాహుతశేషం తత్తత్పాత్రేషు నిధాయ అన్నప
రివేషణాది బ్రాహ్మణభోజనాంతం కృత్వా హుతశేషం భుక్తశేషంచ
మధ్వాచతిలమిశ్రణంకృత్వా త్రయోదశపిండాన్ కృత్వాప్రాగగ్రాన్ ద
ర్భానాస్తీర్య తేషుకేశవాయనమ ఇత్యాదిభిః దశపిండాన్దత్వా దక్షి
ణాగ్రేషుదర్భేషు పితృగోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయ ఏషపిండ ఉపతిష్ఠ
త్వితి పిండందత్వాతస్యోపరితిలోదకందత్వా దేశకాలౌ సంకీర్త్య కేశ
వాదీన్ప్రేతంచోద్దిశ్య మయాకృతేననారాయణబలికర్మణాపితు గోత్ర
స్యశర్మణః ప్రేతస్యచండాలాద్వైహతస్యదుర్మృతస్యదుర్మరణజనిత పి
శాచత్వనివృత్తిద్వారా ప్రేతసంస్కారయోగ్యతా స్త్వితిభవంతోబ్రువంత్వి
తిబ్రూయాత్ । పిండానప్సుప్రక్షిపేత్ ॥ ❋

బోధాయనమతనారాయణబలిః ॥

అథదుర్మృతానాంనారాయణబలిఃవిష్ణుబోధాయనమతేనలిఖ్యతే ॥
శుచౌదేశేకాలేశుక్లైకాదశ్యాంప్రాతః విష్ణుంవైవస్వతం యమంచ య
థాక్రమేణాభ్యర్చ్య తదగ్రేతిలమిశ్రాన్మధుఘృతప్లుతాన్ దశపిండాన్ వి
ష్ణురూపంప్రేతం ధ్యాయన్ కాశ్యపగోత్ర దేవదత్తాయతేపిండఇతి దక్షి
ణాగ్రేషుదర్భేషు దక్షిణాముఖః ప్రాచీనావీతీ పరాచీనపాణిర్దత్వా
పిండాన్ గంధాదిభిరభ్యర్చ్య పుణ్యజలేక్షిపేత్ ॥ అథరాత్రౌ పంచస
ప్తవాపి నాయుగ్మాన్బ్రాహ్మణాన్నిమంత్రయేత్ ॥ ఉపోషితో రాత్రౌ
జాగరణంకృత్వా శ్వోభూతేమధ్యాహ్నే విష్ణ్వాదీన్దేవతాః అభ్యర్చ్య
ప్రేతముద్దిశ్య బ్రాహ్మణానేకోద్దిష్టవిధినా భోజయిత్వాతృప్తేషు బ్రాహ్మ
ణేషుబ్రాహ్మణసమీపే ఏకోద్దిష్టవిధినాభోంనినయనాంతం తూష్ణీం కృ
త్వావిష్ణవేబ్రహ్మణేశివాయ సామగాయచతురః పిండాన్ దత్వా నామ
గోత్రసహితంప్రేతం సంస్మృత్యవిష్ణోర్నామచసంకీర్త్య పంచమం పిం
డందద్యాత్ । అథాచాంతాన్బ్రాహ్మణాన్ దక్షిణాభిస్తోష యిత్వాత
న్మధ్యేదైకంగుణవంతం వస్త్రాభరణగోహిరణ్యైః ప్రేత బుధ్యా తోష

షేత్ ॥ అథతైఃపవిత్రపాణిభిర్విప్రైః ప్రేతాయ తిలసహిత ముదకుంభం దాపయిత్వా స్వయంచదత్వా అనేననారాయణబలికర్మణా విష్ణుదముం దేవదత్తమపాపకం కరోత్వితివాచయిత్వా తాన్విప్రాన్ దక్షిణాభిస్సార్థంవిసృజ్య పిండానప్సువిసృజ్యస్నాత్వాస్వజనైస్సర్వంభుంజీత॥ ఇతినారాయణబలిః॥ *

అథసర్పహతస్యనాగబలిప్రకారః ॥ సర్పహతస్యదారుమయం మృన్మయంవానాగం పంచఫణంకృత్వా సంవత్సరాదర్వాగ్భాద్రపద శుక్లపంచమ్యామన్యస్యవామాసస్య శుక్లపంచమీ మారభ్య యావత్సంవత్సరంప్రతిమాసం తస్యాముపోషితోరాత్రౌ పంచామృతైస్స్నాపయిత్వా సురభిగంధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య ధూపదీపాదికం దత్వాప్రణమేత్ । అనుమాసమేకైకమనంతం - వాసుకిం-శఖం- పద్మం - కమలం - కర్కోటకం-ధృతరాష్ట్రం-శంఖపాలం-కాళింగం-తక్షకం-కపిలమర్చ్య- పాయసాపూపైర్బలిముత్సృజ్యజాగరణంకృత్వా శ్వోభూతే బ్రాహ్మణాన్ ప్రీణఘృతపాయసాపూపైర్భోజయేత్ ॥ పూర్ణే సంవత్సరే పునః పంచమ్యామేవం పూజయిత్వాసౌవర్ణం నాగంగాంచ బ్రాహ్మణాయదత్వా అన్యాన్ యథేష్టం భోజయిత్వాదక్షిణయాతోషయిత్వా నాగప్రీతింవాచయేత్ ॥ఏషనాగబలిః ॥ అథచోభయోః పక్షయోః పంచమీషు సమ్మృష్టాయాంభువి(పీనం)సర్పం (పిండే) పిష్టేనోల్లిఖ్యశుక్లసురభిగంధాదిభిరభ్యర్చ్యగవ్యంక్షీరంమోదుకం భూమానివేద్య ఉత్థాయ ముంచ ముంచదేవదత్త మితిప్రార్థ్యబంధుభిస్సహ మధుక్షీరమశ్నీయాత్ । ఏవంసంవత్సరాంతే నారాయణబలిం చోక్తవత్కృత్వా తత ఊర్ధ్వం దైహికం కర్మకుర్యాత్॥ *

అథాగ్నినిర్ణయః ॥ఆహితాగ్నిః ॥ ఆహితాగ్నేఃపత్న్యాఃపూర్వం పూర్వం మృతస్య అగ్నిహోత్రేణైవదాహః । పత్న్యర్థమౌపాసనంగృహేనిదధ్యాత్ । (స్త్రియాశ్చపత్యుః పూర్వం మృతయా అగ్నిహోత్రమేవభర్త్రర్థమౌపాసనం నిదధ్యాత్ । తయోర్యదా పూర్వం మ్రియతేతస్యాగ్నిహోత్రం పత్న్యాజాయయాస్చైతివచనాత్ । కింతు ఆహితాగ్నిః పశ్చాన్మృతస్య అగ్నిహోత్రమౌపాసనంచప్రేతాధాన

స్యావిహితత్వాత్ । యద్యాహితాగ్నిరుత్సృష్టాగ్నిర్విచ్ఛిన్నాగ్నిర్వి
ధురాగ్నిర్వా ప్రమీయేతేత్యౌపాసనే అగ్నయో వినష్టాః । ఔపాసన
స్థేపి యజమాన ఇతిలింగాచ్చ । ఉత్సృష్టాగ్నిరుత్సర్గేష్ట్యావిచ్ఛిన్నాగ్ని
రుభయానుగత్యా వినాయోమృతపత్నీకః పత్న్యైప్రదత్తాగ్నిస్స విధురస్త
యోర్గ్రహణే విచ్ఛిన్నాగ్నేః పిత్రాధానాదికర్మసు యేధర్మాస్తే విధురస్యా
పి భవంతి। అతఏవ సూత్రకారేణ యథాహితాగ్ని రుత్సృష్టాగ్నిర్విచ్ఛి
న్నాగ్నిర్విధురాగ్నిర్వా ప్రమియతేతి సర్వేషాం సమానధర్మ ఉక్తః॥ యః
పురాహితాగ్నిర్మృతపత్నీకః పత్న్యై అగ్నిం ప్రదాయ నిర్మంథ్యేన
తాందగ్ధ్వా ఆస్తిస్యాదగ్నిహోత్రాదీని కర్మాణి లౌకికే తితస్యాప్యౌ నా
సనాగ్నిహోత్రాభ్యాం సంస్కారః॥ అథయది పత్నీకస్స్యాదుభాభ్యాంతస్య
సంస్కారఇతివచనాత్ । ఉభాభ్యామౌపాసనాగ్నిహోత్రాభ్యామిత్యర్థః॥

తత్ర త్రికాండమండనః॥ నేచ్ఛేత్పునర్వివాహంచేన్నిర్మంథ్యే నై
వతాందహేత్ । కింత్వేతావదిహావస్థిదగ్ధ్వానిర్మంథ్యవహ్నినా॥ ఉ
త్సర్గేష్ట్యాత్యజేదగ్నీన్ పునస్తాన్ దధీతచ । మృతభార్యస్య యాగాదౌ
సర్వంస్త్రీకర్మలుప్యతే॥ నాన్యేనకేనచిత్కార్యంమృతాయాః కర్మకిం
చన । ఫలీకరోతియః కశ్చిదిహదాసీపినష్టిద॥ సంపత్నీయా హుతిస్తత్ర
సర్వత్రైవనలుప్యతే । అస్త్రీకస్యహవిఃపావకోపాత్రిణనియ తఃపూర్వపా
వకే సర్వధానాపరేపహ్న ఇతి కాత్యాయనోబ్రవీత్ । ఏవముత్సర్గత
స్సర్వం పత్నీకర్మవిలుప్యతే । మృతభార్యస్య నైకాకి నోగ్నిహోత్రాది
జుహ్వతః । పత్నీమంత్రాన్జపేత్సార్వమిజీవంతీచేన్నశక్నుయాత్ । లో
పవాదపితేషామితిసూత్రేషు కేషుచిత్ । ఏవంకేశవసిద్ధాంతో మృత
భార్యసభాషతే॥ స్త్రియాస్తువశ్చాన్మృతాయా ఔపాసనమే వస్త్రి
యాస్త్వైవ సంస్కారార్థ మౌపాసనమేవేతి వచనాత్॥ అనాహితా
గ్నేఃపూర్వం మృతస్యాపి ఔపాసనేనైవదహేత్ । ఔపాసనే నాహి
తాగ్నిందహంతీతివచనాత్ । పశ్చాన్మృతాయా ఆహితాగ్నిపత్న్యాః
అనాహితాగ్నిపత్న్యాశ్చ సర్వథానిర్మంథ్యేన పత్నీమితీవచనాత్ । అ
నాహితాగ్నిపత్న్యా ఔపాసనేనసహవికల్పః । నిర్మంథ్యపక్షే లౌకికా
రణిభ్యామగ్నిం మథిత్వాతస్మిన్నగ్నావనాహితాగ్నే వత్త్యైష్ట్య మేధికం

కుర్యాత్ ॥ స్నాతకబ్రహ్మచారిణః ॥ స్నాతకబ్రహ్మచారిణాం నిర్మం
థ్యేనశ్రోత్రియాగారాదాహృతేన వాయతస్తయోరేవముత్పత్తిః॥ అనుపని
తానాంకన్యానాంచఉత్తపనేనలౌకికేనవాయతస్తయోరేవముత్పత్తిః। అను
పనీతానాంకన్యానాంచఉత్తపనేనలౌకికేనవాసంస్కారః । అహితాగ్ని
మగ్నిభిర్దహంతియజ్ఞపాత్రైశ్చేతి శ్రుతివిహితంతథా యస్యాహితాగ్ని
రుత్సృష్టాగ్నివిధురాగ్నిర్వాప్రమీయేతనతమన్యైస్త్రేతాగ్నిభిర్దహం
తీతివిజ్ఞాయతఇతి వచనాచ్చత్రేతాగ్నిసంధానంవిహితం । తత్రైవంమ
తస్య అన్త్యవిధిరుక్తః । తత్రఉత్సృష్టాగ్ని విధురాగ్నిశ్చ మృతస్యా
హితాగ్నేః పూర్వారణీ విద్యేతేచేత్తదా అరణ్యాహరణాది నిష్టపనాం
తంకర్తవ్యం॥ *

తతః పత్నీ స్నాత్వా చమ్యదర్భేష్వాసీనాదర్భాన్ ధారయమా
ణా దేశకాలౌసంకీర్త్య ప్రేతమన్వారభ్య సంకల్ప్య అముకగోత్రస్య
శర్మణః ప్రేతస్యపైతృమేధికకర్మార్థంవిచ్ఛిన్నానగ్నీన్ ప్రేతాధానవిధి
నాసంధాస్యఇతిసంకల్ప్య । పత్న్యభావేపుత్రాదిః ప్రాణానాయమ్య
దేశకాలౌ సంకీర్త్యప్రేతమన్వారభ్య సంకల్ప్యపితుర్గోత్రస్యశ
ర్మణఃప్రేతస్య(పైతృమేధిక కర్మార్థంవిచ్ఛిన్నానగ్నీన్ ప్రేతాన ధా
విధినా సంధాస్యఇతి సంకల్ప్య । అస్మిన్ ప్రేతాధానే అధ్వర్యుం
త్వాంవృణ ఇతిపుత్రా రధ్వర్యుంవృణుయాత్ । వృతోస్మి కరిష్యా
మీత్యధ్వర్యుః । ప్రాచీనావీతీ తూష్ణీం పుగ్నావ్య యతనాన్యుద్ధత్యా
వోక్ష్య యజమానాయతనే ప్రేతంనిధాయ గార్హపత్యా యతనేమ
థ్యేఅరణీసన్నిధాయమంథతి। (యస్యాగ్నయోజుహ్వతో మార్గం సకామా
స్సంకల్ప యం తెయజమానమార్గం సంజానంతు తె అస్మైహ విషే సాదితా
య-స్వర్గంలోకమిమంప్రేతం నయంత్వితిమంత్రేణఅగ్నిం మథిత్వా)బల
వతిజాతేతస్మై ప్రో(సావరోహయతిఅపివా ఉపావరోహజాత ఇమంతగ్ం
స్వర్గాయలోకాయనయతుప్రజానన్ । ఆయుఃప్రజాగ్ం రయి మస్మాసు
ధేహిప్రేతాహుతీశ్చాస్య జుషస్వస్వాహేతి)ఉపావరోహ్య తూష్ణీం మా
హవనీయార్థమగ్నిముద్ధృత్య తూష్ణీందక్షిణాగ్నింప్రణీయతూష్ణీ మాహ
వనీయంప్రణీయప్రేతస్య పిత్ర్యసంభవాత్ ద్వాదశగృహీతేన స్రుచంపూ

రయిత్వా తూష్ణీమాహవనీయేజుహుయాత్। ప్రజాపతయ ఇదం(నమమ)
అగ్న్యుపస్థానాత్రలోపప్రాయశ్చిత్తచరుం । తేష్వేవాగ్నిషు మృతాగ్నిహో
త్రం కర్తవ్యం । తతః ప్రేతమాత్యా ఇత్యాది ॥ యథాహ త్రికాండీ॥ విచ్ఛి
న్నవహ్నిమంత్సృజ్య పావకం విధురానలం। ఆహితాగ్నిం మృతం దగ్ధుం త్రే
తాగ్న్యుత్పత్తిసిద్ధయే ॥ భారద్వాజాదయః ప్రాహుః ప్రేతాధానవి
ధింపృథక్ । ప్రాచీనావీతవానుద్ధృత్యావోక్ష్యాయతనాన్యథ ॥ ప్రేతం
[illegible] స్థాపయిత్వా ప్రాక్ పశ్చిమాగ్న్యాలయే రణీ। సన్నిధాయానలం మంథేద్య
[illegible] ఉపావరోహ జాతవేద ఇనుమిత్యవరోహ్యాచ। ప్రణీయపా
వకం తూష్ణీం ద్వాదశోపాత్తసర్పిషా॥ తూష్ణీం హుత్వా తత్ర కుర్యాత్ప్రేతే
మాత్యా ఇతి క్రియాః॥ ఇత్యాధానసంపత్తిః॥ ***

నష్టారణీకస్య ప్రేతాధానం ॥ యద్యాహితాగ్నిరుత్సన్నాగ్నిర్వి
చ్ఛిన్నాగ్నిర్విధురాగ్నిశ్చ నష్టారణికశ్చేన్మ్రియేత పూర్వవత్సంకల్ప్య అ
ధ్వర్యుం వృణుయాత్ । తతోఽధ్వర్యుః । ప్రాచీనావీతీ యో అశ్వత్థం శ్శమీగ
ర్భ ఆరురోహ త్వే సచా తేన వా తం తే హరామి బ్రాహ్మణా యజ్ఞియైః కే
తుభిస్సహేతి మాతరారణీ ఆహృత్య అశ్వత్థాద్ధవ్యవాహాద్ధి జాతామగ్నే
స్తనూం యజ్ఞియాగ్ సంభరామి । శాంతయోనిశ్శమీగర్భమగ్నయె
ప్రత ఇతి వెత్తయుర్మ్యయిత్యేహీత్యరణిమభిమంత్ర్య ఆయుర్యజమాన ఇత్య
స్యలోపః ॥ అథర్వలోపాదితి కేచిత్ । తూష్ణీమగ్న్య యతనాన్యుద్ధృ
త్యావోక్ష్య అధార్యధానినః ఔపాసనాదగ్నిమాహృత్య అపరేణ గా
ర్హపత్యం దధాతి। సర్వాధానౌపాసనాగ్న్యోర్నిర్మథ్య శ్చే
న్మథితాగ్నిం నిదధాతి । శ్రోత్రియాగారాదాహృతశ్చేత్ । శ్రోత్రియా
గారాదగ్నిమాహృత్యాపరేణ గార్హపత్యాయతనం నిధాయ। జాతవేదో
భువనస్య రేత ఇహ సించ తపనో యజ్ఞనివృతే। అగ్నిమశ్వత్థాదధి హవ్యవా
హాగ్ శమీగర్భాజ్జనయన్యో మయోభూః । అయం తే యోని ఋత్వియో యతో
జాతో అరోచథాః । తం జానన్నగ్న ఆరోహాథానో వర్ధయా రయిం
ఇతి ద్వాభ్యామౌపాసనాగ్నావరణీనిష్టప్య । అగ్నిమనుగమయ్య భస్మా
పోహ్య యజమానాయతనే ప్రేతం నిధాయ గార్హపత్యాయతనే మ
ధ్యే రణీం నిధాయ మంథతి । యస్యాగ్నయో జువాహో భాగ్ సకామా

స్వంకంకల్పయంతేయమానమాగ్ంసంజానంతు (తె) అస్మై హవిషేసంధి
తాయస్వర్గంలోకమిమంప్రీతంనయంత్వితి అగ్నింమథిత్వాబలవతి జాతే
తత్రైవఉపావరోహయతి। ఉపావరోహజాతవేద ఇమంతగ్ స్వర్గాం
యలోకాయనయప్రజానన్ ॥ ఆయుఃప్రజాగ్ రయిమస్మాసుధేహి ప్రీ
తాహుతీశ్చాస్య జుషస్వస్వాహేతి ఉపావరోహ్య తూష్ణీ మాహవనీ
యాధానమగ్నిముద్ధృత్య తూష్ణీందక్షిణాగ్నింప్రణీయతూష్ణీమాహవనీయం
ప్రణీయప్రీతస్యవిధ్యసంభవాత్। ద్వాదశగృహీతేన స్రుచంపూరయి
త్వాతూష్ణీమాహవనీయేజుహుయాత్। ప్రజాపతయఇదం। అగ్నిహో
త్రలోపప్రాయశ్చిత్తవర్జం। తేష్వేవాగ్నిషుమృతాగ్ని హోత్ర హో
మంజుహుయాత్।తతఃప్రేతమాత్యాఇత్యాది॥ ❀

యథాహత్రికాండిః ॥ నష్టేష్వగ్నిష్వధారణోస్యనాశేస్వామీమ్రి
యేతచేత్। అహాగేవరణిద్వంద్వ మాథానోక్తవిధానతః ॥ తద్వాహే
వాభిమంత్ర్యాథ తన్మంత్రాభ్యాంవినిక్షిపేత్। నిమజ్జంత్యాహవనే యథా
ధ్వాహ్వానాద్ధితదస్తిచేత్ ॥ తతోగ్నిశూన్యప్రేతోక్తం సంధానాని ప్రాప
ద్యతే।యత్తుయస్యాగ్నౌజుహ్యాత్యాదిమంత్రకమీరితం॥అస్మిన్నపత్యపూర్వ
పక్షినయనం దర్భపూర్ణమానసంధీనాం పూర్ణహాతీష్ట్కేచిదుదాహ్రియంతే

అరణిసమారూఢమరణే॥

అరణిసమారూఢమరణేవిశేషః ॥ యదారణ్యోస్సమారూఢే
ష్వగ్నిషుయజమానో మ్రియేత తస్యవిధ్యంతరాభావాదయమేవవిధిః
ఉపావరోహమంత్రః। శాఖాంతరీయోమంత్రవికల్ప్యః। తస్యప్రేతాదిః ప్రా
చీనావీతీపూర్వవదగ్నీన్ మథిత్వాన్యుద్ధృత్యాహవనీయే యజమానం యత
నప్రేతంనిధాయగార్హపత్యాయతనే అరణీసన్నిధాయసమంధతే। యే
స్యాగ్నయఇతిమంత్రేణ మథిత్వానిర్మథ్యమానే బలవతిజాతే (ప్రేతాదిః
ప్రేతస్యదక్షిణహస్తమన్వారభ్య ఉపావరోహజాతవేద ఇమంతగ్ స్వ
గాయలోకాయేతిమంత్రంజపిత్వా విహరణాదిసమానమితి। మృత
హోమాంతంసమానమిత్యర్థః। తూష్ణీమగ్నీన్విహృత్యద్వాదశగృహీ
తేనస్రుచంపూరయిత్వా ఆహవనీయే తూష్ణీంజుహుయాత్। ప్రజాపత
యఇదం। అగ్నిహోత్రలోపప్రాయశ్చిత్తవర్జం। మృతాగ్నిహో

త్రంహుత్వా ప్రేతేమా త్వా ఇత్యాది॥ *ఆత్మనిసమారూఢమరణే॥* యోఽద్యా త్మనివిమారూఢేష్వగ్నిషు యజమానో మ్రియేత పుత్రాదిః పూర్వ వదగ్న్యా యతనాన్యుద్ధృత్యాన్యో యజమానాయతనే ప్రేతం నిధాయ గార్హ పత్యాయతనే లౌకికాగ్నిముపసమాధాయ ప్రేతస్య దక్షిణం పాణి మన్వా రభ్య తత్పుత్రః । ఉపావరోహ జాతవేద ఇమం తమితి తస్మిన్నగ్నౌ ఉపా వరోహయతి । తతో విహరణాది మృతహోమాన్తం సమానం । తతః ప్రేతేమా త్వా ఇత్యాది ॥ *పత్న్యైవ ప్రదత్తాగ్నికస్య విధురస్య ఆహితా గ్నిః పత్న్యాః పశ్చాన్మృతాయాః, పశ్చాన్మృతానాం పత్నీనాం, పతివ ద్వహ్నిసంగ్రహ ఇతి హారీతవచనాత్ । వికల్పేనాగ్నిభిర్దాహః । తయో శ్చ పతమన్యేన త్రేతాగ్నిభ్యో దహంతీతి వచనాత్ ॥ ప్రేతాధానవిధినాగ్ని ముత్పాద్య మృతాగ్నిహోత్రం హుత్వాగ్నిభిర్దహేత్ ॥ నదశాదీని భవంతి। ప్రేతేమా త్వా ఇత్యేతదాదిసమానం ॥ ఆహితాగ్నిపత్న్యాః భ ర్తృపూర్వం మృతాయాః తయోర్యః పూర్వం మ్రియేత జాయా పతిర్వా తస్యాగ్నిత్రేతాయాం పితృమేధస్సంపద్యత ఇతి వచనాత్ । తస్యాప్యగ్ని భిర్దాహః విచ్ఛిన్నాగ్నిశ్చేత్ ప్రేతాధానవిధినా అగ్నిముత్పాద్య అగ్ని హోత్రాదీని కృత్వా ప్రేతేమా త్వా ఇత్యాదిసమానం॥ *

అథ మృతాగ్నిహోత్రస్య ప్రయోగః

వేష్వే వాగ్నిషు పయసైవ హోమః । ప్రాచీనావీతీ స ర్వమమంత్రకం సాంగం కరోతి। విహార(స్తు)స్య దక్షిణతః పుత్రాదిః ప్రాణా యామ్య ప్రాచీనావీతీ దేశకాలౌ సంకీర్త్య అగ్నిగుప్త్యర్థం మృతాగ్ని హోత్రవిధానేనాగ్నిహోత్ర మభివాన్య వత్సాయాః పయసా కేవలేన వాగో పయసా హోష్యామీతి సంకల్ప్య । తూష్ణీం సమిధ ఆహృత్య తూష్ణీ మగ్నిషు నిధాయ పరిసమూహ్య దక్షిణాగ్రైః ప్రాగగ్రైశ్చ దర్భైః పరిస్తీ ర్య తూష్ణీమభివాన్య వత్సం గాం దోహయిత్వా పయ ఆహృత్య గార్హ పత్యస్య దక్షిణార్ధే శీతే భస్మని యమూర్ధమధిశ్రిత్య తృణేన జ్వలతా వేక్ష్య దోహనసంక్షాళనం స్రువ ఆనీయ తేన పరిషిచ్య అప్రదక్షిణం త్రిః పర్యగ్ని కృత్వా దక్షిణత ఉద్వాస్య త్రిభూమౌ పతిష్ఠాప్య స్రుక్స్రువమాదాయ- నిష్టప్య - సంమృశ్యాగ్నిహోత్రహవణీమభిమంత్ర్య- సకృదేవో నీయ ఋూ

చేనిధాయ-హస్తౌప్రతాప్య ద్విస్సమ్మృశ్య- అధస్తాత్సమిధం కృత్వా
ఉద్ధృత్య- దక్షిణేనవిహారం దక్షిణాగ్నేరపిదక్షిణతోవ్యాత్వా- వేదమధ్యే
నిధాయ- పునరుద్ధృత్య-అపరేణాహవనీయం కూర్చేనావ ఘుత్వా ·
అపఉపస్పృశ్య- సమిధమాధాయ- ప్రాణ్యాపాన్యాసమిల్యావేత్య- అభి
క్రమ్య- కామునావజ్ఞాం- సకృదేవసర్వంతూష్ణీం జుహుయాత్ । ప్రజా
పతయఇదం ॥ మాత్వామహాదధిపిత్యతే ॥ శేషంనిమృజ్యగార్హపత్యం
ప్రతీక్ష్యనోత్తరాహుతిః ॥ అపఉపస్పృశ్య।తూష్ణీంగార్హపత్యే చత
స్రఆహుతీర్హుత్వా- దక్షిణాగ్నావపిచతస్రోహుత్వా తూష్ణీముపస్థా
య స్రుచంప్రతితప్యనిధాయత్రిష్వగ్నిషు సమిధఆధాయ పరిస్తరణాన్య
ప్రోహ్యాపరిసమూహ్య అగ్నిహోత్రస్థాల్యాం తృణముక్త్వా । అప్రత్యేత
గ్నిష్వంతస్యమయాత్ । ద్యావాపృథివీ ఇషమూర్జమస్మాసు ధత్త
మి । ఆహవనీయేనుప్రహరతి॥ ద్యావాపృథివీదేవతా । హవిరాసాదన
కూర్చాత్తృణమాదాయాగ్ని హోత్రస్థాల్యామక్త్వానుప్రహరతి । సా
హ్యగ్నిహోత్రస్యసగ్స్థితిః ॥ తత్రధారాశ్రవణపరిషేచన ఉపవేష్టాదా
నాంగారాపోహన పునరేవాజేతుణఅంగారప్రత్యూహన అనుజ్ఞాపనప్రో
క్షణపరాచీననినయనస్రుక్ప్రక్షాళన సర్పాద్యుత్సేచన అపరేణాహవనీయ
నినయనఅంజలినినయన ఉన్నయనదేశనినయన అంతర్వేద్యపోని నయన
ఉత్తరపరిషేచనానాం సర్వేషాంమంత్రాణాంలోపః ॥ స్వగృహేదేశాంత
రేవామృతస్యయావదగ్నిభిస్సగ్స్కారః తావన్నిత్యాగ్నిహోత్రం కర్త
వ్యం- న్యాయతౌల్యాత్ । యత్రయత్రమృతాగ్నిహోత్రఉక్తిః తత్రతత్ర
ఏవంకర్తవ్యం ॥ అంతిమాగ్నిహోత్రే గ్నిహోత్రస్థాల్యాంతృణమక్త్వా
నుప్రహరతి। అగ్నిహోత్రోచ్ఛేషణంనిదధాతి ॥ అగ్నిసన్నిధౌమృతస్యపా
త్రచయనంనియతం । దేశాంతరమృతేప్రతికృతిదాహేచయన దానయో
ర్వికల్పః। తతఃప్రేతేమాత్వాఇత్యాదిసమానం॥

అథపితృమేధప్రయోగక్రమః॥

అగ్నిసన్నిధౌమరణసందేహేవిహరణముత్తమం మృతేవా విహ
రణంపయోహోమశ్చ అగ్న్యసన్నిధౌ మృతస్య శరీరాద్గ్నేరా హరణం
చకర్తవ్యం । అసంస్కారాత్పయోహోమశ్చ అవిద్యమానాగ్నేః ప్రా

శ్వోక్తప్రకారేణ అగ్న్యుత్పత్తిః । మరణావస్థాయాం ముమూర్షుం స్నాపయిత్వాధర్మశాస్త్రానుసారేణశరీరశుద్ధ్యర్థంషడ్గుణిత షడబ్దసర్వప్రాయశ్చిత్తం (షడబ్దప్రాయశ్చిత్తం)వాకుర్యాత్ ॥ జీవతో యద్వ్రతం ప్రోక్తంమృతేతద్ద్విగుణంభవేత్ । అస్థిని(త్రి)గుణంప్రోక్తం పలాశేతుచతుర్గుణమితి ॥ అనేనప్రకారేణశరీరశుద్ధింకృత్వా శుచౌదేశేగోమయేనోపలిప్యదక్షిణాగ్రైః దర్భైర్నా స్తీర్యతిలానవకీర్యతేషు దక్షిణశిరసంనిధాయఘృతాదిః। ఉత్క్రాంతిసంజ్ఞికగోదానంకుర్యాత్ ॥ తదాహశౌనకః ॥ సమయేమరణేచాస్య ప్రాణానాముత్క్రమాయచ ॥ ఉత్క్రాంతింనామ గాందద్యాత్సవత్సాం బ్రాహ్మణాయచఇతి ॥ అన్యత్రాపి ॥ ప్రాణేకంఠగతేచైవ యోదద్యాద్గాంసదక్షిణాం । సతీర్త్వానరకాన్ ఘోరాన్స్వర్గంయాతిసుఖేనవై॥ఉత్క్రాంతిగోదానక్రమః ॥ ఘృతాదిఃప్రాణానాయమ్యపితుః...గోత్రస్య.....శర్మణః-సుఖేనప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్క్రాంతిసంజ్ఞికగోదానంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య । బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య। అత్యుత్క్రాంతౌప్రవృత్తస్య సుఖోత్క్రమణసిద్ధయే । తుభ్యం సంప్రదదేధేనుమిమాముత్క్రాంతిసంజ్ఞికాం ॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ ఇమాముత్క్రాంతిసంజ్ఞికాంగాంసవత్సాం పయస్విన్నీం సాలంకారాం సదక్షిణాం మమపితుః — గోత్రస్య — శర్మణఃసుఖేనప్రాణోత్క్రమణసిద్ధింకామయమానఃతుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ- ఇతి- గాందత్వా-తిలపాత్రదానం కుర్యాత్ ॥ తిలపాత్రదానక్రమః ॥ మమపితుః-గోత్రస్య। శర్మణఃమరణకాలేసంభావిత సకలపాపక్షయార్థం తిలపూరితకాంస్య పాత్రదానం కరిష్యఇతిసంకల్ప్య. బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య- యాని పాపాన్యనేకానికామోత్థానికృతానివై । కాంస్యపాత్రప్రదానేన తానినశ్యంతుమేసదా ॥ యోదేవఃపితృరూపేణ హవ్యకవ్యభుగవ్యయః । తిలపాత్రప్రదానేన సమేవిష్ణుఃప్రసీదతు ॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయతిలపూరితకాంస్యపాత్రంమమపితుఃసమస్తపాపక్షయం కామయమానః తుభ్యమహంసం ప్రదదేనమమేతితిలపాత్రదానంకృత్వా- వైతరణీగోదానంకుర్యాత్॥ వైతరణీగోదానక్రమః ॥ వ్యాసః ॥ అసంనమృత్యునాదేయాగౌస్సవత్సాంతుపూర్వవత్ । తదభావేతుగాంచైవనరకోత్తారణాయవై॥ పూర్వవత్-ఉత్క్రాంతి

దత్ ఇత్యర్థః ॥ ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య మమ పితుః వైతరణీ నద్యుత్తరణార్థం వైతరణీసంజ్ఞక గోదానం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య । బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య ॥ తత్ర వ్యాసః ॥ యమద్వారే మహాఘోరే తప్తా వైతరణీ నదీ । తాముత్తర్తుం ప్రదాస్యామి కృష్ణాం వైతరణీం తు గాం ॥ సంతారయ మహాభాగ దురితానాం నివారణే । వేదస్వరూపీ పితరముత్తారయ భవార్ణవాత్ ॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ ఇమాం వైతరణీం గాం విష్ణుదేవతాం సాలంకారాం సదక్షిణాం మమ పితుః సుఖేన వైతరణీ నద్యుత్తరణ కామయమానః తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమేతి వైతరణీ గోదానం కృత్వా దశదానాని కుర్యాత్ ॥ శక్తశ్చేత్సర్వమేవ కుర్యాత్ ॥ తదాహ శౌనకః ॥ దశ దానాని వై దద్యాదనంతరమితిక్రమాత్ । గోభూహిరణ్యదాసీశ్చ తిలశయ్యాజ్యవస్త్రకం ॥ ధాన్యబీజమితి ప్రోక్తం దశదానాని వై క్రమాత్ ॥ యస్యోత్క్రమణవేళాయాం దశైతాని విధానతః ॥ దీయతే స నరో యాతి పుణ్యాన్ * లోకాన్ సుఖేన వై ॥

అథ దశదానమంత్రాః.

తతః ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య మమ పితుః పాపక్షయార్థం దశదానాని కరిష్యే । ఇతి సంకల్ప్య బ్రాహ్మణానభ్యర్చ్య ॥ సర్వదానమయీ దోగ్ధ్రీ సర్వదేవమయీ యతః । తేన త్వాం సంప్రదాస్యామి సర్వపాపక్షయాయ మే ॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ మత్స్యపురాణోక్త రుద్రదేవతామిమాం గాం స్వర్చితాం సాలంకారాం సదక్షిణాం స్వర్గలోకప్రాప్తిం కామయమానః తుభ్యమహం సంప్రదదే (నమః) న మమేతి గోదానమంత్రః ॥౧॥ సర్వసస్యాశ్రయా భూమిర్వరాహేణ సముద్ధృతా । అనంతపుణ్యఫలదా అతః శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ఇమాం భూమిం విష్ణుదేవతాం సదక్షిణాం స్వర్గలోకకామః పాపక్షయకామో వా తుభ్యమహం సంప్రదదే (నమః) న మమేతి భూదానమంత్రః ॥౨॥ సర్వపాపక్షయకరం హిరణ్యం లోకభూషణం । అగ్నేర్బీజం ప్రదాస్యామి తస్మాచ్ఛాంతిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ అగ్నిపురాణోక్తమిదం హిరణ్యం అగ్నిదైవత్యం స్వర్గకామస్తుభ్యమహం సంప్రదదే (నమః) న మమేతి హిరణ్యదానమంత్రః ॥౩॥ ఏషా దాసీ మయా తుభ్యం ప్రీమత్సం ప్రతిపాదితా । సదా కర్మకరీ యోగ్యా యుష్మత్ భద్ర

మంత్రః ॥ ఇమాం దాసీం ప్రజాపతిదేవతాం ఆత్మసహితాం అనాగత
దశకులానాం స్వర్గలోకే - కల్పశతత్రయనివాసకామస్తుభ్యమహం
సంప్రదదే (నమః) నమమేతి దాసీదానమంత్రః ॥౪॥ (తిలాః పాపహరాని
త్యం విష్ణోర్దేహసముద్భవాః । తిలదానాదస్తు హ్యం మే పాపం నాశయ కే
శవ) మహర్షేః కశ్యపస్యైతే గాత్రేభ్యః ప్రసృతాః పురా । తిలాః పాప
హరా నిత్యం శాంతిం కుర్వంతు మే తతః ॥ మహాభారతోక్తమిదం తిలదానం
ప్రజాకామస్తుభ్యమహం సంప్రదదే (నమః) నమమేతి తిలదానమంత్రః ॥౫॥
మృదువస్త్రావృతా శుద్ధా మృదుతంతుపరిచ్ఛదా । శయ్యా సుఖప్రదా నిత్య
మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇమాం శయ్యాం మహాభారతోక్తాం షష్టివర్ష
సహస్రాణి స్వర్గలోకభోగం ఇంద్రలోకప్రాప్తిం చ కామయమాన
స్తుభ్యమహం సంప్రదదే (నమః) నమమేతి సుఖశయ్యా దానమంత్రః ॥ ౬ ॥
త్వం పూర్వం బ్రహ్మణా సృష్టః పవిత్రః పవిత్రకః । తత్ప్రసూతా స్థితా యు
ష్మాస్తస్మాచ్ఛాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇదమాజ్యదానమాగ్నేయపురాణోక్త
మగ్నిదైవతం స్వర్గకామస్తుభ్యమహం సంప్రదదే (నమః) నమమేతి ఆజ్య
దానమంత్రః ॥ ౭ ॥ శీతవాతోష్ణసంత్రాణం లజ్జాయా రక్షణం పరం ॥ క
ర్మణాం సాధనం యస్మాత్ తస్మాచ్ఛాంతిం ప్రయచ్ఛమే । విష్ణుధర్మోత్తరో
క్తమిదం వస్త్రం బృహస్పతిదైవతం చంద్రలోకప్రాప్తిం కామయమాన
స్తుభ్యమహం సంప్రదదే (నమః) నమమేతి వస్త్రదానమంత్రః ॥ ౮ ॥ జీవ
నం సర్వభూతానాం బలపుష్టివివర్ధనం । ధీనోతీతి వయోర్ధాన్యం తచ్ఛాం
తిం ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇదం ధాన్యం ప్రజాపతిదైవతం స్వర్గకామస్తుభ్యమ
హం సంప్రదదే (నమః) నమమేతి ధాన్యదానమంత్రః ॥ ౯ ॥ ముద్గబీజాని
యస్మాత్ప్రియాణి పరమేష్ఠినః । తస్మాదేషాం ప్రదానేన ప్రీతిస్స్యాద్భూత
మే సదా ॥ ఇదం బీజం ప్రజాపతిదైవతం స్వర్గకామస్తుభ్యమహం సం
ప్రదదే (నమః) నమమేతి బీజదానమంత్రః ॥౧౦॥ యస్మాదశూన్యం శయ
నం కేశవస్య శివస్య చ । తథైవ శయ్యాశూన్యాస్తు తథా జన్మని జన్మని ॥ ఇమాం
మృతశయ్యాం మహాభారతోక్తాం అనేకవర్ష సహస్రాణి ఇంద్రలో
కప్రాప్తిం కామయమానస్తుభ్యమహం సంప్రదదే (నమః) నమమేతి మృతశ
య్యాదానమంత్రః ॥ (ఉత్క్రాంతి వైతరణి గోశ్చ దశ దానాని చైవహి । నై

తైలీకృత్వా తం ప్రేతం శవధర్మేణ దాహయేదితి।

ముమూర్షోః కర్తవ్యాని ॥వ్యాసః॥ మ్రియమాణం నరం దృష్ట్వా కర్తా భూమ్యాం కుశాస్తృతే । దేవాలయే నదీతీరే గంగాంభసి వనస్పతౌ ॥ అధశ్చ దక్షిణాగ్రేషు కుశేష్వేనం నిపాతయేత్ । ఉత్తానం దక్షిణాగ్రీవం తముద్దిశ్య తు గాం త్యజేత్ ॥ హిరణ్యం భూమిదానం చ తిలాన్న్యస్య యధాతురా। కుటుంబినే దరిద్రాయ తద్దానం స్వర్గసాధనం॥ ఆతురో వాథ పుత్రో వా దద్యురాసన్నబాంధవాః । కర్ణే జపన్నిదం వాక్యం శాస్త్రోదిధి రుచిరితమితి ॥శాతాతపోపి॥ ఆతురస్యాపి సజ్జిత్రం దానం మిత్రం మరిష్యతః । అన్నపానాశ్చ గోవస్త్రభూశయ్యాద్యాసనాని చ ॥ ప్రేతలోకే ప్రశస్తాని దానాన్యష్టౌ విశేషతః ॥ తస్మాద్దానం తు కర్తవ్యం మృతలోకే కథంచన ఇతి కర్ణమంత్రజపః ॥ ఏవమేతాని దానాని దశదానాని చ కృత్వా పుత్రాదిః కర్తా మరణసంశయ ఏవ (బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరం- భృగుర్వై వారుణిరిత్యేతౌ, వనువాకౌ బ్రహ్మవిదో దక్షిణకర్ణే జపతి) ఇతరస్య స్త్రియాశ్చ ఆయుషః ప్రాణాన్ సంతను ఇత్యనువాకమాత్రం జపేత్ ॥ మరణానంతరమపి ప్రాచీనావీతినా ఏతన్నియమేన కర్తవ్యం ॥ యది మ్రియేత అమాత్యజ్ఞాతియః ప్రేతపుత్రాశ్చ సర్వే కేశాన్ ప్రకీర్య స్వేషు శిరస్సు పాంసూనావపంతే తతః స్నాత్వా చ వ్య ॥ ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాదిషణ్ణిమిత్త ప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాత్ షణ్ణిమిత్తప్రాయశ్చిత్తముచ్యతే । ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టమధోచ్ఛిష్టమంతరిక్షమృతౌ తథా । కృచ్ఛ్రత్రయం ప్రకుర్వీత అశౌచమరణేపి చ ॥ నిమిత్తేష్వేతనా చైవ ప్రాజాపత్యాన్ షడాచరేత్ । సర్వేష్వపి నిమిత్తేషు కుర్యాత్పంచదశాపి చ ॥ పరాశరస్త్వయం ప్రాహ భృగుః పంచ షడంగిరాః । అస్పృశ్యస్పృష్టమరణే కృచ్ఛ్రాన్ షడ్గౌతమో బ్రవీత్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తం తు సర్వస్యాశక్త్యా ద్వాదశవార్షికం ॥ స్మృతితత్త్వనిర్ణయే ॥ ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టే అధోచ్ఛిష్టే అంతరిక్షమృతౌ తథా । అశౌచమరణే చైవ కృచ్ఛ్రత్రయముదాహృతం ॥తథాచ॥ ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టేత్వధోచ్ఛిష్టే ఖట్వాయాం మరణే తథా । అంతరామరణే చైవ అశౌచమరణే తథా । అగ్నితో మరణే చైవ త్రిభిః కృచ్ఛ్రైర్విశోధనం ॥తథా చ స్మృతిసంగ్రహే॥ అస్నాత్వా మరణే ఘోరే అశౌచమరణే సతి । ఉచ్ఛిష్టమరణే చైవ ఖట్వాయాం మరణే త

థా । చండాలశ్వానసంస్పృష్టేష్వాకాశమరణేసతి । చండాలాన్మరణే
చాప్రిత్రిభిఃకృచ్ఛ్రైః పృథక్ పృథక్॥ శుధ్యతీతి శేషః ॥ విప్రవా(క్యప్రధానేన)
క్యానుసారేణప్రత్యామ్నాయవిధిర్యథా । కృత్వాతు దహనంకార్య మ
న్యథాకిల్బిషీభవేత్ ॥*॥ దహనకర్తృప్రాయశ్చిత్తం॥*॥ కర్త్రాధికారసిద్ధ్య
ర్థంత్రీన్కృచ్ఛ్రాన్ సప్తపంచవా । చరేద్వాతత్తైకాద్యైః ప్రైత్యమేధి
కమాచరేత్॥ కర్త్రాకృతప్రాణాయామః ప్రాచీనావీతీపితుగోత్రస్య శ
ర్మణఃప్రేతస్యమరణకాలే సంభావితానామూర్ధ్వోచ్ఛిష్టాధోచ్ఛిష్టాం
తరిక్షమరణ ఖట్వామరణాశౌచ మరణాస్నానమరణ పర్యుషితానాంని
మిత్తానామపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య పరిషద్దక్షిణాం
గృహీత్వాపరిషదంత్రిఃప్రదక్షిణీకృత్య పరిషద్దక్షిణాందత్వా ప్రణమ్య వి
జ్ఞాపయేత్ ॥ అశేషే హేపరిషత్ మదీయాం విజ్ఞాపనాం సమాకర్ణ్య మ
యాసమర్పితామిమాంపరిషద్దక్షిణాం స్వీకృత్య పితుర్మరణకాలే సంభా
వితానామూర్ధ్వోచ్ఛిష్టాధోచ్ఛిష్టాంతరిక్ష మరణఖట్వామరణాశౌచ మర
ణాస్నానమరణపర్యుషితానాంమధ్యేప్రసక్తానాంనిమిత్తానా మపనోదకం
ప్రాయశ్చిత్తంనిశ్చిత్య। ఉపదిశ్యశుద్ధిశ్యమామనుగృహాణేతివిజ్ఞాప్యపునఃప్రణ
మేత్। పరిషదపియజమానేనవిజ్ఞాప్తానాంఏకైకస్యనిమిత్తస్యనిమిత్తానాంప్రత్యే
కంత్రీణిత్రీణిప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాణిప్రాయశ్చిత్తంనిశ్చిత్య-యజమాన తవపితు
ర్మరణకాలేత్వదుక్తనిమిత్తానామూర్ధ్వోచ్ఛిష్టాధోచ్ఛిష్టాంతరిక్షమరణఖ
ట్వామరణాశౌచమరణాస్నానమరణపర్యుషితానాంనిమిత్తానామేకైకస్యని
మిత్తస్య ప్రత్యేకంత్రీణిత్రీణి ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాణిసముద్రగామహానదీస్నాన
మృత్తికాస్నానధేనుదానాది శక్యప్రత్యామ్నాయరూపేణాచర। ఆచరితేతత
వపితా మరణకాలేసంభావితేభ్యః త్వదుక్తనిమిత్తేభ్యఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాది
భ్యోదోషే ముక్తోభవిష్యతీత్యుపదిశేత్॥ తతఃకర్తాప్రాణానాయమ్యపితుగో
త్రస్యశర్మణఃప్రేతస్యమరకాలేసంభావితానామూర్ధ్వోచ్ఛిష్టాది నిమిత్తా
నామపనోదకంప్రాయశ్చిత్తంపరిషదుపదిష్టంశక్యప్రత్యామ్నాయరూపేణా
చరిష్యఇతిసంకల్ప్య॥ ఏకైకస్యనిమిత్తస్యత్రీణిత్రీణిప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాణి ధే
నుదాన సముద్రగామహానదీస్నాన మృత్తికాస్నానాదిప్రత్యామ్నాయరూ
పేణాచరిత్వా మృత్తికాస్నానకర్తృభ్యఃఫలస్వీకరణార్థం ఆగ్నేయపార

ణ్యం తేభ్యస్సంప్రదదే నమః । నమమేతియథాశక్తిదక్షిణాం దత్త్వా పరిషదం ప్రార్థయేత్ ॥ యజమానస్యపితా——గోత్రః——శర్మా ప్రేతఃమరణకాలేసంభావితేభ్యఃఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాధోచ్ఛిష్టాస్నాన మరణాదిభ్య స్సర్వేభ్యః పాపేభ్యోముక్త్వాభూయాదితిభవంతో బ్రువంతుః-ఇతిబ్రూయాత్ పరిషదపితచ్ఛై స్తథా స్త్వితిబ్రూయాత్ ॥ ఇతిషణ్ణిమిత్తప్రాయశ్చిత్తం॥

భద్రతిథ్యాదౌ॥ భద్రతిథౌ మరణదహనాభ్యాంయోదోషస్సమ జనితద్దోషపరిహారార్థం భూదానంతన్మూల్యహిరణ్యదానం వాకరిష్యఇతిసంకల్ప్య । భూమింతన్మూల్యంహిరణ్యంవాదద్యాత్ ॥త్రిపాన్నక్షత్రే॥ త్రిపాన్నక్షత్రేమరణదహనాభ్యాంయోదోషస్సమజనితద్దోష పరిహారార్థం సహిరణ్యం వస్త్రదానం కరిష్యఇతి సంకల్ప్య హిరణ్యందద్యాత్ ॥ భానుభౌమభృగుశనివారేషుమరణదహనాభ్యాంయోదోష స్సమజనితద్దోష పరిహారార్థంవస్త్రదానంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య-వస్త్రందద్యాత్॥

ధనిష్ఠాపంచకే॥ధనిష్ఠాపంచకే-మరణదహనాభ్యాంయోదోషస్సమజనితద్దోషపరిహారార్థం కాంస్యదానంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య।యానిపాపాన్యనేకానీతి మంత్రేణకాంస్యందద్యాత్॥శ్లోకార్థః॥ ఏకాశీతిపలంకాంస్యంతదర్ధం వా తదర్ధకం।నవషట్త్రిపలంవాపిదద్యాద్విప్రాయశక్తితః॥

ధనిష్ఠాపంచకమరణేవిశేషః॥హిరణ్యశకలంముఖేన్యస్యాహుతి త్రయంతేత్రవహవపాంజాతవేదఇతిమంత్రేణ।తత్కాలేవాన్యకాలేవాహ్నై తత్సర్వంసమాచరేత్ । యదినక్రియతేశాంతి స్తత్కులంచాశునశ్యతి ॥ తత్ప్రకారః॥ వహవపాంజాతవేదః సత్వా ఎత్యా అశిషస్సంతుకామైస్స్వాహేతిమంత్రావృత్త్యాఆహుతిత్రయంచిత్వా నిషిప్తప్రేతముఖేహిరణ్యశకలం నిధాయతస్మిన్జుహుయాత్ ॥ అగ్నయేజాతవేదసఇదం ॥ వృతికాలెదాహకాలెదద్యాచ్ఛాంత్యైధనాదికం। భద్రేత్రిపదనక్షత్రేభృగ్వంగారకవాసరే।మరణందహనంవాస్యాత్త్రివారంతాదృశంభవేత్।భద్రే భూమిఃప్రదేయాస్యాత్త్రిపదక్షేహిరణ్యకం। వారేవారాధిదైవత్యంవాసోదానం విధీయతే। ద్విపదక్షేతు గోదేయానంద్యాదిక్తాసుధాన్యదః । ధనిష్ఠాపంచకమృతే పంచరత్నానితన్ముఖే । న్యస్యాహుతిత్రయంకుర్యాత్తాం వహవపామితి

ఇతినానావిధనేష్టదహనం॥యదాకాలకారికాః॥

ప్రయాణాంసన్నిపాతేస్యాత్పునర్దహనమాచరేత్।యత్రదాహవిధౌ వృత్తేపునర్దహనచోదనా।అస్మాత్త్వమధిజాతోసిత్వదిత్యేకామాహుతిర్భవేత్। అస్మాత్త్వమధిజాతోసిత్వదయంజాయతాంపునః।అగ్నయేవైశ్వానరాయసువర్గాయలోకాయస్వాహేతి ఏకామాజ్యాహుతిం శవాగ్నౌజుహుయాత్ ॥ఏతత్పునర్దహనం॥ తిలపిష్టమయీంపిండాంశవపార్శ్వేవినిక్షిపేత్ తత్తత్పురుషసంఖ్యాకాన్ శవాలంకారమాచరేత్॥ *

అథాగ్నిప్రదాతారః

పుత్రఃపౌత్రశ్చతజ్జశ్చపుత్రికాపుత్రఏవచ । పత్నీభ్రాతాచతజ్జశ్చ పితామాతాస్నుషాతథా । భగినీభాగినేయశ్చసపిండోధనహార్యపి। పూర్వపూర్వవినాశేస్యాదుత్తరోత్తరపిండదాః । ఔరసఃక్షేత్రజశ్చైవపుత్రికాపుత్రఏవచ । పుత్రోవాభ్రాతృపుత్రోవాసపిండీకరణంచరేత్।ఏషామభావేపత్నీచ ధనహార్యపివాభవేత్। పుత్రాభావేతుపత్నీస్యాత్పత్న్యభావేతు సోదరః।

అనుపనీతస్యాపిశ్వసంస్కారాదికారః ॥మనుః॥ సహ్యస్మిన్విద్యతేకర్మ కించిదామౌంజిబంధనాత్। నాభివ్యాహారయేద్బ్రహ్మస్వధానినయనాదృతే సుమంతురపి॥ మంత్రాననుపనీతోపిప్రేతకృత్యేవదేత్సుతః॥విశ్వామిత్రః॥ పితాన్రనుపనీతోపివిదధ్యాన్మంత్రవత్సుతః ॥సుమంతుః॥ శ్రాద్ధంకుర్యాదవశ్యంతుప్రమీతపితృకోహియః॥వ్రతస్థోవావ్రతస్థోవాహ్యేకఏవభవేద్యదీతి॥ కృతచూడస్తుకుర్వీతపిండదానోదకక్రియాః।స్వధాకారంప్రయుంజీత వేదోచ్చారంనకారయేత్ । స్వధాకారంప్రేతకర్మదాహాదిసపిండాంతం॥

సాపత్న్యమాతృవిషయే ॥ అపుత్రపత్నీమరణేపతిరేవదాహాదికం కుర్యాదిత్యాహసంగ్రహకారః ॥ పతిరేవక్రియాఃకుర్యాదపుత్రాయామృతస్త్రియాః॥సపత్నీపుత్రసద్భావేభర్త్రాకార్యంయథావిధి॥ భర్త్రైవదాహాదికంకుర్యాదిత్యుక్తం ॥స్మృతిసారసముచ్చయే॥ ఏకభర్తృకనారీణాంపుత్రానిధనంగతా । అన్యస్యాఃపుత్రవత్త్వేపికర్తాభర్తైవతత్రతు॥ పత్న్యభావేతుసాపత్నీపుత్రఏవనియుజ్యతే । తదభావేతుతత్పుత్రఆసన్నోన్యస్తతఃపరః । దత్తపుత్రోపికుర్వీతఉదకంపిండమేవచ ॥కాలాదర్శే॥అపుత్రాయాస్సపత్నీజః క్షేత్రజాద్యాఃపతిస్తథా । పూర్వాభావేపరఃకుర్యాద్విధివ [illegible] ॥ బహూనామేకపత్నీనామేకాచేత్పుత్రిణీభవేత్

వహాన్ స్తాస్తేనపుత్రేణప్రాహపుత్రవతీర్మనుః॥ కాత్యాయనః॥ విదధ్యాదౌ
రసః క్షేత్రజస్యాప్యౌర్ధ్వదైహికం। తదభావేసపత్నీజః క్షేత్రజాద్య
స్త్రయాన్వృణాః॥ తేషామభావేతుపతి స్తదభావేసపిండకాఇతి ॥పక్షాంతరం॥
ఏకమాతృప్రసూతానా మేకశ్చేత్పుత్రవాన్భవేత్ । సర్వేతే తేన పుత్రేణ
పుత్రిణో మనురబ్రవీత్ । నపుత్రస్యపితాకుర్యాన్నానుజస్యతథాగ్రజః॥ య
దిస్నేహేనకుర్యాత్స పిండీకరణంవినా । అన్యథాభావేపితావాపికుర్యాదే
వసపిండతాం॥ ఇత్థమేవమహీబాలస్యస్త్రీణాంకర్తేతినిశ్చయః । పుత్రాభావేస
పిండాదినాకర్తవ్యం॥తదాహ సారసంగ్రహే॥పుత్రోభ్రాతాథపౌత్రోవాజ్ఞాతి
జామాతృకోపివా।ప్రథమేహనియోదద్యాత్సదశాహంసమాపయేత్। పుత్రా
భావేపితృసపిండాఃశిష్యాశ్చతదభావేబ్రహ్మచార్యాదిః। ప్రథమేహనియోద
ద్యాత్సదశాహంసమాపయేదితి ॥భృగుః॥ అసగోత్రస్సగోత్రోవా యదిస్త్రీ
యదివాపుమాన్।ప్రథమేహనియోదద్యాత్సదశాహంసమాపయేత్।యదిరో
గాదినాపుత్రాదిరసమర్థోభవతితదాదశాహాంతమన్యేనకారయేత్। అగ్నె
ప్రతినిధిదర్శనాత్।ప్రాయశ్చిత్తదర్శనాచ్చ॥ *

పైతృమేధికసంకల్పః॥

అథకర్తాపరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వాపరిషదంత్రిఃప్రదక్షిణీకృత్య పరిషదేద
క్షిణాందత్వా ప్రణమ్యవిజ్ఞాపయేత్ ॥ అశేషేహేపరిషత్ మదీయాంవిజ్ఞా
పనాంసమాకర్ణ్య మయాసమర్పితాంపరిషద్దక్షిణాం స్వీకృత్యపితుః- గోత్ర
స్య—శర్మణఃప్రేతస్యఔర్ధ్వదైహికక్రియాంకర్తుంయజమానస్య అధికార
యోగ్యతా సిద్ధ్యర్థంశరీరశుద్ధ్యర్థంచ ప్రాయశ్చిత్తముపదిశ్య మామనుగృ
హాణేతిబ్రూయాత్ । పరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వాహేయజమాన తవపితు
ఔర్ధ్వదైహికక్రియాంకర్తుంప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రత్రయేఆచరితే సతితవ అ
ధికారోభవిష్యతీతిశరీరశుద్ధిరపిభవిష్యతీతిబ్రూయాత్ ॥ తతఃకర్తాపితుః...
గోత్రస్య...శర్మణఃప్రేతస్య ఔర్ధ్వదైహికక్రియాంకర్తుం యజమాన
స్యఅధికారసిద్ధ్యర్థంశరీరశుద్ధ్యర్థంచ పరిషదుపదిష్టంప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్ర
యాత్మకం ప్రాయశ్చిత్తంశక్త్యాప్రత్యామ్నాయ రూపేణాచరిష్యే ఇతిసంక
ల్ప్య ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రత్రయప్రత్యామ్నాయగోత్రయ మూల్యత్వేన పరి
కల్పితంఆగ్నేయహిరణ్యంశ్రీమహావిష్ణుప్రీతింకామయమానస్తుభ్యమహంసం।

నమమఇతిబ్రాహ్మణాయదత్వా పైతృమేధికమాచరేత్॥ *

పైతృమేధికప్రయోగః॥

యదిపితరిప్రేతేమాతాపుత్రాః ప్రేతపుత్రాశ్చప్రాచీనావీతినః కేశాన్ప్రకీర్య స్వేషుశిరస్సుపాంసూనావపంతే । తతఃకర్తాస్నాత్వాచమ్యఅగ్నీన్ విహృత్యఅగ్నిహోత్రాదికంకృత్వా పవిత్రపాణిఃప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీదేశకాలౌసంకీర్త్య॥పితరం--గోత్రంశర్మాణంప్రేతంత్రేతాగ్నిభిః యజ్ఞపాత్రైః ఔపాసనేనచ పైతృమేధికేనకర్మణాసగ్ంస్కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య॥మాతరం--గోత్రాం-యజ్ఞమ్మదాంప్రేతాంచత్రేతాగ్నిభిర్యజ్ఞపాత్రైరౌపాసనేనచసమానతంత్రేణ పైతృమేధికకర్మణాసగ్ంస్కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య ॥ అస్మిన్పక్షేసహైవపితృమేధఇత్యత్రఅవికారైర్మంత్రైః పైతృమేధికం కుర్యాత్ । ఇతిభాష్యకారేణోక్తం ॥ తత్రకేచిద్ దూహంకుర్వంతి॥ అథాధ్వర్యుస్తంబఘనేన గార్హపత్యందక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్ంస్తీర్య తిలానవకీర్య తేషుదక్షిణాశిరసం। సర్వస్యప్రతిశీవరీ... శర్మసప్రథాః। సంవేశయంతి ॥ సకృన్మంత్రేణ । కేచిత్సర్వేషుసంవేశనేష్వితి॥ మాతృమేధే॥ స్యోనాస్యైసుషదాభవ...సప్రథాః ॥ పరిభాషాయాంస్త్రీలింగం ॥ సహప్రమీతయోస్తు॥ స్యోనాభ్యాంసుషదాభవ । యచ్ఛాభ్యాం శర్మసప్రథాః ॥ఇతి॥ అథగార్హపత్యాగారస్యపూర్వయాద్వారాప్రేతంనిహృత్యగార్హపత్యాహవనీయయోర్మధ్యే దక్షిణాగ్రేషు దర్భేషుదక్షిణాశిరసమధఃకృత దక్షిణపార్శ్వ మాహవనీయాభిముఖంసంవేశయంతి సర్వస్యేతిమంత్రేణ- కేచిత్తూష్ణీమితి॥అధ్వర్యుః-ప్రేతమన్వారభ్య- పరేయువాగ్ంసంప్రవతో మహీరనుబహుభ్యఃపంథామనపస్పశానం । వైవస్వతగ్ం సంగమనంజనానాం యమగ్ంరాజానగ్ం హవిషాదువస్య స్వాహా) స్రువేణాహవనీయేజుహోతి । వైవస్వతాయయమాయరాజ్ఞఇదం। స్త్రీపక్షేఊహోనాస్తి ॥ ఏవంగార్హపత్యస్యసమీపే అంతతాగ్నిపాత సంకర్తవ్యం । పురస్తాద్గార్హపత్యస్య । యథాసవ్యేనహస్తేన మృతమన్వారభ్యగార్హపత్యేహోమోభవతి। తథాసంవేశనం । పరేయువాగ్ంసమితిహోమః । దక్షిణాగ్నౌతూష్ణీంహోమః । ప్రజాపతయఇదం। నచసభ్యావసథ్యయోః । తూష్ణీమితిరేష్వితివచనాత్ ॥ అథవిహారస్యదక్షిణత

ఖర్రిశితెదేశేప్రేతస్య కేశశ్మశ్రులోమనఖానివాపయిత్వా స్నాపయిత్వా
గ్రామ్యేణాలంకారేణాలంకృత్య శుక్లసూత్రాభ్యాం పాదాంగుష్ఠౌ హ
స్తాంగుష్ఠౌచబధ్వానలదమాలామాబధ్యజపాకుసుమ మాలాంశిఖాం బధ్వా
శిబోధాయనవచనాత్ । నలదగంధేనదేహానులిప్యౌదుంబర్యామాసం
ద్యాంకృష్ణాజినందక్షిణాగ్రీవ మత్తరలోమాస్తీర్యతస్మిన్ ప్రేతముత్తానం
నిపాత్య అహతేనవాససాప్రచ్ఛాదయతి (ఇదంత్వావస్త్రంప్రథమన్వాగ
న్నితిమంత్రేణయథాస్యపాదదేశేదశాభవతి తథాచ్ఛాదయతి । ఇతరంపూ
ర్వధృతంవస్త్రమాదత్తే (అప్సైతమూనాయది...విబంధుమ) । అధ్వర్యుర్యదా
దాయతత్పుత్రాయప్రయచ్ఛతి । పుత్రస్తుపరిధాయాజరసోవసేత । ఆ
థాధ్వర్యుర్రప ఉపస్పృశ్యఅపరేణాహవనీయం దక్షిణాపవర్గాః ప్రతి
చీస్తిస్రఉపలరాజీస్తీర్త్వా పహాతాఙ్. ప్రవిహానివిక్రాన్ సకృత్ప్ర
క్షాళ్య దక్షిణాగ్నౌ తూష్ణీంచరన్ ప్రయాంతితూష్ణీ మపచరేత మితి
వచనాత్। నిర్వాపాద్యలంకరణాంతంతూష్ణీంక్రియతే।ఉపవేశస్తుహిరామా
భావాద్వావదుక్తము వేతిచశబ్దాత్తూష్ణీం ప్రస్తరోహావత్పయి ఉత్పాద్యాల
కకేనపత్నాసించతి।మిత్రావరుణాభ్యాంత్వేతిఉపవేశః। సంకల్పమాత్రమి
తిగార్హపత్యే సంనయతిఆమిక్షాంతూష్ణీంకరోతి । కేచిన్మిత్రావరుణా
భ్యాంత్వేతి మంత్రేణద్వయోః పాత్రయోరుద్ధృత్య వాజినైకదేశేనోప
సించతి।సోమయాజినోపిదర్శయాగాత్పూర్వంమృతస్య అసన్నయతః ఆమి
క్షా॥ అసోమయాజినఃసన్నయతోపి హామిక్షాప శోరుత్సర్గపక్షే। ఉల్ముకనయ
నంనేచ్ఛంతి అగ్నిసగ్నిభాండమగ్నిహోత్రోచ్ఛేషణం దధిరాజగనీమ జంచ
రుమామిక్షామాజ్యాందర్భాన్ తిలతండులానరణీయజ్ఞపాత్రాణి సమిపలా
శశాఖాః శుల్బంహిరణ్యశకలాదీనిప్రేతమనుహారంతి॥ అథశ్లోకః॥(అగ్నీం
శ్చాభాస్తిలచరుగవ్యజానస్నోయజ్ఞ కాష్ఠాదిశుల్బందర్భాన్ కనక శకలా
నాజ్యముచ్ఛేషణంచ । ఆమిక్షాంసాజ్యదధిచసకలాయజ్ఞపాత్రాణి ప్రహృష్టాః
నేతానన్యాన్యపిశవగత్రైస్పృష్టతోనిహారేయుః) అపేక్షితంసంభారం వి
సృజ్యశ్మశానంగత్వాపునస్తద్దానయనార్థంగృహంగచ్ఛేయుః ।। అత
ఏవనహీనమన్వాహరేయురిత్యుక్తం॥ , అథవాహకవరణంకృత్వా తే॥
బాంధవాస్తూష్ణీంప్రేతమాదదతే । (పూషాత్వేతశ్చ్యావయతుప్రవి

ద్వాననష్టపశుర్భువనస్యగోపాః । సత్వైతేభ్యఃపరిదదాత్పితృభ్యోగ్ని
ర్దేవేభ్యస్సువిదత్రియేభ్యః ॥ అధ్వర్యురానీయమానంప్రేతమను మంత్రయతే.
అధ్వనశ్చతుర్థభాగంగత్వాదక్షిణాశిరసంప్రేతం నిధాయశవస్య దక్షిణతః
ప్రాగ్సూర్ఙ ఖ్యాతేమచరుంప్రతిష్ఠాప్యపుత్రా స్సర్వేజ్ఞాతయః ఏకవాస
సఃఅధోనివీతాః దక్షిణాన్ కేశపక్షానుద్గ్రథ్యసవ్యాన్ విస్రస్య దక్షిణా
నూరూనాఘ్నానాః సిగ్భిరధూన్వంతఃకః ప్రథమాః- జ్యేష్ఠకనిష్ఠాన్యాః - పున
స్తూష్ణీం। అధ్వర్యుర్మార్తృజేనవర్గోఽకించిదాదాయప్రాగ్ సుమ త్రీణివప
తి। ఉభయతస్త్రిలోదకనినయనంతూష్ణీం । ప్రేతేమాత్యాఇత్యాది॥ పూషే
మాఆశాః...పురఏతుప్రవిద్వాన్ ఆనీయమానమనుమంత్రయతే।అధ్వనోఽర్థే
ప్రేతంనిధాయదక్షిణతోలోష్టానిత్యాదినివపనాంతంపూర్వవత్ కరోతి।
తతఃప్రేతమాదదతే।ఆయుర్విశ్వాయుః...సవితాదధాతు । ఆనీయమాన
మనుమంత్రయతే॥ చతుర్థావశిష్టేఽధ్వని ప్రేతంనిధాయదక్షిణతో లోష్టా
నిత్యాదినివపనాంతంపూర్వవత్కుర్యాత్। తత్రనివపనే ప్రియత్నేన చరు
స్థాలీంభింద్యాద్యధాస్య కపాలేషూదకంనతిష్ఠేత్ । తూష్ణీంచతుర్థమాదా
య గత్వాదహనదేశస్య పశ్చాత్ప్రేతంనిధాయకర్తావాహకాశ్చ ఉదీ
చీందిశంప్రతిగచ్ఛంతి।ప్రేతేత్యాధ్వర్యుఃహారిణ్యా పలాశ శాఖయా శమీ
శాఖయావాశ్మశానాయతనందక్షిణాపవర్గంసంమార్ష్టి । అపేతవీత—
పితరోలోకమస్మై! (పితృమేధపాఠేణఅవమస్మైఇతి) స్త్రియాః ఆ
వసానమస్యాఇత్యూహః । దక్షిణాతశ్శాఖాం నిరస్య అపఉపస్పృశ్య దహనదే
శముద్ధృత్యావోక్ష్యహిరణ్యశకలంనిధాయతస్మిన్దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాం
స్తృస్త్వాతేషు దక్షిణాగ్రైర్ యజ్ఞియైః కాష్ఠైర్దారుచితిం చిత్వా
గ్నీనుపవపతి । పురస్తాదాహవనీయంనిదధాతి। పశ్చాద్గార్హపత్యందక్షి
ణతోఽన్వాహార్యపచనం పురస్తాత్సభ్యావసథ్యౌప్రాసనంచనిదధాతి। దక్షి
ణాప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నీన్దారుచితింప్రేతంచ పృథక్పరిస్తీర్యచితేర్దక్షి
క్షిణస్యాగ్నేర్వాదక్షిణతః పశ్చాద్వాదక్షిణాగ్రాన్దర్భాంత్సగ్ స్తీర్య
తేష్వేకైకశః పాత్రాణిప్రయునక్తి। చయనక్రమేణస్ఫ్యం - జుహూం,
వసాహోమహవనీం ఉపభృతం- పృషదాజ్యధానీం - ధ్రువాం - అరణీ-
అగ్నిహోత్రహవణీం-స్రువా- ప్రాశిత్రహరణం-ఉలూఖలం (ముసలం-

శూర్పంచ)। సోమమధ్యేచేత్- గ్రావ్ణః-కపాలాని ఏకకపాలం- సంవాపపాత్రీం-ఆజ్యస్థాలీం-పృషదాజ్యస్థాలీం- శూర్పం- సాన్నాయ్య కుంభ్యౌ-దృషదుపలే-శమ్యామగ్నిహోత్రస్థాలీం-అన్వాహార్యస్థాలీం - ఉపావహరణీయం కూర్చం। ఇష్టిమధ్యేచేత్-వేదముపసాదనీయకూర్చం-ఇడాపాత్రం। సోమమధ్యేచేత్-సోమచమసం-వ్రతచమసం- ప్రణీతచమసం- ముదంత్యాదీన్యవసిష్టానిచ ప్రయుంజ్యాత్॥ రజ్జ్వారవకృత్యాం గుష్ఠసూత్రే ప్రేతబంధనరజ్జూంశ్చ ఛిత్త్వా ఆసందీమపవిద్య(ఆసందీంభంక్త్వా) రజ్జుఖండేషు కృష్ణాజినేచ ప్రేతముత్తానం నిపాత్య ఏకపవిత్రేణ ప్రోక్షణీం సగ్ంస్కృత్య తిరుత్పూయాభిమంత్ర్య) ప్రేతంపాత్రాణి దారుచితించ త్రిః ప్రోక్ష్య సర్వాభిరద్భిః ప్రోక్షణం త్రిరిత్యేవవచనాత్। సకృదిత్యుపదేశః। తూష్ణీమాజ్యం నిర్వపతి। సపిధానస్య బిలమపావృత్యేత్యాది ఆజ్యోత్పవనాంతం దర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీం కృత్వా చతుర్గృహీతాన్యాజ్యాని గృహ్ణాతి। చతుష్టేన విహారేణ యథా। పకృతి(ప్రభృతి)కామ్యవచనం। పంచావత్తినామపిచతుర్గృహీతాన్యేవ తూష్ణీం గృహీత్వా అగ్నిహోత్రోచ్ఛేషణం లౌకికేన దధ్నా సగ్ంసృత్య బిలవంతి పాత్రాణి పూరయత్యభ్యుక్షితేతరాణ్యత్ర రాజగవీముపాకరోతి భువనస్య పత ఇతి దశాక్షరేణ మంత్రేణ తాం జ్ఞాతయో న్యారభంతే। అగ్రే కనిష్ఠాస్త్రియః తతో జ్యేష్ఠాస్త్రియః తతః కనిష్ఠపురుషాః- తతో జ్యేష్ఠపురుషాః॥ అపశ్యామయువతిమాచరంతీం... సచ స్యానసస్య స్తయే। తిసృభి రాజగవీమగ్నిం దారుచితించ త్రిః ప్రసవ్యం పరిణయ। మేజీనామేచమృతా మేజాతా... మధూధారా వ్యుందతీ। రాజగవీమభిమంత్ర్య। మాతారుద్రాణాం... పిబతూదకం తృణాన్యత్తు। జపిత్వా న్యుజ కేత్యుత్సృజంతి। యదత్రాలంభపక్షః తదత్ర నోచ్యతే। శిష్టైరనాదృతత్వాత్। గవాలంభస్య కలౌ నిషిద్ధత్వాచ్చ ఉపకరణాద్యుత్సర్జనాంతం సర్వం జ్ఞాతయః కుర్యుః॥ అధ్వర్యుః। ఇయం నారీపతిలోకం... ద్రవిణం చేహ ధేహి। పత్నీం ప్రేతేన సహ శాయయతి యది జీవితుమిచ్ఛేత్। మృతస్య భ్రాతా పుత్రో వా। ఉదీర్ష్వనార్యభి జీవలోక...మభిసంబభూవ। తాముత్థాపయేత్। అత్ర పత్ని అధ్వర్యవే సహస్రకూట్యా నరం దదాతి। నోత్థాప(కా)నాయ। యద్యనుజిగమిషతి। తదా ఉదీర్ష్వనారీత్యమంత్రో నాస్తి। ఉత్థాపనాభావాత్। అనుగమనే అత్రవా

పత్న్యాః సంవేశనాదిపత్న్యోర్నియతః। హస్తసంమార్గప్రభృతి ఉభయో
స్తంత్రేణక్రియతే । అథాలోపాత్పూర్వతంత్రనివృత్తిః॥ స్నానంశరీరశు
ద్ధిశ్చక్రియతే॥ పాత్రాణిచిత్వోభయోశ్చయనం దహనోపస్థానస్థానమమం
త్రశ్చ ద్వివచనేనోహఃకార్యః॥తథాత్రికాండిః॥మంత్రేమద్విత్వమాహాయే
దితిః॥ అప్యర్యుః॥స్సువర్ణాగ్ హస్తాదాదధానాత్పృతస్య——అభిమాతీజా
నేషు। సువర్ణేనప్రేతస్యహస్తాసంమార్ష్టి। ఉభయోర్హస్తయో స్సకృ
దేవమంత్రః। పత్న్యాఅపి॥ ॥ పాత్రచయనం ॥ అథప్రేతంచిత్వావు పర్య
ద్ధ్యాహతి। సప్తసుశీర్షణ్యేషుసప్తహిరణ్యశకలాన్ప్రత్యస్యతి। ప్రథమమా
స్యే। తతోదక్షిణేక్ష్ణి। తతస్సవ్యే। తతోదక్షిణకర్ణరంధ్రే। తతస్సవ్యే । త
తోదక్షిణస్యాంనాసికాయాం।తదోన్యస్యామితి।తద్దక్షిణపూర్వం । ఆస్యా
క్షికర్ణనాసికాసుహిరణ్యశకలాన్ ఆజ్యబిందూన్వా ప్రక్షిప్యపత్న్యా అ
ప్యేవం। తూష్ణీంమృతస్యోపరిష్టాత్పాత్రాణిచినోతి ॥యథా ॥ అనులో
మాభవంతిధ్రువాతుప్రతిలోమైవసర్వాణిపాత్రాణ్యుదగగ్రాణి సాజ్యాని।
ధ్రువాతుదక్షిణాగ్రా। చాతుర్మాస్యపాత్రాణి సర్వతోముఖపాత్రాణిచ
సంతిచేత్తాన్యపిచినోతి। ప్రేతస్యదక్షిణేహస్తే స్ఫ్యం- జుహూం - వసా
హోమహవనీంచనిదధాతి। సవ్య ఉపభృతం పృషదాజ్యధానీంచ। ఉరసి
ధ్రువాందక్షిణాగ్రాం। ప్రధానేఅరణీచోదగగ్రే । ముఖేఅగ్నిహోత్రహ
వణీం। నాసికయోస్స్రువౌ। అక్ష్ణోర్హిరణ్యశకలావాజ్యస్రువౌవా । క
ర్ణయోః ప్రాశిత్రహరణే। ఏకంచేచ్ఛిత్వాపాత్రవిషూచీనావితి బోధా
యనీయః। తత్రచతుర్ధాపాశిత్రద్వయం।చాతుర్మాస్యసర్వతోముఖపాశిత్ర
ద్వయం। ఏకైకస్యకర్ణస్య ద్వేద్వే । హనోర్వులూఖలముసలే।సోమమ
క్షేయుదివ్యృతేచంతేషుగాన్నః। శిరసికపాలాని। లలాటేఏకకపాలం । ఉ
దరేపిష్టసంయవనీంపాత్రీం। నాభ్యామాజ్యస్థాలీం పృషదాజ్యస్థాలీంచ।పా
ర్శ్వయోశ్శూర్పే। ఏకంచేచ్ఛిత్వాఊరుమూలయోస్సాన్నాయ్యకుంభ్యౌ
యదిసన్నయతః।అండయోర్దృషదుపలే। శిశ్నేఅశ్మానగ్ంశమ్యాంచ । గుల్ఫ
యోః పాదాంతయోఃదక్షిణస్యాంప్రణీతాయామగ్నిహోత్రస్థాలీం। ఇత
రస్యామన్వాహార్యస్థాలీం। పాదదేశేచ పావహారణీయకూర్చం।శిరస్యుప
సాదనీయకూర్చంఇడాపాత్రంచ। ఇష్టిమధ్యేచేద్వేదగ్ శిఖాయాం । చమ

సంప్రతిప్రదానం ప్రణీతాప్రణయనంచ। ఇమమగ్నే చమసం---- మాది
యంతాం। మధ్యేసాదయతి। అవశిష్టానిపాత్రాణ్యావారంతరాళేనిధా
య। హస్తయోరామిక్షాంయుతాప్రవరుణాభ్యాం త్వేతిక్షిపేత్। సర్వస్మంత్రః
గంధద్రవ్యాణి దర్భాంశ్చయథాలాభంచితౌక్షిపేత్। అత్రతిలతండులాక్ష
ముఖేక్షిపంతి। సర్వత్రదక్షిణతస్సంచారః। అథైనంప్రేతంవదతి। మైనమ
గ్నేవిదహః--ప్రహిణుతాత్పితృభ్యః। పురస్తాదాహవనీయేన। శృతం
యదాకరసిజాతవేదః---దేవానాం వశనీర్భవాతి। పశ్చాద్గార్హప
త్యేన। తూష్ణీంతక్షిణతో వాన్వాహార్య పచనేన। పురస్తాత్సభ్యావసథ్యాభ్యా
మాహవనేనచ। త్రీయస్తు। మైనమగ్నేవిదహః---మాస్యత్వచం
చిక్షిపోమాశరీరం। యదాశృతంకరవో జాతవేదోథేమేనాంప్రహిణుయాత్
శృతంయదా। అథేమేనాంపరిదత్తాత్పితృభ్యః)। ఇత్యాహుః। సహప్రమిత
యోస్తు। మైనావగ్నేవిదహోమాభిశోచోమాసయోస్త్వచం చిక్షిపోమాశరీ
రే। యదాశృతంకరవో జాతవేదోథేమౌప్రహిణుతాత్పితృభ్యః। శృతంయదా
కరసిజాతవేదోథేమేనౌ పరిదత్తాత్పితృభ్యః। యదాగచ్ఛాత్ అసునీతిమేతా
వథాదేవానాంవశనీర్భవాతః। అగ్నయఇదం। న్యాజామీతిశరీరంత్యాజేత్। పు
రుషాహుతిర్హ్యస్య ప్రియతమేతిశ్రుతేః। యోగోయం। శవంప్రదహ్యం యోగస్య
అగ్నైనముపతిష్ఠతే। సూర్యంతేచక్షుర్గచ్ఛతు---ప్రతితిష్ఠాశరీరైః॥
సహప్రమీతయోస్తు। సూర్యంవాంచక్షుషీగచ్ఛతాం। వాతామాత్మానౌ ద్యాంచ
గచ్ఛతం పృథివీంచధర్మణా। అపోవాగచ్ఛతంయదితత్రవాంహితమోషధీషు
ప్రతితిష్ఠాశరీరైః। చితేఃపశ్చాత్తాష్ఠే దుబకలేనశుల్బేన అజంబధ్వాపలా
యమానమజం। అజోభాగస్తపసా---సుకృతాంయత్రలోకాః। ద్వా
భ్యాంపలాయమానమజమనుమంత్రయతే। వపాంమా ఇతిత్రియః। అనుగమ
నీ తాభిర్వపామాసుకృతాంసాదితే నైష్టికేనసూత్రేణసాదితాయా ఆజ్య
స్థాల్యాగృహీత్వానవసుత్రవాజ్యాహుతీర్జుహోతి। యఏతస్యపథో గోప్తార
స్తేభ్యస్స్వాహా। పథోగోప్తృభ్యఇదం॥ యఏతస్యపథోరక్షితార స్తేభ్యస్స్వా
హా। పథోరక్షితృభ్యఇదం॥ యఏతస్యపథోభిరక్షితార స్తేభ్యస్స్వాహా। ప
థోభిరక్షితృభ్యఇదం॥ ఖ్యాత్రేస్వాహా। ఖ్యాత్రఇదం॥ అపాఖ్యాత్రేస్వాహా।
అపాఖ్యాత్రఇదం॥ అభిలాలపతేస్వాహా। అభిలాలపతఇదం॥ పలాలపతేస్వా

హా। పలాలపతఇదం॥ అగ్నయేకర్మకృతేస్వాహా।అగ్నయేకర్మకృతఇదం
యమ్యత్రనాధీమస్తస్మై స్వాహా। అగ్నయఇదం ॥ స్త్రియాస్తు। యఏత
స్యాః పథోగోప్తారః। యఏతస్యాః పథోరక్షితారః। యఏతస్యాఃపథోభి
రక్షితారస్తేభ్యఇదం ॥ సహస్రమితరయోస్తు।యఏతయోఃపథోగోప్తారః।య
ఏతయోః పథోరక్షితారః। యఏతయోః పథోభిరక్షితారః। శేషాఃప్రకృతి
వత్। సుప్రపాజ్యస్థాలీం। యత్రసత్త్రాంతత్రై ప్రవోభయంప్రహరేత్। యది
భుసజ్జహానుపీతస్యాత్। తదాఅగ్నిహోత్రహవణ్యాంకృష్ణాజినగశమ్యాం
దుగ్ధముపలేచాదాయరక్షేత్ । చితేఃపశ్చాత్తద్భాజంత్సగ్ స్తీర్యతూష్ణీంసిర
సనోపవేశనే కృత్వాప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్యఅగ్నేనంయామ్యేన సూక్తేన నవ
కేనపరాచానుశగ్సంతి। సామిధేనివత్। యమసూక్తమితిస్మరణ।అథర్
ఛేధర్ణకేషసాయుబుగంతె ప్రణవేనత్రిః ప్రథమాంత్రిరుత్తమామితిసభ
వః। పరాచానుశగ్సతీతివచనాత్। అభిహింకారవర్జం।ప్రకేతునాబృహ
తా—--రోరవీతి। వివక్విదంతా-----మహిషోవపథోజం ॥ ౧ ॥ ఇదంత
ఏకం-----సంవిశస్వ। సంవేశనః-------సధస్థాం ॥ ౨ ॥ నాకేసువర్ణం --
చక్షుతుత్వా। హిరణ్యపక్షం------భురణ్యోం॥౩॥ అతిద్రవసారమేయా--శ---
సాధునాపథా। అథాపిత్రూన్...సధమాదంమదంత్యోం॥౪॥ యౌతేశ్వా
నౌయ -----న్నృచక్షసౌ। తాభ్యాగ్ రాజన్------అనమీవంచధేహ్యోం ॥౫॥
ఉరుణసావసు------వశాగ్ అను। తావస్మభ్యందృశయేసూర్యాయ--------భ
ద్రోం॥౬॥ సోమఏకేభ్యఃపవతె------ తాగ్శ్చదేవాపిగచ్ఛతోం॥౭॥ యేయు
ధ్యంతేప్రధనేషుశూ-----తనుత్యజః। యేవాసహస్రదక్షిణా-----గచ్ఛతోం
౮॥ తపసాయే------సువర్గతాః। తపోయేచక్రిరే-----దేవాపిగచ్ఛతోం ॥౯॥
అపరేణాదహనదేశముదగాయతాః।ప్రత్యగపవర్గాస్తిస్త్రః కర్షూః దీర్ఘూణ
వటాజ్ఖాత్వాఅశ్మభిస్సికతాభిశ్చప్రకీర్యఅయుగ్భిరుదకుంభైరపః పరిప్లా
వ్య।అశ్మన్వతీరేవతీసగ్రభధ్వ------వాజానుత్తరేమ। తాసుప్రవిశేయుః। సకృ
ధేవమంత్రః। ప్రత్యవటంనాకనిష్ఠపూర్వ స్త్రియఇత్యాది। అన్వారంభణ
వత్సంగాహనాదిమక్రమః। కర్షూణాంపశ్చాత్పలాశశాఖేశమీశాఖవాదక్షి
ణోత్తరేనిఖాయతయోరగ్రేదర్భమయేనశుల్బేనబధ్వాత యోమధ్యేయ
దే। దేవస్యసవితుః-----సరత్తనుంభునామి। కనిష్ఠస్త్రీప్రథమాగచ్ఛంతి। అ

ధ్వర్యుశ్శేవజఘన్యేహుత్వా శాఖేడష్టిష్య। యాదాప్తాత్ప్రస్నాత్· ---- సగ
స్పృజాథ। శాఖేప్యదస్యాపతిపస్పృశేత్। తతో ఏకకుంభమాసేనిధాయ స్పృ
ష్టతో జలంసావయిత్ త్రిః ప్రసవ్యంచితింపరీత్య। కుంభంస్పృష్టతోవభజ్య స
ర్వేయజ్ఞోపవీతినః। అనపేక్షస్పృశ్య। ఉద్వాయమానమనస్పృత్యాదిత్యముప
తిష్ఠంతే। దహనశేశషస్పృతివాగ్దాజలాశయంగచ్ఛేయుః॥ నగ్నోదకాదా
నాదికంపశ్చాద్వక్ష్యతే॥

బ్రహ్మమేధ ప్రయోగః॥

ఇదానీమహితాగ్నే బ్రహ్మమేధ ప్రయోగ ఉచ్యతే॥ మరణసం
శయేవమముమూర్షోఃకర్తవ్యాని। స్నానంసర్వ ప్రాయశ్చిత్తం సర్వాం
గేషు తులసీమృద్ధారణం। విష్ణోస్సమర్పిత తులసీమాలికా ధారణం సా
లగ్రామతీర్థపానం। తీర్థాభ్యుక్షణం ఉత్క్రాంతి తిలపాత్రదాన వైతర
ణీ-దశదానానిచ-అగ్నిహోత్రద్రవ్యపూర్ణాకమాషాదీని పూర్వోక్తప్రకా
రేణ కృత్వా ఔపాసనాగ్నౌకర్తవ్యాని స్మార్తానిచకృత్వా॥ బ్రహ్మవిదాప్నో
తిపరంభృగుర్వైవారుణిరిత్యేతావనువాకౌ బ్రహ్మవిదోదక్షిణేకర్ణేజపతి। తైత్తి
రీయోపనిషద్భాష్యే విద్యారణ్యైఃబ్రహ్మవిదాప్నోతిపరంభృగుర్వై వారు
ణిరిత్యనయోః ప్రశ్నయోరనువాకత్వవ్యవస్థాపనాత్ కాండానుక్రమణికా
భాష్యేచ సహనావవతు। బ్రహ్మవిదాప్నోతిపరం। భృగుర్వైవారుణిరిత్యేతే
షాంత్రయాణామనువాకత్రయత్వేన వ్యవహృతత్వాచ్చబ్రహ్మవిదాప్నోతి
పరంభృగుర్వైవారుణిరిత్యేతౌప్రశ్నౌ అనువాకౌ। అతఏవబ్రహ్మవల్లిభృగు
వల్లీతిఏతయోర్వ్యవహారః॥ తతఃప్రాణానాయమ్యదేశకాలౌ సంకీర్త్య
యజమానస్య పితుర్గోత్రస్య శర్మణఃబ్రహ్మప్రాప్త్యర్థంకర్ణమంత్రజపం
కరిష్యఇతిసంకల్ప్య। బ్రహ్మవిదాప్నోతిపరం। తదేషాభ్యుక్తా। యఏవం వేద।
ఇత్యుపనిషత్। ఇతిప్రశ్నద్వయం దక్షిణేకర్ణేజపతి। యద్యప్రీతిఃపిత్రే
మాత్యాఃపిత్రపుత్రాశ్చ ప్రాచీనావీతినః కేశాన్ప్రకీర్య తేషు శిరస్సుపాగ్
సూనావపంతే। అథాధ్వర్యుస్స్నాత్వాచమ్యఅగ్నీన్విహృత్యాగ్నిహో
త్రాదికం కృత్వాపవిత్రపాణిః ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ దేశకా
లౌసంకీర్త్యయజమానస్యపితరంగోత్రం శర్మాణంప్రేతం శ్రౌతాగ్నిభిర్య
జమానతే గార్హపత్యనేనచ పురుషోత్తమనారాయణప్రాప్త్యర్థం బ్రహ్మ

మేధేనకర్మణాసగ్గంస్కరిష్యఇతిసంకల్ప్య ॥తత్రవిశేషః॥ హోత్ర్యాంశ్చ
పితృమేధంచసంసృజ్యవిధిరుత్తరః । పిహితస్తుసమాసేనక్రతూనాముత్తమ
క్రమాదితి।ప్రకృతివికృతీయథాపురస్తాత్ । తంజఘనేనగార్హపత్యం దక్షి
ణాంగార్హే దర్భాన్సగ్గ్స్తీర్త్వాతిలానవకీర్య తేషు దక్షిణా శిరసం అధఃకృత
దక్షిణపార్శ్వం గార్హపత్యాభిముఖంసంవేశయంతి। సర్వస్య ప్రతిశీవరీ
భూమిస్త్వోపస్థఆధిత।స్యోనాస్మై సుషదాభవయచ్ఛాస్మై శర్మసప్రథాః॥
(సర్వదేవమంత్రః) కేచిత్సర్వేషుసంవేశనేష్వపివేతి॥ అథగార్హపత్యాగా
రస్య పూర్వయాద్వారానిహృత్యగార్హపత్యాహవనీయయోర్మధ్యే
దక్షిణాగ్రేషుదర్భేషు దక్షిణాశిరసం అధఃకృతపార్శ్వంఆహవ నీయాభి
ముఖం సంవేశయంతి సర్వస్యేతి మంత్రేణ కేచిత్తూష్ణీమితిఅధ్వర్యుః ప్రేత
మన్వారభ్య। పరేయువాగ్ంసంప్రవతోమహీరనుబహుభ్యః పంథా మను
స్పశానం। వైవస్వతగ్ం సంగమనంజనానాంయమగ్ రాజానగ్ హవిషా
దువస్యతస్వాహా। స్రువేణాహవనీయేజుహోతి। వైవస్వతాయయమాయ
రాజ్ఞఇదం।నమమ॥తస్యసగ్రహ్వై హోతృభిఃహోమః।చిత్తిస్స్రుక్।చి
త్తమాజ్యం। వాగ్వేదిః। ఆధీతంబర్హిః। కేతోఅగ్నిః! విజ్ఞాతమగ్నిః।వా
క్పతిర్హోతా। మనఉపవక్తా।ప్రాణోహవిః। సామాధ్వర్యుః। వాచస్పతే
విధే నామన్। విధేమతేనామ।విధేస్త్వమస్మాకంనామ।వాచస్పతిస్సోమం పిబ
తు। ఆస్మాసునృమ్ణంధాత్స్వాహా। వాచస్పతయేబ్రహ్మణఇదం॥పృథివీ హో
తా। ద్యౌరధ్వర్యుః। రుద్రోగ్నీత్। బృహస్పతిరుపవక్తా।వాచస్పతేవాచోవీ
ర్యేణ।సంభృతతమేనాయక్ష్యసే। యజమానాయావార్యం।ఆసువస్కర్తస్మై
వాచస్పతిస్సోమంపిబతి। జజనదింద్రమింద్రియాయస్వాహా।వాచస్పతయె బ్ర
హ్మణఇదం॥అగ్నిర్హోతా। అశ్వినాధ్వర్యూ। త్వష్టాగ్నీత్ । మిత్రఉపవ
క్తా। సోమస్సోమస్యపురోగాః।శుక్రశ్శుక్రస్యపురోగాః। శ్రాతాస్తఇంద్ర
సోమాః। వాతాపేర్హవనశ్రుతస్స్వాహా। వాచస్పతయేబ్రహ్మణ ఇదం॥
సూర్యంతెచక్షుః। వాతంప్రాణః।ద్యాంపృష్ఠం। అంతరిక్షమాత్మా। అంగై
ర్యజ్ఞం। పృథివీగ్ంశరీరైః।వాచస్పతెచ్ఛిద్రయావాచా।అచ్ఛిద్రయాజిహ్వా।
దివిదేవావృధగ్ంహోత్రామేరయస్వస్వాహా॥వాచస్పతయేబ్రహ్మణ ఇదం॥
మహాహవిర్హోతా। సత్యహవిరధ్వర్యుః।అచ్యుతపాజాఅగ్నీత్। అచ్యుత

మనాడుపవక్తా। అనాధృష్యశ్చాప్రసధృష్యయచ్చక్షుస్యాభిఘురా । అయాస్య
త్వద్గాతా। వాచస్పతేహృద్విధేనామన్। విధేమతేనామ।విధేస్త్వ మస్మాకం
నామ। వాచస్పతిస్సోమమపాత్। మాదైవ్యస్తంతుచ్ఛేదిమామనుష్యః । న
మోదివే। నమఃపృథివ్యై స్వాహా। వాచస్పతయేబ్రహ్మణఇదం॥ ఏవంగార్హ
పత్యస్యసమీపే అంతరాగ్నినిపాతనంకర్తవ్యం। పురస్తాద్గార్హపత్యస్య
యథాసవ్యేనహస్తేన ప్రేతమన్వారభ్య గార్హపత్యే హుతో భవతితథా
సంవేశనం। పరేయువాగ్ంసమితిహుత్వా చిత్తిః పృథివ్యగ్నిస్సూర్యం తేచ
క్షుర్వాహోహావిహుతా ఇతి పంచాజ్యాహుతీఃపూర్వాః గార్హ పత్యే
హుత్వా। దక్షిణాగ్నౌతూష్ణీంహోమః। తత్రైవతూష్ణీంపంచాజ్యాహుతీ
ర్జుహుయాత్ । ప్రజాపతిర్దేవతా। ప్రజాపతయఇదం।నచసభ్యావసథ్య
యోః।తూష్ణీమితరేష్వితివచనాత్। అథవిహారస్యదక్షిణతఃపరిశ్రితేదేశే ప్రే
తస్యకేశశ్మశ్రులోమనఖాని వాపయిత్వాస్నాపయిత్వాగాత్రాణ్యలంకా
రేణాలంకృత్య శుక్లసూత్రాభ్యాం పాదాంగుష్ఠౌహస్తాంగుష్ఠౌచ బధ్వా
నలదమాలామాబధ్యజపాకుసుమమాలాకశిరసిబధ్నాతి । బోధాయనవచ
నాత్। నలదగంధేనదేహోనులిప్య। ఔదుంబర్యామాసంద్యాంకృష్ణాజినంద
క్షిణాగ్రీవ మథరలోమాస్తీర్యతస్మిన్ ప్రేతముత్తానంనిపాత్య హతేనవా
ససాప్రచ్ఛాదయతి। ఇదంత్వావస్త్రంప్రథమన్వాగన్నితిమంత్రేణయథాస।
పాదదేశేదశాభవతితథాచ్ఛాదయేత్। ఇతరస్యాపర్వధృతం వస్త్రమాదత్తే
అస్మైతదూహాయదీహాబిభఃపురా।ఇష్టాపూర్తమనుసంపశ్యదక్షిణాంయథా
తేదత్తంబహుధావిబంధుషు । అధ్వర్యుఃరాదానమిత్యస్యనామ్నాయుప్రయచ్ఛతి ।
పుత్రస్తుపరిధాయాజనసోవసీత। అథాధ్వర్యురపఉపస్పృశ్య ॥ అపరేణా
హవనీయందక్షిణాపవర్గాః ప్రతీచీస్తిస్ర ఉపలరాజీస్తీర్త్వాపరా పావ
మవహంతాన్ వ్రీహీనవివిక్తాన్ సకృత్ఫలీకృత్యదక్షిణాగ్నౌతూష్ణీం చరు
గ్గ్రశపయతి। తూష్ణీముపచరితమితివచనాత్। నిర్వాపాద్యలంకరణాంతం
తూష్ణీంక్రియతే।ఉపదేశస్తుస్వాహావాద్యావదుక్తమేవేతి । చశబ్దాత్తూ
ష్ణీంపాత్రదోహావత్పయుప్తాత్పద్యలౌకికేనదధ్నాసించతి। మిత్రావరుణా
భ్యాంత్వేతివుపదేశః। సంకల్పమాత్రమితి।గార్హపత్యేసన్నయతి ఆమిక్షాం
తూష్ణీంకరోతి।కేచిన్మిత్రావరుణాభ్యాంత్వేతిమంత్రేణేతి।ద్వయోఃపాత్రో

రుద్ధృత్యవాజినైకదేశేనోపసించతి। అసోమయాజిన స్సన్నయతోఽపి నామి
ష్టం। సోమయాజినోఽపి ప్రథమదర్శపూర్ణమాసయాగాత్పూర్వంమృతస
నామిష్టం। పశోరుత్సర్గపక్షేవృక్షకవయనం చేచ్ఛంతి । అగ్నినగ్నిభాండ
మగ్నిహోత్రోచ్ఛేషణందధిరాజగవీవజం చరుమామిక్షాపృషాజ్యంధత్వాభక్
తిలతండులానరణియజ్ఞపాత్రాణిశమీపలాశశాఖాః స్ఫ్యల్భిగ్ హిరణ్య శకలా
దినిప్రేతమనుహరంతి॥అత్రశ్లోకః॥ అభ్రింశాఖాస్తిలచరుగవ్యం ... శ్మ...
యజ్ఞకాష్ఠాంచ్ఛల్బందర్భాన్ కనకశకలానాజ్యముచ్ఛేషణంచ। ఆమిక్షాం
సాజ్యదధిపశికతా యజ్ఞపాత్రాణివహ్నేనే తానన్యానపిశవగతైఃస్పృష్టలోసి
హరేయుః॥అశ్వేక్షితంసంభారంవిస్మృత్యశ్మశానంగత్వానపున స్తదానయ
నార్థంగృహంగచ్ఛేయుః।అతఏవనహీనమన్వాహరేయురిత్యుక్తం॥

అథవాహకవరణంకృత్వా॥

బాంధవాస్తూష్ణీంప్రేతమాదదతే। పూషాత్వేతశ్చ్యావయతు ప్రవి
ద్వానష్టపశుర్భువనస్యగోపాః। సత్వైతేభ్యఃపరిదదాత్పితృభ్యోఽగ్నిర్దే
వేభ్యస్సువిదత్రేభ్యః-భర్తా సన్ ధ్రియమాణోబిభర్తి = యద్దేవాన్ప్రాణ
యోనవ-ఆదీయమానమనుమంత్రయతే-అధ్వర్యుః-అధ్వనశ్చతుర్థభాగంగ
త్వాదక్షిణాశిరసంప్రేతంనిధాయ శవస్యదక్షిణతఃపాంసూన్ ఖాత్వా
తేషుచరుంప్రతిష్ఠాప్య పుత్రాస్సర్వేజ్ఞాతయఃఏకవాససఃఅధోనివీతాః దక్షి
ణాన్ కేశపక్షానుద్గ్రథ్యసవ్యాన్ విస్రస్యదక్షిణానూరూనాఘ్నానాః సిగ్భి
రభిధూన్వంతః కనిష్ఠప్రథమాజ్యేష్ఠజఘన్యాః పుత్రా అనుపూర్వా ఇతరే
జ్ఞాతయఃకనిష్ఠానామప్యగ్రేకనిష్ఠాస్త్రియఇతి-అపనశ్శోశుచదఘం - అప్రద
క్షిణంత్రిఃపరీత్యసకృత్సకృత్త్రీణి-తూష్ణీం-తతోదక్షిణాన్విస్రస్య సవ్యాను
ద్గ్రథ్య-సవ్యానూరూనాఘ్నానాఅనభిధూన్వంతః-అపనశ్శోశుచదఘం- త్రిః
ప్రదక్షిణంపరియంతిసకృత్సకృత్త్రీణి-ద్విస్తూష్ణీం-అధ్వర్యుమార్గేణనేనచరోఃకిం
చిదాదాయప్రాగ్ం సుపుత్రిణీర్వ్యపతీ-వుభయతస్తిలోదకనినయనంతూష్ణీం
ప్రేతమాదదతే- పూషేమాఆశాఅనువేదసర్వాస్సోఅస్మాగ్- అభయతమేన
నేషత్ స్వస్తిదాఅఘృణిస్సర్వవీరోఽప్రయుచ్ఛన్పురఏతుప్రజానన్॥ భర్తా
సన్ ధ్రియమాణోబిభర్తి = యద్దేవాన్ప్రాణయోనవ॥ ఆదీయమానమను
మంత్రయతే అధ్వనో ... ప్రేతంనిధాయ-దక్షిణతోలోష్టానిత్ర్యాదినిర్వపనాం

తం పూర్వవత్కరోతి॥ తతఃప్రేతమాదదతే ॥ ఆయుర్విశ్వాయుః—సవి
తాదధాతు- భర్తాసన్ ధ్రియమాణో బిభర్తి...యద్దైవాన్ ప్రాణతో నవ
ఆదీయమానమనుమంత్రయతే చతుర్థావశిష్టైర్ధ్వనినిధాయదక్షిణతో లోష్టా
నిత్యాదినివపనాంతంపూర్వవత్కుర్యాత్ ।తత్రనివపనేప్రయత్నేన చరుస్థా
లీంభింద్యాత్ ।యథాస్యకపాలేషూదకంనతిష్ఠేత్ ।తూష్ణీంచతుర్థమాదాయ
గత్వాదహనదేశస్యపశ్చాత్ప్రేతంనిధాయకర్తావాహకాశ్చోదీచీందిశం ప్ర
తిగచ్ఛంతి । ప్రత్యేత్యాధ్వర్యుః। హరిణ్యాపలాశశాఖయాశమీశాఖయావా
శ్మశానాయతనందక్షిణాపవర్గంసంమార్ష్టి। అపేతవీతవిదసర్పతాతోను
త్రస్థ.....లోకమస్మై॥సగ్ంహితాపాఠేనపితృమేధపాఠేనవా । దక్షిణ
తశ్శాఖాంనిరస్యాపఉపస్పృశ్య। దహనదేశమధ్యతఃపఉపస్పృశ్యావోక్ష్య
హిరణ్యశకలంనిధాయ తస్మిన్దక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్సగ్ంస్తీర్య తేషుదక్షి
ణాగ్రైర్యజ్ఞియైఃకాష్ఠైః పురాణోక్తతులసీకాష్ఠైశ్చదారుచితిం కృ
త్వాగ్నీనుపవపతి । తస్యాఃపురస్తాదాహవనీయందధాతి। పశ్చాద్గార్హ
పత్యందక్షిణతోన్వాహార్యపచనం। పురస్తాత్సభ్యావసథ్యావౌపాసనంచసిద్ధ
ధాతి । దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నీన్ దారుచితంప్రేతంచపృథక్పృథ
క్పరిస్తీర్య చితేర్దక్షిణాగ్నేర్దక్షిణతఃపశ్చాద్వాదర్భాన్ సగ్ంస్తీర్య
తేషుఏకైకశః పాత్రాణిప్రయునక్తిచయునక్తి స్ఫ్యం-జుహూం- వసా
హోమహవణీం। ఉపభృతం। పృషదాజ్యస్థాలీం। ధ్రువామరణీంచ అగ్ని
హోత్రహవణీం-స్రువా। ప్రాశిత్రహరణం- ఉలూఖలం।ముసలం।సోమమస్య
చేత్ గ్రావ్ణః।కపాలాని-ఏకకపాలం।సంవాపపాత్రం।ఆజ్యస్థాలీం। పృషదా
జ్యస్థాలీం।శూర్పం।సాన్నాయ్యకుంభ్యౌ।దృషదుపలే।శమ్యాం। అగ్నిహోత్ర
స్థాలీం। అన్వాహార్యస్థాలీం। ఉపావహరణీయంకూర్చం।ఇష్టిశ్చేద్వే
దం।ఉపసాదనీయం కూర్చం। ఇడాపాత్రం। హోమమస్యచేత్సోమచమసం।
ప్రణీతచమసం। మదంత్యాదివి। అవశిష్టానిప్రయుంజ్యాత్। దక్షిణహస్తస్య
అంగుష్ఠసూత్రేప్రేతబంధనరజ్జూశ్ఛిత్వాఆసందీంభక్త్వా తేనరజ్జుఖండే
షుకృష్ణాజినేచప్రేతముత్తానం శాయయిత్వాఏకపవిత్రేణ ప్రోక్షణీస్సగ్గ్
స్కృత్యత్రిరుత్పూయాభిమంత్ర్య। ప్రేతంపాత్రాణిచచితించత్రిఃప్రోక్ష్య
సర్వాభిఃప్రోక్షణం। త్రిరిత్యావచనాత్సకృదిత్యుపదేశః। తూష్ణీమాజ్యంసిద్ధ

ష్టి। పషిం ధాన్యస్యబిలముపావృత్యేత్యాదిఆజ్యోత్పవనాంతందర్శపూర్ణ
మాసవత్తూష్ణీంకృత్వాచతుర్గృహీతాన్యాజ్యానిగృహ్ణాతి।తత్తేనవిహారేణ
సంభారః। యథాప్రకృతికామ్యవర్జం-పంచావృత్తీతామపిచతుర్గృహీతా
న్యేవతూష్ణీంగృహీత్వాఅగ్నిహోత్రోచ్ఛేషణంలౌకికేనదర్భ్యాసర్గం సృజ్య
ఖిలవంతిషు త్రాణి పూరయంతి అభ్యుత్థితేతరాణి । అత్ర రాజగవీముపాక
రోతి। భువనస్యపత ఇదగ్ హవిః। ఇతిదశాతురేణమంత్రేణ తాజ్ఞాంతయో
న్యారభంతే। అగ్రేకనిష్ఠాస్త్రియః తతోజ్యేష్ఠాస్త్రియః । తతః కనిష్ఠపు
రుషాః। తతోజ్యేష్ఠపురుషాః। అతోధ్వర్యురితి। అపశ్యామయువతిమాచరం
తీంమృత్యాయవాంవరిణీంగృహ్ణానాం......సచస్వావస్వస్తమో।ఇతితిసృభిః
త్రిఃప్రసవ్యం రాజగవీం అగ్నిన్ దారుచితించపరిణీయ। మేదీవామేద న్మ
తామెజాతామేదజంత్యాః।తేభ్యోప్యుతస్యధారయితుం మధుధారాప్యాం
భత।రాజగవీనభిమంత్ర్య।మాంతారుద్రాణాంచుహితాసస్వానాగ్ స్వసాది
త్యానామ్మృతస్యనాభిః। ప్రణువోచంచికితుషేజనాయమాగామనాగామ
దితింవధిష్ట। బహూరకంత్వగాస్యత్తు।జపిత్వా।ఓముత్సృజత। వృత్స్నృజంతి।
యుబత్రాలంభనపక్షస్తనోన్నచ్యతే। శిష్టై రనాదృతత్వాత్। గవాలంభస్యక
లౌనిషిద్ధత్వాచ్చ। వపకరణాద్యుత్సర్జనాంతంసర్వేజ్ఞాతయఃకుర్యుః । అ
ష్యర్యుః। ఇగంవారీపతిలోకంవృణానానిపద్యతవుపత్వామర్త్య ప్రేతం। వి
శ్వంపుణ్యానుపాలయంతీతస్యైప్రజాంద్రవిణంచేహధేహి। సేనేంద్రస్య।
ధేనార్బృహస్పతేః । పథ్యాపూష్ణః।వాగ్వాయోః।దీక్షాసోమస్య। పృథివ్య
గ్నేః। వసూనాంగాయత్రీ।రుద్రాణాంత్రిష్టుక్। ఆదిత్యానాంజగతీ। విష్ణో
రనుష్టుక్। వరుణస్యవిరాట్।యజ్ఞస్యపంక్తిః। ప్రజాపతేరనుమతిః। మిత్రస్య
శ్రద్ధా । సవితుఃప్రసూతిః।సూర్యస్యమరీచిః।చంద్రమసోరోహిణీ।ఋషీణా
మరుంధతీ। పర్జన్యస్యవిద్యుత్। చతస్రోదిశః।చతస్రోవాంతరదీశః । అహ
శ్చరాత్రిశ్చ।కృషిశ్చవృష్టిశ్చ।త్విషిశ్చాపచితిశ్చ।అపశ్చౌషధయశ్చ । ఊర్క్చ
సూనృతాచదేవానాంపత్నయః। ఇతిపత్నీంప్రేతేనసహశాయయతి॥ యది
జీవితుమిచ్ఛేత్ మృతస్యభ్రాతాపుత్రోవా। వుదీష్వ నార్యభిజీవలోకం......
సంభభూవ। ఇతితాముత్థాపయేత్।అత్రపత్నీఅధ్వర్యవేసహస్ర మూల్యంవ
స్త్రందదాతి। నోత్థాపకాయ। యద్యనుజిగమిషతి।తదావుదీష్వ నారితి మం

తో౽నాస్తి। ఉత్థాపనాభావాత్। హస్తసంమార్గనాదిక్రియతే। అథకలో
పాత్పూర్వతంత్రనివృత్తిః। స్నానంశరీరశుద్ధిశ్చక్రియతే॥ అధ్వర్యుః। సువర్ణ
గంహస్తాదాదదానామృతస్య క్షైమైబ్రహ్మణే తేజసేబలాయ। అన్తె౽వత్వ
మిహావయగ్ంసంశేవావిశ్వాస్పృధో౽భిమాతీర్జయేమ। దక్షిణాప్రతిగ్ర
హైహార్ హస్తసంమార్గణః॥ దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవే౽శ్వినో బాహు
భ్యాం। పూష్ణో హస్తాభ్యాంప్రతిగృష్ణామి। రాజాత్వావరుణో నయతు దేవి
దక్షిణే౽గ్నయేహిరణ్యం। తేనామృతత్వమశ్యాం। వయోదాత్రే। మయోమ
హ్యమస్తు। పతిగ్రహీత్రే। కఇదంకస్మాఅదాత్। కామఃకామాయ। కామోదా
తా। కామఃప్రతిగ్రహీతా। కామగ్ సముద్రమావిశ। కామేనత్వా ప్రతిగృష్ణా
మి। కామైతత్తే। ఏషాతేకామదక్షిణా। ఉత్తానస్త్వాంగిరసః ప్రతిగృష్ణాతు॥ దే
వస్యత్వా...... దేవిదక్షిణే। అగ్నైస్తా వ్కృంతస్మాతః స్వాత్తస్త్వతవరూత్రత్రయ
స్త్వావయఇ। సోమాయవాసః। తేనామృతత్వం...... ఉత్తానస్త్వాంగిరసః
ప్రతిగృష్ణాతు- దేవస్యత్వా...... రుద్రదక్షిణేరుద్రాయగాం - తేనామృత
త్వం...... ఉత్తానస్త్వాంగిరసఃప్రతిగృష్ణాతు-ఏతగ్ంసర్వత్రపురస్తాదుపర్ఘ్రా
దుపరిష్టాదన్వాదిః - దేవస్యత్వా...... వరుణాయాశ్వం- తేనామృతత్వం-
దేవస్యత్వా....ప్రజాపతయేపురుషం, తేనామృతత్వం॥ దేవస్యత్వా....మ
నవేతల్పం- తేనామృతత్వం॥ దేవస్యత్వా....త్వష్ట్రే౽జాం, తేనామృతత్వం
దేవస్యత్వా....పూష్ణేవిం- తేనామృతత్వం॥ దేవస్యత్వా....నిఋత్యా అ
శ్వతరం- తేనామృతత్వం॥ దేవస్యత్వా....నిఋత్యైగర్దభం- తేనా...
తత్వం॥ కేచిత్ నిఋత్యాఅశ్వతరగర్దభౌ॥ తాభ్యామమృతత్వ మిత్యా
ది॥ దేవస్యత్వా....హిమవతో హస్తినం- తేనామృతత్వం॥ దేవస్యత్వా....
గంధర్వేభ్యఃస్రజం॥ తేనామృతత్వం॥ దేవస్యత్వా....అప్సరోభ్యో౽లంకరణాని-
తేనామృతత్వం॥ కేచిత్ గంధర్వాప్సరోభ్యస్స్రగలంకరణే॥ తాభ్యామమృ
తత్వమిత్యాది॥ దేవస్యత్వా....విశ్వేభ్యోదేవేభ్యోధాన్యం॥ తేనామృతత్వం
దేవస్యత్వా....వాచే౽న్నం- తేనామృతత్వం॥ దేవస్యత్వా....బ్రహ్మణఓదనం
తేనామృతత్వం॥ దేవస్యత్వా....సముద్రాయాపః॥ తేనామృతత్వం॥ దేవస్య
త్వా....యాంగిరసాయానః॥ తేనామృతత్వం॥ దేవస్యత్వా....దేవదక్షిణే వై
శ్వానరాయరథం॥ వైశ్వానరఃప్రత్నధానాకమారుహాత్॥ దివఃపృష్ఠంభంద

మాసస్సమస్తభిః- సపూర్వవజ్జననాజ్జాతవేధనం- సమానసమేజ్ఞాపరియాతు
గృవిః - రాజాత్వావరుణోనయతు... తేనామృతత్వమస్యాం- పుత్రాన
స్త్వంగిరసః ప్రతిగృహ్ణాతు॥ సువర్ణేన ప్రైతహస్తాం సంమార్ష్టి- హస్తయో
స్స్వకృదేవమంత్రః ॥ అథ ప్రీతంచితావుపర్యధ్యాహతి- సప్తసు శీర్షణ్యేషు
వర్ణం ఘర్మమిత్యనువాకముక్త్వా సప్తహిరణ్యశకలాన్ప్రత్యస్యతి- ప్రథమమా
స్యే- తతో దక్షిణే నస్తి- తతస్సవ్యే- తతో దక్షిణకర్ణరంధ్రే- తతస్సవ్యే- తతో
దక్షిణస్యాం నాసికాయాం- తతస్సవ్యస్యామితి- ఆజ్యబిందూన్వా- అథవాహృ
దయే- హిరణ్యశకలంన్యసేత్॥ సువర్ణం ఘర్మం పరివేదవేనం- ఇంద్రస్యాత్మా
నందశధాచరంతం- అంతస్సముద్రే మనసాచరంతం- బ్రహ్మాన్వవిందద్దశహో
తారమర్ణే - అంతః ప్రవిష్టశ్శాస్తా జనానాం- ఏకస్సన్బహుధా విచారః- శ
తగ్ంశుక్రాణి యత్రైకం భవంతి- సర్వే వేదా యత్రైకం భవంతి- సర్వే హో
తారో యత్రైకం భవంతి- సమానసీన ఆత్మా జనానాం అంతః ప్రవిష్టశ్శాస్తా
జనానాగ్ం సర్వాత్మా- సర్వాః ప్రజా యత్రైకం భవంతి- చతుర్హోతారో
యత్ర సంపదంగచ్ఛంతి దేవైః- సమానసీన ఆత్మా జనానాం॥ అస్యే హిరణ్య
శకలాన్ప్రత్యస్యతి॥ బ్రహ్మేంద్రమగ్నిం జగతః ప్రతిష్ఠాం దివ ఆత్మానగ్ం సవి
తారం బృహస్పతిం- చతుర్హోతారం ప్రదిశోనుక్లృప్తం- వాచో వీర్యం త
పసాన్వవిందత్- అంతః ప్రవిష్టం కర్తారమేతం- త్వష్టారగ్ం రూపాణి వికుర్వం
తం విపశ్చిం- అమృతస్య ప్రాణం యజ్ఞమేతం- చతుర్హోతౄణామాత్మా
నం కవయో నిచిక్యుః- అంతః ప్రవిష్టం కర్తారమేతం- దేవానాం బంధు నిహితం గు
హాసు- అమృతేన క్లృప్తం యజ్ఞమేతం- చతుర్హోతౄణామాత్మానం కవ
యో నిచిక్యుః- దక్షిణే నేత్రే- ఏవగ్ం సవ్యే- బ్రహ్మేంద్రమగ్నిం జగతః ప్రతిష్ఠాం
....చతుర్హోతౄణామాత్మానం కవయో నిచిక్యుః- ఇత్యం తే హిరణ్యశక
లం న్యసేత్॥ శతం నియుతః పరివేద విశ్వా విశ్వవారః- విశ్వమిదం వృణాతి- ఇంద్ర
స్యాత్మా నిహితః పంచహోతా- అమృతం దేవానామాయుః ప్రజానాం- ఇం
ద్రగ్ం రాజానగ్ం సవితారమేతం- వాయోరాత్మానం కవయో నిచిక్యుః- రశ్మిగ్ం
రశ్మీనాం మధ్యే తపంతం- ఋతస్య పదే కవయో నిపాంతి- య ఆండకోశే భువనం
బిభర్తి॥ అనిర్భిన్నస్సన్నథ లోకాన్విచష్టే- యస్యాండకోశగ్ం శుష్మమాహుః ప్రా
ణముల్బం- తేన క్లృప్తో మృతేనాహమస్మి ॥ దక్షిణే కర్ణే హిరణ్యశకలం న్యసేత్॥ శ

ంనియుతః పరివేద విశ్వా విశ్వవారః... తేనక్ష్మప్తామృతేనహామస్మి ॥స క్ష్యాకర్ణ
హర్ణంకోశగ్ంజసాపరీవృతం। దేవానాంవసుధానింవి రాజం।అమృతస్యపూ
ర్ణాంతామకలాంవిచక్షతే।పాదగ్ంషడ్ఢోతువఃకిలావివిత్సే।మెనత్కఃవఃఫం
త్కోతక్ష్మప్తాః।ఉతవాషడ్ఢామనసోతక్ష్మప్తాః।తగ్ంషడ్ఢో తార మృతుభిః
ల్పమానం।ఋతస్యపదేకవయోనిపాంతి-అన్తః ప్రవిష్టంకర్తారమేతం। అంత
శ్చంద్రమసిమనసాచరంతం।సహైవసంతంనవిజానంతి దేవాః। ఇంద్రస్యాత్మా
నగ్ంశతధాచరంతం॥దక్షిణస్యాంనాసికాయాంహిరణ్యశకలంన్యసేత్॥ ఇం
ద్రోరాజాజగతోయఈశే।సప్తహోతాసప్తధావిక్లృప్తః। పరేణతంతుం
పరిషిచ్యమానం। అంతరాదిత్యేమనసాచరంతం।దేవానాగ్ంహృదయం బ్ర
హ్మాన్వవిందత్।బ్రహ్మైతద్బ్రహ్మణఉజ్జభార।అర్కగ్ంశ్చోతంతగ్ం సరిరస్య
మధ్యే। ఆయస్మింత్సప్తపేరవః।మెహంతిబహులాగ్ంశ్రియం। బహ్వశ్వామిం
ద్రగోమతీం। అచ్యుతాంబహులాగ్ంశ్రియం।సహరివఃసువిత్తమః! పేరురిం
ద్రోయపిన్వతే।బహ్వశ్వామింద్రగోమతీం। అచ్యుతాంబహులాగ్ంశ్రియం
మహ్యమిందోనియచ్ఛతు। శతగ్ంశతా అస్యయుక్తాహరీణాం। అర్వాఙా
యాతువసుభీరశ్మిరింద్రః। ప్రమగ్ంహమాణోబహులాగ్ంశ్రియం। రశ్మిరిం
ద్రస్సవితామేనియచ్ఛతు। ఘృతంతేజోమధుమదింద్రియం। మయ్యయమగ్ని
ర్దధాతు। హరిఃపతంగఃపటరీసుపర్ణః। దివిక్షయోనభసాయఏతి సఇం
ద్రః కామవరందదాతు। పంచారంచక్రంపరివర్తతేపృథు।హిరణ్యజ్యోతిస్సరి
రస్యమధ్యే। అజస్రంజ్యోతిర్నభసాసర్పదేతి।ససఇంద్రఃకామవరందదాతు
సప్తయుంజంతిరథమేకచక్రం। ఏకోఅశ్వోవహతిసప్తనామా। త్రిణాభిచక్ర
మజరమనర్వం। యేనేమావిశ్వాభువనానితస్థుః। భద్రంపశ్యంతఉపసేదురగ్రే।
తపోదీక్షామృషయస్సువర్విదః। తతఃక్షత్రంబలమోజశ్చజాతం। తద
స్మై దేవాఅభిసన్నమంతు। శ్వేతగ్ంరశ్మింబోభుజ్యమానం। అపాంనేతారం
భువనస్యగోపాం। ఇంద్రంనిచిక్యుఃపరమేవ్యోమన్।రోహిణీఃపింగలా ఏకరూ
పాః। క్షరంతీఃపింగలాఏకరూపాః । శతగ్ంసహస్రాణిప్రయుతానినావ్యా
నాం। అయంయశ్శ్వేతోరశ్మిః। పరిసర్వమిదంజగత్।ప్రజాంపశూంధనాని।
అస్మాకందదాతు। శ్వేతోరశ్మిఃపరిసర్వంబభూవ।సువమహ్యంపశూన్విశ్వ
రూపాన్।పతంగమక్తమసురస్యమాయయాహృదాపశ్యంతిమనసామనీషిణః

సముద్రే అంతః కవయో విచక్షతే। మరీచీనాంపదమిచ్ఛంతి వేధసః। పతంగో వాచంమనసాబిభర్తి। తాంగంధర్వో౽వదద్గర్భే అంతః। తాంద్యోతమానాగ్ స్వర్యంమనీషాం। ఋతస్యపదేకవయోనిపాంతి।యేగ్రామ్యాః పశవోవిశ్వరూపాః।విరూపాస్సంతోబహుధైకరూపాః।అగ్నిస్తాగ్ అగ్రే ప్రముమోక్తు దేవః। ప్రజాపతిఃప్రజయాసంవిదానః।వితగ్ స్తుకేస్తుకే । యువమస్తాసునయచ్ఛతం। ప్రప్రయజ్ఞపతింతిర।యేగ్రామ్యాఃపశవోవిశ్వరూపాః। విరూపాస్సంతోబహుధైకరూపాః। తేషాగ్ సప్తానామిహరంతిరస్తు। రాయస్పోషాయసుప్రజాస్త్వాయసువీర్యాయ।యఆరణ్యాఃపశవోవిశ్వరూపాః। విరూపాస్సంతోబహుధైకరూపాః।వాయుస్తాగ్ అగ్రే ప్రముమోక్తుదేవః। ప్రజాపతిఃప్రజయాసంవిదానః। ఇడాయైస్సృప్తంఘృతవచ్చరాచరం। దేవా అన్వవిందన్గుహాహితం। యఆరణ్యాఃపశవోవిశ్వరూపాః।విరూపాస్సంతో బహుధైకరూపాః। తేషాగ్ంసప్తానామిహరంతిరస్తు। రాయస్పోషాయసు ప్రజాస్త్వాయసువీర్యాయ। ఉత్తరస్యాంనాసికాయాంహిరణ్యశకలంన్యస్య॥ అనుగమనే-నగాష్టింహిరణ్యశకలాన్న్యస్యతి- వృతస్యోపరిష్టాత్పాత్రాణి చినోతి॥ యథా అనులోమాభవంతి- ధ్రువాప్రతిలోమైవసర్వాణిపాత్రాణ్యుదగగ్రాణి- ధ్రువాతుదక్షిణాగ్రా-చాతుర్మాస్యపాత్రాణి సర్వతోముఖపాత్రాణిసంతిచేత్తాన్యపిచినోతి ॥ సంభారయజుర్భిః పాత్రచయనం - అగ్నియజుర్భిరిత్యనువాకేనప్రతివాక్యమేకైకంపాత్రాణిచినోతి- అతిరిక్తానిపాత్రాణ్యపి అనువాకమావర్తయంశ్చినుయాత్॥ ఏవంక్రియమాణేయావంతివాక్యాన్యవశిష్టాని తేషాంలోపః-అథవానువాకంసకృదుక్త్వా సర్వాణిచినోతి ॥ తస్యదక్షిణేహస్తేస్ఫ్యంజుహూంవసాహోమహవణించనిదధాతి- ఇత్యుక్తప్రకారేణచినుయాత్ ॥ అగ్నియజుర్భిః॥సవితాసోమైః॥ ఇంద్రఉక్థామదైః॥ మిత్రావరుణావాశిషా॥ అంగిరసోధిష్ణియైరగ్నిభిః॥ మరుతస్సదోహవిర్ధానాభ్యాం॥ఆపఃప్రోక్షణీభిః॥ఓషధయోబర్హిషా॥ అదితిర్వేద్యా॥ సోమోదీక్షయా॥ త్వష్టేధ్మేన॥ విష్ణుర్యజ్ఞేన॥వసవఆజ్యేన ॥ ఆదిత్యాదక్షిణాభిః॥ విశ్వేదేవాఊర్జా॥పూషాస్వగాకారేణ ॥ బృహస్పతిః పురోధయా॥ ప్రజాపతిరుద్గీథేన॥ అంతరిక్షంపవిత్రేణ। వాయుఃపాత్రైః॥ అహగ్ శ్రద్ధయా॥ తస్యదక్షిణేహస్తేస్ఫ్యంజుహూంవసాహోమహవణించ

సాదయతి ॥ సవ్యతఉపభృతంపృషదాజ్యస్థాలించ-ఉరసి- ధ్రువాందక్షిణబా
హౌనిత్వారణీంచోదగగ్రిముఖేగ్నిహోత్రహవణీం- నాసికయోస్స్రువౌ -
అక్ష్ణోర్హిరణ్యశకలావాజ్యస్రువౌవా- కర్ణయోఃప్రాశిత్రహరణే- ఏకం
ఛిత్వాప్రాశిత్రేవిషాణేనావితిబోధాయనీయం॥ తత్తూర్ధ్వంప్రాశిత్రద్వ
యంచాతుర్మాస్యేషు- సర్వతోముఖేప్రాశిత్రచతుష్టయమేకైకస్య ద్వేద్వే,
హస్తయోరులూఖలముసలే-సోమమధ్యేయదివృతః-దంతేషుగ్రావ్ణః - శిరసిక
పాలాని- లలాటేఏకకపాలం- ఉదరేపిష్టసంయవనీంపాత్రీం। నాభ్యామా
జ్యస్థాలీం- పృషదాజ్యధానీం- పార్శ్వయోశ్శూర్పే-ఏకంఛిత్వా ఊరు
మూలయోః- సాన్నాయ్యకుంభ్యౌ- యదిసన్నయతి.అండద్వయేదృషదుప
లే- శిశ్నేశమ్యాంచ- గుల్ఫయోఃపాదాంతరయోఃదక్షిణస్యాం ప్రతి
ష్ఠాయామగ్నిహోత్రస్థాలీం- ఉత్తరస్యామన్వాహార్యస్థాలీం-పాదదేశే ఉ
పావహరణీయంకూర్చం- శిరస్యుపసాదనీయంకూర్చంఇడాపాత్రంచ- ఇ
ష్టిమధ్యేచేద్వేదగ్ంశిఖాయాం చమసంద్రవతేప్రధానంప్రణీతాప్రణయనంచ
ఇమమగ్నేచమసంమావిజీహ్వరఃప్రియోదేవానాముతసోమ్యానాం - ఏషయ
శ్చమసోదేవపానస్తస్మిన్ దేవాఅమృతామాదయంతాం॥ మన్త్రేణసాదయ
తి- అవశిష్టానిపాత్రాణ్యూర్వోరంతరాళేనిధాయ-హస్తయోరామిక్షాం
మిత్రావరుణాభ్యాంత్వేతినిక్షిపేత్- సకృన్మంత్రః ॥ గంధద్రవ్యాణియథా
లాభందభాండాంశ్చచితౌనిక్షిపేత్॥ అత్రతిలసహితతండులాన్ముఖేక్షిపంతి
పుత్రాదయః॥ సర్వతోదక్షిణతస్సంచారః॥ అథైనంప్రేతందహతి ॥ అను
గమనపక్షేదహనమంత్రద్వయస్యనివృత్తిః ॥ మైనమగ్నేవిదహః...పితృభ్యః
జ్యోతిష్మతీభిరుపోషణం॥ జ్యోతిష్మతీంత్వాసాదయామిజ్యోతిష్కృతంత్వాసా
దయామిజ్యోతిర్విదంత్వాసాదయామి భాస్వతీంత్వాసాదయామి జ్వలంతీం
త్వాసాదయామిమల్మలాభవంతీంత్వాసాదయామిదీప్యమానాంత్వా సాద
యామిరోచమానాంత్వాసాదయామ్యజస్రాంత్వాసాదయామి బృహజ్జ్యో
తిషంత్వాసాదయామి బోధయంతీంత్వాసాదయామి జాగ్రతీంత్వా సాద
యామి॥ పురస్తాదాహవనీయేన।శృతంయదాకరసిజాతవేదోథేమేనం పరి
దత్తాత్పితృభ్యః। యదాగచ్ఛాత్యసునీతిమేతామథాదేవానాంవశినీర్భవాతి॥
[illegible] తీంత్వాసాదయామి....జాగ్రతీంత్వాసాదయామి॥ పశ్చాద్గార్హ

పత్యేన। తూష్ణీంగృహీతోన్వాహార్యపచనేన। పురస్తాత్సభ్యావసథ్యౌ। శ్యామాపాసనేనచదహేత్॥ అశ్మైనముపతిష్ఠతే॥ అనుగమనపక్షే ఉపస్థానమంత్రస్యనివృత్తిః॥ సూర్యంతేచక్షుర్గచ్ఛతు----ప్రతితిష్ఠాశరీరైః॥ నారాయణేన ధ్యాముపస్థానం॥ సహస్రశీర్షాపురుషః----సర్వమసిషాణ్ణ॥ చితేః పశ్చాత్ కాష్ఠైః నృశుల్బేన అజంబధ్వాపలాయమానమజమనుమంత్రయతే। అనుగమనపక్షే అనుమంత్రణమంత్రస్యనివృత్తిః ॥ అజోభాగస్తపసా----యత్రలోకాః। అయంవైత్వమస్మాదధిత్వమేతదయంవైతదస్యయోనిరసి। వైశ్వానరః పుత్రః పిత్రేలోకకృజ్జాతవేదోవహేమంగ్ సుకృతాంయత్రలోకాః। బ్రాహ్మణ ఏకహోతా సయజ్ఞః- సమేదదాతుప్రజాంపశూన్పుష్టింయశః। యజ్ఞశ్చమేభూయాత్। అగ్నిర్ద్వహోతా। సభర్తా- సమేదదాతు---। యశః। భర్తాచమేభూయాత్। పృథివీత్రిహోతా- సప్రతిష్ఠా ॥ సమేదదాతు----యశః। ప్రతిష్ఠాచమేభూయాత్- అంతరిక్షంచతుర్హోతా- సవిష్ఠా- సమేదదాతు----యశః- విష్ఠాచమేభూయాత్- వాయుఃపంచహోతా- సప్రాణః- సమేదదాతు----యశః- ప్రాణశ్చమేభూయాత్- చంద్రమాష్షడ్ఢోతా- సఋతూనకల్పయాతి- సమేదదాతు----యశః- ఋతవశ్చమేకల్పంతాం- అన్నగ్ సప్తహోతా- సప్రాణస్యప్రాణః- సమేదదాతు----యశః - ప్రాణస్యచమేప్రాణోభూయాత్ - ద్యౌరష్టహోతా- సోనాధృష్యః- సమేదదాతు----యశః- అనాధృష్యశ్చభూయాసం- ఆదిత్యోనవహోతా - సతేజస్వీ- సమేదదాతు----యశః- తేజస్వీచభూయాసం - ప్రజాపతిర్దశహోతా- సఇదగ్ సర్వం। సమేదదాతు ----యశః- సర్వంచమేభూయాత్॥ పలాయమానమజమనుమంత్రయతే॥ నాదిష్టే నైష్టికేనసువేణసాదితాయాం ఆజ్యస్థాల్యాంగృహీత్వానవసువాహుతీర్జుహోతి ॥ అనుగమనపక్షేహోమమంత్రాణాంనివృత్తిః ॥ యఏతస్యపథోగోప్తారస్తేభ్యస్స్వాహా- పథోగోప్తృభ్యఇదం॥ యఏతస్యపథోభిరక్షితారస్తేభ్యస్స్వాహా - పథోరక్షితృభ్యఇదం॥ యఏతస్యపథోభిరక్షితారస్తేభ్యస్స్వాహా - పథోభిరక్షితృభ్యఇదం॥ ఆఖ్యాత్రేస్వాహా- ఆఖ్యాత్రఇదం॥ అపాఖ్యాత్రేస్వాహా- అపాఖ్యాత్రఇదం. అభిలాలపతేస్వాహా- అభిలాలపతఇదం ॥ అపలాలపతే [illegible]-అగ్నయేకర్మకృతేస్వాహా-అగ్నయేకర్మకృత

తఇదం। యమత్రనాధీమ స్తస్మై స్వాహా॥యమత్రనాయేదం॥ (అగ్నయ ఇదం)
ప్రయాసాయస్వాహా। ప్రయాసాయేదం॥ ఆయాసాయస్వాహా । ఆయా
సాయేదం ॥ వియాయాయస్వాహా । వియాసాయేదం ॥ సంయాసాయస్వా
హా। సంయాసాయేదం ॥ ఉద్యాసాయస్వాహా। ఉద్యాసాయేదం॥ అవ
యాసాయస్వాహా। అవయసాయేదం॥శుచేస్వాహా । శుచఇదం । శోకా
యస్వాహా। శోకాయేదం॥ తప్యత్త్వైస్వాహా।తప్యత్త్వాఇదం । తపతేస్వా
హా। తపతఇదం॥బ్రహ్మహత్యాయైస్వాహా ॥ బ్రహ్మహత్యాయాఇదం ॥ స
ర్వస్మైస్వాహా। సర్వస్మాఇదం॥ద్వాదశాహుతీర్హుత్వా ॥ సుచివమాజ్య
స్థాలీంయత్ర నిషిప్తం తత్తైలెవాభయంప్రహరేత్ ॥ యదిపునర్వర్ణకానంద్య
త్యాత్తదాగ్ని హోత్రహవణేంకృష్ణాజినస్థంశమ్యాంద్రుపదుపలేహాదాయ
రక్షేత్ ॥ చితెఃపశ్చాద్దర్భానాస్తీర్యతూష్ణీంనిరసనోపవేశనాకృత్వాప్రా
ఙ్ముఖఉపవిశ్యాఃఅథైనంయాఃవ్యేవసూక్తేనవచ్చేనపరాచానుసగంసతి । సా
మిధేనివత్।యమసూక్తమితీస్మరన్ అర్ధర్చేర్ధర్చేవసాదయంతి। ఋగంతేసప్ర
ణవేనత్రిఃప్రథమాంద్రిరుత్తమామితినభవతిపరాచానుసగంసతీతివచనాత్।అ
భిహింకారవర్జం॥ ప్రకేతునా....గోవపీః।వివచ్ఛిదంతా....మహిమానోవ ధృ
ధ్రాం ॥౧॥ ఇదంతఏకం....సంవిశస్వాసంవేశనః....సధస్థోం ॥౨॥ నాకేసు
వర్ణం...చక్షుతత్వా।హిరణ్యపక్షం....భురణ్యోం ॥౩ ॥ అతిద్రవసారమే
యౌ....పథా। అథాపితౄంత్సువి....మదంత్యోం ॥౪॥ యౌతేశ్వానౌ...
నృచక్షసా। తాభ్యాగంరాజన్....అనమీవంచధేహ్యోం॥౫॥ఉరుణసా...
అను। తావస్మభ్యం....భద్రోం॥౬॥సోమఏకేభ్యః...ఉపాసతే। యేభ్యో
మధు....గచ్ఛతోం॥౭॥ యేయుధ్యంతే...తనుత్యజః । యేవాసహస్రదక్షి
ణాః....గచ్ఛతోం॥౮॥తపసాయేఅనాధృష్యాః...గతాః। తపోయేచిక్రిరేమ
...దేవాపిగచ్ఛతోం॥౯॥హరిగంహరంతమనుయంతిదేవా...విశ్వేదివి క్రమ
స్వోం॥౧౦॥మాచ్ఛిదోమృత్యోమాపధీమా మేబలంవివృహో మాప్రమో
షీః। ప్రజాంమామేరీరిషఆయురుగ్రనృచక్షసంత్వాహవిషావిధేమోం॥౧౧॥
పర్యశ్చక్షమానాయప్రవేపానాయమృత్యవే। ప్రాన్తిష్ఠాఅశ్వాఅశ్వృణ్వ నాటమే
నాజ్జనయన్నృస్థాం॥౧౨॥కామేనమేకామఆగాద్ధృదయాద్ధృదయం మృత్యోః।
యదమీషామదః ప్రియంతదైతూపమామభిోం॥౧౩॥ పరంమృత్యో అనుపరే

హీరంథాంయస్త్రిస్వఇతరో౽వయానాత్ । చతుష్మ తేతుర్భ్న్యతెతెబ్రవీమి
మూనః।పజాగ్ంరీరిషోమోతవీరోం ॥౧౪॥ ప్రపూర్వ్యాంమనశౌచందమూ
నోనాథమానోవృషభంచర్షణీనాం । యఃప్రజానాపై కరత్నానుషీణాం
మృత్యుంయతెప్రథమజామృతస్యం॥౧౫॥ ఇత్యనువాకగ్ంశగ్ంసతి మృత్యో
మూ౽ర్త్రేన । అపరేణదహనదేశముపగాయతాః ప్రత్యగపవర్గా౽స్తిస్రః క
మూఃశిరీషూ౽వటూర్ఖాత్వాశ్మభిస్సికతాభిశ్చోపప్రకీర్య । అయుగ్భిరుద
కుంభైరపఃపరిప్లావ్య ॥ అశ్మన్వతీరేవతీస్సగ్ంభధ్వముత్తిష్ఠతప్రతరతాస
ఖాయః । అత్రాజహామయేఅసన్నశేవాశ్శివాన్వయమభివాజానుత్తరేమ॥
సౌమ్యాయాసంగాహనం । ఆప్యాయస్వమదింతమసోమవిశ్వాభిరూతిభిః।భ
వానస్సప్రథస్తమః ॥ తాసుప్రవిశేయుఃసకృదేవమంత్రేః। ప్రత్యవటంవా
కనిష్ఠపూర్వాస్త్రియఇత్యాదిఅన్వారం భణవత్సంగాహనాదిషుక్రమః । క
మూలానాంపశ్చాత్పలాశశాఖె వాదక్షిణోత్తరేఖాయతయోరగ్రె దర్భమ
యేనఖత్వేనబధ్నా । తయోర్మధ్యే॥ యుదైవ దేవస్యసవితుఃపవిత్రేం...తే
నాహంమాగ్ంసర్వతఃపునామి । కనిష్ఠప్రథమాగచ్ఛంతి।అధ్వర్యురేవజ
ఘన్యాభూత్వాశాఖేఉత్సృజ్య । యారాష్ట్రాత్పన్నాదపయంతిశాఖాః ప్రజ
యాస్మాన్న యాన్త్యవచర్శాసగ్ంసృజాథ ॥ శాఖేవృదశ్యాపఉపస్పృశేత్।
తతోజలకుంభంసవ్యెఘుజేనిధాయ।పృష్ఠతోజలంశ్రావయన్। త్రిఃప్రసవ్యం
చితింపరీత్య । కుంభంపృష్ఠతోవిభజ్య।సవేయజ్ఞోపవీతినోపఉపస్పృశ్యోత
ద్వయంతమసస్పరి.....జ్యోతిరుత్తరం ॥ దెవందేవత్రా...జ్యోతిరుత్తమం॥
తరణిర్విశ్వదర్శతోజ్యోతి...రోచనం॥ ద్వాభ్యామాదిత్యముపతిష్ఠంతె॥ద
హనదేశమనవేక్షమాణాజలాన్యుగచ్ఛేయుః । స్నానకాలె। ధాతాపునా
తుసవితాపునాతు...సూర్యస్యవర్చసా । ఈయుష్టెయె...యేఅపరీ
షుపశ్యాన్ । ద్వాభ్యాంస్నానం। తతఃపరమాయవోదనప్రాశనాత్సమా
నం పైతృమేధికేనబ్రహ్మవిదోబ్రహ్మమెధఏవకర్తవ్యః । సాధారణాత్సర్వె
షాంనప్రయుజ్యతె।బ్రహ్మవిదెప్యాచార్యాయకుర్యాత్।అస్మిన్కృతె సాక్షా
న్నారాయణప్రీతిర్భవతి॥ఇతిబ్రహ్మమెధప్రయోగః॥ ❋

అథానుగమనవిషయః॥ పత్న్యాశ్చదనుగమనెచ్ఛా స్త్రీసర్వధాతయా

టీచయానిరోమాణిమానుషే। తావత్కాలంవసేత్స్వర్గే భర్తారం యాను
గచ్ఛతి॥ శాతాతపః॥ మృతంయానుగతానాథంశాతేనసహపీడితాం। అవాప్
తిస్స్వర్గవాసేపి యావదాభూతసంప్లవం॥ వ్యాళగ్రాహీయథావ్యాళంబిలాదుద్ధ
రతేబలాత్। తద్వదుద్ధృత్యయానారీసహతేనైవమోదతే॥ ఇత్యాదివచనైఃపతి
వ్రతాయాఃఫలాభిక్యాదనుగమనంకర్తవ్యం॥ పతివ్రతాయాఅపిలక్షణమాహవ
సిష్ఠః॥ ఆర్తార్తేముదితాహృష్టాప్రోషితేమలినాకృశా। మృతేమ్రియేతయానారీ
సాస్త్రీజ్ఞేయాపతివ్రతా॥ ఇత్యాదిరజస్వలాగర్భిణీబాలాపత్యాఽతీత భర్తృవ
ర్గాప్రియా అపతివ్రతావ్యభిచారిణీవ్యతిరిక్తానాం సర్వవర్ణస్త్రీణామా
చండాలమయంధర్మః॥ భర్తారంయానుయాస్యతీతిసాధారణవచనాత్। స్మృ
త్యంతరే ॥ స్వైరిణీనాంగర్భిణీనాంపతితానాంచయోషితాం। నాస్తిప
త్యాగ్నిసంవేశఃపతితాహితథావ్యథా ॥ అనుగమనేసంస్కారవిధిమాహ
అత్రపత్నీముపనిపాతయతీతిఏతస్మాత్పూర్వతంత్రస్యపత్న్యానివృత్తిః- అ
ర్థలోపాత్ ॥ స్నానంశరీరశుద్ధిశ్చక్రియతే॰ఉత్థాపనాభావాదుదీర్ష్వనా
రీత్యస్యనివృత్తిః। వరదానంకృత్వాహస్తసమ్మార్జనాదిదహనప్రేతావస్థా
నాజ్యామంత్రేణహోమతంత్రేష్వధ్వావచనేనోహఃకార్యః ॥ సపత్న్యర్థం
మంత్రావృత్తిః॥ భర్తృసంస్కారేణోపచరితార్థత్వాత్ । సహైవప్రే
తేసహైవపితృమేధ ఇత్యత్రసహైవోభయోర్యుగపత్ । ప్రమాదమర
ణే-అవికారైర్మంత్రైస్సహైవపితృమేధఃకర్తవ్యఇతికపర్దిస్వామినో
క్తం॥ తథాస్మృత్యంతరేషుచ ॥ ఏకకాలగతానూనాంబహూనామథవా
ద్వయోః॥ తంత్రేణదహనంకృత్వాశ్రాద్ధంకుర్యాత్పృథక్పృథక్। అనుగచ్ఛ
తియానారీభర్తారంప్రేతమంజసా ॥ అస్థిసంచయనాంతస్యాద్భర్తుస్సం
స్కారఏవహి॥ వసిష్ఠః॥ మృతేభర్తరిపత్నీచేదన్వారోహాచితింయది । నా
గ్నికార్యవిశేషోస్తిపృథక్పిండోదకక్రియా ॥ సంవర్తః ॥ చితాధిరోహణే
చైవసంస్కారోనవిశిష్యతే। అస్థిసంచయనంకర్మదశాహహవనం సకృత్॥
వృషభోత్సర్జనాద్యాదిశ్రాద్ధానిచపృథక్పృథక్ । ఆవృత్తిఃపంచమంత్రా
ణాంచయనేశిరఆదితః॥ అన్యస్యమంత్రజాతస్యనావృత్తిః క్రియతేబుధైః!
అగ్నిశ్చరుస్తథాహోమదిపస్థానంతథైవచ।సకృదేతద్ధికర్తవ్యం పిండదా
నోదకంపినా । అన్వారోహేమృతస్యైవవిహితాశాతునేష్యతే । సర్వా

స్థీన్యనుసంచింత్యశ్రాద్ధందద్యాత్పృథక్పృథక్ ॥ఆశ్వాధః॥ మంత్రవిహి
తాఃక్రియాఃశ్రాక్రియాపత్న్యాస్తువిష్యతే । ఉభయోస్సర్వాస్థీన్యనుసంచిం
త్యఅన్యత్సర్వంపృథగ్దద్యాత్సపిండీకరణంవినా॥శంఖః॥ మృతంపతిమనుబ్రజ్య
యానారీజ్వలనంగతా । అస్థిసంచయనాంతస్స్యాద్భర్తుస్సంస్కారఏవహి
వహ్నౌరు రాణే॥ దహ్యమానంతుభర్తారంఅనుగచ్ఛతియాసతి । తస్యాశ్శ్రా
ద్ధంపిండదానంచోదకంచపృథక్పృథక్॥ ఇత్యాది వచనైర్భర్తుస్సంస్కా
రేణైవతస్యాఅపిసంస్కారఃకృతఏవ । నపృథక్త్వేనసంస్కారః॥ తథా
సపిండీకరణమపిస్త్రియాఃపృథక్సపిండీకరణంనాస్తివికేచిత్ । భర్తుఃకృ
తేస్త్రియాఅపిసాపిండ్యంకృతంభవతీత్యాహుః ॥విష్ణుః॥ కృతేపితరి మాతు
స్తునకుర్యాత్సహపిండనం॥ పితురేవసపిండత్వేతస్యాఅపికృతంభవేత్॥ అను
గమనవిషయేదహనసంస్కారమంత్రేషుఊహోనకార్యః । నమంత్రావృ
త్తిశ్చ। భర్తృసంస్కారేణైవతస్యాఅపిసంస్కారఃకృతఏవ। సహైవ
ప్రేతేనసహైవపితృమేధసంస్కారఇతికపర్దిస్వామినోక్తం ॥ అస్మిన్నే
వవిషయేపక్షాంతరమాహ ॥త్రికాండిః॥ మృతేభర్తరితద్దాహాత్ప్రాక్పత్నీ
మ్రియతేయది। పత్న్యారివాప్రాక్ప్రమీతాయాందాహాదర్వాక్పతిర్మృతః।
తత్రతంత్రేణదాహస్స్యాత్తన్త్రేద్విత్వమూహయేత్ । ఇతియుగపత్ప్ర
మాదమరణవిషయే త్రికాండినోక్తం ॥ సచపక్షఃఅనుగమనేపిన్యాయత్వా
ల్యాదుపలక్షణ మితికృత్వాఊహపక్షోలిఖితః। సతుపక్షఃకపర్దిస్వామినా
నస్వీకృతః। అతఃయుగపదుభయోఃప్రమాదమరణేఅనుగమనేచమంత్రేషుఊ
హోనకార్యః। నమంత్రావృత్తిః।బ్రహ్మమేధేపత్న్యాఅనుగమనేతుభాష్యకా
రేణోక్తవికారఃమంత్రసంస్కార పక్షఏవఆశ్రయణీయః । బ్రహ్మవిదఃప
త్న్యాఃపాతివ్రత్యధర్మయుక్తాయాఃబ్రహ్మవిద్వైవసహగమనంయుక్తం॥కుతః
కేచిన్నానాచార్యామేత్రఆచార్యవిదాచార్యస్థానస్యనివృత్తిం నకుర్యాత్ ।
ఆచార్యత్వముపపన్నయోఃప్రతిషేధఏవ। తథాస్త్రీణామపిప్రతిషేధ ఇతిమ
తాంతరీయవ్యాఖ్యానే। ఆచార్యేతుక్షత్రియవైశ్యయోఃస్త్రీణాం బ్రహ్మమేధప్ర
తిషేధోనాస్తీతిగమ్యతే । తతోబ్రహ్మవిదఃపత్న్యాఃపతివ్రతాయాః బ్రహ్మ
విదనుగమనేపిఆచార్యక్షత్రియవైశ్యవత్ । బ్రహ్మమేధసంస్కారోలభ్యత ఏ
వ। తథాఅపాచార్యస్యావాసనాత్॥ బ్రహ్మమేధప్రయోగమధ్యే ఏవప్ర

గ్నిభిరుపసంవేశనమితిపత్న్యా ఉపసంవేశనస్యోక్తత్వాత్। తస్యాఅనుగమ నబ్రాహ్మయాంసత్యాంప్రతిషేధకాభావాచ్చ నానాచార్యాణామిత్యత్ర ఏతేషాం తరీయవ్యాఖ్యానేస్త్రీణాం బ్రహ్మమేధప్రతిషేధస్యమతాంతరీయత్వాచ్చ॥ తథాచస్మృతిః॥ యదసౌ బ్రహ్మమేధీస్యాత్తస్యైవవిధినాదహేత్ ॥ త్రైరగ్నిభి ర్దహేత్తస్యభార్యామసిధవామపి॥ అతో బ్రహ్మమేధేనుగమనంయుక్తమేవ నపనోదకదానాదికంపశ్చాద్వక్ష్యామః । దహనేనియమః॥ కాష్ఠైరూర్ధ్వ ముఖందహ్యేన్నగ్నంతుయథాహవిః। నాధోముఖంననగ్నంచదహేయుర్న లదూషితం। వస్త్రంపరిత్యజేదర్ధంఅర్ధంతుపరిధాపయేత్। ననగ్నంతు దహేద్వస్త్రంకించిద్వస్త్రంపరిత్యజేత్ ।అర్ధంశ్మశానవాసినేదద్యాదిత్యర్థః ॥

బ్రహ్మమేధసంగ్రహకారికాః.

బ్రహ్మమేధవిధింవక్ష్యేసర్వంతుపితృమేధవత్ । విశేషోవక్ష్యతేహ్య త్రాపరేయువాగంసమిత్యథ॥ సంగ్రహార్థదశహోతృవిక్షే సర్వాంస్తూపహు యాన్తతః। పూషాత్వేతఃషభిర్హ్రాసఙ్భిర్నీయమానోనువాకతః ॥ ప్రేతానా యాన్తతః మంత్రేణానన్వాదియం నారీత్యృచాతతః। సేనేంద్రస్యానువాకేపశ్చిమం పరిపాతయేత్। సువర్ణంమిసంమృజ్యదేవస్యత్వేత్యనువాకత । అనేనైవ సంమార్గణకరయోఃకాంచనేనతు ॥ హిరణ్యశకలాన్యేషుసువర్ణమితిమం త్రతః। బ్రహ్మేంద్రమితిచాష్టౌస్నేశ్వతంసిఋషి కర్ణగోః ॥ సువర్ణం శోశమిత్యస్యఘ్రాణేవకర్ణంతఃక్షిపేత్। ఇందోరాజేనస్యాచఅనువాకేస్య షతః ॥ అగ్నిర్యజుర్భిరిత్యంగేష్వథపాత్రాణిసాదయేత్ ।ఏకైకేనతు వాక్యే నయథోక్తంపాత్రసాదనం ॥ పాత్రాణాంపరిశిష్టానాంపునరావర్తయే తన్త్రిమాత్ । మైనాదీనాదహేత్పూర్వంజ్యోతిష్మతిభిరంతతః॥ సూర్యంత ఇత్యుపస్థాయసహస్రాధ్యశ్వమిత్యథ। ఉపస్థాయానువాకాభ్యాంఅజోభా గద్వయోనతు ॥ అనుమంత్రైకహోతాచఅగ్నయేచిత్రమిత్యథ॥ హవిరా హుతించజుహుయాత్తతఃపశ్చాత్స్రువాహుతిః । యఏతస్యేతిహుత్వాథప్ర యానాయానువాకతః॥ ప్రకేతునేతిసంసిత్వాహరింహరంతమిత్యథఅశ్మన్వ తీరాస్యాయస్వమేతిసంగాహానంతతః॥ ఉద్వయంతరణీత్యాభ్యాముపస్థాయ దినేశ్వరం।ధాతాతుత్వష్టఇత్యుక్త్వాస్నానమన్యత్సమంభవేత్ ॥ఇతికారికాః॥

(*)అథానాహితాగ్నేఃపితృమేధ ప్రయోగః.(*)

అనాహితాగ్నేః పితృమేధో వక్ష్యతే। యస్యైకస్యచిత్పురుషస్య మరణ
సంశయే యథోక్తం సర్వప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా విచ్ఛిన్నౌపాసనాగ్నిస్సం
ధానం కుర్యాత్॥ శుచౌ దేశే గోమయేనోపలిప్య దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ స్తీ
ర్త్వా తిలానవకీర్య తేషు దక్షిణాశిరసం నిధాయ పుత్రాదిః ప్రాణానాయమ్య పితు
ర్గోత్రస్య శర్మణః సుఖేన ప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్క్రాంతిసంజ్ఞకగో
దానం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య॥ అత్యుత్క్రాంతౌ ప్రవృత్తస్య సుఖోత్క్రమణసి
ద్ధయే। తుభ్యం సంప్రదదే ధేనుమిమాముత్క్రాంతిసంజ్ఞికాం। మహావిష్ణు
స్వరూపాయ బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్। తిలపాత్రదానదశదానానిదద్యాత్
తతః కర్తా బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరం భృగుర్వై వారుణిరిత్యేతావనువాకౌ బ్రహ్మ
విదో దక్షిణే కర్ణే జపతి। అబ్రహ్మవిదస్తు నైవ। ఆయుషః ప్రాణగ్ం సంతన్వితీతర
స్య స్త్రియాశ్చ। మరణానంతరమప్యేతన్న్యాయేన కర్తవ్యం। యది మ్రియేత
తత్పుత్రాజ్ఞాతయశ్చ సర్వే కేశాన్ ప్రకీర్య పాంసూనావపంతే। తతః కర్తా
స్నాత్వా వమ్యా మృతస్య షణ్ణిమిత్తప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా కృత ప్రాణాయా
మః ప్రాచీనావీతీ పితుః......గోత్రస్య...శర్మణః ప్రేతస్య విచ్ఛిన్నమౌపా
సనాగ్నిం ప్రేతాధానవిధినా సంధాస్య ఇతి సంకల్ప్య- యత్రక్వచాగ్నిమితి
విధినాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య। దక్షిణాగ్రైర్దర్భైః పరిస్తీర్య ఆజ్యసంస్కారం దర్వీ
సంస్కారం చ కృత్వా తూష్ణీం మప్రదక్షిణం పరిషిచ్య- ద్వాదశగృహీతేనాజ్యే
న దర్వీం పూరయిత్వా-తూష్ణీం జుహోతి ॥ తతస్సర్వప్రాయశ్చిత్తం జుహు
యాత్॥ తత్ర శ్లోకః॥ అనాహితాగ్నేరనలే వినష్టే మృతస్య చాగ్నేర్జ్వలనంత్రి
రోవత్। సంపూర్య చ ద్వాదశసంగృహీతం తథ్రు తేన దర్వ్యా జుహుయాచ్చ తూ
ష్ణీం॥ తతస్తూష్ణీమౌపాసనహోమం కుర్యాత్। తతః కర్తా కృతప్రాణాయా
మః ప్రాచీనావీతీ దేశకాలౌ సంకీర్త్య పితరం గోత్రం శర్మాణం ప్రేతం ఔపాస
నాగ్నినా పైతృమేధికవకర్మణా సంస్కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య ॥ మాతరం గో
త్రాం......దాం ప్రేతాం ఇతి స్త్రీణామౌపాసనాగ్నేః పశ్చాద్దక్షిణా
గ్రాన్ దర్భాగ్ంస్తీర్య తిలానవకీర్య తేషు । 'సర్వస్య ప్రతిశీవరీ......
శర్మ సప్రథాః । ప్రేతం దక్షిణాశిరసగ్ం సంవేశయంత్యేవగ్ం సర్వేషు
సంవేశనేషు దర్భాస్తరణం చైవ మేవ దక్షిణాగ్రం సర్వత్ర ప్రాచీనావీత్యేవ ॥
సర్వస్య ప్రతిశీవరీ...స్యోనాస్మై సుషదా భవ యచ్ఛాస్మై శర్మ సప్రథాః॥ ఇతి

స్త్రియః॥ తతఃకర్తా ప్రేతమన్వారభ్య। సరేయువాగ్ంసం...హవి హోదు
స్యేతస్యాహః ॥వైవస్వతాయయమాయరాజ్ఞ ఇదం । తస్మిన్నగ్నౌ వరుగ్
తపయిత్వా దక్షిణేనౌపాసనాగ్నిం పరిశ్రితే దేశే ప్రేతస్య కేశశ్మశ్రులోమన
ఖానివాపయిత్వా స్నాపయిత్వా గాత్రమ్యణాలంకారేణాలంకృత్య- తుష
మాత్రేణాస్తరయోః పాదయోశ్చాంగుష్ఠౌ బధ్వా- శిరసినలదమాలామాబ
ధ్య-ఔదుంబర్యాదూసంద్యాం కృష్ణాజినం దక్షిణాగ్రీవమధరలోమాస్తీర్య
తస్మిన్ ప్రేతముత్తానం నిపాత్య॥ఇదం త్వా వస్త్రం ప్రథమంన్వాగన్।పత్తోద
నవాససా ప్రచ్ఛాదయంతి।అపైతదూహాయదిహాబిభః పురా.....విబంధుమ
ప్రేతస్య పూర్వపరిహితం వాసఆదాయ । ఋతోధారితావాన్యోవాప్రత్యా
సన్నబంధుః ప్రతీతః పరిధాయాచమ్యాపరసోవసీత। కర్తా ఔపాసనాగ్నిం
చరుమజం హిరణ్యశకలాన్ రాజగవీమగ్నిం దర్భానాజ్యస్థాలిం ప్రోక్షణపా
త్రంమేక్షణం స్రువముదకం తిలతండులాన్ తిస్రః పలాశశాఖాశ్శమీశాఖావా ప్రే
తమనునయంతి। యదుపాకరోతి తదపినయేయుః॥ అథామాత్యాః ప్రేతం
తూష్ణీమాదదతే। ఇమౌ యునజ్మి త్యనసా। వహానపత్నేఅనడు ... గ్యోపి
నమంత్రః।పూషాత్వేత...సువిదత్రేభ్యః। ఆనీయమానమనుమంత్రయతే। అ
ధ్వనశ్చతుర్థంభాగంగత్వా ఉద్ధత్యావోక్ష్య దక్షిణాగ్రైర్దర్భాంస్సగ్ స్తీ
ర్య। సర్వస్యప్రతిశీవరీ.....సప్రథాః। యచ్ఛాస్మై శర్మసప్రథా ఇతి స్త్రియః
తత్రదక్షిణాశిరసం ప్రేతంనిధాయ తస్య దక్షిణతః ప్రాగ్ సూత్ ఖాత్వా తేషుచ
రుంప్రతిష్ఠాప్య పుత్రాజ్ఞాతయశ్చదక్షిణాన్ కేశపక్షానుద్గ్రథ్య సవ్యాన్విస్రస్య
దక్షిణానూరూనాఘ్నానాస్సిక్భిరభిధూన్వంతః । అపనశ్శోశుచదఘమగ్నే
శుశుధ్యారయిం। అపనశ్శోశుచదఘం। త్రిః ప్రసవ్యం పరియంతి। తతస్సవ్యా
నుద్గ్రథ్యదక్షిణాన్విస్రస్య సవ్యానూరూనాఘ్నానా-అనభిధూన్వంతః । అప
నశ్శోశుచదఘం...అఘం। త్రిః ప్రదక్షిణం పరియంతి। కర్తా మేక్షణేన చరోః కిం
చిదాదాయ ప్రాగ్ సుష్రుత్రిసృ వపతి। ఉభయతస్తూష్ణీంతిలోదకం । పునః
ప్రేతమాదదతే॥ పూషేమా ఆశా అను.....ప్రవిద్వాన్। ఆనీయమానమను
మంత్రయతే । అధ్వనోర్ధే ఖననాదిచరునివపనాంతం పూర్వవత్కృత్వాత
తః ప్రేతమాదదతే। ఆయుర్విశ్వాయుః పరిపాసతి త్వా.....సవితా దధాతు।
ఆనీయమానం ప్రేతమనుమంత్రయతే అధ్వనశ్చతుర్థభాగావశిష్టే ఖననా

చరునివపనాంతంపూర్వవత్కృత్వాచరుస్థాలీంభింద్యాత్ । యథాకాషాత్రే
షూదకంనతిష్ఠేత్ । పునఃప్రేతమాదదతే।తూష్ణీందహనదేశంగత్వాతస్యాప
శ్చాత్ప్రేతంనిధాయ- ఉదంచస్సముత్క్రామంతి । (ఉదీచ్యోగచ్ఛంతిఏషా
వై దేవమనుష్యాణాంశాంతాదిక్। తామేవైతేనూత్క్రామంతీతివిజ్ఞాయతే
ప్రత్యేత్య,హారిణ్యా పలాశశాఖయాశమీశాఖయావా । అపేతవీతవిచసర్ప
తాతః--- పితరోలోకమస్మై । పితృమేధపాఠేనవా । శ్మశానదేశందక్షి
ణాపవర్గంసంమార్ష్టి । దక్షిణతశ్శాఖామదస్యాపఉపస్పృశ్య-దహనదే
శమధ్యేత్యాహోత్య- హిరణ్యశకలంనిధాయ- తదభావఆజ్యబిందూన్వా దక్షి
ణాగ్రైరపర్యాంతస్సంస్తీర్య- తేషుదక్షిణాగ్రైర్యజ్ఞియైః కాష్ఠై దారు
చితింకృత్వాతస్యాఃపురస్తాదౌపాసనాగ్నింనిధాయ-దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భై
శ్చౌపాసనాగ్నిందారుచితం ప్రేతంచపరిస్తీర్య- తేషుదర్వ్యామాజ
స్థాలీంద్రోణీముక్తైకశఃప్రయుజ్య-రజ్జ్వారవక్కృత్వాంగుష్ఠస్థూలేభిత్వా అ
...రజ్జుష్కృష్ణాజినేచప్రేతముత్తానంనిపాత్య - ఏకపవిత్రేణ
...సర్పాత్య-ప్రేతంపాత్రాణిదారుచితించప్రోక్ష్య ఆజ్యం విలా
ప్య- పవిత్రాంతర్హితాయా మాజ్యస్థాల్యామాజ్యంనిరుప్య । దక్షిణతో
గారాన్నిరూహ్య. తేష్వధిశ్రిత్య-జ్వలతావద్యుత్యదర్భాగ్రం పత్యస్యత్రి ప్ర
దక్షిణంపర్యగ్నికృత్వా-దక్షిణతఉద్వాస్యాంగారాన్ప్రత్యూహ్యదక్షిణాగ్రై
రపవిత్రేణోత్పూయ-పవిత్రమనుప్రహృత్యదర్వ్యామగ్నౌప్రేతస్య-ప్రోక్ష్యని
ధాయదర్భైర్మగ్నింసంస్పృశ్యాగ్నౌప్రహరతి।భువనస్యపతఇదగ్ం హవిః।
అత్రరాజగవీముపాకరోతి। జ్ఞాతయోన్వారభంతే। స్త్రియోగ్రేకనిష్ఠ
ప్రథమాః । పుత్రాఅనుపూర్వ్యాజ్ఞాతయః। అపశ్యామయువతిం---మవయా
నరిష్టేః। మన్త్రమేతాంమాగ్స్తాం---పయసావృణీహి । రయిష్ఠామగ్నిం
మ---స్వస్తయే। తిసృభిఃరాజగవీంమృతందారుచితించత్రిః ప్రసవ్యం పరిణీ
య । యేజీవాయేచ---వృంధతి। రాజగవీమభిమంత్ర్య । మ్యూతారుద్రా
ణాం---ఓముత్సృజ్యత। తాముత్సృజంతి । *ఇయంనారీపతి---ద్రవిణంచే
హధేహి।అత్రపత్నీంప్రేతేనసహశాయయిత్వా । ఉదీర్ష్వనార్యభిజీవలో
కం---జనిత్వమభిసంబభూథ । తాముత్థాపయతి । అత్రపత్నీపహాస్తం
... ---నామతస్య ।శిరో---జర్భయాహ।

సూక్తేన ప్రేతమాస్తారం సంమార్ష్టి । అథ ప్రేతం చితామారోపయతి। అస్య
స్యనాసికయోశ్చక్షుషోః కర్ణయోశ్చ హిరణ్యశకలాన్యాజ్య బిందూన్వా ప్ర
క్షిప్యతి। సర్వస్య దక్షిణ శ్మశానే। ప్రేతస్య ముఖే హృత్సాక్షిం తండులాన్ క్షిపతి।
అథైనం ప్రేతం దహతి । మైనమగ్నే విదహో---అథ మేనం ప్రహిణుతాత్పి
తృభ్యః। శృతం యదా కరసి జాతవేదో థ మేనం---వశినీభవాతి । పురస్తా
ద్ధాపాసనేన దహతి। మైనామగ్నే విదహో మాభిశోచో మాస్యాస్త్వచం చిక్షి
పో మా శరీరం । యదా శృతం కరవో జాతవేదో థ మేనాం ప్రహిణుతాత్పిత
భ్యః। శృతం యదాక్షరసి జాత వేదో థ మేనాం పరిదత్తాత్పితృభ్యః। యదా గచ్ఛా
త్యసునీతి మేతామథా దేవానాం వశనీర్భవాతి॥ ఇతి స్త్రియా॥ సూర్యం
తే చక్షుర్గచ్ఛతు వాతమాత్మా ద్యాం చ గచ్ఛ పృథివీం చ ధర్మణా। అపో వా---శ
రీరైః । దహ్యమానం ప్రేతమనుమంత్రయతే। అజో భాగస్తపసా---సుకృతాము లోకం । ఉద్రవంతమనుమంత్రయ
బధ్వా । అజో భాగ స్తపసా---సుకృతాము లోకం । ఉద్రవంతమనుమంత్రయ
తే। దర్వ్యా జ్యమాదాయ। య ఏతస్య పథో గోప్తారస్తేభ్యస్స్వాహా। పథో
గోప్తృభ్య ఇదం ॥ య ఏతస్య పథో రక్షితారస్తేభ్యస్స్వాహా। పథో రక్షితృ
భ్య ఇదం। య ఏతస్య పథోభి రక్షితారస్తేభ్యస్స్వాహా । పథోభిరక్షితృభ్య
ఇదం । ఆఖ్యాత్రే స్వాహా ఆఖ్యాత్ర ఇదం॥ అపాఖ్యాత్రే స్వాహా । అపా
ఖ్యాత్ర ఇదం॥ అభిలాలపతే స్వాహా అభిలాలపత ఇదం॥ అపలాలపతే స్వాహా
పలాలపత ఇదం॥ అగ్నయే కర్మకృతే స్వాహా అగ్నయే కర్మకృత ఇదం॥ య
మంత్ర నాధీమ స్తస్మై స్వాహా। ... అగ్నయ ఇదం ॥ నవాహుతీ
హుత్వా దర్వీమాజ్యం ... గ్నౌ ప్రహరతి। య ఏతస్యా పథో గోప్తార
స్తేభ్యస్స్వాహా। ఇతి స్త్రియాః॥ చితేః పశ్చాత్ ... సిరస్యాప ఉప
స్పృశ్య ప్రాఙ్ముఖః ... పస్థం కృత్వా। అథైనమయాస్యేనసూ
క్తేనవర్చేనపరాచా నుశగ్ంసంతి। ... వతథో॥౧॥ ఇదం త ఏకం
---పర మే సధస్థే॥౨॥ నాకే సువర్ణం---శకునం భురణ్యో ॥౩॥ ...
ద్రవ సారమేయౌ....మదంతి॥౪॥ యౌ తే శ్వానౌ---అస్మభ్యం ...
... ఉరుణసా....భద్రో॥౫॥ సోమ ఏకేభ్యః పవతే---వాపిగచ్ఛతాత్ ॥౬॥ యే
యుధ్యంతే...దేవాపిగచ్ఛతాత్॥౭॥ తపసా యే....దేవాపిగచ్ఛతాత్॥౮॥ ఇతి
అనుశగ్ంసంతి। దహన దేశస్య పశ్చాదుదగాయతాస్త్రిస్రః కర్షూః దీర్ఘా

వల్మీకవపాత్వాశ్మభిస్సికతాభిశ్చోపప్రకీర్య। అయుగ్మైరుదకుంభైరపః పరిష్లా
వ్య। తాసు జ్ఞాతయః అశ్మన్వతీ రేవతీః...అభివాజానుత్తరేమ । సంగాహాం
తే । జఘనేనకష్మాకః పలాశశాఖాశమీశాఖే వా నిఖాయ తయోరగ్రే దర్భేణ వా
యేనకేనచిద్బద్ధ్వా। తోరణవత్కృత్వా। యస్మైదేవస్య సవితుః.... సర్వాత
నుంపునాము। తేఅంతరేణప్రసర్పంతి। యథారాష్ట్రాత్ప్లావ్యాదపయంతి కా...
రయ్యావర్త్య సాసగ్స్పృజాధ్వదఘుస్యాః కర్త్రా శాఖశ్చదస్యతి। తతో జలకుంభం సవ్య
భుజేనిధాయ। పృష్ఠతో జలం స్రావయన్ త్రిః ప్రసవ్యం చితిం పరీత్య కుంభం పృష్ఠ
తో ఽపభజ్య। ఉద్వయం తమసస్పరి...జ్యోతిరుత్తమం సర్వే జ్ఞాతయో యజ్ఞోపవీ
తిన ఆదిత్యముపస్థాయ అనవేక్షమాణా అపో ఽవగాహం తే జలాశయం గచ్ఛేయుః॥

॥అధ వపనవిధి॥

పుత్రాదయః॥ ప్రథమే ఽహ్నికం తాదు పరివాపయేయుః। దశమే ఽహని సర్వాం
గం చ॥ తథా చ స్మృతిః॥ ఊర్ధ్వభాగస్య వపనం దాయాదానాం ప్రథమే ఽహని।
భాగద్వయస్యాఘూం తేతు తేషాం చ వపనమిష్యత ఇతి॥ కాత్రికే చ వ్యారేయ దివానిశా
స్యాంతక్షౌరం న కుర్యాత్తనయస్తు కుర్యాత్॥ తనయస్తు కుర్యాదిత్యేతదాశ్వలా
యనవిషయం॥ వ్యాసః। వపనం దహనాత్పూర్వం కుర్యాచ్చేత్పితృఘాతకః। తస్మా
త్సర్వప్రయత్నేన వపనం దహనాత్పరం॥ ప్రథమదివసే అకృతవపనస్య కాలనిర్ణ
యమాహ॥ బోధాయనః। అనష్టకేశో యః పూర్వం సాత్ర కేశాన్ ప్రవాపయేత్
ద్వితీయే ఽహ్ని తృతీయే ఽహ్ని పంచమే సప్తమే ఽపి వా॥ యావచ్ఛ్రాద్ధం ప్రదీయేత తా
వదిత్యపరం మతమితి॥ పరాశరః॥ ద్వితీయే ఽహని కర్తవ్యం క్షురకర్మ ప్రయత్నతః।
తృతీయే పంచమే వాపి సప్తమే వా ప్రదానత ఇది॥ ప్రధానమేకాదశాహ్నికం శ్రా
ద్ధం। తత్ర ప్రదాన ఇతి వచనాత్ వపనం పుత్రాణాం చ కనిష్ఠభ్రాతౄణాం చ॥
తథా ఽఽపస్తంబః॥ అనుభావినాం చ పరివాపనమితి। అనుపశ్చాద్భవంతి జాయం
త ఇతి పుత్రాః కనిష్ఠభ్రాతరశ్చ । అథవా అనుభావిన ఇతి పుత్రా ఏవ నిర్దిశ్యం
తే। సపిండాశ్చేతి కేచిత్। దేశకాలాపేక్షమభిహితం తత్రైవ॥ గంగాయాం
భాస్కరక్షేత్రే మాతాపిత్రోర్గురోర్మృతౌ । ఆధానే సోమయజ్ఞకాలే చ వప
నం సప్తసు స్మృతం॥ కర్త్రా సహ వపనం కార్యం ॥ తథా చ స్మృతిః॥ జ్ఞాతయ
స్సప్తమాదర్వాక్ కనిష్ఠా దశమే ఽహని । వాపయేయుశ్చ తే సర్వే కర్త్రా భిస్స
మాగతాః ! ఇతి॥ పక్షమే ఽహ్ని దశమే ఽహ్ని వా అరాక్ శ్రాద్ధదినాత్॥ పు

శ్రాద్ధానాంవపనంభవేత్పితృమృతేజీవేపితర్యగ్రజేశిశౌతేతత్సహజేష్వసు ప్రో
షవతీవాగ్నిందిశేత్క్షౌరవాన్॥ నాన్యేషాంవపనంపరంపితృమృతౌజ్యేష్ఠే వి
పన్నేసతి భ్రాతౄణాం వపనంహీనాగ్నిదమృతే న్యేషాంనిమిత్తే సతి॥
శ్రౌతవపననిషేధః॥ రాత్రౌదగ్ధ్వాతుపిండాంతంకుర్యాద్వపనవర్జితం। శ్వో
భూతేవపనంతత్రకేశమాత్రంవిధీయతే। మాతాపితృపితృవ్యాణాంమాతులా
గ్రజయోర్మృతౌ। శ్వశురాచార్యయోరేషాంపత్నీనాంచపితృష్వసుః। మా
తృష్వసుర్భగిన్యాశ్చవపనంకురుతేద్విజః॥ అంతర్యానాపికర్తవ్యం ప్రోక్త
పనమేవతత్ । అన్యథావపనంకుర్యాద్బ్రహ్మహత్యాసమంభవేత్ క్షౌరం,
శవానుగమనంనఖకృంతనంచ శ్రాద్ధంచవాస్తుకరణంత్వతిదూరయానం । ఉ
ద్వాహమంబుధిజలస్యసనోపయోగమాయుఃక్షయంభవతిగర్భిణికాపతీనాం
అకృతస్నాతకృత్యోయోగర్భిణీపతిరేవచ। సన్న్యాయాదుదధౌవిద్వాన్సేతో
రన్యత్రకర్హిచిత్ ॥ (స్మృత్యంతరే॥ యదివాస్యాద్దివాతంభః తేషు సంసాధ
యేన్నిశి। రాత్రౌయామద్వయాదర్వాకూర్ధ్వంనైవపనంభవేత్ ॥ అన్యే
షాంతుసపిండానాంశ్వోభూతేవపనక్రియేతి ॥ క్వచిత్పాఠః ॥) జ్యేష్ఠస్య
చానపత్యస్యమాతులస్యసుతస్యచ । అపుత్రస్యపితృవ్యస్యశ్వశురస్యాప్యసం
తతేః ॥ భ్రాతృకక్షకోష్ఠలోమానివర్జయిత్వాశిఖామపి । కేశాంస్తువాప
యేత్పుత్రోమరణేగర్భవానపి । మృతావపికనిష్ఠానాంసంస్కర్తుర్వపనం
భవేత్ ॥ మృతావనుపనీతానాంవపనంనకదాచన । అజీవపితృకాఃవయ
శాసంబంధే నచకనిష్ఠజ్ఞాతయః దహనానంతరంకేశాన్వాపయేయుః ॥
తథాకల్పకారికా ॥ కృత్స్నస్యకేశపక్షస్యవిప్రస్యోర్ధ్వశిఖస్యతే ।
రణేవపనందాహాదూర్ధ్వంతదనుభావినాం ॥ సన్నిధానేసపిండానాంవ
పనంతువిధీయతే । అసన్నిధౌతుసర్వత్రదాహకస్యగురోరపి ॥ అకృత్వా
చిత్తదాన్యానా మాశౌచంసర్వదాభవేత్ । వపనందహనాత్పూర్వంప
శ్చాద్వాపిమృతేగురౌ ॥ నకుర్యాచ్చేద్వృథాదాహస్స్వయం చనరకం
వ్రజేత్। సన్నిధానేసపిండానాంవపనంస్యాద్గురోర్మృతౌ ॥ మహాగురూ
ణాంసర్వత్రదాహకస్యగురోరపి। వాపయేయుర్మృతేజ్యేష్ఠేకనిష్ఠాదశమే
హనీతి॥ జ్ఞాతయస్తుప్రమాదర్వాక్తత్పూర్ణాభిస్సహాసర్వదా। వపనంనేష్య
తేరాత్రౌశ్వఃకార్యావపనక్రియా ॥ మృతావపికనిష్ఠానాంవపనంతుతిథౌ

తం। మృతానను పేతానాంసంస్కర్తుర్నకదాచన॥ మాతరంపితరంజ్యేష్ఠ
మాచార్యంశ్వశురంవినా। గర్భాధానవపనంకుర్యాద్బ్రహ్మహత్యాసమంభ
వేత్ ॥(మాతామహపితృవ్యాణాంమాతులాగ్రజయోర్మృతౌ। శ్వశురా
చార్యయోరేషాంపత్నీనాంచపితృష్వసుః॥ మాతృష్వసుర్భగిన్యాశ్చగర్భవా
నవివాపయేత్)। మాతాపిత్రోశ్చతత్పిత్రోర్మాతుశ్చపూర్వజేతథా-మృతే
శ్వశురయోర్భార్యాగర్భవానవివాపయేత్। ఉదన్వదంభసిస్నానంవపనం ప్రేత
ధారణం॥ పర్వతారోహణంచైవనకుర్యాద్గర్భిణీపతిః। గర్భిణీయదిపత్నీచే
న్నకుర్యాన్నోపనాయనం॥ఖోక్తవ్యంయావదాశౌచం సపిండైర్బంధుభిస్స
హ। అశౌచాంతదినేక్షౌరంగురుష్వస్వర్గతేషుచేతి ॥వ్యాసః॥ పుత్రోభ్రా
తృపౌత్రోవాతత్పుత్రఃపుత్రికాసుతః। కేశానాంవపనం కృత్వా ప్రేతస్యమే
ధికమాచరేత్ ॥ బహిర్గ్రామేథవాగత్వాశ్మశ్రులోమనఖానిచ। వాపయి
త్వాచసుస్నాత్వాకర్మకుర్యాద్యథావిధితి ॥ ఇదంచసర్వమాశ్వలాయ
నవిషయం॥ఏవంవచనపర్యాలోచనయాదశాహరాత్రేవపనంకార్యం॥ తతః
స్నాత్వాచమ్యయథాశక్తిదక్షిణాంగృహీత్వాపరిషద దత్వా పితృగోత్రస్య
శర్మణఃప్రేతస్యప్రథమేహనివపనకర్మణియజమానస్యఅధికారసంపదస్తీ
తిభవంతోబ్రువంతు।ఇత్యనుజ్ఞాప్యఅనుజ్ఞాంగృహీత్వావపనంకుర్యాత్॥తతః॥
కర్తాస్నాత్వాచమ్య॥(పూర్ణపాణితిలైరన్నంపిండార్థం తండులైఃపచేత్।
అర్ధప్రసృతిముద్గైశ్చశాకమూలఫలైస్సహ)॥ శాకార్థంశృంగిబేరంచపిం
డేవినియోజయేత్ । ప్రథమేహనియద్ద్రవ్యం దశాహాంతం తదేవతు॥

శిలాలక్షణం॥తతఃశిలాంసమాదాయచతురంగులమాయతం।నాతిహ్రస్వం
నాతిదీర్ఘంస్ఫుటితంతుపరిత్యజేత్।రక్తంశ్వేతంతుపాషాణంవర్ణానాముత్త
మోత్తమం। బహువర్ణంనీలవర్ణంపాషాణంతుపరిత్యజేత్। పాషాణస్యప్ర
మాణంతుఆర్ద్రామలకమాత్రకం। నచాధికంనైవహీనంప్రవదంతిమనీషిణః।
శిలాస్థాపనం॥ఏవంవిధాంశిలాంకేశవాదిద్వాదశనామభిఃస్నాపయిత్వా
దర్భైస్సంవేష్ట్యశుచౌదేశేఅవటంఖాత్వాతస్మిన్దక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాస్తీ
ర్యప్రాణానాయమ్యపితుః--గోత్రస్య---శర్మణఃప్రేతస్యదహనజనితతాపో
పశమనార్థంతృష్ణోపశమనార్థంవస్త్రోదకతిలోదకపిండప్రదానార్థం
[illegible] శిలాంస్థాపయిత్వా।పితరంగో

తం......శర్మాణం ప్రేతం అస్యాం శిలాయాం ఆవాహయామీత్యావాహ
నాంతరం...గోత్రాం... దాయాం ప్రేతాం ఆవాహయామీతి స్త్రియా
మిత్యావాహ్య॥తతః॥మృదా స్నానం। వస్త్రోదకం॥ సర్వే జ్ఞాతయః కర్త్రా సహ
వస్త్రాణి ముఖాని ప్రాచీనావీతినః ప్రేతాయ...గోత్రస్య...శర్మ
ణః ప్రేతస్య దహనజనిత తాపోపశమనార్థం తృష్ణోపశమనార్థం [illegible]
నార్థం చ ప్రథమే హని కర్తవ్య మృదా స్నాన వస్త్రోదక తిలోదక పిండ ప్రదానా
[illegible] కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య [illegible] ప్రాగ్ [illegible]
[illegible]
[illegible] ప్రతీర్య వస్త్రం త్రిగుణీకృత్య పిత్రే...గోత్రాయ...శర్మణే ప్రే
తాయ దహనజనిత తాపోపశమనార్థం ఏతద్వస్త్రోదక ముపతిష్ఠతీత్యుశిలా
యాం వస్త్రం నిష్పీడయేయుః ॥తతః॥ [illegible] వస్త్రం [illegible]
జ్ఞాతయః స్వస్వసంబంధముచ్చార్య దద్యుః। మాత్రే......గోత్రాయై...
దాయై ప్రేతాయై ఇతి స్త్రియాః। తథా స్మృతిః ॥ తద్వస్త్రం త్రిగుణీకృత్య
తిలదర్భసమన్వితం। సేచయేత్సలిలం కుంభే నామగోత్రపురస్సరం॥ ఏవమాద
[illegible] త్రిః సవ్యం జాన్వాచ్య పిత్రే...గోత్రాయ...శర్మణే ప్రే
తాయ దహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థమేతత్ తిలోదకముపతిష్ఠత్వితి తిలోదకాం
జలీన్ దద్యుః। సకృన్మంత్రేణ ద్విస్తూష్ణీం । అంజలిత్రయం సమంత్రకం ఇతు
పక్షేషు। మాత్రే...గోత్రాయై...దాయై ప్రేతాయై ఇతి స్త్రియాః। జ్ఞాత
యః। స్వస్వసంబంధముచ్చార్య తిలాంజలీన్ దద్యుః॥ వాసోదకం సకృద్దద్యాత్
జ్ఞాతయస్త్రీన్ తిలోదకాన్। యోషితశ్చైవ ముదకం తూష్ణీం దద్యుశ్చ
[illegible]తూష్ణీమితి మంత్రవికల్పః ॥ తిలోదకమేకోత్తరవృద్ధిః॥ తాపోపశ
మనం స్నానం తృష్ణోపశమనం జలం। క్షుధోపశమనం పిండం ప్రేతకర్మ సమా
చరేత్॥ ఏవ మహరహరంజలినా ఏకోత్తరవృద్ధిరాదశాహాత్। ప్రథమే హని త్రి
యః। ద్వితీయే హని చత్వారః। తృతీయే హని పంచ। చతుర్థే హని షట్। పంచ
మే హని సప్త। షష్ఠే ష్టౌ। సప్తమే నవ। అష్టమే దశ। నవమే ఏకాదశ। దశమే
ద్వాదశ। ఏవముదకాంజలీన్ దద్యుః ॥ ప్రేతోపకారవిశేషాపేక్షయా తు
యావంత్యాశౌచదినాని తావదుదకదానావృత్తిః కార్యా ॥ తథా చ ప్రచే
తాః॥ దినేదినేంజలీన్ పూర్ణాన్ ప్రదద్యాత్ ప్రేతకారణాత్ । తథా స్వ

స్త్వేకస్త్వాయోర్వస్త్రిండస్య పూర్యతె। యావద్దశమః పిండః। సమాప్యతే తా
వదంజలి ప్రక్షేపా ద్వ్యర్థకః॥ ప్రథమాదిదశాహాంతె దివసేషు తిలోదకం। ఏకై
కోత్తరవృద్ధ్యా వదద్యాత్ప్రాణముక్తకే। తతో ద్వ్యహ్న్యంజలిర్ద్వి త్రి
యోవాపి వివర్ధయేత్। తేచాద్య పంచపంచాశద్ద్వితీయే పంచసప్తతిః। కే
చిత్పృతాంజలినా హుః తత్ప్రికారోపివర్ణితః॥ పిండదద్యాద్దశావృత్తి ము
క్త్వైకం ప్రతివాసరం। పిండవత్తైలచిదిచ్ఛంతి తిలోదకమప్యుత్తకం। క్షత్రవి
ట్ఛూద్రజాతీనాం యావదాశౌచవాసరం। వృద్ధిః పక్షత్రయే ష్యేవం వృద్ధిరస్య
త్రపిండవత్। చతుర్ణామేవ వర్ణానామాశౌచ ప్రతివాసరం। ప్రేతాయ
పిండమేకైకం దద్యాదాద్యాదిసంస్కృతం। దశాహే త్వంచపంచాశత్ పం
చసప్తతి రేవవా। శతం వాంజలయస్తేషాం పక్షేష్వేతానియామికా। గృహ
ద్వారేశ్మశానే వనదేశేప గృహే సదా। యత్రప్రదీయతె పిండం తత్రసర్వం
సమాపయేత్॥ దక్షిణాగ్రేషు దర్భేషు సతిలం మిశ్రితోదనం। పూర్వోక్త పరి
స్తాత్పిండస్య ప్రదద్యాత్ప్రిత్యసిద్ధితః। స్మరన్న పిదధేత్ప్రేతం పాత్రసంస్థాశనాం
భసా। పరిషిచ్య ప్రసవ్యం త్రిగంధపుష్పాల్యాదిని క్షేపేత్॥ తతః॥ పిండదానం॥
ప్రేతపిండకర్మ॥ పూర్ణప్రసృతిపరిమితాన్ ముద్గసహితతిలాన్ తండులాన్
నూతనభాండే కర్త్రాస్నాత్వా స్త్రీహస్తేన పక్త్వాభిఘార్య అపటసమీపే గో
మయేనోపలిప్య దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ స్తీర్య కపిత్థపరిమాణం పిండం కృత్వా
సవ్యంజాన్వాచ్య దక్షిణాభిముఖః ఉపవిశ్య పిండస్యాధః ఏతత్తిలోదకముపతిష్ఠ
త్వితి దర్భేషు తిలోదకం దత్వా ప్రేత....గోత్రా...శర్మన్ ప్రేతాయ త్వ
ముపశమనాయ ఏష పిండ ఉపతిష్ఠత్వితి పితృతీర్థేన పిండం దత్వా పిండస్యోపరి ఏ
తత్తిలోదకముపతిష్ఠత్వితి పునస్తిలోదకం దత్వా పునస్సంకల్ప్య పితరం.
గోత్రం....శర్మాణం ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతైః మృదా స్నానవస్త్రోదకతిలో
దపిండప్రదానైః పితుః గోత్రస్య...శర్మణః ప్రేతస్య దహనజనిత తాపో
పశమనం తృష్ణోపశమనం క్షుదుపశమనం చాస్త్విత్యుక్త్వా ప్రేతం పిండం వాయసా
యావత్ స్పృశంతి తావత్ప్రతీక్షేత। న చాత్ర శ్యేనకంకాదిపక్షిణః ప్రతిషేధతి
తస్మాత్ పాః పితర స్తత్ర ప్రచరంతీతి హేతుర్భిః। కాకాద్యభావే ఉదకే క్షిపేత్॥
ఉదకం పిండం దానం చ పునరప్యుదకం నయేత్। వాయసేభ్యో బలిం దద్యాత్
వై వస్వతమనుస్మరన్॥ అగ్నౌ జలే వా నిక్షిప్య స్నాత్వా శేషం గృహం వ్రజేత్

రాత్రౌ తిలోదకపిండదానాదినిషేధః ॥ తిలోదకం తథాపిండం నవ శ్రాద్ధం తథైవ చ। రాత్రౌ న కుర్యాత్సంధ్యాయాం యది కుర్యాన్నిష్ఫలం॥ వ్యాసః॥ జలం ప్రేతాయ మధ్యాహ్నే దద్యాద్యావదశుద్ధతా । యావదాశౌచమిత్యర్థః॥ పిండదానకాలః॥ సంవర్తః॥ పూర్వాహ్ణే వా పరాహ్ణే వా తోయమాశౌచగామిభిః ॥ సంస్కర్తా ప్రేతబలిదో యస్సహి ప్రేతస్య బాంధవః। స్థలభ్రంశవిపర్యాసే ప్రాయశ్చిత్తం॥ ప్రథమేఽహని యత్ స్థలం యా శిలా యత్ర పిండప్రదానం యః కర్తా యత్పాత్రం తేనైవ దశాహం తేనైవ కర్తవ్యం। విపర్యాసే ప్రాజాపత్యత్రయం కృత్వా ఉదకపిండదానాని పునః కుర్యాత్॥ తథా చ స్మృతిః॥ (స్థలభ్రంశే శిలాపాత్రకర్తృద్రవ్యవిపర్యయే। ప్రాజాపత్యత్రయం కృత్వాంజలిం పిండాన్పునశ్చరేత్॥) దేశవిపర్యయే అపకృష్యాపి కుర్యాత్। గృహీత్వా ప్రేతపాషాణం గచ్ఛేద్దేశవిపర్యయే అపకృష్యాపి కృతేన త్వేతదవశేషయేత్॥ శ్వాదిభిః పిండోపహతౌ కృచ్ఛ్రత్రయమిత్యాదిస్మృతివ ద్రష్టవ్యం। సర్వేషు రాత్రిజ్ఞాతయస్స్నాత్వా అహతైకవాససః గ్రామం గత్వా తత్ స్త్రియః అహూస్సతుర్గచ్ఛంతి । స్మృత్యంతరోక్తాన్యపి కర్తవ్యాని। తతో బహిర్ద్వారదేశే పూర్వోక్తలక్షణాం శిలాం నిధాయ తస్యాం స్నానోదకం దద్యురితి కేచిత్॥ తథా॥ ఆశౌచవిస్త్రిదినం సర్వే దద్యుస్తిలోదకం। పిండైకోత్తరవృద్ధ్యా తు పంచాశత్పంచ సప్త చ॥ ప్రథమేఽహ్న్యేకం ద్వితీయే ద్వౌ తృతీయే త్రీణీత్యాది ప్రతిదినం కుర్యాత్॥ తతో గృహద్వారి కర్తా సర్వాన్నమస్కృత్య విసృజ్య తత్రైవ సర్వే ఘృతం ప్రాశ్య బహుశాఖిపిడస్య గోమయసువర్ణాగ్నిసర్షపయవదూర్వాంకురాణి స్పృష్ట్వా దర్భాన్ ... పాషాణం నిధాయ శనైస్తదాక్రమ్య కనిష్ఠప్రథమా గృహం ప్రవిశేయుః। ... శనేషే వేదం। నిగమనే తు జ్యేష్ఠపురస్సరం నిగచ్ఛేయుః। ... లం ప్రదీపేన సహ ప్రవిశ్య వత్సమాక్రమయిత్వా ... ఖాయాస్య స్త్ర్యస్తుమద్గృహేణాం శేషే ... నగ్నప్రచ్ఛాదనం కుర్యాత్॥ అశ్నానమసలం చైవ గోమయం ... లం చాపకిపస్పృశ్య ప్రవిశేయుర్గృహం తత ఇతి ॥ మరణా... యేకస్మిన్నుదకమన్యస్మిన్ క్షీరమానీయ శిక్యద్వయే అత్ర స్నా... అత్ర పిబేతి ... సదద్యాత్ । తతో విషమదివసేషు అమంత్రకం ...

ర్యాత్। ఏకాదశేహనిసమంత్రకం। తిలోదకసంఖ్యయాసించోదకసంఖ్య యావా ప్రతిదినమమంత్రకంపంచసప్తతింవా పంచపంచాశద్వాశాస్త్రార్థాన్యా హునపకోద్దిష్టవిధానేనకుర్యాత్॥ ప్రథమదివసేనవేషాంజ్ఞాతీనామేకకా లభోజనం। పుత్రాణామేవేతికేచిత్। సర్వేషామేకకాలభోజనం। అథశ్శయ నంబ్రహ్మచర్యంచ పృథక్పృథక్శయనమాంధశాపశ్చన్యోన్యం నస్పృశేయుః చతుర్థేహనిశస్త్రంస్యాదస్థ్నాంసంచయనంద్విజైః। అస్థ్నాంసంచయనాదూర్ధ్వం త్తత్సపిండాఃపరస్పరం॥ నసంస్పృశేయురంగానిపుత్రాశ్చప్రాగ్దశాహతః॥ అస్థితేపిచతుర్థేహ్నిహ్యస్థిసంచయనేయది॥ తద్దినాదిసపిండానామంగస్పర్శో విధీయతే॥ నైతస్యాంరాత్ర్యామన్నంపచేరన్। క్రీతోత్పన్నేనవా అన్యతస్తేనవా వర్తేరన్॥ సంగ్రహే॥ దశాహమధ్యేఅసిద్ధాన్నంక్షారలవణాశినః। బ్రహ్మచర్యం భవేత్తేషాంపత్న్యాస్తుమరణాంతికం। అప్సూపహాయనాదీనివర్జయిత్వా తుభోజనమేతత్। అథశ్చశయనంతుర్యాద్వృద్ధబాలాతురాస్వపా॥ స్మృత్యంతరే॥ మా తాపితరౌగురుశ్చైవతథైవచ। ఉపవాసంప్రకుర్వీతఇతిశాస్త్రస్యనిర్ణయః షాం గ్రామ్యసౌఖ్యవర్జయేత్ క్షారంతైలతాంబూలయోషితః। జ్యేష్ఠాదీనాం మృతిప్రాప్తామాతాపిత్రోస్తువత్సరం॥—॥అథోదకదానవిధిః॥—అజ్ఞాత శీలపిక్వచిదుదకదానంకర్తవ్యం॥ తథాహయాజ్ఞవల్క్యః॥ ఏవంమాతా మహాచార్యప్రేతానాముదకక్రియా। కామోదకంసఖిప్రత్తాస్వస్త్రీయశ్వశు ర్త్విజాం॥ ప్రత్తాపరిణీతామహాత్మ్యభగిన్యాదిః। స్వస్త్రీయః। భాగినేయః। అతప్రేతానాం మాతామహాచార్యాణాంసపిండవదుదకదానంనిత్యం కా ర్యం। సఖ్యాదీనాంతుకామతః। అసిత తయాంఅకరణేప్రత్యవాయాభావాది తి॥ అసమర్థస్సపిండానాముదకంతుకేవలంభవేత్। దశమహానితత్తర్పణంకుర్యా దేవేతినిర్ణయః॥ త్రిరాత్రాశౌచపక్షేషుసద్యస్స్నాత్వాచస్థిసంచయనం। ప్రథమది వసేదద్యాదేకవింశతితిలోదకం। తద్వద్ద్వితీయదివసేతృతీయేతుత్రయోదశ॥ దద్యాత్త్వేవంపంచపంచాశచ్చతుర్థేశ్రాద్ధమాచరేత్। ఏకవింశతిరాద్యేతుత్రయ స్త్రింశత్తృతీయకే తృతీయేంజలయఃపశ్చాదేకవింశతిరీరితం। పంచసప్త మాప్యాంచతుర్థేశ్రాద్ధమాచరేత్। తిలోదకంవృద్ధిపక్షేదానమేవంద్వినిత్ర యం।దద్యాత్త్రిరాత్రవిపసేనిలమిశ్రజలాంజలీన్। ద్వితీయేచతురఃకర్తా తృ తీయే త్రిలాంజలీన్ దద్యాచ్చతుర్థేశ్రాద్ధమాచరేత్। త్రింశ

దాద్యే ద్వితీయే తు చత్వారింశద్దినే తథా। తృతీయే త్రింశదనయో రిత్యన్యేషాం ప్రకల్పయేత్ । ఏవం శతాం షట్త్రింశత్త్వా చతుర్థే శ్రాద్ధమాచరేత్ । ప్రథమేహ్న్యేకపిండం తు ద్వితీయే చతుర స్తథా। తృతీయే పంచ వై దద్యా దేవం పిండవిధిః స్మృతః। కేచి దాద్యదినే పిండాన్ త్రీనాహుశ్చతుర స్తథా। ద్వితీయే చ తృతీయే చ త్రీనేవం పిండనిర్ణయః। త్రిరాత్రాశౌచపక్షే తు నవశ్రాద్ధాని తత్క్రమం। ఏకద్విత్రిక్రమా ద్దద్యా దేకం శ్రాద్ధదినేపి చ॥ శ్రాద్ధదినేన శ్రాద్ధం శాఖాంతర్థవిషయం॥ (నవశ్రాద్ధాని పంచాహు రాశ్వలాయనశాఖినామితి ॥ ఆపస్తంబా షట్ త్వాహు ర్విభాషాంతి హిరణ్యకేశినాం) ఇతి శివస్వామినా నవశ్రాద్ధ ప్రకరణే దర్శితత్వాత్॥ తథాచ స్మృత్యంతరం॥ త్రిరాత్రాశౌచపక్షేతు నవశ్రాద్ధాని తత్క్రమం। ప్రథమే ద్వే ద్వితీయే చ తృతీయే త్వేకమాచరేత్। దైవాద్యదినవశ్రాద్ధమతీతే ప్రథమేహ్ని యత్। తృతీయేహ్ని కర్తవ్య మన్యేషామప్యయం విధిః। దైవాద్వా మానుషాద్వాపి యథాకాలం న చేత్కృతం। ఏకాదశేహ్ని తత్కార్యాత్ సర్వాణీతి స్మృతం బుధైః। నవశ్రాద్ధం మాసికం చ యద్యదంతరితం భవేత్। తదుత్తరేణ స్వాతంత్ర్యా దనుష్ఠేయం ప్రయత్నతః। ఉదకుంభం మాసికం చ నవశ్రాద్ధం తథైవ చ। దైవాదంతరితం పూర్వ ముత్తరేణ సహాచరేత్॥ ※

బ్రహ్మచారిణాం తిలోదకనిషేధః ॥ జ్ఞాతీనాం మరణే బ్రహ్మచారిణాం నాస్త్యశౌచతా । అత స్తిలోదకం తేషాం న దద్యు బ్రహ్మచారిణః॥ మాతాపిత్రో ర్మృతౌ బ్రహ్మచారిణో ప్యస్త్యశౌచతా । పితృభ్య ఏవ తై స్తస్మా ద్దేయ మేవ తిలోదకం ॥ బ్రహ్మచారీ యదా కుర్యాత్పిండనిర్వాపణం పితుః। తావత్కాలం తదాశౌచం తతః స్నాత్వా విశుధ్యతి॥ నావిప్రోహ జ్జలం దద్యా జ్జ్ఞాతీనాం బ్రహ్మచారిణాం। ఆసిప్తౌ నోదకం దద్యా దావ్రతస్య సమాపనాత్ ॥ దద్యాత్పిత్రో ర్జలం భ్రాత్రి ప్రాగ్వివాహాత్ససుప్రతి। బ్రహ్మచారీ పితు ర్మాతు రాచార్యాత్ భ్రాతు రగ్రజాత్ । అన్యస్య వహ్నిదానేన ప్రత్యవాయం సాగరమవాప్నోతి। ఉపాధ్యాయస్యాగ్నిదానే కేచిదిచ్ఛంతి సూరయః। మాతృత్యాదోషాత్పితృత్వాం పూర్వమేవ బహిష్కృతా ... తిలోదకనిషేధః॥

అత స్తిలోదకం వైనక కర్తవ్యం స్మృతి ... వచనాత్। జ్ఞాతిభిస్సహాసంవాసన్ తైశ్చ సాకం తిలోదకం న జీవత్పితృకః కుర్యాదిత్యాపస్తంబ స్తంత్ర వేదికః। ప్రదక్షిణాదిను స్నానం ... స్నానం తిలోదకం। న జీవత్పితృకః కుర్యాత్ ...

భ్రాతృపుత్త్రం వినా। విధివద్దహనాభావే త్వాహితాగ్నేస్తథైవ చ। అశౌచ గ్రహణం నాస్తి ఏవమేవ తు నాన్యథా ॥ అథ జీవత్పితృకభ్రాతృమరణే॥ యది భ్రాతుః కనిష్ఠస్య భ్రాతృణామగ్రజన్మనాం। భ్రాతా తస్యైవ తు భార్యాయా న కుర్యాదౌర్ధ్వదైహికం। విద్యమానే తు పితరి కృతం చేత్పితృహా భవేత్॥ భ్రాతృమరణే పితరి రాయుష్కామో న కుర్యాదౌర్ధ్వదైహికమిత్యభిధీయతే॥ అథ నగ్నప్రచ్ఛాదనం॥ యథా। కుడుపద్వితమే నైవ ఆమమిత్యభిధీయతే॥ ఆమం తద్ద్విగుణం తేయదద్యాదామం చతుర్గుణం। నగ్నప్రచ్ఛాదనం శ్రాద్ధం దహనేదిన ఇష్యతే। తచ్ఛ్రాద్ధస్య విశేషస్స్యాద్దాముప్రస్థాష్టరంభనేత్। తదర్ధాంశ్చైవగోధూమానాం స్తదర్ధాన్ముద్గమాషకాన్। కాంస్యపాత్రం సవస్త్రం చ తథా శోపస్కరాణి చ। ఆయుః పిండం చ క్షాపాణ సంపూర్ణపాత్రం సకంబళం। ఏవం శోపస్కరం చాశు దద్యాత్ప్రేతత్వమోచనే॥ గోభిలః॥ నగ్నప్రచ్ఛాదనం శ్రాద్ధం స్నానాంతే చ వ్యుత్తేహాని। ఘటే తండులసంపూర్ణే వాససా సరివేష్టితే। పిధాయ కాంస్యపాత్రేణ తస్మిన్నాజ్యం వినిక్షిపేత్। హిరణ్యం తత్ర నిక్షిప్య యథావిభవవిస్తరం। కులీనాయ దరిద్రాయ శ్రోత్రియాయ తపస్వినే। సంపాదయేత్తతః కర్తా విష్ణుం చ మనసా స్మరన్। ప్రేతముద్దిశ్య సంపూజ్య బ్రాహ్మణం తం విసర్జయేత్॥ వ్యాసః॥ వాసస్తండులమృత్పాత్రం ప్రదీపం కాంస్యభాజనం। దహనానంతరం దద్యాన్నగ్నప్రచ్ఛాదనం హితత్॥ వస్త్రం ప్రావరణార్థం చ తండులాః ప్రస్థపంచకం। ఉదకుంభం ప్రసిద్ధం చ సదీపం లోహపాత్రకం। కాంస్యపాత్రం దశపలం కాంచనం పాదచిహ్నకం॥ తండులార్ధం తదర్ధం వా ఘృతమత్ర ప్రకీర్తితం। లవణం చ తిలా ముద్గాస్తండులైస్తైస్సమితాః। ఘృతేన సమితా వాపి దద్యాదిత్యభిధీయతే। కాంస్యం సంస్యాద్దశఫలం దక్షిణా భూషణాని చ। సువర్ణం రజతం శుద్ధం ద్విగుణం దేయమేవ హి। ఉక్తప్రమాణాచ్ఛక్తశ్చేత్ ప్రేతముద్దిశ్య చిత్తవాన్। పంథాపరివ్యయం సర్వమధికం దేయమేవ హి। నగ్నప్రచ్ఛాదకం హ్యేతదిత్యాహుస్తంత్రవేదినః॥ *

నగ్నప్రచ్ఛాదనప్రయోగః॥ కర్తా ప్రాణానాయమ్య। దేశకాలౌ సంకీర్త్య మరణదివసే నగ్నత్వనివారణార్థం నగ్నప్రచ్ఛాదనాఖ్యం శ్రాద్ధమామద్రవ్యేణైకోద్దిష్టవిధానేన కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య। శిష్టం బ్రాహ్మణమాహూయ పితుర్గో [illegible] శ్రాద్ధే దేవతా క్షణః క

కర్తవ్య ఇత్యభిమంత్ర్య గోమయేన వర్తులం మండలం కృత్వా తిలదర్భగంధా న్నిక్షి
ప్య। పితృగోత్ర శర్మణః ప్రేతస్యానగ్నప్రచ్ఛాదనాద్యేకోద్దిష్ట శ్రాద్ధే ఇదం తే
పాద్యముపతిష్ఠత్వితి పాద్యం దత్త్వా పాదప్రక్షాళనం కృత్వాచమ్య ప్రాణానా
యమ్య భవదనుజ్ఞయా ప్రక్రాంతం శ్రాద్ధకర్మ కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య భోజనస్థా
నం తూష్ణీం దర్భేణ సమ్మృజ్య నిరస్యాపఉపస్పృశ్య తిలోదకేనావోక్ష్య స తిల
గంధోదకేన ఆమద్రవ్యం బ్రాహ్మణ మాత్మానం చ త్రిః ప్రోక్ష్య సంపాదితాః స
దర్భాః సన్నేతః కాలశ్చ శ్రాద్ధయోగ్యా భవంత్వితి బ్రూయాత్॥ పితృగోత్రస్య
శర్మణః ప్రేతస్యానగ్నప్రచ్ఛాదనాద్యేకోద్దిష్ట శ్రాద్ధే ఇదమాసన ముప తిష్ఠత్వి
తి బ్రాహ్మణస్య వామపార్శ్వే ఆసనం దద్యాత్। పితుర్నగ్నప్రచ్ఛాదనాద్యేక
ోద్దిష్ట శ్రాద్ధే క్షణః క్రియతా మిత్యుక్తే ఓం తథేతి ప్రతివచనం। ప్రాప్నోతు భవా
నిత్యుక్తే ప్రాప్నవానీతి ప్రతివచనం। బ్రాహ్మణస్య పురతో దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్
సంస్తీర్య తేష్వర్ఘ్యార్థం పాత్రముత్తానం దక్షిణాగ్రం సాదయిత్వా తస్మిన్ప
విత్రం నిధాయ ప్రోక్ష్య తిలానిక్షిప్య తూష్ణీం మర్ఘ్యార్థముదకం నినీయ పిత
రంగోత్రం శర్మాణం ప్రేతన ఇమాన్ లోకాన్ ప్రణయాని హా ఇతి తిలానవకీర్య
అర్ఘ్యపాత్రే అమీ గంధా ఉపతిష్ఠంతు పుష్పార్థం తిలా ఉపతిష్ఠంతు। పితృగో
త్ర శర్మణే ప్రేతాయ వో జుష్టం గృహ్ణామీత్యభిమంత్ర్య ప్రేతపాత్రం సంపన్న
ముపతిష్ఠతామర్ఘ్య ఇత్యుక్త్వా బ్రాహ్మణస్య హస్తే తూష్ణీ ముదకం నినీయ పవి
త్రం నినీయ పితృగోత్ర శర్మన్ ప్రేతనగ్నప్రచ్ఛాదనాద్యేకోద్దిష్ట శ్రాద్ధే ఇదం
తే అర్ఘ్యముపతిష్ఠత్వితి అర్ఘ్యం దత్త్వా॥ పునః హస్తశుద్ధ్యర్థముదకం దద్యాత్
తతః॥ ఇహలోకం పరిత్యజ్య గతోసి పరమాం గతిం। ఇతి అర్ఘ్యపాత్రం విచ్ఛిద్య
తతః మూర్ధాన సమారభ్య పాదపర్యంతం తిలైరభ్యర్చ్య। పితృగోత్ర శర్మన్
ప్రేతనగ్నప్రచ్ఛాదనాద్యేకోద్దిష్ట శ్రాద్ధే అమీగంధా ఉపతిష్ఠంత్వితి గంధం ద
త్త్వా పుష్పార్థం మమేతే తిలా ఉపతిష్ఠంత్వితి తిలాన్। ప్రదాయ అలంకారార్థం
హిరణ్యం దత్త్వా పితృగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్యానగ్నప్రచ్ఛాదనాద్యేకోద్ది
ష్ట శ్రాద్ధే అంతః ప్రావరణార్థం బహిః ప్రావరణీయార్థం చ ఇదం తే ఆచ్ఛాదన
ద్వయముపతిష్ఠత్వితి నూతనవస్త్రద్వయం దద్యాత్। తతస్తూష్ణీం దేయద్ర
వ్యాణి ఉదకేన ప్రోక్ష్య అప్రదక్షిణం పరిషిచ్య శ్రీవిష్ణో అమంత్రకస్య ఆమద్రవ్యం స్వీ
య అంగుష్ఠేన స్పర్శయిత్వా పితృగోత్ర శర్మన్ ప్రేతనగ్నప్రచ్ఛాదనాద్యేకో

ష్టశ్రాద్ధవత్తేతమంసపకరంపితాగోత్రస్యశర్మాప్రేతాదేవతే దహూమంసో
పస్కరంబ్రాహ్మణాస్త్వహవనీయార్థే దత్తమాతృష్తేత్తత్సర్వం గయేమం
భూగఃదాతక్షోష్ణా రాజతంపాత్రస్తుయవటచ్ఛాదయంపిత్రే గో
త్రాయశర్మణే ప్రేతాయేదమన్నంసోపస్కరంస దక్షిణాకం సతాంబూ
లంసతిలాంబుధారోదకంభవసగ్నప్రచ్ఛాద నాక్షైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ప్రేతతృ
ప్త్యర్థం ... స్వధా దద్యాత్ । తతః ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం తి
థౌ పితరం ... ప్రేతముద్దిశ్య మయాక్రియమాణేన ప్రథమ మ
సికనగ్నప్రచ్ఛాదనాక్షైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేనపితుఃగోత్రస్యశర్మణః ప్రే
తస్య ...నగ్నప్రచ్ఛాదనాఖ్యం ... మస్త్వితి భవంతో బ్రువంత్వితి బ్రూ
యాత్॥ తతః ప్రాచీనావీతీ పితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య ప్రథమ
మాసనగ్నప్రచ్ఛాదనాక్షైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే పిండప్రదానంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య
బ్రాహ్మణస్యపురతో దక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య పిండస్థానే ఏతత్తిలోదక
ముపతిష్ఠత్వితి స్మిన్ తిలోదకంనినీయ పిత్రే గోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయ నగ్న
ప్రచ్ఛాదనాక్షైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేఏషపిండఉపతిష్ఠత్వితి తిలమిశ్రితం ధుక్తైః పిం
డందద్యాత్ పిండస్యోపరి ఏతత్తిలోదకముపతిష్ఠత్వితి తిలోదకం దత్వా పితరంగో
త్రంశర్మాణంప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతేనపిండప్రదానేనపితుర్గోత్రస్య శర్మ
ణః ప్రేతస్యాతృప్తిరస్త్వితి వాచయేత్॥ ఉద్ధృతదాతీవిప్రేభ్యః కృతంపాయదిహా
కృతం। తేనాగ్నౌకరణంకుర్యాత్పిండాంస్తేనైవనిర్వపేత్ ॥ పిండదానంపరి
త్యజ్య యశ్శ్రాద్ధంకురుతే ద్విజః । సంతతేశ్చ వినాశాయ సంపదాంహరణాయ
చవై॥ బ్రాహ్మణస్యకరే శుక్తిం కృత్వా పితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య నష్టం
శ్రాద్ధముపతిష్ఠతామిత్యుక్త్వా ఉపవీతీ అభిరమ్యతామితి బ్రూయాత్ అభిరమ
తాస్మ ఇతి ప్రతివచనం। పిండమప్సు నిక్షిప్య ఆచామేత్। నగ్నప్రచ్ఛాదనస్య శ్రాద్ధ
రూపతా నాస్తీతి కేచిద్వదంతి। కింతు సరూపతైవ। అశక్తస్తూవాసస్తండులపూ
ర్ణపాత్రమాత్రం వా దద్యాత్॥—॥అథనవశ్రాద్ధవిధిః॥—॥తతో నవశ్రాద్ధాని అ
నాహితాగ్నేర్మరణదినాదారభ్య షట్సుదినేషు కర్తవ్యాని॥ యథా ॥ ప్ర
థమేహ్ని తృతీయేహ్ని పంచమే సప్తమే తథా । నవమైకాదశే చైవ షణ్ణవశ్రాద్ధ
ముచ్యతే॥ అతోనవసామాహ॥ కాశ్యపః। నవశ్రాద్ధాని పంచాహు రాశ్వ
లాయనశాఖినః। ఆపస్తంబాః షడిత్యాహు ర్వద్యా పంచాన్యశాఖినః కేచి

త్వంచైవనవమంత్రావదంతరితంయది। ఏకాదశేహ్నిసుర్యాదితిస్మృతికృ
తోవచః॥ క్రమాగతానాంచతుర్నారాదినమేకోనాస్తి। నవశ్రాద్ధానిస
ర్వాణినగ్నప్రచ్ఛాదనంతథా। అమంత్రకానికార్యాణితంత్రమేవవిధీయతే॥
పూర్వోక్తక్రమః॥ శ్రాద్ధానిచామంత్రకకర్మకాణిదశాహమధ్యవిహితానియాని
అన్యానిసర్వాణి సమంత్రకాణీత్యుక్తం మునీంద్రైర్విశేషవిషాం॥ ఇతి॥
తత్రాపరోవిశేషః॥ పంచమేసప్తమేవాహ్నిదాహకర్మణిసత్యపి।నవశ్రాద్ధా
నికుర్యాణితత్పూర్వంతానితద్దినే। తావంత్యేకదినేకర్తుమశక్తశ్చేత్తదర్ధంచ
న॥ అనాహితాగ్నిమహాహోతు శిష్టంకార్యంనచాంతరమితి॥ త్రికాండి॥
కించ।నవశ్రాద్ధేష్వపూర్ణేషుపూర్ణేవహానకర్మణి।ఊర్ధ్వందశాహాదుతచ్ఛే
షునస్తర్హాననమాచరేత్॥ఇతికల్పకారికా॥ అత్రదహనశబ్దోదశాహవాచ
కః॥నవశ్రాద్ధానిసర్వాణిప్రేతతృప్తికరాణితు। ఆద్యానిషోడశైతాని ప్రేత
త్వస్యనివృత్తయే॥ సపిండీకరణశ్రాద్ధంపితృత్వప్రాప్తయేసుతైః॥ ✱

అథనవశ్రాద్ధప్రయోగః॥తతః॥ప్రాణానాయమ్య।పితుర్గోత్రస్య శర్మణః
ప్రేతస్యప్రేతత్వప్రశాంత్యర్థంప్రథమాహ్నికనవశ్రాద్ధమామద్రవ్యేణఏకోద్దిష్టవి
ధానేనఅద్యకరిష్యఇతిసంకల్ప్యసర్వమమంత్రకంకుర్యాత్।బ్రాహ్మణనిమంత్ర
ణాదినగ్నప్రచ్ఛాదనవత్సర్వమమంత్రకంకుర్యాత్।నవశ్రాద్ధేష్విత్యాది వి
శేషః।అశ్మపిండప్రాశనాంతం॥పూర్వవత్॥అథాగ్న్యుత్పత్తినిర్ణయః॥- అగ్ని
మాత్మనిసమారోప్యమృతశ్చేత్పిత పుత్రాదిఃప్రేతస్యదక్షిణంపాణిం లౌ
కికాగ్నిసమీపేనిధాయ। (ఉపావరోహజాతవేదఇమంతగ్గ్ స్వగాయ లో
కాయుషహసఃప్రజానన్।ఆయుఃప్రజాగ్ంరయిమస్మాసుధేహిఇత్యాహుతిశ్చ
స్యజావస్వాహా) ఇతిమంత్రంజపేత్।అనేనాగ్నిరాగతోభవతి।తథా। మృ
తస్యాగ్నిహోత్రిణస్త్వేవమాత్మన్యారోప్యచేన్మృతః పుత్రస్తస్యదక్షిణంపాణిం
లౌకికాగ్నౌనిధాయహి। ఉపావరోహజాతవేదఇమంతమితిమంత్రతః। అ
వాహ్యతత్రపావాసీచెత్తత్తస్త్రేతాఖిలంచరేదితి॥ యద్యనుగతాగ్నిఃపురుషోమృత
స్తేత్పుత్రాదిఃప్రత్యాధానంకుర్యాత్। కథం। అగ్నింప్రతిష్ఠాప్యఅభ్యర్చ్య సం
స్కృత్యద్వాదశగృహీతేనాజ్యంగృహీత్వాతూష్ణీంజుహుయాత్। తథా
చోక్తం॥ ఆర్థానుగతవహ్నిస్తుయజమానోమృతోభవేత్। ప్రేతాధానం
తతః కుర్యాదిత్యుక్తం స్తంభకపితం॥ ద్వాదశగృహీతమాపూర్య ప్రతిష్ఠా

ష్వాభ్యాసంసర్గాత్। తూష్ణీమేవ జుహోతీతి పితృమేధానమపీతరం। యది నా
గ్నిః పితా దూరస్థః గృహే మాతా మృతా అథ వా మాతృసమీపే అగ్నిః స్థితః। అన్య
త్ర పితా మృతః। తదౌరసపుత్రస్సమీపస్థోపి తదాగమనపర్యంతం తయోరౌర్ధ్వ
దైహికం న కుర్యాత్। తథా। దూరే సాగ్నిః పతిః పత్నీ మృతా స్యాత్ సాగ్ని
కా। దూరే పతిర్మృతః తత్రాప్యేవం పక్షస్సతీ చాత్మ జైకతి॥ యద్యగ్నిః హి
తా పత్నీ దూరే స్థితా అన్యత్రానగ్నికః పతిర్మృతః। తదౌరసపుత్రః ఆస
న్నశ్చేత్స ప్రాగుక్తపితృమేధానం కృత్వా దహేత్। పుత్ర అనాసన్నశ్చేత్స
త్పాత్రం కుర్యాత్॥ తథా। పత్నీ దూరే మృతానగ్నిరాసన్నశ్చేత్ తదౌరసః॥
పితృమేధానం తదా కుర్యాన్నోచేదుత్కర్ష ఇష్యత ఇతి॥ యది సాగ్నికః పితా
దూరే స్థితః గృహే అగ్నిగృహీతా మాతా మృతా। తదౌరసః పుత్రస్సమీపస్థ
శ్చేత్ పితృమేధానం కృత్వా దహేత్। తథా॥ దూరే పితానగ్నిరితస్తు మా
తా మృతా। యది స్యాత్పుత్ర ఔరసశ్చేత్॥ సంధాయ వహ్నిం విదధీత సర్వమం
త్యేష్టిమాత్రానమితు గృహే। యది దంపతీ ఏకత్ర స్థితౌ తయోరేకత్ర వ్యతిషం
గే తత్ర ఔరసపుత్రోప్యసమీపస్థః తదా పత్నీ భర్తుః పితృమేధానం కుర్యాత్। భ
ర్తా పత్న్యాః కుర్యాదేవ॥ తథా చోక్తం॥ పత్న్యాం సత్యాం సుతాభావే
పితృమేధానం యదిష్యతే। పత్న్యా స్వస్యాచ్చ దూరాభ్యాం పత్యుః సత్యైసకం
హ్ని నిర్ణయ ఇతి॥ అపరోపి విశేషః॥ (పుత్రో దూరగతః పిత్రోర్మృతిరత్ర భవేద్య
ది। లౌకికాగ్నిర్భవేత్తత్ర కేచిదాహుర్మనీషిణ ఇతి॥) పశ్చాన్మృతస్య కుర్వం
తి కేచిదుత్తపనాగ్నినా। పశ్చాన్మృతానాం పత్నీనాం వతిదద్యాద్వహ్నిసంగ్రహ
ఇతి॥ పరివ్రాజకపత్నీ చేన్మృతా తస్యాస్తత్పూర్వకం। ఔపాసనాగ్నిం సం
ధాయ వహ్నివిధివత్స్నాతః। (విధవాం విధురం కన్యాం దహేదుత్తపనాగ్నినా
తత్రైవం॥ దర్భముష్టిం ప్రజ్వాల్య తస్మిన్నగ్నావన్యాం ముష్టిం ప్రజ్వాల్య తమ
గ్నిం దృఢీకరోతి। అయముత్తపనాగ్నిః॥) దర్భేష్వగ్నిం సమారోప్య పునర్ద
ర్భేషు సంస్థితం। పునర్దర్భేషు సంస్థాప్య దృఢీభూతం ప్రలక్షయేత్॥ కపాల
తపనాజ్జాతో దర్భముష్ట్యాగ్రిరావృతః। పునర్ముష్ట్యంతరారూఢో వహ్నిరుత్త
పనాహ్వయ ఇతి॥—॥ అథ కపాలాగ్నినిర్ణయః॥—॥ బ్రహ్మచారిణం కపాలాగ్ని
నాదహేత్॥ తత్రైవం। ఏకం ఘటకపాలమగ్నిసమానం దగ్ధ్వా తత్ర తుషా
దీని నిక్షిప్య బలవంతం కరోతి। అయం కపాలాగ్నిః॥ యథా॥ కపాలమగ్నివద్ద

గ్న్యాతుపాదీన్యత్రనిషిద్ధేరితి। త్రజ్వాలమేత్తమగ్నించకపాలాగ్నిముదీరితి త్విరి॥
అథద్విపత్నీకస్యాగ్నినిర్ణయః ॥ యదిద్వితీయవివాహేఔపాసనాగ్నౌకృ
తైకాలవశాత్పృథగ్వ్యవహారేకామ్యతా- తదాసపూర్వోపాసనాగ్నినాతాందగ్ధ్వా
తస్యాఃక్రియాంతే-స్థితయాభార్యయాసహవివాహప్రధానహోమంకృత్వా
పూర్వవదాచరేత్ ।తథా। పూర్వోపాసనవహ్న్యాంతుయస్యోద్వాహః ప
రఃకృతః। తస్మిన్నేకపత్నీవినష్టాకృత్వా ఽగ్నింవినియోజయేత్। తతః స్త్రియాః
క్రియాంతేపుస్థితయాసహభార్యయా।ప్రధానోద్వాహహోమంతుకృత్వా
పూర్వవదాచరేదితి। యదిద్వితీయవివాహంలౌకికేగ్నౌకృత్వా శాస్త్రోక్త
విధినాఔపాసనాగ్నిద్వయసంసర్గఃకృతేయద్యేకాపత్నీమ్మృతాతదా ప్రత్యే
కౌపాసనాగ్నింద్విధావిభజ్యద్వయోర్భాగయోరగ్న్యుపవిభజతస్వాహే
స్వప్రత్యేకమాజ్యాహుతింహుత్వాదక్షిణభాగం జ్యేష్ఠాయా ఉత్తరభాగం
కనిష్ఠాయాఇతివిభజ్య యాభార్యామృతా తాంతేనభాగేన దహేత్ । త
థా । లౌకికాగ్నావితరోద్వాహంకృత్వాసంసృష్టవహ్నిమాన్। తస్యైక
స్యాంమృతాయాంతువిభాగాగ్నిముదీరితః ॥ విభజ్యవహ్నింప్రత్యేకంభాగ
యోస్తుపృథక్పృథక్। పూర్ణాహుతింహుత్వావిభజ్యాగ్నిమిష్ట్వాభాగంవినిర్దిశేత్॥
పూర్వస్యాదక్షిణంభాగమితరస్యాస్తదుత్తరం। యాతుయస్యాంమృతా భాగ్యా
తద్భాగంవినియోజయేత్ ॥ అపరోవిశేషః ॥ అగ్నికస్యాం మృతాయాం
తుపత్న్యామన్యాపిచేన్మృతా। తథాచేత్పృష్ఠ్యకేనాగ్నిసూత్రస్థంతువిధిత్ర
యోరితి ॥ త్రికాండీః ॥ బహుపత్నీకస్యాప్యేవమేవస్యాద్వేనభాగద్వయం
కృత్వాజ్యేష్ఠాయైదక్షిణంభాగందద్యాత్ । అన్యాభ్యఉత్తరభాగం దత్వా
స్థితాభిఃసహపూర్వవదాచరేత్ ॥ ఏతాన్యగ్నిసంసృష్టివిషయకవచనాని
కారికోక్తాన్యనాహితాగ్నివిషయాణి ॥ ఇత్యగ్నిసంసృష్టినిర్ణయః ॥
శ్మశానస్థితశవదీపనా॥ అథశ్మశానస్థితస్యశవస్యయదిప్రాణస్సహాయా ॥ త
త్రాహనారదః॥మృతఃశ్మశానసీతోయఃప్రత్యుజ్జీవతిమానవః।స్వస్థావాభవతి
క్షిప్రంపునరాయాతిమందిరం। సదేశఃక్షీయతేక్షిప్రంపురందరహస్యతి ॥
యమంధ్యష్ట్వా తతశ్శాంతింసకుర్యాత్సమిధశ్శతం। ఘృతంచజుహుయాద్వి
ద్వాన్మహాశాంత్యర్థంహారిదక్షిణాం । సావిత్ర్యావ్యసహస్రేణతైర్జ్యాచంచ
కారయేత్ । కపిలాంగాస్తిలావాసో దద్యాంయమునంతంతస్తే ॥ దద్యాదు

నా[illegible]గ్ని[illegible]॥దహనసమయేవషా(ట్కా)రేణ దినా అగ్నిశమనం నేత్ కృత్వత్రయం క
[illegible]గ్నిముత్పాదతం త్రాన్వ త్తింవినాశవశేషందహ్యేత్ ॥ కారికా।
[illegible]నాగ్నిశ్వ[illegible]త్రయంచరేత్ । పూర్వవద్వహ్ని
[illegible]తం త్రాన్వ త్తిం[illegible]హేత్ ॥ ఊనసమాధానత్వాత్॥*॥ పాషా
[illegible]మధ్యే పాషాణ[illegible]దిశ[illegible] । పాషాణమన్యం
[illegible]జలం॥ [illegible]సమాహామనుః॥ శిలా వినాశా
[illegible]మాయా[illegible]॥ యమాయసోమం
సును[illegible]త్రిస్వ[illegible]చమధ్యే పాషాణం
[illegible]పిండాన్ పునరిత్యాహ[illegible]నుః ।
[illegible]పాషాణప్రక్షమావిహ్నం । పాషా
[illegible]పూర్వవత్తాం[illegible]షేత్ ॥ స్థలభ్రంశే శిలాపాత్ర కర్త
[illegible] । ప్రాజాపత్య[illegible]జలంపిండాన్ పునః[illegible]
[illegible]పాషాణ[illegible]విశేష[illegible] ॥ నష్టంయది[illegible]
[illegible]జలింనైవవిధి[illegible] । ఇమం[illegible]యుగం ప్రయుజ్య త
[illegible]విహితంవిశే[illegible] । [illegible]పాషాణస్యపునః[illegible] ॥ ఇమ
[illegible]ద్వైతం । ప్రదాంభ[illegible]దేవయాంతః। ఆసీదత
[illegible]నే[illegible]స్థపవత[illegible]శిలా[illegible]సం
పూ[illegible]దకాంజలి[illegible] ।*। దేవల॥ [illegible]శిలా[illegible]రేవ॥
[illegible]జలింనైవదిశ[illegible] ఇమే[illegible]యుగం ప్రయుజ్య
త[illegible]విహితంవిశే[illegible]॥ ప్రథమహ్నిస్థాపితశిలానాశే కర్త్రవ్యప్రయో
[illegible]॥ అన్యశిలామాదా[illegible] అయాతు దేవస్సుమనాభి...తుప్రా
[illegible]శిలాం[illegible]పూర్వవత్[illegible]శవాదినామభిస్సాపయి
త్వా[illegible]ప్రయోగం కృత్వా ఆజ్యసంస్కారాం
[illegible]హోతవ్యం గృహీత్వా । యమాయసోమగ్ం సును
త...[illegible]స్వాహా। యమాయేదం॥ యమాయ ఘృతవత్...ప్రతిష్ఠ
[illegible]స్వాహా [illegible]॥ యమాయమధుమంతగ్ం...పథిక్కద్భిస్స్వాహా।
యమాయేదం॥ [illegible]త్వా పూర్వవత్తాం జలిం
పిండాన్ పునః[illegible]॥ [illegible]శిలానష్ట[illegible]॥*॥పునర్దహనే[illegible]

పైతృకేఽధికారంభనిషేధః॥శ॥స్మృత్యంతరే।సరాత్రౌపైతృకంకర్మ కుర్యా
న్నైమిత్తికంవినా। పైతృకార్యాతిరేకేణసగ్రహ్యాదనంవినా ॥ అత్ర
రాత్రౌపైతృదాహాదికర్మణాయద్విహితంతస్యాప్యాదేశసంహారవిషయం॥
పైతృదాహాదికంతమాణాకర్మప్రచ్ఛాదనంతథా। రాత్రౌనకుర్యాత్సంధ్యా
యాంయదికుర్యాన్నిరర్థకం। నరాత్రౌహోమకర్తాన్యోత్సర్గోదహనం పైతృ
కేఽధికం। హోత్రాగ్నిహోత్రకార్యంరాత్రేఽపిసమాచరేత్॥ పైతృదాహా
దికంకర్మణాయద్రాత్రౌవిహితంతదస్తాదిదాహాదివిషయం॥ దివారాత్రౌచరా
త్రౌనకుర్యాత్పాణిసంధ్యయోః। సగ్రహ్యాదనంతర్పణందాహసంతతిం ప్రా
దనాత్।అత్రరాత్రౌవపనగ్రహ్యాదనంకార్యమిత్యేతద్దహనాస్యకర్తవ్య
ద్యోతనార్థం। నతునిత్యాధికారప్రసంగదోషణం।అన్యథా॥ ఉలూదకం పిండ
దానంసగ్రహ్యాదనంతథా। రాత్రౌనకుర్యాత్సంధ్యాయాంయది కుర్యా
న్నిరర్థకమితిగౌతమవచనవిరోధాత్॥శ॥ శవేర సన్నయాత్సన్నయాస్యవా
తెలుగుమూలభో। స్వగృహోపాస్యందాహాదిసహావిస్తారదూష్యతిత్యేభిత్॥
॥శ॥శ్వానిష్ఠివానో॥శ॥ అత్రకృచ్ఛ్రత్రయవిహితాయశ్చిత్తంకృచ్ఛ్రాల్పవ్యాప్యవిధి
రాజ్ఞాహతేఽజీణహత్యాయాత్।కారికా॥శవాగ్నిమధ్యస్వావాదౌ ప్రథమే శ్వ
నగదగ్ధాః కృచ్ఛ్రత్రయమాహుర్హోతారంజుహుయాద్దాహాత్ స్తుతిః। ప్రా
యశ్చిత్తమిదంశేషస్యాగ్నిస్యాన్యోర్ధ్వవిధిః। హుతాయత్యాగ్యాహిత స్తత్రభూ
బావస్యానిష్పతే॥ ఇతియుక్తః ॥శ॥ శవాగ్నిపతనే ॥శ॥ అగ్నిపతన
పితైవకృచ్ఛ్రత్రయంప్రాయశ్చిత్తగృహ్యేషుజుహుయాత్॥ గార్గ్యస్మృతిః
యోమణిస్యకర్తాగ్నిపతతేయది। కృచ్ఛ్రత్రయం ప్రకుర్వీత పునః
వన్యాగ్నిముద్ధరేత్ ॥శ॥ తథాహాపస్తంబః ॥శ॥ గ్రామస్థశవస్థం
మగ్న్యేపతితేమార్తకానరే। పునరగ్నింప్రతిష్ఠాప్య పిత్రాహుతిపురస్స
రమితి॥శ॥శవపతనే॥శ॥శవపతనేపి శేషమహానారదః॥ శవస్యపతనేపూనస్య
భూమాతానిపతేద్యది।కుటుంబమరణంతస్యధనధాన్యకులక్షయం॥మార్కండే
యస్మృతిః తైస్ససహాపాతకః।అహంతిద్వేసమాప్తేతు హోమ
స్తుకర్తాభ్యవేత్। వృషంహుతదక్షిణాందద్యాత్తతస్సంపత్స్యతేశుభమితి॥
॥శ॥శవహననిరాకరణే॥శ॥స్మృత్యంతరే॥శ॥హాసితేరుదితేచైవ విజృంభితేచాప్యథ
లేపనా॥ గాత్రప్రకంపనేచైవతస్యహానిర్జనంభవేత్॥ నస్థాపయేద్భూమి

గ్రామాద్బహిరుద్రవమేవతః। శవాశౌచేతు నివృత్తే తత శ్శాంతింతు
కారయేత్॥ వైకంకతోదుంబరాశ్వత్థైః ప్రత్యేకాష్టోత్తరంశతం। యమస్త్రి
శతమంత్రేణ హోతవ్యం విధిపూర్వకం। రుద్రశాంతింతతః కుర్యాత్తత్పాపస్య
ప్రశాంతయే॥ ఇతి॥ శూద్రాదిభిః కాష్ఠాదిహరణే ॥*॥ మనుః॥ నవిప్రం స్వేషుతిష్ఠ
త్సుమృతం శూద్రేణ హారయేత్। అస్వర్గ్యా హ్యాహుతిస్సాస్యాచ్ఛూద్రసం
సర్గదూషితా॥ ఇతి॥ అస్వర్గ్యేత్యాదిదోషస్మరణాత్। యస్యాహరతి శూద్రో
వహ్నిం తృణకాష్ఠహవీంషి చ। ప్రేతత్వం హి సదా తస్య స చాధర్మేణ లిప్యతే
ఇతి యమస్మరణాత్ ॥*॥ దహనదేశనిర్ణయః ॥*॥ దక్షిణేన మృతం శూ
ద్రం పురద్వారేణ నిర్హరేత్। పశ్చిమోత్తరపూర్వాసు యథాయోగం ద్వి
జాతయః। నిర్హరణం దహనం। యథాయోగం యథాక్రమం ॥*॥ పిండ
వాయసైస్స్పృష్టే నీచస్పృష్టే చ ॥*॥*॥ దశాహాభ్యంతరే పిండం యది స్యా
చ్ఛ్వాదివాయసైః। ప్రేతత్వాన్నైవ ముచ్యేత దత్తైః శ్రాద్ధశతైరపి॥ పిండ
స్యశ్వాదిదూషణే ప్రాయశ్చిత్తం॥ తత్ర గోభిలః। వాయసాసేవితే పిండే శ్వదం
శాలాదిదూషితే। కృచ్ఛ్రత్రయం ప్రకుర్వీత ఆవృత్తిశ్చైతదైవచ॥ అత్రిః॥ శ్వసూ
కరస్సృగాలాద్యైః గ్రామకుక్కుటకైరపి। సవాస్థిభస్మపిండానాం స్పర్శనేద
ప్రమాదతః। పంచపంచచతుర్భిశ్చ కృచ్ఛ్రాణాం త్రితయం చరేత్ ॥ తథా॥
శవాస్థిభస్మపిండాంశ్చ ప్రమాదాత్సంస్పృశేద్యది। శ్వసూకరఖరోష్ట్రైస్తు
చతుస్త్రీణిపరాణి తు స్పృశ్యంతే॥ శ్వభిగర్దభచండాలైశ్శవాస్థిస్పృ
శ్యతే యది॥ బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞాతః ప్రాజాపత్యేన శుధ్యతి॥ అశక్తవిషయం
అనుపనీతవిషయం వా॥ నచాత్ర శ్వవకాకాదిపక్షిణః ప్రతిషేధతి। శ్వచండా
లాదిభిస్స్పృష్టః పిండో యదుపహన్యతే। ప్రాజాపత్యత్రయం కృత్వా పునః
పిండాన్ సమాచరేదితి ॥ దేవలః॥ శావేరిసూతకంచేత్సన్నిశాశేషే తత్ర
శవ। నవశ్రాద్ధాని దేయాని యథాకాలం యథాక్రమం॥ దశాహమధ్యే దర్శనం
క్రమాదాశౌచాంతేపి తైస్సదాతుర్యాద్యావద్దశమవాసరం। ఉదకంపిండదానం
చదశమాత్త్వనివర్తతే ॥ ఇతి ॥ పుత్రీసుతాదత్తకౌరసాదివ్యతిరిక్తాః। ద
శాహాంతతిలోదకపిండాన్ అమావాస్యాయామేవదద్యుః॥ తథాశపది। దశా
హమధ్యే యది దర్శ ఆపతేద్దద్యుర్దశాహాంతతిలవారిపిండాన్। పుత్రీసుతోదత్త
కదారసశ్చ శేషాస్తు నాస్త్రతసమాపమేయురితి ॥*॥ అమావాయాం మరణే ।*॥

అమావాస్యాయాంమృతస్యతిలోదకపిండాన్ప్రతిదినందద్యాత్॥ అమాయాం
మరణంయస్యతస్యపిండోదకక్రియా। ఆదశాహాత్ప్రతిదినం కారయేత్స్మృ
తిశాసనాత్॥యఃకశ్చిచ్చతుర్దశీషుమృతః।తతఃఅమావాస్యాభవేత్। తదా
అమావాస్యాయామేవతిలోదకపిండాన్దద్యాత్॥గృహ్యపరిశిష్టే॥చతుర్దశీషు
ణమ్మృతస్తత్రప్రాప్నోత్యమాతిథిః।పిండోదకందశాహాంతంతస్మిన్నేవాహనిక్షి
పేత్॥*॥దశాహమధ్యేసంక్రాంతౌ॥దశాహమధ్యేసంక్రాంతౌతస్మిన్సమా
పయేయుః॥తథా॥దర్శస్సంక్రమణంవాపిదశాహాంతస్సమాపతేత్। తావదై
వోత్తరంతంత్రంసమాప్యమితినిశ్చయః॥ భవిష్యత్పురాణే॥ప్రవృత్తాశౌచతం
త్రస్తుయదిదర్శఃప్రవర్తతే।సమాప్యోదకంపిండంస్నానమాత్రంసమాచరేత్
పైఠీనసిః॥ ఆద్యేందవేతుకర్తవ్యాఃపిండదానోదకక్రియాః। ద్వితీయేందవేతు
కుర్వాణఃప్రసశ్నావంసమశ్నుతే॥ ఏతన్మాతాపితృవ్యతిరిక్తవిషయం॥ తద్విష
యేవిశేషమాహ। గాలవః॥ పిత్రోరాశౌచమధ్యేతుయదిదర్శస్సమాపతేత్॥
తథానైవోత్తరంతంత్రంసమాప్యమితినిశ్చయః। దశాహమధ్యేదర్శశ్చేత్పిండ
దానంతిలోదకం। వినాపితృభ్యామన్యేషాందర్శేనైవసమాపయేత్ ॥వసిష్ఠః॥
అంతర్దశాహేదర్శశ్చేత్తంత్రంసర్వంసమాపయేత్। పిత్రోస్తుయావదాశౌ
చంతావత్కుర్యాదతంద్రితః। ఆశౌచమధ్యేవిధుసంక్షయేపిదద్యాద్దశాహం
తిలవారిపిండాన్। పుత్రీసుతోదత్తకఔరసశ్చశేషాస్సుతాస్తత్రసమాపయే
యుః। దశాహమధ్యేదర్శశ్చేత్త్రయంపిండంసమాపయేత్।మాతాపితృభ్యా
మన్యేషాందర్శేనైవసమాపయేత్। ఇందుక్షయేపిసంక్రాంతౌపాతేసర్వం
సమాపయేత్। శిలాంజలింవిసృజ్యాథదశాహేతంత్రమాచరేత్। అద
శాహంబహిస్స్నానంకుర్యాత్పూర్వవదన్వహం। శిలాంజలిని సృజ్యా
థదశాహేహ్యాసమాచరేత్ ॥ ఇతిపాఠాంతరం॥ చంద్రద్వయేబలిన్నైర
వధియఃప్రేతస్యశాంతయే।యదిదద్యాద్ద్వీచంద్రేన్నవిదాతుఃకులవినాశనం
చద్యాదితిసపిండానాంసమానోదకానాంతథా। ద్విచంద్రదర్శనాత్పద్యస్సక
లంకర్మావశ్యతి॥ ఏతన్మాతాపితృవ్యతిరిక్తవిషయం॥తథా॥స్మృతిసంగ్రహే
బలిర్ద్విచంద్రేదృష్టేస్యాత్పిండాస్థిశవదాహకం।చంద్రద్వయేపికర్తవ్యామా
తాపిత్రోర్బలిక్రియా॥గౌతమః॥అంతర్దశాహేదర్శశ్చేత్తత్రసర్వం సమాప
యేత్। పిత్రోస్తుయావదాశౌచంతద్యాత్పిండంజలాంజలిం॥ స్మృతిసంగ్ర

హే॥ ద్విచంద్రదర్శనేనోపోమాతాపిత్రోర్నవిద్యతే । అన్యేషాంతుసపిం
డానాందర్శనైరసమాపయేత్॥మాతాపిత్రపిండాద్యపకర్షం దేశకా
లోపస్థవాదాహాగాలకః॥పిత్రోరాశౌచమధ్యేతుయదిదర్శస్సమాపతేత్॥
తావత్తైవోత్తరంతంత్రంపర్యవస్యత్ప్రహోత్పరం॥తదాహస్మృతితత్త్వనిర్ణ
యే॥ కాష్ఠప్రస్యోపస్థవిబాధత్వంతదావాశిసంకటే । పిత్రోరపితథాదర్శే
పిండానంభస్సమాపయేత్ । ఉపస్థవేమహామార్గేఉపసర్గేమహాభయే। పి
తోదకవకుర్యాంతుపిత్రోరపిసమాపయేత్॥ సంగ్రహే॥ ప్రాప్తకాలమతి
క్రమ్యానకుర్యాచ్చేద్పృతిక్రియాం । అప్రదానాత్ప్రియాస్సర్వాశ్శతదహేన్మృ
వతుంకారయేత్ ॥ అతిక్రమ్యప్రవర్తేరన్ప్రేతాన్నైవప్రకల్పతే। ఏకోద్దిష్టా
దియున్త్రైముకాలేషుపరికల్ప్యతే॥*॥అథానుగమనవిధిః॥*॥ స్నానంశరీరశు
ద్ధిశ్చక్రియతే।ప్రేతంచితాంచవధ్యాభ్యా।తతఃపత్నీనియంనాప్రేతసమీపే
యయిత్వాశపిస్వర్ణనారీతిమంత్రోహాస్తి।ఉత్థాపనాభావాత్।హస్తసంహా
జనప్రభృత్యథమోస్తంతేనకుర్యాత్। అధజలోపహంతుప్రవర్తంతేప్రతి
వృత్తిః। దహనోపస్థానహోమమంత్రేషుద్వివచనేనోహకార్యః।తద్యథా॥
మైనావగ్నెవిదహోమాభిశోచోనామైనయోస్త్వచంచిక్షిపోమాశరీరే।య
దాశృతం...జాతవేదోథమనౌప్రహిణుతాత్పితృభ్యః॥ శృతంయదాకరసి
జాతవేదోథమేనౌపరిదత్తాత్పితృభ్యః।యదాగచ్ఛాత్యసునీతిమేతానథాదేవా
నాంవశనీర్భవాతః। సూర్యంవాచక్షుషీగచ్ఛతాం। వాతమాత్మానౌద్యాం
చగచ్ఛతం. పృథివీంచధర్మణా । అపోవాగచ్ఛతంయదితత్రవాంహితే ఓష
ధీషుప్రతితిష్ఠాశరీరైః । యువతయోఃపథోగోప్తారః।యువతయోఃపథోరక్షి
తారః। యుఏతయోఃపథోభిరక్షితారః।అన్యత్సర్వంసమానం॥ అగ్నిచ్ఛేరు
త్తథాహోమఉపస్థానంతథైవచ।సకృదేతద్ద్వికతర్వ్యంపిండదానోదకంవినా
పిండంశ్రాద్ధంపృథక్పృథగితిపారిజాతేవం।అనుగచ్ఛతియానారీమృతంభర్తార
ముంజసా, అస్థిసంచయనాంతస్యాభర్తుస్సంస్కారఏవహి। చితాధిరోహ
ణేనైవసంస్కారోనవిశిష్యతే। అస్థిసంచయనంకర్మదశాహాహావనంసకృత్।
నగ్నప్రచ్ఛాదనాదీనిశ్రాద్ధానిచపృథక్పృథక్।అవృత్తిఃపంచమంత్రాణాం చ
యునాశిరఆదితః। అన్యస్యమంత్రజాతస్యనావృత్తిఃక్రియతేబుధైః అను యానే
తుకర్తవ్యంప్రత్యేకపిండంతిలోదకం।కుర్యాత్తిలోదకానాంతుదానమేకత్రభాగ

ం। పృథక్పృహీశ్చదాతవ్యానహాసంస్థతయో స్తథా॥ ఏకచిత్యాం సమారు
ఢ్యదంపతీయదిసంస్థితౌ।తయోస్తుయుగపత్కుర్యాద్దహనాద్యాః క్రియాస్సు
తః॥బహీనా రేకపృథక్పిండదానే తథైవోదకక్రియాః । అస్థి [illegible]
పిపృథక్సంకల్ప్యకుంభయోః॥ పృథక్ప్రాశ్నదీషు [illegible]
[illegible]తే॥స్మృత్యంతరే॥పృథగ్దానంచోదకస్య పిండంశ్రాద్ధంపృథక్పృ[illegible] ఏక కా
గతానాం బహూనామథవాద్వయోః॥తంత్రేణ [illegible]
[illegible]ర్యాత్పృథక్పృథక్।దంపత్యోరేక [illegible] ప్యద హోమో పాసన [illegible]
కృతేనైకతంత్రేణ వ్యాః పిండదానోదకక్రియాః [illegible] ప్రబ్భాద[illegible]శ్రాద్ధం [illegible]
[illegible] వద।వృషోత్సర్గం మాసికానిసపిండీకరణం పృథక్ ॥అత్ర [illegible]
[illegible]...శర్మణోః [illegible] సంకల్ప్య [illegible] శ్రాద్ధం [illegible] పృథ [illegible]
[illegible]పయేత్ ॥ పిండదానం [illegible] ముభయోః [illegible]
[illegible] ముభయోః పృథ [illegible] శ్రాద్ధాని [illegible]
ప్రసంతయునం హోమం [illegible] సకృత్। [illegible]
[illegible] గివతయోర్మృతః మిళితానాం తు సంసారే [illegible] న్యాయసిద్ధా [illegible]
శ్రాద్ధం సపిండాంతం [illegible] కాలమ్మృతావితికల్ప కారికా॥తత్ర అస్థి [illegible]
[illegible] ప్రవేశ [illegible] తత్ర [illegible] హ।పతివ్రతా [illegible] స్త్రీ [illegible]
[illegible] హ దేచ [illegible] భర్తుర [illegible] శ్రాద్ధ [illegible]
[illegible] కాత్యాయనః పూర్వేద్యుః ప్రమృతం పతివిపరి [illegible] యా స్త్రీ [illegible]
[illegible] స్యాస్తత్పత్నీవాసరంతదఖిలం దాహం క్రియావాసకృత్ [illegible]
[illegible] వారిసలిలంపిండం వృషోత్సర్జనం [illegible] నుమాసికపిండ [illegible] త్
తా [illegible] సుధీః।ఇతి। జీవభర్తరి [illegible] సమాప్య [illegible]
తరిన్యతేనస్యాఃకాలభేదం న కారయేత్ ॥అనుగమనే సపిండీకరణం॥అనుగమనే
సపిండీకరణం పూర్వంభర్తుః కృత్వా పశ్చా [illegible] పితృపితామహ [illegible]
[illegible] డీకరణం కుర్యాదితి కేచిత్॥అన్యే తు [illegible] సహ సపిండీకరణం కుర్యాది
[illegible] త్యాహుః।తథా। పత్యుశ్చిత్యాం సమారుహ్య యా నారీ [illegible] జ్వలనంగతా।తస్యాః పి
ణ్డంతు తత్పుత్రః [illegible] మనియోజయేత్ ।ఇతి॥అపరే తు।భర్త్రైకేన [illegible]
స్యా పిండ్యమాహుః।భర్తుః పితాదిభిః సాపిండ్యం భర్త్రైకేన సహ స్త్రియాః [illegible]
త్యస్త్రియా ఏతదితియ [illegible] సాంప్రతం॥ఇతి త్రికాండీ॥భర్తుః పిత్రాదిభిః కుర్యా

త్రిపత్న్యస్తథైవచ। సాపత్న్యా వాఽసపత్న్యా వా నభేద ఇతి గోభిలః॥ అ
మేవముఖ్యపక్షః॥ ఏవంచసతిమృతాహే దాశ్వత్రయాదిభిస్సహ శ్రాద్ధం కుర్యాత్
తథా త్రికాండీ:। కృతేపిత్రాదిసాపిండ్యే మాతుశ్శ్రాద్ధం పృథక్క్రియాత్॥ అబ్ది
కాదౌ తథా మాతుః పితామహ్యాదిభిః క్రియేతి। అపరో విశేషః॥ స్వైరిణీనాం
స్త్రీణాం పతితానాం చ యోషితాం । నాస్తిపత్న్యగ్నిసంవేశః పతితాపి త
థాప్యథా॥ పృథక్చితింసమారుహ్యనవిప్రాగంతుమర్హతి। యోషితామన్యజా
తీనాంపృథక్చితిరపీష్యతే॥ అన్యచ్చ॥ ఏకకాలమృతౌ భర్తాభార్యాయదిభవేద్ద
యోః। తంత్రేణదహనంకృత్వా పిండం కుర్యాత్పృథక్పృథక్। పూర్వంమృతస్య
దాహః త్వాగ్నితరశ్చేత్ప్రమీయతే । దాహాంతమేకకాలత్వమితిసాకల్యకా
కా॥ అస్మిన్నర్థే త్రికాండీరపి॥ మృతేభర్తరిదగ్ధాహః త్వాక్పత్నీమ్రియతే
యది। పత్న్యంవాపాక్పమీతాయాం దాహాదర్వాక్పతిమ్రృతః। తత్ర
తంత్రేణదాహస్స్యాత్సమంత్రేషుద్విత్వమూహ్యమేదితి॥ పతింమృతంపూర్వది
నుయాతుంనేష్టాఋష్టః పర్యుషితంశవంసా। చాంద్రాయణేతత్రకృతేతు దోష
స్స్యాత్స్వయంయేనవయాతుకామా। కృచ్ఛ్రంపర్యుషితస్యాహశ్శవస్యాం తే
శుద్ధిదం॥ సపిండీకరణప్రయోగస్తత్రవక్ష్యతే। అథయుగపన్మరణే సంస్కార
క్రమమాహ ॥ సంగ్రహకారః। సకృత్ప్రసక్తియం తేబహవః కర్తారైక స్తథాపి
చ। అంతరంగక్రమేణైషాముదకాదిసమాచరేత్॥ తత్సపిండవిషయం॥ తథాచ
ఋష్యశృంగః॥ భవేద్యదిసపిండానాంయుగపన్మరణం యదిసంబంధాసత్తి మ
లోక్యతత్క్రియాశ్రాద్ధమాచరేత్॥ యుగపన్మరణేమరణానుక్రమపరిజ్ఞానా
శేషమాహమనుః॥ కృత్వాపూర్వమృతస్యాదౌ ద్వితీయస్యతతః పరం। తృతీయ
స్యతతఃకుర్యాత్సన్నిపాతేష్వయంక్రమః॥ మరణక్రమతో దృష్ట్వామరణాన
క్రమేణతు। సామాన్యమిదముద్దిష్టమన్యేషామగ్రజంవినా ॥ అన్యేషామగ్ర
స్యాపిసమవాయేగ్రజః ప్రభుః॥ అగ్రజస్యాపిపిత్రోశ్చసంపాతేపితరౌప్రథమా
పితుః క్రియాణాం మధ్యేపిమాతుర్దాహాదికంచరేత్॥ ఏవంపిత్రోః క్రియామధ్యే
పరేషాంచైత్యకోపరి। పితర్యుపరతేపిత్రోర్మాతుశ్శ్రాద్ధం నివర్తతే। మాతర్య
పివృత్తాయాంపితుశ్శ్రాద్ధాదృతేనతు। మాతుః క్రియామధ్యేమృతేపితరిస
మాతుశ్శ్రాద్ధంనకుర్యాత్। పితుః క్రియామధ్యేమాతామ్రియతేయదిపితుః శ్రా
ద్ధాదృతేపక్షిణ్యంతేకుర్యాత్ ॥ తథాచసంగ్రహకారః॥ మాతుర్దశాహ

సపత్న్యాంతుపితాయస్యప్రమీయతే। పైతృకంతుయథాకాలంపితుస్సర్వం సమా
చరేత్॥ తతోమాతుస్త్రిపక్షాదాశేషంకర్మసమాచరేత్॥*॥పత్న్యాదీనాం
సంఘాతమరణే॥*॥బుధ్యశృంగః॥పత్న్యాఃపుత్రస్యమాతుశ్చభ్రాతుస్సత్రా
ణయస్యచ। స్నుషాశ్వశ్రోశ్చపిత్రోశ్చసంఘాతమరణంయది। అర్వాగబ్దాన్మా
తృపితృపూర్వంసాపిండ్యమాచరేత్॥ బహూనాంద్వయోర్వాఏకస్మిన్ది
నేమరణంసంఘాతమరణం॥యత్తుదేవలేనోక్తం॥ పితరౌప్రమృతౌయస్యదే
హస్తస్యాశుచిర్భవేత్॥ తత్రైవనాపిపిత్ర్యంచయావత్పూర్ణోనవత్సరః॥తి
త్పూర్వోక్తపత్న్యవ్యతిరిక్తసాపిండ్యవిషయం॥అతఏవలోకాక్షిః॥ అన్యేషాం
ప్రేతకార్యాణిమహాగురునిపాతనే। కుర్యాత్సంవత్సరస్యాంతేశ్రాద్ధమేకంతు
వర్జయేత్। ప్రేతకార్యాణిదహనాద్యాన్యశ్రాద్ధాంతానివివక్షితాని॥ అబ్ద
శ్రాద్ధమశుద్ధోపికుర్యాదేకాదశేహని। కర్తుస్తాత్కాలికీశుద్ధిరశుద్ధిఃపునరేవ
సత్వితివిశేషస్మరణాత్॥ఏకమిత్యనేనపిత్రోస్సంఘాతమరణే॥ దేవలోపివిశేష
మాహ॥ పిత్రోరుపరతౌపుత్రశ్శ్రాద్ధంకుర్యాద్ద్వయోరపి। అనువృత్తౌ నా
న్యేషాంసంఘాతమరణేపిచ॥ అన్యేషాంపిత్రోస్సంఘాతమరణేపి శేషమాహ
లోకాక్షిః॥(పత్నీపుత్రస్నుషాచాత్రభ్రాతృతత్పుత్రకాఅపి। పితరౌచయదే
కస్మిన్మ్రియేరన్వాసరేతదా॥అద్యమేకాదశేకార్యంత్రిపక్షేతుసపిండనం
ఇతియుగపన్మరణవిధిః॥అనుయానేపతిఃపత్న్యాఃపృథక్పిండతిలాంజలీన్॥ ద
ద్యాత్తిలాంజలీనాంతుదానమేకశిలాగతం। ఏకగతేఽపితమృతయోర్దానమే
కశిలాగతం। అనుయానమృతేశ్రాద్ధంయథాకాలంసమాచరేత్। చితిభేదేన
దాహశ్చేత్సర్వమావర్తయేద్విధిం। దద్యాత్పత్న్యాఃపృథగ్దేనతయోరధి
లాంజలీన్॥అంతర్దశాహేఽన్వారోహసంభవే॥ కమలాప్రదీపికాయాం॥ అ
శౌచాంతఃకిక్రియాదేఃప్రథమాహాశేషాచ్ఛుద్ధిస్తద్వహిశ్చేత్త్రిరాత్రాత్। పుత్ర
స్యాపిప్రాగశౌచగ్రహశ్చేన్నోచేత్పుత్రస్యాత్రసంపూర్ణమాహుః॥ పూ
ర్వోక్తక్రమః॥ బహిర్దశాహేత్రిరాత్రాశౌచపక్షే॥ప్రథమేహ్నిద్వితీయేహ్ని
చైకవింశత్తిలోదకం। తృతీయేచత్రయస్త్రింశత్తిలోదకముదాహృతం॥ప్రథ
మేహ్న్యేకపిండంస్యాద్ద్వితీయేచతురస్తథా॥ తృతీయేపంచవైదద్యాదస్థి
సంచయనంతథేతి। కపర్దీ॥సంవత్సరాదర్వాక్పునస్సంస్కారే॥ ప్రేతస్సం
వత్సరాదర్వాక్పునస్సంస్కారేక్రియమాణేసకాలపరీక్షాస్యాన్మాస్యంగురు

ఈక్షణయోరితి॥ స్త్రీణామస్వ్యనం స్వైత్యమైథికం॥ * ॥ పునర్గ్రహణకాలమాహ ॥ *॥
[illegible] త్వో॥ బాలేవాయదివావృద్ధే శుక్రేబా స్తముపాగతే॥ అపు
[illegible] యాత్రాంచ ప్రేతకర్మ చ వర్జయేత్ ॥ బాలేవాయదివావృద్ధే
శుక్రేబా స్తముపాగతే॥ ప్రేతకర్మ చ నష్టం స్యాదస్తే చ గురుశుక్రయోః ॥ స్మ
త్యంతరే॥ అధిమాసే హరౌ సుప్తే మౌఢ్యే చ గురుశుక్రయోః। అతీతకాలశ్రాద్ధ
ంచేత్ [illegible] । అర్వాక్ [illegible] ప్రేతస్య పునర్దహనతన్త్రే
[illegible] మౌఢ్యం గురుశుక్రయోః ॥ సపిండనక్రియాకాలే ప్రా
[illegible] గురుభార్గవమౌఢ్యాదిదోష స్తత్ర న విద్యతే॥
[illegible] రవాసరౌ [illegible] తేజ్యయోర స్తగత
[illegible] సంత్యజ్య పునర్గ్రహణము త్తమం
[illegible] పౌష్ణబ్రహ్మాభయోర్ధ్రువయో
[illegible] ॥ దినోత్త [illegible] చంద్ర [illegible] లాన్వితే
[illegible] యన్నాదహనంచోక్త్వా
[illegible] సపిండీకరణంకార్యంవత్సరే వార్ధిక
[illegible]
[illegible] కృత్తికాసుచనందాయాం భృగువారే త్రిజన్మసు। పి
[illegible] ॥ త్రిజన్మసు త్రిపాద్ర్క్షు నందాయాం
భృగువాసరే॥ [illegible] ॥ సకృ
[illegible] అతీతవిషయే నైవ [illegible] విచి
[illegible]॥ అథాతిథిసంస్కారే॥ హస్తాచిత్రాచయామ్యంచ స్వాతీ శ్రవణమ
యుక్ [illegible] పూష్యం [illegible] వారుణం సౌమ్య [illegible] ఏతానికథితాని
పునర్దహనే [illegible] ॥ [illegible] విషయం॥ [illegible]
[illegible] కుర్యాత్ ॥
[illegible] పంచసు త్రి
[illegible] చిత్రా
[illegible]
[illegible] చంద్రమసి కాకాది స్పర్శే
[illegible] కుర్యాత్ । [illegible] కృత్వే

పావమానీభిః శుద్ధిమతీభిశ్చ ఋగ్భిః క్షాలయిత్వా తతస్సంస్కుర్యాత్ ॥ అస్థ్నామభా
వే పాలాశైః ప్రతిరూపం కుర్యాదితి వచనాత్ ॥ త్రీణిశతాని షష్టించ పలాశవృం
తానామాహృత్య తైర్యథావయవం పురుషరూపం కుర్యాత్ ॥ పాలాశవిధౌ పా
థేయం నాస్తి ॥ స్మృతిసంగ్రహే ॥ నష్టేష్వస్థిషు సక్త్వేష పిండం నశ్యేత్తిలోదకం ।
పలాశవిధినా కార్యం పాథేయం న చ కర్మసు ॥ ఇతి ॥ అతీతే తిలోదకం పిండమాహ ॥ దే
వలః ॥ ప్రథమేహని శంపిండం దద్యాద్ద్వితీయే పంచవింశతిః । దద్యాత్తృతీయే త్రింశత్తు
తిలోదకమితి స్మృతం । యత్ర త్రింశత్తమాశౌచం తత్ర ద్వాత్రింశ ప్రదాపయేచ్చ
తురస్తు ద్వితీయేహ్ని తృతీయే త్రింశ ప్రదాపయేత్ ॥ పారస్కరః ॥ ప్రథమదివసే దే
యాస్త్రయః పిండాస్సమాహృతాః । ద్వితీయే చతురో దద్యాదస్థిసంచయనం త
థా । త్రీంస్తు దద్యాత్తృతీయేహ్ని చతుర్థే శ్రాద్ధమాచరేత్ ॥ అథ వికల్పః ॥ దేవలః ॥ ప్ర
థమే చ ద్వితీయే చ హ్యేకవింశత్తిలోదకం । తృతీయే చ త్రయస్త్రింశత్తిలోదకము
దాహృతం ॥ విష్ణుః ॥ ప్రథమేహ్న్యేకపిండం స్యాద్ద్వితీయే చతురస్తథా । తృతీయే
పంచ వై దద్యాదేష పిండవిధిస్స్మృతః ॥ స్మృతిసంగ్రహే ॥ త్ర్యహే చ పక్షేషు ప్ర
థమేహ్ని పిండా దశ । నవశ్రాద్ధాని సంత్యేవ కుర్యాచ్ఛాస్త్రవిధానతః । ఏకం శ్రాద్ధదినే
కుర్యాదేకోద్దిష్టస్య పూర్వవత్ । త్రిరాత్రాశౌచపక్షేతు నవశ్రాద్ధస్య సంక్రమా
త్ । ఆద్యే త్రీణి ద్వితీయే ద్వే దశకం త్రిష్వయో దశ ॥ ఇతి ॥ భాగశతిలోత్పత్తిః ॥ ఇతి ॥
తైః పిండైర్భృగుశరీరం జాయతే । తథాహి ॥ పిండప్రదానలోపస్స్యాత్ప్రేతా
నాం నైవ సర్వదా । భోగదేహస్య సంపత్తిః పిండేనైవ పరత్ర త్వాత్ । ప్రథమే
హని యత్పిండం తేన మూర్ధా ప్రజాయతే చక్షుశ్శ్రోత్రనాసికే చ ద్వితీయే హని
జాయతే । భుజౌ వక్షస్తనౌ గ్రీవా తృతీయే హని జాయతే । నాభిస్థానం గుదం
లింగం చతుర్థే హని జాయతే జానూరూ చ పంచమస్స్యాత్ ॥ షష్ఠే చ నిగ్రనా
సప్తమే చ శిరాస్సర్వా జాయంతే గాత్రసంశ్రయాః । అష్టమేహ్ని తు పింగానస
న్యలోమాన్యనంతరం । నవమేహ్ని సంపత్తిశ్చేత్ప్రవృత్తిరితి చ యః । దశమేహ్ని
తదే పిండం దద్యాన్నామ్నా గోత్రేణ చ వాయసః । ప్రీతత్వం నైవ ముచ్యేత చ తైః శ్రాద్ధశ
తైః స్త్రీః ॥ నష్టస్య శవాగ్నిః పాపిష్ఠ ముచ్యతే ॥ శ్మశానవహ్నిస్స్యాదశ
సత్వేమం శోధవానే ... త్యాము పైతివహ్ని । తద్భస్మనా శౌక దౌరాదరో
స్థాంస్సృత్యా వా వ్యాహృతిభిః ఏక ॥ స్నాత్వాగ్నినా శేషతస్తై పవిత్రమస్య
... మోనిసముద్భవస్స్యాత్ ॥ ... ధాయనా వార్యస తేన వా స్వగత్ శ్మశానవ

శ్చాన్నారపరంనిదానం।అథవాపిశ్మశానాగ్నిరుద్వాతో పహృతో యది । పో త్యథస్మతశఃషిప్రమయుం తేయోనిరిత్యృచా। ఆరోహాయొత్సమిజూష్వం లౌకికాగ్నావమ్ముంత్షిపేత్ । ఆజుహ్వానఇతిద్వాభ్యాంతతో హోమం సమాచరేత్॥ అయాశ్చపంచహోమాశ్చాచబ్రాహ్మణఏకహోతాదశ॥ మన్వస్వతీచమిందాచమహావ్యాహృతయస్తథా॥హుత్వైవం తైర్వ్యాహృతీభిశ్చ యొనకేనాపిసర్పిషా॥ధా [illegible] గ్ని సూతకాగ్నావిదమాధ్రశాహేత్।

హి... గ్నపదమాదధుధా... దేవంవిన్మైవిధిరాద్రిమొత॥

అథాగ్నిసప్తహోమస్య ప్రయోగః॥అపహతా అసురా... యాగ్నిస్యగతంమనః॥ శంవో దేవరధిష్టనా... అభిస్రవంతుసః॥ ఇతిభస్మావోక్ష్య॥ అయంతేయోనిః...రయిం॥యాస్తేయసమిథంభస్మాదోక్ష్య। యత్రేచ్ఛాగ్నివిధినాసౌకికాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య।ఉపసమాధాయ।ఆజుహ్వానః... సీదత।ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే...తంతుమేతం । తస్మిన్నగ్నౌతాంసమిధం ప్రహృత్య త్యా। శతవరందత్వా అగ్నిముపసమాధాయ.సంపరిస్తీర్య-ఆజ్యగ్ం సగ్ంస్కృత్యా- పరిషిచ్య।అయాశ్చాగ్నే...భేషజగ్ం స్వాహా। అగ్నయఇదం॥ అగ్నిర్హోతా...వాతాపిర్హ్యతనస్త్రిత స్వాహా॥వాచస్పతయెబ్రహ్మణఇదం॥ బ్రాహ్మణఏకహోతా...యజ్ఞశ్చమెభూయాత్స్వాహా॥ఏకహోత్రఇదం॥ అగ్నిర్ద్విహోతా।సభర్తా...భర్తాచమెభూయాత్స్వాహా।ద్విహోత్రఇదం॥ పృథివీత్రిహోతా।సప్రతిష్ఠా...ప్రతిష్ఠాచమెభూయాత్స్వాహా। చతుర్హోత్రఇదం।వాయుఃపంచహోతా।సప్రాణః...ప్రాణశ్చమెభూయాత్స్వాహా। పంచహోత్రఇదం॥చంద్రమాష్షడ్ఢోతా।సఋతూన్ కల్పయాతి... ఋతవశ్చమెకల్పంతాగ్ం స్వాహా॥ షడ్ఢోత్రిఇదం॥అన్నగ్ంసప్తహోతా। సప్రాణస్యప్రాణః ప్రాణస్యచమెప్రాణోభూయాత్స్వాహా॥సప్తహోత్రిఇదం॥ద్యౌరష్టహోతా।సోనాధృష్యః...అనాధృష్యశ్చమెభూయాసగ్ం స్వాహా।అష్టహోత్రిఇదం।ఆదిత్యోనవహోతా...తేజస్వీచభూయాసగ్ం స్వాహా।నవహోత్రిఇదం॥ప్రజాపతిర్దశహోతా।సఇదగ్ంసర్వం...సర్వంచమెభూయాత్స్వాహా।దశహోత్రిఇదం॥మనోజ్యోతిః...హవిషాఘృతేన స్వాహా। [illegible]నిమ్రుగ్భ్యఇదం॥ యన్మఆత్మనోమిందాభూత్...చర్షణీస్వాహా। అగ్నయఇదం॥భూరగ్నయెచపృథివ్యైచమహతేచస్వాహా । అగ్న

పిత్రోఃకర్మణిచేద్యది।దశాహాభ్యంతరేచైవా దర్శాదోషేణదూషితా । త
మేపృథివ్యైమహాతఇదం॥ భువోవాయవేచాంతరిక్షాయచమహతేచ స్వా
హా। వాయవేఅంతరిక్షాయ మహతఇదం॥సువరాదిత్యాయచదివేచమహతే
చస్వాహా। ఆదిత్యాయచదివేమహతఇదం॥భూర్భువస్సువః...దిగ్భ్యశ్చమ
హతేచస్వాహా। చంద్రమసేనక్షత్రేభ్య దిగ్భ్యోమహతఇదం॥ అనంతరమనా
జ్ఞాతత్రయం॥ఓం భూస్స్వాహా। అగ్నయఇదం॥భువస్స్వాహా।వాయవఇదం
సువస్స్వాహా। సూర్యాయేదం॥ఇమంమేవరుణ...రాచకేస్వాహా। వరుణా
యేదం॥తత్వాయామి...ప్రమోషీస్స్వాహా।వరుణాయేదం॥ఉదుత్తమంవరు
ణపాశం...అదితయేస్యామహాస్వాహా।వరుణాయేదం॥తంతుం...దైవ్యంజ
నగ్స్వాహా॥అగ్నయఇదం॥త్రయస్త్రిగ్ంశత్తం...అస్మైతుస్వాహా । అగ్న
యేతంతుమతఇదం।భూస్స్వాహేతివ్యాహృతిత్రయం।భూర్భువస్సువస్స్వా
హా।ప్రజాపతయఇదం॥ అథవాఅపితవిశేషిభస్మావోక్షి। అయంతేయోని
ఋత్వియఇతిసమిధంభస్మనిసమారోప్య। లౌకికాగ్నౌఆవాహ్యఉద్బుధ్య
స్వేతిసమిధంప్రక్షిప్య। ఆజ్యసంస్కారాంతేఅయాశ్చేతిహుత్వాఅనాజ్ఞాత
త్రయంసర్వప్రాయశ్చిత్తంచహుత్వాతంత్రప్రయోజనమేత్॥*॥ చండాలాది
భిరస్థిస్పర్శేప్రాయశ్చిత్తం॥*॥యదిసంచయనాత్పూర్వంభస్మాస్థిని చండాలా
ద్యైఃస్పృష్టానిచేత్తదాపంచగవ్యేనతానిప్రోక్ష్యతత్ప్రకృతీనాం కృత్వాస్థి
సంచయనంకుర్యాత్॥తథాచోక్తం ॥ శ్వచండాల శృగాలాద్యైః స్పృశ్యే
మజ్జాస్థిభస్మనాం । పంచగవ్యేనతత్ప్రోక్ష్యతత్ప్రకృతిద్వయంచరేత్ ఇతి॥
అత్రవ్యుత్క్రమబహుత్వైకత్వనిర్ణయః॥*॥జ్యేష్ఠేనైవకర్తవ్యం ॥ పుత్రబహుత్వే
పితదసన్నిధౌతత్కనిష్ఠస్స్యాత్॥తదసన్నిధౌతత్కనిష్ఠః।అనుపనీతోపికుర్యా
త్॥తదభావేపత్న్యాసన్నసపిండః॥తదసన్నిధౌనంతరః సంతతిరితి॥ త
థా॥సర్వైరనుమతింకృత్వాజ్యేష్ఠేనైవతుయత్కృతం । ద్రవ్యేణవావిభక్తే
నతత్సర్వైఃసుకృతంభవేత్।ప్రేతస్యపుత్రోదాహాదీ కుర్యాద్దేవారసమ్మతః॥
బహుత్వేతుగుణీదద్యాత్సమత్వేజ్యేష్ఠఏవతు । జ్యేష్ఠపుత్రేణకర్తవ్యాఃపిండ
దానోదకక్రియాః॥అశక్తోహ్యగ్నిదోజ్యేష్ఠఃశేషమన్యేనకారయేత్ । జ్యేష్ఠే
సంనిహితేవాత్రైవ రహానేక్రియాంతరే। పిత్రోఃపుత్రేణకర్తవ్యం క్వాపియో
వానుజేనవా।దంపత్యోర్మరణేప్రాప్తేదశాహాభ్యంతరేయది। జ్యేష్ఠేనైవతు

త్రిరాత్రంమాతాపిత్రోస్తత్సుతం ॥ శ్రోత్రియాత్రాధదాహినో జ్ఞాతిర్జ్ఞా
మాతృష్పితా । ప్రథమేహనియోదద్యాత్సదశాహం సమాపయేత్।
అసగోత్రస్సగోత్రోవా యదిస్త్రీ యదివా పుమాన్ । ప్రథమేహని
యోదద్యాత్సదశాహంసమాపయేత్॥ * ॥ సంచయనాదర్వాగూర్ధ్వం
వాపుత్రాగమనే ॥ * ॥ అస్థిసంచయనాదర్వాగాగతోహ్యాత్మా దనాగ్రి
జః । శేషాహోదాహకస్సైతాన్ విద్వస్త్రైత్రంప్రయచ్ఛతి । ప్రమీతపితృకః
పితామాతాద్యతిసమాగతః । దశాహాభ్యంతరేకుర్యాత్తత్ప్రేత్యశేషంచపై
తృకం।అస్థిసంచయనాదర్వాగాగతోయదిపుత్రకః । తదాదికర్మకుర్వీతదా
హకంవినస్యేత్। అస్థిసంచయనాదూర్ధ్వమాగతోయదివాగ్రజః।ప్ర
థమేహనియోదద్యాత్సదశాహంసమాపయేత్॥*॥అన్యాగ్నిదగ్ధవిషయః॥*॥
యస్స్వశాఖాసూత్రోక్తం విధ్యుక్తాగ్నినాపునర్దహేత్ । స్వశాఖావ్యతి
రిక్తవిధినాదగ్ధం పిత్రాదిస్వశాఖోక్తవిధినాదహేత్॥*॥ తథాచస్మృతిః సం
స్కర్తాస్తుపునర్దగ్ధం అనాహితాగ్నేర్విహితా।అనాహితాగ్నేర్మేవశాస్త్రీయో
దగ్ధస్తువైశాస్త్రేః॥ఇతి॥అథాన్యగోత్రేణాన్యస్థిస్పర్శనిషేధః॥*॥మాతుఃకు
లంపితృకులంవర్జయిత్వానరాధమః॥అస్థీన్యన్యకులోత్థాని నీత్వాచాంద్రాయ
ణంచరేత్।అన్యథాస్థీనియోవిప్రోగంగాతోయేనిమజ్జయేత్।తద్వర్ణత్వమహా
పాప్యస్మృతస్పృంజాలతాంప్రజేత్ అస్థిసంచయనాదర్వాగ్రుదిత్వాస్నానమా
చరేత్।అస్థిసంచయనాదూర్ధ్వంరుదిత్వాచమ్యశుధ్యతి॥ స్మృతిసంగ్రహే॥
దశాహాభ్యంతరేయత్రభార్యారజస్వలా । తదాశ్రాద్ధాదికం కార్యం
స్నాత్వాసూత్రంవిసర్జయేత్॥ దశాహమధ్యేతురజస్వలాచేత్ప్రేతస్యభా
ర్యాయదివాప్రసూతా।తత్స్నాతకాంతేవిధిరత్రసర్వంతదుక్తకాలేపి సపిండ
నంస్యాత్॥ప్రేతస్యభార్యాయదివారజస్వలాకర్తుశ్చభార్యాత్వథవారజస్వ
లా । సపిండనంనైవవిధీయతేత్రస్యాద్వ్యాపకేషాంవిధిరేషయుక్తః। ఏకా
దశేహ్నిసంప్రాప్తేకర్తృభార్యారజస్వలా।అద్యశ్రాద్ధంప్రకుర్వీత దానా
ద్యాదీన్విసృజ్యచేత్।రజస్వలాపతిశ్చైవసూతికాయాఃపతిస్తథా । భాం
డస్పర్శనపర్యంతేభస్త్రేణశుధ్యతి ప్రపరాంపరదినేమాతా శకాదశస్మృ
తౌః । మృతాహోమత్రయోదశ్యాం ... మహానిశికాత్రాతపస్మర
ణాత్)॥అథస్త్రీకర్తృకవిషయః॥ వార్ధకే ।స్త్రీకర్తృకత్వేప

త్రి-మూ వ్యర్థతామితిసాస్నాత్వా పంచమహాని। సస్నాత్వాద్ధంసమాద్యత్వాత్
ఃకర్మ సమారభేత్॥ అస్మిన్ విషయే యాజ్ఞవల్క్యః॥ దశాహాభ్యంతరే
యా స్త్రీ కర్త్రీ స్యాత్ప్రేతకర్మణి। రజస్వలా యది భవేత్స్నానం కృత్వా సమారభేత్॥ శాతాతపః॥ స్త్రీ కర్త్రీ యది త్ర్యహం కృత్వాయమధ్యే యది రజస్వలా। పంచమహానిసాస్నాత్వా యథావిధి పునః క్రియారభేత్॥ యథావిధిరిత్యత్ర ప్రారబ్ధం సకలం కర్మేత్యర్థః॥ అత్రవిశేషవిధిమాహ దేవలః॥ స్త్రీ కర్త్రీ యది ప్రేతకృత్యేషు న్యూనమ
రజస్వలా। శాస్త్రోక్తవిధినాస్నాత్వా కృత్వా దత్వా విశేషతః॥ శుద్ధింసం
పాద్య యత్నేన దాహాద్యన్యేన కారయేత్॥ అస్యార్థః—యా స్త్రీ భర్తుః ప్రేతక
ర్మణి స్వయం కర్త్రీ యది దహనాత్పూర్వం రజస్వలా శాస్త్రోక్తవిధినా ప్రా
యశ్చిత్తకాండోక్తమలాపకర్షణస్నానాదికం కృత్వా ప్రాజాపత్యాది కృ
చ్ఛ్రాదికం యథోక్తవిధినా కృత్వా బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాతా దహనకర్మణి
అస్యాధికారం దత్వా తేనదహనే సంస్థితమేవకారయేదితి॥ (బృహ
స్పతి విషయం అన్యస్య అధికారదానసమర్థమవనాస్యాక్రియా దాహాదిషు॥ స్త్రీ
తథా ద్యాశ్చాపి చేత్తదా స్త్రీ సా ప్రథమహని। మలాపకర్షణస్నానం ప్రా
జాపత్యాదికం చరేత్॥ బ్రాహ్మణానుజ్ఞయా తత్ర దాహమన్యేన కారయేత్॥
ఇతి। తథాకర్తుర్న శక్తా చేత్స్వాశ్రితమమంత్రకం దహనం కారయిత్వా స్నా
చ మహానిస్నాత్వాశుద్ధిం లబ్ధ్వా స్నానం సారాదికం సమంత్రకం కుర్యాత్।
తదాహ సఏవ॥ శుద్ధస్నానం తథాకర్తుర్న శక్తా చేద్రజస్వలా। స్వయం సమం
త్రకం దాహం కారయిత్వా తతః పరం॥ పంచమహాని సాస్నాత్వా స్వస్థిసం
చాయయిత్వాతః। స్వశాఖోక్తవిధానేన యథాశాస్త్రం సమంత్రకం। ద
హనాదీని కర్మాణి సపిండీకరణం చరేదితి॥ (*) అథ స్త్రీ స్వేన పునః కర్తృణాం (*)
ప్రేతకర్మ స్వశేషమేకనిష్ఠా స్త్రీ కృత్వేతి తు। స్త్రీ స్వైవ పునః కార్యం
ముక్త్వా దాహాస్థిసంచయౌ। అగ్రజాదిస్తు సుపుత్రః పితరాన్యస్య సపిండ
యోః। అంతర్దశాహికం సర్వమాదద్యాత్ మృతకర్మవిత్। ప్రథమాహాది
ప్రయోగాది ప్రకుర్యాత్ప్రక్రమాంతరం। సంస్కారాస్థిగతా స్త్రీ మంత్రా
ససంకల్పాన్ పరేతర్హి మాత్॥ అంతర్దశాహం తు కుర్యాదేవం పిత్ర్యకి
యాం। దశాహవ్యత్యయాదిక్ష్వనస్నాని సారాద్యాపన్నే ప్రేతకర్మ॥ స్త్రీ స్వ
యమ్యవిరోగిణ్యాశ్చైవ తదను కుర్యాత్ ॥ మరీచిః॥ కర్మాధికారసంప

స్థైకాం సేక్ష్య తు గా తే మైథునే అరాచ మోక్ష్య పురస్స్వప్రస్త్రీ రాత్రమతుచిర్భ
జేన్ ॥అథ వాప శేచ॥ దంపతీకతునాసార్ధగం సూతకేదశమేహని। షే
సంకర్యాత్తతః పూతాం స్నానదానాదికర్మస్వితాయాదీని. తత్తద్విధ్యతి క్రమేణ
కర్మాణ్యస్యాశ్చాపి ప్రతి పాదకవచనాన్యనుసంధేయాని । అత్రసూ
తకేదశాహోవసంపిసరేవనాన్యేషాంసూచారాత్। ప్రథమేహని కర్తవ్యం
వపనంప్మాతబ యజ్ఞాశాహోవ సంకార్యం సూతకే చ యథా పితురితి॥
నోదకే పాననగమనే । శవానుగమనరోదనకర్మణోర్వ్యవహ్యాకంతమిచ్ఛనత్తిత ॥
గోదన అతురస్యజనప్రీతివిషమే స్నేహేతి వా ఆతురస్యాంస్వజ్యత ఇత్యాత
నిస్యం జనకేవర్ణ్యాః కర్మణాం వాసః అనుగమనే స్మృత బాంధవైః సహారోదనే
నాప్యచేత్ స్నానేన బహుళాస్రాద్ధాదికర్మయోగ్యోనభవతీత్యర్థః। ఆ
పలభిణం స్నానే ॥ అతోబాపనూదకపిణ్డవిధానేపికర్మయోగ్యోన భవతీతి
... అతఏవముఖ్యవచనాచ్చపారస్కరః॥మృతస్య బాంధవై స్నానం
కృత్వాన పరిదేవనం। వర్జయేత్తదహోరాత్రం దానశ్రాద్ధాది కర్మణాం ॥
స్మృత్యంతరే॥ స్నానమాత్రస్య యోగస్యైవ సృత ప్రాశనమాచరేత్। వర్జయే
త్తదహోరాత్రం జపహోమ దానాదికం॥ దేవపూజాని షేధః॥ వారాహే
చ॥ శ్మశానమధ్యంగత్వాతు యోనరో మామధార్చయేత్। సప్తజన్మకృతం
పుణ్యం నష్టం భవతి ॥ అనుగమ్య మృతం ప్రీత్యుచ్ఛయా యస్తు మానవః
ఆరాధితం మహాకృష్ణం సర్వబ్రహ్మథమాంగతిం। భగవంతం తథాక్రమ్య తాన్యపృద
కిస్యాసుంధరే। ధుమ్నాత్ర స్నానం భాగినమనః మామధార్చయేత్। వట
కేత్వ మను ప్రాస్య తత్ర గోధావప్యతే॥౩॥ అథ బ్రహ్మచారికర్త ॥౪॥ బ్రహ్మచా
రిణిషయే । ప్రేతస్య తేన తత్కాలనాశుద్ధాన్నాపి తస్యాది। తస్యాతే చేన్న
హారాదోదశాహం నాశుచిర్భవతి బ్రహ్మచారీవ్రతివర్ణి తేయాదవః । వ్రతేయ
నాస్తి తత్కాలే ప్రేతస్యత్యంకరోతివా ప్రేతకృత్యేషుక్రియమాణేషు ప్రేతక్రి
యాకరణకాలమాత్రమశుద్ధః। అనతిద్వినే ప్రేతకృత్యోత్తరకాలం స్నానేన శు
ద్ధః అశౌచస్య హేన్న పానాద్యనుదశాహామశుద్ధః తతస్యపునరుప నయనం॥
అనికర్యాస్నానపానాదికం స్యాత్ నైవోథ్థాయుతః॥ బ్రహ్మచారిణః శవకర్మే
... స్మృత్యంతరే వ్రతమాత్రాభిశేషిత్యాచార్యాః॥ అత్రప్రజాపతిః॥ బ్రహ్మ
... పిండదానం కృత్వా ... । తావత్కాలంతదాశౌచం తతః

స్నాత్వా విశుధ్యతి ॥ పరాశరశ్చ ॥ బ్రహ్మచారీ గృహే యస్య హూయతే చ హుతాశనః । సంపర్కాన్నవదేత్తైశ్చ సద్యస్స్నాత్వా శుచిర్భవేత్ ॥ మనుశ్చ ॥ గురోః ప్రేతస్య శిష్యస్తు పితృమేధం సమాచరన్ । ప్రేతాహారైస్సమం తత్ర దశరాత్రేణ శుధ్యతి ॥ ఆచార్యం స్వముపాధ్యాయం పితరం మాతరం గురుం । నిర్హృత్య తు వ్రతీ ప్రేతం న వ్రతేన వియుజ్యతే ॥ భృగుశ్చ ॥ మాతామహం మాతులం చ తత్పత్నీం చానపత్యకే । ప్రతిసంస్కారయంతే నాస్తి వ్రతలోపో న తస్య హి । యాజ్ఞవల్క్యశ్చ ॥ ఆచార్యపిత్రుపాధ్యాయాన్నిర్హృత్యాపి వ్రతీ వ్రతీ । సకటాన్నం చ నాశ్నీయాన్న చ తైస్సహ సంవసేత్ ॥ కటాన్నమాశౌచాన్నం । తైరాశౌచిభిః ॥ ప్రచేతాశ్చ ॥ ఆచార్యం స్వముపాధ్యాయం గురుం వాపి తరం తు వా । మాతరం వా స్వయం దగ్ధ్వా వ్రతస్థస్తత్ర భోజనం ॥ కృత్వా పతతి యత్తస్మాత్ప్రేతాన్నం నాత్ర భక్షయేత్ । అన్యత్ర భోజనం కుర్యాన్న చ తైస్సహ సంవసేత్ ॥ ఏకాహమశుచిర్భూత్వా ద్వితీయేహని శుధ్యతి ॥ వ్రతస్థో బ్రహ్మచారీ చండాలోదక్యాదిస్పర్శనాద్వ్రతాత్ భ్రష్టో భవతి ॥ పునస్సంయోగయోగ్యో భవతీత్యర్థః ॥ ఏకాహమశుచిర్భూత్వేత్యహస్తదినమాత్రమేవాశుచిః ద్వితీయదివసాదిషు ప్రేతకృత్యేతరకాలే స్నానాచ్ఛుధ్యతీత్యర్థః ॥ వ్రతస్థగ్రహణం గర్భవతోప్యుపలక్షణం తస్యాపి దోషాభావాత్ ॥ తథా మనుః । దహనం వహనం వాపి ప్రేతస్యాన్యస్య గర్భవాన్ । న కుర్యాదుభయం తత్ర కుర్యాదేవ పితుస్సదా । జ్యేష్ఠస్య చానపత్యస్య మాతులస్యానుజస్య చ ॥ వృద్ధవసిష్ఠశ్చ ॥ గర్భవతా జ్యేష్ఠో వాహ్యః । పితా మాతా చానపత్యో మాతులశ్చ స్మృత్యంతరే చ ॥ దహనాదీ సపిండాంతం బ్రహ్మచారీ కరోతి చేత్ । అన్యత్ర తేషాం తాపతేత్స్యాత్పునరుపనీయః పునర్వ్రతీ ॥ బోధాయనః ॥ అథోపనీతస్య వ్రతానాం త్యాగాపక్రమ్య మధుమాంసశ్రాద్ధసూతకాన్నమిత్యాదిపరిగణయ్యాయుక్తే పునః సంస్కార ఇతి ॥ శవానుగమనప్రాయశ్చిత్తం తథానుగంతృవిషయే ॥ స్నానాగ్నిదర్శనాజ్యాశనపునస్స్నానాసుసంయమైః । ద్విజాతయో విశుధ్యంతి సజాతీయశవానుగాః ఇతి ॥ స్పష్టోర్థః । అథ మనుః । అనుగమ్యేచ్ఛయా ప్రేతం జ్ఞాతిమజ్ఞాతిమేవ వా ॥ స్నాత్వా సచేలం స్పృష్ట్వాగ్నిం ఘృతం ప్రాశ్య విశుధ్యతి ॥ యాజ్ఞవల్క్యశ్చ ॥ అనుగమ్యాంభసి స్నాత్వా స్పృష్ట్వాగ్నిం ఘృతభుక్ శుచిః ॥ ఉశనా అపి ॥ అనుగమ్య మృతం ప్రేతం జ్ఞాతిమన్యమన్యతః । స్నాత్వా ఘృతం చ భక్ష

త్వా పునస్స్నానం సమాచరేత్ ॥ శవస్పర్శే ॥ అనుగమ్య శవం బుద్ధ్యా స్నాత్వా
స్పృష్ట్వా హుతాశనం। సర్పిః ప్రాశ్య పునస్స్నాత్వా ప్రాణాయామైర్విశుధ్య
తి। పరాశర ॥ అత్ర ఛత్రం పరిత్యజ్య శుక్లవస్త్రేణ వ్యజనం। శవానుగమనే తు
తత్పునః స్నానం విధీయతే ॥ శవానుగమనే నియమః ॥ అత్ర శవానుగమనస్యైవ విధానా
న్నాగ్రే పార్శ్వయోర్వా గంతవ్యం। ప్రేతస్య పార్శ్వయోరగ్రే న గచ్ఛేయుః
కదాచన। తస్మాదగ్రే తు గంతౄణామాయుః క్షీణం పదే పదే ॥ మృతస్య
పశ్చాద్గమనే ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే। కిన్తు పాదగమనే నిష్కృతిర్నోపప
ద్యత ఇతి దోషశ్రవణాత్ । స్మృత్యంతరే విశేషః ॥ సంస్కారోపక్రమాత్పూ
ర్వం నామం స్నాత్వా విశుధ్యతి। ప్రారబ్ధేపి హి సంస్కారే సమాప్తౌ స్నానమా
చరేత్ ॥ ఏతదస్య విషయం ॥ ఆరంభాత్ప్రాక్పరః స్నాయాత్ తత్ర శుద్ధిర్భవిష్య
తి ॥ స్నానకాలః ॥ సర్వేషాం తు సపిండానాం కాలస్తు దహనాత్పరం ॥ ఇతిమ
నుస్మరణాత్ । అనుగంతా తు న స్నాయాద్యావద్ధూమస్య దర్శనం ! కపాల
దహనాత్ స్నానం విహితం సోమయాజినః ఇత్యాదిస్మృతేశ్చ । అత్ర యావ
ద్ధూమస్య దర్శనమిత్యనేన సపిండానుగంతృవ్యతిరిక్తస్యాగ్నిసంయోగోత్తర
కాలే స్నానం భవతీతి గమ్యతే ॥ దహనకాలే శాతాతపః ॥ శరీరమగ్నిసంయోగ్య
నవేక్షమాణా హ్యపయంతి ॥ ప్రవిశేతాశ్చ నదీకూలం తతో గత్వా శౌచం కృ
త్వా యథార్థవత్ । వస్త్రం సంశోధయేద్దాతా తతః స్నానం సమాచరేత్ ॥ స
చేలం తు తతః స్నాత్వా శుచిః ప్రయతమానసః । పాషాణం తత్ర దాతా యవి
ప్రోనప్యాద్దశాంజలీన్ ద్వాదశక్షత్రియో దద్యాద్వైశ్యః పంచదశస్మృతాః ।
త్రింశచ్ఛూద్రేణ దాతవ్యాస్తతః స్వం ప్రవిశేద్గృహం ॥ తతః స్నానం పునః కా
ర్యం గృహశౌచం చ కారయేత్ । అత్ర జ్ఞాతిమజ్ఞాతిమిత్యవిశేషేణ స్మరణాత్స
పిండానామప్యగ్నిస్పర్శనాదికం భవత్యేవ । శవేన సహాగత్వా తు జ్ఞాతిరజ్ఞా
తిరిచ్ఛయా । స్నాత్వా స్పృష్ట్వా చ జ్వలనం ఘృతం ప్రాశ్య విశుధ్యతీతి స్మరణా
చ్చ ॥ అత్ర స్మృత్యంతరే విశేషః । ప్రవేశనాదికం కార్యం దాహకేనాపి నైవ తు
వోఢా చైవానుగంతా వపురాస్నానాత్ప్రయోషితాం । అస్నాత్వా చేత్ప్రవిశే
ద్గ్రామం శ్మశానాత్పృష్ఠపూర్వకం । త్రిరాత్రేణ విశుద్ధిస్స్యాదాపత్స్వహ్న
త్యేవ చ ॥ బాలాదివిషయే విశేషః ॥ మృతం బాలం చ వృద్ధాం శ్చానాథం విప్రము
పవ్రజేత్ । ద్విజస్స్నానేన శుధ్యేత ఘృతప్రాశాగ్నినా వినా ॥ అథుందాదశేచ

సర్వవేదే క్రతుశ్రేష్ఠం బాలం ప్రేతమనాయకం॥ అనుగమ్యావినాజ్ఞాత్యాగ్నిర్ద్విజ
స్నాత్వా సచేలః శుద్ధ్యతి॥ స్మృత్యంతరేచ॥ అనాథమనుపేతంచ ప్రేతం కన్యామనువ్ర
జేత్। అనూచానం క్రతుశ్రేష్ఠం నహ్యోర్ధ్వ ప్రేతంద్విజః। అనాథప్రేతకారీ దేశో
ధనం అకరణే పితరో పతత్యూర్ధ్వం గ్రంథేషు। సర్వతో ప్రేతకథంచిద్ఘృతాన్యసంధ
వెస్మృత్యంతరేవిశేషః॥ అగ్న్యర్థా పస్పృతాధా వెసచేలంస్నానమాచరేత్।
సవ్యాహృత్యాచగాయత్ర్యా వదస్పృత్ స్వగృహం త్రితాః। అథాంజలి మపః
పిత్యాఽశుచిమావిష్ఠిత్వైద్విజః॥ దశాహమధ్యే దశసంభవే॥ అమాయాం
మరణేయస్యాపి. డదానోదకక్రియాః । అదశాహాత్ప్రేతదినం కాసోమిత్యస్య
తకాసనాత్। సంపూర్ణాయాత్వమానాస్యాసాకమూస్తస్త్రత్రదైస్మృతిః।
ద్విచంద్రదర్శనాధావాదృల్యాదిర్నసమాప్యతే॥ పైఠీనసిః॥ అద్యాంచాతేవకర్త
వ్యాః ప్రేతపిండోదకక్రియాః। ద్విరైందకేతుతుబ్యాగాః కృతశ్శ్వంసమత్నుతే।
చంద్రద్వయేబలిర్నైవదేయం ప్రేతస్యశాంతనె। యదిదద్యాద్ద్విచంద్రేతు
దాతుఃకులవినాశనం। దద్యాదిభిసపిండానాంసమానోదకినాంతథా। ద్విచం
ద్రదర్శనాత్సద్యస్సకలంకర్మ పక్శ్యతి। ఇత్యాద్యైర్జ్ఞాతాపిత్ర్యవ్యతిరిక్తవిషయం
తథాచస్మృతిసంగ్రహే॥ బలిర్ద్విచంద్రదృష్టస్యార్థిన స్త్రీపవాహకః। దం
ద్రద్వయేపికర్తవ్యామాతాపిత్రోర్బలిక్రియా॥ సఏవ॥ ద్విచంద్రదర్శనే దోషో
మాతాపిత్రోర్నవిద్యతే। అన్యేషాంతుసపిండానాందర్శనైవసమాపయేత్।
బ్రహ్మాండపురాణే॥ మాతాపిత్రోస్సదాకుర్యాద్యావద్దశమువాసరః। ఉదక
పిండదానంచదశమ్యాంతునివర్తతే॥ శ్లోకగౌతమః॥ అంతర్దశాహేదర్శశ్చే
త్తత్రసర్వంసమాపయేత్। పిత్రోస్తుయావదాశౌచందద్యాత్పిండజలాంజలీ
తథాకాలనిర్ణయే॥ దశాహమధ్యేసంక్రాంతిర్దర్శోవాథభవేద్యది। తే
యుంపిండంసమాప్యైతత్తద్దినైవనేతరఇతి॥ తథాచస్మృత్యంతరే॥ అం
తర్దశాహేమావాస్యాయద్యాగచ్ఛేత్తతో బలిం। సమాపయేత్పురఃప్రా
దశాహాంతంసమాపయేత్ ॥ కృత్యకారికాః॥ దశాహమధ్యేవిధుసంక్షయే
పిదద్యుర్దశాహాంతిలవారిపిండాన్ పుత్రీసుతోదత్తకఔరసశ్చ శేషాస్తు తా
స్త్రత్రసమాపయేయుః ॥ తథా॥ అంతర్దశాహేదర్శశ్చేత్పితుర్మాతురథా
మృతౌ। పిండందద్యాద్దశాహాంతమితరేషాంసమాపయేత్। తదా
ర్వతంత్రంసమాప్యమితినిశ్చయః। మాతాపిత్రోస్తుతివా స్త్రీదశాహే

థ్యతో౽యది । వనస్పతిగతేసోమేశిష్టాహః పూర్వవత్త్యజేత్ ॥వసిష్ఠః॥ అం
తరాశౌచేదర్శశ్చేత్తత్రసర్వంసమాపయేత్ । పిత్రోస్తు యావదాశౌచం
తావత్కుర్యాదతంద్రితః । మాతాపిత్రోర్దశాహాంస్స్యాద్యథావిధి సమా
పయే । మధ్యేపిండసమాప్తిశ్చేత్కుర్యాల్లక్షయకర్తవ్యవేత్ । ఇతివిపర్యయే
ప్రత్యవాయప్రతిపాదనాచ్చ । సాక్షాన్మాతాపితృవిషయేదశాహమధ్యే దర్శ
సంభవేపిండోదకదానాపకర్షో నాస్త్యేవేతిసిద్ధం॥ స్మృత్యంతరే॥ త్రయో
దశ్యాంకలామాత్రవృద్ధాయస్యమృతిర్భవేత్ । నాతిక్రమ్యసినీవాలీంకుర్యాత్పిం
డోదకక్రియాః॥ అంగిరాః॥ చతుర్దశీకలాంమృతస్తత్ర ప్రాప్తో౽న్త్యమాతిథిః ॥
తిలోదకంతథాపిండంతస్మిన్నేవాహనిక్షిపేత్ । ఏకాదశేహనిశ్రాద్ధంకుర్యాది
త్యంగిరాబ్రవీత్ ॥ స్మృతిసంగ్రహే॥ త్రయోదశీకలామాత్రతిథౌవాయస్యమృతి
ర్భవేత్ । నాతిక్రమ్యసినీవాలీంకుర్యాత్పిండోదకక్రియాః । త్రయోదశీకలామా
త్రేత్రయస్యమృతిర్భవేత్ । నాతిక్రమ్యసినీవాలీం తస్య పిండోదకక్రి
యాః । చతుర్దశీకలామాత్రే మృతిర్యస్యాంతిథౌభవేత్ । ఉదకంపిండదానం
చతస్మిన్నేవాహనిక్షిపేత్ । ఇందుక్షయేయదామృత్యుఃస్త్రియోవాపురుషస్య
వా । ఉదకంపిండదానంచతదాసర్వంసమాపయేత్॥ ఏతత్సినీవాలీవిషయం॥
ఏతదౌరసపుత్రసపిండాదివిషయంచ॥ ఋష్యశృంగః॥ ఆశౌచమంతరే దర్శోయ
దిస్యాత్సర్వవర్ణినః । సమాప్తింప్రేతతంత్రస్యకుర్యాదిత్యాహగౌతమః ॥ భవి
ష్యత్పురాణే ॥ ప్రవృత్తాశౌచతంత్రస్తుయశ్చదర్శంప్రపద్యతే । సమాప్యోద
కంపిండంస్నానమాత్రంసమాచరేత్ ॥ ఆశౌచసమాప్తిపర్యంతమితిశేషః ॥
దశాహమధ్యేదర్శశ్చేత్పిండదానంతిలోదకమ్ । పితృభ్యాంతువినాన్యేషాం ద
ర్శేనైవసమాపయేత్ ॥వసిష్ఠః॥ దర్శస్సంక్రమణంవాపిదశాహాంతర్యదా భ
వేత్ । అన్యేషాంప్రేతకార్యాణిసమాప్యానీతిచాపరః । సాతిథిర్యద్యతిక్రాంతా
ప్రేతత్వంనవిమోచయేత్ ॥ గాలవః ॥ ఆశౌచమంతరేదర్శోయదిస్యాత్సర్వవ
ర్ణినః । పిండదానోదకంసర్వమపకృష్యసమాచరేత్ ॥స్మృత్యంతరే ॥ యది
దర్శస్సంక్రమోవాదశాహాభ్యంతరేభవేత్ । వినాపితృభ్యామన్యేషాం సమా
ప్యేపిండవారిణీ॥ బ్రహ్మాండే॥ దశాహమధ్యేసంక్రాంతిర్దర్శోవాయదిచోదితః॥
తస్మిన్సమాపయేత్సర్వంపిండాంశ్చోదకమంజలీన్ । దశాహమధ్యేదర్శశ్చే
త్త్రయంపిండంసమాపయేత్ । మాతాపితృభ్యామన్యేషాందర్శే నైవ । సమ్యాన

యేత్। ఇందుక్షయేపిసంక్రాంతౌ ప్రాప్తేసర్వం [illegible] పయేత్। [illegible] స్పృశ్యాథదశాహే తంత్రమాచరేత్।(దశాహేహి [illegible] మాచరే [illegible] రం।)అదశాహంబహిఃస్నానంకుర్యాత్ [illegible] వదన్వహం। సంక్రా [illegible] సంక్రాంతివిషయేవిశేషమాహ వ్యాఘ్రపాదః॥ యస్మిన్ రాశౌ [illegible] విప త్తింయాంతిమానవాః। తత్ర [illegible] పిండదానం [illegible]॥ [illegible] వ్యాసః॥ యస్మిన్ రాశౌ [illegible] విప త్తింయాంతిమానవాః। [illegible] ర్తవ్యాః పిండదానోదకక్రియాః। [illegible] సంవత్సర [illegible]॥ మాతాపిత్రువిషయేపి [illegible] పక్షే [illegible]॥ గాలవః॥ [illegible] రాశౌచ మత్స్యాయుధదశే [illegible] పయేత్। [illegible] తంత్రం పర్యవస్యేత్ [illegible]॥ [illegible] పక్షవేదా [illegible] సంక [illegible] పిండం [illegible] స్నమాపయేత్। ఉపన్యస్తేపి [illegible] ఉపసర్గే [illegible]। పిండోద కంచకుర్యాంతంపితృ [illegible] సమాపయేత్॥ స్మృతిసంగ్రహే॥ [illegible] కాలమతిక్రమ్య [illegible] క్రియాః। కాల [illegible] క్రియాం। [illegible]। [illegible] తిక్రమ్యప్రవర్తేత [illegible] ప్రకల్ప్య [illegible]। [illegible] షుపరికల్ప్యతే॥ ॥బహ్మ [illegible] విషయే॥ భృగుః॥ [illegible] తులంచతత్పితాచానపత్యకే। [illegible] సపిండన [illegible] స్యహి॥ కించ-జ్యేష్ఠభ్రాతృపిత్రవ్యాదీనాము [illegible] ర్వా భ్రాతేపివిద్యామంత్రోపదేష్టృ [illegible] సంభవే [illegible] యాంతి [illegible] అంత భ్రాతాపితృవ్యాదిసంస్కార [illegible] పిత్రువ [illegible] [illegible] జ్యేష్ఠో భ్రాతా [illegible] పుత్రవచ్చానువర్తేరన్ జ్యేష్ఠభ్రాతర ధర్మత ఇతి। మనువాక్యేష్టకనిష్ఠభ్రాతృ [illegible] పుత్ర [illegible] దేశాన్ [illegible] దేశాభ్రావేపిపితృవజ్జ్యేష్ఠభ్రాతరంచ ప్రతిసంస్కుర్యాదిత్యర్థే మన్యంతే॥

ఆశ్వలాయనబ్రహ్మమేధప్రయోగః॥

అస్థిసంచయనాంతమగ్నిచిత ఇత్యత్రభాష్యకారేణ [illegible] మహాగ్నిచితోవాలోష్ట చయనాంకర్తవ్యమిత్యుక్తం। బహ్వృచా [illegible] గాహా మొఅప్స్వతల్పమాత్రత్వఅగ్న్యాధానాదికృతవంత [illegible]

తవంతంకర్తవ్యం। చయనాంతానామధ్వరత్వాత్ ॥ లోష్టచయనంసి
ద్ధం॥ తేనైవభాష్యకారేణ(బ్రహ్మవిద్భ్యో)బ్రహ్మమేధఃకర్తవ్య ఇత్యుక్తంచ
ఆశ్వలాయనశాఖినామపి అధ్వర్యుకాండోక్తలోష్టచితివత్ బ్రహ్మమేధ ప్ర
యోగప్రసక్తానత్వాంఅధ్వర్యుకాండోక్తలోష్టచయనవదవశ్యకర్తవ్యతాప్ర
తిపాదకవచనాభావాన్నబ్రహ్మమేధః। అనుక్తవిరుద్ధమపేక్షితమన్యతోగ్రా
హ్యమిత్యయంన్యాయః। ప్రకృతివద్వికృతిఃకర్తవ్యేత్యతిదేశబలాదంగేష్వే
వప్రవర్తతే। నప్రధానకర్మణి॥ ప్రధానస్యతుఉపదేశతఏవతత్సూత్రే
తస్యానామ్నానాత్। తేషాంబ్రహ్మమేధఃప్రతిషిధ్యతే ॥ కుతః-కర్మవిరో
ధాత్।కథంవిరోధఇతిచేత్।హౌత్రాంశ్చపితృమేధంచసంసృజ్యవిధిరుత్తరః
విహితస్తుసమాసేనక్రతూనాముత్తమక్రతురితి ॥ ప్రకృతివికృతీయథాభ
స్తాది। అస్యార్థః।హౌత్రారంపితృమేధంచసంసృజ్య విధీయతే - నపృథ
క్పృథక్। ఉత్తరఃపితృమేధఃసమాసేనవిహితః।హౌత్రపితృమేధాభ్యాంసం
సృష్ట నవిహితః । వక్ష్యమాణక్రమేణానుష్ఠేయఇత్యర్థః।యథాప్రశస్త
త ఉక్తక్రమేణప్రకృతివదాదౌప్రకృతింకృత్వాహౌత్రవిధింప్రయుంజ్యాత్
నవిపర్యాసేనాపితి-పితృమేధమంత్రాణాం-బ్రహ్మమేధ మంత్రాణాంచ
స్వాలాయామభావాత్ పితృమేధమంత్రాణాం బ్రహ్మమేధ మంత్రాణాం
ప్రతికర్మసముచ్చయేనవినియోగాత్। తద్గృహ్యోక్తాదృశకర్మణాం మం
త్రాణాంచఅనామ్నానాత్। నబ్రహ్మమేధః॥ నానిపునస్తానిఆహవనీయే సు
వాహుతింహుత్వాసగ్రహైహౌత్రభిహూమఆనీయమానానుమంత్రణ
కృత్వా। ఛత్సూక్తేనహరణమిత్యాది।ఈయుష్టేయఇత్యాది గానాన
త్యంతాని । ఏతేషామభావాద్విరోధః॥ఆశ్వలాయనః॥ స్వంస్వంశాస్త్ర
సమాలంబ్యఅవిరోధశ్చయోద్విజైః।యోవిరోధస్స్వశాస్త్రేషుతంవ కార్య
కథంచన ॥బోధాయనః॥ యోయోవిశేషాలఘవోయత్రయత్రోపి లక్షితా
స్తైఃకర్మసంస్తవైఃకుర్యాతున్యాయోపేతంయథాభవేత్ । యన్నామ్నా
స్వశాఖాయాంపారక్యమవిరోధిచ।విద్వద్భిస్తదనుష్ఠేయ మగ్నిహోత్రా
కర్మసు॥ఇతిస్మృతేః॥యావజ్జీవమగ్నిహోత్రంజుహోతీత్యస్యాః శ్రుతేర
ర్థ్వాయః।స్వసూత్రేఅనుమపిఅవిరుద్ధమగ్నిహోత్రాదికంపరసూత్రోక్త
...గానాంబ్రహ్మమేధః। ఆశ్వలాయనగృహ్యే పితృమేధస్యోక్తత్వా న

త్వేనోక్తపితృమేధేనైవశరీరసంస్కారసిద్ధిః। పునర్బ్రహ్మమేధ సంస్కారా
పేక్షణాత్। ఆపస్తంబానాంతు-పితృమేధంవినాకృతబ్రహ్మమేధ సంస్కా
రానపేక్షణాత్। ఆశ్వలాయనానాంతు-స్వపితృమేధవిధినాకృతబ్రహ్మ మేధా
పేక్షణాపత్తేః । కర్మమధ్యేకర్త్రంతరవిరోధాత్। కర్మనివృత్తిప్రతిపాద్య
స్యైవాభావాచ్చ-స్వప్రవృత్తేః ॥ అసగోత్రస్సగోత్రోవేత్యాదినాయదిశా
ఖాంతరీయఃకర్తాస్యాత్ । తదాన్యతస్యయాశాఖా తయైవ శాఖయా
సంస్కారఃకార్యః॥ శాఖాంతరకరణేతునఃకరణం॥ మధుపర్కే తథాదర్శ
నాత్। వరస్యయస్యయాశాఖాతచ్ఛాఖాగృహ్యచోదితః। మధుపర్కః ప్రదా
తవ్యోఅన్యశాఖపిదాతరితి॥ అన్యథాచేత్పునస్సంస్కారఃకార్యః । తదాహ
కాత్యాయనః అక్రియాత్రివిధాప్రోక్తావిద్వద్భిఃకార్యకారిభిః । అక్రియాచ
పరోక్తాచతృతీయాచాయథాక్రియా । స్వశాఖావిధిముత్సృజ్య పరశాఖా
శ్రయంతుయత్। కర్తుమిచ్ఛంతిదుర్మేధామోఘంతత్తస్యయత్ఫలం॥ మో
ఘంనిరర్థకమిత్యర్థః॥ ప్రవృత్తమన్యథాకుర్యాద్యదిమోహాత్కథంచన ।
యతస్తదన్యథాభూతంతత్రైవసమాచరేత్। సమాప్తంయదిజానీయా న్మి
థ్యైతదయథాకృతం । తావదేవపునఃకుర్యాన్నావృత్తిస్సర్వకర్మణః॥ అ
నాదిష్టంకృత్వేత్యర్థః॥ యత్కర్మణిద్రవ్యవిధిర్యథోక్తస్తథైవకర్తా యది
చాన్యథాస్యాత్ । తత్కర్మణఃపూర్వతఃపునర్యథోక్తంతత్రస్యాల్లోపేనవా
స్వక్రియాస్యాత్। ప్రధానస్యాక్రియాయాంతుసాంగంతత్క్రియతేపునః। త
దంగాకరణేకుర్యాత్ప్రాయశ్చిత్తంనకర్మతత్ ॥ అత్రపరశాఖోక్తసంస్కా
రత్వేనైవఅన్యథాత్వంప్రాప్తం ॥ తత్సాంగమేవపునఃకర్తవ్యం ॥ య
నౌపాసనాగ్నినాదగ్ధస్తంపునరౌపాసనేనదహేత్॥ స్వశాఖావ్యతిరిక్తపథనా
దగ్ధమపిపునఃస్వశాఖోక్తవిధినాదహేత్॥ తథాచస్మృతిః॥ సంస్కార్యాత్పు
నర్దగ్ధమనౌపాస్యేనవహ్నినాఅనాత్మీయేనశాస్త్రీయోదగ్ధస్తంచశాస్త్ర
తఃఆత్మీయంతంప్రోషయన్నోక్తంతత్కార్యాత్పారతంత్రకమితికాత్యాయనస్మ
రణాత్। శాఖాంతరన్యాయేనయదికర్తవ్యంస్యాత్। తదాకూశ్మాండైర్జుహు
యాద్యోపూత ఇవమన్యేతేత్యాది॥ పాపక్షయకామఃకర్త్రాదిష్వేతైర్జుహు
యాత్పూతోదేవలోకాంత్సమశ్నుతఇతినిత్యవద్వచనాచ్చకూశ్మాండగణహో
మాదీనాంశరీరశుద్ధ్యాపాదకత్వాన్నైమిత్తికత్వాదావశ్యకత్వాచ వి

శేషాద్వా స్వశాఖాయామనుక్తావప్యగ్నిహోత్రవత్కర్తవ్యం । కూష్మాండా
ద్యాకరణేశుచిత్వాద్వ్యథాపనకర్మణ్యధికారాభావాత్ । తథానబ్రహ్మమేధం
కుర్యాత్ తదాశాఖాభేదోపినస్యాత్ । శాఖాభావేఅన్యథాకరణంస్యాత్ । అన్య
థాకరణేప్రత్యవాయః స్మర్యతే । వసిష్ఠః ॥ నజాతుపరశాఖోక్తంబుధః క
ర్మసమాచరేత్ । ఆచరన్పరశాఖోక్తం శాఖారండః ప్రకీర్తితః ॥ బోధాయ
నః ॥ స్వశాస్త్రేవిద్యమానేయః పరశాస్త్రేణవర్తతే । భ్రూణహత్యా
సమంతస్యస్వశాస్త్రమవమన్యతః ॥ స్మృతిసంగ్రహే ॥ యఃస్వశాఖోక్తము
త్సృజ్యపరశాఖోక్తమాచరేత్ । అప్రామాణ్యమృషీకృత్వాసోంధేతమ
సిమజ్జతి ॥ వరంస్వధర్మోవిగుణః పరధర్మాత్స్వనుష్ఠితాత్ । స్వధర్మే
నిధనంశ్రేయః పరధర్మోభయావహః ॥ అంగిరాః ॥ స్వాభిప్రాయకృతం
కర్మయత్కించిజ్జ్ఞానవర్జితం । క్రీడాకర్మవబాలానాం తత్సర్వంనిష్ప్ర
యోజనం ॥ చతుర్వింశతిమతే ॥ హతంజ్ఞానంక్రియాహీనంహతాస్త్వజ్ఞాని
నక్రియాః । అపశ్యన్నంధకోదగ్ధః పశ్యన్నపి చ పంగుకః ॥ లోకాక్షిః ॥ అస్వశా
ఖంపరిత్యజ్యపరశాఖానువర్తతే । ఉత్సృజ్యాదిస్వవంశస్యకారణం నర
కంవ్రజేత్ । యస్స్వాఖ్యశాస్త్రసంస్కారైస్సంస్కృతోబ్రాహ్మణోభవేత్ । త
త్ప్రకార్యాయసంస్కార్యాత్కర్తవ్యతు పతితోభవేదిత్యాదివచనైశ్శాఖాంతరో
క్తబ్రహ్మమేధసంస్కారోనిషిద్ధః ॥ ఆశ్వలాయనశాఖినాం అయథాక్రియా
బ్రహ్మమేధః । తేషాంస్వశాఖోక్తపిత్రమేధసంస్కారఏవకార్యః । అస్తు
ప్రత్యేకశోత్తవ్యతా వామాత్రమేవ కార్యం । నశాస్త్రాంతరదృష్ట్వా విస్త
రః కార్యః । అత్రికర్మఫలాయ స్వస్వఫలాయ సత్వయితనభవతి । బహ్వ
ల్పంవా స్వగృహ్యోక్తంకర్మయస్యప్రకీర్తితం । తస్యతావతి శాస్త్రార్థే
కృతేసర్వః కృతోభవేత్ । ఇతి ॥ గృహ్యాపివదతీతి ॥ వృత్తికారవచనాత్ ॥
పునస్సంస్కారనిమిత్తానిస్మృతిత్వనిర్ణయే ॥ సంస్కుర్యాత్పునర్దగ్ధమ
నాహాస్యేనవహ్నినా । అనాత్మవ్యానశాస్త్రేణయోదగ్ధస్తంచశాస్త్రతః ॥
బృహస్పతిః ॥ ఏకాదశాహేయద్యర్ధమకోద్దిష్టంసమాచరేత్ । యదికార్యం
నకుర్వీతపునస్సంస్కారమర్హతి ॥ స్మృత్యంతరే ॥ ఆధానాసేహతాసుస్తే మా
స్యేచగురుమత్రక్రమోః । అతీతకాలశ్రాద్ధంచేత్పునస్సంస్కారమర్హతి ॥ స్మృతి
ర్థసారే ॥ అమంత్రపూర్వంచగానామంగవైకల్యదోషిణాం । అనుబా

దహ్యతానాంచపునర్దహనమిష్యతే ॥యజ్ఞపార్శ్వః। పునశ్చేదుర లబ్ధే
రన్నస్థీనిచకదాచన । తదథావేపలాశస్యసంఖ్యావేహిత్యనఃక్రియేతి తదథా
వేఅస్థ్నానథావేపలాశవిధిఃకార్యః।సంఖ్యావేహితిపునరస్థ్నాంలాభేఉపసర్గాహాః
కర్తవ్యఇత్యర్థః॥ ॥అథఅస్థిసంచయనకాలాః॥ ॥స్మృతిసంగ్రహే।అస్థిసం
చయనంకుర్యాత్ప్రథమేదివసేయది । వారనక్షత్రదోషాణామనపేక్షేతి
గౌతమః। ప్రశస్తతిథివారాణాంనక్షత్రాణామసంభవే।అస్థిసంచయనంకా
ర్యంవిప్రవాక్యానుశాసనాత్। యస్మిన్కస్మిన్దినేవాపినవాశౌచం విలం
ఘయేత్। ఆశౌచాదూర్ధ్వంథాపిచేత్పునర్దహనమాచరేత్। కుశైఃపలాశ
పత్రైర్వాయుదార్భవతుశీకస్తైః। నష్టేస్థినిపునర్దాహవ్యస్థిసంచయనంవి
నా॥స్మృత్యంతరే। దేశక్షోభేమహాపత్తౌయదివాస్థివినశ్యతి । కుశపర్ణమ
యందగ్ధ్వాత్రిరాత్రంయావదాచరేత్। చతుర్థేహనివిప్రాణామస్థిసంచ
యనంభవేత్ । అస్థ్నాంప్రతికృతిదాహే సద్యస్సంచయనమిష్యతే ॥ యద
దాపలాశవల్కైస్తైర్గోకృత్వా ప్రతికృతందహేత్ । భస్మాస్థివత్సంచిను
యాత్నద్యోమంత్రంజపేత్తువా॥—॥అస్థిసంచయనేనిషిద్ధదినాని ॥ భూతా
మానందభద్రాసుభృగ్విజ్యార్కభూమిజే। అగ్నియక్పిత్ర్యయుక్తేఖ్యే క
రయుగ్మసుపంచకే। త్రిపాత్త్రిజన్మభేవావిప్రౌకషహర యుతేవివా । అస్థి
సంచయనంనైవయోవికుర్యాత్తుర్లక్షయః॥ ద్వాదశ్యర్ధేమఘాయుక్తా విశా
ఖైకాదశీమునా।కుజాద్రిదశమీచైవద్వితీయాభృగురేవతీ । తృతీయాబు
ధయావైపగురావష్టిశతోడునా । సప్తమ్యాపాఢసంహాభ్యాంసప్తయోగా
స్త్రీపుష్కరాః।ప్రథమేహ్నితృతీయేహ్నిపంచమేసప్తమేపివా।చతుర్థేసం
చయఃకార్యస్సవైఃస్తద్గోత్రజైస్సహ ॥స్మృతిసారే॥ ద్వితీయేచతృతీయేచ
పంచమేచతథైవచ। అస్థిసంచయనంకుర్యాత్ స్నాత్వాతద్గోత్రజైస్సహ ॥
అగ్నేయపురాణే। చతుర్థేపంచమేచైవసప్తమేనవమేతథా। అస్థిసంచయ
నంకార్యం వర్ణానామానుపూర్వశః॥క్వచిద్ద్వితీయేప్యస్థి సంచయన ము
క్తం॥వైష్ణవేచచతుర్థేదివసేప్యస్థిసంచయనంకుర్యాత్। సంధాయాం భా
ర్గవదినేచతుర్దశ్యాంత్రిజన్మసు। నాస్థ్నాం సంచయనంకుర్యాత్ కూ
ర్మరణాదినేత్। కుజవారేతథాసౌరేభార్గవేవాస్థిసంగ్రహః ॥ యదికు
ర్యాత్తులంతస్యకుటుంబస్యప్రణశ్యసంశయః। అరవారేతథాసౌరే భార్గ

శేషాస్థిసంగ్రహః। యదికుర్యాత్కులంతస్యక్షయం ప్రాప్నోత్య సంశయః॥ భృగ్వంగిరఃకుజవారేషునకుర్యాదస్థిసంచయం। యదికుర్యాత్తు మూఢాత్మా కులంతస్యవినశ్యతి॥అథవా।చతుర్థేనవమేచైవ షష్ఠేహన్యత్ర కుత్రచిత్ అస్థిసంచయనంకుర్యాద్వర్ణానామానుపూర్వశః। దశాహమధ్యేదివసే కుజభార్గవసౌరకాః। అస్థిసంచయనంకర్మ కర్తవ్యంమనురబ్రవీత్ । ఉక్తతిథిమనసృత్యవారాలాభేవారత్రయాధికారవిషయమేతత్ । అస్థిసంచయనం తూర్ధ్వం దినానాంపరికీర్తితః ॥ స్మృతిసంగ్రహే।చతుర్థహనివిప్రాణామస్థిసంచయనంభవేత్। అస్థ్నాంప్రతికృతేర్దాహాత్సద్యస్సంచయఇష్యతే। యదాపలాశపలాశైస్తైః కృత్వాప్రతికృతిందహేత్। తస్మాదస్థీనిసంచినుయాత్సద్యోఽస్థిసంచయంకుర్యాత్తు। అస్థిసంచయనంకుర్యాచ్చతుర్థేదివసేయది।వా దనసుప్రదోషానామనుపోష్యాహగౌతమః। ప్రేతభూతంతతోద్విజ్యధూపదిపాదిభిః స్వేత్।పిండరూపేణబాన్ననతత్రపూజాకార్యేత్యుక్తంభవతి॥

అస్థిసంచయనప్రయోగః ॥ అపరేద్యుస్తృతీయస్యాంపంచమ్యాగ్ం సప్తమ్యాంవాస్థీనిసంచిన్వంతియుక్తదివసేఅనిషిద్ధదివసేఅమాత్యైస్సహ। ఆజ్యంపయఃకుంభఘటాంశ్చద్వౌక్షీరసస్థిలోమంబివపర్ణశాఖాః। ఫలంచ్ఛిత్వాఅస్థిసింరక్షసూత్రైచతుర్బంసికతాబలించ॥ ఖనిత్రమిత్యేతాన్సంభారానాదాయశ్మశానదేశంగత్వా శుచౌదేశే నిధాయకర్తాస్నాత్వాచమ్యబ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాతః ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతి దేశకాలౌ సంకీర్త్య పితుః...గోత్రస్య...శర్మణఃప్రేతస్యమరణదినాదారభ్యద్వితీయే తృతీయే పంచమేసప్తమేవాహనిఅస్థిసంచయనంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య । ఉదకేక్షీరంసిక్త్వా తదుదుంబరశాఖయావికలమకుర్వన్। యంత్వమగ్నేసమదహ ఇతిపంచభిః ప్రతిమంత్రమస్థీన్యవోక్షతి। తథా.యంత్వమగ్నేసమదహ ఇత్యేతాభిః పంచభిః స్తవైః అనువిందసమస్థీనిస్వ్రతఃసమవోక్షతీతి ॥ యంత్వమగ్నేసమదహస్త్వంనిర్వాపయాపునః॥క్యాంబూరత్రజాయతాం పాకదూర్వావ్యల్కశా॥శీతికేశీతికావతిహ్లాదికే హ్లాదికావతి। మండూక్యాసుసంగమయ ఇమమగ్నిగ్ం శమయ॥శంతేధన్వన్యా ఆపశ్శముతేసంత్వనూక్యాః । శంతేసముద్రియా ఆపశ్శముతేసంతువర్ష్యాః॥శంతేస్రవంతీ స్తనువేశముతేసం

కకూహ్యాః। శంతేనీహారో వర్షతు శముపృష్వావశీయతాం ॥ ఇతిషంవభిః
ప్రతిమంత్రమస్థిన్యవోక్ష్యతి। దహనదేశాద్దక్షిణతో౽ంగారాన్నిరూహ్య తత్రోప
సమాధాయ సంపరిస్తీర్యాగ్ం సగ్ం సృత్య । స్రువేణచ సప్తాజ్యా పరిషి
చ్య॥ అవసృజపునరగ్నే పితృభ్యో యస్త ఆహుతశ్చరతి స్వధాభిః । ఆయు
ర్వసాన ఉపయాతు శేషగ్ం సంగచ్ఛతాం తనువా జాతవేదస్స్వాహా। అగ్నయే
జాతవేదస ఇదం ॥ సంగచ్ఛస్వ పితృభిస్సగ్ం స్వధాభిస్సమిష్టాపూర్తేన పరమే
వ్యోమన్। యత్రభూమ్యై వృణసే తత్ర గచ్ఛ తత్ర త్వా దేవస్సవితా దధాతు
స్వాహా। సవిత్ర ఇదం॥ యత్తే కృష్ణశ్శకున ఆతుతోద పిపీలస్సర్ప ఉతవా శ్వాప
దః। అగ్నిష్టద్విశ్వాదనృణంకృణోతు సోమశ్చ యో బ్రాహ్మణా ఆవివేశ
స్వాహా। అగ్నిసోమాభ్యామిదం॥ ఇతి సప్తభిః స్రువాహుతీర్హుత్వా । స్రువమాజ్య
స్థాలీంచాగ్నౌ ప్రహరతి । తతః పంచ స్త్రియః పంచభిః కుంభైరప ఆసిచ్య
స్వాహోక్షితమస్థిన్యవోక్షంతి। అగ్నించ శమయతి । యస్యాం పునః ప్రజనో న
సంభవతి। తథావిధా అయుజః స్త్రియస్సంచిన్వంతి। తాసామేకా సవ్య హ
స్తేనీలలోహితసూత్రాభ్యాం బృహతీఫలమాబధ్య సవ్యేన పదాశ్మ సవ్యేన
స్వకమాదాయ సవ్యేనహస్తేన॥ ఉత్తిష్ఠాత స్తనువగ్ం సంభరస్వ మేహగాత్రమవ
హామా శరీరం। యత్రభూమ్యై వృణసే తత్ర గచ్ఛ తత్ర త్వా దేవస్సవితా దధాతు
దక్షిణశ్శిరసశ్చాస్థీన్యాదాయ నిశ్ఛిద్రం కుంభే నిదధాతి॥ ఏవం ద్వితీయా బంధనా
దికృత్వా। ఇదంత ఏకం। అంసాభ్యాం బాహుభ్యాం చాదాయ పూర్వవన్నిద
ధాతి॥ పరఊత ఏకం। తృతీయా పార్శ్వాభ్యాం శ్రోణిభ్యాంచ॥ అథ చతుర్థీ
తృతీయేన జ్యోతిషా సంవిశస్వ । ఊరుభ్యాం జంఘాభ్యాంచ । అథ పంచమీ
సంవేశన స్తనువై చారురేధి ప్రియో దేవానాం పరమే సధస్థే। పద్భ్యాగ్ం సవా
వతాయ పూర్వవన్నిదధాతి। ఏకమేవాయుజాకారం పునః పునస్స మంత్రకం
సంచిన్వతి। తథా అయుజః స్త్రియః సంభవంత్యస్తథా సంచిన్వంతి। యావ
దస్థీని మంత్రాణామభ్యాసః । సుష్టుసిరవశేషస్య సర్వాణీత్యుదాహ్యత్యస్థీని సం
చింత్య। అత్ర దక్షిణశ్శిరసే వేతి వా శబ్దస్సముచ్చయార్థే ద్రష్టవ్యః। సర్వత్రైవ
స్థాభిః సహా వ్యాసగ్ం హాత్మశరీరాకృతం కృత్వా త్రీన్పలాశాన్ దా, యాభ్యజ్య
స్నాపయిత్వా వైదికాయాం చతుష్పాదవర్గాంస్సిధాయ మధ్యే ప్రేత రాజాయ।
ఉత్తరస్మిన్నవాసిభ్యః ప్రేతస్య దక్షిణతః ప్రేతేభ్యః । ఆసనముపస్తృణాతి।

గంధా ఉపతిష్ఠంతు। అక్షతా ఉపతిష్ఠంతు ॥ పుష్పాణ్యుపతిష్ఠంతు। కంటకా
దినివారణార్థంపాదుకేఉపతిష్ఠేతాం। వర్షాతపనివారణార్థం ఛత్రముప
తిష్ఠతు । శ్మశానదేశేసర్వతోలాజాన్ప్రకీర్యసర్వోపహారైరన్నాపూపసూ
పాద్యైఃపిండత్రయంకృత్వాగ్రతస్తేభ్యఏకైకంపిండమున్నయేత్। ముఖ్యప్రేత
రాజాయఏషపిండఉపతిష్ఠతు ॥ ఉత్తరతరఃశ్మశానవాసిభ్యః ఏషపిండ ఉ
పతిష్ఠతు। ప్రేతస్యదక్షిణతస్తత్సఖిభ్యఃఏషపిండఉపతిష్ఠతు । సంవర్తః। ఏక
శ్మశానవాసిభ్యఃప్రేతాన్నైనతమధ్యమః। తత్సఖిభ్యోపరఃపిండఃప్రమాదక్ష్య
రకాంజలిః॥ ఇతిపిండత్రయందత్వాసర్వేభ్యఃశ్మశాన వాసిభ్యోనేభ్యః ఇ
మంబలిందదామి। ఉదకుంభంనిధాయ।అత్రస్నాహి।అత్రపిబ । అత్రభుం
క్ష్వ॥ యస్యైవంయస్త్వకుర్యాణశ్చినాప్రేతబలిం నరః। ప్రేతాస్తత్ర పిండ
మిచ్ఛంతి సపుత్రపశుబాంధవం। స్మరణాదిదంకర్తవ్యమేవ।తతః అస్థికుంభ
మాదాయ । ఉత్తిష్ఠప్రేతప్రమదాకస్య్యాయుష్యపరిమేహ్యేనః । యమేన
యమ్యాసంవిధానోత్తమంనాకమధిరోహేమం శమ్యాఃపలాశమూలేవా ఉ
ద్ధృత్యావోక్ష్యదక్షిణాగ్రాన్దర్భానాస్తీర్యతేషుతూష్ణీమస్థికుంభం నిధా
యాపరేణకుంభంత్రిస్సకృత్సుఃఖా త్వేత్యాదిపూర్వవత్కరోతిస్నానాంతం ॥
మృదాస్నానంవికల్పేన । ఏతదంతమాహితాగ్నేరప్రస్యానారబ్ధదర్శపూ
ర్ణమాసస్య। ఆరబ్ధపూర్ణమాసస్యతునివపనంకర్తవ్యం । తదపివైకల్పికమితి
కేచిత్।క్రియతేచేత్పంచమదివసఏవకర్తవ్యం॥—॥ అథాస్థినివపనం ॥ అథా
తోమావిర్యజ్ఞమయంనివపనం। తస్యప్రయోగః।యస్మిన్నహనిసంచయనం
కృతంతస్మిన్నహనికర్తాప్రాణానాయమ్యప్రాచీనావీతిపితుర్గోత్రస్యశర్మ
ణఃప్రేతస్యఅనంతలోకప్రాప్త్యర్థంఅస్థినివపనంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య సమె
భూవిభాగేఉద్ధృత్యావోక్ష్యఓషధీరుద్ధృత్యసర్వావోక్ష్యసికతాన్యుప్య - త
దాదిభిఃపరిభుత్యదక్షిణాగ్రాన్దర్భాంత్సంస్తీర్యతేషువాగ్యతోనన్వీక్ష్య మా
గోదక్షిణాభిముఖోభూత్వా పృథివ్యాస్త్వాఅహిత్వా అపామోష ధీనాగం
రసేవస్యేలోకనివపామినారాయణశర్మన్నితిఅస్థీనినివపతి) సంబుద్ధ్యానా
మగ్రహణం। ఏవంకృతేఅనంతలోకోభవతి । కుంభనిధానాదిస్నానాంతం
పూర్వవత్కృత్వాఉత్తిష్ఠప్రేతేహిత్యస్త్రాద్యమావిర్యజ్ఞీయంనివపనం । తస్యా
పరోక్షత్వాది సంచూనమాస్నానాదిత్యేకఃపక్షః । ఉపదేశస్తుకుంభనిధా

గ్రాం తేనివపనం కృత్వా తతః కప్యాలాదిసమానమిత్య [illegible] వచనాద విశేష
ఇతి వ్యాహుః । తతస్తూష్ణీం స్నానం వచనాదితి ॥ పునర్దహనప్రయోగః ॥
అథ పునర్దహనస్య ప్రయోగో వక్ష్యతే । స చ సోమయాజినోఽన్యస్య సోమయాజీ
చేన్మృతః ముద్ధృత్య పునరస్థిదహనం కుర్యాత్ । తదపి వైకల్పికమితి కేచిత్ । సం
చయనదినాచ్చతుర్థే దహనం కర్తవ్యం । పూర్వేద్యురగ్నిహోత్రం హవనీయం ।
కృష్ణాజినగ్రంథిమన్యం దృషదుపలే చ సహ [illegible] యుః । పాదసమ్మితం కుర్యుః
కేచిత్తేషాం పాదసమ్మితం నేచ్ఛంతి । అస్థిసంచయనానంతరం అతఏవ శ్మశానస
కాదగ్నిమానీయ దహనవదేవ కాలం జోషయిత్వా శ్మశానే [illegible] దక్షిణ
తో సర్వత్ర [illegible] రాత్రిప్రజ్వలనమేత [illegible] పూర్వేద్యుః [illegible]
హ్యా పునర్దహనం కుర్యాత్ ॥ [illegible]
సంకీర్ణే పితు [illegible] త్రస్య శర్మ [illegible] తస్య పునర్దహన [illegible]
పునర్దహన దేశం పలాశశాఖయా [illegible] సంప్రోక్ష్య [illegible] కృత్వా [illegible]
హిరణ్యశకలం నిధాయ దక్షిణాగ్రైర్దర్భైః స్తృణాతి [illegible]
చిత్వా తత్రాగ్నిం నిధాయ పరిస్తీర్య చితేః పశ్చాద్దక్షిణాగ్రైః [illegible]
గ్ స్తీర్య తేషు కృష్ణాజినం దక్షిణాగ్రీవముత్తరలోమాస్తీర్య [illegible]
[illegible] న్యాసం నిధాయ తత్ర దృషదం నిధాయ దృషదుపలే [illegible]
సర్వమస్థీన్యాదాయ [illegible] దృషది నిధాయ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] సంహాయ్య [illegible] త్వాగ్నిహోత్ర హవనీయ
మవధాయ । అస్మాత్త్వమధిజాతోఽస్యయం త్వదధిజాయతాం । అగ్నయే వై
శ్వానరాయ సువర్గాయ లోకాయ స్వాహా । [illegible] । అగ్నయే వైశ్వా
నరాయ సువర్గాయ లోకాయేదం [illegible] ద్ధం । [illegible]
త్రహవనీం కృష్ణాజినగ్రంథిమన్యం దృషదుపలే చాన్వహరేయుః [illegible]
మేన సోమయాజినః । లోష్టచయనం [illegible] చితారూఢ [illegible]
[illegible] స్యాత్ । తస్య లోష్టచయనం తదా నివపనం పునర్దహనే న భవతః ।
సంచయనం కృత్వా శమీపలాశశాఖయోరేకత్ర నిధాయ స్నానాంతం కృత్వా
లోష్టచయనకాలపర్యంతం అస్థిసంరక్షణం కుర్యాత్ । [illegible] త్రత్ర [illegible]
మః । సోమయాజిపత్న్యా అపి నివపనాంతం పునర్దహనమస్త్రీతి కేచిత్ ।
అగ్నిచిత్పక్షే చేల్లోష్టచయనమపి కర్తవ్యం । [illegible] ॥ యది

స్నానాన్తే సుగతస్నాయత్ ధస్త్రాపోక్ష్య తాక్షీకారయేత్ ఆవృత్య అయంగౌ
మోగబుబుత్ర్యయాఇతిమంత్రేణ ధస్త్రనిసనవాం ప్రక్షమధిత్వేప్యావ రోహ్యా
థాయపరిస్తీర్య అశ్మాంసంసృత్య, పరిషిచ్యాపాలయాధూర్భృభూరాపస్వా
హాప్రహోత్రిజనాష్టాక్షత్రయంసర్వప్రాయశ్చిత్తంచవాలశ్వేతధాతంత్రం ప్ర
యోజయేత్ ॥——॥ గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణప్రకారః ॥ అంతర్దశాహేచా
స్థ్యస్థిగంగాయాంక్షిప్యతేయది। గంగామరణవత్తుల్యంతస్యేత్యాహ ఋషిః
థాః। కావేరీతుంగభద్రాచకృష్ణవేణీచగౌతమీ। భాగీరథీతివిఖ్యాతాః పం
చగంగాః ప్రకీర్తితాః। త్రిమత్స్యాఖ్యాహానద్యో గోదావేర్యాద జాహ్నవీ
నర్మదాకావేరీచన్ద్రకాగంగాఇతిహాకీర్తితాః। అథాంతర్దశాహస్యాన్తే
త్స్థాంగంగాజలేప్రక్షేపణంకుర్యాత్। అంతర్దశాహేగురుశుక్రవారాద్యా
గతోపానసంతతి అస్థీన్యాదాయగంగాతీరేసంస్థాప్యకర్తా స్నాత్వా చవ్య
అస్థీన్యపి కేశవాదినామభిర్ద్వాదశవారంమజ్జయిత్వాపునః తీరే సంస్థాప్య ద్రా
త్వాశ్వరసుజ్ఞాతిః ప్రాణానాయమ్యప్రాచీనావీతిదేశకాలౌసంకీర్త్య పిత్రు
ప్రేతస్యకర్మణః ప్రీత్యర్థంగంగాజలేస్థినిక్షేపణంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య। గాయ
త్ర్యాప్రతిమంత్రైః ప్రతివిభక్తితేనపంచగవ్యేన అస్థీని స్నాపయిత్వాశుద్ధదేశే మృద
మాదాయనరాకృతింకృత్వాత్రదక్షిణాగ్రాన్దర్భానాస్తీర్య తిలానప
కీర్యతత్రాస్థీనినిధాయతేషు హిరణ్యరూపస్యేతి హిరణ్యంశకలం నిధాయ
మధువాతా ఇత్యృచేనమధుతుక్రమసీత్యాజ్యం తిలోసీతి తిలాన్ గాయ
త్ర్యా శర్కరాం దధిక్రావ్ణఇతి దధి ॥ ఆప్యాయస్వేతిక్షీరం దేవ
స్యత్వేతికుశోదకంచదత్వామత్తికయానరాకృతింకృత్వాతేనాస్థీని
నిధాయతత్సర్వంగృహీత్వా. గంగాజలంప్రవిశ్య భూతలపర్యంతం నిమజ్జ
నమోస్తుధర్మరాజాయ ఇత్యుక్త్వా పృథివీంగచ్ఛాంతరి
క్షంగచ్ఛదివంగచ్ఛదిశోగచ్ఛసువర్గచ్ఛదిశోగచ్ఛదివంగచ్ఛాంతరిక్షంగచ్ఛపృథి
వీంగచ్ఛాపోవాగచ్ఛయదితత్రతేపాతమోనధీషుప్రతితిష్ఠాశరీరైః ॥ ఇతిజ
త్వాపసవరిధాయ అంతర్దశాహేతుపిండమేవనిర్వపేదితి ॥ తదూర్ధ్వ
శపదిన్॥ అస్థీన్యాదాయతీరేవైస్నాపయిత్వాయథావిధి। అస్థీనిమజ్జయిత్వా
తనామభిఃకేశవాదిభిః । ద్వాత్రింశద్భిరథ్యసుజ్ఞాతః తతస్సంకల్ప్యవాచయేత్
ప్రాచీనావీతిభూత్వాప్రాణానాయమ్యసవ్యేనదక్షిణాభిముఖోభూత్వా

ప్రేతపూర్వకం। పితుర్గోత్రస్యశర్మణో శేయాక్షీణివిముక్తయే । నిత్యహో
మాదిత్యస్యాగ్నిదివాపరతపస్య్పశేత్ । అగ్నినిమంతగన్యాన విధివన్నిరేనరః
కల్పయిత్వాతతస్తానాక్షీంన్యుదయాదాయుపత్రకే । దక్షిణాగ్రాంస్త్రీకాద
ర్భాంస్తిలాన్త్రవినిక్షిపేత్ । తతస్తిలనివినిక్షిప్యహోరశ్యకకంతథా (మధునా
సంతిలాన్త్రైవమధుంధంచదధిపయస్తథా। తథాఘృతోదకంచైవ తత్తస్మింస్త్రి
కహాన్ని పేత్ప్రుదారిథానయబాక్షీనిహస్తాభ్యాంపరిగృహ్యచ। పతేనమ్యా
సాభాగేతస్యతత్ఫలకాంక్షయా। నమోస్తుధమరాజాయ నక్షత్రేభ్య
క్షిపేత్ । తిర్యక్పృథివ్యాంగత్వాతీర్థదివాభ్యాం వెపిద్బుధః ।(క్షిరస్మైన తతి
స్వ్రుద్ధంకృత్వాపిండద్వయంనిర్వపేత్ । ప్రహితవశా మసవస్రుద్ధంపిండమవ
నిక్షిపేత్ । ఇతిపూర్ణపాత్రక్రమః॥ ఇతిగంగాంభస్యస్థినిక్షేపప్రకారః ॥ దశా
హంతంత్రిదినేషుసమాపనంఆహితాగ్న్యనాహితాగ్న్యోః ।(అనాహి
తాగ్నేర్దశకమహాని అమానాత్ర్యం యదిస్యాత్తథా ఏకాదశ్యాహస్యైవస
పిండీకరణంకృత్వాపిండపితృయజ్ఞంకుర్యాత్॥వసిష్ఠః ।(ప్రథమాశ్యామా
నాస్యామృతాహాద్దశమహాని । సపిండీకరణంతత్ర కుర్యాదేవ సుతో
దశా) దశమహానిఏకాదశేహన్యపరాః ॥ సాపిండ్యైనైవపితరిపైతృకంపర
మాస్థితే ఆహితాగ్నిస్సినీవాల్యాంపితృయజ్ఞప్రవర్తనే। గాలవః సాగ్నిక
స్యదాకతార్శస్త్రిరాత్రేనాస్తిమాసస్యవేత్ । ద్వాదశాహేతదాకార్యం సపిం
డీకరణంనరైః । యదిస్యేత్తాహితాగ్నిః కదాచనాహితాగ్నిః తదాత్రి
పక్షఏవసాపింద్యంకుర్యాత్॥సుమంతుః క్షేత్రేత్తాహితాగ్నిస్సాన్యమా
నిగ్నిర్యానాభవేత్(సపిండీకరణంతస్యకుర్యాత్పక్షే తృతీయకే) । అక్షిప్రపక్షే
అనుష్ఠానక్రమః (ఏకాదశేహన్యాద్యమాసికం వృషోత్సర్జనపర్యగస్యా
దివ్యగ్రుద్ధానికృత్వా ఊనమాసికమయనే, కృత్వా ద్వితీయమాసికా
నారూప్యవక్షికాదిన్యత్రయోదశ మాసికాన్యపకృష్యకృత్వాత్రిపక్షేనుకూలగి
తేసాపింద్యంకుర్యాత్॥ అథఅనుపనీతసంస్కారముచ్యతే ॥ అసద్విజ
స్యబాలస్యదహనంకుర్యాత్ । అనుంబాలంఖననేనసగసంస్కారిత్యప్యశిత్సంక
ల్పకుహాదశేవటంఖాత్వావస్త్రేతిలాస్యకీర్యదక్షిణాగ్రా దర్భాస్తీ
ర్యతూష్ణీం జనకతత్యాదియమరాజాభివందిత్వాతదంతం యమునా
ధాంగాంగకూపః ప్రకేతుసేత్యాని తాగ్నిదేవాపిద్భ్య వేత్యాతదంతం

వరణం యమసూక్తం మనసాస్మరన్ మృతం బాలం ఘృతాభ్యక్తం తస్మిన్స్నా
వ ౦పశ్రీ వేస నిక్షిప్య ప్రాగ్సుఖీగతం పూరయిత్వాలోష్ఠ ముద్ధృత్య పరిత్య
జ్య స్నాత్వా గృహం గచ్ఛేత్ । సర్వత్ర ఖనన పిండదానోదక క్రియా న సంతి । నా
రాయణబలి రేవ కర్తవ్యః । తథా । (ఊనద్వివార్షికం ప్రే)తం ఘృతాక్తం ని
ఖనేద్భువి । యమగాథాం గాయమానో యమసూక్తమనుస్మరన్ । యోగస్థే
తి యమగాథా స్యాద్యమసూక్తం ప్రకీర్తితమ్ । అరణ్యే కాష్ఠవ త్త్యక్త్వా క్ష
పేత్ త్ర్యహ మేవ తు । నాస్య కార్యోఽగ్నిసంస్కారో నాపి కార్యోదక క్రియా
అనుపనీత దహన సంస్కార క్రమః ॥ తృతీయవర్ష ప్రభృత్యనుపనయనా
త్ప్రాక్ మృతానాం బాలానాం ప్రమత్తానాం దహనం కుర్యాత్ । అగ్నయే వై
శ్వానరాయ సువర్గాయ లోకాయ స్వాహా । ఇతి మంత్రేణ దహనమేవ కు
ర్యాత్ । ఉత్తపనేన లౌకికాగ్నినా వా । అస్మాత్త్వమధిజాతోఽసి త్వదయం జా
యతాం । అగ్నయే వైశ్వానరాయ సువర్గాయ లోకాయ స్వాహా । ఇతి
మంత్రేణ దహనమేవ కుర్యాత్ । దగ్ధ్వా స్మృత దేశే ఉదకం పిండదానం చ కు
ర్యాత్ । అక్ష్మశానాదనువ్రజ్య ఇతరో జ్ఞాతిభిర్వృతః । యమసూక్తం తథా గా
థాం జపన్ లౌకికాగ్నినా । స దగ్ధవ్యః ఉపేతశ్చేదాహితాగ్న్యావృదర్థ
వత్ । సూక్ష్మమేవోదకం దద్యాదూర్ధ్వం సంస్కార మేవ చ । సర్వేషాం కృత
చూడానాం అన్యత్రాపి చ యాద్వయం । (అసంస్కృతా)నాం భూమౌ పిండం
సంస్కృతానాం చ కుశే ష్వేవ స్మృతానాం చ స్మరణాత్ । అగ్నిసంస్కారోదక పిండ
క్రియా రోహః సహావా ప్రవృత్తిః సహావా నివృత్తిరితి బోద్ధవ్యం ॥ అథ సూతకని
ర్ణయః యావన్న ఛిద్యతే నాళం తావన్నాప్నోతి సూతకం ॥ ఛిన్నే నాళే
తతః పశ్చాత్ సూతకం తు విధీయతే । జీవన్ జాతో యది శిశు మృతశ్చేత్ సద్య
ఏవ వా । సూతకం సకలం మాతుః పిత్రాదీనాం త్రిరాత్రకం । జాతస్య శిశో
ర్నాభి చ్ఛేదాత్పూర్వం మరణే మాతుర్దశాహం సూతకం పిత్రాదీనాం సపిం
డానాం త్రిరాత్రం । మృతప్రసవే నాభి ఛేదాదూర్ధ్వం మరణేఽపి సర్వేషాం
దశరాత్రం సూతకం భవతి । గర్భే యది విపత్తిః స్యాద్దశాహం సూతకం భవేత్
అంతర్దశాహే జాతస్య శిశోర్నిష్క్రమణం యది । సూతకే నైవ శుద్ధిః స్యాత్పి
త్రోః శేషాత్ సంప్రవిశేత్ । దశాహాభ్యంతరే బాలః కదాచిన్మ్రియతే యది । శా
వాశౌచం న కర్తవ్యం సూత్యాశౌచేన శుధ్యతి । ఇదం పిత్రాది సర్వ పిండానాం

సమానం। మాతాపితృసోదరభ్రాతృవిషయే విశేషః। (ప్రాక్సూను కరణా
త్సద్యః ఏకాహం దన్తజన్మనః। చూడాయాస్త్రిదినం ప్రోక్తం తథాగ్న్యుద
కమాత్రకాత్)। త్రిరాత్రిరాత్రమేవ। నామ్నా దన్తోద్గమాచ్చౌలాదుపనీతే
దశాహః క్రమాత్। సద్యః శౌచమహస్త్రీణ్యాహ్నానియుతాగ్న్యుదకః పరాః (యత్ర
మాత్రమాతాపితృగ్రహణం తత్ర సోదరభ్రాతౄణామపి గ్రహణం। (ఆ
దన్తజన్మనస్సద్యః ఆచూడాన్నైశికీ స్మృతా। త్రిరాత్రమావ్రతాదేశాద్దశరా
త్రమతః పరం। అగ్నిసంస్కార ప్రభృత్యుపనయనపర్యన్తం మాతాపితృసోదర
భ్రాతృసర్వపిండానాం త్రిరాత్రమేవ)॥ కన్యావిషయే। ప్రత్తాప్రత్తాసు యోషి
త్సు సంస్కృతా సంస్కృతాసు చ మాతాపిత్రోస్త్రిరాత్రం స్యాదితరే
షాం యథావిధి। ఇతరేషాం సపిండానాం మహస్త్వదత్తకన్యాస్వేకాహస్స్య
త్రావిధిః (ఉపనయనప్రభృతి సర్వేషాం సపిండానాం దశరాత్రమేవ। సమానోద
కానాం త్రిరాత్రం। దశాహేన సపిండాస్తు శుధ్యన్తి ప్రేతసూతకే। త్రిరాత్రేణ
సకుల్యాస్తు స్నాత్వా శుధ్యన్తి గోత్రజాః। [redacted]తు పురుషే సప్తమే వినివ
ర్తతే। సమానోదకభావస్తు జన్మనామ్నోరవేదనే। సన్నిధావేష యోక
ల్పః శావాశౌచస్య కీర్తితః। అసన్నిధానేన స్నానమేవ విధిః సంబంధిబాంధవైః
అన్యదేశే మృతం జ్ఞాతిం శ్రుత్వా పుత్రస్య జన్మనా। (అనిర్గతదశా
హం తు శేషాహోభిః శుధ్యతి। అతీతే తు త్రిరాత్రం స్యాత్ షాణ్మాసా
త్పక్షిణీ భవేత్। అహస్తు నవమాదర్వాగూర్ధ్వం స్నానేన శుధ్యతి। ఇదం స
న్నిహితదేశమృతజ్ఞాతివిషయం॥ దేశాన్తరమృతే బాలే దేశాన్తరస్థితే ప్య
థక్పిండే వసంస్థితే సద్యః స్నానం జలమప్యస్య సద్య ఏవ విశుధ్యతి। మహానద్యంతరం యత్ర
త్ర గిరిర్వా వ్యవధాయకః। వాచో యత్ర విభిద్యన్తే తద్దేశాన్తరముచ్యతే। మా
తాపితృవిషయే॥ పితరౌ చేన్మృతౌ స్యాతాం విదేశస్థోపి పుత్రకః।
శ్రుత్వా తద్దినమారభ్య దశాహం సూతకీ భవేత్। మరణాశౌచ యుక్తో భవే
దిత్యర్థః। అత్ర కేచిద్వ్యాఖ్యాతం కృత్స్నస్య త్రతమా ధ్యాయామిశ్చ
షాదవ్యాః। తస్యదశరాత్రమధ్యే తు మాతా చేత్ పుత్రస్యాపిత
శేషేణైవ సపిండాంతరవచ్ఛుద్ధిరితి। మహాగురునిపాతే తు ఆర్ద్రవస్త్రో
పవీనా। అతీతే ద్వాదశాహే వ్యం ప్రేతకార్యం యథావిధి। అతీతే
ర్షాన్తం చిరకాలాదూర్ధ్వం ప్రేతకార్యం ... దినే ... |

సిద్ధంత దేశత్వనః సంస్కారం కర్తుం పుత్రస్య తదానీం సంస్కారదా
శౌచస్యాశౌచం నియమేషు సమర్థతత్త్వాగృహీతాశౌచస్య ద్రష్టవ్యం॥
సాపిండ్యమాతృపితృయోః పితృపత్న్యామతీతాయాం మాతృపక్షం ద్విజో
త్తమః॥ సంవత్సరే వ్యతీతే తు త్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్ మాతృకల్పవ్యతీతం చేత్స్యా
స్నాత్వైవ నాపాతకం॥ యథాధికృత్య వ్యాప్తకం శౌచం కుర్యాత్స్నానమాత్రకం॥ కాలా
కాలేన మృత్స్నాపాతకం తు యథావదేత్। కాలేన కుర్యాత్ స్నానాని నరః సూతకే
కాలాంతరేఽధి। సమానాశౌచసంపాతే ప్రథమేన సమాపయేత్। అంతరా
జన్మమరణే శేషాహోభిర్విశుధ్యతి॥ రాత్రిశేషే ద్వ్యహాచ్ఛుద్ధిర్యామ
శేషే శుచిస్త్ర్యహాత్॥ మాతర్యగ్రే ప్రమీతాయాం మతుశ్చేన్మ్రియతే పితా।
పితుశ్శేషేణ శుద్ధిస్స్యాన్మాతుః కుర్యాత్తు పక్షిణీం॥ అనగ్నిమత ఉత్క్రాంతే
సాగ్నేస్సంస్కారకర్మణి॥ శుద్ధిసంచయనం దాహాన్మృతాహస్తు యథావి
ధి॥ అనగ్నిమత ఉత్క్రాంతే రాశౌచం తు ద్విజాతిషు॥ దాహాదగ్నిమతో వి
ద్యాద్విదేశస్థే మృతే సతి॥ విదేశస్థే మృతే యుక్తవ్విధినా నైవ సంస్కృతిః॥ త
త్రాదీనాం తు సంధ్యాదికర్మలోపో న విద్యతే। అహితాగ్నేస్తు విధివ ద్దా
హాంతం నాస్తి చేత్తదా॥ ఆశౌచగ్రహణం నాస్తి దాహాద్యాశౌచమిష్యతే।
(అహితాగ్నేస్తు దహనాద్దాహాశౌచమిష్యతే)। అనాహితాగ్నేర్మరణా
త్ప్రభృతి దాహాద్యదాభవేత్॥ అశౌచేష్వతీతమానేచ తత్పుత్రేణవిశుద్ధ్య
తి॥ గతే త్వాశౌచదినే పునర్దాహో యదా భవేత్। మరణాదిగృహీతస్య
త్రిరాత్రాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే। అగృహీతస్య పుత్రస్య సంపూర్ణాశౌచమేవహి॥
దుర్మృతానాం ద్విజాతీనాం దశాహంతు బహిస్తథా। నశుద్ధిర్నైవ చాశౌ
చం శుద్ధిం బ్రూయాత్ప్రధానం మతి॥ తదాదిభోజకం పిండయూశౌచం ప్రథమే
వ తు। అశౌచే తు ధనే పునర్దాహక్రియాంయది। తత్పక్షే తత్రైవ శు
ద్ధిస్స్యాదతీతేన సూతకం భవేత్। దశాహాదియథావర్ణం విప్రో రాశౌచమాచ
రేత్॥ సపిండానాం త్రిరాత్రంస్యాదిత్యేవా బృహస్పతిర్వ్రజాపతిః॥ ప్ర
హితవృకః పుత్రః ఔర్ధ్వదైహికమాచరేత్। యదికర్మమశక్తశ్చే దా
శౌచనియమాస్థితః। అవర్షాహాదర్వాంవాయదా కార్యమష్టరాత్రి
రాత్రం సమతిక్రమ్యశౌచం కుర్యాద్యథావిధి। దాహాకస్యైకదాశౌచమితరే
షాంన విద్యతే॥ అశౌచాంతరకృత్యం॥ దేవలః॥ అశౌచేనిగతేషు

ర్యాద్వ్యహమార్జనలేపనే । సహసాజలమాప్లుత్య శుద్ధ్యేత్సద్యోహిబ్రాహ్మ
ణాః। ఆశౌచస్యకృతేత్యాగశేషకర్మసమాచరేత్॥ ఆశౌచమధ్యేయదిమా
హుర్మాస్య॥ తథయుత్రదశాహానికాంతస్యాన్నంనభుజ్యతే । దానంప్రతిగ్ర
హోహోమస్స్వాధ్యాయశ్చనివర్తతే।స్వాధ్యాయజపహోమాదీనాశౌ
చేవర్జయేత్తదా।సంధ్యాంతుమనసాకుర్యాదర్ఘ్యమాత్రంసమంత్రకం।సూ
తకేమృతకేచైవసంధ్యాకర్మసమాచరేత్ । మనసోచ్చారయేన్మంత్రాన్
ప్రాణాయామమృతేద్విజః । సంగ్రహేవ్యాసః।సూతకే-మృతకే-చాపిన
విత్యాగ్నిహోత్రంజుహుయాత్ । నగాయత్రీంజపేద్ధీమాన్కుర్యాత్సంధ్యాముపస్థి
తం ॥ దశాహాద్యపవాదస్తుదశరాత్రాదయోగినాం। త్రిరాత్రపక్షిణ్యేకా
హస్సద్యశ్చాద్యప్రకీర్తితః॥ అనేకాశౌచసన్నిపాతే ॥ ॥ అశౌచపాకమాప
పాదమాహ॥ స్యాశౌచకాలతస్సర్వసూతికాజనకోగ్నిదః । శుద్ధేరన్నను
యోగేపినపూర్వాశౌచశేషతఇతి।అథయోగేఅన్యానాంపరస్పరసన్నిపాతేపి
సూతికాజనకంఅగ్నిదశ్చ స్వజ్ఞాత్యాశౌచకాలతఏవశుద్ధ్యేరన్ నపూ
ర్వాశౌచకాలశేషేణ అత్రతుశబ్దోగ్నిదవిషయే వక్ష్యమాణవిశేష ద్యోత
కః । ఏతదుక్తంభవతి । జాతస్యాశుచమానే యది స్వస్యాశుచిత్వే
పతితదామాతుః సూతకాదేవశుద్ధిః। పితుర్దశాహేనైవ । అన్య
పతనమానేతస్మిన్నద్యదాహేకృతేసతి దాహకస్య దాహాది దశాహేనైవ
శుద్ధిః నపూర్వాశౌచశేషేణ। పూర్వాశౌచస్యశావస్యసూతకస్యవాకాల
శేషేణశుద్ధిరన్యేషామిత్యర్థః॥తథాచశాదశ్చే।జననమరణయోస్సన్నిపాతేజ
ననమరణయోరన్యతరస్మిన్వర్తమానేయద్యన్యత్స్యాత్తతస్తుదాతాపి
దశాహమశౌచం । వసిష్ఠోదాంతరపూర్వకాలేనైవశుద్ధిః।నాపిలాస
కేనాపిగురుతరణ।తథాచబోధాయనః।జననమరణయోస్సన్నిపాతేజననే
మాతాపిత్రోర్దశాహమాశౌచం॥స్మృత్యంతరేచ॥ మాతాపిత్రోస్తు
నైవజననేతస్యాధిసన్నిధ । స్యాశౌచపగమేనైవశుద్ధిస్స్యాన్నాన్యస్యకాలతః
పతత్సు॥ మృతాశౌచనిమిత్తేత్యా॥నిర్వృత్తే।దశాహసంవరణంతే॥
దశాహేదశమాసాద్దాహకస్య।దాహకస్యాపిశేషమాహ । మిత్రనస్యాంతే
రానేకాశుద్ధ్యేత్పూర్వాశౌచతస్సుఏః । పితరౌచేద్దహేత్పుత్రదశాహాచ్ఛుద్ధి
రస్యతతి ॥ ప్రకరణాంతరవ్యాఖ్యానికృత్యేష్టిరిత్యుక్తవిషయమింకంటిత్

ద్ధ్యాత దాశౌచమధ్యే భూయో౽పిప్రసవాన్తరంస్యాత్ ద్వితీయే బహూనాం స్యాద
ద్ధ్యాఙ్గిరాః పూర్వాశౌచేనతత్రశుద్ధిర్భవతి॥ తత్రపూర్వాశౌచమధ్యేపరో
స్పదః ప్రసవబహరా దద్యాచ్చేద్దశాహేనైవశుద్ధిర్భవతి। తదాహ నారదః।
అన్తర్దశాహేచేత్స్యాత్పునః ప్రేతస్యసంసృతిః। తస్మాచ్ఛుద్ధిః పూర్వ
శేషాహేనోద్దిష్టంయథోదితం॥ మరీచిశ్చ॥ దశాహస్యావసానే తస్యైక తం
తుర్తైక్యవిశేషతః। పూర్వస్యైవసమాప్తౌ తు తోయంపిండం ద్వితీయకం
తోయంపిండమితిస్యాయినో భూతాశౌచోపలక్షణం। తత్రాశౌచస్యపిం
డోదకదానస్యపూర్వేణసమాపనేప్యేకోద్దిష్టంయథోదితమితి నారదస్మర
ణాద్వ్యధావితమాభవతి। ఏకాదశేహ్న్యాద్యాన్యేకోద్దిష్టం విధీయతే।
అన్యమేకాదశేహ్నిత్యాదిస్మృత్యుక్తమత్రదశాహ ఏకోద్దిష్టం భవ
తీత్యర్థః॥ అంగిరాశ్చ॥ దశాహకస్యదశాహేతు శవదాహం చరేద్యది।
పూర్వేణైవవిశుద్ధిస్స్యాత్ప్రేతోన్యస్త్విహసాధ్యచేత్॥ సంవర్తః॥ పూర్వేకర్తా
శాహే మృతశ్చేద్ద్విహీత్పునః। పూర్వేణైవవిశుద్ధిస్స్యాత్ప్రేతో౽న్యస్త్విహసా
ధ్యచేత్॥ ఉదకదానవత్పిండదానమపియావదాశౌచంకార్యం॥ తదాహవిష్ణుః॥
యావదాశౌచంతావత్ప్రేతస్యోదకంపిండంచదద్యురితి। పరాశరోపి॥ బ్రాహ్మ
ణేదశపిండాస్స్యుః క్షత్రియే ద్వాదశస్మృతాః। వైశ్యే పంచదశప్రోక్తాశ్శూద్రే
త్రింశత్ప్రకీర్తితాః॥ నచయావదాశౌచమితివచనాదాశౌచపాతేసపిణ్డసం
కోచోపిస్యాదితిశంకనీయం। అశౌచస్యతుసంప్రసేపిండాన్నదద్యాద్దత్తైవ
శుచిశౌచాతపవచనాత్॥ అనాథశవసంస్కారే॥ పరాశరః॥ ప్రేతస్పర్శనసంస్కా
రేబ్రాహ్మణో నైవదూష్యతి। వోఢాచైవాగ్నిదాతాచసద్యస్స్నాత్వావిశు
ధ్యతి॥ ఏతదనాథబ్రాహ్మణవిషయం॥ ధనలోభాదినా శ్రోత్రియబ్రాహ్మణని
ర్హారణంకుర్వతో సపిండస్యాశౌచమస్తి। తథాచమనుః। అసపిండంద్విజం
ప్రేతంవిప్రో నిర్హృత్యబంధువత్। విశుధ్యతిత్రిరాత్రేణ మాతురాప్తాశ్చ
బాంధవాః॥ నిర్హారణసంస్కారే॥ యద్యన్నమత్తితేషాంహి స దశాహేన
శుధ్యతి। అన్నదన్నమదస్త్వేవనచతస్మిన్గృహేవసేత్। యస్తుప్రేతనిర్హార
ణంకృత్వాతస్మిన్నేవగృహేవసతి నచతత్రాన్నమశ్నాతి తస్య త్రిరాత్ర
మాశౌచంకార్యం। సమానోదకనిర్హారణేదశాహం॥ తదాహసఏవ। గురు
స్సమానోదకంప్రేతంవహితాత్రతహోత వా। తస్యాశౌచందశాహంస్యా

[illegible]స్యేహాంతు త్ర్యహంవిము॥ బ్రహ్మచారిణా సం[illegible] ॥ [illegible]
ముపాధ్యాయంపితరంమాతరంగురుం। నివృత్త్యే[illegible]బ్రహ్మచారీ[illegible]
మాచ్య[illegible]సహ[illegible]సంసా[illegible]॥ [illegible]
[illegible]

[illegible]

తన్త్రే[illegible]కారయిత్వా హిరణ్యవర్ణా ఇతి చతసృభిః పవమాన స్సువర్జన ఇత్య
నువాకేన యదంతి యచ్చదూరక ఇతి పంచర్చ సూక్తేన। యదంతి యచ్చదూర
కే భయం విందతి మామిహ। పవమాన వితర్జహి। పవమానస్సు ఆద్యేనః పవి
త్రేణ విచర్షణిః। యః పోతా స పునాతు నః॥ యత్తే పవిత్ర మర్చిష్యగ్నే వితత
మంతరా। బ్రహ్మ తేన పునీహి నః। బ్రహ్మ సవై పునీహి నః। ఉభాభ్యాం దేవ సవితః
పవిత్రేణ [illegible]। మాం పునీహి విశ్వతః। ఇత్యనేన సూక్తేన అభిమన్త్ర్య చతుః కల
[illegible] త్రి[illegible] ఉపయిత్వా [illegible] మన్త్రాణా [illegible] బుత్విగ్భి ర
[illegible] తతః పైత్య మధి కర
[illegible] సూతికాయాం అన్యతాయాం
[illegible] పంచగవ్య [illegible] త్రైవచ।
[illegible] తతః। శ్రీరుద్రం రుద్రసూక్తేన పావ
[illegible] అథవా పురుషసూక్తేన భవిష్యేక్తాధి దేవత। వారుణేన వ
సూక్తేన [illegible] త్రివారస్నానో
[illegible] పంచద్వైః। శతకుంభో దత్తః
[illegible] గంధ [illegible] అలంకృత్యాత్
[illegible] నేయనః॥ రజస్వలాతు యా నా
[illegible] పూర్వవత్ [illegible] పరిధాయ తతః పునః
[illegible] సమాచరేత్॥ ఇతి [illegible]
[illegible] రజస్వలా। పంచగవ్యం పా
[illegible] ప్రసూతమాతు యా
[illegible] రజస్వలా [illegible]
[illegible] సంస్కారః॥ త

అస్య ప్రయోగ [illegible]

[illegible] గృహం సంశోధ్య
[illegible] పాదస్పర్శా
[illegible] మన్త్రాం
[illegible] హోమద్రవ్యం
[illegible] ప్రదక్షిణా అగ్నిమాహ

మూర్ధం గన్ధాక్షతాంశ్చ దాయాద్యాతిథిస్నహజలాక్ష [illegible] గన్ధస్నానం [illegible] స్యాద్బ్రాహ్మణాన్ప్రదక్షిణీకృత్యయథాశక్తిదక్షిణాం దత్త్వా శిఖస్థో [illegible] స్య [illegible] :ప్రేతస్యదహనజనితతాపోపశమనార్థం తృష్ణోపశమనార్థమిత్యే [illegible] చైకస్మిన్ధర్మోదకం వియతామితి ప్రార్థయేత్। తేషు దాస్యామ ఇత్యుక్త్వా తేవసా [illegible] త్వాయజమానస్యపితృగోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయ ఏతద్ధర్మోదకం దదామీతి ప్రత్యేకం [illegible] తిలమిశ్రముదకాంజలీన్దద్యుః। తేషాం సలాదినియమోనాస్తి కేచిత్ కర్తాసర్వేషాం తేషాం కేశాదీన్ వాపయేయుః॥ దశాహానిసంప్రాప్తేస్నానం [illegible] గ్రామాద్బహిర్భవేత్। తత్ర త్యక్త్వానివాసాంసి కేశశ్మశ్రునఖాదికం శుచి [illegible] పస్త్వేషాం పుంకర్మప్రశస్యతే। కేశశ్మశ్రువిసర్జనం [illegible] తానుభావినః మాతేదశానాపి [illegible] తథాకల్పకారికా॥ వాపయేయు [illegible] సర్వేకస్మాద్దశ మహాని। జ్ఞాతయస్స [illegible] ప్రభృతిస్సహాన [illegible] దేశి॥ స్మృత్యంతరే (సు [illegible] దశమేహని। మాసతః [illegible] తిథివారానావనపేక్ష్య [illegible]) దశమేహని [illegible] కర్తా [illegible] ధాత్రీతి। స్నానం [illegible] గృహంగత్వా [illegible] । భోక్త [illegible] ర్యాం [illegible] స్వహ। అశౌచాంతదినే [illegible] గురు [illegible] స్యాగ్నే [illegible] దశ [illegible] కేశశ్మ [illegible] శ్రువిసర్జనం [illegible] త్వా [illegible] నవాసోదకతిలోదకపిండప్ర [illegible] దానాని కృత్వా [illegible] విశ్వప్రాణా [illegible] దశమేహని [illegible] సంకల్ప్య [illegible] ప్రతిష్ఠాప్య [illegible] గ్నిం దర్భాణ్యగ్నిం [illegible] స్తాంబిహాత్రే [illegible] [illegible] సంభారాంశ్చ [illegible] [illegible] పవిత్రాంతహితాం [illegible] [illegible] లోహితం [illegible] [illegible] తరలోమాస్తీర్య। ఆరోహతాయుర్జరాం సంగృ

గా తాంఅనుపూర్వ్యంయజతమానాయతిష్ఠ । ఇహత్వష్టా సుజనిమా సురత్నో కి
ఘృతమాయుః కరతుతేజసేతః। తేనసభాగానామింనో ర్యాస్తు తవ్యర్తారో
మాయతి। యథాహాన్యనుపూర్వంభవంతియథర్తవఋతుభిర్యంతి క్లృప్తాః।
యథానపూర్వమపరో జహాత్యేవాధాతరాయూగంషి కల్పయైషాం । అ
న్తైవాంకజ్ఞాతీసనుపూర్వాన్ కల్పయతి । వృద్ధపురుషాదక్షిణతః కనిష్ఠాం
తగతః। తతో వృద్ధస్త్రియః కనిష్ఠా ఇతిక్రమః ।తతస్త్రాష్టీంప్రదక్షిణ మగ్నిం
పరిషిచ్య। మూలతో బిలదర్భ్యాంవారుణాను)ప్రదియూలతో బిలేనవారుణను)వేణ
చ స్రగ్ ప్రహితమాజ్యంగృహీత్వా । నహితే అగ్నేతనువై క్రూరంచకారమ
ర్త్యేషు। కవిర్బభస్తితేజనంపునర్ జరాయుగౌరివ స్వాహా।అగ్నయేశుచయ
ఇదం। పునస్ప్రుక్ గృహీతంగృహీత్వా।అపనశ్శోశుచదఘమగ్నే శుశుధ్యా
రయిం । అపనశ్శోశుచదఘగ్ంస్వాహా। అగ్నయేశుచయఇదం । అతదశ
ప్రాహుతీజుహోతి। ఈలాత్వాఘాత్వాప్రాత్యగ్ంసంపాతా నవవ
యతి। సుక్షేత్రియాసుగాతుయావసూయాచయజామహే । అపనశ్శోశుచ
దఘగ్ స్వాహా।ప్రయద్భందిష్ఠఏషాం ప్రాస్మాకాసశ్చసూరయః। అపనః... ద
ఘగ్ స్వాహా।ప్రయదగ్నేస్సహస్వతో విశ్వతో యంతిసూరయః। అపనః... ద
ఘగ్ స్వాహా।ప్రయత్తే అగ్నేసూరయో జాయేమహిప్రతేవయం। అపన...ఘ
గ్ స్వాహా।త్వగ్ంహివిశ్వతో ముఖవిశ్వతః పరిభూరసి। అపనః...స్వాహా।
ద్విషోనోవిశ్వతో ముఖాతినావేవ పారయ।అపనః...స్వాహా। సనస్సింధుమి
వనావాతిపర్షాస్వస్తయే।అపనః-ఘగ్ స్వాహా । అపఃప్రభృతి యావ
మాస్తత్సర్వందత్తామఘం।అపనః...స్వాహా । ఉద్వనాదుదకానీవాపాస్మ
త్సర్వందత్తామఘం। అపనః...స్వాహా। సర్వత్రాగ్నయేశుచయఇదం।...
రంపరిషిచ్య। స్రుక్స్రువావాజ్యస్థాలీంచాగ్నౌప్రహృత్య । కర్తా ...
దాగ్నింలోహితమనడ్వాహంప్రాక్షిప్య మవస్థాపయతి। తదభావే దద్ ... వా
దధాతి। అనడ్వాహమన్వారభామహేస్వస్తయే। సనఇంద్రఇవదేవేభ్యో వ
హ్నిస్సంపారణో భవ। తంజ్ఞాతయోన్వారభంతే ప్రత్యేకం వాదిష్టైరాప
తిర్న్నధూప్య ద్రోణకలశాంశోర్ద్వ... ప్రాంచో నాయాన్వతమేమానా
గ్రాహీయుతయఃప్రతరందధానాః।అనుమృశ్యతమాః ప్రాంచోగచ్ఛంతి
ప్రాతో గ్రావదంఠోవాయుంతో ద్రాహీయఆయుఃప్రతరందధానాః

ప్యాయమానాః ప్రజయాధనేనచ స్థాః శ్రోతా భవతయక్ష్మయానః। ఇత్యుక్
త్వా వేతసశాఖయావకాభిశ్చ అనయాపదానిసంలోభయన్నేతి। అథా
మాత్యాను త్తరతఃస్థాపయిత్వా స్వయంచోత్తరత స్తిష్ఠన్ జాన్వాచ్య దక్షిణ
[illegible]త్వా ఇమంజీవేభ్యః పరిధిం దధామిమైషాంను గాదపరో అర్థ
మేతం। శతంజీవంతుశరదఃపురూచీ స్తిరోమృత్యుందధతాం పర్వతేన । జీవ
తాంమృతానాం చ అంతరంభవేదితి మనసాధ్యాయన్ తస్మిన్నుదకే అశ్మానంప
రిధిందధాతి। ఇమానారీరవిధవాస్సుపత్నీ రాంజనేనసర్పిషాసమ్మృశంతాం।
అనశ్రవో అనమీవాస్సుశేవా ఆరోహంతుజనయోయోనిమగ్రే । జీవశ్రాద్ధ
కర్త్రీణామంజలిషుసంపాతానవనయతి। ప్రతిస్త్రీయంమంత్రావృత్తిః । స
కృద్వా। బహువచనత్వాత్। తాః స్త్రియస్తూష్ణీంమాఘాన్యవమ్యంజంతే । య
దాంజనంత్రైకకుదంజాతగ్ హిమవతస్పరి। తేనామృతస్యమూలేనారాతీ
ర్జంభయామసి। అంజనేనాంజీరన్ ।తతఃకర్తా ప్రేతశిలాగతజాంమృద్భిః పూ
రయిత్వాతదుపరివేదికాంకృత్వా॥తస్యాంప్రేతపాషాణం మధ్యేస్థాపయి
త్వా।తస్యఉత్తరతోదక్షిణతశ్చపాషాణద్వయం స్థాపయిత్వా । పూజాం
కుర్యాత్। పితృగోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్యదశదినాని
వేదికాయాంప్రేతశిలాపూజాంచకరిష్యఇతిసంకల్ప్య। ఉత్తరేరుద్రం । ద
క్షిణేయమమిత్యావాహ్య। పాషాణద్వయమధ్యేస్థాప్య। అర్ఘ్యద్వయ - మ
ధ్యేప్రేతరాజాయ।ఉత్తరతోరుద్రాయ।దక్షిణతోయమాయ। ఆసనముపతి
ష్ఠతు।గంగాఉపతిష్ఠంతు॥అక్షతాఉపతిష్ఠంతు।పుష్పాణ్యుపతిష్ఠంతు। కం
టకాదినివారణార్థంపాదుకేఉపతిష్ఠేతాం। వర్షాతపనివారణార్థంఛ
త్రముపతిష్ఠతు। అన్నాద్యుపహార్యైఃపిండత్రయంకృత్వా । అగ్రేతస్తి
ష్ఠేద్దేశేయఃపిండముత్సృజేత్॥తథాచస్మృతిః।దద్యాత్పిండత్రయంప్రా
దక్షిణోయమస్తైవతః।మధ్యేప్రేతాయచోత్సృజ్య రౌద్రముత్తరబహిఃక్షితి
మధ్యేప్రేతరాజాయఏషపిండఃఉపతిష్ఠతు।ఉత్తరతోరుద్రాయఏషపిండః ఉ
పతిష్ఠతు। దక్షిణతోయమాయఏషపిండఃఉపతిష్ఠతు। ఇతిపిండత్రయందత్వా
పశ్చాద్భూతేభ్యఆమంబలిందా[illegible]బలిందత్వా।ఉదకుంభంస్థాపయిత్వా
పరితఃఅంతరాలమవధ్యాత్।యథాశ్రమద్విజశ్శ్వశాస్ పృథివ్యాం [illegible]
[illegible]

ప్రతిష్ఠాపయతి॥ శివంభవతు శేషాణాంజాయతాంస్థిరజీవినః॥ తతోధ్రాస్త
స్త్రైంపత్న్యా తత్ప్రతిశిలారోహణసంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య ప్రీతస్థలాసహితం
ప్రాగ్రీయమాదాయ ప్రదీప్యాగ్నిం పరితఃసంగచ్ఛ... ప్రతితిష్ఠాకర్మైః ఇతిబ
ద్ధ్వాబలిముత్కృవిసృజేత్। తతస్వద్వైధ మోదస్తదాకారః ప్రాస్తార్యం క్షత్ర
రథాంగింగని నాక్యసస్తత స్త్రీలా మలాసహప్రకలాగ్నాస్యలి మినోతి
మాత్రేష్ణాహా ప్రా సాత్వాశుద్ధశుక్లవస్త్రాణి ధృత్వాగంధాక్షత తాం
బూలాని బ్రాహ్మణేభ్యో దత్వాపల్లవ మధకుంభ మాదాయ సువా
సినీభ్యశ్చ గృహాగ్రముంప్రవిశేయుః॥ అథ అస్పంద హోమః॥

ఉత్తరం ప్రత్యక్షతో గారద్వారస్యకర్త్రా ప్రాగ్నా నాయమ్య అ...దః
ప్రత్యేకఖముంపద హోమంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య ప్రాగ్దక్ష
ర్తి ... అ... స్త్వా ... ఉత్త... అగ్నింపరిధాయాగ్నేయ ప్రీత్యై॥ అగ్ని
తో ... అప్రతిష్టంలగేహో ... అముకాసుతీకం చ ప్ర
యుక్తాదివిత్రకా ... షీద ... నిలాయాంపుప్రీచ ... కృపీ
తంకృతీత్వా అనం దాయ పో మోదాం ... స్వాహాకృతాఅప
త్యైతు ... స్వా ... పేరిం కృపీత్వా ... ప్రయోగ
తేగానత్వ ... కృతి ... పరిధిజీవనాయక మపన
త్యైతుదరష్ స్వాహా। వ్యయోగస్తనామదయఇదం॥ ఉత్తరం పరిషి
ద్యసుప్రోక్ష ... స్త్వాలింగా పౌర్ణ ప్రీణాతు॥ యమోదన మీతదహః పరం
తియమోసి... ద్యోహాగ్ సిఇతియమోదనం ప్రాశ్నంతి। అథపాకః కరిష్య
సిద్ధః॥ తతః ప్రాశ్నం ... గ్రాతదివాత్సన్మే మంగళానిప్రయుక్త
తః వకాసేయుశ్చతత్పుత్రాః ప్రాగ్భ్యో బ్రాహ్మణాదయః॥ అత్రాప్యం
దీగ్ స్తల్పపీఠ్యరీరోహంతే॥ నాటికాస్తాణిపకావయంతే॥ తథాచస్మృతిః
యువాణాగ్యస్యపద నందాయాదాదాంపరేహాని। భాగదయనాహూం తేతు
తేషాంపపనమిత్యతఇతి॥

కంఠసూత్రవిసర్జనం॥ తత్ర్వతేషాందశమేహనివారాత్రౌ కంఠసూత్రక
ణాపత్రౌవిసృజేత్। తదాహసంగ్రహకారః॥ కంఠసూత్రంకణ తత్రైత్య
స్నాత్వాప్రీతసన్నిధౌ పక్త్వోత్సంగాహ ... త్ర్య ... స్తవా॥
తద్దాంపత్యోః ... కంఠసూత్రంపరిత్యజేత్। పక్వోత్సంగా

పానావర్త్యాగతద్వాదశమహాని।దశాహమధ్యే సా రజస్వలా చేత్తదాకంససూ
త్రోదకం నవిన్యసేత్।తదాపానసదీక్షా మృతే భర్తరి తస్యస్త్రీర్యస్య దాహాంతే
రజస్వలా।శ్రాద్ధం తత్ర ప్రకుర్వీత స్నాత్వా మాత్రం విముంచతి॥ద్వితీయాద్యంతే
కేదైవాత్ప్రేతభార్యా రజస్వలా।తదా శ్రాద్ధాదికం కార్యం స్నాత్వా మాత్రం
విసర్జయేత్॥సపిండార్థోజనమేత్పర్యానాదశాహాం స్వశక్తితః॥ విషమాహా
స్సురాన్యాంశ్చ భుక్త్యాంచ ప్రేతస్య దుర్లభం। దశమే తైస్సహాభ్యస్య స్నాత్వా
వస్త్రైః పరిత్యజేత్।సంతృప్తిమసపిండేభ్యోయతేల్పక్రియత్రయమ్।తేషాం
తృప్తిరథాలాభే స్సహైకత్రైవభోజనాత్। అతృప్యస్యతి తృప్యంతి తృప్తిత
స్యాతిదుర్లభం॥ ఇతిదశాహవిధిః

అథైకాదశాకృత్యం.

ఏకాదశేహని ప్రాతరుత్థాయ॥అథా స్నైసంగమేస్నాత్వా విప్రసంస్పృష్టాం
బుద్ధ్యాతిన్నపాదిర్యాహానాదినినాన్యథత్యబ్రవీన్మనుః॥సంగ్రహే॥ఆశౌచాం
తేకృతస్నాతః స్వస్తివాచనపూర్వకం।బ్రాహ్మణాంభోజయేత్ తత్రయుక్తమే
ష్ప్రేతతృప్తయే॥కర్తృభార్యా రజస్వలాచేత్॥ఏకాదశేహ్నిసంప్రాప్తే కర్తు
ర్భార్యా రజస్వలా। ఆద్యం శ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత తత్పూనాద్యాదివిసర్జయేత్ శ్రాద్ధక
ర్తుర్యదా భార్యా ఆశౌచాంతే రజస్వలా। శ్రాద్ధశేషం ప్రకుర్వీత వర్జయి
త్వాసపిండనమితి। శ్రాద్ధశేషం ప్రకుర్వీతేత్యనేన వాక్యేనఏకాదశేహని
హితమాద్యమాసికం రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధం వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధంచ కు
ర్యాత్।వర్జయిత్వాసపిండనమితి తదర్థమపకృష్యపంచదశైకోద్దిష్ట శ్రా
ద్ధానివర్జయేత్। యదాద్వాదశాహే స్నానదివసః తదాతస్యాశ్చతుర్థస్నా
నేనశుద్ధ్యతీతివచనానుసారేణ శుద్ధింసంపాద్యమధ్యాహ్నే అవశిష్టాః షోడ
శైకోద్దిష్టశ్రాద్ధానికృత్వాతదానీమేవసపిండీకరణంకుర్యాత్ ॥ గోభిలః ॥
ద్వాదశాహేయదాకుర్యాత్సపిండీకరణంసుతః। మధ్యాహ్నేత్వేవసర్వాణి
కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధానిషోడశ॥ యదాత్రయోదశాహే స్నానదివసః తదాత
స్యాః పూర్వవచ్ఛుద్ధిః॥ ద్వాదశేహని అద్యాది షోడశశ్రాద్ధాని కృత్వా త్ర
యోదశేహనిసపిండీకరణంకుర్యాత్॥ తథాచస్మృతిచంద్రికాయాం॥ ఏ
కాదశాహే త్వాద్యస్య సంకటంతుయదాభవేత్ । ద్వాదశాహేపి కర్త
వ్యంత్రయోదశదినేపివా॥ సంగ్రహే స్నాత్వాగృహాగత్యగృహశుద్ధ్యర్థం

క్రుద్వ్యాహావాదయిత్వా వృషోత్సర్జనం కుర్యాత్ ॥ వృషోత్సర్గః॥
వృషోత్సర్జనమాహాత్మ్యం ॥ ప్రేతస్యైకాదశాహేతు యస్యనోత్సృ
జ్యతేవృషః। పిశాచత్వంధ్రువంతస్యస్వర్గలోకంనగచ్ఛతి॥ సువ॥ యేనా
దశేహ్నిసంప్రాప్తేయస్యనోత్సృజ్యతేవృషః। పిశాచత్వంస్థిరంతస్యదత్తైః
శ్రాద్ధశతైరపి॥ గోభిలః॥ యదిపుత్రవతీనారీ మ్రియతేభర్తురగ్రతః।
వృషంనైవోత్సృజేత్తస్యాయావజ్జీవతితత్పతిః। పతిపుత్రవతీనారీ మ్రియతే
హోథయాగ్రతః। వృషంనైవోత్సృజేత్పుత్రోయావత్పితరిజీవతి। పతిపుత్రవ
తీనారీమ్రియతేస్త్రీవధత్పృగా। పాతివ్రత్యేనయల్లోకం వృషహీనాపి గచ్ఛ
తిసత్రిదశస్కృతంపాపంయచ్ఛాద్యేవదార్ఘాకి । తత్త్వదాదేవ నశ్యేత
వృషోత్సర్గప్రపితుస్సుతైః॥ వ్యాసః॥ పతివ్రతాబంధుమతీపుత్రిణీసుభగాస్మృతా
నోత్సృజేద్వృషమేకంతుసహాగాముత్సృజేద్వృషః। వృషమేకంతునీలంవారు
ద్రముద్దిశ్యసంత్యజేత్। నస్త్రీయాశ్చవృషోత్సర్గంభర్తాకుర్యాత్కదాచన। సం
స్థాప్రాతుస్స్వయంచేత్స్యాత్పుత్రహీనాథవేద్యవి। పితుర్గార్ధ్వవిధింసమ్యక్కృ
త్వామాతుశ్చపుత్రకః। వృషముత్సృజ్యతేనైవపితాసహసపిండనం। పుత్రాద
న్యోయదాతస్యాశ్రాద్ధకర్తాభవేత్పునః। తత్రైవవృషముత్సృజ్యపశ్చాచ్ఛ్రా
ద్ధంసమాచరేత్। పతిపుత్రవతీనారీమ్రియతేభోధయాగ్రతః। వృషోత్సర్గం
నకుర్వీతధేనుందద్యాద్ద్విజన్మనే। ఏకాదశేహ్నిసంప్రాప్తే వృషాభావేకథం
భవేత్। గోష్ఠాద్వృషంస్సమానీయ్యాద్యనుష్ఠానం భావయేత్సుధీః॥ పశ్చా
త్తుప్రదేశాన్తేన్యత్తాహేవృషముత్సృజేత్। ప్రేతశ్రాద్ధే నాఘ్యా
దయమస్యతాప్యస్యచయంభవేత్॥ వృషోత్సర్గకాలః॥ వృషోత్సర్గకాలానా
హాజారాః॥ ఏకాదశాహే షాణ్మాసే ప్రపత్తేద్వైతశైకవ । వృ
షోత్సర్గంప్రకుర్వీతపుత్రస్తామపరాకకం। ఉత్క్రమాద్యాదిదోషేపి కుర్యా
దేకాదశేహని। ప్రేతశ్యైవృషోత్సర్గే మాసదోషోనవిద్యతే। ఏకాద
శాహేవన్యత్రపౌర్ణమాస్యాప్రయత్నతః। వృషోత్సర్గస్తుకర్తవ్యఃక్రమాన్మాసదా
ల్యాటిదోషకృత్। కార్తీక్యామథవైశాఖ్యాంవా వృషోత్సర్గః ప్రయత్నతః
కర్తవ్యస్త్వధరేవత్యాంత్రిష్వన్వష్టక్యాదిషు। అశ్వయుక్పౌర్ణ మా
స్యాంతథాచైత్ర్యాంవైశాఖ్యాంకృత్తికాయోగకార్తీక్యామిందుశేగ్రహణే త
థా॥ మేషసంక్రమణేచైవతులాసంక్రమణేఽపి వ । కర్కటేచైవమకరే సం

ప్రాంతౌ చన్యూతే వహ్నిః అపాధ్యాయపియుత్యైన పితృభ్యో వృషముత్సృజేత్ ॥
నష్టేతాం ధాన్యపోత్సర్గే వృద్ధిశ్రాద్ధం విధీయతే। పార్శ్వేచా యోశ్చ క్రోశా తేవా
లాంఛనం కారయేద్బుధః । వర్ణే తు తామ్రికపిలా బ్రాహ్మణస్య ప్రశస్యతే
శ్వేతో రక్తశ్చ కృష్ణశ్చ గౌరః పాటలపీతవ । స్నిగ్ధవర్ణో [illegible] యస్య
ప్రశస్యతే। పురసీలేన తైలస్య కృష్ణేనాప్యంతవర్ణకః ॥ నరేణో వత్సరా
ధరాశ్చైవాసంభవతో వివాహస్య [illegible] సంపూర్ణః । కల్యాణ [illegible] త్సా
గోభవేత్ । వివాహాదికవత్తాతో వృషభస్యభవేత్సదా। కర్తౄణాస్యాయుష్యగం
దంచవత్సర్వత్సరముత్సృజేత్ ॥ యావంతి తైవ రోమాణి తాసాం తస్య [illegible]
ర్వనః। తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ లోహితో యస్తు
వర్ణేన ముఖే పుచ్ఛే చ పాండురః। శ్వేతః ఖురవిషాణాభ్యాం స నీలో వృష ఉచ్యతే
పుత్రో భ్రాతా [illegible] ఏకాదశేహని। తత్ర [illegible]
[illegible] ప్రేతస్యాపి మోక్షార్థం [illegible]
మేకం సముత్సృజ్య శ్రాద్ధే విప్రాంశ్చ భోజయేత్ । [illegible] ॥
[illegible] బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ [illegible]
[illegible] విధానతః ॥ గార్గ్యః [illegible] వృషోత్సర్గే [illegible]
[illegible] విధానేన [illegible] భోజయేద్విజాన్ । [illegible]
గే ఏకోద్దిష్టవిధానతః [illegible] నామవృషోత్సర్గే [illegible] ॥
ఇతి [illegible] ॥ [illegible] ।
[illegible] ముత్సృజేత్ ॥ [illegible]
[illegible] యేత్ । [illegible]
[illegible] ప్రేతస్య [illegible]
[illegible] భవేత్ । [illegible]
[illegible] ఏకాదశేహని । [illegible]
[illegible] భోజయేత్ । ప్రేతస్యాపి మోక్షార్థం [illegible]
[illegible] ప్రకారాభ్యాం [illegible] । [illegible]
[illegible] వ్యాఖ్యానం [illegible] । [illegible]
[illegible] భవేత్ । [illegible]
[illegible] వృషమేకం సముత్సృజ్య శ్రాద్ధే విప్రాంశ్చ భోజయేత్ [illegible]

హ్నాసంప్రాప్తే కృత్వా పుణ్యాహవాచనం। వృషముత్సృజ్య కుర్వీత ప్రేతశ్రా
ద్ధానిషోడశేతి॥ స్మృతిరత్నావళ్యాం। కర్తా సచేలం స్నాత్వా నిత్యకర్మ
కృత్వా పుణ్యాహవాచనం కృత్వా సమంత్రకం నవశ్రాద్ధం కుర్యాత్ ॥ ప్రా
ణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య అహితాగ్నే
ర్దహనదినాదారభ్య అనాహితాగ్నేర్మరణదినాదారభ్య ప్రేతత్వ ప్రథ
థణం ఏకాదశేహ్ని నవశ్రాద్ధం హిరణ్యద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్ట విధానేన అద్యకరిష్యే
ఇతి సంకల్ప్య। (బ్రాహ్మణమాహూయ పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ఏకాద
శేహ్ని నవశ్రాద్ధే క్షణః ఉపవిశతు। ఇతి గంధం దత్వా పాద ప్రక్షాళనాది అ
ర్చయిష్యామితి బ్రాహ్మణవిసర్జనాంతం కుర్యాత్) సమంత్రకప్రయోగస్తు
అగ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధవత్కృతే ॥ తతః ఏకాయనం ద్వ్యాయనం వా
నీలవర్ణం యథాసంభవవర్ణం వా వృషం సంపాద్య యజ్ఞోపవీతీ (ప్రాణా
నాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినార
భ్య ఏకాదశేహని ప్రేతత్వవిమోక్షార్థం పైశాచికబాధానివారణార్థం రుద్ర
ముద్దిశ్య వృషోత్సర్జనం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య। యత్ర క్వచాగ్నిమితివిధినా అగ్నిప్ర
తిష్ఠాప్య అవదాన్యగ్రశపయిత్వాఽభిఘార్య ప్రాచీనముదీచీనం వోద్వాస్య ప్రతిష్ఠి
తమభిఘార్య శివ స్త్వష్టః పిశంగరూప ఇతి ద్వాభ్యాం గోమిథున మభిమంత్ర్య
అగ్నేరుపసమాధానాద్యగ్నిముఖాంతే స్రుచ్యుపస్తీర్య చరుమధ్యాద్ద్విరవదా
యాభిఘార్య ఏవం చతురవదానః అవదాయావదాయ। (మయోభూర్వాతో
అభివాతూస్రా ఊర్జస్వతీరోషధీరారిశంతాం। పీవస్వతీర్జీవధన్యాః పిబంత్వ
వసాయ పద్వతే రుద్ర మృడ స్వాహా। రుద్రాయేదం ॥ యాస్సరూపా
విరూపా ఏకరూపా యాసామగ్నిరిష్ట్యా నామాని వేద। యా అంగిరస స్తపసే
హ చక్రుస్తాభ్యః పర్జన్య మహి శర్మ యచ్ఛ స్వాహా। పర్జన్యాయేదం॥ యా దేవే
షు తనువమైరయంత—గోష్ఠే రిరీహి స్వాహా। ఇంద్రాయేదం। ప్రజాపతిర్మ
హ్యమేతా రరాణో విశ్వైర్దేవైః పితృభిస్సంవిదానః। శివాస్సతీరుపనో గోష్ఠ
మాకస్తాసాం వయం ప్రజయా సగం సదేమ స్వాహా। ప్రజాపతయ ఇదం ॥ ఇహ
ధృతిస్స్వాహా ధృత్యా ఇదం। ఇహ విధృతిస్స్వాహా। విధృత్యా ఇదం। ఇహ
రంతిస్స్వాహా। రంత్యా ఇదం। ఇహ రమతిస్స్వాహా। రమత్యా ఇదం। మహీమూ
షు మాతరగ్ం సువ్రతానామృతస్య పత్నీమవసే హువేమ। తువిక్షత్రా మజ

రంతీమురూచీగ్ంసుశర్మాణమదితిగ్ం సుప్రణీతిగ్ స్వాహా। అదిత్యా ఇదం
సుత్రామాణం పృథివీంద్యామనేహసగ్ం సుశర్మాణమదితిగ్ం సుప్రణీతిం। దై
వీంనావగ్ స్వరిత్రామనాగసమస్రవంతీమారుహేమా స్వస్తయే స్వాహా।
అదిత్యా ఇదం ॥ అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా। అగ్నయే స్విష్టకృత ఇ
దం॥ అంతే ప్రతిహరణం। సమిధమిధ్మ సంవహనం బాగ్నౌ ప్రహృత్య
జయాదీన్హుత్వా బహిస్సమంజనం కృత్వా పరిధిప్రహరణాదిపరిషేచనాం
తంకృత్వా పూర్ణపాత్రస్థోదకేన గోమిథునమభిషిచ్య దృషదం కృత్వాం చ వస్త్రా
దిభిరలంకృత్య। ప్రథమజానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని। వా
సుకి వైద్యుతానాగ్ రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని। రజతానాగ్ం రు
ద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని। పరుషాణాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజ
సా భాని। శ్యామానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని। కపిలానాగ్ం
రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని। అతిలోహితానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే
స్వతేజసా భాని॥ ఊర్ధ్వానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని। అవ
పతంతానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని। వైద్యుతానాగ్ం రుద్రా
ణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని। ప్రథమజానినాగ్ం రుద్రాణినాగ్ స్థానే
స్వతేజసా భాని। వ్యవదాతినాగ్ం రుద్రాణినాగ్ భాని। వాసుకి వైద్యుతినా
గ్ం రుద్రా- భాని। రజతానాగ్ం రుద్రాణి భాని। పరుషాణాగ్ం రుద్రాణి
భాని। శ్యామానాగ్ం రుద్రాణి భాని। కపిలానాగ్ం రుద్రాణినా భాని। అ
తిలోహితినాగ్ం రుద్రాణినాగ్ భాని। ఊర్ధ్వానాగ్ం రుద్రాణినా భా
ని॥ అవపతంతీనాగ్ం రుద్రాణినా భాని। వైద్యుతినాగ్ం రుద్రాణినాగ్
స్థానే స్వతేజసా భాని। ఓం భూర్భువస్సువః రూపాణి వో మిథునం మా వో మి
థునగ్ం రీఢ్వం। ఇత్యనువాకేన గోమిథునముపస్థాయ గోమిథునం యజమానం పరితో ద
దామితేన క్రీడంతీశ్చరతి క్రీడయే... తతః ఋత్విగ్భ్యః దక్షిణాదానం। జపిత్వా
పితృగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం యావత్ప్రేతత్వా
ర్తః। ఇమ్యుత్సృజ్య పాత్రం వృషముత్సృజేత్। వృషోత్సర్గే వ్యాఖ్యానం న
ముద్రాం చక్రముద్రాం పాలాంఛనం కారయిత్వా వృషముత్సృజేత్॥ వృష
భరాజపాగ్ం కంకణ్యా పాత్రే ప్రీతిమేకత్ర వ్యాహృత్య పాత్రే ప్రమాదో
కంఠే కృత్వా తత్ర తస్య గవాం పరిధానం కృత్వా శివరాత్రం తత్ర పరిహృత్య

ష్ఠం విహరేత్। హోమ్యమథ రాజదక్షిణదేశం గత్వా దక్షిణపర్యంతేషు కృదాసీన
స్థాప్య దక్షిణసముద్రోదకం క్రీత్వా తత్రత్యగవాం పతిర్భూత్వా దేవబ్రాహ్మణ
క్షేత్రాణి పరిత్యాజ్య యథేష్టం విహరేత్। హోమ్యమథ రాజపశ్చిమదేశం గత్వా ప
శ్చిమపర్యంతేషు త్యక్త్వా జగ్ధ్వా పశ్చిమసముద్రోదకం క్రీత్వా తత్రత్య గవాం పతి
ర్భూత్వా దేవబ్రాహ్మణక్షేత్రాణి పరిత్యాజ్య యథేష్టం విహరేత్। హోమ్యమథ రా
జఉత్తరపర్యంతం గత్వా ఉత్తరపర్యంతేషు త్యక్త్వా జగ్ధ్వా ఉత్తరసముద్రోదకం
క్రీత్వా తత్రత్యగవాం పతిర్భూత్వా దేవబ్రాహ్మణక్షేత్రాణి పరిత్యజ్య యథే
ష్టం విహరేత్ (ప్రత్యక్ష్వయోధిమారభ్య ప్రాగ్దక్షిణాభిముఖో భవ। తద్దైవదక్షిణాం
బోధి సాహ్యోత్తరదిశో భవ। హోత్వా దేవస్విజ మంత్రం యథేష్టం విచర గోధిప।
గవామధిపతిర్భూత్వా అభివృద్ధికులదో భవ) ఇతి ప్రార్థయేత్॥ తతోఽగ్నిం స్వప
వనుకాపిండాన్ కృత్వా నైరృత్యదిశ్యగ్నిమలంకృత్య॥ (అథాగ్నిరక్షక
కస్య। అగ్నేః పూర్వదిశ్యస్య స్థానస్య దేవసాభాని । జాతవేదసః పరిశ్యస్య
స్థానస్య దేవసాభాని। సహోజసో దక్షిణదిశ్యస్య స్థానస్య దేవసాభాని । అ
అజిరాప్రభవః పరిశ్యస్య స్థానస్య దేవసాభాని। వైశ్వానర...। నర్యాపస...
పంక్తి...। విసర్పిణః పదిశ్యస్య స్థానస్య దేవసాభాని। ఓం భూర్భువస్సువః
దిశోదోమిథునగం...రిధ్యం । అగ్నిముపస్థాయ బ్రహ్మా దేవరం దద్యాత్। త
థాకల్పకారికా॥ తూలం చక్రమథాన్యద్వా లాంఛనం కారయేత్తతః, యస్య
దేవస్య మంత్రోక్తస్తస్య చిహ్నం సమాలిఖేత్। ఇతి । తత్ర వ్యాసః । తప్త
మితః పాగ్గయోస్స్వామార్జ్యభాగాంత కేవరం । మయోభూరితి హుత్వా వద
యాదిప్రతిపద్యతే। పూర్ణపాత్రోదకం గృహ్యమూర్ధ్ని దద్యాద్వృషభం తతః। వృ
షభోపయాయితి వదవేత్ధదసమిపతః. తతోఽస్మిన్నేగో మిథునే పాత్ర్యాం వృష
భముత్సృజేత్। పాలితావక్షేస్త్రీ నాళ్వేన లింగమూత్రం లిఖేద్వృషభాం । ఏవం
యుగానముత్సృజేత్త్రయం త్రైనోపంచధిరంతతః । అగ్నేః పూర్వదిశ్యే తిలానుజా
కంపక్షైద్వేత్॥ సత్యక్త్య కవివదేత్ (పశుపుత్రతవగినాక్రి మి)యదేవోభయా గ
తః। వృషం నైవోత్సృజేత్పుత్రో యూనిత్రదితిపిదవి)॥ యత్తదసాంప్రతం
తథా యూపారిభత్యమూతయోరగ్నిప్రజ్వమ్యంతింగ తా । తస్యాలపి వృష
స్సర్వ్యక్ష క్రియస్సమత్తాథానిధి అపరోపి శేషః॥ పుత్రహీనా పురుషా నాక్రి తత్స్వగ
గోవృత్తింగతా। వృషోత్సర్గం నకర్తవ్యం కాగ్ని యతేత వాపి వృషోత్సర్గా

అథషోడశశ్రాద్ధాని

అథైకోద్దిష్టముచ్యతే। ఏకోద్దిష్టం త్రివిధం। నవం నవమిశ్రం పురాణం చేతి। దశాహమధ్యే విహితాని యాని తాని నవశ్రాద్ధాని। ఏకాదశాహాది కేనాద్యప్రభృతిసపిండీకరణాంతాని నవమిశ్రాణి। సపిండీకరణానంతర మాసికప్రత్యాబ్దికాని పురాణానీతి॥ స్వతంత్రైకోద్దిష్టనిర్ణయః॥ తత్ర ఆశౌచాంతే తత్తచ్ఛ్రాద్ధమేకోద్దిష్టం సమాచరేదితి॥ యాజ్ఞవల్క్యః॥ మృతేహని తు కర్తవ్యం ప్రతిమాసం తు వత్సరం। ప్రతిసంవత్సరం చైవ ఆద్యమేకాదశేహనితి। ఏకాదశాహే కర్తవ్యైకోద్దిష్టం మృతాహే కర్తవ్యైకోద్దిష్టం చ తథా ఏకాదశేహని సంభవతి। తదాహ వ్యాసః। సూతకానంతరం కుర్యాదేకోద్దిష్టద్వయం తతః। మృతాహే పతితే చాపి స్వతంత్రం నాతిలంఘయేదితి। అస్యార్థః। ఏకాదశేహని కర్తవ్యైకోద్దిష్టం స్వతంత్రమిత్యుచ్యతే। మృతాహే కర్తవ్యైకోద్దిష్టం మాసికమిత్యుచ్యతే। స్వతంత్రం నవశ్రాద్ధం నవమిశ్రాణ్యపి। ఏవం నవశ్రాద్ధం నవమిశ్రం చేతి శ్రాద్ధత్రయం॥ తథా ప్రజాపతిః॥ ఆశౌచాంతే ద్వితీయేహ్ని శ్రాద్ధాని మునయోవిదుః॥ నవశ్రాద్ధం స్వతంత్రం చ నవమిశ్రం తథా క్రమాత్। పూర్వాహ్ణే తు నవశ్రాద్ధమేకోద్దిష్టం తు మధ్యమే। అపరాహ్ణే తు సంప్రాప్తే కుర్యాత్తు నవమిశ్రకమితి అత్ర షణ్ణవశ్రాద్ధపక్షీయాణామేకాదశాహే త్రీణి శ్రాద్ధాని సంభవంతి నవశ్రాద్ధం స్వతంత్రైకోద్దిష్టం షోడశానామాద్యం చ। పంచనవశ్రాద్ధపక్షీయాణాం నవశ్రాద్ధాభావే ఏవ స్వతంత్రైకోద్దిష్టం షోడశానామాద్యం చ మాతృపితే చాపిత్యజేన మాతర్యగ్రే మృతాయాం తదాశౌచ మధ్యే పితా యది ప్రమీయేత తదా మాతురేకాదశేహని స్వతంత్రైకోద్దిష్టం కార్యం। మాతుస్తు పిత్రోస్తు పితృపూర్వత్వం సర్వత్ర శ్రాద్ధకర్మణి। తస్య స్వతంత్రైకోద్దిష్టస్య తిరోత్తం నవమిశ్రాది శ్రాద్ధవిషయం। స్వతంత్రైకోద్దిష్టమాశౌచమధ్యే కార్యమేవ॥ తదాహ శంఖః॥ (ఏకోద్దిష్టం తు కుర్వీతైకాదశేహని) కర్మాస్తాత్కాలికశుద్ధిరశుద్ధిః పునరేవ సతః॥ ఏకాదశాహేపి ప్రాప్తి సర్వవర్ణానాం సపిండాదిమరణజననని మిత్తశుద్ధ్యభావేపి తాత్కాలికశుద్ధిసత్త్వాదేకాదశేహని స్వతంత్రైకోద్దిష్టం కర్తవ్యం। స్వతంత్రైకోద్దిష్టానికవర్జనమాహ వృహస్పతిః। ఏకాదశాహే తు ద్విజా

ధవి[illegible] ద్విపత్న్యం సమాచరేత్ । యది కార్యం న కుర్వీత పుత్రస్సంసారరౌరవమ్. తి
తి । షోడశానామాద్యమాసికస్య తు అశౌచాదివిఘ్నసంభవే । నకర్తవ్యం
కాలాంతరవిధానాత్ ॥ తదాహ బృహస్పతిః ॥ ఏకాదశాహే త్వాద్యస్య
సంకటం తు యదా భవేత్ । ద్వాదశాహేపి కర్తవ్యం త్రయోదశ్యాం నవేతిథౌ
[illegible] ॥ ఏకాదశాహే సంప్రాప్తే యది విఘ్నః ప్రజాయతే । మా
సిక[illegible] కాలోద్ధృతం కుర్యాత్ తద్దినహీనస్య [illegible] ॥ మేకాద
శాహాదిషు త్రిపక్షే కాలోద్ధృతం చరేదితి ॥ అతిక్రాంతశ్రాద్ధస్య ద్వయస్య కర్తవ్య
తాయాం విశేషమాహ ॥ గౌతమః ॥ బ్రాహ్మణం భోజయేదాద్యే హోతవ్యమ
నలేథవా । పునర్భోజయేద్విప్రం ద్విరావృత్తిర్భవేదిహ ॥ అస్యార్థః ॥ ఆద్యే
స్వతంత్రశ్రాద్ధే ద్విష్కృత్వా ప్రాగ్బ్రాహ్మణం భోజయేత్ బ్రాహ్మణాభావే అ
గ్నౌ హుత్వాత్ ॥ తథాచ స్మృతిసంగ్రహే । మేకోద్దిష్టేతు సంప్రాప్తే విహా
[illegible] తస్మిన్ దినే [illegible] పాయసం । స్వ
[illegible] పునర్భోజయేద్విప్రమాద్య
కోద్దిష్టావర్ణం పునర్బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥ ఏవం ద్విరా
వృత్తిర్భవతి ॥ బ్రాహ్మణం భోజయేదాద్యే హోతవ్యమనలేథవా ॥ పునర్భో
జయేద్విప్రం ద్విరావృత్తిర్భవేత్ తతః స్వతంత్రే శ్రాద్ధే ద్విష్కృత్వై వే
[illegible] । అన్యాసు ఆద్యమాసికాస్వైవేతి । ఆద్య మాసికస్యావృత్తిప
క్షే అనావృత్తిపక్షే చ పురస్తాత్ స్వతంత్రే శ్రాద్ధే ద్విష్కృత్వా శ్రాద్ధమగ్నౌ వా కుర్యా
త్ । స్వతంత్రశ్రాద్ధే ద్విష్కృత్వా శ్రాద్ధే మేకాదశ బ్రాహ్మణానేకం వా భోజ
యేదితి ॥ తదాహ విష్ణుః ॥ [illegible] సూతకాంతేతు బ్రాహ్మణాన్ భోజయేద్దశ ॥
అతిక్రాంతమేకసంభోజ్య [illegible] ద్యాద్దశపిండాన్ హిరణ్యం [illegible]
[illegible] యన్యదిష్టతమం లోకే గంధాంశ్చ కుసుమానిచ । తయ్యా
[illegible] । యదిష్టం జీవతస్యాసీత్ తద్ద
ద్యాత్తస్య యత్నతః । [illegible] నరలోకతః । శ్రా
ద్ధం కుర్యాద్యథాకాలం సపిండీకరణాంతం ఏతి । కాలాతపాపి ॥ మేకాదశాహే
సంప్రాప్తే తత్ శ్రాద్ధాని దాపయేత్ । నవశ్రాద్ధం తు కుర్యాత్ [illegible]
[illegible] యాంవిప్రా నైకాదశే [illegible]
[illegible]

పదద్వారార్ఘ్యంజనాదికం। పాదప్రక్షాళనంకుర్యాత్ [illegible]
నా । గోత్రనామచనిర్దిశ్య ఆసనాదినికల్పయేత్ । అష్టాంగాన్యేకం [illegible]
[illegible]ముకల్పయిత్వాప్రాపయేత్।విప్రస్య [illegible] గన్ధ [illegible]
మమాయచ। పక్వాన్నైకాహుణింహుత్వా భోజయేత్తు [illegible] । గా
[illegible]నంచప్రీతమూర్ధ్వన్యాపయేత్ । [illegible]
పాదుకాదక్షిణాం [illegible] పిండం [illegible] నస్వధా [illegible]
[illegible]మంత్రోచ్చిష్టసంకల్ప [illegible] । [illegible]
[illegible]మైవాద్యమాసికం। [illegible]
[illegible]కరణం [illegible] ఏకాదశాహని । [illegible]
ఏకాదశాబ్దికంభోజ [illegible]
[illegible]
[illegible] ఏకాదశ [illegible]
[illegible]మంత్రేణ [illegible]
[illegible]
[illegible] తథా [illegible] ఏకాదశ [illegible]
[illegible]
[illegible] సూతకాంతేతు [illegible]
[illegible] ఏకాదశాహేవిధిస్స్యాత్ [illegible]
[illegible] గంగాయాం [illegible]
[illegible] తథా [illegible]
[illegible] సంబంధి [illegible]
[illegible] ఏకాదశే [illegible]
[illegible] ఏకాదశాహ [illegible]
[illegible]ఏకాదశాహే [illegible] మాసికం [illegible]
[illegible]
[illegible] ఏకాదశ [illegible]
[illegible] భోజనమ్ । [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] తస్మిన్ [illegible] భోజనమిది । [illegible]

దస్తాదుపరిష్టాద్వేతి దేశాచారతో వ్యవస్థా। వసుగణమపి పిత్రోద్దేశేన అష్టవసూద్దేశేన వా కుర్యాత్। వసూద్దేశతు పతితైర్నారాయణోక్తోద్దిష్టవిధానం ఉపవేశ్యతాదినా అష్టవసూనుద్దిశ్య బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్॥ అశక్తస్తు యథాశక్తి కుర్యాత్। కృష్ణోత్సవజయంత్యాం బ్రాహ్మణభోజనమపి పిత్రోద్దేశేన ఏకోద్దిష్టవిధానేన యథాశక్తి కుర్యాత్॥ తదకరణే ప్రత్యవాయమాహ వ్యాసః॥ వృషరురాదా బ్రాహ్మణస్తు స్వకీయానపిండకానశౌచవధి। తతుర్యాద్యది మోహేన కలితయకిరంభ వేరిని। అతశ్చిద్య బ్రాహ్మణభోజనమపి। స్మృత్యంతరే॥ తస్త్ర్యహ్నాయ శక్తికుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమితి। ఏతాని శ్రాద్ధానికృత్వా తత్స్వగృహమాగత్య పునః గృహం వా విశయిత్వా శ్రాద్ధశేషం బంధుభిః సహ భుంజీయాత్॥ తదాహ విజ్ఞానేశ్వరః॥ (ఏకోద్దిష్టేతు యదో భుక్త్వా ... ఏకోద్దిష్టే ... చంద్రసూర్యోపరాగే చ శిష్టమన్నం చ వర్జయేత్। ...యాం షోడశ శ్రాద్ధైకోద్దిష్టే శేషాన్నభోజనపరత్రాత్ తదైవాహ విజ్ఞానేశ్వరః॥ సపత్నీ స్త్రీతు యచ్ఛిష్టం గృహం పర్యుషితం చ యత్॥ దంపత్యోర్భుక్తశేషం చ నభుంజీత కదాచనేతి తైత్తిరీయైకోద్దిష్టే బోధాయనసూత్రం ...పవిత్యై ...వాద సంకల్పితో ... పాద్యప్రదక్షిణీకృత్య శేషమన్నమనుజ్ఞాప్య తేనైవయ... శేషాన్ని వేదయతే యథా బ్రూయుస్తథా కుర్యాదితి॥ తత్ర త్రిగోపాలకారికా॥ ఉపవీతి నమస్కారం కృత్వా ప్రదక్షిణం। కిమన్నశేషైః క్రియతామిత్యై ర్భుంజీత వా పరే॥ ప్రతిబ్రూయురిదానీం తు పిండమిచ్ఛంతి కేనచ। పిండమాదాయ తత్పశ్చాద్ వప్సు ప్రాస్యావగాహ్య చేతి। అత్రవిధిరత్నకారికా॥ భుక్తస్య దక్షిణాదానం స్వధాదానం చ పూర్వవత్। తతో విప్రం సముత్థాప్య వాజేవాజే ప్రదక్షిణం। కృత్వాను విధివత్సర్వం తతో విప్రం సముత్సృజేత్॥ అత్ర కపర్దిః॥ ఉపవీతీ సముత్థాప్య కృత్వా చాభి ప్రదక్షిణం। కిమన్నశేషైః క్రియతామిత్యుక్త్వా తన్నివర్తనుత్। నమస్కృత్యాన్నశేషం చ అనుజ్ఞాప్య నివర్తతే। ప్రాచీనావీత్యుపోచ్ఛిష్టే దర్భాంత్సంస్తీర్య దక్షిణానీతి॥ ఏవం తైత్తిరీయ వృద్ధై రప్యుక్తత్వాత్। ఆద్యాదిషోడశశ్రాద్ధాన్నభోజనదోషోనాస్త్యేవ॥ (యాన్యేకోద్దిష్ట శేషాన్నభోజననిషేధపరాణి వచనాని తాని సర్వాణి నవశ్రాద్ధాన్నభోజనపరాణ్యేవేతి మంతవ్యం)॥ అత ఏకోద్దిష్టభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమాహ

ప్రాజాపత్యంనవశ్రాద్ధేపాదోనంచాద్యమాసికే।త్రైపక్షికేతదర్థంతు పా
దమేకంద్వితీయకేమతి॥ ఇదంచఆపద్విషయం ॥ అనాపదితువిజ్ఞానేశ్వరః ॥
చాంద్రాయణంనవశ్రాద్ధేప్రాజాపత్యంతుమిశ్రకే। ఏకాహస్తుపురాణేషు
ప్రాయశ్చిత్తంవిధీయతఇతి। హారీతోక్తంద్రష్టవ్యం॥ప్రాజాపత్యంనవమిశ్రే
కఇత్యేతదాద్యమాసికవిషయం।ఊనమాసికాదిషుతుపాదోనప్రాజాపత్యా
దీనికర్తవ్యాని। ప్రాజాపత్యంనవశ్రాద్ధేపాదోనంమాసికేతథా॥ త్రై
పక్షికేతదర్థంస్యాత్పాదోనంద్వ్యమాసికేతథా। పాదోనంకృచ్ఛ్రముద్దిష్టం
షాణ్మాసాబ్దికేతథా। త్రిరాత్రంవాన్యమాసేషుశంఖస్యవచనం యు
ధేతి॥శంఖవచనం॥ చాంద్రాయణంనవశ్రాద్ధే పరాకంమాసికేస్మృతం॥
పక్షత్రయేతికృచ్ఛ్రంస్యాత్షాణ్మాసేకృచ్ఛ్రమేవచ। అబ్దికేపాదకృచ్ఛ్రం
స్యాదేకాహఃపునరాబ్దికే। అనయోర్వ్యాసనాదోషసాపేక్ష్యంశంఖస్యవచనంయ
థా।తత్సహాదిహాతవిషయం।విజ్ఞానేశ్వరీయే॥ బ్రహ్మాండనేవ సోమేచస
మంతోన్నాయనేనథా।జాతశ్రాద్ధేనవశ్రాద్ధే భుక్త్వాచాంద్రాయణంచరేత్।
ఆమశ్రాద్ధేతుసర్వత్రతాదర్ధం। ఆమశ్రాద్ధేతదర్థం ప్రాజాపత్యంతుసర్వ
దేతిఃవ త్రింశన్మతేర్విధానాత్ । వ్యాసః ॥ వాస స్తండుల మృత్పాత్రం
ప్రదీపంకాంస్యభాజనం। దహనానంతరందద్యాత్స్నిగ్ధప్రచ్ఛాసంతథా ॥
సంచయనాంగమేకోద్దిష్టశ్రాద్ధంశ్మశానేపిండోకస్థానేవా కుర్యాత్ ॥ త
థాచస్మృతిః॥తృతీయేహ్నికర్తవ్యంప్రేతదాహేవనేద్విజః ॥ సూతకాం
తేగృహేశ్రాద్ధమేకోద్దిష్టంప్రచక్షతే॥స్మృత్యంతరే॥యత్రస్థానేభవేన్మృ
త్యుస్తత్రశ్రాద్ధంప్రదాపయేత్ । ఏకోద్దిష్టవిధానేన విప్రమాయ
త్రకారితః (ఇతరాణినవశ్రాద్ధానిగృహేపిండోదకస్థానేవాకార్యాణ్యతి
చిలః॥ దశాహరవిగ్రహేపితౄంశ్చప్రత్యాబ్దికముపస్థితే । అన్నస్యాసంభవే
ర్యాచ్ఛ్రాద్ధమామేనవాభవేత్ ॥ ఆమశ్రాద్ధంతు॥శాతాతపః॥ ఆమశ్రాద్ధం
ద్విజఃకుర్యాద్విధిజ్ఞశ్శ్రద్ధయాన్వితః । తేనాగ్నౌకరణంకుర్యాత్పిండాం
స్తైనైవనిర్వపేత్॥ గౌతమః॥(ప్రత్యాబ్దికేమాసికేచ పక్వాన్నంనైవలభ్య
తే। ఆమశ్రాద్ధంద్విజఃకుర్యాచ్ఛ్రాద్ధమ్నాతాదసంభవే ॥ తెంవంచయమోపి॥అ
త్యంతాపది॥సపిండీకరణమప్యామేన హేమ్నావాకుర్యాత్ ॥ తదుక్తంస్మృతి
సంగ్రహే॥అనుక్తకాలేషుపితుః పర్వ శోత్రీమేణమ్నాలేస్వచ । అమేనవాపినా

పద్మావృత్యాద్యాదికం తతః । కుండం ఖాత్వా తు విధివత్ప్రాణానాయమ్యయ
త్నతః। గోత్రస్య శర్మణ స్తస్య ప్రేతత్వాద్విముక్త్యై । అద్య మద్భ్రేవ వ
పర్ణానుకరిష్య ఇతి నిర్దిశేత్ । లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాది తంత్రం పూర్వవద
త్రతః। కృత్వా తు దర్భమాదాయ కుండమధ్యం నిమార్జయేత్ । అపేతే
త్యాదితత్రాపి కుర్యాదభ్యుక్షణాంతకం । తతః పాత్రే నిసద్య పిష్టమేవ తూ
ష్ణీం ప్రాంచి అద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేతు భవతాం క్షణ ఇత్యుక్త్వా తః పాద్యం విధివత్త్రి
ష్వస్మిన్ ప్రేతే నిక్షిపేత్ । విష్టరం కుండమధ్యే తు నిధాయాగ్నిం వినిక్షిపేత్
ఆసనాదితతస్సర్వం పూర్వవత్కారయేదిహ। అభ్యర్చనమగ్నౌ దంష్ట్రా
తత్పరిషేచనం వేదయేత్। ఇతరాణిచ సర్వాణి యథాయోగ్యం సమర్పయేత్
తతో వాసనం విధివత్ స్తోత్రం లౌకికానలే। యత్ర తర్పణ్యం తదా త్రిః
కుర్యాదేవం హి పూర్వవత్ । కుండస్యోత్తరతః పాత్రం త్వాళితం మండలే
క్షిపేత్। ఉపస్తీర్య వపింబార్థం శేషం యుత్వా విధానతః। దాపయేచ్చ తద
న్నాదికం గరగుడాదికం। ఘృతం చ విధివత్పాత్రం సకుండం చ పరిస్తరేత్॥
పరిషిచ్య తతస్త్యాగం కుర్యాదేవం హి పూర్వవత్ । మోక్షయిత్వా తదన్నాదిహ
స్తైనజుహుయాత్ క్రమాత్। వ్యాహృతిం శతాహుతి మంత్రముచ్చార్య చ పునః
పునః। యత్తే కృష్ణస్తు మంత్రోత్ర వైదికః పరికీర్తితః । కేచిత్పురుష వక్త్రేన జు
హుయాత్తనతన్మతం। అన్యం లౌకిక మాచారం కుర్యాత్ తత్ర నరోదనం । కేచి
దిదం వదంత్యత్ర ప్రీతముద్దిశ్య నిహ్నాతం । గోవృషం భోజయిత్వాన్నం
స్వానాంచీ వాచ రేకః। తత స్తైనోపయుక్తాని వస్త్రాణి కరణాసివ । సమస్త
నాని విప్రాయ దద్యాత్ప్రేతార్థమాదరాత్। సోమాయత్వే తిమంత్రేణ కే
చిదత్ర తు జుహ్వతి॥ కపటిః॥ అథాగ్నావేకోద్దిష్టశ్రాద్ధం ॥ భో
జన పర్యాప్తం తండులాన్ సద్వ్యంజనైస్సహ ఏకస్మిన్ భాండే శ్రపయిత్వా మ
ధ్యందినే కర్తా స్నాత్వాచమ్య ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ దేశకాలౌ
సంకీర్త్య పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య మేకాదశేహని
ప్రేతత్వప్రాప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టం అన్నద్రవ్యేణ మోక్షో
ద్దిష్టవిధానేన ప్రాణాగ్నావగ్నౌకరిష్యే। ఇతి సంకల్ప్య॥ దేవాలయే నదీ
తీరే అశ్వత్థమూలే వా కుండం ఖాత్వా తత్ర ప్రశ్యేశనాద్దేపి...తునః ఇత్యాద్భి
రన్యైశ్చ అపేతవీత......మన్త్రైః । ఇతి కుండమస్మిన్ పలాశశాఖయా వ శే

ణవాభూమింసంమృజ్య। శాఖాముదగ్రాం ప్రస్తీర్య పవిత్రపాణిః పస్పృశ్య పునః శన్నోదేవీరభి
ష్టయ...తునః॥ ఇత్యప్స్విరపోత్సృజ్య। లౌకికాగ్నిమానీయ ఉదకుంభ సమీపే నిధా
యయజమానస్యపితుః అగ్నౌవా త్ర్యైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధక్షణః ఉపతిష్ఠతు
ఇత్యగ్నేః క్షణందద్యాత్పితుః గోత్రశర్మణః ప్రేతఅగ్నౌవాత్ర్యైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధ
ఇదంతేపాద్యముపతిష్ఠత్వితి। అవటసమీపే పాద్యందత్వా స్వయమపిపాదౌ
ప్రక్షాళ్యాచమ్య। కుంభమగ్న్యవస్థంనిధాయ తత్రాగ్నింపతిష్ఠాప్య ప్రేతస్య పరిస్తీ
ర్యత్రవదనజ్ఞయా ప్రేతకాంతంశ్రాద్ధకర్మకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య। అపహతా అ
సురారక్షాంసివేదిషద ఇత్యవటంసృష్ట్వాధీమను। అగ్నిష్టేప్రేతగర్భంతు యు
తాస్త్వాగతంమనః। యత్రాస్యాగతంమన ఇతి స్త్రియాః। ఉద్ధృత్యాపవిత్రం
శ్వ। అపోత్సృజ్య। ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః పితరః సోమ్యాసః॥ అ
సుంయఈయురవృకా ఋతజ్ఞాః సనోవన్తు పితరో హవేషు॥ ఉదీరతామవరో
న్మధ్యమాః పితరః సోమ్యాః। అసుంయేయాదవృకా ఋతజ్ఞాస్తేనో వన్తు పి
తాహవే। ఇతి స్త్రియాః। అగ్నేః పురత స్తిలానవకీర్య। ప్రేతస్యాత్మంతో
మాహంసేచ్ఛంతి। గాయత్ర్యాప్రోక్ష్య। అపవిత్రః పవిత్రోవేత్యాదిమపి
త్వా సంపాదితాః పదార్థాః దేశతః కాలతశ్చ శ్రాద్ధయోగ్యాభవంత్వ
తిభవంతోబ్రువంత్వత్యుక్త్వా। అవటసమీపే ఉదకందత్వా। పితుర్గోత్రస్యశ
ర్మణః ప్రేతస్య అగ్నౌవా ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధ ఇదమాసన ముపతిష్ఠత్వితి
నామధాగే ఆసనందత్వా పునరపి ఉదకంసనయేత్। ఏవంసర్వే [illegible]
నేషు ఉదకదానపూర్వంకర్తవ్యం। శ్రాద్ధక్షణః క్రియతాం [illegible]
తుభవానితిచోక్త్వా। అవటసమీపే దక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్ స్తీర్య అర్ఘ్యపాత్ర
మాసాద్య ప్రోక్ష్య అర్ఘ్యపాత్రే పిలాందత్వా శన్నోదేవీరిత్యుదకం [illegible]
య। తిలోసి సోమదైవత్యో గోసవేదేవనిర్మితః। ప్రత్నవద్భిః ప్రత్తః స్వధయా పితౄంల్లోకాన్
ప్రీణయాహిన ఇతితస్మిన్ తిలాందత్వా। అర్ఘ్యపాత్రే అపిగంధాః।
ఇమానిపుష్పాణీతి గంధపుష్పాణిదత్వా। ప్రేతాయతే బ్రహ్మ గృహ్ణామీతి
అర్ఘ్యపాత్రోదక మభిమంత్ర్య॥ ప్రేతా త్రైవో బృహ్మం గృహ్ణామీతి
స్త్రియాః। ప్రేతపాత్రంసంపన్న ముపతిష్ఠతామర్ఘ్య ఇత్యుక్త్వా। యా
దివ్యా ఆపః పయసా సంబభూవుర్యా అంతరిక్ష ఉత పార్థివీర్యాః। హిర
ణ్యవర్ణా యజ్ఞియాస్తాన ఆపః శగ్ స్యోనాస్సుహవా భవంతు। ఇతి। పితుః

గోత్రశర్మణః ప్రేతఇదం తే అర్ఘ్యముపతిష్ఠతు । అపసవ్యేన అర్ఘ్యం దద్యాత్॥ గోత్రేదాయిప్రేతే ఇతిస్త్రియాః। ఉదకందత్వాఽర్ఘపాత్రస్థ త। ఇహలోకంపరిత్యజ్యగతోసిపరమాంగతిం। మనసావాయురూపేణకుశే త్వాంయోజయామ్యహం। ఇతిఅర్ఘ్యపాత్రంభిత్వావిసర్జయేత్। తిలైర్గంధా దీపాంతాంతమభ్యర్చ్య గంధద్వారామితిగంధాః॥ ఉపతిష్ఠంతు। ఆయనేతే పుష్పాణ్యుపతిష్ఠంతు॥ నావాహనంనధూపఃనదీపః। యువాసువాసా ... జీవయంతః । ఇదమాచ్ఛాదనముపతిష్ఠతు నామగోత్రే దాయిప్రేతే ఇతిస్త్రియాః।పవిత్రోక్షణమేకుశాః । యథావిధ్యర్చితమష్టౌ తిస్యక్త్వా మష్టప్రాంగోమయేనోపలిప్య। తిలాన్వికీర్య । భోజనపాత్రం నిధాయ । ఘృతమన్నమాదాయ। భవదన్నజ్ఞయా ప్రేతాగ్నౌ హోష్యామి ఇత్యనుజ్ఞాప్య। గార్హపత్యాగ్నిముపసమాధాయ। దక్షిణా ప్రాగగ్రైర్దర్భైర గ్నింపరిస్తీర్య అప్రవతీంపరిషిచ్య నవ్యంజాన్వాచ్య। మేక్షణమాదాయ ఏతే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ యమాయచ స్వాహేతి। హుత్వా। ... గోత్రాయై దాయై ప్రేతాయై యమాయచ స్వాహేతిస్త్రియాః। పరిషిచ్య భోజన పాత్రముపస్తీర్య తత్రహుతశేషం కించిన్నిధాయ। మేక్షణంప్రహృత్యాగ్నౌ ప్రహృత్య। అన్నపరివేషణంకృత్వాఘృతాభిఘార్య సతిలాపిధానోదకుంభంతాంబూలందక్షిణాంచనిధాయ । వ్యాహృతిభిఃప్రోక్ష్య। ఋతాస్త్వంసమంతం పరిషిచ్య। పృథివీతేపాత్రంద్యౌరపిధానంఅగ్నేస్త్వాముఖే జుహోమిఅగ్నేస్త్వాప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసిమాస్యక్షేష్ఠా అముత్రాముష్మింలోకే।ఇదంవిష్ణుః...సురేశ్రీవిష్ణో అన్నంరక్షస్వ । పితః గోత్రశర్మన్ప్రేతఏతత్తే అన్నంసపరికరంపితాగోత్రఃశర్మాప్రేతోదేవ తా ఇదమన్నంసోపస్కరంసయుంభూఃగదాధరోభోక్తారాజతంపాత్ర మక్షయవటచ్ఛాయా సంపితేగోత్రాయశర్మణేప్రేతాయఇదమన్నంసోప స్కరంసదక్షిణాకం సతాంబూలంసతిలాపిధానోదకుంభంఅగ్నావాస్యే కోద్విష్వక్ప్రేతతృప్త్యర్థముపతిష్ఠత్విత్తితిలోదకంత్యజేత్। మాతః గోత్రే దాయిప్రేతే ఇదమన్నమిత్యాదిమాత్రేగోత్రాయైదాయైప్రేతాయైఇతి॥ స్త్రియాః।పూర్వోక్తఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాంతిథౌపితరంగోత్రంశర్మాణంప్రేతముద్దిశ్యమయాక్రియమాణేనఅనేన ఏకాదశాహ్న కర్తవ్యాగ్నౌ

నాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేన పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తృప్తిర్ద్వారా ప్రేత
త్వవిముక్తిరస్త్వితి బ్రూయాత్ తతః గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య। సత్యం త్వర్తేన పరి
షించామీతి పరిషిచ్య। అపోశనం దత్వా। మధువాతా ఇత్యృచం జపిత్వా। పితరం
ధ్యాత్వా అమృతోపస్తరణమసీత్యుక్త్వా। ప్రాణాయ స్వాహేత్యాది పంచ
ప్రాణాహుతీర్హుత్వా అన్నాదిసర్వం మేళయిత్వా॥ కేచిత్ప్రేతహస్తేఙ్గుష్ఠా
దిభజ్య దర్భాన్మధువా తు జలేన సహ ప్రేతాపృథక్పృథగఙ్గుష్ఠానుకర్షణం పరిలిత
కబళాన్ కృత్వా ప్రాప్తీతి త్యాదారభ్య త్వదస్థాస్థాయా॥ యత్రైకృష్ణ స్నానస
అసుతోదపిపీలస్సర్ప ఇతి వాక్యాపదః॥ అగ్నిష్వాత్తా దస్యూనాం స్వధోతు
సోమశ్చ యో బ్రాహ్మణమావివేశ స్వాహా। అగ్నిదగ్ధా ... ఏవం
ఏవం ద్వాత్రింశదాహుతిర్జుహుయాత్। కేచిత్ప్రేతముద్దిశ్య అన్నాదికం వ్య
పథం భోజయేదిత్యాహుః కేచిత్పూర్ణాయస్వాహేతి జుహ్వతి॥ హస్తప్రక్షా
ళ్యాచివన్నమాదాయ। పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య అగ్నావాద్యైకో
ద్దిష్టశ్రాద్ధే తృప్తిరస్త్విత్యుక్త్వా హోమావిసృజ్య। అన్యత్ర పిధానమ
త్తరాపోశనం దత్వా అగ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే పిండప్రదానం కరిష్య ఇతి
సంకల్ప్య। హుతశేషం భుక్తశేషం చ సంసృజ్య పిండం కృత్వా అవటసమీపే
దక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య పిండస్యాధః పితస్తిలోదకముపతిష్ఠస్వేతి తిలో
దకం దత్వా। పిండస్యోపరి పితస్తిలోదకముపతిష్ఠస్వేతి తిలోదకం దత్వా। ఏవం గు
ణవిశేషణవిశిష్టాయాం తిథౌ పితరం గోత్రం శర్మాణం ప్రేతముద్దిశ్య ప్రయుక్తే
న అగ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే పిండప్రదానేన పితుర్గోత్రస్య శర్మణః
ప్రేతస్య తృప్తిర్ద్వారా ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితి బ్రూయాత్। ... । అస్తు
గోత్రం వర్ధతామిత్యుక్త్వా ... బ్రూహీత్యుక్త్వా। దక్షిణాం ప్రాంజ్య
త్యుక్త్వా। దక్షిణాం చ దత్వా। పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దత్తం శ్రా
ద్ధముపతిష్ఠతామిత్యుక్త్వా। అభిరమ్యతామితి బ్రూయాత్। తతస్స్నాత్వా
శుద్ధ్యా స్వాహారం వాచయిత్వా। గృహమాగత్య షోడశశ్రాద్ధాని కుర్యాత్॥ ఇత్య
గ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధవిధిః॥ అద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే బ్రాహ్మణమేవ భోజ
యేత్। అథావేగ్నౌ హోమః॥ బ్రాహ్మణభోజనపక్షే॥ ఏకోద్దిష్టం దైవహీన
మేకార్ఘ్యైకపవిత్రకం। ఇత్యుక్తప్రకారేణ అభిరమ్యతామిత్యంతం కృ
త్వా ప్రేతపూర్వభుక్తాని వస్త్రాలంకరణాదీని బ్రాహ్మణాయ దత్వా। స్నా

త్వాపుణ్యాహంవాచయిత్వాషోడశశ్రాద్ధానికుర్యాత్॥ తథా॥ బ్రాహ్మణం
భోజయేదాద్యే హుతశేషమనలేపివా। పునశ్చభోజయేద్విప్రం ద్విరావృత్తి
ర్భవేదిహ॥ స్మృతిరత్నే॥ ఆర్ద్రామలకమాత్రంతు పిండంకుర్వీతపార్వ
ణం।ఏకోద్దిష్టేబిల్వమాత్రమానాచేత్స్థూలముచ్యతే।అత్రిః। మాసానుమా
సికస్యశేషపిండేచద్విదళీకృతే।పునఃశ్రాద్ధవిధాతవ్యం తేనపాకేనతత్క్షణాత్।
పునఃశ్రాద్ధమితిపునఃపిండదానంకర్తవ్య మిత్యర్థః। ప్రదక్షిణ మనువ్రజ్య
భుంజీతపితృసేవితమితి। శ్రాద్ధశేషాన్నస్యప్రతిపత్త్యర్థభోజనేప్రాప్తేప్రతి
షేధమాహ। విజ్ఞానేశ్వరే॥ నవశ్రాద్ధమయచ్ఛిష్టం గృహేపర్యుషితం చ
యత్।దంపత్యోర్భుక్తశేషంచనభుంజీతకదాచనేతి। షణ్ణవశ్రాద్ధస్యై
వశేషాన్నభోజనేనిషేధః। ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధశేషాన్నభోజ
నేదోషోనాస్తి। భుంజీతపితృసేవితమితివచనాత్॥అథషోడశశ్రాద్ధసంకల్పః॥
కర్తాస్నాత్వాప్రాణానాయమ్యప్రాచీనావీతీ దేశకాలౌసంకీర్త్య పితు
ర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యదహనదినాదారభ్యఏకాదశేహనిదేశకాలవైప
రీత్యేనకయాశ్వఃసపిండీకరణంకర్తుం। ఊనమాసికద్వితీయమాసికత్రైప
క్షికమాసికతృతీయమాసికచతుర్థమాసికపంచమమాసికషాణ్మాసిక ఊ
నషాణ్మాసికసప్తమమాసికఅష్టమమాసికనవమమాసిక దశమమాసికఏ
కాదశమాసికఆబ్దిక మాసికఊనాబ్దికమాసికాఖ్యాని పంచదశైకోద్దిష్ట
శ్రాద్ధానిస్వేస్వేకాలేకర్తవ్యాని స్వకాలవిహితే నాద్యమాసికేన సహాకృ
ష్యప్రేతోద్దేశేనవసుగణాఖ్యశ్రాద్ధం|రుద్రగణాఖ్య|శ్రాద్ధంవృషోత్సర్జనాం
గశ్రాద్ధం|అవశిష్టబ్రాహ్మణభోజనంచఅన్నద్రవ్యేణఏకోద్దిష్టవిధానేనఆద్య
మాసికేనసహసమానతంత్రేణఆద్యకరిష్యఇతిసంకల్ప్య।పితుర్గోత్రస్యశర్మ
ణఃప్రేతస్యఆద్యమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేక్షణఃఉపతిష్ఠతు। ఏవమూనమా
సికేక్షణఃఉపతిష్ఠతు।వసుగణాఖ్యశ్రాద్ధేక్షణఃఉపతిష్ఠతు। రుద్రగణాఖ్య
శ్రాద్ధేక్షణఃఉపతిష్ఠతు।వృషోత్సర్జనాంగశ్రాద్ధేక్షణఃఉపతిష్ఠతు।అవశిష్ట
బ్రాహ్మణభోజనేక్షణఃఉపతిష్ఠతు। ఏవంనిమంత్రణం కృత్వా పాద్యస్థానే
గోమయేనమండలముపలిప్యతత్రదక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య గంధాన్ని
క్షిప్యతిలాన్వికీర్యపితఃగోత్రశర్మన్ప్రేతఆద్యమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేఇదం
తేపాద్యముపతిష్ఠతు।ఏవంసర్వేషాంపాద్యందత్వా పూర్వ్యాగేచస్వయం

చపాదాన్ప్రక్షాళ్య ఆచమ్య సర్వేషాం విష్టరం దత్వా సర్వాన్ బ్రాహ్మణాను
దఙ్ముఖా నుపవేశ్య పాణినా నాయమ్య భవదనుజ్ఞయా ప్రక్రాం
తం శ్రాద్ధ కర్మ కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య । కురుష్వేతి తైరనుజ్ఞాతః।
అపహతా అసురా రక్షాꣳసి పిశాచా ఇతి మంత్రేణ శ్రాద్ధదేశముద్ధృత్యాప ఉ
పస్పృశ్య ఉద్ధృత్యావోక్ష్య। ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఇతి మంత్రేణ సర్వత్ర తి
లాన్వికీర్య। గాయత్ర్యా సర్వత్ర శ్రాద్ధ దేశం పాకాదీ నాత్మానంచ ప్రోక్ష్య
అపవిత్రః పవిత్రో వేత్యాదినా శ్రాద్ధం ప్రవర్తయే । ఇత్యంతం జపిత్వా
సంపాదితాః పదార్థాః దేశతః కాలతశ్చ శ్రాద్ధయోగ్యా భవంత్వితి భవం
తో బ్రువంత్వితి వదేత్। శ్రాద్ధయోగ్యా భవంత్వితి తైరనుజ్ఞాతః । సర్వేషాం హ
స్తోదకం దత్వా। పితృగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ఆద్యమాసిక శ్రాద్ధే ఇద
మాసనముపతిష్ఠతు। వామభాగే ఆసనం దత్వా। పునశ్చ హస్తోదకం దత్వా । ఏ
వమూనాదిమాసికేషు అపోదానపూర్వం తత్తన్మాసికముక్త్వా సర్వేషామాస
నాని దత్వా। ఆద్యమాసిక శ్రాద్ధే క్షణః క్రియతామితి। ఏవమూనమాసికాదిషు
అపోదానపూర్వం తత్తచ్ఛ్రాద్ధే క్షణః క్రియతామితి। సర్వాన్ బ్రాహ్మణాన్ని
మంత్ర్య తేచ ఓం తథేతి ప్రత్యూచుః। పునరపోదానపూర్వం ప్రాప్నుతు భ
వానితి ప్రత్యేకం సర్వాన్ ప్రార్థయేత్। తేచ ప్రాప్నవానీతి ప్రత్యూచుః
ఆద్యమాసిక బ్రాహ్మణసమీపే దక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య అష్టాదశార్ఘ్య
పాత్రాణి దక్షిణాపవర్గాణి సాదయిత్వా తేష్వేకైకం పవిత్రమంతర్ధా
య ప్రోక్ష్య తిలాన్వికీర్య పవిత్రాంతర్హితేషు పాత్రేషు పితృతీర్థేన అపః
సించేత్ శన్నోదేవీరితి మంత్రేణ। ప్రతిపాత్రం మంత్రావృత్తిః ఏకస్మిన్ పాత్రే
అష్టాదశవారం మంత్రావృత్త్యా ఉదకం సించేదితి కేచిత్ । తిలోసి సోమదేవ
త్యో గోసవే దేవనిర్మితః। ప్రత్నవద్భిః ప్రత్త । పితరం గోత్రశర్మాణం [illegible]
మిమాన్లోకాన్ప్రీణయాహి నః మాతరం గోత్రాం దాయాం [illegible]
మాన్లోకాన్ప్రీణయాహి నః। ఇతి స్త్రియాః ఆద్యార్ఘ్యపాత్రే [illegible]
తి । ఏవమితరేషు। అర్ఘ్యపాత్రేషు అమిగంధాః ఉపతిష్ఠంతు । [illegible]
వో జుష్టం గృహ్ణామి। పితామహైవో జుష్టం గృహ్ణామీతి స్త్రియాః । అథ [illegible]
పాత్రాణి సంపన్నానీత్యుక్త్వా। తైస్సుసంపన్నానీతి ప్రత్యుక్తే [illegible]
తాన్యర్ఘ్యాణి ఇత్యేకైకస్య। ఏకైకమర్ఘ్యపాత్రం క్రమేణ నివేద్య సర్వేషాం

మాస్త్రీవకందత్వా। అద్యబ్రాహ్మణహస్తేపవిత్రంనిధాయ । యాదివ్యా ఆపః
పయసాసంబభూవుర్యా అంతరిక్షఉతపార్థివీర్యాః। హిరణ్యవర్ణాయ
జ్ఞియాస్తానఆపశ్శగ్ స్యోనాస్సుహవాభవంతు। పితుః గోత్రశర్మణః ప్రేత
అద్యమాసికశ్రాద్ధోద్దిష్టబ్రాహ్మణ ఇదం తేఅర్ఘ్యముపతిష్ఠతు (మాతః గోత్రే
దాయై ప్రేతాయైస్త్రియాః ఏవమూనమాసికాదిషు) ఇహలోకంపరిత్యజ్య
గతో౽సిపరమంగతిం। అచ్ఛిన్నపాత్రేణ । మూర్ధాదిపాద పర్యంతం
త్రైబ్రాహ్మణహస్తాదానభ్యర్చ్య॥ గంధద్వారామితిమంత్రేణ । అద్య మాసిక
శ్రాద్ధేగంధాఃసతిష్ఠంతు। ఏవమితరేషాం। పితుఃగోత్రశర్మణః ప్రేతా
లంకారార్థఃమాంగల్యంహిరణ్యముపతిష్ఠతు। పుష్పాణ్యుపతిష్ఠంతు। ఏవ
మితరేషాం। యువాసువాసాః... ఇతిమంత్రః। పితుఃగోత్రశర్మణః ప్రేత
అద్యమాసికశ్రాద్ధోద్దిష్టబ్రాహ్మణాంతః ప్రావరణీయార్థమిదమాచ్ఛాదనముప
తిష్ఠతు। ఏవమితరేషాం। పవిత్రార్థమిమేదర్భాః। సర్వేషామచ్ఛిన్నసంస
పూర్ణమస్త్వితిప్రతివచనం।సంకల్పసిద్ధిరస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు।తథాస్త్వ
తిప్రతివచనం। యథావిధ్యర్చితం । అస్త్వితి ప్రతివచనం । భుక్తిస్థానేషు
మండలకరణాదిదర్భాస్తీర్త్వే వేదికభస్మనాచమర్యాదాంకృత్వాహస్తేపా
దకందత్వాసర్వాణిపాత్రాణి ప్రసవ్యంపృథక్పృథక్పరిషిచ్య బ్రాహ్మణభో
జనార్థాదన్నాద్హోమపర్యాప్తమన్నముద్ధృత్యఘృతాక్తంకృత్వాభవదను
జ్ఞయాప్రేతాహుతింహోష్యామీత్యుక్త్వాలౌకికాగ్నిముపసమాధాయ పరి
స్తీర్యాప్రసవ్యంపర్యుక్షంపరిషిచ్యమేక్షణమాదాయ । పితృగోత్రాయశర్మ
ణేప్రేతాయయమాయచస్వాహా।మాతృగోత్రాయైదాయై ప్రేతాయై
యమాయచస్వాహేతిస్త్రియాః॥ పితృగోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయ య
మాయేదం॥అముష్మై॥ తస్మిన్నగ్నావష్టాదశాహుతీర్హుత్వా। పునఃపరిషి
చ్యహుతశేషంభోజనపాత్రేషుకించిత్కించిద్దత్వా శేషంపిండార్థం నిద
ధ్యాత్ (క్రమశఃక్రియమాణానామేవవిధిః। (గణశః క్రియమాణానాంతువిశే
షవిధిరుక్తాగార్గ్యేణ॥ తథాగార్గ్యః॥ గణశఃక్రియమాణానా మేకోద్దిష్టా
న్యనేకశః॥ పిండపాత్రంభవేదేకమర్ఘ్యపాత్రంతథైవచ । సకృత్ప్రేతా
హుతిందద్యాత్పిండదానంపృథక్పృథగితి।కించ । సపిండీకరణాత్పూర్వం
మాసికానిసమాప్య। అర్ఘ్యంపిండంపృథక్కుర్యాద్ దగ్నౌ ప్రేతాహుతిం

పక్వాదితి॥ పితాపుత్రేశ్చైవం భోజనపాత్రేన దద్యాత్ । తథాచ దేవలః।
పితాపుత్రేశ్చ యశ్చైవం నదద్యాద్భోక్తృభాజనే । యదిదద్యాత్స
మూఢాత్మా నిధితః పతితో భవేత్॥ఇతి॥ భోజన పాత్రేషు అన్నాది దత్వా
గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య తూష్ణీం పరిషిచ్య పృథివీతే పాత్రం ద్యౌరపి ధానం
బ్రాహ్మణస్య త్వా ముఖే జుహోమి...సురేశ్రీవిష్ణో అన్నం రక్షస్వేతిద్విజాంగు
ష్ఠమన్నే నివేద్య పితః గోత్ర శర్మణ పితః ఏతత్తే అన్నం సపరికరం పితా గోత్ర శర్మ
న్తా పితో దేవతేదమన్నం సపరికరం బ్రాహ్మణస్స్వాహావసియా ఘా దత్తం
దాస్యమానం చాత్ప్వైతత్సర్వమస్మృతస్వరూపం రాజతం పాత్రమక్షయ్యమువ
టఘామేయ పితృగోత్రాయశర్మణే పితా మెదమన్నం సపరికరం స్వసక-
రం సదక్షిణాకం సతాంబూలం సతిలాపిధానోదకుంభం అద్యమాసికశ్రా
ద్ధే పితృత్వస్థానే ముపతిష్ఠత్వేత్యన్నత్యాగం కృత్వా। ఎవమితరేషాం మాసి
కాదిశ్రాద్ధేషు పృథివీతే పాత్రమిత్యాది తత్రబ్రాహ్మణే పితృత్వస్థానముప
తిష్ఠత్వ్యంతం కృత్వా। మాతః గోత్రే దాయి పితే ఏతత్తే అన్నం... మా
తాగోత్రాదాయీ పితా దేవతేదమన్నం... మాతృగోత్రాయై దాయై పి
తాయై ఇతి స్త్రియాః॥ గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య । పరిషేచనాని కారయిత్వా॥ సం
కల్పం కృత్వా। పితుర్గోత్రస్య శర్మణః పితస్య దహనదినాదారభ్య ఏకాదశే
మాసి పితరం। గోత్రం శర్మాణం పితముద్దిశ్య నయాత్రక్రియమాణైః అద్యమా
సికోనమాసికద్వితీయమాసికత్రైపక్షికమాసిత్రైతీయమాసికచతుర్థమాసి
కపంచమమాసికషాణ్మాసికోనషాణ్మాసికసప్తమమాసికాష్టమమాసికన
వమమాసికదశమమాసికైకాదశ మాసికాబ్దికమాసికోనాబ్దిక మాసికా
ఖ్యైః పంచదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధైః స్వస్వకాలేకర్తవ్యైః దేశకాలవైప
రీత్యశంకయా శ్వస్సపిండీకరణంకర్తుం స్వకాలవిహితేనాద్యమాసికేనసహాస
మానతంత్రేణసహాపకృష్యకృతైః వసుగణాఖ్యశ్రాద్ధన వృషోత్సర్జనాంగ
శ్రాద్ధేనఅవశిష్టబ్రాహ్మణభోజనేనచపితుర్గోత్రస్యశర్మణః పితస్యతృప్తి
ద్వారా పితృత్వవిముక్తిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు । ఇతిబ్రూయాత్ తి
లోదకముత్సృజేత్॥ సర్వత్రాపోశనానిదత్వా అమృతోపస్తరణమసీత్యు
క్త్వా ప్రాణాయస్వాహేతిపంచప్రాణాహుతిమంత్రాన్ జపిత్వా। యథా
సుఖంజుషధ్వమితివదేత్ ।తృప్తాన్ జ్ఞాత్వాభుక్తశేషాత్ కించిన్నమాదాయ

పితృగోత్రశర్మాణః ప్రేతత్పృప్తిరస్త్వితి సర్వాన్ పృష్ట్వా తైరస్తు తృప్తిరితి ప్రత్యుక్తే గృహీతమన్నం తిలోదకం చోత్సృజేత్ । ఉత్తరాపోశనాని దత్వా । అమృతాపిధానమసీతి వదేత్ । పాణినాఽఽయమ్య సంకల్ప్య పితృగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిమోకార్థం ఆద్యమాసికప్రభృత్యాబ్దికపర్యంతేషు వసుగణాఖ్యశ్రాద్ధరుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధవృషోత్సర్జనాంగశ్రాద్ధేచ పిండప్రదానం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌ గోమయేనోపలిప్య తూష్ణీం దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాంత్సంస్తీర్య పిండస్యాధః ఏతత్తిలోదకముపతిష్ఠతు । ఇతి తిలోదకం నినయేత్ । అష్టాదశకృత్వః । హుతశేషం భుక్తశేషం చ సంసృజ్య అష్టాదశపిండాన్ కృత్వా । పితృగోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ ఆద్యమాసికశ్రాద్ధే ఏష పిండః ఉపతిష్ఠతు । ఏవమితరాం త్సప్తదశ పిండాన్ తత్తచ్ఛ్రాద్ధాన్యుక్త్వా దక్షిణాపవర్గాన్ దద్యాత్ । పిండస్యోపరి ప్రేత తిలోదకముపతిష్ఠత్వితి । అష్టాదశకృత్వో నినయేత్ । పూర్వోక్తతిథౌ పితృగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఆద్యమాసికప్రభృత్యాబ్దికపర్యంతేషు వసుగణాఖ్యశ్రాద్ధరుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధే వృషోత్సర్జనాంగశ్రాద్ధే చ పితరం గోత్రం శర్మాణం ప్రేతముద్దిశ్య మయా దత్తైః పిండైః పితృగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు । ఇతి తిలోదకముత్సృజేత్ । తే పితథాస్త్వితి బ్రూయుః । తేషాం కరశుద్ధిం కృత్వా ఉపవీతీ అముకగోత్రోఽహమభివాదయే । అస్మద్గోత్రం వర్ధతామిత్యుక్త్వా । ఆద్యమాసికప్రభృతీని మయా దత్తాని శ్రాద్ధాన్యుపతిష్ఠంతామితి బ్రాహ్మణహస్తేషు తిలోదకం నినయేత్ । అభిరమ్యతామితి బ్రాహ్మణాన్ విసృజేత్ । అభిరమతాస్మ ఇతి ప్రతిబ్రూయుః ॥ గంధపుష్పాదిదీపం చ దీపమాచ్ఛాదనాదికం । యథావిభవసారేణ దత్వా విప్రాంస్తు భోజయేత్ । ఏకోద్దిష్టే నిషిద్ధం వియదస్త్వా [illegible] దికం । స్వధాశబ్దం ధూపదీపం నమశ్శబ్దం ప్రయోజయేత్ । [illegible] స్వధాశబ్దం ధూపదీపౌ స పిండనే । నైవకుర్యాన్నమశ్శబ్దం ఉప [illegible] జేత్ । అన్నశేషః కిం క్రియతామితి వదేత్ । ఇష్టైః సహ భుజ్యతామి [illegible] యుః । పిండానప్సు ప్రాస్య స్నాత్వా చ స్వగృహమాగత్య పుణ్యా [illegible] చయేత్ ॥ ఇతి షోడశశ్రాద్ధవిధిః ॥

ఏకోద్దిష్టవిశేషః ॥ ఏకోద్దిష్టం దైవహీనమేకార్ఘ్య [illegible] ఏకపవిత్రకం । ఆవా

హనాగ్నౌకరణరహితంత్వపసవ్యవత్॥ ఏకోద్దిష్టనిషేధానాహ॥పూర్ణా
శ్రమః॥ ఏకోద్దిష్టేనవశ్రాద్ధే నాగ్నౌకరణమిష్యతే । నావాహనంనచార్ఘ్య
వ్యంనధూపంనచదీపకం। నచాభిశ్రవణంకార్యాన్నపూర్వం నచదైవికం॥
ప్రకిరణంచప్రణామంచస్వధాకారంతథైవచ। వర్జ్యాణ్యేకాదశైతాని సపిం
డీకరణంవినా।ఏకోద్దిష్టేనిషిద్ధేపియదస్త్యావాహనాదికం। తత్సపిండీకృతేత్వే
కోద్దిష్టేసర్వంసమాచరేత్॥ఇతి॥

అథసపిండీకరణవిషయః

అవిభక్తవిభక్తసపిండీకరణం॥ విభక్తస్తుపృథక్కుర్యాత్సపిండీకరణం
పునః। నవశ్రాద్ధానిపిండాంశ్చశ్రాద్ధాన్యపిచషోడశ । ఏకేనైవతుకార్యాణి
సంవిభక్తధనేష్వపి।ఏకపాకేనవసతాంపితృదేవద్విజార్చనం । ఏకంభవే
ద్విభక్తానాంతదేతత్స్యాద్గృహేగృహే । సర్వైర్వానుమతింకృత్వాజ్యేష్ఠే
నైవతుయత్కృతం। ద్రవ్యేణచావిభక్తేన తత్సర్వైస్తుకృతంభవేత్ । నవ
శ్రాద్ధంసపిండత్వంశ్రాద్ధాన్యపిచషోడశ॥ఏకేనైవతుకార్యాణి సంవిభక్తధ
నేష్వపీతి। ఏతన్నిర్ధనభ్రాతృవిషయం॥ఏకపిండాస్తుదాయాదావిభజ్యధ
నహారిణః। సర్వేకుర్యుస్సపిండత్వంపత్నీపుత్రీనతుస్నుషా। అవిభక్తేషుపుత్రే
షుజ్యేష్ఠఃపిండాని షోడశ । అన్నమంబు ఘటంచైవ దద్యాత్పిత్రోః ప్ర
మీతయోః। సపిండతావిధానంస్యాదేకేనాపియథాకృతం ।త్వేతభ్రాత్వావ
తత్రైవాహుశ్రాద్ధంప్రత్యేకమాబ్దికం। వ్యాసః । సపిండతావిభక్తానాంత
ర్పణాప్రతిపుత్రకం। సపిండీకరణేవృత్తేపృథక్త్వంనోపపద్యతే। నాసపిం
డీకృతేప్రేతేపితృకార్యంప్రవర్తతే।గ్రహోపరాగేదేవార్చా పంచయజ్ఞో
థపార్వణం॥బృహస్పతిః॥ సపిండీకరణం పిత్రోః పితృయజ్ఞ విధానతః।
పుత్రాస్సర్వేపృథక్కుర్యుర్యద్వాజ్యేష్ఠేనకారయేత్॥ వ్యాఘ్రపాదః॥ ఆ
గ్రజోవానుజోవాపినవశ్రాద్ధానిషోడశ । అసంసృష్టధనైర్వాపి సర్వైరపి
కృతంభవేత్।సపిండీకరణంపుత్రైస్సర్వైర్జ్యేష్ఠేనకారయేత్। అత్రేవం
వ్యవస్థా॥జ్యేష్ఠేగుణాఢ్యేసతిఏకేనజ్యేష్ఠపుత్రేణకారయితవ్యం। పితృతయా
సంప్రదానత్వసామాన్యాత్॥అగుణాఢ్యే- అనుమత్యభావేపి సర్వైః పు
త్రైస్సపిండీకరణంఏకదినేఏకకాలేపృథక్కర్తవ్యం॥అవిభక్తాఃపృథగ్భ్రా
తాస్సస్వార్జితధనాశినః। సర్వేకుర్యుస్సపిండత్వంపత్నీపుత్రీనతుస్నుషా॥

శ్చైకోద్దిష్టం॥ అథశ్చైకోద్దిష్టమాహ॥ సంగ్రహకారః॥ నగ్నప్రచ్ఛాదనంపంచసప్తతిష్షట్చషోడశ। ఆద్యంసపిండీకరణంఏకోద్దిష్టాన్యైశతం॥అథసపిండీకరణకాలాః॥ ఏకాదశేద్వాదశేహ్నిత్రయోదశ దినేతథా । త్రిపక్షేవాత్రిమాసేవాషణ్మాసేచైకాదశేతథా। వత్సరాంతేపివాకుర్యా త్త్రియోవింశద్దినేతథా। వృద్ధిపూర్వదినేచైవ దశకాలాస్సపిండనే । సాపిండ్యం యదివర్షాంతేన్యూనమాసేన్యూనేహని । కుర్వీతవిధివత్పుత్ర స్తదేవప్రథమాబ్దికం॥ కల్పకారికా॥ ద్వాదశాహేసపిండాఖ్యం ముఖ్యం కలియుగే స్మృతం॥ తదన్యైకాదశేహ్నిస్యాత్పరతోవిఘ్నసంభవే॥ త్రికాండిః ॥ ఏకాదశాహేకుర్వాణఃపూర్వాహ్ణేసర్వమాచరేత్ । అపరాహ్ణేతుసాపిండ్యం కుర్యాదిత్యాహశాండిలిః। ఏకాదశాదిత్రిదినేవత్సరాంతేతు యద్భవేత్ । సులగ్నగ్రహతారాదిబలంసంప్రతిశోధయేత్। త్రయోవింశద్దినేచాపి తుల్యామేతదశోధనం। తస్యమేకాదశాహః ద్వాదశాహస్త్రయోదశాహస్త్రిపక్షస్తృతీయమాసష్షాణ్మాస మేకాదశమాసః సంవత్సరాంతః శుభాగమ ఇతి నవకాలాః॥ తథాచోత్తరత్రప్రయోగపరజ్ఞ్యాం॥ సపిండీకరణేవారాదినియమాః॥ సపిండీకరణేప్రాప్తేయదిభార్గవవాసరే। మాతాపిత్రో ర్వినాన్యేషాం సపిండీకరణంనతు । ద్వాదశేహనిసంప్రాప్తేయదిశుక్రదినంభవేత్ । శ్వోభూతేతత్రకుర్వీతకాలేంతరితమేవవా।యేకాదశేద్వాదశేహ్ని త్రిపక్షేవాత్రయోదశే।షాణ్మాసేవత్సరాంతేవాపిత్రోఃకుర్యాత్సపిండనం।యేకాదశేద్వాదశేవాత్రిపక్షేవాత్రిమాసివా।షణ్మేకాదశేవాబ్దేసంపూర్ణేవాశుభాగమే।సపిండీకరణస్యేత్థమష్టౌకాలాఃప్రకీర్తితాః। సాగ్నికర్తుర్య్య భావాద్యాపైత్రేసాగ్నావనుంరః। అనగ్నేస్తుద్వితీయాద్యాస్సప్తకాలామునీరితాః తత్రఅనాహితాగ్నిఃకర్తా-అనాహితాగ్నేఃపిత్రస్యహేకాదశాహవ్యతిరిక్తేషుఅష్టసుకాలేషుకుర్యాత్। కర్తా - ఆహితాగ్నిశ్చేత్ యేకాదశాహవ్యతిరిక్తేషుఅష్టసుకాలేషుకుర్యాత్ । కర్తా-ఆహితాగ్నిఃపిత్రశ్చేదేకాదశాహ ద్వాదశాహయోరేవపితుఃకుర్యాత్।కర్తాఅనాహితాగ్నిః పితశ్చాహితాగ్నిశ్చేత్ త్రిపక్షయేవకుర్యాత్। తత్రపక్షాంతరమాహ । అనగ్నిస్తుయదాపిత్రోర్భవేత్కుర్యాత్సదాగ్నిహి। పిత్రశ్చేదగ్ని మాంస్తుస్యాద్వాదశాహేసపిండనమితి। మహాకారికా ॥ అనంతాకుల్ధమాణాం

ప్రంసాంచైవాయుషఃక్షయాత్। అస్థిరత్వాచ్ఛరీరస్య ద్వాదశాహాఃప్రశస్య తే। ఏకాదశే ద్వాదశేహ్ని త్రయోదశదినేపివా పంచదశే త్రిపక్షే వా త్రిమాసే వా శుభాగమే షష్ఠే చైకాదశే వ షేణ్ కర్తవ్యమితి నిశ్చయః। ప్రవ్రజ్యాం [illegible] గ్రాయాం మహాప్రస్థాననిశ్చయే॥ గయాయాత్రిచికీర్షాయాం సద్య ఏవ కర్తవ్యం సపిండనం। సపిండీకరణస్యోక్తం కాలాః ప్రోక్తా స్మృతిషు దశ । స్మృతి సంగ్రహే। ఏకాదశాహం [illegible] యావద్వాదశాద్దినాత్ । సపిండీకరణం కుర్యాత్ తథా స [illegible] ఏకేన [illegible] వా। పూర్ణసంవత్సరే కుర్యాత్సపిండీకరణం [illegible]। ఉక్త కాలాతిక్రమే కాలాంతరం వక్ష్యతే॥ సపిండీకరణం యేన ప్రమాదాన్న కృతం భవేత్ । అనూరాధాశ్రీహస్తేషు రోహిణ్యాం వా సమాచరేత్॥ ధవళః॥ సపిండీకరణం శ్రాద్ధం ప్రోక్తకాలేన చేత్కృతం। రౌద్రమైత్రే తథా హస్తే కర్తవ్యం వా [illegible] తే హని తథా చ స్మృత్యంతరే॥ ద్వాదశాహాదికాలేషు ప్రమాదాదననుష్ఠితే సపిండీకరణం కుర్యాత్ తత్తేషూత్తరభాదిషు। ఉక్తేషు కాలేష్వకృతం [illegible] ద్యాం చ మైత్రకే। రోహిణీ రౌద్ర హస్తేషు తేషు కుర్యాదితి నిశ్చయః॥ ఇత్యాదివచనపర్యాలోచనయా సపిండీకరణమవశ్యం కర్తవ్యమిత్యుక్త కాలా [illegible] త్తానత్ర కాలానాహ॥ దేవలః॥ సపిండీకరణం యేన ప్రోక్తకాలేన చేత్కృతం హస్తే మైత్రే తథా రౌద్రే కుర్యాద్వా ప్రేతవాసరే॥ దేవలః॥ సపిండీకరణం శ్రాద్ధం ప్రోక్తకాలేన చేత్కృతం। రౌద్ర హస్తే చ రోహిణ్యాం మైత్రే వాపి సమాచరేత్ సపిండీకరణే త్రీణి బుధైస్త్యాజ్యాని యత్నతః । ప్రాజాపత్యం తథా [illegible] ద్రం నక్షత్రం మిత్రం చైవ తం॥ సపిండీకరణకర్తారః॥ పిత్రోస్సపిండీకరణం [illegible] త్రయేవ సమాచరేత్। భ్రాతా వా భ్రాతృపుత్రో వా స్సపిండశ్శిష్య ఏవ వా। సపిండీకరణం కుర్యాత్పుత్రహీనస్య చైవ హి। అథవా ప్రేతభూతస్య పత్నీ [illegible] దమంత్రకం। సపిండీకరణ శ్రాద్ధం పుత్రైః కార్యం న చాపరైః। దాహాదిక [illegible] హాంతం గౌణపుత్రోపి కారయేత్॥ గౌతమః॥ అగ్రజో వా సుతో వాపి సపిండో వాపి సోదకః। శిష్యో వా ధనహారీ వా పుత్రో వా వృద్ధ్యుపస్థితే। సపిండీకరణం కృత్వా వృద్ధిశ్రాద్ధముపక్రమేత్। ఆపస్తంబః॥ పితుస్సపిండీకరణం [illegible] ధుభిస్తు కృతం యది। ప్రేతత్వాత్తు విముక్తస్య పునః కుర్యాత్సపిండనం॥ [illegible] పుత్రస్య సద్భావే కేనచిత్కురుతే క్రియాం। ప్రేతత్వాన్న విముచ్యేత [illegible]

చగచ్ఛతి। మేకోద్దిష్టాంతమేవస్యాత్సంసర్గదుష్టతాత్వథాత్। పిండోద
కప్రదానైశ్చపుత్రస్యాహూక్త్యావిశుధ్యతి।నపుత్రస్యపితాకుర్యా న్నానుజస్య
తథాగ్రజః। యదిస్నేహేనవాకుర్యాత్సపిండీకరణంవినా॥ గత్యంతరాభావే
తయోస్త్రాభ్యామేవసపిండీకరణంకర్తవ్యమిత్యుక్తం।తథాచస్మృతిః॥ అన్యా
భావేపితావాపిజ్యేష్ఠఃకుర్యాత్సపిండనం।ఇత్థమేవంహిబాలస్య జ్యేష్ఠఃకర్తేతిని
స్పృహా॥ జ్యేష్ఠో వాప్యనుజో వాపిసపిండస్స్వకోపివా। యస్తుసన్నిహితస్తస్య
అధికారస్సపిండనే।పునఃకుర్య్యాద్యథాపూర్వంతేపభుక్త్వప్రసిద్ధయేశ్రాద్ధా
దికారసిద్ధ్యర్థంప్రేతత్వాన్ముచ్యతేపితా। సపిండీకరణేగ్నినిర్ణయః॥ దేశాం
తరగతేవిప్రేప్రమాదాల్లుప్యతేనలః।అసంనిహితభార్యోపి సందధీతానలం
పునః।మాతాపిత్రోఃక్షయేప్రాప్తేసంశయేమరణేస్వకే। అసంనిహితభార్యో
పిసందధీతానలంపునః ।పిత్రోస్సపిండీకరణేప్రాప్తేమరణసంశయే। అసన్ని
హితభార్యోపిసందధీతానలంపునః ॥ లాజహోమప్రధానత్వా దాశ్వ
లాయనశాఖినాం । పత్న్యాసహైవ సంధానం నేతరేషాం కదాచన।
ఔపాసనాగ్నౌ కర్తవ్యం యదగ్నౌ లౌకికే కృతం । తత్కర్మ
విధివద్భూయఃకుర్యాదిత్యాహ గౌతమః । సపిండీకరణం పిత్రోః కుర్యా
దౌపాసనానలే। ఇతరేషాంసపిండానాంలౌకికాగ్నౌవిధీయతే । జ్యేష్ఠభ్రా
తానగ్నిమాన్స్యాత్కనిష్ఠస్త్వగ్నిమాన్భవేత్।కనిష్ఠేనైవకర్తవ్యా స
పిండీకరణక్రియా। సపిండీకరణంపుత్రఃపితుఃకుర్వీతయోగ్నిమాన్।అనగ్నిషు
క్రియానస్యాదేకోద్దిష్టాదృతేక్వచిత్॥ విశ్వాదర్శే॥ జ్యేష్ఠస్య అపత్నీకత్వే
సపత్నీకః కనిష్ఠఏవకుర్యాత్। తస్యాగ్నికత్వాత్॥తథాపైఠీనసిః॥సపిండీక
రణంపుత్రఃపితుఃకుర్వీతయోగ్నిమాన్।అనగ్నేస్తుక్రియానస్యా దేకోద్దిష్టా
దృతేక్వచిత్॥స్మృత్యంతరేచ॥జ్యేష్ఠపుత్రోనగ్నిమాన్స్యాత్కనిష్ఠస్త్వ
గ్నిమాన్యది। కనిష్ఠఏవకుర్వీతసపిండీకరణంపితుః॥కించ॥ సర్వస్యాపిపుత్ర
స్యఅనగ్నికత్వేబ్రహ్మచారిత్వేవాజ్యేష్ఠఏవలౌకికాగ్నౌకుర్యాత్॥ తథాచ
స్మృతిః॥సపిండీకరణంకుర్యాత్స్నాతాగ్నౌచవిచక్షణః ।అథావేలౌకికేవ్యా
గ్నౌసర్వంసంపాదయేద్బుధః॥బృహస్పతిః॥ సపిండీకరణంపిత్రోః పితృయ
జ్ఞవిధానతః।పుత్రాస్సర్వేపృథక్కుర్య్యుర్యద్వాజ్యేష్ఠేనకారయేత్ * యే
కాదశేద్వాదశేవాత్రిపక్షేవాత్రిమాసివా। షష్ఠేచైకాదశేవాబ్దేసంపూర్ణే

భార్గవః। సపిండీకరణస్యైతే అష్టౌ కాలాః ప్రకీర్తితాః । సాగ్నికర్తుస్తథావాద్యాః ప్రోక్తే సాగ్నావనంతరః। అనగ్నేస్తు ద్వితీయాద్యాః సప్తకాలా ఉదీరితాః॥ ఏకాదశాహే సపిండీకరణప్రయోజనం ॥ అత్ర ఏకాదశాహే సపిండీకరణస్య ప్రయోజనమాహ॥ హారీతః ॥ యాతు పూర్వమమావాస్యా మృతాహాద్దశమీ భవేత్। సపిండీకరణం తత్ర కుర్యాదేవసుతోఽగ్నిమాన్। ద్వితీయదూర్ధ్వకాం మృతాహాదిపరిగణనే అమావాస్యైకాదశాహే భవతి। తస్మిన్నిత్యర్థః॥ ప్రథమాస్యాదమావాస్యా మృతాహాద్దశమేహని। సపిండీకరణం తత్ర కుర్యాదేవసుతోఽగ్నిమాన్॥ మృతాహాదితిమర్యాదాయాం పంచమీ। మృతాహామూర్ధ్వమారభ్యేత్యర్థః। కాష్ణాజినిః ॥ సపిండీకరణం కుర్యాత్తత్పూర్వశ్చాగ్నిమాన్ సుతః। పరతో దశరాత్రాచ్చేత్కుహూస్తత్ర భవేద్యదా। యద్యేకాదశేహ్ని సపిండీకరణం కుర్యాత్తదా పూర్వాహ్ణే సపిండీకరణాదర్వాగ్భావినవశ్రాద్ధం షోడశమాసికాపశ్రాద్ధాని దత్త్వా మధ్యాహ్నే సపిండీరణం కృత్వా పరాహ్ణే పిండపితృయజ్ఞం కుర్యాత్॥ తదాహ సత్యవ్రతః ॥ ఏకాదశేహ్ని కుర్వాణః పూర్వాహ్ణే సర్వమాచరేత్॥ మధ్యాహ్నే చైవ సాపిండ్యం కుర్యాదిత్యాహ శాండిలః॥ భృగుః ॥ యాతు పూర్వమమావాస్యా మృతాహాద్దశమాత్పరం। సపిండీకరణం తస్యాం కుర్యాదేవసుతోఽగ్నిమాన్। సాపిండ్యం తు వినా పుత్రః పితృయజ్ఞం సమాశ్రయేత్ । న పార్వణం నాభ్యుదయం కుర్వన్నలభతే ఫలం॥ దేవలః। సపిండీకరణాత్ప్రోతే పైతృకం పదమాస్థితే॥ ఆహితాగ్నిస్సినీవాల్యాం పితృయజ్ఞం సమాచరే । సాపిండ్యే నైవ పితరి పైతృకం పదమాస్థితే । ఆహితాగ్నేస్సినీవాల్యాం పితృయజ్ఞః ప్రవర్తతే। యదా దీక్షితస్య పితుః మృతాహాద్ద్వాదశాహే అమావాస్యా భవతి తత్ర ఏకాదశాహే సపిండీకరణం కృత్వా అమావాస్యాయామపరాహ్ణే పిండపితృయజ్ఞం కుర్యాత్॥ జాబాలిః ॥ [1]ద్వాదశాహాదికాలేషు సపిండీకరణే స్వమే । సాగ్న్యనగ్నిత్వవిధయః కర్తురేవ నియామకాః। ఏకాదశాహే కుర్వీత ద్వాదశాహేత్వమాభవేత్॥ సపిండీకరణం కృత్వా పితృయజ్ఞం సమాశ్రయేత్॥ ఏకాదశాహద్వాదశాహకుహూవ్యతిరిక్తవిషయే॥ సాగ్నికోఽనగ్నికో వాపి ద్వాదశాహాదిసప్తసు కాలేషు సపిండీకరణం కుర్యాత్॥ ప్రచేతాః ॥ ఏకాదశేహ్ని కుర్వీత సాగ్నికస్తు సపిండనం। ద్వాదశాహాదికాలేషు సాగ్నికో నగ్నికో

పివా। సపిండీకరణంకృత్వా దార్శికంక్షణమాచరేత్ । బృహస్పతిః। ద్వా దశాహాదికాలేషు సపిండీకరణం న చేత్ । తత్ర పున ర్నక్షత్రం పరిశోధ్య సమాచ రేత్ । సపిండీకరణే త్రీణి బుద్ధ్యాప్యాహుర్మనీషిణః । ప్రాజాపత్యం తథా ర్ద్ధం దంయదృత్తం సామ్యాదైవతం। త్రిపాదకృచ్ఛ్రం వినా వాపి యథానుభావమశక్తైశ్చ రాణాం । సపిండీకరణం యద్వా మాసికాన్యపి రేతాని। పశ్చాన్నైవ సాపిండ్యం నిర్వాపం పితృపూర్వకం। భోజయేత్పితృపిండం తు నామ్నా పితాదిషు త్రిషు॥

అథ సపిండీకరణప్రయోగః

విష్ణుః॥ పితామహాదిభిః శ్రాద్ధం సాపిండ్యస్య ప్రసిద్ధయే । సమానోదకభావస్య సిద్ధ్యై చాపి చ తస్య తైః। పితామహాదీనాం తేషాం విధినా పార్వణేన తు। స్వపితుః ప్రేతభూతస్య ఏకోద్దిష్టవిధానతః। ఇత్థం చ పార్వణాత్మైకోద్దిష్టాత్మోభయరూపకం। శ్రాద్ధద్వయం హి కర్తవ్యం సపిండీకరణం హి తత్। ప్రేతం షష్ఠ్యైక వినిర్దిశ్య పిత్రాదీన్ తృతీయయా । ప్రేతస్య చ పిత్రాదీనాం చ షష్ఠ్యా నిర్దేశనం మతః। ప్రేతపార్వణయోస్తస్మిన్ అనుజ్ఞాయాం తు సంయుతః। ద్వితీయా పార్వణే నోక్తా ప్రేతసంబంధిరిష్యతే ఇతి పూర్వోక్త రీత్యా ఉపాసనం హుత్వా ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ దేశకాలౌ సంకీర్త్య ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం తిథౌ। పితుః...గోత్రస్య...శర్మణః ప్రేతస్య దహనదినాదారభ్య ద్వాదశేహని పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తత్పితృపితామహప్రపితామహైర్గోత్రైశ్శర్మభిః వసురుద్రాదిత్యరూపైః సహ సమానోదకసాపిండ్యసిద్ధ్యర్థం ప్రేతత్వనివృత్త్యర్థం పితృలోకప్రాప్త్యర్థం పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ఏకోద్దిష్టవిధానేన తత్పితృపితామహప్రపితామహానాం గోత్రాణాం...శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పార్వణవిధానేన సహ ఉభయాత్మకం కాలకామకసంజ్ఞకవిశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంతం పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య సపిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధం కర్తాస్మీతి సంకల్ప్య శ్రోత సాయమాగాన్ బ్రాహ్మణాన్ నిమంత్రయేత్ । విశ్వేదేవార్థం ద్వౌ। ప్రేతార్థమేకం-తత్పిత్రాదీనాం త్రీన్-విష్ణ్వర్థమేకం చ-క్రమేణ నిమంత్రయేత్ ।పితుస్సపిండీకరణాఖ్య శ్రాద్ధం శ్వో భవితా తత్ర వైశ్వదేవార్థే భవతా క్షణః కర్తవ్యః ఇతి ద్వౌ బ్రాహ్మణౌ నిమంత్రయేత్ । తతః పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య సపిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధం భవితా తత్ర ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధే క్షణః ప్రసాదనీయః భవతేతి

బ్రాహ్మణంపిత్రర్థంనిమంత్రయేత్। తత్పితుర్గోత్రస్య శర్మణో వసురూప
స్యాహవనీయార్థేభవతాక్షణఃకర్తవ్యః। తత్పితామహస్యగోత్రస్యశర్మణః
రుద్రరూపస్యాహవనీయార్థేభవతాక్షణఃకర్తవ్యః। తత్ప్రపితామహస్య
గోత్రస్యశర్మణఃఆదిత్యరూపస్యాహవనీయార్థేభవతాక్షణఃకర్తవ్యః।
శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణోఃఆహవనీయార్థేభవతాక్షణఃకర్తవ్యః॥ ఏవం
నిమంత్రయేత్॥తత్రస్మృతిః॥ యత్నేనభోజయేచ్ఛ్రాద్ధే బహ్వృచం వేద
పారగం। శాఖాంతరమథాధ్వర్యుంఛందోగంవాసమాప్తికం॥ నిమంత్రయే
త్పూర్వేద్యుఃస్వశాఖాధ్యయనాన్ద్విజాన్। ద్విజాభావేస్వశాఖస్యద్విజా
నన్యాన్నిమంత్రయేత్।తత్పిత్రాదీనాంత్రయాణాంపితామహ ప్రపితామహ
వృద్ధప్రపితామహానిర్దేశోనకర్తవ్యః। కింతుతత్పితృపితామహప్రపితామహశ
బ్దైస్తత్తద్విభక్త్యంతైస్సర్వత్రనిర్దేశఃకర్తవ్యః॥ తత్రస్మృతిః॥ కాల
కామౌవైశ్వదేవౌవర్జిష్టౌతుసపిండనే। దైవాద్యంతంభవేచ్ఛ్రాద్ధం పిత్రా
ద్యంతంనతద్భవేత్। పిత్రాద్యంతంయదిభవేత్తద్వైరక్షాంసిభుంజతే॥ కా
ష్ణాజినిః॥ ఆద్యంతదేవపూజాంచ సపిండికరణేచరేత్। విష్ణ్వర్చనస
ముక్తం। శాండిల్యోపి॥సపిండికరణేతద్వద్విష్ణుమభ్యర్చ్యభోజయేదితి॥ మహా
భారతే॥యచ్ఛ్రాద్ధంపార్వణంప్రోక్తం తచ్ఛ్రాద్ధంవైష్ణవంవినా। కృతం
దూష్యతికౌంతేయపతితేనేప్సితంయథా ॥ కణ్వః ॥ యద్యత్తుపార్వణ
శ్రాద్ధంతత్రసర్వత్రవైద్విజః॥విష్ణుశ్చైవతుసంపూజ్యఇతిప్రాహపితామహః
అష్టైమహాలయేశ్రాద్ధేసపిండీకరణేతథా। వ్యర్థఞ్చభవతిశ్రాద్ధం వాసు
దేవంవినాకృతం॥ బృహన్నారదీయే॥ ఏవంపిత్రాన్నసత్కృత్య నారాయ
ణపరాయణః। దత్తంహవిశ్చసకలంకర్మవిష్ణవేచసమర్పయేత్॥ దేవలః॥అ
ద్యైవాద్యంనకుర్వీతదానైవాంతంనకుత్రచిత్। దైవాద్యంతేనకుర్వీతశ్రాద్ధర
క్షణహేతునేతి॥ కాలాదర్శే॥ వర్గద్వయంసముద్దిశ్య శ్రాద్ధమాద్యంతదై
వికం। కుర్యాత్పార్వణమార్గేణనోచేద్దోషోమహాన్భవేత్। ఏకస్మిన్మంత్ర్యే
దైవేద్వౌ త్రీంశ్చైవ పిత్ర్యకర్మణి। దైవేపిత్ర్యేపి వైకైకం సపిండీక
రణంవినా॥ సపిండికరణేతద్వద్విష్ణుమభ్యర్చయేద్ద్విజః। సత్యకంచసదా
కార్యంవినావిష్ణుంతదాకథం। స్మృత్యంతరే॥ఆదౌసంపూజయేద్దేవాన్ కాల
కామకసంజ్ఞికాన్। విష్ణుంసంపూజయేదంతేసత్యకత్వప్రసిద్ధయే। హరిపూ

జారతానాంచ నారీణామరతాత్మనాం। న్యూనాతిరిక్తతానాస్తి సర్వకర్మసు పండితాః॥ ఏకోద్దిష్టేషు సర్వేషు నచపూర్వం నిమంత్రణం। సపిండీకరణాద్ధేతుపూర్వేద్యుస్సన్నిమంత్రణః। సంబంధగోత్రనామాని వస్వాదిత్వంచకీర్తయేత్। ప్రేతమాదౌసమభ్యర్చ్య తతఃపైతామహాదికాన్। సపిండీకరణం శ్రాద్ధం ప్రేతపూర్వంతు కేచన। విశ్వేదేవార్చనంకృత్వా నంతరం ప్రేతపూర్వకం। పార్వణస్యహితంత్రస్యమధ్యే తంత్రాంతరంభవేత్। తైలముద్వర్తనం స్నానం దద్యాత్పూర్వాహ్ణ ఏవతు। శ్రాద్ధభుగ్భ్యోనశక్తశ్చేత్ప్రా దవంవాపికారయేత్। ఏతదనిషిద్ధతిథివిషయం॥ గోమయేనోపలేపంచ సర్వశ్రాద్ధేప్రకీర్తితం। గృహాలంకరణంనాస్తి ఇతిశాతాతప్రోబ్రవీత్॥ రంగవల్ల్యాదినా॥ అపరేద్యుర్మధ్యందినే సీతాంభసిస్నాత్వా మాధ్యాహ్నికంకర్మనిర్వర్త్య నిమంత్రితబ్రాహ్మణానాహూయప్రాతరౌపాసనగంహుత్వా తిలాన్దర్భాన్యథాశక్తిదక్షిణాంచగృహీత్వా॥ స్నానోదకనిర్ణయః మృతేజన్మనిసంక్రాంతౌ శ్రాద్ధేపర్వణిజన్మని। అస్పృశ్యస్పర్శనేచైవనస్నాయాదుష్ణవారిణా॥ జాననన్నాపదితథా యస్స్నాయాదుష్ణవారిణా। స గోహత్యాకృతంపాపంప్రాప్నోత్యేవనసంశయః॥ తాశ్చాపో నద్యాదితీర్థేషుపవిత్రతమాః॥ అలాభేమంత్రపూతా ఇతి॥ తతోర్చనం॥ సమస్తసంపత్సమవాప్తిహేతవస్సముత్థితాపత్కులధూమకేతవః! అపార సంసారసముద్రసేతవః పునంతుమాంబ్రాహ్మణపాదపాంసవః॥ ఆపద్ఘనధ్వాంతసహస్రభానవస్సమీహితార్థార్పణకామధేనవః। సమస్తతీర్థాంబుపవిత్రమూర్తయో రక్షంతుమాంబ్రాహ్మణపాదపాంసవః॥ ఆధివ్యాధిహరం నౄణాంమృత్యుదారిద్ర్యనాశనం। శ్రీపుష్టికీర్తికరంవందే విప్రశ్రీపాదపంకజం విప్రౌఘదర్శనాత్సద్యఃక్షీయంతేపాపరాశయః। వందనాన్మంగళావాప్తిరర్చనాదచ్యుతంపదం।నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయగోబ్రాహ్మణహితాయచ।జగద్ధితాయకృష్ణాయగోవిందాయనమోనమః। ఇతి॥ బ్రాహ్మణాన్ప్రదక్షిణీకృత్య దక్షిణాందత్వాప్రణమ్యయజమానస్య పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్యదహనదినాదారభ్యపితుర్గోత్రస్యశర్మణఃప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్తిద్వారావస్వాదిపితృలోకప్రాప్త్యర్థంసపిండీకరణాఖ్య శ్రాద్ధంకర్తుం యజమానస్య అధికారసంపదస్త్వితి భవంతోబ్రువంత్వితి ఉక్త్వా। అధికారసంపదస్త్వితి

తైరనుజ్ఞాతః । ప్రాణానాయమ్యసంకల్పంకుర్యాత్ ॥ వ్యాసః ॥ నస్నానం
పఞ్చదానంచతథైవనజపస్తపః । నచశ్రాద్ధఫలంతస్య సంకల్పరహితం య
తే ॥ అత్రిః ॥ నిత్యంత్రిపుండ్రంవిప్రాణామగ్నిహోత్రసమోవిధిః । శ్రాద్ధ
కాలేతుసంప్రాప్తేకర్తాభోక్తాచతత్త్యజేత్ । దానాధ్యయనదేవార్చా
జపహోమవ్రదికాః । నకుర్యాచ్ఛ్రాద్ధదివసే ప్రాగ్విప్రాణాంవిసర్జనాత్ స
తః ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌసంకీర్త్య ప్రాచీనావీతీ ఏవంగుణవిశేషణవిశి
ష్టాయాంపుణ్యతిథౌ పితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యదహనదినాదారభ్యద్వాద
శేహనిపితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యతత్పితృపితామహ ప్రపితామహైర్గో
త్రైశ్శర్మభిర్వసురుద్రాదిత్యరూపైస్సహసమానోదకసాపిండ్య సిద్ధిద్వారా
వస్వాదిపితృలోకప్రాప్త్యర్థంపితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య ఏకోద్దిష్ట
విధానేనతత్పితృపితామహప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాంవసు
రుద్రాదిత్యరూపాణాంపార్వణవిధానేనఏవముభయాత్మకం కాల కామక
సంజ్ఞిక విశ్వేదేవపూర్వకంవిపణ్ణంతంపితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యస
పిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధంఅన్నేనహవిషాద్యకరిష్యేఇతిసంకల్ప్య ॥ బృహస్పతిః ॥
సపిండీకరణంపిత్రోః పితృయజ్ఞవిధానతః । పుత్రాస్సర్వే పృథక్కుర్యుర్య
ద్వాజ్యేష్ఠేనకారయేత్ । సర్వ్యాషాఢః ॥ అర్ఘ్యపాత్రాణి సకృత్త్రయా
జ్యప్రేతస్యపాత్రేవిహితంవిధేయం । ఆమేతిమంత్రేణజలం నిసీయతిలోమధు
త్రిత్రిరుపసస్పృశేచ్చ ॥ సోమస్యమంత్రేణజలంవిలోడ్యనిరస్యశంనో ద్విగవో
త్యగంధాః । ఆవాహ్యభూస్పృష్టిరనామికాభ్యామగ్నౌస్తథాదక్షిణతశ్చగాం
షఃపాః । జపశ్చసంకల్ప్యసమానసంజ్ఞాసంసర్జయేద్వ్యసమయేసజాతాః
సంస్పృష్టముద్వీక్ష్య తథాతుపిండనిక్షేపణాంతేవతథావాతకృత్యం । సగస్స
మంత్రవిత యేనసంగోయేనద్వయంత్వేషుచవైతరణ్యా । పిణ్డోస్మృతి
ర్జనకమఙ్పశ్చాదభ్యంగవుణ్యాహవిధానమంత్రౌః । కాలకామిక సంజ్ఞకా
నాం విశ్వేషాందేవానాం స్థానే ఆహవనీయార్థేక్షణం దత్వాభవద్భిః
క్షణః ప్రసాదఃకరణీయః । యజ్ఞోపవీతీద్వౌబ్రాహ్మణౌద్వైవేనిమంత్ర్యప్రాచీ
నావీతీపితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యసపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే
క్షణఃఉపతిష్ఠతు । ప్రేతార్థమేకంనిమంత్ర్య । తత్పితృగోత్రస్య శర్మణోవసు
రూపస్యస్థానేఆహవనీయార్థేక్షణం దత్వాభవద్భిఃక్షణప్రసాదః కరణీయః

తద్వితామహస్యగోత్రస్యశర్మణోరుద్రరూపస్యస్థానే ఆహవనీయార్థేక్షణం
దత్వాభవద్భిఃక్షణఃప్రసాదః కరణీయః। తత్ప్రపితామహస్యగోత్రస్యశర్మ
ణః ఆదిత్యరూపస్యస్థానేఆహవనీయార్థేక్షణందత్వాభవద్భిఃక్షణః ప్రసా
దః కరణీయః। ఉపవీతీశ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణోః ఆహవనీయార్థేక్షణం
దత్వాభవద్భిః క్షణఃప్రసాదఃకరణీయః॥ నిమంత్రణెజపెత్పూర్వం నియు
క్తస్తునిమంత్రణం॥ భుక్త్వాతువామదేవ్యస్తుశ్రాద్ధభోజన ఇష్యతె। తతోగృ
హస్యపూర్వాంకణె అవటత్రయంఖాత్వాచతురశ్రముత్తరమండలంద్వదక్షి
ణాపవర్గం॥ పాదప్రక్షాళనం। అవటత్రితయంవాపికుర్యాద్ద్వామండలద్వ
యం॥ ద్వాదశాంగులవిస్తీర్ణం తదర్థంఖననంభవేత్। నూనంవాప్యధికం
వాపియజమానోవినశ్యతి।అవటత్రయంగోమయేనోపలిప్య చతురశ్రావటె
గంధాన్యవాప్సిక్షిప్యప్రాగగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య ప్రాచీనావీతి దక్షిణాప
వర్గంమండలద్వయెదక్షిణాగ్రాన్దర్భా నాస్తీర్యగంధాన్ తిలాన్నిక్షిప్య
అతవ్యాపః॥ప్రాతఃకాలేచమధ్యాహ్నేసాయాహ్నేనిశిసంధ్యయోః। ప
శ్చిమాభిముఖశ్రాద్ధేవిప్రపాదాభిషేచనం।విప్రక్షాళనకాలేతు దాతాభో
క్తాద్విజోత్తమః।సుఖాసీనోభవేచ్ఛ్రాద్ధేత్వన్యథానరకంవ్రజెత్॥ మండలా
త్పశ్చిమభాగె బ్రాహ్మణాన్స్వాగతెకృతె। తత్రైవవిసృజెత్పాద్యం క్షాళయె
న్మండలోపరి।పాదప్రక్షాళనేశ్రాద్ధే వరంగుల్ఫద్వయోరపి। పిత్ర్యాణాం
నరకంఘోరంగోమయసంసక్తవారిణా।స్వాగతెస్వస్తివచనె దక్షిణాయాం
ప్రదక్షిణె। గోత్రవాదనమగ్నౌచషడ్జెతాన్యుపవీతినా॥ భోక్తారం ప్రాఙ్ముఖ
ముపవేశ్యస్వయంప్రత్యఙ్ముఖఆసీనఃయజ్ఞోపవీతి చతురశ్రావటే కాలకామ
కసంజ్ఞకావిశ్వేదేవాఃస్వాగతమిత్యువగపవర్గం।సుస్వాగతమితి ప్రత్యుక్తె
కాలకామకసంజ్ఞకావిశ్వేదేవాఃఇదంవః పాద్యం। శంనోదేవీ రభిష్టయ
ఆపోభవంతుపీతయే।శంయోరభిస్రవంతునః। పాదౌప్రక్షాళ్య। ఏవం
ద్వితీయస్యపాదౌప్రక్షాళ్యబ్రాహ్మణపాదానాజ్యేనాభ్యజ్య గోమయేనాను
లిప్యప్రక్షాళయెత్।తథాశ్రీమద్రామాయణే॥ పాదశౌచమనభ్యంగం తిల
హీనంచతర్పణం।తత్సర్వంత్రిజటెతుభ్యం యచ్చశ్రాద్ధమదక్షిణం ॥ ప్రాచీ
నావీతీమధ్యమావటెపితఃగోత్రశర్మన్ శ్రీతసపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టశ్రా
ద్ధె ఇదంతెపాద్యముపతిష్ఠతు॥శంనోదేవీరభి......స్రవంతునః। పాదౌప్ర

శ్యతద్దక్షిణతః స్తృతీయాంపక్షేతత్పితృపితామహప్రపితామహాః గోత్రాశ
ర్మాణఃవసురుద్రాదిత్యరూపాఃసర్వత్ర యజ్ఞోపవీతీ స్వాగత మితి దక్షిణాప
ర్గం। సుస్వాగతమితి ప్రత్యుక్తే। ప్రాచీనావీతితత్పితః గోత్రశర్మన్ వసురూ
ఇదం తేపాద్యం ఇతి పాద్యం దత్వా శంనో దేవీ... తునః। పాదౌప్రక్షాళ్య। తత్పి
తామహగోత్రశర్మన్ రుద్రరూప ఇదం తేపాద్యం। శంనో దేవీ... తునః। పాదౌ
ప్రక్షాళ్య। తత్ప్రపితామహ గోత్రశర్మన్ ఆదిత్యరూప ఇదం తేపాద్యం। శంనో
దేవీ తునః। పాదౌప్రక్షాళ్య। యజ్ఞోపవీతీ పురూరవార్ద్రవ విశ్వేదేవసంజ్ఞ
కాః స్వాగతం। సుస్వాగతమితి ప్రత్యుక్తే। శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమ
హావిష్ణో ఇదం తేపాద్యం। శంనో దేవీ తునః। పాదౌప్రక్షాళ్య॥ తథాస్మృ
తిః॥ ఆచామం తేదమద్యావిష్ణో దేవవిశేషతః। ఉచ్ఛిష్టపిండ దానే చ పత్న్యాదాన
సంస్కృతం॥ అపరాహ్ణం పూర్వదేశే కర్తా స్వయంచ పాదౌ ప్రక్షాళ్య। ఆ
న్యదేశే అవాసేత్। దేవతార్థ బ్రాహ్మణాశ్చ పురతః ప్రాఙ్ముఖాః పశ్చా
త్పితామహాః। పిత్రార్థం త్రథ బ్రాహ్మణా ఉత్తరత ఉదఙ్ముఖ ఉపవిశ్య ఆ
చమేత్॥ తథాచవసిష్ఠః॥ దంపలసో త్తరభాగే కుర్యాదాచమనం ద్విజః। న
స్త్రియమన్యత్ర పింద్యాద్యుధిరం యామ్యపశ్చిమే। ఏతదాచమనం విష్ణో త్రిరు
ష్ట్రైపికేభవేత్। ద్విరాచామం తి తేవిప్రా గతేజ ప్రత్యాగ్రాం ఘ్రి ఁగ॥
ఇతి॥ శౌనకః॥ కర్తురాచమనాత్పూర్వం భోక్తురాచమనంతరి। శ్రవన
మూత్రసమంతో యంత స్మాత్తత్పరివర్జయేత్॥ కుక్షైశ్చవిష్టరాన్ దత్వా దా
ప్రాఙ్ముపవేశ్యచ। భూమౌశుద్ధించ తతః కుర్యాదర్ఘ్యమద్దేవపూర్వకం। తతః ప
కావకసంజ్ఞికా విశ్వేదేవాః భూరాద్యవస్సువస్స్వాహాః స్తాం అయం వో విష్టరః। అ
త్రోపవిశంతు భవంతః। ప్రాచీనావీతీ తతః గోత్రశర్మన్ పితృభూర్భువస్సు
వః అయం తే విష్టరః అత్రోపవిశతు భవాన్। తత్పితృపితామహ ప్రపితామ
హాః గోత్రాశ్శర్మాణః వసురుద్రాదిత్యరూపాః భూర్భువస్సువస్స్వధాస్తాం
అయం వో విష్టరః అత్రోపవిశంతు భవంతః। ఏవమితరయోః। ఉపవీతీ శ్రాద్ధ
సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో భూర్భువస్సువః స్వాహాః స్తాం అయం వో విష్టరః అత్రో
పవిశంతు భవంతః। ఏవం విష్టరాన్ దత్వా చ వ్యద్వౌ ద్వౌ దేవే ప్రాఙ్ముఖా వుపవేశ్య
పిత్రార్థమేకం ప్రత్యఙ్ముఖముపవేశ్య పిత్రర్థం త్రీన్ బ్రాహ్మణానుదఙ్ముఖా
నుపవేశ్య విష్ణ్వర్థమేకం ప్రాఙ్ముఖం ప్రత్యఙ్ముఖం వా ఉపవేశ్య॥ తథాచస్మృతిః

ప్రాఙ్ముఖానాందేవానభ్యర్చ్యోదఙ్ముఖాన్పిత్ర్యాన్।ప్రత్యఙ్ముఖంనివిష్టం
ప్రేతంవిధిమనుస్మరన్॥తతః ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ భవదనుజ్ఞ
యాప్రక్రాంతం శ్రాద్ధకర్మ కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య॥అపహతా అసురా రక్షాగ్ం
సిపిశాచా యేక్షయంతిపృథివీమను। అన్యత్రేతోగచ్ఛంతు యత్రైషాంగతం మ
నః ప్రేతార్థందక్షిణసమీపేభూశుద్ధింకృత్వా ఉదీరతామవరఉత్పర ఉ
న్మధ్యమాఃపితరస్సోమ్యాః।అసుంయఈయురవృకాఋతజ్ఞాస్తేనోవంతుపితరోహవే
తిలాన్వికీర్య॥ దేవతాభ్యఃపితృభ్యశ్చమహాయోగిభ్యఏవచ। నమఃస్వధాయై
స్వాహాయైనిత్యమేవనమోనమః।ఆదిమధ్యావసానేషు త్రిరిమంశ్లోక ముచ్చ
రేత్। తత్పుత్రార్థదక్షిణసమీపేఅపహతా అసురారక్షాగ్ంసి పిశాచా
యేక్షయంతిపృథివీమను॥అన్యత్రేతోగచ్ఛంతుయత్రైషాంగతంమనః। పూ
ర్వవత్ భూశుద్ధింకృత్వాతిలాన్వికీర్య। ఉదీరతామవరఉత్పరాసఉన్మధ్యమాః
పితరస్సోమ్యాసః। అసుంయఈయురవృకాఋతజ్ఞాస్తేనోవంతు పితరోహ
వేషు॥ అప్పిరఘ్యేత్యేష॥ దైవార్థందక్షిణసమీపేతూష్ణీం భూశుద్ధింకృత్వా
యవాన్వికీర్యాప్పిరభ్యుక్ష్య।గాయత్ర్యా సర్వతఃప్రోక్ష్య। అపవిత్రః పవిత్రో
వాసర్వావస్థాంగతోపివా।యస్స్మరేత్పుండరీకాక్షం సబాహ్యాభ్యంతరశ్శుచిః।
శ్రాద్ధకాలేగయాంధ్యాత్వాధ్యాత్వాదేవంజనార్దనం। వస్వాదీంశ్చపితౄ
న్ధ్యాత్వాతతశ్శ్రాద్ధంప్రవర్తయే। ఇత్యుక్త్వా ప్రవర్తయ। సంపాదితాః
పదార్థాః దేశతఃకాలతశ్చశ్రాద్ధయోగ్యాభవంత్వితిభవంతోబ్రువంతు। ఇత్యు
క్త్వా శ్రాద్ధయోగ్యాభవంత్వితిప్రత్యూచుః। తత్రకాత్యాయనః॥ సంక
ల్పాసనయోష్షష్ఠీద్వితీయావాహనేతథా। అన్నదానే చతుర్థీస్యాచ్ఛేషా
స్సంబుద్ధయఃస్మృతాః।పారస్కరః॥ అర్ఘ్యదానేచసంకల్పే పిండదానే
తథాక్షయే। గోత్రసంబంధనామానితథాతత్రోపపాదయేత్॥ ఏతదుప
క్షణంసర్వత్రేత్యర్థః॥నామగోత్రంపితౄణాంతుప్రాపకంహవ్యకవ్యయోః
అర్చ్యమేముపవిష్టాతుదైవేన్మృత్యుక్తమార్గతః। ఏతచ్చోపవీతినాప్రదక్షి
ణంకార్యం॥ఉదఙ్ముఖస్తుదేవానాంపితౄణాందక్షిణాముఖః॥ ప్రదద్యాత్తా
ర్యణేనర్వం దేవపూర్వంవిధానతః। నిక్షిప్యదక్షిణంజానుందేవాన్పరిచరేద్బు
ధః। భూమౌతథా పరంజానుం పితౄన్పరిచరేత్సదా॥ ॥ తతః
ప్రాక్ దేవార్థం దక్షిణ సమీపే ఉదఙ్ముఖ ఉపవిశ్య దైవార్ఘం దా

బ్రాహ్మణహస్తయోరపః ప్రదాయ కాలకామకసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవా
నామిదమాసనమితి ప్రాగగ్రాన్ కుశాన్ దర్భాసనాసనె దక్షిణతః ప్రదాయ
అపో దత్వా ఏవం సర్వోపచారేష్వాద్యంతయోరపో దద్యాత్ । ఏవం ద్వితీయ
బ్రాహ్మణస్య ఆసనం దద్యాత్ । ద్వైవిధ్యం క్రియతాం । మంత్రావృత్త్యా తథ
యత్ర పార్థయేత్ ఓం తథేతి ప్రత్యూచుః । ప్రాప్నువంతు భవంత ఇత్యు
క్త్వా ప్రాప్నవామ ఇతి తాభ్యాం ప్రతివచనం । యవైరన్వవకీర్యాథ భాజనస
పవిత్రకే । శంనో దేవ్యా ఇపః క్షిప్త్వా యవోసీతి యవాం స్తథా । యాదివ్యా
ఇతిమంత్రేణ హస్తేష్వర్ఘ్యం వినిక్షిపేత్ । అన్యస్మిన్ తథా యుగ్మవిప్రా ప్రాగగ్ర
దర్భానాస్తీర్య తేష్వర్ఘ్యపాత్రద్వయమాసాద్య । తత్రానంకృత్వా ప్రోక్ష్య
పాత్రయోః పవిత్రే నిధాయ యవాన్వికీర్య పవిత్రాంతర్హితే పాత్రే । శనో
దేవీరభిష్టయే స్యోనం సమనః ఉదకం నిసిచ్య విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో జుష్టం గృ
హ్ణామీత్యర్ఘ్యం గృహ్ణాతీతి । ఏవం ద్వితీయపాత్రే అర్ఘ్యం గృహీత్వా యవా
సిధాన్య రాజో వా వారుణో మధుసంయుతః । నిర్ణోదస్సర్వపాపానాం పవి
త్రమృషిభిస్స్మృతం । అర్ఘ్యపాత్రయోర్యవాన్నిక్షిప్య అర్ఘ్యపాత్రయోః అ
మీగంధాః । ఇమానితులసీపుష్పం గరాజదర్భపత్రాణిచ । దేవపాత్రే సం
పన్నే । సుసంపన్నే ఇతి ప్రతివచనం । స్వాహార్ఘ్యాః స్వాహార్ఘ్యా ఇతి ప్రత్యేకం పృ
థక్పృథగర్ఘ్యం నివేద్య బ్రాహ్మణహస్తె అపః ప్రదాయ । ఆవాహ్య । తదనుజ్ఞా
తో విశ్వేదేవానావాహయిష్యేచా । యవాన్ దర్భాన్ సాదాయ । కాలకామకసంజ్ఞకాన్
విశ్వాన్ దేవాన్ భవత్సు ఆవాహయిష్య ఇత్యుక్త్వా । ఆవాహయేత్యనుజ్ఞాతః ।
విశ్వేదేవాస ఆగత శృణుతా మ ఇమగ్ం హవం । ఏదం బర్హిర్నిషీదత । కాల
కామకసంజ్ఞకాన్ విశ్వాన్ దేవాన్ భవత్సు ఆవాహయామీత్యావాహ్య
యవైరన్వవకీర్య । విశ్వేదేవాశ్శృణుతేమగ్ం హవం మే యే అంతరిక్షే య ఉప
ద్యవిష్ఠ । యే అగ్నిజిహ్వా ఉతవా యజత్రా ఆసద్యాస్మిన్ బర్హిషి మాదయ
ధ్వం ॥ ఉపస్థాయ ॥ ఆగచ్ఛంతు మహాభాగా విశ్వేదేవా మహాబలాః । యే
హ్యత్ర విహితా శ్రాద్ధే సావధానా భవంతు తే । ఇత్యుక్త్వా బ్రాహ్మణహస్తె
అపః ప్రదాయ యాదివ్యా ఆపః పయసా సంబభూవుర్యా అంతరిక్ష ఉత
పార్థివీర్యాః । హిరణ్యవర్ణా యజ్ఞియాస్తాన ఆపశ్శగ్ స్యోనా స్సుహవా భ
వంతు । కాలకామకసంజ్ఞకా విశ్వేదేవా ఇదం వో అర్ఘ్యం ఇతి హస్తె అ

ఘ్యం దత్వా పునరపో దత్వా ఏవం ద్వితీయ బ్రాహ్మణహస్తే అపో దానపూర్వ
కం ద్వితీయార్ఘ్యపాత్రోదకం దత్వా విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ! స్థానమసీతి అ
ర్ఘ్యపాత్రద్వయమన్యత్ర నిదధ్యాత్॥ (పాదప్రభృతి మూర్ధాంతం దేవా
నాం పరిపూజనం। శిరః ప్రభృతి పాదాంతం పితౄణాం పూజనం భవేత్)। అ
పో దానపూర్వకం॥ అర్చత ప్రార్చత ధృష్ణ్వర్చత॥ పాదాది మూర్ధాం
తం సవ్యహస్తసంస్థమంత్రిపృత్వా తయోర్వా నవకీర్య గంధ ద్వారా
మితి ఉభయోః కాలకామకసంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః భాగశః అమీవో గంధాః ఇ
తి గంధాన్ ద్విర్ద్విర్దత్వా ఆయనే తే పరాయణే ఇతి ఉభయోర్విశ్వేదేవాః అ
లంకరణార్థం మాగ్నేయహిరణ్యసాహోనసునమ। విశ్వేదేవాః ఇమాః సువః
పుష్పాణి। ధూరసి ధూర్వ ధూర్వంతం ధూర్వతం యోస్మాం ధూర్వతి
తంధూర్వ యం వయంధూర్వామః। విశ్వేదేవాః అయమయం వో ధూపః।
ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదో పఘ్నం నిబుఋతిం మమ । పశూంశ్
చ మహ్యమావహ జీవనంచ దిశో దిశ । విశ్వేదేవా ఇదమయం వో జ్యోతిః॥
యువా సువాసాః పరివీత ఆగాత్స ఉ శ్రేయాన్ భవతి జాయమానః । తంధీ
రాసః కవయ ఉన్నయంతి స్వాధ్యో మనసా దేవయంతః । అంతః ప్రావర
ణార్థం బహిః ప్రావరణార్థమిదమాచ్ఛాదనద్వయం స్వాహా నమః ఇన న
మః ఇతి వస్త్రదశామారభ్య గంధోదకపూర్వం వస్త్రం దద్యాత్ । ఆచ్ఛా
దనాభావే యజ్ఞోపవీతం వా దద్యాత్। విశ్వేదేవాః పవిత్రార్థమిమే దశాః ।
అర్చనం సంపూర్ణం। అస్తి [illegible] సంకల్పసిద్ధిరస్తు ఇతి భవంతో బ్రువం
తు । అస్తు సంకల్పసిద్ధిరితి ప్రత్యుక్తే। యథా [illegible]
వచనం ॥ [illegible] ప్రాచీనావీతీ సంకల్ప్య ॥ ప్రసవ్యాంతరితకృత్వా
పితౄణామపి దక్షిణం। దర్భాన్ ద్విగుణభుగ్నాంస్తు దత్వా పాణినా సహతో
ఆసనే ప్రాంచసందద్యాన్ తువ స్తైక [illegible] పిత్రే [illegible] బ్రాహ్మ
ణహస్తే అపః ప్రదాయ । తత్పుత్రాది బ్రాహ్మణహస్తేష్వపః ప్రదాయ దర్భాన్
ద్విగుణభుగ్నాన్ కృత్వా దక్షిణాభిముఖో భూత్వా పితుర్గోత్రస్య శర్మణః
ప్రేతస్య సపిండీకరణార్థ్యే [illegible] ఇదమాసనముపతిష్ఠతు ఇతి ఆస
నే సవ్యాతం ఆసనం దద్యాత్ । పునః అపః ప్రదాయ ఏవం గంధాద్యుపచారేషు [illegible]
[illegible] । సర్వం తతః । [illegible]

తతస్సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధేక్షణః క్రియతాం । ఇతితృతీయనిమంత్ర
ణంకృత్వా । ఓంతథేతి ప్రత్యుక్తే । ప్రాప్నుతుభవాన్ । ప్రాప్నవానీతి
ప్రత్యుక్తే । తత్పితుర్గోత్రస్యశర్మణోవసురూపస్యఇదమాసనం । తత్పితా
మహస్యగోత్రస్యశర్మణోరుద్రరూపస్యఇదమాసనం । తత్ప్రపితామహస్యగో
త్రస్యశర్మణః ఆదిత్యరూపస్యఇదమాసనం । తత్ప్రేతస్సపిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధేక్ష
ణఃక్రియతాం । తత్ప్రపితామహశ్రాద్ధేక్షణఃక్రియతాం । తత్ప్రపితామహశ్రాద్ధేక్ష
ణఃక్రియతాం । ఓంతథేతి ప్రత్యూచుః । ప్రాప్నుతుభవానితిత్రిః ప్రత్యేకం ప్రార్థ
యేత్ । ప్రాప్నవానీతి ప్రత్యూచుః అపోదత్వాపాదార్ఘ్యపాత్రాణ్యాసాదయే
త్ తతః । ప్రేతార్థం బ్రాహ్మణాగ్రే దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు దక్షిణా
పవర్గాణి చత్వార్యర్ఘ్యపాత్రాణి ప్రయుజ్య తేషు ప్రేతార్థం ఏకపవిత్ర
సహితం తత్పితృపితామహప్రపితామహార్థం త్రీణిపాత్రాణి త్రయపవిత్ర
యుక్తాని ప్రయుజ్య । ఉత్తానాని కృత్వా ప్రోక్ష్య తిలాన్ నిక్షిప్య । శంనో దేవీరభిష్ట
యే......స్రవంతునః । ప్రేతపాత్రే ఉదకం సించేత్ । ప్రేతాయ వో జుష్టం గృ
హ్ణామీతి । తిలోసి సోమదైవత్యో......ప్రత్నవద్భిరంగోత్రం శర్మాణం ప్రేత
మిమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహి నః స్వాహా । ప్రేతపాత్రే తిలాన్ క్షిప్త్వా । ఆప ఆగం
త తత్పితరో దేవయానాం స్వధాం ప్రాంచ తిలాన్ సోమదేవాన్ సల్లోకాన్ కేస
ర్వాన్ సమార్జలభం తేభ్యో స్వధా తానిమా ఆపః । తత్పితృభ్యో
వో జుష్టం గృహ్ణామి తత్పితృపాత్రే జలపతనం । అపాఆగంత తత్పితామహా
దేవయానాన్ — స్వధా తానిమా ఆపః । తత్పితామహేభ్యో జుష్టం
గృహ్ణామి తత్పితామహపాత్రే ఉదకం సించేత్ । ఆప ఆగంత తత్ప్రపితామ
హా దేవయానాన్ స్వధా తానిమా ఆపః । తత్ప్రపితామహేభ్యో
వో జుష్టం గృహ్ణామి తత్ప్రపితామహపాత్రే ఉదకం సించేత్ । తిలోసి సోమదేవ
త్యో గోసవే దేవనిర్మితః ప్రత్నైః ప్రత్తస్స్వధయామేహి । తత్పితరంగో
త్రంశర్మాణం వసురూపమిమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహి నస్స్వధానమః ॥ ఇతిత
త్పితృపాత్రే తిలాన్ క్షిప్త్వా । తిలోసి సోమదేవత్యో స్వధయామేహి । తత్పితా
మహంగోత్రంశర్మాణం రుద్రరూపమిమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహి న స్స్వధాన
మః ఇతి । తత్పితామహపాత్రే తిలాన్ క్షిప్త్వా । తిలోసి । స్వధయామేహి । త
త్ప్రపితామహంగోత్రం శర్మాణం ఆదిత్యరూపమిమాన్ లోకాన్ ప్రీణయా

హానమితి తత్పితామహాపిత్రే తిలాక్షతోక్త్వా । మధువాతా ఋతాయ
తేమధుక్షరంతిసింధవః । మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః॥ మధు। మధునక్తముతో
షసి......ద్యౌరస్తునఃపితా। మధు। మధుమాన్నోవనస్పతి...గావో భవంతు
నః॥ఇతి తత్పితృపాత్రేమధుదత్వా ఏవమితరయోరపిదత్వా (సోమస్యత్వి
షిరసితమేవమే త్విషిభూయా యాదవమృతమసిమృత్యోర్మాపాహి దివోమా
పాహ్యక్షుష్టాదండకూకాః। దక్షిణహస్తసర్వాంగుళీభిః తత్పాత్రస్థ్యాపా
తోదకంత్రప్రదక్షిణంపరిప్లావ్య । అవేష్టాదండశూకాఇతి తత్పాత్రస్థంత్ర
హాదికం అంగుష్ఠానామికాభ్యాంగృహీత్వా। నిరస్తం నముచేశ్శిరఇతిదక్షి
ణతోనిరస్యాపఉపస్పృశ్య । ఏవమితరయోఃపాత్రయోరపికృత్వా। శంనో
దేవీరభిష్టయె వంతునః। అశ్వరవోత్థ్య। పితృపాత్రేఅమీగంధాఉపతి
ష్ఠంతు। ఇమానిపుష్పాణి। అర్ఘ్యపాత్రేషుఅమీగంధాః॥ఇమానిపుష్పాణిప్రే
తపాత్రంసంపన్నంసుసంపన్నంఇతిప్రతివచనం॥ పిత్రేపాత్రాణి సంపన్నాని
ఉపతిష్ఠతామర్ఘ్యఇతిప్రేతార్ఘ్యపాత్రంనివేద్యతత్పిత్రాదీనాంత్రయాణాం
స్వధార్ఘ్యాః స్వధార్ఘ్యాసధార్ఘ్యాః । ఇతిత త్తదర్ఘ్యపాత్రం తస్మై త
స్మైనివేద్య॥ ప్రేతార్ఘ్యపాత్రస్థానహస్తేఆపోదత్వా దక్షిణాభిముఖస్తిష్ఠ
పితరంగోత్రశర్మాణంప్రేతం భవత్సు ఆవాహయిష్యఇత్యుక్త్వా ఆవాహ
యేత్యనుజ్ఞాతః । యజమానస్యపితరంగోత్రంశర్మాణం ప్రేతం భవత్సు
ఆవాహయామి। ఆయాహిప్రేతసోమ్యగంభీరైఃపథిభిఃపూర్వైః। ప్రజా
మస్మభ్యందదద్రయించదీర్ఘాయుత్వంచ శతశారదంచ । ఇత్యావాహ్య
తత్పితాదీనావాహయేత్। (ప్రేతస్యావాహనంకృత్వా ఉశంతస్త్వేత్యృచా
పిత్రూన్॥ ఆవాహయేత్యనుజ్ఞాతో జపేదాయంతునస్తతః) తత్పితృపితామహ
ప్రపితామహాన్ గోత్రాన్ శర్మణః వసురుద్రాదిత్యరూపాన్ భవత్సుఆవాహ
యిష్యఇత్యుక్త్వా। ఆవాహయేతి తైరనుజ్ఞాతః । తత్పితరం గోత్ర శర్మాణం
వసురూపంభవత్సుఆవాహయామి। ఉశంతస్త్వాహవామహేఉశంతస్సమిధీమ
హి। ఉశంనుశతఆవహపిత్రూన్హవిషేఅత్తవె । ఇతితత్పితరమావాహ్య।
తత్పితామహంగోత్రంశర్మాణంరుద్రరూపంభవత్సు ఆవాహయామి। ఉశం
తస్త్వా = అత్తవె। ఇతితత్పితామహమావాహ్య । తత్ప్రపితామహం గో
త్రశర్మాణం ఆదిత్యరూపంభవత్సు ఆవాహయామి । ఇతితత్ప్రపితామహ-

హూతాన్త్స్వ। ఆయంతునః పితరస్సోమ్యాసోఽగ్నిష్వాత్తాః పథిభిర్దేవయానైః
అస్మిన్యజ్ఞేస్వధయామదంతోఽధిబ్రువంతుతేఽవంత్వస్మాన్ । తత్పిత్రాదీనుప
స్థాయితతోఽగ్నిరాసీయ । విప్రసమీపేనిధాయ। అగ్నిర్దక్షిణతః సవ్యేత
రేరంగుష్ఠానామికాభ్యాం పృథివీమభిమృశ్య (యే పార్థివాసః పితరో యేఽం
తరిక్ష్యాయేదివ్యాయేచదిక్ష్యాః।యేవామృతాఽభూవన్తేఽస్మిన్ యజ్ఞేసమవ
యంత్వితిజపిత్వా।తతః ప్రాచీనావీతీపితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య
తత్పితృపితామహప్రపితామహైర్గోత్రైశ్శర్మభిః వసురుద్రాదిత్యరూపైస్స
హసమానోదకసాపిండ్యసిద్ధిద్వారావస్వాదిపితృలోకప్రాప్త్యర్థం పితుర్గో
త్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యపాత్రస్థోదకంతత్పితృపితామహప్రపితామహానాం
గోత్రాణాంశర్మణాంవసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పాత్రస్థోదకైస్సహ
సంయోజయిష్యే ఇతి సంకల్ప్య । సంయోజయేతిగృహీతదక్షిణైర్బ్రా
హ్మణైరనుజ్ఞాతః । ప్రేతపాత్రస్థోదకం కించిదాదాయ । సమా
నీవ ఆకూతిః । సమానాహృదయానివః।సమానమస్తువోమనః । యథా
వస్సుసహాసతి।సంజ్ఞానంనస్స్వేభిః।సంజ్ఞానమరణేభిః। సంజ్ఞానమశ్వినాయువ
యా। ఇహాస్మాసునియచ్ఛతం। పితుఃగోత్రశర్మణః ప్రేతత్వపాత్రస్థోదకం తత్
పితృభిర్గోత్రైశ్శర్మభిః వసురూపైస్సహైతత్తైలోదకంతస్మై తేస్వధా
నమః। ఇతిగృహీతప్రేతపాత్రోదకంతత్పితృపాత్రేసినీయ । యేసమానాః
సమనసఃపితరోయమరాజ్యే। తేషాంలోకస్స్వధానమోయజ్ఞో దేవేషుకల్ప
తాం। యేసజాతాస్సమనసోజీవాజీవేషుమామకాః। తేషాగ్ం శ్రీర్మయికల్ప
తామస్మిఁల్లోకేశతగ్ంసమాః) ఇతిసంస్పృశ్యమభ్యమభిమంత్ర్య। త్రివారం
కృష్ణస్మరణంకృత్వా । అథవాపితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యపాత్రస్థోద
కంతత్పితుర్గోత్రస్యశర్మణోవసురూపస్యపాత్రస్థోదకైస్సహైతత్స
మానోదకంతస్మై తేస్వధానమః।సమానీవ ఆకూతిరితిద్వాభ్యాం గృహీత
ప్రేతపాత్రస్థోదకంతత్పితృపాత్రేనిషించేత్। యేసమానాఇత్యాది ॥ ఏవం
తత్పితామహప్రపితామహయోరపి।పునరపిప్రేతపాత్రస్థోదకంకించిదాదా
య। సమానీవ ఆకూతిః ఇహాస్మాసునియచ్ఛతం। పితుర్గోత్రశర్మణః ప్రేతస్య
పాత్రస్థోదకంతత్పితామహైర్గోత్రైశ్శర్మభిరాదిత్యరూపైస్సహైతత్తై
లోదకంతస్మై తేస్వధానమఃఇతిగృహీతప్రేతపాత్రస్థోదకంతత్పితామ

హంపో త్రైనినయేత్। తాంసమానాస్సమనసః...శతగుం సమాః । ఇతిసం
సృష్టమర్ఘ్యామభిమంత్ర్యకృష్ణస్మరణంకుర్యాత్ త।థాకల్పకారికా। అసావి
దం తేపితృభిస్సహాంబుపితామహైశ్చప్రపితామహైశ్చ । ఇత్థంసముచ్చార్య
జలేనయోజ్యం ప్రేతోదకంతంతమపిస్వపిండైరితి ।.తతః ప్రేతార్ఘ్య
పాత్రశిష్టోదకంత్రీప్రహస్తేపవిత్రంనిధాయ॥యాదివ్యా ఆపః శగ్ స్యో
నాస్సహావాభవంతు। యజమానస్యపితః గోత్రశర్మన్ ప్రేతసపిండీకరణా
ఖ్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేఇదం తేఅర్ఘ్యముపతిష్ఠతు।అర్ఘ్యందత్వాతత్పాత్ర ధర్మం
బ్రాహ్మణహస్తేఅపిదత్వాదర్భాననంతర్ధాయ యాదివ్యాఆపః శగ్
స్యోనాస్సహావాభవంతు తత్పితఃగోత్రశర్మన్ వసురూపఇదం తేఅర్ఘ్యం
హస్తేఅర్ఘ్యందద్యాత్। అస్త్వర్ఘ్యమితిప్రతివచనం।యాదివ్యాఆపః । భ
వంతు।తత్పితామహగోత్రశర్మన్ రుద్రరూపఇదం తేఅర్ఘ్యం। అస్త్వర్ఘ్య
మితిప్రతివచనం॥యాదివ్యాఆపః భవంతు।తత్ప్రపితామహ గోత్రశర్మన్
ఆదిత్యరూపఇదం తేఅర్ఘ్యం।అస్త్వర్ఘ్యమితిప్రతివచనం । యాదివ్యాఇతి
మంత్రేణహస్తేష్వర్ఘ్యంనినిక్షిపేత్। తత్పితృపితామహప్రపితామహేభ్యః
స్థానమసి।బ్రాహ్మణహస్తేష్వపోదత్వా।ఇహలోకంపరిత్యజ్యగతోసిపరమాం
గతిం॥యోజయామ్యహం(ఇతిపే)తార్ఘ్యపాత్రంఛిత్వాపశ్చాద్విసృజేత్)
తత్పితృపితామహప్రపితామహేభ్యః(ప్రేతా)దిస్థానానిస్థ । స్వస్థానమసీతి
ప్రతివచనం॥తతశ్శుద్ధోదకందత్వాఅర్చతపాత్రకేత॥ మూర్ధాదిపాదప
ర్యంతంసవ్యసంస్థంతిలైరవకీర్య । గంధద్వారాం దురాధర్షాం ।శ్రియం
పితఃగోత్రశర్మన్ప్రేతసపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేగంధాఃఉపతిష్ఠంతు
ఆయనే తేపరాయణే ఇమే। పితఃగోత్రశర్మన్ప్రేతసపిండీకరణాఖ్యైకో
ద్దిష్టశ్రాద్ధేఅంగుళ్యాభరణముపతిష్ఠతు ।కర్ణాభరణార్థంకుండలద్వయ
ముపతిష్ఠతు। ఇమాసిపుష్పాణి ధూరసిధూర్వామః ॥ పితఃగోత్రశర్మన్
ప్రేతఅయం తేధూపః । ఉద్దీప్యస్వజాతవేదః-విశోదశ।పితఃగోత్రశర్మన్
ప్రేతఇదం తేజ్యోతిః॥యువాసువాసాః = ఉన్నయంతః పితః గోత్రశర్మన్
ప్రేతఅంతఃప్రావరణీయార్థం బహిః ప్రావరణార్థం ఇదమాచ్ఛాదన
ద్వయముపతిష్ఠతు। పవిత్రార్థం మిమేసగ్ం । అచ్ఛాదనం సంపూర్ణమ
స్త్విత్యాదియథావిధ్యర్చితమిత్యంతం పూర్వవత్ ॥ పితామహా ద్యర్చ

సంకరిష్యే॥ తత్పితృపితామహప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం। అర్చనతప్పాత్రిణాతఃపుత్రపౌరస్న ధృన్న వ్యర్గాత।అనేమం తైర్నప్రతిబాహ్మ్మణం శిరః ప్రభృతిపాదపర్యంతం సవ్యసంస్థం తిలైరవకీర్య॥ గంధద్వారాం శ్రియం।తత్పితృపితామహప్రపితామహాః భాగశః అమీమదంత పితరో గంధాః॥తథాచస్మృతిః॥ దత్వోదకం గంధమాల్యం ధూపదీపంసవస్త్రకం। కర్పూరంచందనోపేతం సుగంధంసితచందనం॥ దైవతైశ్చైవపిత్ర్యే చ గంధదానం ప్రశస్యతే।తులసీశతపత్రంచ భృంగరాజంతథైవచ॥ మరుగంమల్లికాశ్చైవపిత్ర్యాణాంచ ప్రశస్యతే।తులసీప్రాశస్త్యం।నారదీయే ॥ తులసీగంధమాత్రేణపితరస్తుష్టిమాప్నుయుః। ప్రయాంతిగరుడారూఢా స్తత్పదం చక్రపాణినః॥ తులసీం శ్రాద్ధకాలేతుదత్వాశిరసిధారితే।దాతాభోక్తాపితాతస్యవిష్ణులోకేమహీయతే।పితృపిండార్చనం శ్రాద్ధే యైఃకృతంతులసీదళైః ప్రీణితాః పితరస్తేనయావచ్చంద్రార్కమేదినీ।ధూపార్థంగుగ్గులుందద్యాద్ఘృతయుక్తంమధూత్కటం।ఘృతేనదీపోదాతవ్యస్తిలతైలేనవాపునః॥ అపరార్కే॥వాసోపిసర్వదైవత్యంసర్వదైవైరభిష్టుతం ॥ వస్త్రాభావేక్రియానాస్తి యజ్ఞదానాదికాఃక్వచిత్।తస్మాద్వస్త్రాణిదేయానిశ్రాద్ధకాలేవిశేషతః । ఆచ్ఛాదనంతుయోదద్యాదహతంశ్రాద్ధకర్మణి।ఆయుఃశ్రీకామమైశ్వర్యం రూపంచలభతేధ్రువం॥తదభావేయజ్ఞోపవీతం వేతికాత్యాయనః॥ తథాచాపరార్కే ॥ యజ్ఞోపవీతంయోదద్యాచ్ఛ్రాద్ధకాలేషుధర్మవిత్ । పావనంసర్వవిప్రాణాంబ్రహ్మదానస్యతత్ఫలం। ప్రాచీనావీత్యథదానింగంధమాల్యం సధూపకం।దీపంవస్త్రంయథాశక్తిదేయంవార్యంతరాంతరం ॥ ఆసనేష్వాసనందద్యాదర్ఘ్యేష్వర్ఘ్యంతథా। నవీయతేంతరావారినిరాశాఃపితరోగతాః॥ ప్రకృతమనుసరామః॥ అయనేతేపరాయణే...ఇమే। తత్పితపితామహప్రపితామహాః అలంకరణార్థం అగ్న్యాయంహిరణ్యంస్వధానమఃనమమ।ఇమానిపుష్పాణితులసీపత్రంచ।ధూరసి...వయంధూర్వామః । తత్పితృపితామహప్రపితామహాః।అయమయంవోధూపః॥హస్తవాతాహతంధూపంయేపిబంతి ద్విజాతయః।వృథాభవతితచ్ఛ్రాద్ధంతస్మాత్తంపరివర్జయేత్। ఉద్దీప్యస్వజాతవేదో...దిశోదశ। తత్పితృపితామహప్రపితామహాః ఇదమిదంవోజ్యోతిః । యువాసువాసాః...దేవయంతః । తత్పితృపితామహప్రపితామహాః అయంవః

పా్రివరణార్థంబహిః ప్రావరణార్థమదమాచ్ఛాదనద్వయంస్వధానమః నమ
మ॥ వస్త్రాభావెయజ్ఞోపవీతంవెతికాత్యాయనః॥తత్పితృపితామహ ప్రపితా
మహాః పవితా్రిఅమిమెఉశాః। అర్చనసంపూర్ణం। అస్త్విత్యాదీయ
థావిధ్యర్చితమిత్యంతం పూర్వవత్ ॥ యజ్ఞోపవీతవిష్ణోరర్చనం కరిష్యఇతి
సంకల్ప్య ॥ విష్ణ్వర్థబ్రాహ్మణహస్తేఅపః ప్రదాయ। శ్రాద్ధ సంరక్షకశ్రీ
మహావిష్ణో ఇదమాసనం। ద్వాదర్భా ప్రాగగ్రా ఆసనెదక్షిణభాగె దద్యాత్
అపఃప్రదాయద్దే వెతుః క్రియతాం।ఓంతథేతిప్రత్యుక్తౌ పా్రిప్నోతుభవాన్
పా్రిప్నవాని। పా్రిగగ్రాన్ దర్భాంత్సగ్ స్తీర్యతేషుఅర్ఘ్యార్థంపాత్రంసా
దయిత్వా ఉత్తానంకృత్వా పవిత్రేనిధాయావోత్యయవాన్వికీర్య। శంనోదే
వీరభిష్ట...స్రవంతునః। విష్ణవేతెజుష్టంగృహ్ణామి। అపోనినీయ। యవోసీతి
యవాన్వికీర్య అర్ఘ్యపాత్రె అమీగంధాః। ఇమానిశ్రీతులసీదర్భపత్రాణి
ఇ, దెవపాత్రంసంపన్నం। సుసంపన్నమితిప్రత్యుక్తౌ। స్వాహార్ఘ్యా ఇత్య
ర్ఘ్యాం నివేద్య। శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణుం శంఖచక్రగదాధరం భవత్సు
ఆవాహయిష్యే। ఆవాహయేత్యనుజ్ఞాతః। తద్విష్ణోః పరమంపదం...రా
తసం। శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణుం శంఖచక్రగదాధరంభవత్సు ఆవాహ
యామి। తద్విపాసోవిపన్యవోజాగృవాంససమింధతె। విష్ణోర్యత్పరమం
పదం। ఉపస్థాయహస్తోదకందత్వాహస్తెపవిత్రెనిధాయ। యాదివ్యాఆపః
...భవంతు। శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణో ఇదంతెఅర్ఘ్యం। అస్త్వర్ఘ్య
మితిప్రత్యుక్తౌ। విష్ణవెస్తానమసి అర్ఘ్యపాత్రమన్యత్రనిధాయహస్తోదకం
దత్వా।అర్చితపా్రిణత। పాదాదిమూర్ధపర్యంతంయవై రవకీర్య। గం
ధద్వారా...శ్రియం। విష్ణోభాగశః అమీవోగంధాః। సుగంధాః ఆయనె
తె...ఇమె। అలంకరణార్థం ఆగ్నేయం హిరణ్యం స్వాహానమః నమమ
ఇమానిశ్రీతులసీదర్భపత్రాణి। ధూరసి...వయంధూర్వామః। విష్ణో అ
యంతెధూపః। ఉద్దీప్యస్వజాతవేదోపఘ్నం...దిశోదశ। విష్ణో ఇదంతె
జ్యోతిః। యువాసువాసాః...దెవయంతః। విష్ణో అంతఃపా్రివరణార్థం
బహిః పా్రివరణార్థమిదమాచ్ఛాదనద్వయం స్వాహానమఃనమమ ॥ వస్త్రా
భావెఉశాస్వేతిప్రచేతాః॥ విష్ణోపవితా్రిఅమిమెఉశాః। అర్చనంసంపూ

తురశ్రాణిమండలానికృత్వా భోజనపాత్రాణి నిధాయదర్భైః స్తీర్త్వైతేదిక్షుభస్మనాచమర్యాదాంకృత్వా॥ అకృత్వాభస్మమర్యాదాంయఃకుర్యాత్పాణిశోధనం। ఆసురంతద్భవేచ్ఛ్రాద్ధంపితౄణాంనోపతిష్ఠతి। సర్వేషాంబ్రాహ్మణానాంహస్తోదకందత్త్వాద్రవపాత్రేషుప్రదక్షిణం పరిషిచ్య।పితృపాత్రేష్వప్రదక్షిణంపరిషిచ్య। ప్రాచీనావీతీభోజనార్థాదన్నాదుద్ధృత్యఘృతాక్తంకృత్వా (పితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యసపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేభవదనుజ్ఞయా ప్రేతాహుతింహోష్యామీతిసంకల్ప్య। ఔపాసనాగ్నేర్దక్షిణతోంగారాన్నిరూహ్య। పరిస్తీర్యాప్రదక్షిణంపరిషిచ్య।మేక్షణేనాదాయ। పితృగోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయయమాయచస్వాహా। ఇతిహుత్వాపసవ్యం సమంతంపునః పరిషిచ్యతచ్ఛేషాత్ప్రేతపాత్రే కించిద్దత్వా। తచ్ఛేషమన్యస్మిన్నిదధాతి॥ ప్రేతాహుతిశేషం భోక్తృభాజనేనద్యాత్। (పునరపిభోజనార్థాదన్నాదుద్ధృత్యఘృతప్లుతంకృత్వాప్రాచీనావీతీభవదనుజ్ఞయా అగ్నౌకరణంకరిష్య ఇత్యుక్త్వా కురుష్వేతితైరనుజ్ఞాతఃఔపాసనాగ్నింపరిసమూహ్యదక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నిం పరిస్తీర్యాప్రదక్షిణంతూష్ణీంసమంతంపరిషిచ్య। అధ్వర్యురుపవీతీదక్షిణంజాన్వాచ్యమేక్షణేనోపస్తీర్యతేనా వదాయాభిఘార్య। సోమాయపితృపీతాయస్వధా, నమః। సోమాయపితృపీతాయేదం। పునరప్యేవంమేక్షణేనాదాయ। అభిఘార్య। అగ్నయేకవ్యవాహనాయస్వధా నమః అగ్నయేక వ్యవాహనాయేదం - ఆహుతిద్వయమౌపాసనాగ్నౌహుత్వా అప్రదక్షిణంతూష్ణీం సమంతంపరిషిచ్య। తథాహవ్యాసః॥ సపిండీకరణంపిత్రోః కుర్యాదౌపాసనానలే। ఇతి రేషాంసపిండానాంలౌకికాగ్నౌవిధీయతే। సాగ్నికౌపాసనే నగ్నిరగ్నౌకుర్వీతలౌకికే। పాణౌ హోమంప్రశంసంతినత్వాపస్తంబశాఖినామితి. అపరః॥ (అగ్నౌకరణకర్తారః సపిండీకరణాదిషు। స్నాతకావిధురావాస్యుర్బ్రహ్మచారిణః అగ్నౌకరణహోమంతుకుర్యుస్తే లౌకికానలే) పూర్ణాశ్రమః॥ అనాహితాగ్నిర్విధురస్యవాపిపిత్రోస్సపిండేచతథాపరేషాం। హోమక్రియాంలౌకికపావకేచకుర్యాన్నపాణౌ సగోసాపిహోమఇతి. సాగ్నికస్యౌపాసనాగ్నావేవ॥ అపరో విశేషః॥ ప్రాచీనావీత్యనుజ్ఞాయామథకతో ప్రవీతవాన్। ద్వితీయపరస్మై కాలతమాచరేదితిపరిశిష్టః॥ నిరూహ్యావహ్నారం

గారాణ్ ప్రేతాయచయమాయచ । స్వాహేతిజుహుయాదేనంఉక్త్వాతద్గో
త్రనామని। తథాచస్మృతిః ॥ ఔపాసనాగ్నౌకర్తవ్యంయదగ్నౌ లౌకికేకృ
తం । తత్కర్మణావిధివన్ముఖ్యః కుర్యాదిత్యాహగౌతమః। జ్యేష్ఠభ్రాతాన
గ్నిమాంస్త్వన్యస్తుకనిష్ఠస్త్వగ్నిమాన్భవేత్ । కనిష్ఠేనైవకర్తవ్యాసపిండి
కరణక్రియా । సపిండీకరణంపుత్రపితుఃకుర్వీతయోగ్నిమాన్ । అనగ్నిష్వపి
యానస్యాదేకోద్దిష్టాద్యతెక్వచిత్ । ఇతి॥ తతఃప్రాచీనావీతీహుతశిష్టంమేక్షణ
మనుప్రహృత్యహుతశేషంకించిత్కించిద్భోజనపాత్రేషుస్వధానమఇతి నిధా
యతచ్ఛేషమన్యస్మిన్ పాత్రేనిధాయభోజనపాత్రేషుఉపస్తీర్య ఉపవీతిఅ
న్నపరివేషణాదికం కృత్వాఅభిఘార్య॥ తథాచస్మృతిః। సూపేనాపరమా
న్నేనాప్యుతపాత్రంవినిక్షిపేత్ ।తదభ్యజ్యమానస్యరంప్రోక్తంనదాతుః పార
లౌకికం ।(ప్రేతశ్రాద్ధేసపిండేచనజపేదన్నసూక్తకం)గాయత్ర్యాసర్వంహ
విః ప్రోక్ష్య ఉద్ధృత్యఉపవిశ్య। దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవ। సమంతంప్రదక్షిణంపరి
షిచ్యదక్షిణంజాన్వాచ్య కరాభ్యాం పాత్రంగృహీత్వా॥విశ్వేదేవాఇదంవిష్ణు
రిత్యుక్త్వావైశ్వదేవికే । పృథివీతఇదంవిష్ణురిత్యేతాపితరేషు । సర్వాణి
పృథివీత్యేవస్పర్శయేదితికేచన॥(పృథివీతేపాత్రంద్యౌరపిధానం బ్రాహ్మణస్య
ముఖేజుహోమిబ్రాహ్మణానాంత్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమ
సిమైషాంక్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే। ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమేత్రేధానిద
ధేపదం । సమూఢమస్యపాంసురేస్వాహా।విష్ణోహవ్యంరక్షస్వేతిబ్రాహ్మ
ణానాంగుష్ఠమన్నేనివేశ్యకాలకామక సంజ్ఞకావిశ్వేదేవా ఏతద్వోహవ్యంసప
రికరంకాలకామక సంజ్ఞకావిశ్వేదేవాదేవతా ఇదమన్నంసపరికరంహవ్యం
బ్రాహ్మణస్త్వాహవనీయార్థేదత్తం దాస్యమానంచ తతృప్త్యై స్తత్సర్వంగయా
యంభూఃగదాధరో భోక్తా అన్నం బ్రహ్మ అహంచబ్రహ్మభోక్తాచ బ్ర
హ్మసర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ సౌవర్ణం పాత్రమక్షయవటచ్ఛాయాయాంకాలకా
మక సంజ్ఞకేభ్యోవిశ్వేభ్యోదేవేభ్యః ఇదమన్నమమృతస్వరూపమాతృప్తే
ర్దాస్యమానమక్షయ్యముపతిష్ఠతుయథాభాగం ఓంతత్సత్ హవ్యంస్వాహా
నమః నమమేతిసదర్భయవముదకంమామావిసృజేత్॥ గయాయాంశ్రీరుద్ర
పాదాది సమస్తపాదేషుదత్తమస్త్వితి భవంతోబ్రువంత్వితిబ్రూయాత్
[illegible] నమ [illegible] కే ॥ గద

ధరః ప్రీయతామితివదేత్ ॥ స్మృతిసంగ్రహే ॥ హస్తప్రక్షాళనాగూ
ర్ధ్వంపాణిభ్యాం పాత్రధారణం । త్యాగేదక్షిణముత్సృజ్య వికిరేసవ్యము
త్సృజేత్ ॥ ఏవంద్వితీయపాత్రమన్నందేవ సవితః ప్రసువేతిసమంతం ప
రిషిచ్యపృథివీతే పాత్రమిత్యాదిగదాధరః ప్రీయతామిత్యంతంకృత్వా। యే
దేవాదివ్యేకాదశస్థపృథివ్యామధ్యేకాదశస్థాప్సుషదోమహి నైకాదశస్థతే
దేవాయజ్ఞమిమంజుషధ్వం। ఇత్యుపస్థాయప్రాచీనావీతీ పితాయాన్నంప్ర
సవ్యంతూష్ణీం సమంతంపరిషిచ్యసవ్యంజాన్వాచ్య । పృథివీతేపాత్రం...
బ్రాహ్మణస్యత్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసిమాస్యక్షేష్ఠా అ
ముత్రాముష్మింలోకే । ఇదంవిష్ణుర్విచ । పాగ్ంసురే । శ్రీవిష్ణో అన్నంరక్ష
స్వ । పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత ఎతత్తే అన్నంసపరికరంపితాగోత్ర శ్శర్మాణ
ప్రేతాదేవతేదమన్నం సపరికరం బ్రాహ్మణస్త్వాహవనీయార్థేదత్తందాస్య
మానంచాతృప్తేః తత్సర్వంగయాయంభూమిః గదాధరో భోక్తా అన్నం బ్రహ్మ
అహంచబ్రహ్మభోక్తాచ బ్రహ్మసర్వంఖల్విదం బ్రహ్మరజతమయంపాత్ర
మక్షయవటచ్ఛాయేయంపితృగోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ ఇదమన్నంస
రికరంసోపస్కరంసదక్షిణాకంసతాంబూలంసతిలాపిధానోదకుంభం సపి
డికరణార్థైకోద్దిష్టశ్రాద్ధప్రేతత్వ స్వర్గముపతిష్ఠత్వితిదద్యాత్ ॥ తథాస్తి
తి ప్రతివచనం॥ తత్ప్రత్యర్థబ్రాహ్మణహస్తేఅపః ప్రదాయ । అప్రదక్షిణంతూ
ష్ణీంపరిషిచ్యపృథివీతే పాత్రమిత్యాదిస్వధాసహ్నకవ్యంరక్షస్వ। తత్పితః గో
త్రశర్మవసురూప ఏకకోద్దేశ్యంసపరికరం తత్పితాగోత్రశ్శర్మాణ వసురూ
పదేవతేదమన్నం సపరికరం కవ్యంబ్రాహ్మణస్త్వాహవనీయార్థేదత్తం దా
స్యమానంచాతృప్తేః తత్సర్వంగయాయంభూమిఃగదాధరోభోక్తా అన్నంబ్ర
హ్మ అహంచబ్రహ్మభోక్తాచ బ్రహ్మసర్వంఖల్విదంబ్రహ్మరజతమయం పా
త్రమక్షయవటచ్ఛాయేయంతత్పితృగోత్రాయశర్మణే వసురూపాయ ఇదమ
న్నమమృతస్వరూపమాతృప్తేర్దాస్యమానమక్షయ్యతృప్త్యర్థం యథాభాగ
మోంతత్సత్ స్వధాకవ్యంనమః । నమమేతిదద్యాత్ । గయాయాంశ్రీరుద్ర
పాదాదిసమస్తపాదేషుదత్తమస్త్వితి భవంతోబ్రువంత్వితి । బ్రూయాత్ । గ
యాయాంశ్రీరుద్రపాదాదిసమస్తపాదేషుదత్తమస్త్వితిప్రతివచనం । గ
దాధరఃప్రీయతాం । తత్పితామహపాత్రముపరిదక్షిణంతూష్ణీంపరిషిచ్య పృ

థివీతేపాత్రమిత్యాది — స్వధావిష్ణోకవ్యంరక్షస్వ। తత్పితామహగోత్ర శర్మ రుద్రరూప ఎతత్తేకవ్యంసపరికరంతత్పితామహః గోత్రఃశర్మా రుద్రరూపో దేవతేదమన్నం—అక్షయవటచ్ఛాయె యంతత్పితామహాయ గోత్రాయశర్మణే రుద్రరూపాయ ఇదమన్నమమృతస్వరూపమిత్యాది గదాధరః ప్రియతామిత్యంతంపూర్వవత్। తత్ప్రపితామహపాత్రమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య పృథివీతెపాత్రమిత్యాదిస్వధావిష్ణోకవ్యం రక్షస్వతత్ప్రపితామహగోత్రశర్మ ఆదిత్యరూపఎతత్తేకవ్యం సపరికరంతత్ప్రపితా మహఃగోత్రః శర్మా ఆదిత్యరూపో దేవతేదమన్నం... అక్షయవటఛాయెయంతత్ప్రపితామహాయగోత్రాయశర్మణేఆదిత్యరూపాయ ఇదమన్నమమృతస్వరూప మిత్యాది గదాధరఃప్రియతామిత్యంతం పూర్వవత్దత్వా। మెచెమపితరో యెవ సేహయార్ ఛ్చవిద్మయాగ్ంశ్చన ప్రవిద్మ । త్వంవెత్థయతతేజాతవెద స్వధాభిర్యజ్ఞ గ్ంసుకృతంజుషస్వ।ఇత్యుపస్థాయ। (యజ్ఞోపవీతీవిష్ణుపాత్రం ప్రదక్షిణం దేవసవితః ప్రసువేతిపరిషిచ్య।పృథివీతెపాత్రమిత్యాది।స్వాహావిష్ణోహవ్యంరక్షస్వ। శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణో ఎతత్తేహవ్యం సపరికరం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణ్వ్దేవతేదమన్నం — సౌవర్ణంపాత్రమక్షయవటఛాయెయంశ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవెశంఖచక్రగదాధరాయ ఇదమన్నమిత్యాది — స్వాహానమఃనమమ।గదాధరఃప్రియతామిత్యంతంపూర్వవద్దత్వా। తద్విష్ణోఃపరమంపదం...రాతత। తద్విప్రాసోవిపన్యవోజాగృవాంసస్సమింధతె। విష్ణోర్యత్పరమంపదం। ద్వాభ్యాముపస్థాయ। దేవతాభ్యఃపితృభ్యశ్చమహాయోగిభ్యఎవచ। నమస్స్వధాయైస్వాహాయైనిత్యమెవనమోనమః (సప్తవ్యాధాదశార్ణేషుమృగాఃకాలాంజనేగిరౌ। చక్రవాకాశ్శరద్వీపెహంసాస్సరసిమానసె। యెస్మజాతాఃకురుక్షేత్రేబ్రాహ్మణావెదపారగాః। ప్రస్థితాదీర్ఘమధ్వానంయూయంతేభ్యోవసీదత। అమూర్తానాంచమూర్తానాం పితౄణాందీప్తతెజసాం। నమస్యామిసదా తేషాంధ్యాయినాంయోగచక్షుషాం। చతుర్భిశ్చచతుర్భిశ్చ ద్వాభ్యాంపంచభిరేవచ। హూయతెచపునర్ద్వాభ్యాంసమెవిష్ణుఃప్రసీదతు। ఓంభూర్భువస్సువః।ఓంతత్సవితు...దయాత్। సత్యంత్వర్తేనపరిషించామీతిసర్వత్రచిత్రగుప్తబలినిషేధః॥ చిత్రగుప్తబలింనకుర్యాత్। తథాచభరద్వాజః॥

పితౄణామన్నమాదాయభూమౌయోనిక్షిపేద్బలిం। స్త్రియోనబ్రాహ్మణాస్తే
నసర్వతస్తేయకృద్భవేత్ ॥ అత్రిరపి॥ దత్తేవాప్యథవాదత్తేభూమౌయోనిక్షి
పేద్బలిం । తదన్నంవిఫలంయాతినిరాశైఃపితృభిర్గతైరితి । పిత్ర్యగ్రహణం
వైశ్వదేవోపలక్షణార్థం । తస్మాచ్ఛ్రాద్ధేపవిష్టైరుభయవిధైరపిబలింన
కార్యం॥ బ్రహ్మార్పణంబ్రహ్మహవిర్బ్రహ్మాగ్నౌబ్రహ్మణాహుతం । బ్రహ్మైవ
తేనగంతవ్యంబ్రహ్మకర్మసమాధినా । గయాయాంధర్మపృష్ఠేచసదసిబ్ర
హ్మణస్పతేః । గయాశీర్షేవటేచైవపితౄణాందత్తమక్షయం । పంచక్రో
శంగయాక్షేత్రం క్రోశమేకంగయాశిరః । యత్రయత్రస్మరిష్యంతి పితౄ
ణాందత్తమక్షయం।యజ్ఞేశ్వరోహవ్యసమస్తకవ్యభోక్తావ్యయాత్మాహరిరీ
శ్వరోత్ర । తత్సంనిధానాదపయాంతిసద్యోరక్షాంస్యశేషాణ్యసురాశ్చస
ర్వే । త్వాంయోగినశ్చింతయంతిత్వాంయజంతిచయాజినః । హవ్యకవ్యభు
గేకస్త్వంపితృదేవస్వరూపధృత్ । కర్తాక్రియాణాంసచయుజ్యతేక్రతుః
సఏవతత్కర్మఫలంచతస్య । స్రుగాదియత్సాధనమప్యశేషంహరేర్నకించి
ద్వ్యతిరిక్తమస్తి॥ దేశకాలపాత్రమంత్రతంత్రకర్తృభోక్తృహవిర్ద్రవ్యా
దిభ్యఃస్యాద్వ్యతిరిక్తమచ్ఛిద్రమస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు । అచ్ఛిద్రమస్త్వితి
ప్రతివచనం । వర్తమానేవ్యావహారికఇత్యాది తిథౌపితుర్గోత్రస్య శ
ర్మణఃప్రేతస్యసపిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధేయజమానస్యపితరం గోత్రం శర్మా
ణం ప్రేతంతత్పితృ పితామహప్రపితామహాన్ గోత్రాన్శర్మణః వసురు
ద్రాదిత్యరూపాన్ కాలకామకసంజ్ఞికాన్విశ్వాన్దేవాన్శ్రాద్ధసంరక్షక
శ్రీమహావిష్ణుంచఉద్దిశ్యమయాక్రియమాణేనానేనయజమానస్య పితుస్సపిండీక
రణాఖ్యశ్రాద్ధేనపితుర్గోత్రస్యశర్మణఃప్రేతస్య తత్పితృపితామహ ప్రపి
తామహానాం గోత్రాణాంశర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం కాల
కామకసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాందేవానాం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ
ఏతేషాం సర్వంసగుణీభూత్వాగయాశ్రాద్ధేనేవాక్షయతృప్తిర్భూత్వా
యజమానస్య పితుర్గోత్రస్యశర్మణఃప్రేతస్య తత్పితృపితామహ ప్రపితా
మహైః గోత్రైశ్శర్మభిర్వసురుద్రాదిత్యరూపైస్సహ సమానోదకత్వసాపిం
డ్యసిద్ధిద్వారావస్వాది పితృలోకప్రాప్తిరస్త్వితిభవంతోబ్రువంత్వితి సయవ
దర్భతిలోదకముత్సృజేత్ ॥ వస్వాదిపితృలోకప్రాప్తిరస్త్వితి ప్రతివచనం॥

సువాసినీభోజనం ॥ సువాసిన్యాంమృతాయాంతు బ్రాహ్మణైస్సహ భోజ
నే । సువాసినీంతతఃపశ్చాదమంత్రకమథార్చయేత్ ఃభోజయేదిత్యర్థః॥ మా
తామంగళసూత్రేణమృతాయదివతద్దినే । ఉద్దిశ్యద్విజపత్నీం తాంభోజయే
త్సధవాంస్త్రియం ॥ తతస్సవ్యాహృతికాంగాయత్రీంజపిత్వామధువాతేత్యృ
చంజపిత్వా । విశ్వేదేవపూర్వకంసర్వత్రఆపోశనానిదత్వా । ఆపోశనంస
ర్వతీర్థంయావదన్నంనలంఘయేత్ । బాహునాలంఘితంసర్వమభోజ్యంమను
రబ్రవీత్ ॥ ఆపోశనంప్రదాయాథపావిత్రీంత్రిర్జపేదథ । మధువాతా ఇతి
చబుచంమద్వితి త్రిర్జపేదథ । ఆపోశనంకరేధృత్వాఆశీర్వచన మబ్రవీత్ ।
అభోజ్యంతద్భవేదన్నం కర్తుర్నాపోయఃకృయోభవేత్ ॥ మధువాతాఋతా
యతే...భవంతునః॥మధుమధుమధు ॥ శ్రద్ధాయాంప్రాణేనివిష్టోమృతంజు
హోమి బ్రహ్మణిమఆత్మామృతత్వాయ । ఈశానవిష్ణుకమలాసనకార్తికే
యవహ్నిత్రయారుణజపేశగణేశ్వరాణాం । క్రౌంచామరేంద్రకలశోద్భవ
కశ్యపానాం పాదాన్నమామిసతతం పితృముక్తిహేతూన్ ॥ గయాయాం
ధర్మపృష్ఠేచసదసిబ్రహ్మణస్తథా । గయాశీర్షేవటేచైవ పిత్రూణాంద
త్తమక్షయం । ఇదమన్నంభూమిర్గయాపిత్రే బ్రాహ్మణాహ్వనీయగదాధరాః।పిత్రూరూ
పి శ్రీజనార్దనః ప్రీయతాం। ఓంతత్సత్ బ్రహ్మార్పణమస్తు। అమృతోప స్తరణమ
సి।శ్రద్ధాయాంప్రాణేనివిష్టోమృతం జుహోమిశివోమావి శాప్రదాహాయ।
ప్రాణాయస్వాహా। శ్రద్ధాయామపానేనివిష్టోమృతంజుహోమి । శివోమా
విశాప్రదాహాయ । అపానాయస్వాహా। శ్రద్ధాయాంవ్యానేనివిష్టోమృతం
జుహోమి। శివోమావిశాప్రదాహాయ।వ్యానాయస్వాహా । శ్రద్ధాయాము
దానేనివిష్టోమృతంజుహోమి । శివోమావిశాప్రదాహాయ ఉదానాయ
స్వాహా । శ్రద్ధాయాగ్ంసమానేని విష్టోమృతంజుహోమిశివోమావిశాప్ర
దాహాయ । సమానాయస్వాహా । బ్రహ్మణిమఆత్మా మృతత్వాయ।యథాసు
ఖంజుషధ్వం ॥(పితృశ్రాద్ధేసపిండేచనజపేదన్నసూక్తకం) గృహాగ్నిశిశుదే
వానాంయతీనాం బ్రహ్మచారిణాం। శ్రాద్ధపాకేనదాతవ్యోయావత్పిండాన్న
నిర్వపేత్ ॥ వృద్ధశాతాతపః॥అపేక్షితంయాచితవ్యంశ్రాద్ధార్థముపకల్పితం ।
నయాచయేద్ద్విజోమూఢస్సఏవశ్రాద్ధఘాతకః । అపేక్షితంయోనదద్యాచ్ఛ్రా
ద్ధార్థముపకల్పితం । అధోగత్వాతుఘోరాసుతిర్యగ్యోనిషుజాయతే।

స్నానార్చనబలికర్మభోజనాని దివతీర్థేన కుర్యాత్ ఇతి ॥ వసిష్ఠః నఖముఖశబ్దం కుర్యాత్స ర్వాభిరంగుళీభిరశ్నీయాత్ పాణించ నావధూనుయా దితి)। ఆపస్తంబో౽పి । యత్నేన ధారయేద్విప్రః పవిత్రం దక్షిణే కరే। భుంజా నస్తు విశేషేణ అన్నదోషైర్న లిప్యతే। అత్రిః ॥ బ్రహ్మయజ్ఞే జపే చైవ బ్రహ్మ గ్రంథిర్విధీయతే । భోజనే వర్తులం ప్రోక్తం ఏవం ధర్మో న హీయతే । అనంతరం భుంజానాంస్తృప్తాన్ జ్ఞాత్వా సవ్యాహృతికాం గాయత్రీం జపిత్వా॥ ప్రాచీనావీతీ (మధువాతా ఋతాయతే.....మాధ్వీర్గావో భవంతునః॥ ఇత్యన్నమీమదంతహ్య వప్రియా అధూషత ! అస్తోషత స్వభానవో విప్రా నవిష్ఠ యామతీ । యోజాన్విందతే హరీ । ఇతి పంచర్చం శ్రావయిత్వా మధు మధ్వితి త్రిరుక్త్వా । శ్రాద్ధం సంపన్నం। సుసంపన్నమితి ప్రత్యుక్తే। భుక్తశేషాత్సార్వ వర్ణికమన్నం పిండార్థం వికిరార్థంచ పృథక్పృథగుద్ధృత్య । తతః శ్రాద్ధా ర్థం సంపాదితేషు పదార్థేషు యద్యదిష్టం తత్ప్రష్టవ్యం। సర్వం సంపూర్ణ మితి ప్రత్యుక్తే । కాలకామకసంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః । తృప్తాస్థ ఇతి పృష్ట్వా। తృప్తా స్మ ఇతి ప్రత్యుక్తే। అసోమపాశ్చ యే దేవా యజ్ఞభాగవివర్జితాః। తేషామన్నం ప్రదాస్యామి వికిరం వైశ్వదైవికం । ఇత్యుదకమిశ్రమన్నం ప్రదక్షిణం పాత్రద్వ యస్య ప్రకీర్య। ప్రాచీనావీతీ (కించిదన్నమాదాయ పితః గోత్రశర్మన్ ప్రేత సపిండకరణాఖ్యైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధే తృప్తిరస్తు । అస్తు తృప్తిరితి ప్రత్యుక్తే । సతి లముదకమన్నపాత్ర సమీపే తూష్ణీముత్సృజేత్) పునః కించిదన్నమాదాయ తత్పితృపితామహప్రపితామహాః । తృప్తాస్థ ఇతి త్రిః । అసంస్కృతప్రమీతా యే...తాభ్యశ్చ పైతృకం । తిలమిశ్రమన్నం పాత్రక్రమేణ అప్రదక్షిణం ప్ర కీర్య । ఉపవీతీ పునః కించిదన్నమాదాయ । శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో తృప్తో సి । తృప్తో౽స్మీతి ప్రత్యుక్తే । అసంశయో భవేద్విష్ణుమోక్షసాధన మవ్య యం । పితౄణాంచ వరం శ్రేష్ఠం వికిరాన్నంచ వైష్ణవం । విష్ణుపాత్రం ప్రదక్షి ణం ప్రకీర్య । ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌ దక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య తిలోదకం నినీయ। పూర్వముద్ధృతం వికిరార్థమన్నం ప్రాచీనావీతీ। ఆదాయ తిలమిశ్రం కృత్వా ఉదకేనాప్లావ్య । (యే అగ్నిదగ్ధా యే అనగ్నిదగ్ధా యే వా జాతాః కులే మమ భూమౌ దత్తేన పిండేన తృప్తా యాంతు పరాం గతిం । అగ్నిదగ్ధేభ్యః అనగ్నిద గ్ధేభ్యః అస్మత్కులప్రసూతప్రేతేభ్యః అయం పిండః స్వధా నమః ఇతి తత్సమ్మ

పభేషుప్రకీర్య । అగ్నిదగ్ధాశ్చానగ్నిదగ్ధాశ్చమార్జయంతామితితిలోదకం
నినీయాచామేత్ ॥ తదాహ ॥ సార్వవర్ణికమన్నాదీనానీయాప్లావ్యవారిణా । ఉ
చ్ఛిష్టానాంసమీపేషు అగ్రతః ప్రకిరేద్భువి । భూమావాయస్తుప్రకీర్యాన్నమజ్ఞా
నాన్నాచపెద్వృధః । తృప్యంతిపితరస్తస్య మాసముచ్ఛిష్టభోజనా ఇతివచనా
దన్నం ప్రకీర్యశుద్ధాచమనం కృత్వాఉచ్ఛిష్టభాగోభ్యోన్నం దీయతామితివ
దేత్ ॥ (భోక్తారః । యజమానకులేజాతాదాసాదాస్యాన్నకాంక్షిణః ।
తేసర్వేతృప్తిమాయాంతు మయాదత్తేనభూతలే । ఇతిభుక్తశేషాదన్నాదీ
నిభూమావుత్సృజేత్) । ఉత్తరాపోశనానిదాపయిత్వాఅమృతా పిధానమసి ।
శ్రద్ధాయాంప్రాణేనివిశ్యామృతగ్ంహుతం । ప్రాణమన్నేనాప్యాయస్వ ।
శ్రద్ధాయామపానేనివిశ్యామృతగ్ంహుతం । అపానమన్నేనాప్యాయస్వ ।
శ్రద్ధాయాం వ్యానేనివిశ్యామృతగ్ంహుతం । వ్యానమన్నేనాప్యాయస్వ ।
శ్రద్ధాయాముదానేనివిశ్యామృతగ్ం హుతం । ఉదానమన్నేనా ప్యాయ
స్వ । శ్రద్ధాయాగ్ంసమానేనివిశ్యామృతగ్ంహుతం । సమానమానమన్నే
నాప్యాయస్వ । అంగుష్ఠమాత్రఃపురుషోంగుష్ఠంచసమాశ్రితః । ఈశస్సర్వ
స్యజగతః ప్రభుః ప్రీణాతివిశ్వభుక్ । రౌరవేపుణ్యనిలయేపద్మార్బుదనివా
సినాం । అర్థినాముదకందత్తమక్షయ్యముపతిష్ఠతు । తతః ప్రాణానా
యమ్యదేశకాలౌసంకీర్త్య । పితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యసపిండీకరణా
ఖ్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేపిండప్రదానంకరిష్యేఇతిసంకల్ప్య । పూర్వముద్ధృతంసా
ర్వవర్ణికం కించిదన్నంతిలమిశ్రంకృత్వా । ప్రేతాహుతిశేషంచసంసృజ-
పిండంకృత్వాపూర్వముద్ధృతం సార్వవర్ణికంశేషమన్నంతిలమిశ్రంకృత్వా
అగ్నౌకరణహుతశేషగ్ం సంసృజ్యపిండత్రయంచకృత్వా/ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌ
పిండాన్దద్యాత్ । పితృయజ్ఞవత్ । ఉచ్ఛిష్టాదరత్నిమాత్రంత్యక్త్వాగో
మయేనోపలిప్యతత్రదక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ ఆస్తీర్య । పిండస్యాధఃఏతత్తి
లోదకందత్త్వా । పితృగోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయఏషపిండః ఉపతిష్ఠత్వి
తిపిండందత్త్వా । పిండస్యోపరి ఏతత్తిలోదకముపతిష్ఠతితిలోదకందత్త్వా । త
స్యదక్షిణతః తత్పితృపితామహప్రపితామహానాంపిండప్రదానంకుర్యాత్ । అ
పాంమేధ్యంయజ్ఞియగ్ంసదేవగ్ంశివమస్తుమే । ఆచ్ఛేత్తావోమారిషం జీవా
నిశరదశ్శతం । సమూలగ్ంసకుశాచ్ఛిన్నంబర్హిరాహరత । అపహతాఅసు

రారత్ఘాగ్ం నిపీశాబామోక్షయంతి... వేదిషదః। దక్షిణాప్రాచీమేకస్యాం
పరాచీవేదీ ముద్ధత్యాపఉపస్పృశ్య। శుంధంతాంపితరః। ఇత్యద్భిరవోక్ష్య
ఆయంతునఃపితరోమనోజవసః। అభిమంత్ర్య। సకృదాచ్ఛిన్నంబర్హిః రూ
ర్ణామ్రదుస్యోనంపితృభ్యస్త్వాభరామ్యహం। అస్మింత్సీదంతుమేపితరస్సో
మ్యాఃపితామహాఃప్రపితామహాశ్చానుగైస్సహ। సకృదాచ్ఛిన్నబర్హిషా
వేదిగ్ం స్తృణాతిమార్జయంతాంపితరః। మార్జయంతాంపితామ
హాః। త్రీనుదకాంజలీన్నినీయ। సవ్యంజాన్వాచ్యాప్రాచీనపాణిస్సకృతాచ్ఛి
న్నబర్హిషి దక్షిణాపవర్గాన్ పిండాన్ దదాతి। ఏతత్తేతత్పితఃగోత్ర శ
ర్మన్వసురూపయేచత్వామను। తత్పిత్రేగోత్రాయశర్మణేవసురూపాయ
యేచత్వామను॥ గచ్ఛంతి తేభ్యశ్చ అయంపిండస్తస్మై తేస్వధానమః। ఏతత్తేత
త్పితామహగోత్రశర్మన్ రుద్రరూపాయచత్వామను। తత్పితామహాయగో
త్రాయశర్మణే రుద్రరూపాయయేచత్వామనుగచ్ఛంతి తేభ్యశ్చ అయంపిండస్త
స్మై తేస్వధానమః। ఏతత్తేతత్ప్రపితామహగోత్రశర్మన్ ఆదిత్యరూపయే
చత్వామను। తత్ప్రపితామహాయగోత్రాయశర్మణే ఆదిత్యరూపాయయేచ
త్వామనుగచ్ఛంతి తేభ్యశ్చ అయంపిండస్తస్మై తేస్వధానమః॥ మధువాతాఋ
తాయతే... సంత్వోషధీః। మధు। మధునక్తముతోషసి పితా। మధు। మ
ధుమాన్నోవనస్పతిః... భవంతునః। మధు। ఇతితత్పిండేప్రత్యృచంమధుదత్వా
ఏవంతత్పితామహప్రపితామహపిండయోరపి। మధుదత్వాప్రార్థనాయా
మ్యాసంకల్పంకరోతి। పితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యతత్పితృపితామహప్రపి
తామహానాంగోత్రైశ్శర్మభిః వసురుద్రాదిత్యరూపైస్సహ సాపిండ్యసిద్ధిద్వా
రావస్వాదపితృలోకప్రాప్త్యర్థం పితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యపిండంత
త్పితృపితామహప్రపితామహానాంగోత్రాణాంశర్మణాంవసురుద్రాదిత్యరూ
పాణాంపిండైస్సహసంయోజయిష్యే ఇతిసంకల్ప్య। గృహీతదక్షిణైః బ్రా
హ్మణైస్సంయోజయేత్యనుజ్ఞాతః। మధువాతాఋతాయతే ఇత్యృచేన ప్రే
తపిండమాదాయతత్పిండంత్రేధావిభజ్య। ఏకభాగమాదాయసంగచ్ఛధ్వగ్ం
సంవదధ్వం। సంవోమనాగ్ంసిజానతాం। దేవాభాగంయథాపూర్వే। సం
జానానాఉపాసతే। సమానోమంత్రస్సమితిస్సమానీ। సమానంమనస్సహ
చిత్తమేషాం। సమానంకేతో అభిసంరభధ్వం। సంజ్ఞానేనవోహవిషాయ

ణామ్॥ పితృగోత్రశర్మణః ప్రేతస్య పిండభాగం త్వత్పితృభిర్గోత్రైశ్శర్మభి ర్వసురూపైస్సహైష తే పిండభాగః తస్మై తే స్వధా నమః । ఇతి గృహీతపిండ భాగం తత్పితుః పిండేన సంయోజయేత్ । యే సమానాస్సుమనసః పితరో యమ రాజ్యే తేషాం లోకస్స్వధా నమో యజ్ఞో దేవేషు కల్పతాం । యే సజాతాస్సుమ నసో జీవా జీవేషు మామకాః । తేషాగ్ం శ్రీర్మయి కల్పతామస్మిన్ లోకే శత గ్ం సమాః । ద్వాభ్యాం సంసృష్టమభిమంత్ర్య విష్ణుం స్మరేత్ ॥ అథవా పితుర్గో త్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య పిండం తత్పితుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య పిండే న సహైష తే సమానపిండః తస్మై తే స్వధా నమః । సంగచ్ఛధ్వమితి ద్వా భ్యాం గృహీతపిండభాగం తత్పితుః పిండేన సంయోజయేత్ । యే సమానా ఇత్యాది । ఏవం తత్పితామహప్రపితామహయోరపి॥ ద్వితీయపిండభాగమా దాయ। సంగచ్ఛధ్వం సంజ్ఞానేన వో హవిషా యజామః ॥ పితృగోత్రశ ర్మణః ప్రేతస్య పిండభాగం త్వత్పితామహైః గోత్రైశ్శర్మభిః రుద్రరూపై స్సహైష తే పిండభాగస్తస్మై తే స్వధా నమః । ఇతి గృహీతపిండభాగం తత్పి తామహపిండేన సంయోజయేత్। యే సమానా యే సజాతా ఇతి ద్వాభ్యాం సంసృష్టమభిమంత్ర్య । తృతీయపిండభాగమాదాయ ॥ సంగచ్ఛధ్వం.. హవిషా యజామః । పితృగోత్రశర్మణః ప్రేతస్య పిండభాగం త్వత్ప్రపితా మహైర్గోత్రైశ్శర్మభిః ఆదిత్యరూపైస్సహైష తే పిండభాగస్తస్మై తే స్వ ధా నమః । గృహీతపిండభాగం తత్ప్రపితామహపిండేన సంయోజయేత్। కృ ష్ణస్మరణం చ కుర్యాత్ । యే సమానా యే సజాతా ఇతి ద్వాభ్యాం సంసృష్ట మభిమంత్ర్య । ఏవం సంయోజ్య (ఏషవోనుగతః ప్రేతః పితృసామాన్యమాప్త వాన్। శివం భవతు శేషాణాం జాయంతాం స్థిరజీవినః ॥ స్త్రీసపిండనే విశేషః॥ ఏషావోనుగతా ప్రేతా పితృసామాన్యమీయుషీ । శివం భవతు శేషాణాం జా యంతాం స్థిరజీవినః । పిత్ర్యానుపతిష్ఠతే ॥ ఇతః పరం ప్రేతశబ్దో నాస్తి। చతు ర్థ్యపి నివర్తతే । తథా కల్పకారికా ॥ పిండసంయోజనాదూర్ధ్వం ప్రే తత్వస్య నివృత్తితః । మార్జనాదిషు సర్వేషు చతుర్థ్యపి నివర్తతే ॥ ఏత స్మిన్ కాలే వా బ్రాహ్మణ విసర్జనాంతే వా వైతరణీ గోదానం కుర్యాత్ ॥ స్మృతిసారే॥ ప్రేతలోకాత్పితృలోకగమనార్థం చ వైతతః నదీం వైతరణీం తై నగాగారం ప్రదాపయేత్ । ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు గాం దద్యాత్ప్రేత-

...ణాతి॥ ॥ తతో వైతరణీగోదానప్రకారః॥ ॥ కర్తా పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య పవిత్రపాణిః ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య పితుర్గోత్రస్య శర్మణో వసురూపస్య మత్కృతేన వైతరణీనద్యుత్తరణార్థం శ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం చ మహావైతరణీసంజ్ఞకగోదానం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య। గోమయేనోపలిప్తదేశే ద్రోణపరిమితకార్పాసం నిధాయ। తత్పరితః సప్తధాన్యాని నిక్షిపేత్॥ భవిష్యోత్తరే॥ యవగోధూమధాన్యాని తిలాః కంగుస్తథైవ చ। శ్యామాకాః షష్టికాశ్చైవ సప్తధాన్యాన్యుదాహృతాః॥ అస్యార్థః। ధాన్యాః మహా,— వ్రీహయః। కఙ్గుః = ప్రియంగవః। షష్టిదినఫలః షష్టికః = యోగినో వ్రీహివిశేషాః అన్యాని ప్రసిద్ధాని। శాలిశ్యామాకగోధూమయవతిలప్రియంగు కృష్ణవ్రీహిధాన్యా ద్రోణపరిమితం వా। అశక్తశ్చేద్యథాశక్తి నిధాయ। కార్పాసశిఖరే తామ్రపాత్రం నిధాయ తదుపరి స్వర్ణమయీం దండపాశధరాం మహిషవాహనాం యమప్రతిమాం నిధాయ వస్త్రద్వయేన సంవేష్ట్య యమాయ సోమమితి మంత్రేణ షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య। తత్పురతః ఇక్షుకాష్ఠబద్ధైః ఇక్షుఖండనిర్మితముడుపస్యోపరి తైస్తుం నివేశ్య। మహావైతరణీగోదానాంగ యమపూజాం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య। యమాయ సోమమిత్యస్య యమోనుష్టుప్। యమ ఋషిః। యమో దేవతా। అనుష్టుప్ఛందః। యమప్రతిమారాధనే వినియోగః। యమాయ సోమగ్ం సునుత యమాయ జుహుతా హవిః। యమగ్ం హ యజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతః। కృష్ణవర్ణం మహిషవాహనం ద్విభుజం దండపాశధరం యమమావాహయామీత్యావాహ్య। తేనైవ మంత్రేణావాహనాది షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ గోపూజా॥ (తతో గోపూజాం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య॥ గోః అగ్రపాదాభ్యాం నమః। గోః శృంగాభ్యాం నమః గోః స్కంధాభ్యాం నమః గోః జఘన్యపాదాభ్యాం నమః। గోః పుచ్ఛాయ నమః। గోః సర్వాంగేభ్యో నమః। క్షీరేణ స్థానేషు గంధపుష్పాక్షతాన్నిక్షిపేత్। నందిన్యై నమః। గోః పాదౌ పూజయామి। జగదుత్పత్తికారణాయై। గోః జానునీ పూజయామి। జగద్రక్షణాయై నమః। గోః కటిం పూజయామి। శ్రీమత్యై నమః। గోః పృష్ఠం పూజయామి। పవిత్రాయై నమః। గోః కంఠం పూజయామి। సుశీలాయై నమః। గోః శృంగే పూజయామి। యజ్ఞసాధనాయై నమః। గోః ముఖం పూజయామి విశ్వస్యాఘప్రణాశిన్యై నమః। గోః శిరః పూజయామి। ఇత్యంగపూజా। జగ

త్రాతర్జగత్పూజ్యేజగద్ధాత్రిజగన్మయే। గంధంగృహాణసురభిమయాదత్తం
సురప్రియే। గోః గంధాన్సమర్పయామి। జాతీకుంకుమసంయుక్తాన్ కరవీ
రాదిభిర్యుతాన్। అక్షతాంశ్చసువర్ణాభాన్గృహాణసురవల్లభే। గోః పు
ష్పాక్షతాన్సమర్పయామి। చందనాగరుకస్తూరీకర్పూరేణసమన్వితః। క
పిలాఘృతసంయుక్తోగోధూపః ప్రతిగృహ్యతామ్। గోః ధూపమ్। ఆనంద
కృష్ణస్త్వంలోకేదేవానాంచసదాప్రియే। గౌస్త్వంపాహిజగన్మాతః దీపోయం
ప్రతిగృహ్యతామ్॥ గోః దీపమ్॥ ఆచ్ఛాదనంగవేదద్యాత్సర్వాంశుద్ధం సునిర్మ
లం। సురభిర్వస్త్రదానేనప్రీయతాంపరమేశ్వరీ॥ గోః వస్త్రంసమర్పయా
మి॥ సురభిర్వైష్ణవీమాతా। నిత్యంవిష్ణుపదేస్థితా। ఘాసంగృహాణగోమా
తః। తాభిస్తుమహాసిమాంసదా।గోః ఘాసం॥ కృసరాన్నసమాయుక్తంగో
ఘృతేనపరిప్లుతమ్। నైవేద్యంచమయాదత్తంసురభిఃప్రీయతామితి గోః నైవే
ద్యం॥ పూగీఫలంసకర్పూరంనాగవల్లీదళైర్యుతమ్। సౌరభేయినమస్తు
భ్యంతాంబూలంప్రతిగృహ్యతామ్।గోః తాంబూలం। నమోగోభ్యః శ్రీమతీభ్య
స్సౌరభేయీభ్యఏవచ।నమోబ్రహ్మసుతాభ్యశ్చపవిత్రాభ్యోనమోనమః।గోః
ప్రదక్షిణనమస్కారం॥ అథధేనుంప్రార్థయేత్॥ గావోమమాగ్రతస్సం
తుగావోమసంతుపృష్ఠతః। గావోమేహృదయేసంతుగవాంమధ్యేవసామ్య
హం। యాలక్ష్మీస్సర్వభూతానాంయాచదేవేష్వవస్థితా। ధేనురూపేణ
సాదేవీమమశాంతింప్రయచ్ఛతు। దేహస్థాయాచరుద్రాణీశంకరస్యసదాప్రి
యా। ధేనురూపేణసాదేవిమమశాంతింప్రయచ్ఛతు॥ ఇతిసంప్రార్థ్య।
నవోబ్రాహ్మణసమ...సంకల్ప్య। స్వస్త్యయనం...నా
ష్ఠు। మహావిష్ణుస్వరూపస్యబ్రాహ్మణస్యేదమాసనమిత్యాది। బ్రాహ్మణంగం
ధాదిభిరర్ఘ్యవస్త్రాలంకారైర్యథాసంభవమలంకృత్య। పుచ్ఛదే
శేసుదాతాస్వైశుద్ధోబద్ధశిఖోభవేత్। ఉదఙ్ముఖస్తువిప్రస్స్యాత్పాత్రలక్షణ
లక్షితః। అర్ఘ్యపాత్రంతిలైర్దర్భైస్సువర్ణేనసమన్వితమ్। నిక్షిప్యపుచ్ఛదే
శేస్తుస్థితదిగ్భ్యంప్రకృహ్యచ। సతిలంవిప్రహస్తేతుప్రాగగ్రంతునిధాయచ।
సతిలంసకుశంవాపిగృహీత్వాసమాచరేత్ (యమద్వారేమహాఘోరేతప్తా
తప్తావైతరిణీనదీ। తాంతర్తుంచప్రదాస్యామి ఉత్తారయమహేనతం। అ
స్మైబ్రాహ్మణాయగోత్రాయశర్మణేతత్ఫలావాప్త్యై శ్రీమహావి

ష్ణుస్వరూపాయ అస్యాం గోమయేనోపలిప్తాయాం భువి స్థాపితోక్తసత్తథా
స్యసమేతకార్పాసపర్వతో పరిస్థితవస్త్రద్వయవేష్టితస్వర్ణమయయమ
ప్రతిమాసమేతాం దుకూలబద్ధఘంటాం దండనిమిత్తోడుపోపరిస్థితాం స్వర్ణశృం
గీం రౌప్యఖురాం ముక్తాలాంగూలాం తామ్రపృష్ఠాం కాంస్యదోహనాం ...
సవత్సాం గాం (యజమానస్య పితుర్గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య సుఖేన
వైతరణీనద్యుత్తరణార్థం) శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానః తుభ్యమహం
సంప్రదదే న మమ ఇతి ధేనుపుచ్ఛం బ్రాహ్మణేన గ్రాహయిత్వా హిరణ్య
గర్భసమితిదక్షిణాం దత్వా పూర్వోక్తమేవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం తి
థౌ శ్రీమహావిష్ణుముద్దిశ్య మయా కృతేన వైతరణీసంజ్ఞకగోదానేన భగవాన్
సర్వాత్మకః శ్రీమహావిష్ణుః ప్రీతో వరదో భూత్వా యజమానస్య పితుర్గో
త్రస్య శర్మణో వసురూపస్య సుఖేన వైతరణీనద్యుత్తరణం కరోత్వితి భవంతో
ఽనుగృహ్ణంతు । ఇత్యుక్త్వా అనువ్రజనమంత్రం జపేత్ ॥ (ధేనుకే సం[illegible]) తిష్ఠస్వ య
మద్వారే మహాభయే । ఉత్తితీర్షురహం దేవి వైతరణ్యై నమోస్తు తే ॥) అయమ
నువ్రజనమంత్రః ॥ తతో గోమంత్రం జపేత్ ॥ గావస్సురభయో నిత్యం గావో గుగ్గు
లుగంధికాః । గావః ప్రతిష్ఠా భూతానాం గావస్స్వస్త్యయనం మహత్ । నమో
గోభ్యః శ్రీమతీభ్యస్సౌరభేయీభ్య ఏవ చ । నమో బ్రహ్మసుతాభ్యశ్చ పవిత్రా
భ్యో నమో నమః ॥ ఇతి ప్రణమ్య । తత్సర్వం ప్రదక్షిణీకృత్య దండవత్ప్రణమ్య ॥ వి
ష్ణురూపద్విజశ్రేష్ఠ పఙ్క్తిపావన భూసుర । సదక్షిణా మయా తుభ్యం దత్తా వై
తరణీ తు గౌః । ఇతి బ్రాహ్మణం ప్రార్థ్య ధేనుం బ్రాహ్మణేన గ్రాహయిత్వా త
త్సర్వం బ్రాహ్మణగృహం నయేత్ । ప్రతిమాదిద్రవ్యాభావే ధేనుమాత్రం వా
దద్యాత్ ॥ ఇతి వైతరణీదానవిధిః ॥ (యస్మై మాతా ప్రమమాద యచ్చ
చారానువ్రతం । తస్మై రేతః పితా వృఙ్క్తామాభురన్యోపపద్యతాం । పితృ
భ్యస్స్వధావిభ్యస్స్వధా నమః । పితామహేభ్యస్స్వధావిభ్యస్స్వధా నమః । ప్ర
ప్రపితామహేభ్యస్స్వధావిభ్యస్స్వధా నమః । ఇత్యుపస్థాయ । అత్ర పితరో య
థాభాగం మందధ్వం । అమీమదంత పితరస్సోమ్యాః । ఇతి పరాకావర్తతే । ఊ
ష్మణో వ్యావృతదుపాస్తే । వ్యావృత్తపాప్మాభిపర్యావర్తతే । యే సమా
నాస్సమనసః పితరో యమరాజ్యే । తేషాం లోకః స్వధా నమో యజ్ఞో దేవేషు
కల్పతాం । వీరం ధత్త పితరః । ఇతి పాత్రసంలగ్నతిలాన్ గృహీత్వా ...

తి। అవజేఘ్రీయాదమ్యు। మార్జయంతాంమమపితరః। మార్జయంతాం
మమపితామహాః। మార్జయంతాంమమప్రపితామహాః। అంజనాభ్యంజ
నేనానకృత్త్రిరనుపిండందదాతి, సకృన్మంత్రేణద్విస్తూష్ణీం।అస్మత్పితృగోత్ర
శర్మన్ వసురూప ఆంక్ష్వ। అస్మత్పితామహగోత్రశర్మన్ రుద్రరూపఆం
క్ష్వ।అస్మత్ప్రపితామహగోత్రశర్మన్ ఆదిత్యరూప ఆంక్ష్వఅస్మత్ప్రపితామ
హగోత్రశర్మన్ వసురూపఅభ్యంక్ష్వ।అస్మత్పితామహగోత్రశర్మన్ రుద్ర
రూపఅభ్యంక్ష్వ।అస్మత్ప్రపితామహగోత్రశర్మన్ ఆదిత్యరూప అభ్యంక్ష్వ।
ఏతానివఃపితరోవాసాగ్ స్యతోనోన్యత్పితరో మాయోష్టపితామహామా
యోష్ట। ప్రపితామహామాయోష్టపరిషిందం మంత్రావృత్తిఃసకృన్మం
త్రేణద్విస్తూష్ణీం। వాససోదశాంఛిత్వా త్రిస్త్రిర్నిదధాతి। నమోవఃపితరో
రసాయనమోవః పితరశ్శుష్మాయనమోవః పితరోజీవాయనమోవః। పితరో
మన్యవేనమోవః పితరోఘోరాయపితరోనమోవో।యఏతస్మిఁల్లోకస్థయు
ష్మాగ్ స్తేనుయేస్మిఁల్లోకేమాంతేను య ఏతస్మిఁల్లోకేయూయంతేషాంవసి
ష్ఠాభూయాస్తయేస్మిఁల్లోకేహంతేషాంవసిష్ఠోభూయాసం। నమస్కా
రాన్ జపతి॥గృహాన్నఃపితరోదత్తసదోవః పితరోగేష్మ।పిత్ర్యానుపతిష్ఠతే।ఊ
ర్జంవహంతీరమృతంఘృతంపయః కీలాలంపరిస్రుతం। స్వధాస్థతర్పయ
తమేపితౄన్ తృప్యతతృప్యత। ఉదకంనినయతి॥ మనోన్వాహువామహేనా
రాశగ్ంసేనస్తోమేనపితృణాంచమన్మభిః। ఆనఏతుమనః పునః క్రత్వేదక్షాయ
జీవసేజ్యోక్చసూర్యందృశే పునర్నఃపితరోమనోదదాతుదైవ్యోజనః। జీవం
వ్రాతగ్ంసచేమహి।మనస్వత్యభిరుపతిష్ఠతే।ఉత్తిష్ఠతపితరః ప్రేతశూరాయమ
స్యపంథామనవేతాపురాణం।ధత్తాదస్మాసుద్రవిణంయచ్చభద్రంప్రణోబ్రూ
తాద్భాగధాంచేవతాసు।పిత్ర్యానుతాపయతి।పరేతపితరస్సోమ్యాగంభీరైః
పథిభిఃపూర్వ్యైః। అథాపితౄంత్సువిదత్రాగ్ంఅపీతయమేనయేసధమాద
మదంతి।ప్రవాహాన్యాపిత్ర్యాన్ ప్రవాహయతి।స్వవేశంప్రాపయతి। యదః
పవిత్రప్రజాపతేనత్వదేతాన్యన్యోవిశ్వాజాతానిపరితాబభూవ। యత్కా
మాస్తేజుహుమస్తన్నోఅస్తువయగ్ స్యామపతయోరయీణాం॥ ఓ పాగ్ం
దేశంగత్వాతేయదంతరిక్షంపృథివీముతద్యాం యన్మాతరంపితరంవాజిహిగ్ం
[illegible]దేనసః ప్రముంచతుదురితాయానిచకృమకరోతుమామ

నసం॥ ఔపాసనాగ్నిముపతిష్ఠతే। గార్హపత్యశబ్దస్యలోపః॥ ॥మధ్యపిండప్ర
దానలోపః ॥ తథాచస్మృతిః ॥ అప్రాప్తయా వసన్యస్తసగర్భే రోగసంభ
వే । పుత్రార్థీ వైతేకళత్రే చనదేయంపిండమంజసా ॥ మాసికేషు సపిండేషు ఆ
మాయాంచమృతేహని । సదద్యాన్మధ్యమంపిండంప్రదద్యాదితరత్రితు॥కు
లాభివృద్ధ్యర్థంపిండపూజాం కరిష్యఇతిసంకల్ప్య । పిండదేవతాభ్యోనమః
గంధపుష్పధూపదీపనైవేద్యాంతంకృత్వా। పితుర్గోత్రస్యశర్మణో వసురూ
పస్యసపిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధే యజమానస్యపితృ పితామహప్రపితామహానాం గో
త్రాణాంశర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం దత్తైర్మయాకృతేనపిండప్రదానే
న యజమానస్యపితృపితామహ ప్రపితామహానాంగోత్రాణాం శర్మణాం వ
సురుద్రాదిత్యరూపాణాం సగుణేధూతగయాపిండప్రదానేన అక్షయ్య తృ
ప్తిమాంతాత్వాపితుర్గోత్రస్య శర్మణోవసురూపస్యవస్వాది పితృలోకప్రా
ప్తిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంత్వితిబ్రూయాత్ ॥ తథాస్త్వితిప్రతిబ్రూయుః॥
ఆచాంతాన్బ్రాహ్మణానుపవేశ్య । దైవార్థబ్రాహ్మణహస్తేష్వపః ప్రదా
య దర్భాన్యవాంశ్చదత్త్వాపునరపోదద్యాత్।పిత్రర్థబ్రాహ్మణహస్తేష్వ
పః ప్రదాయదర్భాన్ తిలాంశ్చదత్త్వా పునరపోదద్యాత్ శివాహస్తశుద్ధిః॥
అక్షతాంశ్చతథాదత్త్వాగోత్రశేషంచకారయేత్ । స్వస్తివాచ్యంతతః కా
ర్యమక్షయ్యోదకమేవచ । యజ్ఞోపవీతిబ్రాహ్మణపాదేషుఅక్షతాందత్త్వా అ
ముకగోత్రోఽహమభివాదయఇత్యభివాద్య । అస్మద్గోత్రంవర్ధతామితిగో
త్రవృద్ధిమాశాస్య। స్వస్తివర్ధతాంగోత్రం పితృప్రసాదోస్త్వితి ప్రతిబ్రూ
తస్వస్తీతిబ్రూహీతి । స్వస్తీతిప్రత్యుక్తే ।(శిష్యాదినాఉచ్ఛిష్టపాత్రాణిచా
లయిత్వా) కాలకామకసంజ్ఞికానాంవిశ్వేషాం దేవానాం మయాదత్తం
శ్రాద్ధమక్షయ్యమస్త్వితిబ్రూహీతి । ఇతిహస్తేఅక్షయ్యోదకందత్త్వా ఏవమస్త్వి
తిబ్రాహ్మణహస్తేదద్యాత్ । అస్త్వక్షయ్యమితిప్రతివచనం॥ ప్రాచీనావీతి।
పితృపితామహప్రపితామహాః। ఉపవీతి । స్వస్తీతిబ్రూహితస్వస్తీతిబ్రూహీతి ।
స్వస్తీతిప్రతిబ్రూయుః । ఉచ్ఛిష్టపాత్రత్రయంచాలయిత్వా। ప్రాచీనావీతి।
పితుర్గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్యమయాదత్తంశ్రాద్ధమక్షయ్యమస్త్వితిబ్రూహీ
తి। పితామహస్యగోత్రస్యశర్మణోరుద్రరూపస్య మయాదత్తంశ్రాద్ధం......
బ్రూహీతి । ప్రపితామహస్యగోత్రస్యశర్మణః ఆదిత్యరూపస్యమయాదత్తం

శ్రాద్ధమక్షయమస్త్వితిబ్రూత । ఇత్యక్షయోదకం దద్యాత్ । అస్త్వక్షయ
మితి ప్రతిబ్రూయుః ॥ ఉపవీతీ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోస్స్వస్తి బ్రూహీతి
స్వస్తి ప్రత్యుక్తే పాత్రం చాలయిత్వా ॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో మయా
దత్తం శ్రాద్ధమక్షయ్యమస్త్వితి బ్రూహి । అస్త్వక్షయమితి ప్రతివచనం ॥ పి
తృణాం తల్లభం యస్మాద్ధరిర్యోగేశ్వరస్య చ । రజతం పాహి నస్తస్మాద్దుః
ఖసంసారసాగరాత్ ॥ ఉపవిష్టేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యః శ్రాద్ధసాద్గుణ్యార్థం ద
క్షిణాః పాంతు । పాంతు దక్షిణా ఇతి ప్రత్యూచుః । తాంబూలాది దక్షిణాం
దత్వా । హిరణ్యం వై స్వదేశే తు దద్యాద్వై దక్షిణాం బుధః । పిత్రే తు రజతం
దేయం శక్త్యా భూమిగవాదికం ॥ దక్షిణా పితృవిప్రేభ్యో దద్యాత్పూర్వం త
తో ద్వయోః । దత్వా తు దక్షిణాం శక్త్యా స్వధాకారముదాహరేత్ । వాచ్య
తామిత్యనుజ్ఞాతః ప్రకృతిభ్యః స్వధోచ్యతాం । బ్రూయురస్తు స్వధేత్యుక్త్వా
భూమౌ సించేత్తథా జలం । విశ్వేదేవాః ప్రీయంతాం । విప్రైశ్చోక్తమిదం
జపేత్ (పాదప్రక్షాళనదేశే దక్షిణాభిముఖః స్థిత్వా- స్వధాం వాచయిష్యే-
వాచ్యతామితి ప్రతివచనం । ఋచిత్వా ఋచిత్వా సమిత్స్రవంతి సరితో న ధే
నాః ! అంతర్హృదా మనసా పూయమానాః - ఘృతస్య ధారా అభిచాకశీమి
హిరణ్యయో వేతసో మధ్య ఆసాం - తస్మింత్సుపర్ణో మధుకృత్కులాయీ
భజన్నాస్తే మధు దేవతాభ్యః - తస్యాసతే హరయస్సప్త తీరే స్వధాం దుహా
నా అమృతస్య ధారాం - అస్మత్పితృపితామహప్రపితామహేభ్యః స్వధో
చ్యతామితి భవంతో బ్రువంతు - అస్తు స్వధేతి ప్రత్యూచుః ॥ తతో భూమౌ జలం
సించన్ స్వధాస్సంపద్యంతామితి వదేత్ - సంపద్యంతాగ్ స్వధా ఇతి ప్రత్యూ
చుః) విశ్వేదేవాః ప్రీయంతాం - విశ్వేదేవబ్రాహ్మణహస్తయోరుదకం దద్యా
త్ । ప్రీయంతాం విశ్వేదేవా ఇతి ప్రతివచనం । ప్రాచీనావీతి పితరః ప్రీయంతాం పి
తామహాః ప్రీయంతాం । ప్రపితామహాః ప్రీయంతాం । పిత్రర్థబ్రాహ్మణ
హస్తే జలం దద్యాత్ । ప్రీయంతాం పితరః ప్రీయంతాం పితామహాః । ప్రీయం
తాం ప్రపితామహాః । ఇతి ప్రత్యూచుః ॥ ఉపవీతీ విష్ణుః ప్రీయతాం । ఇతి వి
ష్ణ్వర్థబ్రాహ్మణహస్తే జలం దద్యాత్ ॥ ప్రీయతాం విష్ణురితి ప్రతివచనం ॥ ఇత్యు
క్త్వా ప్రియావాచః ప్రతిపత్య విసర్జయేత్ । వాజే వాజే ఇతి మంత్రేణ ప్రత్య
క్పూర్వం విసర్జయేత్ । వాజే వాజే అవత వాజినో నో ధనేషు విప్రా అమృతా ఋ

తజ్ఞాః అస్యమధ్వఃపిబతమాదయధ్వంతృప్తాయాతపథిభిర్దేవయానైః॥ ●
తృప్యంతుపితరః। విశ్వేదేవైస్సహ।విష్ణునాసహ। ఆమావాజస్యప్రసవోజగమ్యా
దేద్యావాపృథివీవిశ్వశంభూ। ఆమాగంతాంపితరామాతరాచా మాసో
మోఅమృతత్వాయగమ్యాత్। బ్రాహ్మణాన్ ప్రదక్షిణీకృత్య। విసృ
జ్యబ్రాహ్మణాంస్తాంస్తునియతోవాగ్యతశ్శుచిః। దక్షిణాందిశమాకాంక్షన్
యాచతేమాన్వరాన్పితౄన్। దాతారోనోభివర్ధంతాంవేదాస్సంతతిరే
వనః।శ్రద్ధాచనోమావ్యగమద్బహుదేయంచనోస్తు। అన్నంచనోబహుభవేద
తిథీగ్ంశ్చలభేమహి। యాచితారశ్చనస్సంతుమాచయాచిష్మకంచన।తేపితథా
స్త్వితిప్రతిపాదంప్రత్యూచుః।భోక్తారః। దాతారోవోభివర్ధంతాంవేదా
స్సంతతిరేవవః। శ్రద్ధాచవోమావ్యగమత్బహుదేయంచవోస్తు।అన్నంచవో
బహుభవేదతిథీగ్ంశ్చలభధ్వం। యాచితారశ్చవస్సంతుమాచయాచధ్వంకంచ
న॥కర్తా; తథాస్త్వితిప్రతిబ్రూయాత్। అన్నశేషఃకింక్రియతాం। ఇష్టైః
సహభుజ్యతామితిప్రత్యుక్తే స్వాదుషగ్ంసదఃపితరోవయోధాఃకృచ్ఛ్రేశ్రిత
శ్శక్తీవంతోగభీరాః। చిత్రసేనాఇషుబలాఅమృధ్రాస్సతోవీరాఉరవోవ్రాత
సాహాః। బ్రాహ్మణాసఃపితరస్సోమ్యాసశ్శివేనోద్యావాపృథివీఅనేహసా।
పూషానఃపాతుదురితాదృతావృధోరక్షామాకిర్నోఅఘశగ్ంసఈశత।సుప
ర్ణంవస్తేమృగోఅస్యాదంతోగోభిస్సన్నద్ధాపతతిప్రసూతా। యత్రానర
స్సంచవిచద్రవంతితత్రాస్మభ్యమిషవశ్శర్మయగ్ంసన్। ఇతిపిత్ర్యానుపస్థాయ
ఇహైవస్థంమావ్యోష్టంవిశ్వమాయుర్వ్యశ్నుతం। క్రీడంతౌపుత్రైర్నప్తృభి
ర్మోదమానౌస్వేగృహే। సర్వస్యాప్త్యైసర్వస్యజిత్యైసర్వమేవతేనా
ప్నోతిసర్వంజయతి। ఇత్యాశీర్వాదంకుర్యుః। ఆయుఃప్రజాంధనంవిద్యాంస్వ
ర్గంమోక్షంసుఖానిచ। ప్రయచ్ఛంతితథారాజ్యంప్రీతానృణాంపితామ
హాః॥ సత్యాఏతాఆశిషస్సంతు। కర్తా। అద్యమేసఫలంజన్మభవత్పాదా
బ్జవందనాత్। అద్యమేవంశజాస్సర్వేయాతావోనుగ్రహాద్దివం॥ పత్రశాకాది
దానేనక్లేశితాయూయమీదృశాః। తత్క్లేశజాతంచిత్తేతు విస్మృత్యక్షంతు
మర్హథ। వసిష్ఠవామదేవాదిఋషిభిస్తుల్యతాంగతాః।బ్రాహ్మణాశ్చానుగృ
హ్ణంతుబ్రహ్మణశ్శాశ్వతంపదం।సూర్యోపరాగసదృశీతిథిరభూత్। ఆసన
భాజనశాకపాకమంత్రహీనం త్రికర్తృభోక్తృహవిర్ద్రవ్యాదిభిః కిమపినస

తత్కృతం। అస్మత్పితృనుద్దిశ్య మయాకృతం । సపిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధంయథో
క్తమస్త్వితిభవంతోబ్రువంత్వితివదేత్ । యథోక్తమస్త్వితిప్రతివచనం॥మ
యాకృతసపిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధసాద్గుణ్యార్థం కృష్ణస్మరణంకరిష్యఇతిసం
కల్ప్య । త్రివారంకృష్ణస్మరణంకృత్వా । యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యాతపో
యజ్ఞక్రియాదిషు । న్యూనంసంపూర్ణతాంయాతిసద్యోవందేతమచ్యుతం।
మంత్రహీనంక్రియాహీనంభక్తిహీనంజనార్దన యన్మయావిహితంశ్రాద్ధంప
రిపూర్ణంతదస్తుమే। కాయేనవాచా — నారాయణాయేతిసమర్పయామి॥ ఓం
తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు॥ ఉచ్ఛేషణంతు తత్తిష్ఠేద్యావద్విప్రావిసర్జితాః । త
తోగృహబలింకుర్యాదితిధర్మోవ్యవస్థితఇతిమనుః॥ ఓంస్వస్తిభవంతో బ్రు
వంత్వితివదేత్॥ ఓంస్వస్తీతిప్రత్యూచుః॥ ఏతత్సపిండీకరణమేవ । ఆసీమాంత
మన్వ్రజేత్, భోక్తారః। కయానశ్చిత్రఆభువదూతీసదావృధస్సఖా । కయాశ
చిష్ఠయావృతా । కతాః । అష్టావష్టావన్యేషుధిష్ణ్యేషూపదధాత్యష్టాశ
ఫాః పశవః పశూనేవావరుంధేషణ్ణాజాలీర్మేషద్వ్యాబ్రుణవఋతవః ఖలువై
దేవాః పితరఋతూనేవదేవాన్పితౄన్ప్రీణాతి। పితృపూర్వంవిసృజ్య। తాన్ప్ర
దక్షిణీకృత్య। భుంజీతపితృసేవితం ॥ శ్రాద్ధశేషంనభుంజానఃకర్తా నిరయ
మృచ్ఛతి। నశూద్రంభోజయేత్తస్మిన్నహన్యత్నేనతద్దినే । శ్రాద్ధశేషంన
శూద్రేభ్యోదదాతిచఖలేష్వపి । శూద్రాదీన్భోజయిత్వాయోదత్వా శ్రాద్ధ
శేషమానవః। తస్యనిష్ఫలతాంయాతిశ్రాద్ధంద్రైచంచతత్క్షణాత్ । బ్రహ్మచా
రీభవేత్తాంతురజనీంచాస్త్రియాస్సహ। (శ్రాద్ధేషూచ్ఛిష్టపాత్రాణికనిత్యే
వప్రక్షిపేత్) పునరాచ్ఛాదయేచ్ఛ్వాదిర్యథానస్పృశతేతథా। పితురుచ్ఛి
ష్టపాత్రాణిశ్రాద్ధేయత్నేనగోపయేత్ । అనిత్యేవవినిక్షిప్యఛాదయేచ్ఛ్వా
ద్యగోచరం॥ఇతిపితృసపిండీకరణం॥ ॥ స్వర్గపాథేయం॥ ॥ పరేద్యుస్తదా
నీంవాఏకోద్దిష్టేనత్రిపురుషోద్దిష్టేనవాపితరముద్దిశ్య సంకల్పవిధానేనస్వర్గ
పాథేయశ్రాద్ధమామేనకుర్యాత్ । చతుర్థేంవాఉద్దిశ్యకుర్యాత్ ॥ తథాచ
స్మృతిః। చతుర్థేఽస్మైస్వర్గపాథేయంసపిండీకరణాదను। ఏకోద్దిష్టవిధానేనతన్న
శ్రాద్ధంనసోహరేత్॥ సంకల్పవిధానేనవాసర్వధర్మరహితేనవాకుర్యాత్।
సపిండీకృతాయుదహారామేనశ్రాద్ధంపార్వణవత్కుర్యాత్ ॥ వృద్ధప్రపితామ
[illegible] ॥ [illegible] ॥ చతుర్థస్యతుపాథే

శుంభసపిండీకరణాత్పరం । ఆమేనైవతుకర్తవ్యం పునశ్శ్రాద్ధం వసోర్ధ్వతి ।
ప్రేతస్సపిండనాదూర్ధ్వం పితృలోకం సగచ్ఛతి । కుర్యాత్తుస్వర్గపాథేయం ఆ
మేనైవవ్యతాహవత్ ॥ అపిచ ॥ త్రయోదశేహ్ని సంప్రాప్తే ప్రాతస్స్నాత్వా
తుతర్పయేత్ । కుర్యాత్తుస్వర్గపాథేయమామేనైవవ్యతాహవత్ ॥ అత్ర
సమాచారతో వ్యవస్థా ద్రష్టవ్యా ॥ ప్రయోగః ॥ ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ
సంకీర్త్య ప్రాచీనావీతీ అస్మద్వృద్ధప్రపితామహస్య గోత్రస్య శర్మణో వసు
రూపస్య స్వర్గలోకప్రాప్త్యర్థం స్వర్గపాథేయశ్రాద్ధమామద్రవ్యేణ సర్వధ
ర్మరహితేన అన్నకరిష్య ఇతి సంకల్ప్య । స్వర్గపాథేయశ్రాద్ధే ఆహవనీయా
ర్థే భవతా క్షణః కర్తవ్య ఇతి బ్రాహ్మణం నిమంత్ర్య దేయాన్నాని ద్రవ్యాణి గా
యత్ర్యా ప్రోక్ష్య సమంతతః తూష్ణీం పరిషిచ్య పృథివీతేపాత్రమిత్యాదిభిః ఆ
మంత్రయిత్వా । అస్మద్వృద్ధప్రపితామహగోత్రశర్మణే వసురూపాయ ఇదమామం
తీవద్రవ్యాద్యాదిపరికరసహితం బ్రాహ్మణస్యావహనీయార్థే దత్తం స్వ మ
మృతస్వరూపం రాజతం పాత్రం ... అస్మద్వృద్ధప్రపితా
మహాయగోత్రాయ శర్మణే వసురూపాయ ఇదమామం సపరికరం సదక్షిణాకం
సతాంబూలం ... న మమ ॥ గయాయాం శ్రీరుద్ర
పాదాదిసమస్తపాదేషు దత్తమస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు । గయాయాం ద
త్తమస్త్వితి ప్రతివచనం । పూర్వోక్తవిశేషణ......విశిష్టాయాం అస్మద్వృద్ధప్ర
పితామహం గోత్రం శర్మాణం వసురూపముద్దిశ్య మయా కృతేన స్వర్గపాథేయ
శ్రాద్ధేన వృద్ధప్రపితామహస్య గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య స్వర్గలోకప్రా
ప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు । స్వర్గలోకప్రాప్తిరస్త్వితి ప్రతిబ్రూయాత్ ।
తతః పిండదానవ్యప్రాప్తస్య స్నాత్వా గృహమాగత్య [అభ్యంజనస్నానం కృత్వా
శుభస్వీకరణార్థం శుద్ధ్యర్థం మహాజనైస్సహ స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కృ
త్వా బ్రాహ్మణాశీర్వాదాన్ స్వీకృత్య బంధుభిరిష్టైస్సహ భోజనం కుర్యాత్]
తద్దినమారభ్య యావత్సంవత్సరం ప్రత్యహం సోదకుంభశ్రాద్ధం కుర్యాత్ ॥
ద్వాదశాహే సపిండీకరణపక్షే ॥ ॥ తాన్యేవతు పునః కుర్యాత్ స్వే స్వే కాలేతు య
థావిధి । ఊనాబ్దికపర్యంతాని కృత్వా ఉదకుంభశ్రాద్ధమపి కృత్వా సంవత్స
రాంత్యదినే సంవత్సరవిమోకం నామ శ్రాద్ధం పార్వణవత్ పృథక్ కృత్వా నంత
రదినే ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధం కుర్యాత్ । సంవత్సరాంతే సపిండీకరణపక్షే సంవ

త్వరేత్ప్రాగేవ మృతమాసే మృతేహని సపిండీకరణం కుర్యాత్ । న ప్రత్యాబ్ది
కం॥ తథాచ స్మృతిః । సాపిండ్యం యది వర్షాత్ం తే మృతమాసే మృతేహని। కు
ర్యాత్ విధివత్ పుత్రైః తదేవ ప్రథమాబ్దికమితి ॥ మాతుస్సపిండీకరణం॥ ఏవం
మాతృసపిండీకరణం పితామహ్యాదిభిస్సహ స్త్రీలింగనోహం కృత్వా కుర్యా
త్॥ తస్య ప్రయోగః ॥ ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య యజమానస్య
మాతుర్గోత్రాయా దాయ్యాః ప్రేతాయాః మరణదినాదారభ్య ద్వాదశే
హని మాతుర్గోత్రాయాః దాయ్యాః ప్రేతాయాః తద్భర్తృమాతృపితామ
హీప్రపితామహీభిర్గోత్రాభిర్దాయీభిర్వసురుద్రాదిత్యరూపాభిస్సహస
మానోదకత్వసాపిండ్యసిద్ధిద్వారా వస్వాదిపితృలోకావాప్త్యర్థం మాతుర్గో
త్రాయా దాయ్యాః ప్రేతాయాః ఏకోద్దిష్టవిధానేన తద్భర్తృమాతృపితా
మహీప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దాయీనాం వసురుద్రాదిత్యరూపా
ణాం పార్వణవిధానేన ఏవముభయాత్మకం కాలకామకసంజ్ఞిక విశ్వేదేవ
పూర్వకం విష్ణ్వంతం మాతుర్గోత్రాయా దాయ్యాః ప్రేతాయాస్సపిండీకర
ణాఖ్యం శ్రాద్ధమన్నేన హవిషాద్య కరిష్యయితి సంకల్ప్య । బ్రాహ్మణనిమంత్రణా
దిసర్వం పూర్వవత్ మాతుర్గోత్రాయాః దాయ్యాః ప్రేతాయాస్సపిండీకరణా
ఖ్యశ్రాద్ధే క్షణః ఉపతిష్ఠస్వ । తద్భర్తృమాతుర్గోత్రాయాః దాయ్యాః వసు
రూపాయాః ఆహవనీయార్థే క్షణం దత్వా భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః ।
తద్భర్తృపితామహ్యాః గోత్రాయాః దాయ్యాః రుద్రరూపాయాః ఆహ
వనీయార్థే క్షణం దత్వా భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః తద్భర్తృప్రపి
తామహ్యాః గోత్రాయాః దాయ్యాః ఆదిత్యరూపాయాః స్థానే ఆహవనీయా
ర్థే క్షణం దత్వా భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః । ఇతి విశేషః। విష్ణోః క్షణః ప్ర
సాదః కరణీయః॥ పాదప్రక్షాళనాది ప్రేతార్ఘ్యగ్రహణాంతం పూర్వవత్కృ
త్వా ప్రేతా త్వైవోజుష్టం గృహ్ణామీతి విశేషః । తిలోసి ప్రత్నమాతరంగో
త్రాందాం ప్రేతామిమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహినః । ఇది ప్రేతార్ఘ్యపా
త్రే తిలాన్ క్షిప్త్వా। అముఅగంతతద్భర్తృమాతరో దేవయానాంత్వముద్రాం
దుహ్యాం తామిమా ఆపః। తద్భర్తృమాత్రేవోజుష్టం గృహ్ణామి॥ అముఅగంతత
ద్భర్తృపితామహ్యా దేవయానాన్...దుహ్యాం తామిమా ఆపః। తద్భర్తృ
పితామహ్యా వోజుష్టం గృహ్ణామి। శేషం పూర్వవత్। అనామాత్వితి విశేషః । అయా

ప్రేతేసౌమ్యగంభీరైః...దదతీరయంతదీర్ఘాయుత్వంచశతశారదంచ
థఅర్ఘ్యసంయోజనసంకల్పః ॥ ॥ మాతుర్గోత్రాయాదాయాః ప్రేతా
యాఃతద్భర్తృమాతృపితామహీప్రపితామహీభిర్గోత్రాభిర్దాయాభిర్వసు
రుద్రాదిత్యరూపాభిస్సహసమానోదక సిద్ధ్యర్థం వస్వాది పితృలోకావా
ప్త్యర్థంమాతుర్గోత్రాయాఃదాయాయాఃప్రేతాయాఃపాత్రస్థోదకంతద్భర్తృ
మాతృపితామహీప్రపితామహీనాం గోత్రాణాందాయీనాంవసురుద్రాది
త్యరూపాణాం పాత్రస్థోదకైస్సహసంయోజయిష్య ఇతిసంకల్ప । సమానీ
వఆకూతిః...నియచ్ఛతం।మాతఃగోత్రేదాయిప్రేతేతత్పాత్రస్థోదకంత్వద్భ
ర్తృమాతృభిర్గోత్రాభిర్దాయీభిర్వసురూపాభిస్సహైతత్తిలోదకంతస్యై
తేస్వధానమః॥ యేసమానా...యేసజాతా ఇత్యభిమంత్ర్య॥ సమానీవఆకూ
తిః...నియచ్ఛతం।మాతఃగోత్రేదాయి ప్రేతేత్వత్పాత్రస్థోదకంత్వద్భర్తృపి
తామహీభిర్గోత్రాభిర్దాయీభి స్సహైతత్తిలోదకంతస్యైతేస్వధాన
మః యేసమానా యేసజాతా ఇత్యభిమంత్ర్య । సమానీవఆకూతిః...నియచ్ఛ
తం।మాతఃగోత్రేదాయిప్రేతేత్వత్పాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృప్రపితామహీభి
ర్గోత్రాభిర్దాయీభిఆదిత్యరూపాభిస్స హైతత్తిలోదకంతస్యైతే స్వధాన
మః।యేసమానా...యేసజాతా ఇత్యభిమంత్ర్య।అర్ఘ్యదానాది। మాత్రేగో
త్రాయైదాయైప్రేతాయైయమాయచస్వాహేతివిశేషః।పిండప్రదానే। మా
త్రేగోత్రాయైదాయైప్రేతాయై ఏషపిండఃఉపతిష్ఠతు। ఇతివిశేషః। అపాం
మేధ్యంయజ్ఞియమిత్యాది।మార్జయంతాంతద్భర్తృమాతరః। మార్జయం
తాంతద్భర్తృపితామహ్యః । మార్జయంతాంతద్భర్తృప్రపితామహ్యః।ఏత
త్తేతద్భర్తృమాతఃగోత్రేవసురూపేయాశ్చత్వామను । తద్భర్తృమాత్రే
గోత్రాయైదాయైవసురూపాయైయాశ్చ త్వామనుగచ్ఛంతి తాభ్యశ్చ అయం
పిండస్తస్యైతేస్వధానమః॥ ఏతత్తేతద్భర్తృపితామహి గోత్రేదాయిరుద్రరూ
పేయాశ్చత్వామను। తద్భర్తృపితామహ్యైగోత్రాయైదాయైరుద్రరూపా
యైయాశ్చత్వామనగచ్ఛంతితాభ్యశ్చ అయంపిండఃతస్యైతేస్వధానమః।ఏత
త్తేతద్భర్తృప్రపితామహిగోత్రేదాయిఆదిత్యరూపేయాశ్చత్వామను।తద్భర్తృ
ప్రపితామహ్యైగోత్రాయైదాయై ఆదిత్యరూపాయైయాశ్చ త్వామనుగచ్ఛం
తితాభ్యశ్చ అయంపిండఃతస్యైతేస్వధానమః మధువాతా ఇతిమంత్రా

త్య్రచంప్రతిపిండంమధుదద్యాత్ । ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాంతిథౌమా
తుర్గోత్రాయాః దాయ్యాః ప్రేతాయాఃతద్భర్తృమాతృపితామహీప్రపి
తామహీభిస్సహసాపిండ్యసిద్ధిద్వారావస్యాపిపితృలోకావాప్త్యర్థంమాతు
ర్గోత్రాయాః దాయ్యాః ప్రేతాయాఃపిండంతద్భర్తృమాతృపితామహీప్ర
పితామహీనాంగోత్రాణాందాయీనాంవసురుద్రాదిత్యరూపాణాంపిండై
స్సహసంయోజయిష్యేఇతిసంకల్ప్య।సంయోజయేత్త్రైరనుజ్ఞాతః। ప్రేతపిం
డంత్రేధావిభజ్యఏకంభాగమాదాయ । సంగచ్ఛధ్వం...హవిషాయజామః
మాతః గోత్రేదాయిప్రేతేత్వత్పిండభాగం తద్భర్తృమాతృభిర్గోత్రాభి
ర్దాయీభిర్వసురూపాభిస్సహైవతేపిండభాగస్త్రసైృతేస్వధానమః । యే
సమానా...యేసజాతాఇత్యభిమంత్ర్య । ద్వితీయభాగమాదాయసంగచ్ఛ
ధ్వం హవిషాయజామః । మాతఃగోత్రేదాయిప్రేతేత్వత్పిండ భాగంత
ద్భర్తృపితామహీభిర్గోత్రాయీభిః దాభిఃరుద్రరూపాభిస్సహైవతేపిండభా
గస్త్రసైృతేస్వధానమః । యేసమానా యేసజాతాఇత్యభిమంత్ర్య। తృ
తీయభాగమాదాయ।సంగచ్ఛధ్వం హవిషాయజామః । మాతఃగోత్రే
దాయిప్రేతేత్వత్పిండభాగం తద్భర్తృప్రపితామహీభిర్గోత్రాభిః దాయీ
భిః ఆదిత్యరూపాభిస్సహైవతేపిండభాగస్త్రసైృతేస్వధానమః । యేసమా
నా యేసజాతాఇత్యభిమంత్ర్య (ఏషావోనుగతాప్రేతా పితృసామాన్య
మాప్తవతీ । శివంభవతుశేషాణాంజాయంతాంచిరజీవినః॥) వైతరణీగో
దానాది।అభ్యంగకర్ణాద్యాశీర్వచనాంతంపూర్వవత్ । ఇతిమాతుస్సపిండీ
కరణవిధిః ॥ ఉదకుంభశ్రాద్ధం॥ తతఃసంవత్సరముదకుంభశ్రాద్ధంకుర్యాత్॥
సపిండకరణాత్పూర్వముదకుంభశ్రాద్ధమేకోద్దిష్టవిధినాకుర్యాత్।సపిండీకర
ణాదూర్ధ్వంపార్వణవిధానేన॥ తథాచస్మృతిః॥ కృతేకృతేవాసాపిండ్యే
మాతాపిత్రోఃపరస్యవా।తస్యాప్యన్నంసోదకుంభందద్యాత్సంవత్సరంద్విజః।
ఆహవనీయార్థే। అబ్దమంబుఘటందద్యాదన్నంచాపిసుసంచితం । సంవత్సరే
వివృద్ధేపిప్రతిమాసంచమాసికం । అర్వాక్సపిండీకరణంయస్యసంవత్సరాద్భ
వేత్। తస్యాప్యన్నంసోదకుంభందద్యాత్సంవత్సరంద్విజః। ప్రేతలోకేషువస
తిర్నౄణాంవర్షంప్రకీర్తితా । క్షుత్తృష్ణేప్రత్యహంతత్రభవేతాం కురు
[illegible] దద్యాదేవప్రతిదినంప్రతి

సం వాయావత్సంవత్సరం శక్త్యనుసారేణాన్నం సోదకుంభం దద్యాత్ ॥
తథాచస్మృతిః ॥ అత్రైవం పార్వణశ్రాద్ధం సోదకుంభమధర్మకం । కుర్యాత్ప్ర
త్యబ్దికాచ్ఛ్రాద్ధాత్ సంకల్పవిధినాన్వహం । అత్రైవం వైశ్వదేవరహితం । పా
ర్వణం త్రిపురుషోద్దేశేన । సోదకుంభం ఉదకుంభసహితం (అధర్మకం కతత్వ
గోత్రనియమహాభావః) అనుమాసికదివసే ఉదకుంభశ్రాద్ధం న కుర్యాత్ । త
థాచస్మృతిః ॥ కుర్యాదహరహః శ్రాద్ధమమావాస్యాం వినా సదా । ఉద
కుంభదకలశశ్రాద్ధం న తత్స్యాదనుమాసికే ॥ మాసోదకుంభం । మాసోదకుం
భపక్షే ప్రతిమాసం అనుమాసికముదకుంభశ్రాద్ధం చ పృథక్కుర్యాత్ ॥ స్మృ
తితత్వనిర్ణయే ॥ ఆపాద్య సపిండత్వం ప్రతిమాసం మృతేహని । మాసికం
చోదకుంభం చ విదధీత పృథక్పృథగితి ॥ సంకల్పం తు యదా కుర్యాన్న కుర్యా
త్పాత్రసాదనం । నావాహనం నాగ్నౌకరణం న చ పిండాంశ్చ నిర్వపేత్ । సంక
ల్పశ్రాద్ధే ష్వావాహనాద్యర్ఘ్యాగ్నౌకరణస్వధావచనాదివర్జయేత్ । హస్తశు
ద్ధిమాత్రం కుర్యాత్ ॥ అతిపాతే నకర్తవ్యో యావదబ్దం సరింతరం । అతిపా
తేపునర్దేయం ప్రీతప్రీతికరం హితత్ ॥ అమశ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధం శ్రాద్ధం
చాపరపక్షికం । ప్రథమాబ్దే న కర్తవ్యం కేశానాం వపనం తథా । ద్వాదశాహాస
పిండీకరణపక్షేతు ॥ అస్థిక్షేపం గయాశ్రాద్ధం శ్రాద్ధం చాపరపక్షికం । ప్రథ
మాబ్దే న కర్తవ్యం కృతే చాపి సపిండనే ॥ తథాచ కారికా ॥ కృతే సపిండీకరణే
తు పిత్రోర్న బ్రహ్మచర్యం పరిరక్షణీయం । తద్రక్షణే చైవ మహాఫలం స్యాద్వర
క్షణే తత్ఖలు నైవ దోషః ॥ మాసికవిషయే తు ॥ సపిండీకరణాదూర్ధ్వం పితృమా
తృసర్వేష్వపి భ్రాతృపితృవ్యానాం పార్వణవిధినా కుర్యాత్ । పత్నీభ్రాత్రా
దీనామేకోద్దిష్టవిధినైవ ॥ దక్షః ॥ పత్నీభ్రాతృసుతాదీనాం సపిండీకరణా
త్పరం । ఏకోద్దిష్టవిధానేన మాసికానాం పునః క్రియా ॥ పితృమాతృగణాదీ
నాం పార్వణేన పునః క్రియా ॥ మైత్రేయః ॥ సపిండీకరణాదర్వాగ్యాని శ్రాద్ధాని
షోడశ । ఏకోద్దిష్టవిధానేన కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధాని తానితు । సపిండీకరణాదూ
ర్ధ్వం యదా కుర్యాత్తదా పునః ॥ ప్రత్యబ్దం యో యథా కుర్యాత్తథా కు
ర్యాత్స తాన్యపి ॥ యథా పుత్రాదిః పిత్రాదీనాం ప్రత్యబ్దం పార్వణవిధినా
కుర్యాత్ । మాసికాన్యపి సపిండీకరణాదూర్ధ్వం తథా కుర్యాత్ । యథా
అనుపత్నీపుత్రగుర్వాదీనాం ప్రత్యబ్దమేకోద్దిష్టవిధినా కుర్యాత్ । సపిండీకర

ణాదూర్ధ్వంమాసికాన్యపితత్రైవకుర్యాదిత్యర్థః ॥ పులస్త్యః ॥ సపిండీ
కరణాదూర్ధ్వంయత్రయత్రప్రదీయతే । భ్రాత్రేభగిన్యైపుత్రాయస్వామి
నేమాతులాయచ । మిత్రాయగురవేశ్రాద్ధమేకోద్దిష్టంనపార్వణం ॥ సపిం
డీకరణాదూర్ధ్వమేకోద్దిష్టంయదాభవేత్ । పార్వణస్యావృతాకార్యమేకా
ర్ఘ్యైకపవిత్రకం । నాగ్నౌకరణహోమశ్చపిండమేకంవినిక్షిపేత్ । అనా
ద్యగర్భశోఽష్టభ్రాతాసపిండిర్భిగద్యతే। ఋతేసపిండనాత్తస్య నైవకుర్వీ
తపార్వణం।పితృవ్యస్యాప్యపుత్రస్యభ్రాతుశ్చైవాగ్రజన్మనః । మాతామ
హానామప్యేవంశ్రాద్ధంపితృవదాచరేత్ । షోడశశ్రాద్ధాన్యకృత్వాసపిండీక
రణంనకుర్యాత్। తానికృత్వైవసపిండీకరణంకుర్యాత్ ॥ దక్షః ॥ శ్రాద్ధా
నిషోడశాపాద్యవిదధీతసపిండతాం । శ్రాద్ధానిషోడశాదత్వానైవకుర్యా
త్సపిండనం ॥ యదాప్రేతస్యసపిండీకరణంక్రియతే , తదాతదర్థోభావి
మాసికానాంనపునఃకరణం। స్వకాలేకృతత్వాత్। తదూర్ధ్వంభావిమాసికా
నామేవపునఃకరణం ॥ గాలవః ॥ ప్రాప్తేతుకాలేసాపిండ్యంయచ్చికీ
ర్షమేత్ । తేషామనుష్ఠానార్థంయథాకాలంసమాచరేత్॥
కులమాసవిషయే॥ కులమాసప్రేతానాంతుద్వాదశాహసపిండనే। ఆద్యమా
సికమపిపునర్ద్విజమాసికేతర్పణం ॥ దక్షః ॥ అవృత్తిశ్చాన్యమాసానాంద్వా
దశాహసపిండనే । తథాతావత్తదామోదాద్యంనుతేతాన్వృత్తిరిష్యతే॥అబ్దో
దకుంభమన్వాది మహాలయయుగాదిషు । శ్రాద్ధందర్శేనస్యాహరహశ్శ్రాద్ధ
మూనాదిమాసికం । అహితాగ్నిర్ద్వితీయమాసికందహనదినేకుర్యాత్॥
వసిష్ఠః ॥ ఊర్ధ్వంత్రిపక్షాద్యశ్శ్రాద్ధంమృతాహన్యేవతద్భవేత్। అధస్తుకా
రయేద్దాహాదాహితాగ్నేర్ద్విజన్మనః ॥ ॥ సపిండీకరణాదూర్ధ్వంమా
సికాపకర్షణంమాసగౌతమః॥ ప్రేతసంస్కారకార్యాణియాని శ్రాద్ధానిషోడ
శ । యథాకాలేషుకార్యాణినాన్యథాముచ్యతేతతః॥ దేశకాలాదివైషమ్యా
న్మృత్యుర్యోగాదికతః । ఏకాదశాహేకార్యాణి అపకృష్యాపిషోడశ ।
యథోక్తకాలేకార్యాణిపునశ్శ్రాద్ధానిషోడశ । వృద్ధౌతాన్యపకృష్యాపిచ
రేత్తన్మృతవాసరే॥ స్మృత్యంతరే॥ (గణశఃక్రియమాణేషుమాసికేష్వనుభా
విషు । త్రీణిస్యురథవాపాత్రాణిపిండాస్త్రీనేవనిర్వపేత్) ఇతిసపిండీకరణా
నంతరం ఏకోద్దిష్టంనకుర్యాత్ ॥ అనుమాసికానికర్తవ్యాన్యేవ॥ శాట్యాగ

ర్థ॥ సపిండీకరణాదర్వాగపకృష్యకృతాన్యపి । పునరప్యపకృష్యంతే వృద్ధ్యు
త్తరనిషేధనాత్। ప్రేతశ్రాద్ధానిసర్వాణిసపిండీకరణాదను । అపకృష్యాపి
కుర్వీతకర్తానాందీముఖే ద్విజః। వృద్ధ్యర్థంత్వపకృష్టానాంనపునఃకరణంస్మృ
తం। యఃకర్తాతుధినాన్యస్మిన్ ప్రేతశ్రాద్ధానికర్మణి। సశ్రాద్ధీనరకంఘోరంవి
తృధిస్సహానజ్జతి । సర్వప్రస్యవృద్ధితంత్రంయోమాసికానిసమాచరేత్ । అ
యాతయామంమరణంభవేత్తస్యనసంశయః । అపకృష్యాపి [illegible] ప్రతి
శ్రాద్ధేసముపస్థితే । నచజన్మత్రయోదశ్యాంనందాసు [illegible] న । నథాసు
ఘామదివసేనదోషోస్త్రీమృతేహని ॥ శాతాతపః ॥ [illegible] పస్యాపి
చరేత్తన్మృతవాసరే (ప్రేతపక్ష-రిచసందాసుదర్శే [illegible] చతుర్ద
శ్యాంనకుర్వీత ఊనానిత్రీణిపక్షే) వ్యాసః ॥ శ్రాద్ధాని [illegible]
వకుర్యాత్సపిండతాం । నాసపిండీకృతేప్రేతేపితృకృత్యం [illegible]
స్యాత్పుత్రస్యశుభంకించిన్నవిద్యతే । నచనైమిత్తికం [illegible]
కంచన । నాసపిండీకృతేప్రేతేహ్యన్యశ్రాద్ధం [illegible] ॥ [illegible]
లాః॥ ॥ తిథివర్జనే । అద్యమేకాదశేహ్నిస్యాత్ [illegible]
నోచేన్నాసత్కృతియాం [illegible] చరేత్ । తత్రాప్యసత్కృ [illegible] యాం
[illegible] విషమమాసి॥
నైషమాసస్యయంతథా । కుర్యా [illegible] త్రిపక్షికంశ్రాద్ధం [illegible]
అపరః॥ త్రిపక్షేద్వాదశపక్షే చతుర్వింశతిపక్షకే । పక్ష [illegible] కంకృత్వా
అనుమాస్యంత్యపంచకే। అంత్యమధ్యాదిమెత్రమాసికపాబాం [illegible] (త్రి) పక్షే
కోనమాసికోనాబ్దికమథాచరేత్ । ఏతేషామన్యకాలేతుసపునఃకరణం
స్మృతం)॥ విశ్వాదర్శే ॥ మాసేమాస్తంయదేకాదశేను [illegible] మే
కాదశాహేన్యూనాబ్దికం త్రిదర్శేయదపితదపరం ద్వాదశాహేత్రిపక్షే । ఏ
తత్సర్వంతదర్వాగుపరియదికృతే [illegible] స్యాత్సర్వకాలేతునాస్త్రి
దర్శేభ్యుదయఇతథ వద్ద్వాదశాహేత్రిపక్షే ఇతి ॥ ॥ షోడశశ్రాద్ధకాలాః॥
షైఠీనసిః॥ తదాపకృష్యరుద్రాహే శ్రాద్ధాన్యేతానిషోడశ। సపిండీకరణశ్రా
ద్ధంద్వాదశాహేయథాభవేత్ । సపిండీకరణాదూర్ధ్వం మాసికానాంపు
నఃక్రియా ॥ పూర్ణాత్రేమః ॥ పునఃకుర్యాత్తథాపిత్రోస్స్వస్వకాలేత్రిపం
చచ । శ్రాద్ధానిపార్వణేనైవశ్రోత్రియాదీనాంనపార్వణం ॥ ॥ అథమృతా
శాబాంతగంతశ్రాద్ధఃషయః ॥ ॥ మాతృపితృకామత్యేయదిపితుః ప్రాతి

సాంవత్సరికశ్రాద్ధమంతరితం భవేత్ తదా ఏకాదశాహే శ్రాద్ధహీనమానం
తరం షోడశాత్ పూర్వం పితుః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధం కుర్యాత్ ॥ తథా పితు
ర్దశాహమధ్యే మాతుః ప్రతిసాంవత్సరికశ్రాద్ధమంతరితం చేత్ ఏకాదశాహే
షోడశశ్రాద్ధోర్ధ్వం కుర్యాత్ ॥ తదాహ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ మాతుర్దశాహ
మధ్యే తు పితుః ప్రత్యాబ్దికం యది । రుద్రాహే షోడశాత్పూర్వం పితుః శ్రాద్ధం
సమాచరేత్ । పితుర్దశాహమధ్యే తు మాతుః ప్రత్యాబ్దికం యది । రుద్రాహే
షోడశాదూర్ధ్వం మాతుః శ్రాద్ధం సమాచరేత్ । షోడశాత్ సపిండీకరణాది
ష్వధః ॥ అథ ఊనమాసికకాలాః ॥ ఏకవింశద్దినే కాంతిః త్రయోవింశద్దినే తు
భం । పంచవింశే పితుర్నక్షత్రస్య సప్తవింశే తథా సుఖం ॥ ఏకోనత్రింశతదినే గయా
శ్రాద్ధఫలం లభేత్ । ఊనమాసికకాలానామిత్యేవం మనురబ్రవీత్ ॥ కల్పకారికా
తు ॥ మాసద్విత్రిదినైః కాహాస్యూనే స్యాదూనమాసికం । వదంతి ద్వాదశే హ్యేకే
కేత థాన్యే తు త్రయోదశ ఇతీతిచ ॥ ద్వాదశాహాత్ప్రభృత్యష్టాదశాహాన్త్యూన
మాసికే । నక్షత్రాదిబలం చింత్యం నచ స్యాదూనమాసికే ॥ (ఆగ్నేయ
మైంద్రం సార్పం చ త్రిస్రః పూర్వాస్తు తైస్ర ఋక్షతా । ఊనాదిత్రితయం కుర్యా
జ్జన్మప్రత్యక్షనక్షత్రే ॥ (హస్తాదిత్రయయామ్యంచ స్వాతీచ శ్రవణాశ్వయుక్ ।
మఘా మైత్రంచ పౌష్ణంచ వారుణం సౌమ్యమేవచ) ఏకాదశైతే కథితాః ప్రశస్తా
శ్శ్రాద్ధకర్మణి (సప్తవింశద్దినాదూర్ధ్వం త్ర్యహస్సుఘ్యూనమాసికం । చ
త్వారింశద్దినాదూర్ధ్వం పంచాహస్సు త్రిపక్షకం । తథా దశమషాణ్మాసం స
ప్తత్యధికశతత్రయం । ఊర్ధ్వం పంచదశాహస్సు చత్వారింశచ్ఛతత్రయాత్ ।
ఊనాబ్దికం ప్రకర్తవ్యమిత్యాహ భృగుసాబ్దికం ॥ అపకృష్టానాం పునఃకరణం ॥
విశ్వాదర్శే ॥ శుభంకర్మణా కృత్వా మాసికాన్యసమాప్య చ । సమాప్యాపి పు
నః కుర్యాత్ప్రేతస్సంవత్సరం తతః । మృతస్యాస్తమయే కుర్యాద్విత్రిరాత్రి
ధాదతః । ద్విత్రిరాత్రతిదోషోత్ర నాస్తి మాసికకర్మణి ॥ శివస్వామిమతే తు ॥
సమాసికశ్రాద్ధవిధౌ తు కుర్యాన్నాందీముఖం సర్వసమానమేతత్ । సమాప్య
పితోస్తు పునశ్చ కుర్యాత్సంవత్సరం మాసికకర్మ చాంబు ॥ పారిస్త్రివస్యైమా
సికం కర్మ చేత్తం కుర్యాత్పూర్వం శోభనే శోభనాదౌ । పశ్చాత్త్రిపితో రవశే
షాణి కుర్యాత్స్నానైః శ్రాద్ధాన్యబ్దపూర్తేర్న చాన్యే ॥ మాసికాన్యసమాప్యైవ
నాందీశ్రాద్ధం న కారయేత్ । [illegible] రవశేషం మాసికానాం శేషే ।

తసీమంతచౌలేషువివాహేవదశాధికే । అలభ్యయోగయజ్ఞేషుప్రాప్తేషు షాదిమధ్యతః । అపకృష్యతదాకుర్యాన్మాసికానిమృతేహని ; మాసికాని కర్యాస్త్రీతోగ్రేవవిచక్షణః । ఊనానాంనాపకర్షస్స్యాన్నృప నరస్యవర దే । ఉత్కర్షఃక్వాపినాథవేత్స్యమానాంతరితస్యతు । అనిష్టేషుమాసి షుమాతాపిత్రోఃపరస్యవా । వృద్ధిపూర్వేదినేకుర్యాచ్ఛ్వైవనస్యతుకృత్యవ॥ త థాచస్మృతిః॥ కాలస్యనియమోనాస్తి రాజపీడాద్యుపప్లవే శుభాగమేపిత్రా ద్ధానికుర్యాత్సర్వాణ్యసంశయః॥గయాశ్రీపర్వతేయమునాయాంగయాశ్రాద్ధకుర్వీతపార్వ ణంప్రదద్యాచ్చబహూన్పిండాన్ త్రీన్పిండానేవదాపయేత్ సపిండశ్రాద్ధేషుపూ ర్ణేషుకీకసానాంచసంసృతౌ।ఊర్ధ్వందశాహాదుత్సృష్ట వుపదర్శ్యహసమాద రేత్ ।ఏకాదశాహమారభ్యయావద్వ్యబ్దకమాసికమ్ ।కుర్యాచ్ఛోడశశ్రా ద్ధంమాతురూర్ధ్వంపునఃక్రియా॥ ప్రదత్పృతాహయోస్సన్నిపాతే॥ దర్శే తుయేతుసంప్రాప్తేమాతుర్వాయదివాపితుః। క్షయశ్రాద్ధంతుపూర్వంస్యాద్ద ర్శశ్రాద్ధంతతఃపరం।త్రిపక్షాదిషుకాలేషుసపిణ్డీకరణంయది । తత్ప్రశస్తన క్షత్రంపరతోఽస్యసమాచరేత్ । స్మృతిసారసముచ్చయే॥ అమాయాంతుక్షయా హేచప్రేతపక్షేతథైవచ।సపిండీకరణంకుర్యాత్తిథివారంనశోధయేత్॥ ॥సు వాసినీపూజా॥సువాసిన్యాంమృతాయాంతుబ్రాహ్మణైస్సహభోజయేత్ । సు వాసినీతతస్తస్యామమంత్రకమథార్చయేత్ , మాతామంగళసూత్రేణ మృ తాయదిచతద్దినే।ఉద్దిశ్యద్విజపత్నీంతాంభోజయేత్సధవాంస్త్రియం॥పృథ క్పాత్రేపృథక్పాకేనతాసభిభోజయేదితికేషాంచిదాచారః॥ బ్రాహ్మణభో జనానంతరంతామపి స్త్రీ మన్యపాకేనభోజయిత్వాతతః కర్తాపిభోజ యేదితికేషాంచిద్గ్రామీణానామాచారః॥ బ్రాహ్మణస్యస్త్రీ సహైకత్ర భోజ ననిషేధాదితి । అత్రపూజాదౌసువాసిన్యుద్దేశ్యకశ్రాద్ధకర్మణి స్త్రీప్రక్షేప దోషోనాస్తీతికేషాంచిదాచారః । అథచ॥యావజ్జీవతత్పత్నీతాప దేవసు వాసినీమభ్యర్చయేదితిమాధ్వాః । యథాచారమత్రవ్యవస్థాజ్ఞేయా ॥

—(*) లోష్టచయన కర్తవ్యతానిర్ణయః (*)—

అగ్నిచితోమృతస్యలోష్టచయనకర్తవ్యతానిర్ణయోలిఖ్యతే । తత్ర చయనాంతమగ్నిచితఇతినిత్యవత్కర్తవ్యతోక్తేః అగ్నిచితోమృతస్య నియమే నలోష్టచయనంకర్తవ్యం। అగ్నిచిచ్చతుర్ప్రాతిమహాగ్నిచితం కృతవాన్।

కేచిత్ కాఠకసావిత్రాద్యగ్నిచిదపీతి । కుతః అగ్నించిత్వా సౌత్రామణ్యాయజే తేత్యథయత్రోపసంహారస్యసమానత్వాత్ । యద్వాకాఠకాగ్నిమసౌత్రామణీమైత్రావరుణ్యోః వికల్పితత్వాచ్ఛయనేఉపకల్పయేవ । పశుబంధేచీయమానస్యవికల్పః । సోమేతునిత్యమేవ. మహాగ్నిస్థానీయత్వాత్ । కేచిత్ సోమే పృథక్త్వేవచిన్వానస్యవిభాషాలోష్టచితిః । సమానేనచిన్వతోనిత్యేతి । అన్యేతుఅగ్నిచిత ఇత్యవిశేషోక్తేస్సర్వత్రలోష్టచితింకుర్వంతి । ననునచాతఊర్ధ్వంశ్మశానంకుర్యాదిత్యాదినాపునర్దహనాదిని సిద్ధేలోష్ట చిదగ్నిచితోపి ప్రతిషిధ్యతే । తత్రాథమగ్నిచితోనియమేనలోష్టచయనకర్తవ్యతోక్తిః । మైవం । అస్యసూత్రస్యవికల్పాభిప్రాయేణప్రవృత్తత్వాత్ ॥ అథయదిపునర్దత్యంతస్స్యురితిసూత్రవాక్యానుసారాత్ కపర్దిభాష్యేవికల్పపరతయైవతస్యవ్యాఖ్యాతత్వాత్ । తథాహి । అథయదిపునర్ధత్యంతస్స్యురితిపునర్దహనంకుర్వంతస్స్యురితి పాక్షికమిత్యుపదేశ ఇత్యాది । తథా అస్మాత్త్వమధిజాతోసీత్యంతం ఏతదంతమిత్యర్థః । ఇష్టకాచయనమకుర్వన్నధారయతిన చాతఊర్ధ్వమితి । మేవంక్రియమాణేలోష్టచిదగ్నిచితోపిప్రతిషిధ్యతే । శ్మశానంకతుశ్శ్మశానక్రియాంలోష్టచయనరూపాంకర్తుంనార్హతీతి । అత్ర భాష్యే ఏవంక్రియమాణఇతి । అస్థిహోమపర్యంతక్రియమాణ ఇత్యర్థః । ఏవంచఅస్థిహోమకరణపక్షేఅగ్నిచితోలోష్టచయనంకర్తవ్యం । తదభావపక్షేలోష్టచయనంతస్యావశ్యంకర్తవ్యం । చయనాంతమగ్నిచిత ఇతివచనాత్ తథాసోయమేవంవిహితస్సవాహితాగ్నిః పాత్రచయనేనైవ కావజామిత్యత్రచయనాంతమగ్నిచిత ఇతివక్ష్యమాణలోష్టచితి మగ్నిచితోమృతస్యనిత్యవత్కర్తవ్యతామధిసంధాయాచార్యేణ పాత్రచయనేనసహలోష్టచయనస్యాపిప్రతిషేధఃకృతః । అతోలోష్టచయనంకర్తవ్యమేవేతి దీపికాకారేణోక్తం । భాష్యేపిఅగ్నౌకేషాంశాఖినామిత్యస్థికుంభనిధానాంతంశ్మశానే కార్యం । అనాహితాగ్నేస్త్రియాశ్చ అహితాగ్నేస్సోమయాజినోరనారబ్ధహవిర్యజ్ఞయాజినఇత్యుక్తం । ఉక్తేనివపనేపునర్దహనేవక్ష్యమాణలోష్టచయనంచబహ్వృచాశ్చం దోగావాయస్మత్పక్షమాశ్రిత్య అగ్న్యాధానాదర్వవంతః తేషామస్థితదంతంకర్తవ్యమితి । నతుస్యకల్పానుక్రమిత్యకర్తవ్య

దశాహే వపనంచైవవర్జయేదాశ్వలాయన ఇతివచనేన
స్థిహోమకం । దశాహే వపనంచైవవర్జయేదాశ్వలాయన ఇతివచనేన
స్థిహోమరూపస్య పునర్దహనస్యనిషిద్ధత్వాత్ ధర్మశాస్త్రే గంగాయాస్థ
షేపణమితి అస్థ్నాంప్రతిపత్త్యంతరవిధానాచ్చకథమేతదంతంకర్తవ్యమితిచే
। న। ఉక్తవచనస్య ఆశ్వలాయనవిషయత్వేనగంగాంభః ప్రక్షేపస్యచా
చిద్విషయత్వేనతదితరబహ్వృచానాంపునర్దహనానుష్ఠానేవిరోధాభా
త్ । ఆశ్వలాయనస్యాప్యుక్తవచనేన అథయదిపునర్దహ్యంత స్యాదితి
కల్ప వచనేన పునర్దహనాభావేపికామ్యత్వేన నివపనస్యచాభావేపిలోప్ట
చయనేఅస్థ్నాంప్రతిపత్తివిధానా
యనకర్తవ్యతాయాంవిరోధాభావాత్
త్। దహనాంతమగ్నిచిత ఇతిసాధారణవచనాత్పృతస్యాపిలోష్టచయనంకర్త
స్యమేవ । కింతుపునర్దహనేనచయనస్య వికల్పః ప్రతిపాదితః॥ కృతినివపనవిక
ల్పే॥నకృతిః॥కృష్ణవృత్తికామానివపేత్।దహనదేశేశర్కరారాశిం వస్థండిలంకు
ర్యాత్।సముత్స్యేవాదిత్యస్తపతీత్యాది అభితాపాభివాలోపస్పృశ్యాగ్నిభవంతి।
ఏకంకృతైపైత్ర్యమేధికేచయనేకృతినివపనంప్రశంసంతి । సమ్యగాదిత్యస్య
కాశాన్నచ్ఛిద్యతఇతి పూర్వసూత్రాణాంవ్యాఖ్యానం । సమ్యక్ ఆదిత్యస్య
కాశాన్నచ్ఛిద్యతేనాపక్రామతిద్యులోకమహీయత ఇతిఏవంవాయోశ్చసకా
శాన్నచ్ఛిద్యతఇతి తథాచాద్భ్యఃతద్రూపేణసర్వం వ్యాఖ్యద్యులోకమహీ
యతఇతికాప్లితకిర్విజ్ఞాయ
యతఇతికాప్లితకిరాంశ్రుతిః । ఏవంవిదాంచకార। ఏవమేవకాప్లితకిర్విజ్ఞాయ
ఏవంవిధింపుత్రాశ్చిష్యాంశ్చ అధిష్ఠాయానుశిష్టవాన్ తేచజ్ఞాత్వైతమేవంచ
క్రురితి।ప్రరోచనార్థం హీతిప్రసిద్ధా। యథా। గావోవాఏతత్సత్రమాసతేసా
ధ్యావై దివాస్సువర్గకామా ఇత్యాదివత్ కరోతిఅజినం వాసోవైబుధ్యేదిసా
కృతః। యథాచాత్రైష్ఠాణమేవసూత్రకారేణతచ్చరితంమృతస్యతస్యమ్యాప్రైవ
వంకృతేదివ్యవర్షసహస్రాణాప్నోతిఘృగచ్ఛంతి ఉపాఅస్మై మృతాయపస్యే
స్యతిత్రైశయనిభూతాత్వాయచ్ఛంతిత్రైశయః ప్రస్తారీకరోతి అస్యమృతస్యప్రజాం
చత్రైవయోభవతి యంమృతమేవంనివపంతియమేవంజ్ఞాత్వాకుర్వంతీతివిజ్ఞాయ
తే॥ ప్రయోగః॥ అథాగ్నిచితోమృతస్యలోష్టచితేః ప్రయోగఉచ్యతే।
కారకాగ్నిచితోవామహాగ్నిచితోవామృతస్యదివ్యగమనాదయుత్సవహస్సు అ
హోరాత్రార్ధమాసమాసఋతుషుసంవత్సరేవానిదధాతి । లోష్టచితింక
రోతీత్యర్థః । దివ్యగమనందశమమహః । తస్మాదారభ్యాయుత్సు పక్షమే

ష్యహస్సభ్యోద్దనరాత్రిశ్చోర్ధ్వశేషస్తస్మాదేకాదశాహప్రభృతిత్ర్యహే పంచాహే
సప్తాహే ఇత్యేవముక్తదినేషు అర్ధమాసప్రభృతిషువాకాలేషులోష్టచితంకు
ర్యాత్ । కేచిత్తిష్యగ[illegible]తస్మాదారభ్య అయుక్తదినేష్వేతత్తదను
ష్ఠేయం । తథా పైఠీనసిశ్రవణాత్ । అస్థిభ్యశ్చయుక్తంధర్మశాస్త్రాదా
స్త్రప్రత్యగమనే [illegible] తదస్థిభోజన [illegible] ఆపరాత్ । తస్మా
ద్దశరాత్రే [illegible] ఏకాదశ్యాం ప్రాప్తాయాం భోజయిత్వా ద్వాదశ్యా
మూర్ధ్వం తిష్యగమనమితి తస్మాదయుక్ష్వహస్సు చతుర్దశాహప్రభృతిత్ర్య
హే పంచాహే సప్తాహే ఇత్యేవముక్తదినేషు అర్ధమాస ప్రభృతిషువా
కాలేషులోష్టచితంకుర్యాత్ । తిష్యగమనదినాదారభ్యపంచదశాహః ఊర్ధ్వ
మర్ధమాసస్యకాలః । [illegible]తరేణాంతరేణావ్యతస్యైతస్మిన్నహని
న ఇత్యవిజ్ఞాతో [illegible] కాలేషు కేచిద్యాఽఽ మాఘ్యా ఇ
[illegible]త్యేతస్మిన్ పక్షే సంవత్సరాదూర్ధ్వమపిలభ్యతే । చ
[illegible]సంవత్సరాదూర్ధ్వమపిసంభవాత్ ।
తిష్యగమనం [illegible]స్మిన్పక్షే త్రయోదశేహనిచితశ్చేత్ పూర్వ
[illegible]దశాహే సంకల్పః । పంచదశేహనిచితశ్చేత్ త్ర
యోదశేహని సం[illegible] సప్తదశేహనిచితశ్చేత్పంచదశేహనిసంకల్ప ఇత్యా
ది । ద్వాదశ్యామూర్ధ్వందినే [illegible]గమన మిత్యస్మిన్పక్షే షోడశే హనిచితశ్చే
చ్చతుర్దశేహనిసంకల్పః । అష్టాదశేహనిచితశ్చేత్ షోడశేహనిసంకల్పః విం
శేహనిచితశ్చేదష్టాదశేహనిసంకల్ప ఇత్యాది । [illegible]క్రియా [illegible]తదా తద
నుసారేణచయనదినోత్కర్షః । ఏవం సర్వేషు చయనకాలేషు ద్రష్టవ్యం ॥ అ
త్రధూనాభావపక్షమాత్రస్యప్రయోగశ్చోచ్యతే ॥ తిష్యగమనం దశమమహ
రిత్యస్మిన్పక్షే త్రయోదశాహే పంచదశాహే సప్తదశాహేవాఽహని ప్రాత
కాలేఽధ్వర్యుః [illegible]ప్రాప్యపాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య
ప్రాణానాయమ్యదేశకాలౌ సంకీర్త్య ప్రాచీనావీతిపితుర్గోత్రస్య శర్మణో
గ్నిచితోమృతస్య [illegible]దారభ్య త్రయోదశే హనిపంచదశేహనిసప్తదశే
హనివాలోష్టచయనం కరిష్యే ఇతి సంకల్పః ॥ అథవా ద్వాదశ్యా ఊర్ధ్వదినం తి
ష్యగమనమిత్యస్మిన్ పక్షే చతుర్దశాహేషోడశాహే ష్టాదశాహేవా ప్రాతః కా
లేఽధ్వర్యుః । ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య ప్రాచీనావీతీ పితుర్గోత్రస్య శ

...హితాగ్నేశ్చితోపేతస్య మరణదినాదారభ్య షోడశాహాని అష్టాదశాహాని వా
...ద్వాదశాహం కరిష్య ఇతి సంకల్పః ॥ అపశ్రపస్య ప్రశ్నోత్త్రస్తూపకస్య ... నాయత
...త్ సర్వాపత్రికర్ధరం ఇతి పాఠాః స్పృశ్నిస గ్నికాఞాత్యాని । అన్యాశ్చ్యతిరి
హోమ్యస్థాల్యనూష్టే యా అపశ్రపస్య ప్రశ్నోథాభీరయుజో యుజో వా అధిశ్రిత్యం
ప్రాణేషూప్సి మా దాసదహాన దేశస్య క్రృతేలోష్టాన వరుణ్యాఖ్యాత్యా స్థండి
...స్థా కా ...స్పృష్టం దేశోర్థం గ్ధలక్షణం । ప్రాగ్దేశ ప్రధ్యత్యస్మాద్ధ్యన్య)యా
...యావస్త్ర) దాల్ప్రాగ్రతే ఉద్ధమిత్యకార్థం చపర్యా స్థాంశ్యగంధపాంగ
దేశస్య దక్షిణతో సదధ్యాత్ పర్యకస్య పదేకస్య తాని ద్వాదశగవపక్షే ద్వా
దశశతాని చతుర్వింశతిగవపక్షే చతుర్వింశతిశతాని తాసాం కరణానివిధ్యం
తే చ యుస్థలం పంచపంచప్రక్రమమితం ప్రక్రమో ద్విపదస్త్రిపదో వా పదం ద్వా
దశాంగులం । తత్ర ద్వాదశపక్షే పంచప్రక్రమస్య పంచోత్తర శతాంగుళయః
...త్రం తస్య చతుర్వింశోభాగః త్రిపాదం ప్రక్రమస్య పంచాంగుళం కరణమిష్ట
కానాం పాదేష్టకానాం సార్ధద్వ్యంగుళం ప్రాగ్దిశపక్షే శీత్యుత్తరశతాంగు
ళయః । ...స్య చతుర్వింశోభాగః అర్ధాష్టమాంగుళం కరణం పాద
ష్టకానాం తు పాదోన చతురంగుళం కరణం ఇష్టకాః పంచమాంసవష్టం ష్టా చ అ
ష్టౌ విభజ్య ద్వాత్రింశత్యా దిష్టకాః ఏవం పక్షపక్షే షట్ఛతాని ద్వాదశగవ ప
క్షే పంచప్రక్రమస్య త్రింశోభాగః చతురంగుళం కరణమిష్టకానాం పాదేష్ట
కానాం ద్వ్యంగుళం త్రిపదపక్షే షడంగుళం కరణమిష్టకానాం । పాదేష్టకా
నాం త్ర్యంగుళం సంఖ్యా దిష్టకానాం త్రయస్త్రింశోత్తర త్రిశతాధిక సహస్రం
స ష్టషష్ట్యుత్తర ద్విశతం విభజ్య షట్ పష్ట్యుత్తర సహస్రం పాదేష్టకాః ఏకా అ
శ్చన్యకా ఏవం చతుర్వింశతి శతాని భవంతి ఏవమిష్టకాః పాదేష్టకాశ్చ కా
ర్యాః । ఊర్ధ్వప్రమాణమిష్టకానాం జానోః పంచమోంశ కార్యమిత్ । ...
ర్ధ్వప్రమాణ త్యాని యమోవా ఆమాభవంతిరిష్టా యుత । ఆమా అపక్వాః
తతో పక్వ్యాన్యాదహాన దేశం శ్మశానాయతనం విమిమీతే భూదిరేణ దండేన ద్వా
దశాంగుళా ద్వాదశాంగుళ ద్విపదప్రక్రమణా దండేన సర్వతః పంచ పంచ ప్రక్ర
మం ప్రసవ్యం దక్షిణాపవర్గం పిత్ర్యాగ్ని యూదికో దేమకం కుమ్నిహాత్యతి
తామాం జ్యాదాల్చజ్యావారజ్యా ప్రసవ్యావృత్త యా అన్వయ్యః పర్యటన్ ప్రస
వ్యంత్రిః పర్యాణయోః అగ్నికుండ ... ఉపక్రమ స్థలై)వ స...

తతోఽయుగ్భిరుదకుంభైస్తంగారంసమ్మార్జయేత్ । యథాతత్రోక్త్యాజః
తవస్సర్వైజలస్పర్శాన్నిషాత్రిపంతితథాజలంనినయేత్ । అన్యథాదోష
ప్రవణాద్ యత్నేనజలసేకఃకర్తవ్యః । ఖాత్వాపూర్వంసంశోధ్యజంతవో
యత్నేననిస్సరణీయాః । అథసాపిధానకోశసంభారాన్నిధాయపలాశశాఖా
ముదుంబరశాఖాత్రయం ఉదపాత్రంచవ్రీహిప్రియంగుయవమాషతిలా అణ
వోగోధూమాస్సప్తగ్రామ్యాఓషధయః । శ్యామాకజర్తిలగవీధుకవేణుర్గా
ర్ముతనీవారమర్కటకాస్సప్తారణ్యాః। శర్కరాశ్చతిలమిశ్రధానాఃశరావాః।
అభివాన్యాయాః పయఃసక్తవఃమంథనదండాఃవారణమయాః ఆమపాత్రమ
పక్వమృణ్మయపాత్రం సమూలదర్భాః పలాశమయాః పరిధయశ్చత్వారః।
కృష్ణైణస్యశుక్లకృష్ణాజినపురాణసర్పిఃపురాణవస్త్రంపంచాపూపాః పంచస్థాల్యః
తండులాశ్చస్వస్థా అభిఘారణార్థానిపంచపృథక్ఛ్రితక్షీరదధిమధూని సతిలాశ్చ
ధానాఃసవృత్తపరిగ్రహణవృక్షః। కృష్ణశాకప్రియంగు స్తంబందూర్వాస్తంబం
కాశస్తంబందర్భస్తంబంవారణశాఖాశమీశాఖాయవాశ్చైతేసంభారాః। ఏత
త్ప్రథమాహనికర్మ ॥ ॥ తతోద్వితీయేఽహనిమాంసాదిమిశ్రేణాన్నేనకేవలోద
నేనవాబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ।॥ మాంసోదనంకలౌవర్జ్యం ॥ సవ్యాగ్ర
త్రాశ్మశానాయతనగతంశవదాహవహ్నింలౌకికారణ్యోర్యంత ఇతిసమా
రోప్యప్రత్యక్షేణవాభాండాదిమితేనాగ్నినాసహగ్రామంప్రవిశంతి । తతోఽర్ధ
రాత్రేతస్మిన్నానీతేవాగ్నౌకోశనిహితాసుపంచసుస్థాలీషుతత్రనిహితైరేవ
తండులైఃతూష్ణీముపచరితాన్ పంచచరూన్ శ్రపయతి। కేచిన్న్యాయవిదోఽశ్ర
ద్ధానత్వాద్ధోమాదేర్వ్యావృత్తః సన్నద్ధత్వాల్లౌకికస్యాగ్నేః ప్రాప్తిర్యుక్తేతి
లౌకికాగ్నివాపంచచరూన్ శ్రపయతితస్మిన్పక్షేనధారణంశవ దాహవ
హ్నేః । సంచయనాదూర్ధ్వమస్థ్నాంశ్రితాశ్చయానుద్వాస్యకోశనిహితై
ర్ఘృతైస్తైనశ్రితేనపయసాక్షీరేణ దధ్నామధునాక్రమేణాభిఘార్య అపూపైః
పంచభిరపిధాయఏకద్విత్ర్యాదిక్రమేణ ప్రజ్ఞాతాన్కృత్వాస్థాలీస్థానే కోశే
దధాతి । తతోఽర్ధరాత్రాదూర్ధ్వంయుగసహితంసీరంవరం బలీవర్దాంశ్చ
షట్ద్వాదశచతుర్వింశతిర్వాసంభారవర్గముదకుంభం అస్థికుంభంచేతి పరి
గృహ్యాహితాగ్నివహ్నిపురస్సరం సహామాత్యైరయుగ్మాస్సగత్వా గ్రామశ్మశాన
యోరంతరాళేచయనస్థలసమీప ఏవపూర్వేద్యుః తాన్ భాగశమగ్నింపోచాదనే

యసంజ్వలయేదాప్రథాతాత్ । ఏతమగ్నిమింధానఆస్తే ॥ ఏతద్ధ్యేతీమా
నికమ్ ॥ ॥ తతస్సృష్టేయవానిప్రథాతే అగ్నిముపేత్యహరిద్భ్యాం పలాశ
శాఖయాంశమీశాఖయావా । అపేతవీతవిచసర్పతాతో యేత్రస్థపురాణాయేచ
నూతనాః । అహోభిస్స్వరక్తుభిర్వ్యక్తం యమోదదాత్వవసానమస్మై ।
శ్మశానాయతనసంసమృష్ట్వా । దక్షిణతశ్శాఖాముదసినాన్వదపస్స్యన్నా
త్వాపదపస్పృశ్య హిరణ్యశకలంనిధాయ । సవిత్రా... శరీరాణి పృ
థివ్యై మాతురుపస్థఆదధే । తేభిస్స్వరాంతామఘ్న్యాయాః । ...సీతేయజు...
పనతవా... సంకృష్య... లాంగలం । శునంవ...
పవముష్టాగ్నిముపింగమ । శునాసీరాశునమస్మాసుధత్తం । శునాసీరావిమాం
వాచంయద్దివిచక్రథుః పయః । తేనేమాముపసించతం । ఇతిద్వాభ్యామప్యగ్ని
కటసీరాశితాకృషతి । అనిరుద్రయుక్ ప్రసవ్యమగ్నియుక్తోణమారభ్య...
వసమాప్తిః ...లాంగలం । సీతే వందామహే త్వార్వాచీసుభగేభవ ।
యథానస్సుభగాఅసి యథానస్సుఫలాఅసి । ఇతి సీతాం ప్రత్యవేక్షతే । ఏవమంత
రతోంతరతః కృషతి । యావత్ షట్ సీతా భవంతి కర్మణామంత్రస్యావృత్తిః ప్రత్య
వేక్షణమంత్రస్యావాయావత్ । తథా ప్రత్యవేక్షణమంత్రస్యావృత్తిః కర్మణస్స
మాయావత్ । అథవా ఆదావేవ కర్మణామంత్రాః । అంతరమేవసీతాప్రత్యవేక్షణమంత్రః ।
సవితా తేశరీరాణి పృథివ్యైమాతురుపస్థఆదధే । తేభిరదితే శంభవ । ఇతి సీత
యోర్మధ్యే అకృష్టదేశే స్థితకుంభం నిధాయ । విముచ్యధ్వమఘ్న్యాదేవయా
నాఅతారిష్మ తమసస్పారమస్య । జ్యోతిరాపామ సువరగన్మ । ఇతి బలీవర్దాన్వి
ముంచతి । భూమ్యాంవచనాత్... తాందక్షిణతః ప్రాంచోపోష్య అన్న
ర్యావెవదాతి ॥ అస్వర్గ్యోబలీవర్దాంస్తేదదామి । తాన్... యగామి
తి ప్రతిగృహ్ణాతి ప్రవాతావాంతి పతయంతి విద్యుత ఉదోషధీర్జిహతే పిన్వతే
సువః । ఇరావిశ్వస్మై భువనాయ జాయతే యత్పర్జన్యః పృథివీగ్ం రేతసావ
తి । ఉదపాత్రేణౌదుంబర శాఖయా సహహస్తేన అగ్న్యాయతనమాగ్నే
యకోణమారభ్య ప్రసవ్యంసకృదవోక్షతి । తత్రైవసమాప్తిః । చతుర్దశ
తధీస్సర్వాః పాత్రేష్వన్యస్య సకృదేవోత్తరయా । యథాయమాయమహ
స్త్యమవపన్నం వయానవాః । ఏవంవపామిహకర్మ్యంయథాసామజీవలోకే
భూరయః । వయనదేశేవపతి । సప్తగ్రామ్యాః కృష్టేనసప్తారణ్యాఅకృష్టదు

ఇతి మహాగ్నిచయనవిశేషవిధానాస్తి। సర్వ్వప్రతిష్ఠాయాం త్వేతి వచనాత్,
విశ్వతోవచితత్వాల్లతః స యద్యుపితత్రో దేవతా। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతుత
యా దేవతయాఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద । ఇతి మహాగ్నివచనవదపరిమితాభిస్స్వ
గాభిః పరిశ్రిత్యేతి, న స్త్రీ సప్తహోతాః । మన్త్రావృత్తిర్న్యాయ్యః । బహూన
చనాన్తత్వాన్మన్త్రస్య సకృన్మన్త్ర ఇత్యుపదేశః ప్రసఙ్గాభిధానం తథా। అస్య
యస్య తదిష్టి తదిష్టిస్వసృష్టీనాం । భువానాదస్య సంగ్రహే । ఇతి సికతా
ప్రత్యాహృతి సంతేన యాఙ్గ్ంసీ రాజన్యస్య। అనో న సో న ఇతి వైశ్యస్య। వయస
శ్చ । తాన్ని గతాం లోష్టాన్ మహాగ్నివత్। [illegible]
సన్న ఇతి పక్ష [illegible] ప్రతిమన్త్రం ప్రతిదిశం [illegible] స్యాత్, మం
త్రైరత్ర న [illegible] । [illegible] ఏవవిధ్య [illegible]
ష్యాః । ఉత్తరతో [illegible] లోకం [illegible] అహఙ్గ్రిపం । [illegible]
[illegible] ధారయన్తు [illegible] స్త్రైమనో [illegible]
రస్తాత్ । [illegible] సంస్థితి [illegible]
[illegible]
[illegible] మనసి [illegible] ధాస్యామి [illegible]
[illegible]
[illegible] ఉపహోత్రయన్తాం
[illegible] ఇహ స
[illegible] ఏతద్ధానా [illegible]
[illegible] యాను [illegible]
[illegible] ప్రసవ్యం పరికిరతి । అగ్నిర్యకో [illegible] క్రమాః
[illegible] । అభివాన్యాయాః [illegible] అర్ధశరావపరిమాణేన [illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ కృత్స్నం [illegible] సంకృత్వా [illegible]
[illegible] ఉపదధాతి । ఏషా [illegible] సిధ్యేయ
[illegible] ఉపదధాతి ।
[illegible] । తస్య [illegible]

గార్హపత్యదక్షిణాగ్న్యోర్దక్షిణాపవర్గమ ... మధ్యే స్తృణాతి ... పాణ్ । సంబుద్ధ్యా ... తస్యా నామగ్రహణం । మాతా ... సంబాధేథాం ... మాతా పృథివీ ... దక్షిణాత్ ... సంయుయమురా ... దక్షిణాగ్నేః ... ఏవము ... సంబాధేథాం మాతా పృథివీ ... అగ్నయే ... దక్షిణాతః ... సమూల ... తస్య ... సదథాతి । ... ప్రాచ్యాసంతర ... తరం ... దక్షిణే ... అగ్నే ... దక్షిణే ... పురుషాకృతిం ... అంతరిక్షం ... అగ్నే ... పృథివ్యై ... అగ్నయే ... పురుషాకృతి ... అస్థీని ... పురుషాకృతి ...

మహోక్షతి ॥

అశ్వమేధాదిషు ... అగ్నిం ... ప్రజాం ...

మహానసిపి [illegible] యోనో అగ్నిః పితరో హృత్స్వంతరమర్త్యో మర్త్యాగ్ం ఆవివే
శ। తమాత్మన్ పరిగృహ్ణీమహే వయం। మా సో అస్మాగ్ం అవహాయ పరాగా
త్। ఇతి [illegible] పరిగృహ్ణాతి। యస్మై అగ్నే కమీనో యాని ధామ
యా [illegible] దివో యాఅవిః। ఏతే అగ్నే మెడయో మనుజా దవస్తైభిరాత్మా
నం [illegible] పితృభ్యస్స్వ॥ వాజ్యతనక్,
నమో [illegible] బాహువో బాల మూనువో
జిహ్వా [illegible] నామ [illegible] స్తుతా [illegible] హిగ్ం సీః। ఇ
తి జపిత్వా। [illegible] పద ధాతి। పృథి
వ్యాస్త్వా [illegible] పితరో దేవతా। ప్రజాపతి
స్త్వా సాద [illegible] సీద। పురస్తాన్మూ
ర్ధాని। [illegible] సి పితరో దేవతా।
ప్రజా...సీద। దక్షిణతః। దివస్త్వా లోకే సాదయామ్యనుష్టుప్ఛన్దసి పితరో
దేవతా। ప్రజా...సీద। పశ్చాత్। దిశాం త్వా లోకే సాదయామ్యనుష్టు
ప్ఛన్దసి పితరో దేవతా......ధ్రువా సీద। దక్షిణతః। [illegible]
సాదయామ్యనుష్టుప్ఛన్దసి పితరో దేవతా ప్రజా...సీద। [illegible]। బ్రహ్మణ
స్త్వా [illegible] సాదయామ్యనుష్టుప్ఛన్దసి పితరో దేవతా। ప్రజాపతిస్త్వా సాద
యతు...ధ్రువా సీద। తాం సంచమున్ [illegible]। ఏవం చరూన్ ప్రత్యగ్నం।
ప్రసవ్యం [illegible]। అపూపవానన్ [illegible] వాన్ [illegible] సీదతూ [illegible]
పృథివీ [illegible] దేవానాం [illegible] భా
గాధానః। ఏతాం తే [illegible] హేయజ్ఞ [illegible]। పశ్చా
త్ [illegible] గోపాయ [illegible] తాం [illegible] త్వా మా
దన్ [illegible] పితరో దేవతా। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు తయా దేవతయాఙ్గిర
స్వద్ధ్రువా సీద। [illegible] పురస్తాదు పదధా
తి ఏవగ్ం [illegible]। అపూపవాన్ [illegible] వాగ్ [illegible] సీదతూ...
పరి। [illegible] దేవానాగ్ం [illegible] భాగధానః। ఏ
షా తే యమసాదనే [illegible] హేయజ్ఞ [illegible]। [illegible] గ్ం
రక్షస్వ...పితరో దేవతా...సీద। ఉత్తరతః। అపూపవాన్ [illegible] వాగ్ [illegible]
రేహ సీదతూ...[illegible] భాగధానః। ఏషా తే యమసాదనే...గృహేయజ్ఞ

స్య ణసహస్రాక్షరాతాగంరక్షస్వ...ధృతిర్వాసీద । ఇతి క్షీరపూరితంచరుంవ
ప్రేత్ ॥ అపూపవాన్ దధివాగ్ శ్చరురేహ సీదతు...యే దేవానాం దధి
భాగా ఇహస్థ । ఏషా తేయమసాదనే స్వహాజ్ఞ [illegible] । అమృతాక్షరా
తాగంరక్షనతాంగోస్వం పాయ.....ధృతిర్వాసీద । ఇతి దధిపూరితంచరుం
దక్షిణతః । అపూపవాన్మధుమాగ్ శ్చరురేహసీదతు...యే దేవానాం మధు
భాగా ఇహస్థ । ఏషా తేయమసాదనే.....స్వహాజ్ఞ [illegible] । అమృ
తాక్షరాతాగంరక్షస్వతాంగోపా...ధృతిర్వాసీద । ఇతి మధుపూరితంచరుం
మధ్యే ॥ అసావితి సర్వత్ర సంబుద్ధ్యా ప్రేతస్య నామ [illegible] । ఏతాస్తిస్ర
ధా అన్యా తాః కర్మణి యాస్తిధానాః పరికీర్తితాః । తాస్తు యమః పితృభిస్సం
విదానో [illegible] కరోతు । తిలమిశ్రాభిరద్భిస్తిస్రః ప్రసవ్య
ముపహితానామిష్టకానాం బహిః పరిషిఞ్చ । పూర్వవదుపక్రమ్య [illegible]
ఓషధీస్తంబాన్ ప్రతిదిశమన్వేషణం [illegible] ఉపదధాతి । [illegible]
లింగైః ప్రత్యుపనియమః ॥ [illegible]
సాంత్వామధ్యాదాదదనయుభో అభిధానమ । [illegible]
హృత్య పురస్తాదుపదధాతి । [illegible] స్తం
బః । పురస్తాముపదధాతి । దూర్వాణాగ్ స్తంబమాహృత్య [illegible]
మమ । ఇమాం దిశం మనుష్యా [illegible] దూర్వాస్తం
బము త్తరతః ॥ కాశానాగ్ స్తంబమాహృత్య [illegible] । యదిస్త్రీ ప
తిశః ప్రాభవన్నభూయో యథా తేన భవాన్యునః । కాశస్తంబం పశ్చాత్ ।
దర్భాణాగ్ స్తంబమాహర పితృభ్యో [illegible] । అన్వస్త్యమాలం
జీవాదను [illegible] ఫలం । దర్భస్తంబం దక్షిణతః । అవశిష్టమగ్నిం లోకం
పృణాభిః ప్రచ్ఛాదయతి ॥ లోకంపృణాభిః [illegible] ఇంద్రాగ్ని
గ్నిత్వా బృహస్పతిరస్మిన్ యోనావసీషదన్ । తయా దేవతయాంగిరస్వద్ధ్రువా
సీద । ఇత్యవశిష్టా ఇష్టకా ఉపదధాతి । ఉత్తరతో [illegible] । స
ర్వమగ్నిం చయనసంప్లేపాభిః ప్రచ్ఛాదయిత్వా । సా దేవతాభిస్సంభృత్యాం పూర
యేత్ । ఉత్తరయా । తాం అస్య సూదదోహసస్సోమగ్గ్ శ్రీణం తి పృశ్నయః ।
జన్మన్ దేవానాం విశస్త్రిష్వారోచనేదివః । ఇతి దధ్యంగుళిద్వ్యంగుళం
దానుసారేణ పరిమాణేన పూరయేత్ । [illegible] ప్రమాణం [illegible]

గుల్ఫం త్ర్యంగుళం చతురశ్రం ప్రాదేశో వితస్తిర్జానుదఘ్నమూరుదఘ్నం వా స్ఫి
గ్దఘ్నం వా అస్థికుంభప్రదేశః స్ఫిక్కూటప్రదేశః। ఏతేషామన్యతమ పరిమాణం
యథా భవతి తథా పూర్వవత్ప్రత్యయాహృదాపూరయేత్ ॥ స్ఫిగ్దఘ్నం వేషో
త్తమామాత్రా శ్మశానస్యోత్తమాం మాత్రాం నాత్యావృష్ణుయాత్ । అథవా
యావత్పురస్తాత్తావతోఽనంతరం పశ్చాదితి యావదుచ్ఛ్రితం పురస్తాదగ్నేః।
తతోఽనంతరం పశ్చాదితి యావత్ । ఉచ్ఛ్రితం పురస్తాదగ్నేస్తతోఽనంతరమవ
రోహః । క్రమేణ యత్పరిమాణముచ్యతే తత్పశ్చాత్ । యదా జానుదఘ్నం
పూర్వతస్తదా జానుదఘ్నం పశ్చాత్ । యదా జానుదఘ్నం పూర్వతస్తదా వితి
స్తిః పశ్చాదిత్యాద్యేవం సర్వత యదిద్వ్యంగుళం పురస్తాదేకాంగుళం పశ్చా
త్సంభవతి । అపి వా ద్వ్యంగుళం పురస్తాత్ సమం భూమిం పశ్చాదిత్యేకే మ
న్యంతే । ఏతేనైవ పరిమాణేన తతః । శం వాతశ్శంగం హి తే ఘృణిశ్శము తే సం
త్వోషధీః । కల్పంతాం తే దిశస్సర్వాః ఇత్యుదపాత్రేణోదుంబరశాఖయా న
హాహస్తైన చితిమవోక్షతి । వాచ్య ఆసన్నితి ప్రత్యవరోహణం జపిత్వావరోహ్య
ఇదమేవ మేతోపరామూర్జామారామకాంచన । తథా తదశ్విభ్యాం కృతం
మిత్రేణ వరుణేన చ । చితరూపమగ్నిముపతిష్ఠతే । వరుణో వారయాదిదం దే
వో వనస్పతిః ఆర్త్యై నిఋత్యై ద్వేషాద్వనస్పతేః । ఇతి వారుణశాఖాం పుర
స్తాన్నిదధాతి । విధృతిరసి విధారయాస్మదఘా ద్వేషాగ్ంసీతి విధృతి లోష్టము
త్తరతః । శిష్యముపనమస్యతి । శమీ శమయాస్మదఘా ద్వేషాగ్ంసీతి శమీశా
ఖాం పశ్చాన్నిదధాతి యవ యవయాస్మదఘా ద్వేషాగ్ంసి । యవాం దక్షిణ
తో నిదధాతి। అథైనముపతిష్ఠతే చితిరూపమగ్నిం । పృథివీం గచ్ఛ । అంతరి
క్షం గచ్ఛ । దిశో గచ్ఛ। దివం గచ్ఛ।అంతరిక్షం గచ్ఛ । పృథివీం గచ్ఛాపో వాగ
చ్ఛ యది తత్ర తే హితమోషధీషు ప్రతితిష్ఠా శరీరైః । ఇత్యేతైర్మంత్రై రితి భా
ష్యకారః। పృథివీం గచ్ఛేత్యాది ప్రతితిష్ఠా శరీరై రిత్యంత ఏకో మంత్ర ఇతి కేచి
త్ । అథ నైనచిత్యగ్నిం ప్రత్యగపవర్గముదగాయతా స్త్రిస్రః కర్షూః ఖా
త్వా తాసు అశ్మభిః సికతాశ్చోపప్రకీర్య అయుగ్మైరుదకుంభై రపః పరిప్లావ్య
తాసు జ్ఞాతయస్సంగాహంతే । అశ్మన్వతీ రేవతీరిత్యృచా । అథ నైన కర్షూః
పలాశశాఖయా శమీశాఖయా వా దక్షిణోత్తరయో రణవస్మిఖాయాతయో రగ్రాదర్భా
మేవ తే నైన ... దేవసంప వితురితే ... తమామా ... స ...

ంతి । అధ్వర్యుః పశ్చాద్దక్షిణయా ద్వారా ప్రదితశాఖేభ్యోదద్యాత్ ॥ అపరేణ
ప్రశేత్ । సర్వేక్షాలతయో ద్వయోసహితాః యక్ష్మోపవిశన దివ్యాయంతేషు
రిత్యాదిత్యముపస్థాయాన వెకమాణాశ్చ్యగ్నిముపావగాహంతే । భార్యా
నాతుసవితాత్ర వాత్వితిప్ప రాసన్మాత్యాకే । అగ్నిచితఃపత్న్యా అవ్యేవం
ప్యమిత్యావిశేషాత్ । ఏతదుత్తమవహాద్రవ్యత్యాగఇతి । కేచిత్సర్వ
ర్థస్మృత్యర్థంచ చాప్తస్వాన్వేబయిత్వా తేభ్యోదక్షిణాంయథాశక్తి
త్వావుణ్యాహంవాచయేత్ ॥ ఇతిలోప్యచయనం॥

అథాగ్నివిచ్ఛేదప్రాయశ్చిత్తముచ్యతే॥ విచ్ఛేదశేః ॥ కృచ్ఛ్రోమా
సద్వయతుల్య జనితాలుతవహంతచ్చతుష్షష్ఠిః కృచ్ఛ్రా స్త్రష్టష్ఠిస్యాత్పరాకః స్తత
పరిపయోమాసమద్రాత్రిమాసం। అలస్యేతిప్రామా దేత్వనుసయమక్లంప్రా
క్తి రాత్రాత్పరం దితుర్త్యా దేవోపవాసంత్రదినముపవ సేద్వింశతే రూ
ర్ధ్వమహస్సు ॥ షష్టేరూర్ధ్వంతుకృచ్ఛ్రంకరదవ ఉపరిచైదనాహమాలస్యతో
గ్నింత్యక్త్వైచేద్వ్యాదశాహత్రిదినముపవసేద్వా దశాహంతుమాసి ।
మాసంత్వద్దేథచాంద్రంతదపిభవతిసోమాయనం చాబ్దయుగ్మస్యాదూర్ధ్వం
త్వబ్దకృచ్ఛ్రోస్తదుపరిథనిగాంచదద్యాద్విజాయ॥ వ్యాఖ్యా॥ నాస్తిక్యాద్విహి
తాగ్నిత్యాగమాసద్వయపర్యంతకృచ్ఛ్రః । మాసచతుష్టయేతిక్కృచ్ఛ్రః షా
ణ్మాసపర్యంతంపరాకః। తదూర్ధ్వమబ్దపర్యంతంచాంద్రమసం। పయోవ్ర
తంవా। అబ్దపూర్వకేమాసమేకంప్రతంకార్యమిత్యేతన్నాస్తిక్యే। ప్రమాదాద
గ్నిత్యాగే । త్రిరాత్రాత్ప్రాక్ ప్రాణాయామశతం। ఊర్ధ్వం దీర్వింశతిది
నపర్యంతమేకదినముపవాస్యంకుర్యాత్। ఊర్ధ్వంమాసద్వయపర్యంతంత్రిది
నముపవసేత్ । తదూర్ధ్వమబ్దపర్యంతంప్రాజాపత్యం। తదూర్ధ్వంయథా
న్యాయ్యమాహ్యమిత్యేతత్ప్రమాదే । అలస్యేనాగ్నిత్యాగేద్వాదశాహ
పర్యంతంత్రిదినముపవసేత్ । ద్వాదశాహాత్మాసపర్యంతం ద్వాదశాహ
ముపవాసః । మాసేపూర్ణేత్వబ్దపర్యంతంమాసమేకముపవాసః । పయో
భక్షణంవా । అబ్దాదూర్ధ్వంద్విపర్షపర్యంతంచాంద్రాయణం । తదూ
ర్ధ్వంత్ర్యబ్దపర్యంతంచాంద్రాయణంసోమాయనంచ। తదూర్ధ్వమబ్దకృచ్ఛ్రః
ధనిగోదానంచేతిశ్లోకద్వయస్యార్థః ॥ తథాచదత్తక్రతూ । కృచ్ఛ్రా
ర్ధంమాసయోస్తుస్యాత్ప్రాజాపత్యంతువత్సరే । అశక్త్యాగుగ...

పాపియశ్చిత్తమిదంస్మృతం । శక్త్యాగతానిన్యాసో స్త్రీనాస్త్రీకస్యానలోపినా
నాం సీ[illegible] త్యజనే [illegible] హోష్యన్నితి । తేషాం తే కృచ్ఛ్రేయు
క్తం [illegible] కృచ్ఛ్రే [illegible] చరేత్కృచ్ఛ్రాః యోయోవషట్ః
ప్రకృత్యార్హతే । షట్ప్రాజాపత్యస్తు తమివ పరిశీలితైత్ । షడబ్దం తు తతః
పశ్చాన్న్యావతాం లమపస్థితం । అగ్నిసన్త్యాగే యః కృచ్ఛ్రాః కతఞా న్యాసత్వి
రంప్రతి । స్వాధ్యాయజపశీలానాం కృచ్ఛ్రమేకం విధీయతే । చాంద్రాయణప్రా
ణ్యాయాన్యాయవిషయమేతత్ ॥ శౌనకః ॥ యావంత్యబ్దాన్యతీతాని నిరగ్ని
ర్ద్విజన్మనః । తావంత్యేవ చరేత్కృచ్ఛ్రాం ప్రథమమవస్సరేత్స్వయం । ప్ర
దానస్నానాదివ్యాప్తి శౌచిగా [illegible] ॥ ఇతి ॥ విధురవిధవావిష
[illegible] ॥

॥ రజస్వలాయా అనుగమనాధికారః అనుగమనాధికారవిషయాణి ॥

మృతే భర్తరి రజస్వలాయా అనుగమనాధికార ఉక్తః । స్మృతిసంగ్ర
హే ॥ ఏ[illegible] బహుభార్యస్య తోపేక్ష్యగానుగమనం కథం । ఏకాచేత్సాధ్రుతవాత
[illegible] ద్ధహనం భవేత్ । భర్తృస్మరణమారభ్య దశాహం సూతకం భవేత్ ॥
అన్యాసోహ తానధికారమాహ ॥ స్మృత్యంతరే । అస్థిభిర్వా మంత్రకేణాత
థాపర్యుషితేనచ । తథాన ప్రవిశేద్వహ్నిం బ్రాహ్మణీస్యాన్మనూక్తితః ॥ బ
లా ద్వ్యాప్రేతితా వాఽబలనత్యారుహేత్తథా । రజస్వలాగర్భిణీచనవిశేచ్చహు
తాశనం ॥ అథభ యాన్యేతస్య జో త్రనానుగమనని షేధపరాణి వాక్యానిసం
తి ॥ తథాచ । మృతానుగమనం నాస్తి బ్రాహ్మణ్యాబ్రహ్మశాసనాత్ । ఇతరే
షాం తు వర్ణానాం స్త్రీధర్మోఽయం పరిస్మృత ఇతి ॥ తథాచ । యా స్త్రీ
బ్రాహ్మణజాతీయా మృతం పతిమనుప్రజేత్ । సా స్వర్గమాత్మఘాతేన నాత్మా
నం న పతిం నయేత్ । ఇత్యేవమాదీని తాని । పృథక్చితిం సమారుహ్య న విప్రా
గంతుమర్హతీతి వచనాత్ పృథక్చితి నస్థిని పలాశవాయ ప్రతికృతిం వా సమా
రుహ్య నిషేధపరాణీత్యభిప్రాయాత్ । ఏతాన్యేవవచనాని స్త్రీణాం పతివ్ర
తానామపి మృతస్వభర్తృనుగమనం నిషేధంతీతి కేచిత్ । తదనురోధేన లౌ
కికాః కేచన రాజానోఽనుగమనం నివారయామాసుః । తదాచారశ్చ కులకాలదేశా
నుసారేణ జ్ఞేయః । యత్రానుగమనాచారః సిధ్యతి తత్రాస్య శాస్త్రస్య ప్రవృత్తిః ।
[illegible] గః తస్యాః పరలౌకిక సుఖా పేక్షాయాం తు నిషిద్ధో

ంత్రోపిపతితః ॥ పాతివ్రత్యధర్మరతానాపత్యాయాంతకాయుక్తాకాదిత్వ
ాధర్మేషూక్తః । అథవ కేవలంపతి లోకాపేక్షాయాంభర్తృసాధర్మ్యసి
ద్ధిఃకాంభర్త్రాసహాస్యస్య ప్రాతిప్రత్యలభ్యాదితిలోకావాప్త్యర్థం బాను
మానముసతిప్రబలబాధకేకర్తివ్యం ॥ పృథక్చితివిశేషాత్ క్షత్రియాదీనాం పృ
క్చితిరవగమ్యతే। విప్రస్యైవ నైవ ధర్మస్మరణాత్ ॥ స్మృతిసంగ్రహే ॥ లోకే
స్వ్యనుయానేతు పంచకృత్యాసికక్రతాః । పృథక్చిత్యనుయానే [illegible]
మరణేపిచేతిస్మరణాత్ । పృథక్చితిః క్షత్రియాదివిషయా ॥ [illegible]
స్త్రరనుగమనే చాంద్రాయణం । రజస్వలా [illegible] నుగమనాయాసమా
రేత్ । కృచ్ఛ్రత్రయం విశుద్ధ్యర్థం [illegible] । స్మృత్యంతరే ।
స్తారమనుగచ్ఛంతీపత్నీ చేదా [illegible] । త్రైలోక్య [illegible]
స్వకంపతిం । [illegible] సహ । [illegible]
కదినేక [illegible] ॥ [illegible] । [illegible]
దంపతీనిధనంగతౌ । ఏకోద్దిష్టం [illegible] । [illegible]
ంపూర్వదినేనుయాతుం నెష్యా [illegible] పర్యుషితంశవంసా । చాంద్రాయణ [illegible]
తత్రస్య [illegible] । కృచ్ఛ్రం పర్యుషిత
[illegible] విశుద్ధ్యర్థం । అనుగమనే [illegible]
[illegible] కోటిశ్చయాని లోమానిమానుషే । తావత్కాలం [illegible]
[illegible] మనుగచ్ఛతి ॥ [illegible] ॥ [illegible] మనుగతా [illegible]
[illegible] । అహం [illegible] యావదాభూతసంప్లవం । [illegible]
[illegible] । తద్వదుద్ధృత్య [illegible] నారీ సహ తేనైవ
[illegible] ॥ [illegible] నారీ స్వర్గలోకే [illegible] । యావచ్చాగ్ని
[illegible] స్త్రీ [illegible] । తావన్నముచ్యతే సాపి స్త్రీశరీ
[illegible] । తత్ర సా భర్తృ [illegible] ప్సరోగణైః । క్రీ
[illegible] పతినా సార్ధం యావదింద్రాశ్చతుర్దశ । బ్రహ్మఘ్నో వా కృతఘ్నో వా
మిత్రఘ్నో వా భవేత్పతిః । పునాత్యవిధవా నారీ తమాదాయమృతా తు యా ॥
[illegible] । మాతృకం పైతృకం చైవ యత్రైవ ప్రదీయతే । కులత్రయం పునా
త్యేషా భర్తారం యానుగచ్ఛతి ॥ పతివ్రతాలక్షణమాహ వసిష్ఠః ॥ ఆర్తార్తే
ముదితే హృష్టా ప్రోషితే మలినా కృశా । మృతే మ్రియేత యా నారీ సా స్త్రీజ్ఞేయా

యూపవత్రితా । ఇత్యా॥

*** అనుగమనవిధిః. ***

నారదః ॥ అగ్నిప్రవేశనారీణాంకింకర్తవ్యంమహామునే । స్నానం మంగళసంభారైరంభూషణాంజనధారణం । గంధంపుష్పంతథాధూపంహ రిద్రాక్షతధారణం । మంగళంచతథాసూత్రంపాదలక్తకమేవచ । శక్త్యా దానప్రమోక్తిశ్చప్రసన్నాస్యత్వమేవచ । నానామంగళవాద్యానాం శ్రవ ణంగీతకస్యచ । అనేననారదోక్తేనప్రకారేణస్నానాదికంకృత్వా ఆత్మనో మనోవాక్కాయకృతవ్యభిచారాదిసమస్తపాపక్షయార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తం కృత్వాగ్రామాద్బహిర్నద్యాంతటాకాదిషు దేవాలయేవా గౌరీపూజాం కు ర్యాత్ । లక్ష్మీపూజాంవాకృత్వాసువాసినీభ్యోగంధపుష్పాక్షత తాంబూ లాంజనసిందూరాదిదత్వాసఫలహిరణ్యశూర్పహరిద్రామాంగల్యవస్త్రాదిదానం భూరిదానంతౌర్యత్రికగోదానంతిలపాత్రదానం దశదానంచయథాశక్తి దత్వాపుత్రాదీనాశీర్భిరభినంద్యసంకల్పంకుర్యాత్ ॥ ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టా యాంతిథౌ ఆత్మనోభర్తుశ్చసమస్తపాపక్షయార్థంనరకోత్తారణార్థం అనేకస్వర్గఫలమోక్షసిద్ధ్యర్థం సర్వశ్రుతిస్మృతిపురాణేషు ప్రసిద్ధస కలఫలావాప్త్యర్థమనుమరణంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య । చితింప్రదక్షిణీకృత్యప ఠింనారాయణంధ్యాయంతీంతాంఇయంనారీపతిలోకమితి మంత్రేణపత్నీంచి తిసన్న్యాసోహాయిత్వా పత్యుర్ధిపుశేసంవేశయిత్వా ॥ పత్న్యాదక్షిణే హస్తేయుషః ప్రాగ్నిసఖీన్యస్తానువాకంజపేత్ । అతోఽపాపత్న్యాస్సంవే శనాదిక్రియతనత్వేషపతిరోనిగాతః । ఉత్థాపనాభావాదువిష్ణునారీత్యస్య నస్మృతిః । వరదానంకృత్వాహస్తస్థానంకృత్వాహిరణ్యశకలప్రత్య సనాదికంకుర్యాత్ । అథవాసైనమగ్నిమితికృత్వాతేదవ్యామానేభర్తృరిత్యా గ్నసత్యసంకల్ప్యభర్తారం ప్రదక్షిణీకృత్యప్రణమ్యఅగ్నింప్రవిశేత్ । అస్మిన్ప క్షేనిపాతనోత్థాపనభవతఏవఅదృష్టార్థత్వాత్ । ఇతరత్సర్వముదకదానా దికాహంతపూర్వోక్తప్రకారేణకుర్యాత్ । ఏకాదశేహనినవశ్రాద్ధాది షోడశశ్రాద్ధంపితృపూర్వంపృథక్పాకేనవాపృథక్పృథక్కృత్వా ॥ ద్వాదశే హనిసపిండీకరణంకుర్యాత్ ॥ ॥ పశ్చాద్భర్త్రాసహానుమరణే సపిండీకర ణంభర్త్రైవసహకార్యం। అత్రహి ॥ దహ్యమానంతుభర్తారందృష్ట్వానా రీ...। అనుగచ్ఛేత్ తదాపృథగేకాదశేహని ॥ షోడశాంతం

ప్రథకృత్వా సాపిండ్యం ద్వాదశేహని । పైతృత్వాత్తువిముక్తేన సహామా। స్సపిండనం ॥ అనుమరణే భర్త్రా సాపిండ్యం నిత్యం॥ అనపత్యాయాః భర్త్రా సాపిండ్యమేవ । పుత్రవత్యాస్తు భర్త్రా సాపిండ్యం శ్వశ్ర్వాదిభిః సాపిండ్యం వేతి వికల్పః ॥ అత్రసపిండీకరణే దంపత్యోరేకపిండం కృత్వా తం పిండం త్రేధా విభజ్య పితామహాదిపిండేషు పూర్వవత్సంయోజయేదిత్యాది ప్రయోగ ఊహ్యః॥ పత్న్యనుగమనవిషయః॥

* పునస్సపిండీకరణం॥ *

పిత్రోస్సపిండీకరణం పుత్ర ఏవ సమాచరేత్ । భ్రాతా వా భ్రాతృపుత్రో వా సపిండశ్శిష్య ఏవ వా । సపిండీకరణం కుర్యాత్పుత్రహీనస్య వై పితుః ॥ అథవా పైతృకం భ్రాతృకం వా పత్నీ కుర్యాదమంత్రకం । సపిండీకరణాద్ధ్వం పుత్రైః కార్యం సహాపరైః (దాహాదికం దశాహాంతం గౌణపుత్రోపి కారయేత్)॥ గౌతమః ॥ అగ్రజో వానుజో వాపి సపిండో వాపి సోదరః ॥ శిష్యో వా ధనహారీ వా పుత్రో వా వృద్ధ్యుపస్థితే । సపిండీకరణం కృత్వా వృద్ధిశ్రాద్ధముపక్రమేత్ । వృద్ధిశ్రాద్ధవిహీనో యః పుత్రః కుర్యాత్సపిండనం । కృత్వా పునరకాలేపి పార్వణం తద్భవేత్ । అయాంతయా స్సహాపజ్జతి । సపిండీకరణం హిత్వా వృద్ధిశ్రాద్ధముపక్రమేత్ । అయాంతయా ఇత్యాదివచనైర్వృద్ధ్యుపస్థితత్వాత్ భ్రాతృమరణం భవేత్తస్యనసంశయః । ఇత్యాదివచనైర్వృద్ధ్యుపస్థితత్వాత్ భ్రాత్రాదిభిః కృతం సపిండీకరణం పునః పుత్రాః కుర్యుః॥ ఆపస్తంబః॥ పితృసపిండసోదరాదిభిః కృతం సపిండీకరణం పునః పుత్రాః కుర్యుః తుస్సపిండీకరణం బంధుభిస్తుకృతం యది । పైతృత్వాత్తువిముక్తస్య పునః కుర్యాత్సపిండనం । వృత్త్యాది సాపిండ్యం నియోగాద్యచ్ఛ కారితం । ద్విత్వాది యంతత్పునః కుర్యాత్పుత్రస్తైస్సహ సంయుతః ॥ యమః॥ దేశాంతరస్థః పుత్రః కృత్వా సపిండనం । కర్తవ్యం దశాహాదూర్ధ్వం సద్యశ్శాపతిలోదకం। సపిండీకరణం శ్రాద్ధం తు ద్విగుణం। శ్రవణాహోమకుర్వీత భోజనం మైథునం నచ । సపిండీకరణం శ్రాద్ధంతు ద్వాదశేహని । తజ్జ్యేష్ఠవిషయం॥ గౌతమః॥ దేశాంతరస్థితే జ్యేష్ఠే అనుజేన కృతేసతి । కృతం శ్రాద్ధం పునః కుర్యాత్సాపిండ్యం పూర్వవచ్చసః॥ వృద్ధవసిష్ఠః॥ అపీయసాకృతే శ్రాద్ధే పితృశబ్దాభిధానతః । తదగ్రజనకర్తవ్యం సపిండీకరణం పునః। జ్యేష్ఠపుత్రస్య సద్భావే కనిష్ఠః కురుతే క్రియాం। పైతృత్వాత్సపిండీకరణం పునః। స్యాత్పితృత్వం న చ గచ్ఛతి । ఏకోద్దిష్టం తు తత్ స్యాత్ సంసర్గతుల్యశ్రాద్ధత్వాత్) పిండోదకప్రదానైశ్చ పుత్రవ్యాహాక్త్యావిశుధ్యతి ॥ కాత్యాయనః ॥ నగ్నప్రచ్ఛాదనం శ్రాద్ధం నవశ్రాద్ధం తథైవ చ। పిండదానం వృషోత్సర్గ

మస్యాపక్రియతేయది । జ్యేష్ఠేనైవపునః కార్యమితి శాతాతపోఽబ్రవీత్ ॥ ఏతానివ
చనాని జ్యేష్ఠపుత్రస్య షోడశశ్రాద్ధసహితసపిండీకరణవిషయాణి । అథజ్యేష్ఠస్య
కనిష్ఠానాంచ సర్వేషాం సపిండీకరణమాత్రవిహితాని ॥ వృద్ధశాతాతపః ॥ అ
గ్రజోవానుజోవాపి పితర్యవగతేఽమృతం । వాపయిత్వాథకేశాదీన్ సచేలమ
వగాహయేత్ । దశాహాంతంబ్రహ్మచారీదద్యాచ్చైవతిలోదకం । సపిండీకర
ణంకుర్యాదన్యస్య క్రియతేయది ॥ హారీతః ॥ పిత్రోస్సపిండీకరణంకనిష్ఠేనయ
దాకృతం । అగ్రజేనపునః కార్యమధికారిత్వహేతుతః ॥ దక్షః ॥ పిత్రోస్సపిం
డీకరణం జ్యేష్ఠేనహ్యాకృతంయదా । జ్యేష్ఠః పునశ్చకుర్వీత పిండసంయోజనేకృ
తే । అగ్రజేనకృతంకర్మనానుజేనపునః కృతిః । శాతాతపః ॥ విభక్తోవాఽవిభ
క్తోవా మాతాపిత్రోస్సపిండనం । కథంచిదనుజః కుర్యాద్భూయః కుర్యాత్తద
గ్రజః । బంధుభిర్జ్ఞాతిభిర్వాపి సపిండీకరణంకృతం । దేశాంతరస్థితానాంతు
పుత్రాణాంచకథంభవేత్ । శ్రుత్వాతువపనంకార్యమాదశాహాత్తిలోదకం
సచేలమవగాహ్యాథసోపవాసో జితేంద్రియః । తతస్సపిండీకరణంకుర్యాదేకా
దశేహని । ద్వాదశేహనితత్కార్యమితి శాతాతపోఽబ్రవీత్ । అత్రపక్షాంతర
మాహ ॥ సంవర్తః ॥ జ్యేష్ఠేనవాకనిష్ఠేనసపిండీకరణేకృతే । దేశాంతరగతా
నాంతుపుత్రాణాంతత్కథంభవేత్ । శ్రుత్వాతువపనంకార్యందశాహాంతం
తిలోదకం । తతస్సపిండీకరణంకుర్యాదేకాదశేహని । ద్వాదశేహనివాకా
ర్యమితివా శాతాతపోఽబ్రవీత్ విద్యారణ్యకృతపిత్ర్యే ॥ కనిష్ఠోపివిదేశస్థః శ్రుత్వా
పితృవిపర్యయం । దశాహంసమతిక్రమ్య పార్వణశ్రాద్ధమాచరేత్ । అత్రతి
లాంజలివిధానంపిండదానస్యాప్యుపలక్షణం ॥ తథాచోక్తంస్మృతిసంగ్ర
హే ॥ సపిండీకరణాత్పూర్వమాగతోయదినాగ్రజః । దశరాత్రందదాదద్యా
త్పిండదానంతిలోదకమితి ॥ అత్రపక్షాంతరమాహ । తథాచస్మృత్యంతరే ॥
కృతక్రియోపివితరిదశాహంసూతకంభవేత్ । దద్యాత్తిలోదకంపిండంసపిండీక
రణంపునః । దేశాంతరస్థాపితరౌమృతౌచేదన్యః కుర్యాద ఖిలంచపైతృకం ।
దాహంవినాసర్వతిలోదకాది జ్యేష్ఠేనకుర్యాదనుజైస్సపిండనం ॥ వృద్ధవసి
ష్ఠః ॥ సపిండీకరణంనామశ్రాద్ధంపార్వణవద్భవేత్ । సపిండీకరణాదూర్ధ్వంక
రిష్యత్యతికీర్తయేత్ (ఉపతిష్ఠత్విత్యస్థానేస్వధాశబ్దంప్రయోజయేత్ ।) వృతంపి
[illegible] పిండసంయో

ంతథా । ప్రేతత్వాత్తువిముక్తస్యపునఃప్రేతంననిర్దిశేత్ । ప్రేతశబ్దంవినా సర్వంకార్యమిత్యాహగౌతమః ॥ అత్రాయంవిశేషః ॥ యావిన్నసాక్ష్యతేత్రే ప్రేతశబ్దంవిహాయైవ । శ్రాద్ధేనైవకర్తవ్యంసపిండీకరణాత్పునః ॥ కింత మస్సపిండీకృతంజంతుంప్రేతశబ్దేనయోజయేత్ , అసోవదిఘ్నాభవతిపిత్రు పఃఛోపజాయతే, తస్మాత్ప్రేతశబ్దవర్జంకుర్యాత్ కమాపదీపికాయాం కాత్యాయనస్స్వపరంవిశేషమాహ । సపిండీకరణేవృత్తే ప్రేతోపిత్ర్యాభ్యాస వృణుతేసుతః । అదశాహస్యైవనాహ్నదద్యాదత్రతిలోదకం ॥ సపిండ సంధావె తత్రదద్యాత్పార్వణవద్యథావిధి । అథసంవత్సరాంతం సంపాద్యపక్షే కుర్యాత్సపిండనం । కేచిత్త్రిపక్షేనాకుర్యాత్పితృభక్త్యాస్త్రేధ్యథావిధి । సంవత్స రోర్ధ్వనాన్యైవమకాలంమసకల్పనం । పుత్రోదారాదికంచైవమిత్రాన్య దిశాంతరేసుతః । సపిండీకరణంకుర్యాన్నకుర్యాద్వదేన్వకంపునః॥

అసురాదివివాహోత్పన్నవిషయె ॥ అసురాదివివాహోత్పన్నః పుత్రికాసుతశ్చమాతామహస్యైవ । బ్రాహ్మ్యాదివివాహోత్పన్నః పితామమహేనవా । పితామహ్యావావికల్పేనసాపిండ్యంకుర్యాత్ । తత్రయథాస్వకులాచారంకర్తవ్యం । కులాచారోనస్యానియతశ్చేదాత్మనస్సుహృత్వేకర్తవ్యం । భర్తుస్సమమరణేతుసపిండీకరణమితికేచిత్ । అన్యేతునకర్తవ్యమితి ॥ మాతుస్సపిండీకరణంపితామహ్యాదిభిస్సహ । పత్న్యాచసహకర్తవ్యంపునరేవసపిండనం ॥ ఇదంవచనంకేచిత్పఠంతి । పునస్సపిండీకరణంస్త్రీణామేవవిశేషః । పుత్రేణైవ కర్తవ్యమితివ్యాసోబ్రవీన్మునిః । (పుత్రవత్యాస్త్రియాఃపిండంపితామహ్యాదిభిస్సహ) । (అనపత్యాస్త్రియాఃపిండంభర్త్రాసహనియోజయేత్) తథాచ స్మృత్యంతరే । మృతప్రియాచేత్పితామాతులస్యాఃపతంతిపిండంపతిపిండయోజనం । జీవత్ప్రియాయాశ్చతథైవపిండంశ్వశ్వ్రాదిపిండైస్సహసంసృజేద్వా పత్యాజీవతిసంసర్గః స్త్రీపిండేనస్త్రియాభవేత్ । మృతేభర్తరిసద్యోపస ర్వత్రైవంవినిర్ణయఇతివచనాత్ । స్త్రియాఃపిండస్యస్త్రీణాంపిండైస్సంసర్జనంవిహితం । సర్వత్రైవమిత్యుక్తం ॥ తథాపిఅపుత్రాభర్తుఃపూర్వం మృతాచేత్ । భర్త్రాస్వమాత్రాదిభిస్సాపిండ్యంకుర్యాత్ । సైవభర్తురనంతరంమృతాచేత్ । భర్త్రాసహైకేనసాపిండ్యంకుర్యాదిత్యుక్తం॥ హైకేపియ మాభ్యాం॥ అపుత్రాయాంమృతాయాంతుపతిఃకుర్యాత్సపిండతాం । శ్వశ్రాది

దీక్షిస్స్వహైవస్యాత్సపిణ్డీకరణంభవేత్ । పత్న్యాశ్చైవకర్తవ్యంసపిణ్డీకరణం
స్త్రియాః । సామ్యతాపిపితెస్త్రైక్యంగతానాంతాన్త్రిమాత్రపత్రైరితి ॥ బ్రా
హ్మణాదిహతానాంపతితానాంచప్రాయశ్చిత్తకరణే బ్రహ్మచారిణా వ సప
త్న్యానాంసపిండీకరణంనాస్తీత్యుక్తం॥ బ్రాహ్మణాదిహతేనాపిపతితేనసంగవ
క్షితేఋత్విగ్భిర్మాచ్ఛ్యత్తేదేయంయోభ్యఏవదత్త్వాసి। ఇతికాత్యాయనే
నోక్తత్వాత్ । వ్యుత్క్రమమృతానాంవ్యవహితైస్సపిండనంకార్యం। వ్యు
త్క్రమమృతపితృమాతామహానాంనైవకార్యంసపిండనమిత్యుక్తత్వాత్ । తేషాంనై
కోద్దిష్టత్వాచ్చ ॥ యతివిషయే ॥ ॥ సన్న్యాసినాంసపిండీకరణంనాస్తి। ప్రే
తత్వాభావాత్ । సపిండీకరణంతేషాంనకర్తవ్యంసుతాదిభిః । త్రిదండ
గ్రహణాదేవప్రేతత్వంనైవజాయతఇత్యుక్తత్వాత్ । ఏకోద్దిష్టంనకుర్వీత
యతీనాంచైవసర్వదా। అహన్యేకాదశేప్రాప్తేపార్వణంతువిధీయతఇతివచ
నాచ్చ। యతీనాంప్రేతత్వాభావాత్సపిండీకరణాభావో వేదితవ్యః । ఏవంశా
స్త్రాదావప్రేతపక్షసత్వాత్సర్వేషాంనసాపిండ్యంకార్యమెవేతికైశ్చిదుక్తం
పిత్రాపుత్రస్యజ్యేష్ఠేనానుజస్యసపిండీకరణంకార్యం । నపుత్రస్యపితాకుర్యా
న్నానుజస్యతథాగ్రజః । యదిస్నేహేనవాకుర్యాత్సపిండీకరణంవినా । గ
త్యంతరాభావేతయోస్తాభ్యామెవసాపిండ్యంకర్తవ్యమిత్యుక్తం। అన్యాభా
వేపితాపికుర్యాజ్జ్యేష్ఠస్సపిండనం । ఇత్థమేవంహిబాలస్యజ్యేష్ఠఃకలౌశని
శ్చయఇత్యాదివచనానిజ్ఞానేత్యానుష్ఠేయం। సాపిండ్యంప్రేతశ్రాద్ధసహితం
సపిండీకరణంసంవిభక్తధనేష్వపిపితౄఃపుత్రేషుసత్స్వపిఏకేనైవకార్యం।సం
వర్తః॥ సక్టైనాహవిజ్ఞానేశ్వరః (నవశ్రాద్ధంసపిండత్వంశ్రాద్ధాన్యపిచషోడ
శ।ఏకేనైవతుకార్యాణిసంవిభక్తధనేష్వపి।ఏతచ్చావిభక్తనభ్రాతృవిషయం॥)

కర్తవ్యనిరూపణం ॥ తతఃకర్తవ్యనిరూపణందహనాదికర్మసు। దాహాది।
మంత్రవత్పుత్రోర్వదధ్యాదౌరసస్సుతః। తదభావేతుపౌత్రశ్చప్రపౌత్రఃపుత్రి
కాసుతః। దౌహిత్రోధనహారీవభ్రాతాతత్సుతఏవచ । పితామాతాస్ను
షాచైవస్వసాతత్పుత్రఏవచ। సపిండస్సోదకోమాతుఃసపిండశ్చైన్నసోదా
దకః । స్త్రీచశిష్యర్త్విగాచార్యాజామాతాచసుతాపిచ । ఉత్పన్నబంధుయు
క్తైనకారయెదవసిష్ఠః । తథా ॥ పుత్రఃపౌత్రోథవానప్తాదత్తోవాక్షేత్రజా

నో వా పితృసోదరో వా పితామహః। స్వసా వా భగినీ వా పితృసోదరః స్వసుతో పివా।
సపిండీకర్తారః సమానోదకా ఏవ వా। సగోత్రశ్చ సగోత్రాశ్చ కర్తారః
ప్రేతకర్మణి। పూర్వపూర్వాభావే కర్తా తదధో వేదితవ్యః॥

విశ్వే దేవాః మహాభాగాః తే॥ ఇంద్రస్య మహారాజ్యే స్యాద్విశ్వే నామ మ
తవాః। తస్యాః పుత్రా మహాభాగా విశ్వే దేవా స్త్రయోదశ। కాలకామౌ
[illegible] నేమి [illegible]। [illegible] కేచి [illegible] కావ్యా [illegible]
[illegible]। అష్టకాస్వష్ట [illegible]। నాంది [illegible]
[illegible] సూతథా। [illegible]
[illegible] ఇతి వా కాం
[illegible] విశ్వే దేవాః [illegible]॥ [illegible]
[illegible]। [illegible] పుత్రయోః॥

—(* అథ [illegible] *)—

[illegible]। యది
[illegible]॥ [illegible]॥ [illegible]
[illegible] పిండదద్యాత్ పితామహ [illegible] దద్యాత్। [illegible]
[illegible]। [illegible] కం పిండ
[illegible]। పితా [illegible] పితామహః [illegible]
[illegible] పితామహం। పితామహ [illegible]
[illegible]॥ బ్రహ్మపురాణే [illegible] పితామహః। [illegible]
[illegible] స్త్రయః పిండాః ప్రపితామహపూర్వకాః। [illegible]
[illegible] పూర్వవత్। మాతర్యగ్రే ప్రమీతాయాం పిద్యతే చ పితామహీ।
ప్రపితామహపూర్వం తు కార్యం తత్రాప్యయం విధిః। జీవత్పితా పితామహ్యా
[illegible] సపిండనం। ప్రమీతపితృకః పుత్రః పితామహ్యాదినా సునేః। ప
[illegible] స్త్రీపిండే తు స్త్రీయా భవేత్। మృతే భర్తరి పత్న్యాస్తు సహ
[illegible] వినిర్ణయః॥ పత్న్యాస్తు పతివత్ తత్రైవ వేద్యార్థః॥ అపుత్రాయాః
స్త్రీయాః పిండ పితృపిండేన యోజయేత్। యది జీవేత్స భర్తా తు శ్వశ్ర్వాదిషు ని
యోజయేత్। తథాచ [illegible]॥ అపుత్రాయాం మృతాయాం తు పతిః కు
ర్యాత్సపిండతాం। శ్వశ్ర్వాదిభిస్సహైవ స్యాత్ సపిండీకరణం భవేదితి। అగ

పత్న్యాః స్త్రియాః పిండం భర్త్రా సహైవ యోజయేత్ । పుత్రవత్యాః స్త్రియాః పిం
డం పితామహ్యాదిభిస్సహ । మాతుస్సపిండీకరణం సహైవ పిత్రైవ కారయేత్ । నా
సపిండం తథా వాస్త్ర చతుర్థేన విసర్జయేత్ । తథాహ యమః (పత్న్యా
స్త్రైకః కర్తవ్యం సపిండీకరణం స్త్రియాః । సా మృతాపి హి తేనైక్యం గతా మం
త్రాహుతివ్రతైరితి । శాతాతపోపి ॥ మృతా యానుగతా నాథం సా తేన సహ
మోదతే । అహం తిస్వర్గే వాసం చ యావదాహూతసంప్లవమ్ । సహాగ
వారపిండతామేయాత్ ॥ యథా పత్స్యపత్స్యుద్వాహో హౌర్ధ్వా న్యతాసపోడశ । సపిం
డీకరణం శ్రాద్ధం ద్వాదశాహే ఽనుబాధవత్ । పునఃకన్యాత్ర థా పితోః స్వే
స్వకాలే తేష్వేవ । శ్రాద్ధాని పార్వణైనైవ ప్రథమశ్రాద్ధాదీనాం పార్వణం । యు
క్త సంవత్సరాదర్వాక్సపిండీకరణం కృతం । మాసికం నోదకుంభం చ దేయం
తస్యాపి వత్సరం । అన్యం త్రిపక్షికం త్రైపక్షం మాసికం వినా । తాన్యేవ
త్వనః స్వస్వకాలే యథావిధి ॥ ఇత్యాదివచనాని మాసికప్రకరణే
ప్రోక్తాని ।

—(* పునః క్రమ సాపిండ్యం *)—

ఏవం పితామహాదీనామనపిత్వార్దశాహాద్యూర్ధ్వమేవ సపిండీకరణా
నన్తరం యదా పితామహాదిష్వేకస్య మరణం తదా సపిండనా
నన్తరం పితృశ్రాద్ధవినాశ్యాక్ పూర్వమృతస్య సపిండీకృత్య క్రమసాపిండ్య
సిద్ధ్యర్థం క్రమసపిండీకరణవత్ శ్రాద్ధం కృత్వా పితృశబ్దం పరాక్రమ సాపి
ణ్డ్యం పార్వణాది పితృపితామహప్రపితామహక్రమేణ వర్గత్రయో
ద్దేశప్రత్యాబ్దికాది శ్రాద్ధాని కుర్యాత్ । తదాహ శాతాతపః ॥ వ్యుత్క్ర
మేణ కృతం శ్రాద్ధం సపిండీకరణం చ యత్ । క్రమసాపిండనం కార్యం ప్రేతశ
బ్దికం వినా । మృతే పితరి యస్యాథ విద్యతే చ పితామహః । వ్యుత్క్రమేణ దే
వేక ర్తవ్యం సపిండీకరణం తథా । పితా చ వసురూపేణ వినశ్యం యః స
సుత్వా పిగుదస్వాం తస్ప్రితామహం గం భవేత్ । ప్రపితామహ ఏవ స్యాన్
మాదాదిత్యరూపతా । పితామహస్యమృతే పశ్చాత్ క్రమసాపిండ్య ప్రో
తదా పితా రుద్రవర్గస్యైకవాద్వస్యాదిరూపతా । పితామహ గతం చ పశ్చా
త్యం పితృగం భవేత్ । యదన్య మాత్రతత్తస్య గత్రిమా సాపిండ్య ముద్యతం

—(*) తస్త్రియోగ సంగ్రహః (*)—

... నానిశానితామహస్యజీవద్ధశాన్యేవపత్ర

సపిణ్డీకరణస్యాకృతత్వాదిదానీంపితామహాపిస్మృత ఇతిఇతోऽనుక్రమేణవి
నేత్రప్రేతాదిసాపిండ్యసిద్ధ్యర్థంపితృగోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్యాప్రపి
తామహప్రపితామహప్రపితామహైర్గోత్రైశ్శర్మభిర్వసురుద్రాదిత్యరూ
పైస్సహసమానోదకసాపిండ్యసిద్ధ్యర్థం పితృగోత్ర [illegible] వసురూప
స్యైకోద్దిష్టవిధానేన (ప్రేతశబ్దరహితేన) పితామహప్రపితామహప్రపి
తామహానాం గోత్రాణాంశర్మణాంవసురుద్రాదిత్యరూపాణాంపార్వణవి
ధానేనచ కాలకామసంజ్ఞకవిశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంతమర్ఘ్యపాద్యాద్యేకోద్దిష్ట
మ్ముభయాత్మకమస్మత్పితుస్సపిణ్డీకరణశ్రాద్ధమన్నాదిద్రవ్యేణాద్యకరిష్య
ఇతిసంకల్పవివేకః ॥ అసగ్గోత్రయోజనతస్త్వేవపిండసంయోజనంతథా । తత్స
[illegible] ॥ ॥ [illegible]
[illegible] తత్ప్రేతశబ్దం
క్రమసపిణ్డీకరణశ్రాద్ధ [illegible] విధానేనభవితవ్యం । [illegible]
విధానసిద్ధ్యర్థ । [illegible] ధాన [illegible] క్రమ
చితం । [illegible] హమహిత్వా సంగ
సాపిండ్య [illegible] క్రమసాపిం
డపితుః [illegible] క్రమ [illegible] నంతరం [illegible] క్రమసాపిం
[illegible] ఏవశరణం ॥ [illegible] మూలంవ్యా
[illegible] సమాచ [illegible] ॥ [illegible] ॥ యుద్ధ
[illegible] ॥ ✻ అనుమాసికస్య । మాసికాపకర్షః ॥ [illegible] ॥ యద్వ
[illegible] అనేకంత్వేకవారే [illegible] తంత్రంస్యాత్ పృథక్త్వా
కోऽనసిద్ధ్యతి ॥ హవిరగ్నించ [illegible] నిర్వాపం [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ సంకల్ప [illegible] హానాగ్నౌ కరణ
[illegible] అగ్నిహోత్రాదిహోమ [illegible]
[illegible] ॥ ॥ శాఖాంతరవిషయః ॥ ॥
అథ [illegible] శాఖాంతరకర్తాతదాస్వశాఖయాపి
యదాస్వసగోత్రస్వగోత్ర [illegible] శాఖాంతరకర్తాతదాస్వశాఖయాపి
[illegible] ॥ అన్యథా [illegible] కర్తవ్యం । తదాహ కాత్యాయ
నః ॥ అక్రియాత్రివిధాప్రోక్తా [illegible] కార్యకారిభిః । అక్రియాచపరోక్తా
చతృతీయావాయధాక్రియా । [illegible] శాఖావిధిముత్సృజ్యపరశాఖాశ్రయంతు
[illegible] ఫలం । ఇత్యాగ్రహాగు
తత్ । [illegible] మంతస్యచయుష్ఫలం । ఇత్యాగ్రహాగు
[illegible] ॥ [illegible] పారక్యమవిరోధియత్ । కర్తుమర్హతి

తత్సర్వమగ్నిహోత్రాదికర్మసు॥ కర్మణఃపునఃకరణాకరణవిషయః॥ యత్కర్మణిద్రవ్యవిధ్యర్థో క్తస్తథైవకర్తా యది చాన్యథా స్యాత్ । తత్కర్మాకుర్వీత పునర్యథోక్తం తంత్రస్యలోపేనపునఃక్రియాస్యాత్ । ప్రధానస్యాక్రియాయాంతుసాంగంతత్క్రియతేపునః । తదంగాకరణేకుర్యాత్ప్రాయశ్చిత్తంనకర్మతత్ । తత్రప్రధానస్యకర్మణోకరణేతత్సాంగమేవపునః కర్తవ్యం । తదంగాకరణేతస్యాంగబాధాన్నావృత్తిః । నాపితావన్మాత్రస్యాంగస్యకరణం । కింతుప్రాయశ్చిత్తమేవకార్యం । అన్యకర్తృవిషయేతథా । కర్తృవిశేషవచనానిశ్రాద్ధప్రకరణేగతాని॥ అనుగమనవిషయేప్రయోగతంత్రవిశేషజ్ఞాపకవచనాన్యస్మిన్కాలేనుగమనస్య బలవద్రాజనిరుద్ధత్వాదప్రసక్త్యావిరక్తానీతినాత్రలిఖితాని॥

అథసపిండీకరణనిషేధకానికానిచిద్వచనానిలిఖ్యంతే॥ శాతాతపః॥ వైశ్యపతితైర్నైవ దుష్టాభిస్త్రీభిరేవచ। సపిండీకరణంకుర్యాదేకోద్దిష్టంసమాచరేత్ । నైష్ఠికానాంయతీనాంచశ్రాద్ధంనారాయణార్పణం । ఉపకుర్వాణకస్యైవసపిండీకరణంవిదుః । యమః॥ నైష్ఠికబ్రహ్మచారీతు దేహంత్యక్త్వాపరంవ్రజేత్, తస్యశ్రాద్ధంనకర్తవ్యంసపిండీకరణంనచేత్ ॥ వృద్ధవసిష్ఠః॥ సపిండీకరణంనైవమృతానాంబ్రహ్మచారిణాం । దాహాదిషోడశాంతంతుసర్వంతేష్వయథాస్మృతి। ద్వాదశేహనిసంప్రాప్తేకృత్స్నంచైవతుపార్వణం।నారాయణంసముద్దిశ్యవిప్రానష్టౌతుభోజయేత్ ఏకోద్దిష్టవిధానేనశ్రాద్ధంవాకారయేదితి। అతోప్యుపకుర్వాణనైష్ఠికానాంసపిండీకరణంకృతాకృతం॥

యతివిషయే॥ పులస్త్యః॥ కుటీచకోబహూదశ్చహంసఃపరమహంసకః॥ చతుర్విధానాంభిక్షూణామేకదండిత్రిదండినాం॥ షోడశాదీనవాన్యానిసపిండీకరణంనచేత్।నవానినవశ్రాద్ధాని॥ ఉశనాః ॥ కుటీచకోబహూదశ్చహంసఃపరమహంసకః సపిండీకరణంతేషాంనకర్తవ్యంసుతేనతు । దండగ్రహణమాత్రేణప్రేతత్వంనైవజాయతే। ప్రేతత్వస్యవిమోకార్థంషోడశశ్రాద్ధికోవిధిః। పిండోదకంనవాన్నానితుతృష్ణాదినివృత్తయే । సపిండీకరణంశ్రాద్ధంపితృత్వప్రాప్తయేవిధిః। అవస్థాత్రయహీనానాంయతీనాంద్వాదశేహని। శ్రాద్ధాధికారసిద్ధ్యర్థంపార్వణంతుసుతశ్చరేత్॥ వసిష్ఠః॥ చతు

ర్ధంతుపార్వణం॥యమః॥ సపిండీకరణంనైవకుర్యాచ్ఛివారసన్యాసినః॥ ఏ
కోద్దిష్టంనకుర్వీతయతీనాంచైవసర్వదా। అహన్యేకాదశేప్రాప్తేపార్వణం
శ్రాద్ధమాచరేత్। ప్రజాపతిః॥సపిండీకరణంనైవయతీనాంనైవసర్వదా। అ
హన్యేకాదశేప్రాప్తేపార్వణంతువిధీయతే॥ బృహస్పతిః। నవశ్రాద్ధంయ
తేర్నైవస్యాత్సపిండీకరణంనచ। అహన్యేకాదశేప్రాప్తేకుర్యాత్తస్యహి పా
ర్వణం। వసిష్ఠః॥ ఏకోద్దిష్టంజలంపిండమాశౌచంప్రేతకర్మచ। నకుర్యా
త్పార్వణాదన్యద్బ్రహ్మీభూతఃపరివ్రజేత్॥ బ్రహ్మభూతో బ్రహ్మహాము
క్త్యుపాసకః। పరివ్రాజకస్సన్యాసీ॥ కులస్త్యః॥ ప్రవ్రజ్యాసంన్యాసా
ప్రోక్తావిద్యాపరాయణః। కుటీచకోభవేద్వ్యేవయద్వ్యైవ బహూదకః।
హంసోభవేత్తతోజ్ఞానీపరమహంసస్తతోధికః। ఏకదండీత్రిదండీవానోదణ్డ్య
పినిత్యశః। కుటీచకంచప్రదహేత్పూరయేచ్చబహూదకం। హంసంజలేవి
క్షిప్యపరమహంసంవికిరయేత్। సపిండీకరణంనైవసర్వేషాంస్మృతిశాసనా
త్। అహన్యేకాదశేప్రాప్తేపార్వణంశ్రాద్ధమాచరేత్! పిండదానంతతఃకు
ర్యాద్దర్శశ్రాద్ధాన్యతోహని। యతేర్మహాలయేదర్శేవాతస్యాబ్ద్యతవాసరే।
పార్వణంస్యాత్శేషాణాంతుఏకోద్దిష్టంతువాభవేత్॥ సుమంతుః॥ ఔరసఃక్షేత్ర
జోవాపిభ్రాతావాతత్సుతోపివా। కుర్యాత్తుపార్వణంశ్రాద్ధంశిష్యోంతేవా
సిభూమిపః। కుటీచకేతుదగ్ధ్వేదౌపార్వణంశ్రాద్ధమాచరేత్। నారాయ
ణబలించైవకుర్యాత్పరమహంసకే। విష్ణుంసంపూజ్యవిధివద్దత్వాఘర్మ్యబలిము
త్తమం। చరుంహుత్వాతుసూక్తైస్సౌరుషేణాథషోడశ। ద్వాదశబ్రాహ్మ
ణాన్భోజ్యకేశవాద్యైస్తునామభిః। యద్వాసర్వేషుకాలేషుబ్రాహ్మణానేవ
భోజయేత్। స్కాందపురాణే॥ నష్టకుమాళశవంగస్పృష్ట్వా హ్మవిద్యాపరాయ
ణః। ఏకదండీత్రిదండీవాసర్వసంగవివర్జితః। ఏకాదశేహ్నిసంప్రాప్తేయ
ద్వాథద్వాదశేహని। పార్వణేనవిధానేనశ్రాద్ధంకుర్యాత్తదౌరసః। ప్రీ
త్యబ్దంవార్షికంశ్రాద్ధంతిథౌవ్యపిమహాలయే। సంబంధనామగోత్రేణశ్రాద్ధ
కాలేషునిత్యశః॥ బ్రహ్మాండే॥ తుత్రియోయదిరాజాచేత్ప్రథమేహ్నిప్రపూజ
యేత్। శూద్రోభవతిభూపాలోద్విజైర్గురోర్న్యస్యస్సవైశ్యవత్। బ్రహ్మచార్య
నుహితస్యమాన్యస్తస్యచనైష్ఠికః। ద్వయోరపిగృహస్థస్తుత్రయాణాంతువని
రుహః। చతుర్ణాంతుకుటీచస్స్యాత్తేషాంచైవబహూదకః। అధికారస్తుసర్వ

షాంయతీనాం ప్రేతకర్మణి । శ్రాద్ధాధికారో నైవస్యాద్యతీనామారసంవి
నా । ఏకాదశేహ్ని సంప్రాప్తే విష్ణుం సంపూజయేత్తతః । బ్రాహ్మణాన్భో
జయేచ్ఛక్త్యా విష్ణురూపమనుస్మరన్ ॥ స్కాందే నాగరఖండే ॥ తద్దైవచోప
నీతస్య తత్తమాశ్రమమాశ్రితః । గురుస్తయోఽవ్రతి శ్రేష్ఠస్తేషాం సన్యాస
మాశ్రితః । సంసారే రపి త్రయోవర్ణాస్తథాచాశ్రమిణశ్చ యే । యతీనాం
ప్రేతకార్యేషు నరకం యాని నాన్యథా । ఉదకం నాత్ర దాతవ్యం సపిండం శ్రాద్ధ
మేవచ । నారాయణం సముద్దిశ్య కుర్యాదేకాదశేహనీతి ॥ ఇతి సన్యాసినాం
శ్రాద్ధాధికారః ॥ (*) అథనవమిశ్రైకోద్దిష్టం (*)

కత్రియాజ్ఞవల్కః ॥ ఏకోద్దిష్టం దైవహీనమేకార్ఘ్యైకపవిత్రకం। ఆ
వాహనాగ్నౌకరణరహితం త్వపసవ్యవత్ । ఉపతిష్ఠతామక్షయ్యస్థానే విప్ర
విసర్జనే । అభిరమ్యతామితి వదేద్బ్రూయుస్తేభిరతాస్మ హేతి । ప్రకర
ణబలాన్నవశ్రాద్ధనవకం మిశ్రవిషయం ॥ అత్రాపి సపిండీకరణాకోద్దిష్టే విశే
షో బోధాయనేనదర్శితః ॥ ఏకోద్దిష్టే స్నేధేపి యదస్త్యావాహనాదికం। త
త్సపిండకతే త్వేకోద్దిష్టే సర్వం సమాచరేత్ । ఆవాహనం స్వధాశబ్దం ప్రే
తే బోధాయనో బ్రవీత్ । సస్నేహపక్వగోధూమవికారోప్యుపదిశ్యతే । ఏ
కోద్దిష్టే నంతరద్వ్యాద్దద్యాగేతత్సపిండనే । ఏకోద్దిష్టేషు సర్వేషు నచ పూర్వే
ద్యుర్నిమంత్రణం । సపిండీకరణాద్ధేతు పూర్వేద్యుస్స్యాన్నిమంత్రణం । అతోవి
శేషమాహవ్యాసః ॥ నవశ్రాద్ధానిమిశ్రాణి సపిండీకరణం తథా । కృత్వాతు
విధివత్స్నాయాన్నైవస్నాయాన్స్మృతే హని ॥

(అథనవశ్రాద్ధాని) అత్రితావన్నవసుజ్ఞకానామంతర్దశాహేక్రి
యమాణానాం నవశ్రాద్ధసంజ్ఞాం నివేశయన్నాశ్వలాయనో దశాహపర్యంతం
నవశ్రాద్ధమన్యతే ॥ శివస్వామి ॥ నవశ్రాద్ధాని పంచాహురాశ్వలాయనశా
ఖినః । ఆపస్తంబాష్షడిత్యాహుర్విభాషా చైతరేయిణః ॥ ప్రజాపతిః ॥ నవ
శ్రాద్ధం దశాహాంతం మిశ్రం సంవత్సరావధి । ఏకాదశాహమారభ్య కార్యా
ప్రేతత్వముక్తయే ॥ వసిష్ఠః ॥ సూతకాంతం నవశ్రాద్ధం కుర్యాదేకాదశే శ
చిః । నవశ్రాద్ధం దశాహాంతం నవమిశ్రం షడన్వహమితి । అత్రషణ్ణవశ్రా
ద్ధం కేచిదాహుః ॥ అంగిరాః । ప్రథమేహ్ని తృతీయేహ్ని పంచమే సప్తమేత
థా నవమైకాదశే చైవ షణ్ణవశ్రాద్ధముచ్యతే ॥ ఇత్యాదిప్రాగుక్తం ॥

—(*) అథవ్యాసోక్తనారాయణబలిః (*)—

నారాయణబలిం వక్ష్యే వ్యాసేనోక్తం యథాపురా। చండాలోదకసర్పాద్యైః శ్వవిద్యుజ్జ్వలవిషాదిభిః। గిరివృక్షాశ్మభిశ్శస్త్రైః పశుదంష్ట్రినఖిద్విపైః॥ మృతానాం నైష్ఠికానాం చ యతీనాం చ తపస్వినాం। వైష్ణవానాం విశేషేణ బాహ్నీషాం మోక్షకాంక్షిణాం॥ మృతానాం నైష్ఠికాదీనాం ద్వాదశేహని కారయేత్। సంవత్సరాత్పరం కుర్యాచ్చండాలాద్యైర్హతస్య తు॥ అపత్యాసంకటే రాజ్ఞే యది దైవవశస్య వై। కతేః ప్రద్రవ్యాదిసంపూర్తౌ పాత్రసందేహవర్జనే॥ యస్మిన్కస్మిన్దినేవాపి వత్సరాద్బహిరాచరేత్। ఉత్తరాయణగే సూర్యే విషువే చాయనేపి వా॥ శోభనాయామథవాహిన్యామేకాదశ్యాం తు పక్షయోః। పూర్వేద్యుర్బ్రాహ్మణాన్షడ్వా పంచత్రీన్ద్వాదశాపి వా। ఏకమాచార్యకం విప్రం కృత్వా కులగురుం శుభం। సర్వావయవసంపూర్ణం వేదశాస్త్రార్థపారగం। తత్ప్రత్యూయాన్మహాద్భిశ్చ విధానేన సమాచరేత్। శుక్లాంబరధరస్స్నాత్వా కృతనిత్యోత్తరక్రియః॥ ఉపవాసం చ సంకల్ప్య కర్తా తాంజ్జితేంద్రియః। ప్రక్షాళ్య పాదావాచమ్య చోపవిశ్యాసనే శుభే। గోచర్మమాత్రం సంలిప్య గోమయేన చ వారిణా। కుండం వా స్థండిలం కృత్వా నక్తవర్ణమృదాదిభిః। ఉపలిప్య యథాపూర్వం నతు హోమాదికో భవేత్॥ ఆహూయ విప్రాన్సంపూజ్య స్వస్తివాచనమాచరేత్। శోభోపశోభోపయుక్తం మనోహరకరం వరం। తన్మధ్యే స్థాపయేత్కుంభం పిష్టం వై వస్త్రసంయుతం। స్థాపయేత్స్వర్ణరౌప్యాభ్యాం కృతం తేషు నిధాపయేత్। వస్త్రాభ్యాం స్వర్ణరౌప్యాణాం గంధపుష్పాక్షతైశ్శుభైః। పంచాంగశీర్షమాస్థాప్య యాదాత్మకుంభపురస్సరం। ఆసాద్య ద్రవ్యపాత్రాణి కుర్యాన్న్యాసాదికం తతః। గంధపుష్పాక్షతైస్తత్ర ఆదావావాహయేద్ధరిం। నమో నారాయణాయేతి నామాలమంత్రం ప్రకీర్తితం। వైవస్వతాయ చ నమో యమాయ చ నమోస్తు తే। సర్వోపచారైస్సంపూజ్య గంధమాల్యైర్మనోహరైః। ఋగ్యజుస్సామవేదైశ్చ స్తుత్వా త్వాద్యదైవతం హరిం। నృత్తగీతాదివాద్యైశ్చ పురాణైః పౌరాణికైః। విష్ణోర్నామసహస్రైస్తు త్వాస్తోత్రైః కథాదిభిః। త్రివారం సమ్యగర్ఘ్యాశ్చ కుర్యాజ్జాగరణం నిశి। పూర్వాహ్ణిషు దశస్వేవం కేశవాదిక్రమపూజనాత్। మధ్యాహ్నే తిలమిశ్రేణ పిండాన్దద్యాత్సమీపతః। అపసవ్యమవాక్ప్రాణిర్మంత్రతః

బాణకుశేషుచ । దక్షిణాభిముఖో భూత్వా బ్రహ్మణే చ శివాయ చ । యమాయ విష్ణవే చైవ ప్రేతం చ నామ సంస్మరన్ । పత్నాన్యేభ్యోఽర్ఘ్యం దద్యాత్తు స్నాత్వా క శ్చైర్ద్వహం ప్రతి । ఆచార్యః ప్రాతరుత్థాయ స్నాత్వా సంధ్యాం సమాప్య కం క్రి తాం చైః తు పూర్వాహ్ణే స్నాం ప్రతే వక్ష్యతం యమం ॥ కేశవాదీన్ సంపూజ్య బ్రహ్మాణం శంకరం తథా । స్వగృహ్యోక్తవిధానేన విష్ణుశ్రాద్ధం సమాపయేత్ । విష్ణోర్నారాయణం పరం పృథక్ స్వాభ్యాం హుత్వా తు పక్వానః । నమో నారాయణాయైవ యమాయ బ్రహ్మణే । సూక్తైః పురుషసూక్తైః వజుహుయాత్ షోడశాహుతీః । నామభిః కేశవాద్యైశ్చ సమిదాద్యైస్తు మాపయేత్ । తతో విప్రాన్ సమాహూయ యుగవార్థముపవేశయేత్ । ప్రథమం చైవ విష్ణ్వర్థం యుమం దైవస్థానే తతః । పృథక్పృథక్ చ తతో రావిప్రం ప్రేతార్థం నరం స్వ్ర్గం పాత్రాణ్ఖాన్ దేవకార్యార్థం ప్రేతార్థం చ దక్షిణాముఖం । ఆవాహనాదియుక్తం ప్రోక్తం దేవం పూర్వవత్ అర్చయేత్ । అంగులీయకవస్త్రాద్యైః యథాశక్తి పరిపూజయేత్ । అగ్నౌకరణమారభ్య అనుజ్ఞాప్య ప్రతిషేధనః । పిండయజ్ఞవిధానేన కృత్వా స భోజనాంతే ద్విజాన్ తృప్తాన్ జ్ఞాత్వా తతః ప్రాక్ తృప్తిం పృష్ట్వా యథావిధి । మధ్యే స్థలే శ్రోణి పిండ దద్యాత్తు బహిర్ దిశి । విష్ణవే ప్రథమం దద్యాత్ బ్రహ్మణే చ శివాయ చ । పశ్చాత్తు ప్రేతముద్దిశ్య నామ గోత్రమనుస్మరన్ । నామమంత్రమనుస్మరన్నితి పాఠాంతరం ॥ విష్ణోర్గ్రాహ్యగృహీత్వైవ జలాంతే తాన్ సముత్సృజేత్ । హిరణ్మాంతే ద్వాదశ పక్షేవి ష్ణుం వై వక్ష్యతం యమం । ప్రభిర్వ్యాపేస్స భ్యవర్యా ప్రేతాకీశ్చ ప్రభిః పిణ్డాన్ । మాతా మహాది నామ వ్యా వాచార్యం ప్రేతరూపతః । పార్వణే చ విధానేన కేశవాద్యైశ్చ నామభిః । సంపూజ్య భోజయిత్వా తు పిండాంతే బలిముత్సృజేత్ । నమో నారాయణాయైవ పితృభ్యశ్చైవ స్వధా నమః । ఏవం పితామహాదీనాం బలిముత్సృజ్య నామభిః । బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా తాన్ దత్వా తే భ్యశ్చ దక్షిణాం । వస్త్ర గంధాక్షతైః పుష్పై రాచార్యం సమ్యగర్చయేత్ । వృషం ధే నుమ దద్యాత్ స్వర్ణం కాంస్యం యథావిధి । వాసో వా దక్షిణాం చ దద్యాత్ ప్రే తరూపి విశ కీనః । గృహీత్వా శివమమాభ్యః ప్రతి పత్యేకం ఉపదిశేత్ । స ద్వ్యావిధి మేవం తు ప్రాపయేయుస్సు తాః పిణ్డాన్ । అకాలమృత్యుదోషా ముక్తో ఫలేనాత్ర సంశయః । ఇదం కర్మ కృతం ధర్మ్యం విష్ణులోకమవాప్నుయాత్ ।

ఇహకామానవాప్నోతివిష్ణులోకంసగచ్ఛతి ॥ ॥ సర్పాహతేతుఅయంవిశే
షః॥త్వష్ట్రుక్రురాణే ॥ సువర్ణకారనిష్పన్నంనాగంకృత్వాతథైవగాం।విప్రా
యవిధివద్దద్యాత్పితురానృణ్యమాప్నుయాత్ ॥ ఇతినారాయణబలిః।

అథరజస్వలామరణవిధిః ॥ గ్రామ్యాలంకారసంయుక్తాంతూష్ణీంనిర్హృ
త్యతాంమృతాం।యథోక్తవిధినామంత్రైస్స్నాపయేగవ్యైశ్చపంచభిః।శతకుం
భోదకైస్స్నానందశద్వాదశవాభవేత్।మలాపనోదనంకృత్వాఅలంకారాం
తరంతథా। వస్త్రాంతరావృతాంకృత్వాదహేదేవంరజస్వలాం॥

(*) అథయతిసంస్కారక్రమః (*)

తదాహయమః॥ సర్వసంగనివృత్తస్యధ్యానయోగరతస్యచ । నతస్యద
హనంకార్యంనాశౌచంనోదకక్రియా ॥ శుచౌదేశేచగాయత్ర్యాదేశంప్ర
క్షాళ్యవారిణా । మధునాసర్పిషాభ్యజ్యప్రక్షాళ్యంచసుగంధిభిః॥ హిరణ్యవ
ర్ణాఇత్యాదిరాపోహిష్ఠాదిభిస్త్రిభిః । పవమానానువాకేనశుద్ధవత్యాతరం
తసైః । శుచీవోహవ్యాశ్చబిఋగ్భిః ద్రుపదాజాతవేదసా । పవిత్రంతేథచర
ణం పవిత్రమితిచత్రిభిః ॥ అభిషిచ్యశుశ్రాగ్రైర్వాద్విజానుజ్ఞామవాప్యచ । అ
లంకృత్యచగాయత్ర్యాగంధమాల్యైస్సమంతతః । దృఢశిక్యనిధాయాథవ
హేయుర్బ్రాహ్మణాదృఢం । ఏతేషాంవహతామత్రసద్యశ్శౌచంవిధీయతే॥
ఖనిత్వాతుశనైర్భూమింశిరోమాత్రభువాదిభిః। నిక్షిప్యస్నానమాత్రేణశు
ద్ధిస్స్వాయంభువోబ్రవీత్॥ ॥

(*) అథసన్న్యాసినాంధర్మమృతానాంవిధిరుచ్యతే (*)

గ్రామాత్ప్రాచీముదీచీంవాయద్వాగత్వాన్యతోదిశం । బ్రహ్మవృక్షస్య
వాధస్తాదశ్వత్థస్యసమీపతః ॥ ఖాత్వావాయజ్ఞవాటస్యనదీతీరేశుచిస్థలే। గ
ర్తంవ్యాహృతిభిస్సప్తఖాతంవాత్యేతసప్తభిః ఆస్తీర్యాథకుశానద్భిః ప్రణ
వేనాభిమంత్రయేత్। శవంపంచామృతైస్స్నాప్యసూక్తేనపురుషేణచ॥గంధ
మాల్యైరలంకృత్యాశిక్యేనాథయథావిధి । నిదధాతిశవంశ్వభ్రే ప్రాఙ్ముఖో
పాఙ్ముఖోపివా॥అప్రాఙ్ముఖంచవా।విష్ణోర్హవ్యంరక్షస్వేతిఇదంవిష్ణుర్విచక్రమే
పితాభ్యాంచతుర్దేహాస్తనిడస్థాయాథవాదకం। యదస్యపారేరజసఇతిశిక్యని
ధాపయేత్ । యేనదేవాఃపవిత్రేణఇతిజలపవిత్రకం । సావిత్ర్యాప్రణవే
నైవతదగ్రేబ్రహ్మభాజనం । భూమిర్భూమిమగాన్మాతేత్యుబాహుహ్యేకమండ

ఖం । చిత్తిస్స్రుగిరిదశభిర్హోతృభిర్హిరసమంత్రయేత్ । సైకతైః పాంసుభిశ్చ వ్రణంసంపూర్య స్వస్రుగాదిభిః । నార్ద్రం భవంతి యథా తద్వత్ తతో మార్జనలేపనైః । అలంకృత్య సుగంధాద్యైస్తతో గచ్ఛేన్మహాజలం । స్నానమాత్రేణశుద్ధిస్స్యాన్నోపధిర్నోదకక్రియా ॥ అత్రజ్ఞాతిభిరపి సచేలమాత్రంకర్తవ్యం ॥ తథాచస్మృత్యంతరే ॥ పుత్రోభ్రాతాథదౌహిత్రః సపిండశ్శిష్య ఏవ వా । యతింస్పృశన్వహన్వాపి సద్యస్స్నానేన శుధ్యతి । సన్నికృష్టస్తు సన్యస్తే పితర్యుపరతే సతి । దహనం యచ్చ కర్తవ్యం యద్వాన్యచ్చ స్వశక్తితః । పితృమేధవిధానేన వహేదుత్తపనాగ్నినా । అగ్నిహోత్రవిధానేన గాయత్ర్యా ప్రణవేన చ । జలావగాహనాదేవ స్పృష్ట్వా శుద్ధాత్సగోత్రిణః । అశ్వమేధఫలం యాంతి బద్ధాసంబంధినో ద్విజాః । అహన్యేకాదశే ప్రాప్తే పార్వణం తు విధీయతే । సపిండీకరణం తేషాం న కర్తవ్యం సుతేన తు । త్రిదండగ్రహణాదేవ ప్రేతంనాహూశనాముసిః । కుటీచకం చ ప్రదహేత్పూరయేచ్చ బహూదకం ॥ హంసంజలేసినిక్షిప్య పర(మ)హంసం విశీరయేత్ । గృహస్థః శుద్ధాత్మా స్నాపయిత్వా శరీరం యతేః ప్రక్షాళ్య గంధమాల్యైరలంకృత్య శిక్యే సంస్థాప్య జయ జయశబ్దసహితం ఉపనిషదో జపిత్వా ప్రాచీముదీచీం వా గత్వా శుద్ధదేశే సంస్థాప్య నదీతీరే శ్వేతమూలే దేవాలయే దేవాయతనే గోష్ఠే బ్రహ్మవృక్షమూలే వా వ్యాహృతిభిర్భూమిం ప్రోక్ష్య దక్షిణాగ్రాన్ కుశాన్ ఆస్తీర్య సావిత్ర్యా శరీరం ప్రక్షాళ్య పురుషసూక్తేన స్నాపయిత్వా గంధాదిభిరలంకృత్య విష్ణో హవ్యం రక్షస్వేతి శరీరం కుండే నిధాయ । ఇదం విష్ణుర్విచక్రమ ఇతి దండం నిధాయ హంసశ్శుచిషదితి హృదయం స్పృష్ట్వా జపేత్ । పురుషసూక్తం ధ్రువోఽస్మి ధ్యాత్వా జపేత్ । బ్రహ్మజజ్ఞానం మూర్ధ్ని జపేత్ । భూమిర్భూమిమగాదితి మూర్ధానం భింద్యాత్ ప్రణవేన దేవయజనం పూరయేత్ । అగ్నినాగ్నిస్సమిధ్యతే వతు హూంకారమిత్యభిమంత్రయేత్ ॥*॥ పుత్రస్య యతిసంస్కారవిధిః ॥*॥ సిద్ధ్యనంతరం జలాశయే యతిదేహం ప్రక్షిప్య ప్రతిష్ఠాప్య పుత్రస్సన్నిహితశ్చేత్ స్నాత్వా యతిసంస్కారం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య కృతక్షౌరః శంఖోదకేన పురుషసూక్తేనాభిషిచ్య శిక్యే సంస్థాప్య ఉపనిషజ్జపపూర్వకం ఖననదేశమానీయ గర్తేఽవధాయ ప్రకేతునేత్యనువాకం హుత్వవత్పఠిత్వా శేషం యతిసంస్కారవత్సర్వం కృత్వా పునర్జలాశయే స్నాత్వా దక్షిణాభిముఖః ॥ ఓమాత్మా

నంతర్పయామి। ఓంజీవాత్మానంతర్పయామి। ఓంపరమాత్మానం తర్పయా
మి। ఇతితిరుపవీతిజలాంజలిందద్యాత్ ॥ దేవతీర్థేనసపిండదశదినానితర్ప
యేత్ ॥ ఏకాదశదినేకృతక్షౌరః ప్రాతస్స్వగృహ్యోక్తవిధానేన నారా
యణబలింకరిష్యఇతిసంకల్ప్య అగ్నింప్రతిష్ఠాప్యఅగ్నిముఖాంతంకృత్వా అ
ష్యాకృత్తపాయసేన పురుషసూక్తస్యాతో దేవాఅవంతునఇతిషడర్చేన షడంగ
న్యాసంకృత్వా ప్రత్యృచమవదానధర్మేణహుత్వా కేశవాదిద్వాదశనామభిః ప్ర
ణవాదిచతుర్థ్యంతైస్స్వాహాకారాంతైర్ద్వాదశాహుతీర్హుత్వా స్విష్ట
కృదాది హోమశేషంస్వగృహ్యోక్తవిధినాసమాప్యద్వాదశనామభిః ప్రతి
నామమేకైకం ద్వౌత్రీన్ చతురోవాయథాసంభవం బ్రాహ్మణాన్ భోజయి
త్వాసన్న్యాసినశ్చయథాశక్తిపూజయేత్ ॥ తదనంతరంపాకాంతరేణ
పూర్వోక్తవద్గోత్రనామనిర్దేశపూర్వకం పితృపితామహప్రపితామహక్ర
మేణపార్వణశ్రాద్ధంకుర్యాత్ । ప్రేతత్వాభావాత్సపిండీకరణాభావః ।
మాసికానిసర్వాణిఆబ్దికపర్యంతంనకుర్యాత్ । ఉత్తరత్రాపిసిద్ధిదినే ఆరా
ధనంద్వాదశనామభిః బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥ అతః ఉక్తప్రకారవ్య
తిరేకేణపుత్రకృత్యంవాప్రేతకృత్యంవాకిమపినాస్తి ॥ ఇతియతిసంస్కారవిధిః

అథగంగాస్థినిక్షేపః అస్థ్యుద్ధరణప్రకారః

శాండిల్యః ॥ ద్వారవత్యాంసేతుబంధే గోదావర్యాంచపుష్కరే । అస్థి
నివిస్పశేద్యస్యసమ్యతోముక్తిమాప్నుయాత్ ॥ శంఖలిఖితౌ ॥ గంగాసుచప్ర
యాగేచకేదారేపురుషోత్తమే । అస్థీనిధివత్యక్త్వాగంగాయాం పిండదో
భవేత్ । పితౄన్ముక్త్వాప్రయాత్యాతతానిత్యంమోక్షగామినః ॥ యాజ్ఞవ
ల్క్యః ॥ గంగాయాంయమునాయాంవాకావేర్యాంవాస్వతంత్రతః । స
రస్వత్యాంవిశేషేణ ॥ అస్థీనివిస్పజేత్సుతః కాత్యాయనః॥ అస్థిసంచయనం
చైవస్వగృహ్యోక్తవిధానతః కుంభేనిధాయచాస్థినికుంభం భూమౌవినిక్షి
పేత్ । తత్స్పృష్ట్వాపిత్తమంత్రాణాంజపతః కర్మసిద్ధ్యతి। అస్థిశుద్ధింవిధా
యైవవృక్షాగ్రేవాశ్మ్యస్థలే । నిధాయయాత్రాపర్యంతంరక్షాం కుర్యాద్విచ
క్షణః ॥ నిక్షిపేత్పూర్వవద్భూమౌపాషాణాసంనావలోకయేత్ ॥ త్రిపక్షంవా
త్రిమాసంవాభూమావుద్ధరణంచచ । అనిత్యత్వాచ్ఛరీరస్యకాలద్రవ్యాదిసంభ
వః॥ మాసాదిషుత్ర్యహేతేషు అస్థీన్యుద్ధర్తుమిచ్ఛతి। తృతీయసుద్ధవ్యయంనైకంకృ

ఛ్రింమాసాద్యనుక్రమాత్ । కృత్వేతి శేషః । తత స్తద్దోషశాంతిస్స్యాదన్య
థాశరకంవ్రజేత్ । మహాతిథేఃషుమరణేదశాహాభ్యంతరేమతః । అస్థిసంచ
యనంశుద్ధకృత్వాంభసివినిక్షిపేత్ । అథోఽదశేమృతిర్యస్యతందగ్ధ్వా విధివ
ద్బుధః । అస్థిసంచయనార్థానాం మంత్రాణాంజపపూర్వకం । తిలై రా
జ్యైనమధునాహిరణ్యశకలై ర్జలైః । పంచగవ్యైఃప్రశామ్యేతగంగాంభసి
వినిక్షిపేత్ ॥ ఆపస్తంబోఽపి ॥ చతుర్థేఽస్యాస్థిసంచయనం తేషాంగంగాంభ
సిక్షిపేత్॥ అస్థ్యుద్ధరణప్రకారమాహాజయంతః ॥ కర్తృజన్మత్రయంభద్రా
తిథిపదత్యాణివర్జయేత్ । భౌమభృగ్వర్కవారాశ్చభద్రాఖ్యం కరణంత
థా। కీకసోద్ధరణోర్థాయతద్దేశంబంధుభిస్సహ । గత్వాతత్రనుస్నాత్వ
ప్రాణాయామపురస్సరం । సంకల్ప్యతదుపస్పృశ్య మంత్రమేతదుదీరయేత్
సర్వం సహేవసుమతీత్వయిసర్వంలయంగతం । త్వద్గర్భరక్షితం దేహిమ
త్పిత్రాద్యస్థిపావకే । ఇతిసంప్రార్థ్యభూదేవీంభూమింఖనేచ్ఛ
నైః । కాష్ఠేనఖననంకృత్వాఅస్థీన్యావాహయేత్పునః । కుంభోయథానచ
లతితథాకార్యంప్రయత్నతః । కుంభసంపూరణంకుర్యాద్గంధపుష్పాక్షతై
ర్మృదా । (గంధపుష్పాక్షతైర్మృదా) భూమింపూర్వసమం కుర్యాద్బ
లింతత్రవినిక్షిపేత్ । బహ్వన్నపానభక్ష్యాద్యైర్యథాతృప్తిప్రయాలినః।
తతోఽనుమంత్రయేదేతాంబలింస్థితిబుచేనచ। తతోగృహీత్వాస్థిసుతో నదీతీ
రేవిధాయతత్ । ప్రక్షాళ్యపంచగవ్యేనపంచామృతవిధానతః । శతకుంభో
దకైస్స్నాప్యగమాన్యాశుద్ధిరితా । స్నాత్వాస్థీనిశతవారం మృదాంబు
భిః । స్నానంకుర్యాద్విధానజ్ఞో బ్రాహ్మణోఽఘూతభావనః।అద్వైవంద్వైవతంకు
ర్యాద్దైవతంచసుదైవతం।బ్రాహ్మణావై మహాభాగాస్తైభ్యో దద్యాచ్చ దక్షి
ణాం । కర్తాస్నానం స్వశుద్ధ్యర్థంకుర్యాద్వాకారయేత వా । మృత్తి
కాఖ్యంస్వశక్త్యాతుత్రింశద్వా పంచవింశతిః । తతఃకుంభాంతరేమస్థ్యభి
షేకం శతాదికే । శ్రీరుద్రపావమానాభ్యాం సూక్తైర్విష్ణ్వాదివాచకైః
(సంజ్ఞికైః). తేషుధ్యాయేద్వసూన్ రుద్రాన్ ఆదిత్యాన్ పితృదేవతాః । శి
వంవిష్ణుంచ మహేంద్రాదీన్ సర్వాన్విశ్వేష్టదేవతాః । అర్చయేద్గంధపుష్పా
ద్యైర్నైవేద్యంతైర్యథావిధి । సమసర్పాత్యవిధానజ్ఞం దక్షిణాభిశ్చతోషయే
త్ । అజినాదికవస్త్రైః [illegible] । [illegible]

ద్వాతీర్థాద్యర్థంతతోనమేత్ ॥ ఆదిత్యపురాణే ॥ సూర్యమింద్రస్తుపప్ర
చ్ఛమిత్రద్రోహేణశంకితః । మృతస్యహత్వాతదస్థీనిక్షేప్తుకామ స్తదాంభసి।
వసూన్పప్రచ్ఛమేధావిపూర్వందేవస్సనాతనః ।భోభోఅస్థీనితేతానిప్రక్షి
ప్తవ్యానిచాంభసి ॥ వసవః ॥ గంగాభాగీరథీయత్రసన్నిధానంకరోత్యపి
అస్థ్నాంతత్రాంభసిక్షేపోబ్రహ్మలోకాయకల్పతే ॥ అస్థీనిమాతాపితృపూ
ర్వకానినయంతిగంగాంభసియేకదాచిత్ ।తద్బాంధవాస్స్నేహదయాభిభూతా
స్తేషాంహితీర్థానిఫలప్రదాని॥౧॥ స్నాత్వాతతఃపంచగవ్యైర్నిషిచ్య హిరణ్య
మధ్వాజ్యతిలైర్వికీర్య । అస్థీనిమృత్పిండపుటేనిధాయపశ్యన్దిశం పితృరా
జోపగూఢాం॥౨॥ నమోఽస్తుధర్మాయఇతిప్రవిశ్యజలేసమేప్రీతఇతిక్షిపేచ్చ। ఉ
త్థాయభాస్వంతమవేక్ష్యసూర్యంసదక్షిణాం విప్రముఖాయదద్యాత్॥౩॥ ఏ
వంకృతేప్రేతపురేస్థితస్యస్వర్గేగతిశ్చాస్యమహేంద్రతుల్యం॥ మహాభారతే॥
యావదస్థిమనుష్యాణాం గంగాతోయేషుతిష్ఠతి । తావద్వర్షసహస్రాణి
స్వర్గలోకేమహీయతే ॥ బ్రహ్మపురాణే॥ అస్థీనిమాతాపితృపూర్వకానిద
శాశ్వమేధావసరోనభస్య । కృష్ణాష్టమ్యాంపంచగవ్యైస్సిషిచ్యహిరణ్యమ
ధ్వాజ్యతిలైర్వికీర్య । పుణ్యేతుమృత్పిండపుటేనిధాయనమోఽస్తుధర్మాయఇ
తిబ్రువంతి, క్షిపేజ్జలేపితృతీర్థేనభక్త్యాస్నాత్వాథసూర్యంప్రణతఃప్రపశ్యేత్।
యథాశక్త్యాదక్షిణాంచాథదత్వాపితౄంస్సర్వాన్బ్రహ్మలోకేనియుత్సః ॥
సంవర్తః ॥ నభస్యస్యాపరేపక్షేఅష్టమ్యాం మధ్యగేరవౌ ॥ బ్రాహ్మణాను
జ్ఞయాస్థీనిగంగాంభసివినిక్షిపేత్ ।ఏవంకృతేమహాపాపీసురాపీగురుతల్పగః
సర్వపాతకయుక్తోపిముక్తస్స్యాన్నాత్రసంశయః ॥ పద్మపురాణేపిశేషోప
శిష్టః॥ అస్థ్నాంసంకృత్వాతుసంశుద్ధింకుశవాద్యైశ్చనామభిః। పంచగవ్యేషు
నిక్షిప్యగంధాద్యైస్సంప్రపూజయేత్ ।ద్విజానుజ్ఞామవాప్యైవ గంగాయాం
సుసమాహితః । సంకల్ప్యపయితస్తస్యతచ్చగోత్రనామభిః। అఘమర్ష
ణసూక్తేనధ్యాత్వైవనమోఽస్త్వితి।విసర్జయేత్తతోఽస్థీనియావదస్థీతితజ్జలే॥
అథసంఘాతమృతిః॥ కాలాదర్శే ॥ పత్నీభ్రాతృసుతాదీనాం సపిండా
నాంయథాక్రమం । సంఘాతమరణేతత్ర క్రమాచ్ఛ్రాద్ధంసమాచరేత్॥
బహూనాంద్వయోర్వా ఏకస్మిన్దినేమరణం సంఘాతమరణంపత్న్యాదీ
నామత్రక్రమాత్సంఘాతమరణం యదిస్యాత్తత్రతన్మాస్మరణక్రమాచ్ఛ్రా

ద్ధంకుర్యాత్॥ తదాహబుధ్యశ్శృంగః ॥ కృత్వాపూర్వమృతస్యాదౌ ద్వితీయ
స్యతతఃపునః। తృతీయస్యతతఃపశ్చాత్సన్నిపాతేత్వయంక్రమః। యుగపన్మర
ణతత్రసంబంధాసక్తియోగతః। పత్న్యాదీనాంసపిండానాం యుగపన్మర
ణంయది॥ సత్॥ తత్రాపత్తివశాత్క్రమేణశ్రాద్ధంకుర్యాత్॥ తదాహబు
ధ్యశ్శృంగః॥ భవేద్యదిసపిండానాంసంఘాతమరణంతథా॥సంబంధాపత్తిమా
లోచ్యతత్క్రమాచ్ఛ్రాద్ధమాచరేత్।పత్న్యాః పుత్రస్యతత్పుత్రభ్రాత్రోస్త
త్తనయస్యచ। స్నుషాశ్వశ్ర్వోశ్చపిత్రోశ్చసంఘాతమరణంయది। అర్వాగ
బ్దాన్మాతృపితృపూర్వంతత్రసమాచరేత్। పత్న్యాదీనాంపిత్రోశ్చక్రమా
న్మరణంవాయదిస్యాత్తదాసంవత్సరాదర్వాక్ మాతృపితృ పూర్వమేవశ్రా
ద్ధంకుర్యాత్॥ ఏతత్స్మృత్యంతరవచనం॥ అర్వాగబ్దాన్మాతృపితృపూర్వకం
సాపిండ్యమాచరేత్। పత్నీపుత్రస్నుషాపౌత్రభ్రాతృతత్పుత్రకాఅపి। పిత
రౌచయదేకస్మిన్ ప్రమీయేరన్వాసరేయదా। ఆద్యమేకాదశేకుర్యాత్ త్రిపక్షే
చసపిండనం। పత్న్యాదివ్యతిరిక్తానాం పిత్రోశ్చసంఘాతమరణే సతికథమి
త్యాహ॥ సంఘాతమరణేన్యేషాంయద్యద్దైవదహనాదికం। కృత్వాసంవత్సర
స్యాంతేకుర్వీతసహపిండనం। పత్న్యాదిభ్యోన్యేషాంసపిండానాంపిత్రోశ్చ
సంఘాతమరణే దహనాదిక మాద్యశ్రాద్ధ పర్యంతం కృత్వా సంవత్సరాం
తే ఊనమాసాదిశ్రాద్ధపూర్వం సపిండీకరణంకుర్వీత ॥ తథా లోకాక్షిః॥
అన్యేషాంప్రేతకార్యాణిమహాగురునిపాతనే। కుర్యాత్సంవత్సరాదర్వా
క్ఛ్రాద్ధమేకంతువర్జయేత్। సంఘాతమరణేఅన్యేషాందహనాదిప్రేతకా
ర్యంఆద్యశ్రాద్ధపర్యంతంకుర్యాత్। శ్రాద్ధంషోడశాదికం ఏకంవర్జయేది
తి॥అన్యేషాంపత్న్యాదివ్యతిరిక్తానాంపిత్రోశ్చసంఘాతమరణేకథమిత్యాహ॥
పిత్రోస్సంఘాతమరణేమాతురన్వారోహణాదినా। అనుయానమృతౌశ్రాద్ధంయ
థాకాలంసమాచరేదితి॥ బ్రహ్మకైవర్తే॥ పిత్రోరేకస్మిన్ దినేయథాకథంచి
న్మరణేమాతుఃపతినాసహ దివసాదుత్తరదినేప్యనుగమనమరణే యథాకాలం
తత్తద్వ్యవశాన్నే సపిండీకరణంకార్యం॥ తథాచదేవలః॥ పిత్రోరుపరమే
పుత్రాః క్రియాఃకుర్యుర్దినయోరపి। అనువృత్తౌచనాన్యేషాంసంఘాతమర
ణేపిచ। పిత్రోరుపరమేఅనువృత్తౌచద్వయోరపిమాతాపిత్రోఃపుత్రాఃకుర్యుః
పిత్రోరన్యేషాంచసంఘాతమరణేపిత్రోః కుర్యురన్యేషాంచనకుర్యురితి॥ కా

ష్ణాకజనిః॥ మాతర్యగ్రే ప్రమీతాయాం అశుద్ధౌ మ్రియతే పితా। పితుశ్శేషేణ శుద్ధిస్స్యాన్మాతుః కుర్యాచ్చ పక్షిణీం। పూర్వం మాతుర్మరణే ఆశౌచమధ్యే ఏవం పితృమృతౌ మాతాశౌచస్యాపి పిత్రాశౌచవశాచ్ఛుద్ధిః పూర్వం పిత్రాశౌచ వర్తమానే మాతృమృతౌ పిత్రాశౌచకాలోత్తరం పక్షిణీవశాచ్ఛుద్ధిః॥ తథా చస్మృతిః॥ పత్న్యాశౌచే పతిమృతౌ పత్న్యాశౌచం విశోధనం। విపరీతే పక్షిణీ సార్ధం సాగ్నిప్రవేశనే। పత్న్యాశౌచేవర్తమానే పత్నీమృతౌ పత్యాశౌచోత్తరకాలం పక్షిణీ। అగ్నిప్రవేశే తు నాస్త్యేవ। అత్రవిశేషమాహ। పత్న్యా పూర్వదినప్రేతే అన్వారోహమృతే హని। పక్షిణ్యాశౌచకం నాస్తి శ్రాద్ధం తు దివసక్రమాత్॥ లోకాక్షిః॥ పత్నీపుత్రస్నుషాపౌత్రభ్రాతృతత్పుత్రికా అపి। పితరౌ చ యదేకస్మిన్మ్రియేతామేకవాసరే తదా। ఆద్యామేకాదశే కుర్యాత్ త్రిపక్షేషు సపిండనం॥ దేవలః॥ ఏకాహమరణే పిత్రోరన్యస్యార్థ్యాదినే మృతౌ। సపిండనం త్రిపక్షే స్యాదనుయానమృతిం వినా। మృతేహని సమానేన పిండనిర్వాపణం పృథక్। నవశ్రాద్ధం తు దంపత్యోరన్వారోహణ ఏవ తు। పిండనిర్వాపణం నామ శ్రాద్ధం సమానేన పాకైక్యేన పృథక్ అసపత్నీకం కుర్యాత్। నవశ్రాద్ధాన్యపి తథా। అనేకమాతృభిరేకచిత్యామన్వారోహణే కృతే పాకైక్యేన ప్రథమం పితుస్తదనంతరం సాధ్వీనాం మాతుః తతో జ్యేష్ఠాదిక్రమేణ కుర్యాత్। తదాహ భృగుః॥ ఏకకాలగతానాం బహూనామథవా ద్వయోః। తంత్రేణ శ్రపణం కృత్వా కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధం పృథక్పృథక్। పూర్వకస్య మృతస్యాదౌ ద్వితీయస్య తతః పునః। తృతీయస్య తతః కుర్యాత్సన్నిపాతేష్వయం విధిః। పూర్వకస్య ముఖ్యస్య పితుః ద్వితీయస్య తతో జఘన్యాయా జనన్యాస్తృతీయస్య తతో జఘన్యాయా మాతురిత్యర్థః। ద్వే బహూని నిమిత్తాని జాయేరన్నేకవాసరే। నైమిత్తికాని కార్యాణి నిమిత్తోత్పత్త్యనుక్రమాత్॥

—(*) అథమరణదిన నిర్ణయమాహ (*)—

స్కాందపురాణే॥ జననే మరణే నౄణాం తిథిస్తాత్కాలికీ స్మృతా॥ స్మృత్యంతరే॥ అభ్యంగే చోదతిస్నానే దంతధావనమైథునే। జాతే చ సధనే చైవ తిథిస్తాత్కాలికీ స్మృతా॥ రాత్రౌ యామద్వయాదర్వాక్ సూతకే మృతకే తథా। దృష్టే రజస్యపి తథా గ్రాహ్యం పూర్వదినం భవేత్॥ రాత్రౌ యామద్వయాదర్వాక్ సా తిథిః పూర్వకాలికా। పరాపరేతి విజ్ఞేయా సిద్ధాహామృత

సూతకే ॥ అర్ధరాత్రివ్యతీతేతుముహూర్తపూర్వసంయుతం । ఉత్త
రాంశః ప్రథాతేతువిజ్ఞాహమ్మృతజన్మసు ॥ స్మృతిసంగ్రహే ॥ దహ
నమరణేచైవయదహః పరికీర్తితం । తచ్చేత్సూర్యోదయాద ర్వాక్పూర్వ
రాత్రింయుజ్యతే ॥ పారస్కరః ॥ పరాశరోపి॥దివాయదిరజఃస్రావోఽజ
ననంమరణంతథా । తద్దినాదికమాశౌచంరజసిత్రిదినంస్మృతం ॥ జాతేచైవ
మృతేచైవదశరాత్రంవిశోధనం । భూపతిర్ద్వాదశాహోభిర్విశః పంచదశ
స్మృతాః । త్రింశద్దినానిశూద్రస్యతదర్ధంన్యాయవర్తినాం। నిశాంభాగ
త్రయంకృత్వాద్వౌభాగౌపూర్వవాసరే । శేషంపరదినేసర్వేజాతః పాకే
మృతేసమః ॥ పాకే=స్థాలీపాకే ॥ అర్ధరాత్రాదధఃస్రావేజననే మరణే
తథా । పూర్వమేవదినంగ్రాహ్యమిత్యాహభగవాన్మనుః ॥ ఉదయాదుప
రియావద్దినమిత్యభిధీయతే । తద్దినాదిక్రమాశౌచంఇతివేదవిదోవిదుః ॥ ర
జోదృష్టస్తురాత్రౌచేత్ విభజ్యత్రివిధాంనిశాం । పూర్వభాగద్వయంపూర్వ
మూర్ధ్వంచేదుత్తరేహని । రాత్రావేవసముత్పన్నేమృతే రజసిసూతకే।
పూర్వమేవదినంగ్రాహ్యంయావన్నాభ్యుదితోరవిః । రాత్రింకుర్యాత్త్రిభా
గంతుద్వౌభాగౌపూర్వవాసరః । ఉత్తరాంశఃపరదినంజాతేషుచ మృతేషు
చ ॥ అర్ధరాత్రాదధస్తాచ్చేత్సృతిఃప్రసవఏవవా । పూర్వమేవదినంగ్రా
హ్యమూర్ధ్వంచేదుత్తరేహని, ఉదితేచయదాసూర్యేనారీణాందృశ్యతేర
జః । జననంవావిపత్తిర్వాయస్యాహస్తస్యశర్వరీ । రాత్రౌరజస్రావేజననే
మరణేవాత్రిధావిభజ్యరాత్రింపూర్వభాగద్వయేచేత్ పూర్వమేవదినమిత్యేకః
పక్షః । అర్ధరాత్రాదధస్తాచ్చేత్పూర్వదినమిత్యన్యఃపక్షః । సూర్యోద
యాత్పూర్వంచేత్ పూర్వదినమిత్యపరఃపక్షః ॥ స్మృతీనాంసమబలత్వాత్
దేశాచారతోవ్యవస్థా ॥ ॥ అథశవానుగమనప్రాయశ్చిత్తమాహయాజ్ఞవ
ల్క్యః ॥ బ్రాహ్మణేనానుగంతవ్యోనశూద్రోనకథంచిద్ద్విజః । (నశూద్రేణక
చిద్ద్విజః) అనుగమ్యాంభసిస్నాత్వాస్పృష్ట్వాగ్నింఘృతభుక్ఛుచిః । ఏ
థామృతప్రాశనస్యభోజనకార్యవిధానేసప్రమాణాభావాత్ నభోజనప్రతి
షేధః ॥ ఉక్తంచబ్రహ్మపురాణే॥ సువర్ణముత్తమంవాపిప్రేతస్నేహాదిప
యది । కృతేనుగమనేస్నాత్వాస్పృష్ట్వాగ్నింఘృతభుక్ఛుచిః । విప్రస్త్రే
తిగంప్రేతంనుఅగమె ఽబంధువత్ । తతఃస్నాత్వానలంస్పృష్ట్వాస్పృత

ప్రాశ్యదినంతు జపేత్। వైశ్యానుగమనం కృత్వా పక్షిణ్యాశౌచమాచరేత్। శూద్రానుగమనం కృత్వా త్రిరాత్రేణ విశుద్ధ్యతి ॥ అత్రిః స్మృః ॥ విప్రస్యాప్యనుగమనే త్రిరాత్రాశౌచం కృత్వా సముద్రగాయాం నద్యాం స్నాత్వా ప్రాణాయామశతం కృత్వా ఘృతం ప్రాశ్య విశుద్ధ్యతి। క్షత్రియవైశ్యానుగమనే ఏకాహమాశౌచం। క్షత్రియస్య వైశ్యానుగమనే క్షత్రియస్య శూద్రానుగమనే పక్షిణ్యాశౌచం। వైశ్యస్య శూద్రానుగమనే ఏకాహం రోదనే చైవమితి॥

—(*) అథ సన్న్యాసిశ్రాద్ధక్రమః (*)—

త్రయాణాం శిష్యాణాం మధ్యే పితా చ వపనం యది। తద్దినే చోపవాసశ్చైకశ్రాద్ధం పరేహని। బ్రాహ్మణానామపి శ్రాద్ధే పితృవపనం యది। లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య అర్చయిత్వా హుతాశనం। తత్ స్థాననామగోత్రాణి ఆసనాదితథార్చయేత్। అన్నత్యాగం తతః కృత్వా పావకే జుహుయాచ్చరుం। ప్రాణాదిపంచభిర్మంత్రైః కబళానాం ప్రమాణతః। సప్తమే వాష్టకే చైవ కృత్వా మంత్రసముచ్చయం। హోమశేషం సమాప్యాథ శ్రాద్ధశేషం సమాపయేత్। విశ్వే విష్ణుర్ద్వితీయో సౌ తృతీయో వాంతికృద్యది। తత్ స్థాననామగోత్రేణ శ్రాద్ధశేషం సమాపయేత్। ఇత్యాది పూర్వవత్। శ్రాద్ధపక్షత్రయేదా విప్రో భుక్త్వా చ భర్విత్తో యది। పక్షే వాగ్నిం సమాధాయ హోమం కుర్యాద్యథావిధి। తత్ స్థాననామగోత్రైరాసనాదితథార్చయేత్। అన్నత్యాగం తతః కృత్వా పావకే జుహుయాచ్చరుం। ప్రాణాదిపంచభిర్మంత్రైర్యావద్వాత్రింశదాహుతిః। హోమశేషం సమాప్యాథ శ్రాద్ధశేషం సమాపయేత్। ఏవం యః కురుతే హోమం శ్రాద్ధదోషో న విద్యతే ॥ చంద్రికాయాం ॥ శ్రాద్ధపక్షాంతే భుంజానో బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణం స్పృశేత్। తదన్నమత్యజన్భుక్త్వా గాయత్ర్యష్టశతం జపేత్। భుంజానేషు చ విప్రేషు స్పృష్టినాన్యస్య యది। తదన్నమత్యజన్భుక్త్వా గాయత్ర్యష్టశతం జపేత్। ఉచ్ఛిష్టోచ్ఛిష్టసంస్పర్శే స్పృష్టపాత్రం విసృత్య చ। సర్వాన్నం పూర్వవత్ క్షిప్త్వా భోజనాత్తు ద్విజోత్తమం। భోజనాంతే ద్విజస్నాత్వా సావిత్ర్యష్టశతం జపేత్। ఆద్యశ్రాద్ధే తు భుంజాన విప్రస్య వపనం యది। యత్తేకృష్ణేతి మంత్రేణ హోమం కుర్యాద్యథావిధి। షోడశశ్రాద్ధభుంజానే బ్రాహ్మణే [illegible] పిత్రాహుతిస్తు విజ్ఞేయా లౌకికాగ్నౌ యథావిధి। అనుమా [illegible]

ఛ్ఛిష్టవమనేయది । కబళేతుసుభుంజానేశ్శ్రుత్తించైవవినిర్దిశేత్ । అమా
వాస్యామమాసేచ బ్రాహ్మణోథవమేద్యది । అనుమాసికవత్ జ్ఞేయంశ్రా
ద్ధశేషంసమాపయేత్ । అమాయాంమాసికేభుంజన్ బ్రాహ్మణః వాంతి
కృద్యది । అనుమాసికవత్ జ్ఞేయంశ్రా...త్ । మహాలయాదిశ్రాద్ధేషుపిత్రాదె
ర్వమనంయది । పితామహాదివత్కృత్వాశ్రాద్ధ శేషంసమాపయేత్ । ఉ
చ్ఛిష్టేనతుసంస్పృష్టోభుంజానశ్శ్రాద్ధకర్మణి । శేషమన్నంతునాశ్నీయా
త్తర్హిశ్శ్రాద్ధస్యకాగతిః । తత్స్థాననామగోత్రేణ ఆసనాదితథార్చయేత్
అన్నత్యాగంతథాకృత్వాపావకేజుహుయాచ్చరుం । పురుషసూక్తేనజుహు
యాత్త్వాద్వాత్రింశతాహుతీః । హోమశేషంసమాప్యాథ శ్రాద్ధశేషంస
మాపయేత్ । అథకుర్యాత్సమీపేతుబ్రాహ్మణోవమనంయది । పునఃపా
కంప్రకుర్వీతపిండదానంయథావిధి । ఉచ్ఛిష్టస్పర్శనంజ్ఞాత్వాతత్పాత్రంతువి
హాయచ । తత్పాత్రంపరిమృజ్యాథభూమింసమవలిప్యచ । తస్యపాత్రం
నిధాయైవసర్వమన్నంపరివేష్టయేత్ । పరిషిచ్యతతఃపశ్చాత్ భోజయేచ్చ
నహోమకృత్ । శ్రాద్ధసత్త్రేతుభుంజానో అన్యోన్యస్పర్శనంయది । ద్వావి
ప్రావిస్పృజదన్నంభుక్త్వాచాంద్రాయణంచరేత్ । ఉచ్ఛిష్టోచ్ఛిష్టసంస్పర్శ
శునాశూద్రేణవాద్విజః । ఉపోష్యరజనీమేకాంపంచగవ్యేనశుద్ధ్యతి ॥*। వమ
నేఋగ్విధానం॥ (*) అత్రభోక్తౄద్విజాతీనాంవమనే నిర్ణయోక్తతే॥
ఇంద్రాయసోమసూక్తేనశ్రాద్ధవిఘ్నోయదాభవేత్ । ఆగ్న్యాదిభిర్భోజ
నేనశ్రాద్ధంసంపూర్ణమేవహి ॥ అత్రఇంద్రాయసోమసూక్తేనఅగ్న్యాదిభి
ర్భోజనేనచేతివిధానత్రయముక్తం ॥ తత్రవ్యవస్థా ఉచ్యతే । యదాపిం
డదానాత్పూర్వం నిమంత్రితేషుబ్రాహ్మణేషుయస్యైకస్యచిదేకస్య వానేకస్యవా
వమనేనశ్రాద్ధవిఘ్నేసూక్తేశతేనసంపూర్ణతామేతి। పిండదానాత్ప్రాక్ పి
తృవ్యతిరిక్తపితామహ ప్రపితామహావిశ్వేదేవస్థానోపవిష్టేష్వన్య తమస్య
వమనేనతద్విఘ్నేహోమేన అనేకస్యాపి వమనేహోమసూక్తజపాభ్యాం
పితృస్థానోపవేశితస్యవమనేనత ద్విఘ్నేతుదర్శశ్రాద్ధంచరేత్ । తద్దినేపు
నఃపాకేనశ్రాద్ధభోజనేనమాసికాబ్దికశ్రాద్ధచేత్ తద్దినే ఉపోష్యపరస్మిన్
దినేపునశ్శ్రాద్ధభోజనేసతి ॥ యత్తుసంగ్రహకారవచనం ॥ ప్రాధాన్యంపిం
డదానస్యభోజనస్యతదంగతా । అతోభుక్తిక్రియాపన్నాశ్రాద్ధావృత్తిం నత

న్యతే । ఇతిసంకల్పవ్యతిరిక్తపార్వణశ్రాద్ధపితృస్థానవ్యతిరిక్తబ్రాహ్మణభుక్తి
క్రియాహానివిషయం । శ్రాద్ధావృత్తినిషేధాత్ । తస్మిన్ శేషేహోమః కార్య
ఇతిసూచితం । తదుక్తంచ తేనసంగ్రహకారేణ । శ్రాద్ధపఙ్క్తౌభుఞ్జా
నోబ్రాహ్మణోవమతేయది । లౌకికాగ్నింప్రతిష్ఠాప్యత్వద్వాయేచ్ఛహుతా
శనం । ఇతి॥ అత్రాపిబ్రాహ్మణఃపితృస్థానీయోవ్యతిరిక్తః తదాహస్మృత్యంత
రే ॥ విశ్వేదేవాద్వితీయోవాతృతీయోవాంతికృద్భవేత్ । ప్రాణాదిపంచభి
ర్మంత్రైర్యావద్ద్వాత్రింశసంఖ్యకం । హోమశేషంసమాప్యాథ శ్రాద్ధశే
షంసమాపయేత్ ॥ ఇతి ॥ స్మృత్యంతరే ॥ ఏక ఏవ తదావిప్రోభోజ
నేయదితోయది । తత్రైవాగ్నింసమాధాయహోమంకుర్యాద్యథావిధి ।త
త్స్థాననామగోత్రేణచాసనాదిసమర్పయేత్ । అంతత్యాగంపర్యుక్షతతో
గ్నౌజుహుయాచ్చరుం । ప్రాణాదిపంచభిర్మంత్రైర్యావ ద్వాత్రింశసంఖ్య
యా । హోమశేషంసమాప్యాథశ్రాద్ధశేషంసమాపయేత్ । ఇతి ॥ తత్ప్ర
యోగప్రకారః ॥ ప్రాణాదిపంచభిర్మంత్రైర్ద్వాదశావృత్త్యాత్రింశదాహుతిషు
హుతాసుశేషేద్వే ఉదానసమానాభ్యాంహోతవ్యేవ యావదవశిష్టస్థాన
మావృత్తిరితి । సామాససూత్రేణఅంత్యాల్లోపేవృద్ధిరితిసామాన్యసూ
త్రేణఅంతిమయోరేవ ఆవృత్తివిధానాత్ । అత్రైకఏవవిప్రఇత్యుక్త్వాఅనే
కవిప్రపక్షేన తద్విఘ్నేహోమసూక్తాభ్యాంహోమసూక్తజపాభ్యామి
త్యుక్తం । అన్యథాత్వేకగ్రహణవైయర్థ్యాపత్తేః । యస్తుస్మృత్యంతరవచ
నం ॥ అకృతేపిండదానేతుభుంజానోబ్రాహ్మణోవమేత్ । పునఃపాకాత్తుక
ర్తవ్యంపిండదానంయథావిధి ॥ తత్తుపితృస్థానీయస్య॥ పునఃశ్రాద్ధవిధా
నాత్ । శ్రాద్ధస్యపిండదానోపలక్షితత్వాత్ । తదుక్తంస్మృత్యంతరేః అకృ
తేపిండదానేతుపితాయదివమేత్తదా । పునఃపాకంప్రకృత్యైవశ్రాద్ధంకుర్యా
ద్యథావిధి । తస్మిన్నహనిపునఃపాకేనశ్రాద్ధవిధాయకమిదంవచనద్వయంద
బ్రాహ్మణాదివిషయం ॥ క్షయాహశ్రాద్ధస్యపరేహనివిధానాత్ । తదగ్రేవక్ష్యతే।
అత్రపునః పాకేనశ్రాద్ధకరణాసంభవేఆమేనవాకార్యం । శ్రాద్ధవిఘ్నేద్వి
జాతీనాంఆమశ్రాద్ధంప్రకీర్తితం । అమావాస్యాదినియతంమాసిసంవత్సరా
దృతే । ఇతి । మాసికాబ్దికవిషయమేతత్స్మృత్యంతరం । పిత్రోర్మృతాహానాంత్రయా
ణాంతుకీతాచవమతేయది । తద్దినేహోపవాసశ్చపునఃశ్రాద్ధంపరేహని। ఇతి

పునశ్శ్రాద్ధవిధానాత్ । పరేహ్నిపునశ్శ్రాద్ధవిధానాదేవామావాస్యామాసికాబ్దికవిషయత్వమవసీయతే । అతస్సంకల్పశ్రాద్ధేపిపునఃకరణమాహ సంగ్రహకారః ॥ భుక్తిక్రియాయాఃప్రాధాన్యంశ్రాద్ధేసంకల్పసంజ్ఞికే । అత్రైవపితృవిప్రాణాంఉపఘాతేపునఃక్రియేతి ॥ పితృవిప్రాణాంమధ్యేప్రథమస్యైవమనేనఉపఘాతఇత్యర్థః ॥ అత్రాపిపూర్వోక్తస్మృత్యంతర వచనానురోధవత్ద్వితీయేహ్న్యుపోష్యపరేద్యుశ్శ్రాద్ధంకార్యం । తదితరయోర్వైశ్వదేవస్య విప్రస్యవమనేనోపఘాతేపూర్వోక్తవ్యవస్థానుసంధేయేతి ॥ అత్రోపవాసస్వరూపమాహ ॥ వసిష్ఠః ॥ ఉపావృత్తస్యపాపేభ్యోయస్తువాసోగుణైస్సహ ఉపవాసస్సవిజ్ఞేయఃనిద్రాసంభోగవర్జితః । ఇతి । నన్వింద్రాయసోమసూక్తేనేత్యాది నాసామాన్యేనప్రాయశ్చిత్తవిధానాత్ । వమనమంతరేణాపిశ్రాద్ధవిఘ్నేఇదమేవప్రాయశ్చిత్తంకింనస్యాత్ । ఇతిచేన్న । తేనైవశాసకేనపునఃశ్రాద్ధస్యవిధానాత్ । తథాహి । భోజనోపక్రమాత్పూర్వంప్రక్రమాత్పరతోయది । శ్రాద్ధవిఘ్నేపునఃకార్యంజపహోమాదనిష్కృతికావితి । అత్రపునఃకరణదినంచ । శ్రాద్ధవిఘ్నేసముత్పన్నేహ్యవిజ్ఞాతేన్యదేవహని । ఏకాదశ్యాంతువర్తవ్యంకృష్ణపక్షేవిధుక్షయే । ఇతిపూర్వముక్తమేవ ॥ ఉచ్ఛిష్టలేపనస్పర్శేప్రక్షాళ్యాస్యేనవారిణా । భోజనాంతేపునఃస్నాత్వాగాయత్రీత్రిశతంజపేత్ । ఉచ్ఛిష్టోచ్ఛిష్టసంస్పర్శేస్పృష్టపాత్రంవిహృత్యచ । సర్వాన్నంపూర్వవత్కృత్వాభోజయేత్తుద్విజోత్తమం ॥ అథవిధురవిధవాలక్షణం ॥

అనగ్నికస్యవేదోగ్నిః వేదహీనోప్యనగ్నికః । పుత్రహీనస్తథానగ్నిః పుత్రవానగ్నిమాన్భవేత్ ॥ (పుత్రవానగ్నిమాన్గృహీ) భార్యాపుత్రవిహీనస్తువిధురస్సఇతిస్మృతః । యజ్ఞేదానేజపేహోమేస్వాధ్యాయేపితృకర్మణి । అంధోప్యనగ్నిమాంశ్చైవనదుష్యఃపుత్రవాన్గృహీ ॥ భార్యాపుత్రవిహీనస్తువిధురస్సఇతిస్మృతః । పతిపుత్రవిహీనాయాఃవిధవాపరికీర్తితా ॥ ॥ అథపాకనియమః ॥ మాసికానిసపిండాని అమాయాంచతథాబ్దికే । అన్యేనైవతుకర్తవ్యంయస్యభార్యారజస్వలా ॥ మాతాపితృవ్యతిరిక్తానాం అన్యేషాం జ్ఞాతీనాంయః కర్తాతస్యభార్యారజస్వలాచేత్ మాసికాని షోడశశ్రాద్ధాని సపిండీకరణశ్రాద్ధంచ ఏతేషాంపాకక్రియాసుస్వయమశక్తశ్చేత్ అన్యేనపాకక్రియాకర్తవ్యేత్యర్థః ॥ యద్యేకకర్తృకంశ్రాద్ధమనేకంసముపస్థితం ।

వైశ్వదేవంతుతంత్రంస్యాత్ పృథక్పాకోనవిద్యతే ॥ నిత్యనైమిత్తికశ్రాద్ధే నిత్యంనపరిలంఘయేత్ । నైమిత్తికంతునిర్వర్త్యపశ్చాన్నిత్యంసమాచరేత్ ॥ యదాహ్యేకస్యకర్తృత్వేతదాతంత్రేణపాకతా । పృథక్పాకంప్రకుర్వీత బహుషుశ్రాద్ధకర్తృషు ॥ మాతాపిత్రోరేకదినేసంస్థత్వం పాకయత్నతః ॥ ప్రథమంపితృకర్తాణిద్వితీయంమాతృకంతథా॥అగ్నౌకరణమేకంస్యాదర్ఘ్యం చైవపృథక్పృథక్ । త్రయాస్త్రయస్తుపిండాస్స్యుః పితుర్మాతుర్విధీయతే అనేకమాతరోయస్యశ్రాద్ధేత్వాపరపక్షకే । ఏకస్మిన్నేవవిప్రేతాః పూజనీయాయథావిధి ॥ శ్రాద్ధంకరుణయాదద్యాదపుత్రస్యమహాలయే । ఏకోద్దిష్టవిధానేననకుర్యాత్త్రిదైవక్వచిత్ । స్వభర్తృప్రభృతిభ్యస్స్వపిత్రాభ్యఏవచ । విధవాకారయేచ్ఛ్రాద్ధమమాయాంతిథిపూర్వకం॥ స్వశాఖోక్తప్రకారేణకర్తుందుర్లభశ్చేత్ బహ్వృచోక్తప్రకారేణ శ్రాద్ధంకుర్యాత్॥ తథా ॥ దుర్లభాయాంస్వశాఖాయాంబహ్వృచోక్తంసమాచరేత్ అన్యథాకర్మహానిస్స్యాద్దేవ ధర్మస్యనాశనః॥*అథపిండదానేనిషేధవచనాని॥* గ్రంథాంతరే॥భరణ్యాంచవ్యతీపాతేత్రయోదశ్యాంద్వాదశీషుచ। పిండదానంప్రకుర్వీతవారదోషోనవిద్యతే । పక్షశ్రాద్ధేమృతాహేచపిండందద్యాత్ప్రయత్నతః। నిషిద్ధేపిదినేప్రాప్తేదోషస్తత్రనవిద్యతే । తీర్థేతీర్థేపిశేషేచ పితృపక్షేక్షయేహని । పిండదానంప్రకుర్వీతనిర్దోషంమనురబ్రవీత్ ॥

అథమహాలయాః ॥ ॥ దినేదినేగయాతుల్యాభరణ్యాంగయపంచకం। దశతుల్యంవ్యతీపాతేపక్షమధ్యేతువింశతిః ॥ ద్వాదశ్యాంశతమిత్యాహురమాయాంతుసహస్రకం । అశ్వయుక్ద్వితీయాయాంపిత్రాదీందశపంచచ। పితాపితామహశ్చైవతథైవప్రపితామహః । మాతాపితామహీచైవతథైవప్రపితామహీ । మాతామహస్తత్పితాచమాతుశ్చప్రపితామహః । పితృవ్యశ్చసపత్నీకశ్చసోదరాశ్చాప్యసోదరాః । పితృవ్యపుత్రాస్తత్పత్న్యః పత్నీచైవసుతస్తథా।పితృష్వసామాతులశ్చస్వసామాతుశ్చతత్సుతః। దుహితాచైవదౌహిత్రోభగినీభగినీసుతః । జామాతాశ్వశురశ్చైవమాతులాపత్న్యశ్యాలకాః । తథైవభగినీభర్తాజ్ఞాతయశ్చసహోదరాః । ఉపాధ్యాయస్తథాచార్యోరాత్మనశ్చైవబాంధవాః ॥ అథవా ॥ దైవంపితాచమాతాచ మాతామహపితృవ్యయోః । భార్యాపితుశ్చభగినీమాతులశ్శ్వశురస్తథా।

మాతృష్వసా చ పత్నీ చ సపత్నీ తదనంతరం । దౌహిత్రో భాగినేయశ్చ స్నుషా సంబంధిన స్తథా । శ్యాలకో గురు రాచార్యః స్వామీ సఖ్యః యథాక్రమం॥ స్మృతిసంగ్రహే॥ పక్షాద్యాదిచదశాంతం పంచమ్యాదిదిగాదిచ । అష్టమ్యాదియథాశక్తి కుర్యాదాపరపక్షకం । పంచమ్యష్టమిదశమీ మారభ్యేత్యర్థః॥ అపరాహ్ణవ్యాపిన్యాం కుర్యాత్సర్వేషు పక్షేషు మాతౄణాంచ బహుత్వే ద్విత్వేపిచ॥ ఏకఏవశుభోక్తస్స్యాచ్ఛ్రాద్ధాంతే పృథక్పృథక్। అనేకమాతగోత్రస్య శ్రాద్ధస్స్యాత్పరపక్షకే । ఏకస్మిన్నేవ విప్రే తాః పూజనీయా యథాక్రమం । (పూజనీయా యథావిధి॥) సంగ్రహే॥ మహాలయే గయాశ్రాద్ధే వృద్ధౌ చాన్వష్టకాసుచ । మాతుశ్శ్రాద్ధం పృథక్కుర్యాద్వృద్ధౌ తీర్థే చ సర్వదా । భాద్రస్య కృష్ణపక్షేచ నందాయాం పిండదాపనం । త్రయోదశ్యాం నకర్తవ్యం భృగోర్భౌమస్య వారయోః । పుత్రమిత్రకళత్రార్థహానుజన్మత్రయేపిచ । అత్ర ప్రతిపదాదిదశాంతం ముఖ్యపక్షమాశ్రిత్య శ్రాద్ధం కర్తవ్యః సిద్ధౌ దినే పిండదానం సంకల్పం వాకుర్యాత్ । దినేదినే గయాశ్రాద్ధం భరణ్యాం పంచధాకృతం । వ్యతీపాతే దశగుణం పక్షమధ్యే తు వింశతిః । ద్వాదశ్యాం శతమిత్యాహుః అమాయాంతు సహస్రశః । ఆశ్వశుక్ల ద్వితీయాయాం పితౄణాం దత్తమక్షయం । అపుత్రాస్స్వకులే కేచిత్ స్త్రియోవా పురుషాస్తథా । ఏకోద్దిష్టేన తేభ్యోపి కుర్యాదాపరపక్షకం । శ్రాద్ధంకరుణయా దేయమపుత్రస్య మహాలయే । ఏకోద్దిష్టవిధినా నకుర్యాత్ త్రిణి చక్రచిత్। శ్రాద్ధంకరుణయా దేయమపుత్రస్య మహాలయే ॥ పుత్రాస్తైర్హింసితాస్తైనదద్యాత్పుత్రిణి క్వచిత్ ॥ స్మృతిసంగ్రహే॥ మోదద్యాత్సుపుత్రాయత్తస్మై శ్రాద్ధం మహాలయే । వృథాంభవతి తచ్ఛ్రాద్ధం భవేచ్చ పితృఘాతకః । అమృతా మేమృతాః కేచిత్ స్త్రియోవా పురుషామృతాః । తేషామపిచ దేయస్స్యాదేకోద్దిష్టం న పార్వణం । మాతామహస్సపత్నీకాః నియోజ్యాశ్శ్రాద్ధకర్మణి । అర్ఘ్యేతర్పణకాలేచ పిండదానే పృథక్పృథక్ । అనేకం పితృశ్రాద్ధం సమస్యాదేకతంత్రకం । స్యాత్తంత్రైక్యం తథా దానే పాకస్తు నపృథక్పృథక్ ॥ స్మృతిసంగ్రహే ఽగ్నిః ॥ కృత్తికాసుచ రోహిణ్యాం రేవత్యాంచ మఘాసుచ । దర్శపక్షేపి సంప్రాప్తే మాతుర్వా యది వా పితుః । క్షయాహశ్రాద్ధం తు పూర్వం స్యాద్దర్శశ్రాద్ధం తతః పరం । జ్యేష్ఠేంద్రాగ్న్యహస్తామూలేషు త్ర్యుత్తరా

సుత్రిజన్మసు । అర్కారవారయోశ్శ్రాద్ధంనకుర్యాత్తుపునర్వసౌ । శ్రాద్ధక ర్తుశ్చతుర్విశసప్తవింశతికయోరపి । నందాసునైవకుర్వీతభృగువారేకదాచన। కర్తుస్త్రీజన్మతారాసుభార్యాయాశ్శ్వేష్ఠపుత్రస్యచజన్మతారాయాం శ్రాద్ధంనకుర్యాత్ । వర్జ్యాసూర్యాదివారేచభృగుజస్యచవాసరః । నందాసునైవకుర్వీతభృగువారేకదాచన ॥ ప్రజాపతిః ॥ హంసేచపోషాసు కన్యాస్థేశ్రాద్ధంకుర్యాద్దినేదినే । కృష్ణపక్షేపివాకుర్యాత్పంచమ్యాదితిథాదిచ (వా ।) అష్టమ్యాద్యసమర్థశ్చేత్సర్వేదశతిథౌజపేత్ । సైవవారతక్షదోషోస్తిఛాయాయాంపితృకర్మణి । పిండమాత్రంప్రదాతవ్యమభావేద్రవ్యవిప్రయోః ॥ అన్యస్యాంతంతిథౌకుర్యాద్వృశ్చికేయావదాగతే। ప్రత్యహంవాజపేత్సూక్తంతర్పయేద్వాతిలోదకం । సమిధంవాదహేత్పత్రం ప్రదద్యాత్సత్తృణంగవాం । ఏకద్విత్రిదినంవాపిభవేన్నిరశనోపివా। కార్యంమహాలయేశ్రాద్ధంయథాశక్త్యనుసారతః । పితాశ్చైవతుహింసంతిపంచమంయోవ్యతిక్రమేత్। తస్మాన్నాతిక్రమేద్విద్వాన్పంచమంపైతృకంవిధిం।జీవమాతృసపత్నీనామేకోద్దిష్టంసదైవతం। ప్రథమ్యామమాయాంచమాతాపిత్రోర్మృతేహని । పిండదానంప్రకుర్వీతవారదోషోనవిద్యతే । మహాలయేగయాశ్రాద్ధేగతానాంతుయేహని । తంత్రేణశ్రపణంకృత్వాశ్రాద్ధంకృత్వాపృథక్పృథక్ । పక్షేమహాలయశ్రాద్ధేతర్పణంతుదినేదినే । సకృన్మహాలయేశ్రాద్ధేతర్పణంతుపరేహని। అత్రప్రతిపదాదిదర్శాంతమిత్యస్మిన్పక్షేనందాదికంనవర్జనీయం॥ తదాహకార్ష్ణాజినిః ॥ నభస్యస్యాపరేపక్షే శ్రాద్ధంకుర్యాద్దినేదినే । నైవనందాదివర్జంస్యాన్నవర్జ్యాచచతుర్దశీ॥ స్మృతిసారసముచ్చయే ॥ అమావాస్యాంక్షయాహేచప్రేతపక్షేతథైవచ। శ్రాద్ధంసపిండకంకుర్యాత్తిథివారంనశోధయేత్ ॥ స్మృత్యంతరే ॥ అమావాస్యేభరణ్యాంచద్వాదశ్యాంపక్షమధ్యగే । తదాతిథించవారంచనక్షత్రం నవిచారయేత్ । మహాలయేగయాయాంచమాతాపిత్రోర్మృతేహని। పిండమిచ్ఛంతిపితరః పిండహీనంనకారయేత్ ॥ పుత్రీపుత్రవివాహయోశ్చపితరష్షాణ్మాసమేవాంతరాః పిత్రోరాహృతపైతృకేషువిధివద్దూర్వాత్తుత్రైర్చయేత్। దధ్యన్నంబదరీఫలేనసహితంపిండాన్వికుర్యాత్త్రికం యస్యాన్నంవసమానతృప్తివిధివద్భాగాస్తిలాన్వర్జయేత్॥

—(*) అథనిత్యతర్పణే విశేషః (*)—

స్మృతిసంగ్రహే॥ ఏకైకమంజలిం దేవా ద్వౌద్వౌతు సనకాదయః। అర్హంతి పితరస్త్రీన్ త్రీన్ స్త్రియస్త్వేకైకమంజలిం । సంబంధమాదౌ సంకీర్త్య నామ వస్వాదిరూపకం తు సంకీర్త్య స్వధాకారేణ నమస్కృత్య తర్పయేత్ ॥ వ్యాసః॥ సవర్ణేభ్యో జలం దేయం నాసవర్ణేభ్య ఏవ చ । గోత్రేణ నామ్నా రూపేణ తర్పయేత్ పితృపూర్వకం। అనుపూర్వశ ఇత్యర్థః । సంబంధనామగోత్రేణ స్వధాంతేన నమోంతతః। వస్వాదిరూపం నిర్దిశ్య తర్పయేత్ పితృపూర్వకం॥ ॥ శ్రాద్ధతర్పణే విశేషః ॥ ॥ వసురుద్రాదిత్యరూపాన్ శ్రాద్ధాంగం తర్పయేత్ పితౄన్। నామగోత్రే సముచ్చార్య తిలైస్తర్పణమాచరేత్ । పరేద్యుః శ్రాద్ధకృన్మర్త్యో యో న తర్పయతే పితౄన్ । స్వపితౄంస్తాన్ హన్త్యపి చ బ్రహ్మహత్యాం చ విందతి ॥ స్మృతిసంగ్రహే ॥ వారతిథిదినేష్వపి నిషిద్ధేష్వపరేహని। యోనుదద్యాత్ భవేచ్ఛ్రాద్ధం తేభ్యస్తర్పయతే ద్విజః ॥ స్మృతిసారే ॥ శ్రాద్ధం దత్వా పరం శ్రాద్ధం యస్తు భుంజీత లోలుపః । తావద్ఘోరం నరకం యాతి యావదాభూతసంప్లవం । సద్యస్తిలోదకం దద్యాత్ పిత్రర్థే పృథక్ పృథక్ । సకృన్మహాలయే దద్యాత్ పరేహ్ని తిలోదకం॥ పరేహన్యాదర్శవాసాశ్చ తిలతర్పణమాచరేత్। తతస్సంధ్యాముపాసీత క్రమ ఏష ఉదాహృతః ॥ అత్రిస్మృతిః ॥ పరేహన్యుషసి స్నాత్వా కృత్వా శ్రాద్ధాంగతర్పణం । పునస్స్నాత్వైవ కుర్వీత ప్రాతస్సంధ్యాం సమాహితః। నైవ శ్రాద్ధదినే కుర్యాత్ తిలైస్తు పితృతర్పణం। శ్రాద్ధం కృత్వా పరేహ్న్యేవ తర్పణం తు తిలైస్సహ। సపిండీకరణే చైవ మాసికే చానుమాసికే । ప్రత్యబ్దాత్ప్రథమే చైవ న కుర్యాత్ తిలతర్పణం॥

॥ అథ బహుపుత్రకస్య కర్తృనిర్ణయః ॥

జ్యేష్ఠో వాథ కనిష్ఠో వా జ్యేష్ఠభార్యాసుతో దహేత్ । అగ్నికార్యప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యాసుతోగ్రజః । అనేకపత్నీపుత్రాణాం యస్తు జ్యేష్ఠస్స ఏవ హి। పితుస్సపిండీకరణం కుర్యాదిత్యాహ కాశ్యపః॥ అథ అనుపనీతకర్తా॥

కృతచూడస్తు కుర్వీత ఉదకం పిండమేవ చ । స్వధాకారం ప్రయుంజీత వేదోచ్చారం న కారయేత్ ॥ కృతచూడోనుపనీతః॥ కృతచూడోనుపనీతః పిత్రోః శ్రాద్ధం సమాచరేత్। ఉదాహరేత్స్వధాకారం న తు వేదాక్షరాణ్యసౌ । పున రకృతచూడోపి పిత్రోర్దాహాదికం చరేత్ ॥ కాలాదర్శే ॥ చౌలాదా

ద్యాబ్దికాదర్వాఙ్నకుర్యాత్త్రైవర్షికమధికం॥ ప్రథమవార్షికచూడాకరణా ద్వాగేవం త్రైవర్షికమధికంనకుర్యాత్ । పుత్రస్త్రీణాంత్రిరాత్రమనుగ్రహ వ్యూఢమోచనాత్ । పితరంవాబ్దికాద్వాలాత్త్రైవర్షమధికంకర్తృణి । కనీయానప్యలంకర్త్తాజ్యేష్ఠస్యకుర్యాత్స్వపిండనం । ఇతి॥ జ్యేష్ఠఏవేత్యాహ॥ తస్మిన్నేవ కాలాదర్శే॥ జ్యేష్ఠోవాప్యనుజోవాజ్యేష్ఠభార్యానుతోదహేత్ । అగ్నిహో త్రోపధానవ్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యానుతోగ్రమః॥ అనేకపత్నీపుత్రాణాంయుస్తు జ్యేష్ఠస్సఏవహి । పితుస్స్వపితరంకుర్యాద్భ్రాతాభ్రాతాభ్యమః॥ మాతుశ్శ్రా ద్ధంతు పార్థక్యంనాస్త్యెవజుహుయాద్ఘృతం । ఆజ్యేనజుహుయాద్ధోమంత చ్ఛ్రాద్ధంనిష్ఫలంభవేత్ । పితుఃశ్రాద్ధేసమాగతేపాకేనాన్యేనవాసహ। సప్తాహాదహ్నానేనాశ్రిత్యనోన్యస్మిన్మాతురిష్యతే॥*

(*) అథమహాలయక్రమః (*)

ఆద్యాపితాపితామహాంతాసాపత్నీజననీతథా । మాతామహాదిమాతామహ్యా సహసపత్నీతదసంతతం । సుతభ్రాతృపితృవ్యాశ్చతత్పుత్రాస్సపరిగ్రహాః। పితృష్వసామాతృష్వసాశ్వశురోమాతులస్తథా । శ్వశ్రూమాతులపత్నీచ దుహితాచవిశేషతః । భగినీభాగినేయశ్చభాగినేయకస్తథా । స్వ సాచైవతుజామాతాసగోత్రాదాయనవాంక్రమాత్ । మిత్రాయగురవేచైవ సఖాసఖ్యస్తథైవచ । స్వామినేగురవేచైవవిద్యాభ్యాసీదశకః॥ పూర్వజ న్మనిసంబంధీవద్యాద్వ్రతమహాలయే। స్వగోత్రీస్వసఖీశిష్యాయస్నానతోవా సకస్తథా । తంవిప్రంపుత్రసంతానశ్రాద్ధకాలేతుయోజయేత్ । తమప త్రప్రమాణేన పిండందద్యాద్వయాశిరే । ఉద్ధరేత్సగోత్రాణి కులమేకో త్తరంశతం ॥ * అథసగోత్రక్రమః * మాతాపితాచభార్యాచభగినీదు హితాతథా । పితృష్వసామాతృష్వసాసగోత్రాశ్రిపరికీర్తితాః ॥ చతు ర్వింశతిర్వింశతిష్షోడశద్వాదశైవహి । ఏకాదశాష్టౌచకులమేకోత్తరంశతం। కాలాదర్శే॥చతుర్వింశతిర్వింశతిష్షోడశద్వాదశైవహి। ఏకాదశదశాష్టౌచకు లమేకోత్తరంశతం॥ (మాతా-౨౪।పితా-౨౦।భార్యా-౧౬।భగినీ-౧౨।దుహి తా-౧౧।పితృష్వసా-౧౦।మాతృష్వసా ౮॥౧౦౧) *అథపరిహానిత్యనిషే ధః * స్మృతిసారసంగ్రహే॥తీర్థశ్రాద్ధంగయాశ్రాద్ధంపిత్రాశ్రాద్ధంమాసా సికే । సపిండీకరణేచైవనకుర్యాత్తిలతర్పణం ॥ వృద్ధిశ్రాద్ధేసపిండ్యాదౌ ...

చానుమాసికే । ఆబ్దికే ప్రథమే చైవ న కుర్యాత్తిలతర్పణం । దర్శే తిలోదపూర్వంపశ్చాచ్ఛ్రాద్ధద్యాన్మహాలయే । ప్రత్యబ్దేనాపరంపూర్వంపరేహనితిలోదకం । ప్రత్యబ్దాంగంతిలంద ద్యాన్నిషిద్ధేపిపరేహని । వర్గైకకస్యవచో ఏషామన్యేషాంతువిసర్జయేత్ ॥ ❋॥ అథసప్తపౌరుషక్రమః ॥ ❋

ఆసప్తమాద్దేశకులోద్భవానాం సపిండసంజ్ఞాభవతిద్విజానాం । చతుర్థతోస్వేదరసంజ్ఞికాస్సన్త్యస్సగోత్రజాస్తత్పరమేకవింశాత్ । సప్తమేదశరాత్రింశ్యాదూర్ధ్వంసప్తత్రిగ్రహంభవేత్ । ఏకాహాంతతఊర్ధ్వంస్యాదేకవింశన్నివర్తతే॥ దశాహంశావమాశౌచంసపిండేషువిధీయతే । శుద్ధ్యేద్విప్రోదశాహేనద్వాదశాహేనభూమిపః । వైశ్యఃపంచదశాహేనశూద్రోమాసేనశుద్ధ్యతి॥ ఆశౌచందశరాత్రంస్యాత్ మాతాపిత్రోర్మృతౌగురోః । దానాధ్యయనేవర్జయేరన్దశాహేషుసపిండకాః । ఇత్యనేనదశరాత్రమాశౌచంవిహితం । మాతాపిత్రోస్తుసపిండత్వాద్దశరాత్రమాశౌచంవిహితం । ద్వాదశరాత్రంచమహాగురుషుదానాధ్యయనేవర్జయేరన్ । దశాహంసపిండేష్విత్యనేనసూతేప్రాశౌచంవిధీయతే । మాతాపితరౌయశ్చోపనీయకృత్స్నంవేదమధ్యాపయతిఏతేత్రయోమహాగురవః । ఏతేషుమృతేషుఆశౌచం దశాహం ద్వాదశాహంవేతివికల్పః ॥ మహాగురుమృతౌవర్జ్యందానమధ్యయనంతథా । ద్వాదశాహందశాహంచసపిండేషుమృతేష్వపి । మాతాపితాతథాతద్వదాచార్యశ్చమహాగురుః । దశాహమేతేషాంవర్జ్యేత్తద్వత్తేషాంమృతాస్త్రియః । తథాచస్మృత్యంతరే ॥ ఉభయత్రదశాహానికులస్యాన్నంనభుజ్యతే । దానంప్రతిగ్రహోహోమఃస్వాధ్యాయశ్చనివర్తతేఇతి ॥ నిత్యానివృత్తైరన్నైవైతానవర్జమిత్యాది ॥ మృతాహాత్ప్రేతకార్యంస్యాద్దశరాత్రమితిస్థితిః ॥ మహాగురునిపాతేతు సనైవదశరాత్రకం । సగురుర్యఃక్రియాఃకృత్వావేద మస్మైప్రయచ్ఛతి । మహాగురుస్సవిజ్ఞేయోవృత్తించైవసమాశ్రితః ।(వృత్తించైవసమార్జితః॥) ఇత్యాదివచననిచయోక్తనియమశిక్షయాపూర్వం వేదంగ్రాహయిత్వాయఃపితావృత్తించకరోతిఏవంభూతస్సపితామహాగురుః । తస్మిన్మహాగురౌమృతేపుత్రస్యద్వాదశాహమాశౌచంభవతి ॥ తథావిజ్ఞానేశ్వరీయే॥ యస్తుపితాపుత్రాను త్పాద్యవేదవేదార్థౌచ గ్రాహయిత్వావృత్తించవిదధాతితస్యమహాగురుత్వాత్ తస్య ఉపరమేద్వాదశాహంవా- మహాగురుషుదా

నాధ్యయనేవజన్మైరన్నిత్యాశ్వలాయనోక్తంద్రష్టవ్యం ॥ స్మృత్యంతరే॥
సూతకంద్వాదశాహాంతునకుర్యాన్నైవతార్పనం । నకుర్యాత్పితృకార్యాణి
దానంహోమంజపంతథా । ఏకోద్దిష్టాంతఏవస్యాత్సంసర్గమృత్యదర్శతాత్వ
ఘాత్ ॥ ద్వాదశరాత్రాశౌచపక్షేతు ॥ ఆద్యశ్రాద్ధనశుద్ధోపికుర్యాదేకాద
శేహని । కర్తుస్తాత్కాలికీశుద్ధిరశుద్ధఃపునరేవసాసపిండనాత్ । ఏకాదశే
హనిఅగ్నానాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధంఆద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధంచకృత్వా ఉక్తకాలే
ఊనమాసికం కృత్వాద్వితీయమాసేన్యూతేహనిన్యూనోన్మాసికం కుర్యాత్।
ద్వితీయమాసికాదీనిశ్రాద్ధానిచకృత్వాత్రిపక్షేసంపిండీకరణంకుర్యాత్ ॥ దశ
రాత్రాశౌచపక్షే॥మధ్యేప్రత్యాబ్దికేప్రాప్తేఏకాదశేహ్నిఆద్యాదిశ్రాద్ధా
దీనికృత్వాపరదహరేవప్రత్యాబ్దికంకుర్యాత్ ॥*॥ ఆశౌచకాలః ॥*॥ ఆశౌచ
మధ్యేజాతేనాశౌచమధ్యేప్రత్యాబ్దికేప్రాప్తేకర్తవ్యకాలమాహ ॥ తథా
చస్మృతిః ॥ ఆశౌచేతద్దినేతస్మిన్ననంతరదినేథవేత్ । అబ్దికేసంప్రాప్తేయ
ద్యాశౌచంస్యాత్ - తస్మిన్నాశౌచేగతే అనంతరదినేపితదాబ్దికంభవేత్।
అనుష్ఠేయంస్యాదిత్యర్థః ॥ తథాచఋష్యశృంగః ॥ అబ్దికేసమనుప్రాప్తే
ఆశౌచంజాయతేయది । ఆశౌచేతువ్యతిక్రాంతేతేభ్యశ్రాద్ధంప్రదీయతఇతి
ఆశౌచానంతరమపికరణాసంభవేదర్శేవాకుర్యాత్ ॥ తదాహగోభిలః॥ద
యుప్రత్యాబ్దికేశ్రాద్ధేత్వంతరామృతసూతకే। ఆశౌచానంతరంకుర్యాత్ త
న్మాసేందుక్షయేపివేతి ॥ మాసికాన్యుదకుంభానిశ్రాద్ధానిప్రసవేష్టయః । ప్ర
తిసంవత్సరేశ్రాద్ధేత్వంతరామృతసూతకే । ఆశౌచానంతరంకుర్యాదితిశా
స్త్రవినోవిదుః । మాసికాన్యుదకుంభానిశ్రాద్ధానిప్రసవేష్టయః।ప్రతిసంవ
త్సరేశ్రాద్ధేసూతకాంతేవిదుర్బుధాః ॥ కార్యప్రత్యాబ్దికేశ్రాద్ధేత్వంత
రామృతసూతకే । ఆశౌచానంతరంకుర్యాదితివాసిష్ఠభాషితం । దేయమప
త్యానాంశ్రాద్ధంతుఆశౌచంజాయతేయదా । దేయమపత్యానాంశ్రాద్ధంతు
అంతరామృతసూతకే । ఆశౌచానంతరంకుర్యాత్తన్మాసేందుక్షయేపివా। సూ
తకాద్విభిన్నక్షయకాలాతిక్రమిసూతకాద్యపగతకాలానంతరఏవకార్యం ॥ త
దాహఋష్యశృంగః ॥ దేయమపిత్యానాంశ్రాద్ధంతుఆశౌచంజాయతేయదా
ఆశౌచేతువ్యతిక్రాంతేతేభ్యశ్రాద్ధంప్రదీయతే। ఇతి ॥ యత్తుత్రివచనం।
సగరాణాంతుర్దూష్మేనకేనవిజ్ఞాతకాదినా । సూతకానంతరం కుర్యా

త్పునస్తదహరేవవా । సూతకానంతరకాలేవాఅనంతరమాసేతత్పక్షేతత్తి
థౌ వాఇతిపక్షద్వయముపన్యస్తం। తత్రపక్షేవిరోధఏవనాస్తి ॥ పునశ్చతద
హరేవేత్యస్యాయంపక్షః సూతకస్యతిథిక్తనిమిత్తాంతరేణ విఘ్నసముత్పన్నే ప్రతి
మాసంద్యయాహావిహితైకోద్దిష్టమాసిక శ్రాద్ధవిషయఇతిఋష్యశృంగ వచ
నావిరోధాద్వ్యవస్థాప్యతే ॥ అతఏవదేవలః ॥ ఏకోద్దిష్టేతు సంప్రాప్తే
యదివిఘ్నఃప్రజాయతే । అన్యస్మిన్దత తిథౌతస్మిన్ శ్రాద్ధంకుర్యాత్ప్రయ
త్నతః । అన్యస్మిన్ననంతరమాసిత తిథౌ మృతతిథౌతస్మిన్ శుక్లేవా కృష్ణేవా
పక్షేశ్రాద్ధవిఘ్నవశాత్కుర్యాదిత్యర్థః ॥ ఆశౌచనిమిత్తేవిఘ్నేతుమాసికశ్రా
ద్ధమపిసూతకానంతరమేవఋష్యశృంగవచనబలాదనుష్ఠేయం॥ దేవస్వామినా
ప్యేవమేవవిషయవ్యవస్థాకృతా॥ యత్తుఋష్యశృంగవచనం॥ సూతకానంతరం
మాస్సుపునస్తదహరేవహి॥ ఏకోద్దిష్టేతుసంప్రాప్తేయదివిఘ్నఃప్రజాయతే।
ఇత్యాదిస్మృత్యంతరవచనమితి। యత్తువ్యాసేనోక్తం ॥ శ్రాద్ధవిఘ్నేసము
త్పన్నేఅంతరామృతసూతకే అమావాస్యాంతత్ప్రకుర్వీతశుద్ధావేకేమనీషిణ ఇ
తి ॥ అంతరాప్రయోగమధ్యేయాచోపక్రమసూత్వాన్నకేవలసూతకే మృతే
వాఅమావాస్యాయాంశుద్ధౌశుద్ధ్యనంతరంశ్రాద్ధంకుర్వీతేతి । ఏతదనుమాసి
కసాంవత్సరికశ్రాద్ధవిషయం ॥ అతఏవోక్తం త్రింశన్మతే ॥ మాసికేశ్రాద్ధేతు
సంప్రాప్తేఅంతరామృతసూతకే । కరోతిశుద్ధౌతత్కాలం దర్శేవాథవిచక్ష
ణఇతి ॥ దర్శగ్రహణంశుద్ధ్యనంతరాదత్యంతసమీపలక్షణార్థం ॥ అతఏవమరీ
చిః॥ శ్రాద్ధవిఘ్నేసముత్పన్నేఅజ్ఞాతేవామృతేహని ॥ ఏకాదశ్యాంతుకర్త
వ్యంకృష్ణపక్షేవిశేషతఇతి ॥ ఋష్యశృంగః ॥ మృతిభూతేనకర్తవ్యంయా
తిథిఃప్రతిపద్యతే । సాతిథిస్తత్రకర్తవ్యానచాన్యావైకదాచన । ఇతి ॥ శుచి
నాతావత్శ్రాద్ధంకర్తవ్యం ॥ తత్రాశౌచవశాన్ముఖ్యకాలేశుద్ధ్యభావేశుద్ధ
తిథిఃప్రతిపద్యతే । లభతేసాతిథిఃకర్తృణాంగత్వేనస్వీకర్తవ్యా । అన్యాశ్చా
శౌచాపితాముఖ్యాతిథిఃకదాచిదపినస్వీకర్తవ్యా। ఆశౌచాద్యుపఘాతేతుము
ఖ్యకాలోకాలస్యాదితినాదరణీయః। నాతిక్రమణీయః । తదాహాసఏవ । తి
థిచ్ఛేదోనకర్తవ్యోవినాశౌచంయదృచ్ఛయా । పిండంశ్రాద్ధంచదాతవ్యం విచ్ఛి
త్తౌనైవకారయేత్ । ఇతి । పరాగేనాగ్నౌకరణంసముచ్ఛినోతి।శ్రాద్ధత

విచ్ఛిత్తింనై వకారమేదితి। బ్రాహ్మణతర్పణంకర్తుంఅన[illegible]త్ పిండ
ంవాకుర్యాత్। సర్వత్రపితర్పనస్యవిచ్ఛేదంనకుర్యాదిత్యర్థః॥ అతఏవనిగ
[illegible]హితాగ్నిఃపితర్పనంపిణ్డైరేవ బ్రాహ్మణానాన్వాపిభోజనమేదితివ్యవస్థితో
[illegible]ః। [illegible] బ్రాహ్మణతర్పణంపిండదానమపికుర్యాత్। తత్రసమ
[illegible]దానమితి। [illegible] మనుః। యస్త్రైత త్రప్రయాత్యద్భిః పి
[illegible] [illegible]జో త్తమః। తేనసర్వమవాప్నోతిపిత్ర్యయజ్ఞక్రియాఫలమ్। ద్వా
[illegible] సూతకేయదిసంప్రాప్తిస్నాతాహస్తుభవేద్యది। త్రి
[illegible]హ్నాన్నృతకేవృద్ధావేగాదశాహాని। గ్రామేతుద్వి[illegible]హ్నాపంచ
[illegible]రజస్వలా॥ [illegible]చపంచమహానసధ్నతి—దశగా[illegible]
[illegible]కల్పః॥ దేశాచారతోవ్యవస్థా॥ దేశాచారస్యాప్యనవస్థాయాం
[illegible]చారేణవ్యవస్థాకులాచారేణవ్యవస్థాప్యనియతా[illegible]

—(*) అథశ్రాద్ధానంతరంవైశ్వదేవకర్మః (*)—

[illegible]కృతతోనువజ్యప్రదక్షిణీకృత్యగృహంప్రవిశ్యపాకాంతరేణ శ్రాద్ధశే
[illegible]వావైశ్వదేవంకుర్యాత్। యాజుషాస్సామగాఃపూర్వంమన్యేకుర్వంతి[illegible]
[illegible]। అక్షర్యదానస్తుశ్రాద్ధాంతేవైశ్వదేవంవిధీయతే॥ యదావైశ్వదే
[illegible] శ్రాద్ధశేషాదేవతత్కార్యం॥ తథాహ[illegible]॥ శ్రా
[illegible]విధివత్ వైశ్వదేవాదికంతతః। కుర్యాద్భిక్షాంతతోదద్యాద్ధంత
[illegible]దికంతథేతి। ఆదిశబ్దేననిత్యశ్రాద్ధాదికంపరిగృహ్యతే। తత ఇతిపిత్ర్య
[illegible]శేషాత్। నిత్యశ్రాద్ధంపృథక్పాకేనకార్యం॥ అతఏవతదధికృత్యమా
[illegible]॥ [illegible]శ్రాద్ధ[illegible]॥ స
[illegible]॥నిత్యక్రియాఃపిత్ర్యా[illegible]। [illegible]
[illegible]శేషంపూర్వవిదా[illegible] [illegible]॥ పిత్రర్థంని
[illegible]పాకంవైశ్వదేవార్థ[illegible] వైశ్వ
[illegible]మితి। తదాహితాగ్నికర్తృ[illegible]॥ [illegible]
[illegible]వైశ్వదేవంకర్తవ్యం॥ తథాచస్మృ[illegible]॥ పక్షాంతరకర్మ[illegible]
శ్వదేవంతుసాగ్నికః। పిండయజ్ఞంతతఃకుర్యాత్తతో న్వాహార్యకం[illegible]
। ఇతి। పక్షాంతంకర్మఅన్వాధానం। అన్వాహార్యకందర్శశ్రాద్ధం। [illegible]
[illegible]క్రియతేయది। దేవా

హవ్యంన్నస్పృశంతికవ్యాఃపితరస్తథా । తత్పితృపాకాద్వైశ్వదేవకరణేన
తవ్యః । అతఏవవైశ్వదేవసిః ॥ పితృపాకాత్సముద్ధృత్యవైశ్వదేవంకరోతియః
అసురంతద్భవేచ్ఛ్రాద్ధ పితౄణాంనోపతిష్ఠతే । ఇతి ॥ యదాఅగ్నౌక
రణానంతరంవికిరానంతరంవావైశ్వదైవికంకర్మక్రియతే , తదాపిపృథక్
పాకాదేవకార్యం । తచ్చపాకాద్వైశ్వదేవకరణేదోషస్యాత్తాత్పిసమానత్వా
అగ్నౌకరణానంతరంవైశ్వదేవకరణంచస్మృత్యంతరం । వైశ్వదేవాహుతీ
రగ్నౌచరిత్వాగ్నౌ ప్రాశనభోజనాత్ । జుహుయాద్భూతయజ్ఞాదిశ్రాద్ధంకృత్వా
తతస్స్మృతఇతి ॥ యదిపితృపాకాద్వైశ్వదేవం । యదిపాకాంతరాత్ ।
భయథాపిపితృపాకశేషాదేవభోజనం ॥ తథాహ-యాజ్ఞవల్క్యః । ప్రదక్షి
ణమనువ్రజ్యభుంజీతపితృసేవితమితి । అనేనతుపితృశేషే పాకాంతరం కృత
భోక్తవ్యమేవ । భోజనస్యాపినిషిద్ధత్వాత్ ॥ తథాచదేవలః ॥ శ్రాద్ధం
కృత్వాతుయోవిప్రోనభుంక్తేతుకదాచన । దేవాహవ్యంనగృహ్ణంతికవ్యానిపి
తరస్తథా । యతఃపితృపాకశేషభోజనంనిత్యం॥*॥ అథపితృసేవితఏకాదశ
ఉపవాసనిషేధం॥*॥ అతఃఏకాదశ్యాదౌనిత్యోపవాసపక్షే భోజన ప్రతి
నిధ్యాయస్స్మర్యతే । ఉపవాసోయదానిత్యఃశ్రాద్ధంనైమిత్తికంభవేత్ । ఉ
పవాసంతథాకుర్యాదాఘ్రాయపితృసేవితమితి । పితృసేవితభోజననియమ
స్యాఘ్రాణమేవ ॥ అతఏవశాతాతపః ॥ శేషమన్నమనుజ్ఞాతోభుంజీతతదన
తరం । శ్రాద్ధంకృత్వాతుయోవిప్రస్త్వనుజ్ఞాతోద్విజైస్తదా । ఇష్టైస్సార్ధం
తువిధి వద్భుక్తిమాన్ సుసమాహితః । ఏకాదశ్యాం సాంవత్సరికే
క్షయాహాదిశ్రాద్ధేపాత్రస్థశ్రాద్ధంకృత్వాభుంజీయాత్ ॥ కాత్యాయనః ॥ శ్రా
ద్ధంకృత్వాతుయోవిప్రోనభుంక్తేపితృసేవితం । హవిర్దేవానగృహ్ణంతి క
వ్యంతుపితరస్తథా ॥ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ ప్రదక్షిణమనువ్రజ్యభుంజీతపితృసే
వితం । యమః ॥ శ్రాద్ధంప్రతిదినేకృష్ణైకతర్పణంగృహిణాదరాత్ । ఉప
ణంనకర్తవ్యమేకాదశ్యాంసితేపిచ । అగ్నికేసమనుప్రాప్తే ఏకాదశ్యాం
నోత్తమః । భుక్తశేషంతుభుంజీయాదుపోష్యనరకీభవేత్ । ఏతదర్థ-వ
చతిథిషుయసంక్రాంతి కృష్ణైకాదశ్యాదోషత్వాత్ సకాలగృహివిషయ
యావజ్జీవంసంకల్పనిత్యోపవాసవిషయమే ॥ కాత్యాయనః ॥ ఉపవాసో
[illegible]

షమితి ॥ బోధాయనః ॥ ఆబ్దికాదౌతుభుంజీయా దుపవాసదినం ప్రతి। ప్రత్యుపోషణంకుర్యాదాఘ్రాయపిత్ర్యసేవితమితి । తదపిసకామ్యగృహివి షయం॥ దేవలః ॥ మాతాపిత్రోఃక్షయేప్రాప్తేభవేదేకాదశీయదా। అభ్య ర్చ్య పితృదేవాంశ్చఆజిఘ్రేత్పితృసేవితమితి । పితరస్తస్యనష్టం కామికంచ యచ్ఛృతి। ఆసంకల్ప్యాన్యథాకుర్వన్నశక్తిఃసత్యయోర్ద్వయోః। ఏకాదశ్యాం న జీయాచ్ఛ్రాద్ధంకృత్వాపినైవహి । నక్తంతత్రనకర్తవ్యం మనురాదోప న్యసేత్। ❋అథదేశాంతరగతస్యానాకర్ణితమృతివార్తస్యకర్తవ్యతాం ఆహ యుః ॥ మహాజాతుకర్ణ్యః ॥ అనాకర్ణితవార్తస్యప్రోషితస్యపితుస్సుతః । ఊర్ధ్వం పంచదశాద్వర్షాదూర్ధ్వదైహికమాచరేత్ । అనాకర్ణితవార్త శ్రుతకుశలవార్తస్యప్రోషితస్యదేశాంతరగతస్యపితుకార్ధ్వదైహికంపు పంచదశాద్వర్షాదూర్ధ్వమాచరేత్ । పంచదశసంవత్సరేషుగతేషుప్రై మేధికంకుర్యాదిత్యర్థః ॥ తదాహజాతుకర్ణ్యః ॥ పితరిప్రోషితేయస్యన వార్తానైవచాగతిః । ఊర్ధ్వంపంచదశాద్వర్షాత్కృత్వాతత్ప్రతిరూపకం కు ర్యాత్తస్యచసంస్కారంయథోక్తవిధినాతతః। తదానీమేవసర్వాణిప్రేతకా ర్యాణిసంచరేదితి ॥ పితృవ్యతిరిక్తవిషయేవిశేషమాహ । అన్యేషాంద్వా దశాద్వర్షాత్పూర్వముక్తైనతత్తిథిః। అన్యేషాంపితృవ్యతిరిక్తానాంపితృవ్య భ్రాతృపుత్రాణాంద్వాదశాబ్దాదూర్ధ్వంపైతృమేధికమాచరేత్ ॥ తదా బృహస్పతిః ॥ యస్యనశ్రూయతేవార్తాయావద్ద్వాదశవత్సరం। కుశప ్రతిమయాదాహేనతస్యస్యాదవధారణమితి । తస్మిన్దినేపైతృమేధికంకార్యమి త్యాహ॥తత్తిథిరితి॥ తత్తిథిఃపూర్వముక్తైవతస్యపైతృమేధికస్యఅనుష్ఠాన మాసాజ్ఞానేదినా ఇత్యాదినాపూర్వముక్తైవప్రోషితస్యప్రత్యాబ్ది కే తిథియాతిథిఃసైవగ్రాహ్యేత్యర్థః॥ ❋ పంచదశాబ్దంద్వాదశాబ్దంవావా నాకర్ణితమరణనిర్ణయాత్ ఊర్ధ్వంకృతైహికేకృతేజీవన్యది సమాగ తస్తదాకథమిత్యత్రాహ ॥ ❋ అమృతేమృతఇత్యుక్త్వాకృతౌర్ధ్వదేహికః పైతృ మేధికేకృతేపునస్సజీవఆగతశ్చేత్తదాకర్తవ్యప్రకారమాహ ॥ ॥ యద్యా గచ్ఛేత్సమాగ జీవన్పైతృమేధికసంస్కృతిః । ఘృతకుంభేస్నాపయిత్వాత స్యాశుభేతడే।సంస్కృతంజాతకర్మాద్యైరుపనీతవిధానతః। ద్వాదశా హంత్రిరాత్రం వాకపిహితంచోపోషణవ్రతం । ఊఢవంతంచసంస్కుర్యా

చ్చరుణాసంస్కృతేనచ॥ వ్యాఖ్యా॥ప్రోషితః పైతృమేధికేనకర్మణాసంస్కృ
తః । పుమాన్ జీవన్ యదాగచ్ఛేత్ । తదాతమాయాంతంఘృతకుంభే
యిత్వాతుభేశుణేజ్యోతిశ్శాస్త్రే సాధుతయానిర్దిష్టలగ్నేఉత్థాప్యజా
తైర్యైశ్చజాతకర్మణానామకరణాన్నప్రాశనచూడాకరణైః సంస్కృతం
మాంజీవపనాది వర్జంవిధానేనోపనీతంయస్మిన్కస్మిన్ వాగిరౌ ద్వా
హంవిహితోపోషణవ్రతం కృతోపవాసవ్రతంఆగత్యపూర్వాం పూర్వోక్
తాంత్రిరాత్రంతదభావేతస్యాఅభావేఅపరాం త్రిరాత్రియమూర్ధవంతం అ
ఆయుష్మతేనచరుణాసంస్కుర్యాత్ । అగ్నయఆయుష్మతేపురోడా
ష్టాకపాలంకుర్యాదితిశాస్త్రవిహితేన ఆయుష్మదగ్నిదేవతాకేనచరుణా
సంస్కుర్యాత్।ఆహితాగ్నేః పురోడాశో నాహితాగ్నేశ్చరు స్తదుక్తంగృ
ప్రాయశ్చిత్తేయఏవాహితాగ్నేః పురోడాశఃస ఏవఅనాహితాగ్నేశ్చరు
తథాహావృద్ధమనుః । జీవన్ [illegible] ఘృతకుంభేనియోజ్యతం।
త్యస్నాపయి [illegible] ద్వాదశాహవ్రతంత్రిరా
త్రమథవాస్యతు । స్నాత [illegible] ర్వాం అన్యాంవా తద
అగ్నిహారాయవిధివద్వ [illegible] స్తోమేన [illegible] జేత్ తథైంద్రాగ్న [illegible]
గిరింగత్వాతుత్రతు । ఇష్టిమాయుష్మతీంకుర్యాదీప్సితాంశ్చ క్రమాం
ఇతిస్మృతిసంగ్రహే॥ *॥ అథదేశాంగపణ్యం॥ *॥ మరణశంకయా
పితృమేధసంస్కారేపునరాగమనేజాతకర్మాదిసంస్కారమాహవృద్ధవ
యద్యాగతఃపుమాన్ జీవన్ పితృమేధికసంస్కృతః । ఘృతకుంభేస్నా
త్వాతముత్థాప్యశుభేక్షణే । సంస్కృతంజాతకర్మాద్యైరుపనీ తివిధా
ద్వాదశాహంత్రిరాత్రంవావిహితోపోషణవ్రతః । గిరావాగత్యపూర్వాం
తదభావేపరాంత్రిరాత్రియం । చాంద్రవేనచసంస్కుర్యాచ్చరుణాయుష్మ
వసిష్ఠః ॥ జీవన్యదిపునరాగచ్ఛేద్ఘృతకుంభేనిమజ్య తం । ఉద్ధృత్యస్నా
త్వాథజాతకర్మాదికారయేత్। ద్వాదశాహంవ్రతం చాస్యత్రిరాత్రమ
త్రహి । స్నాతోద్వహేతపూర్వాంతాంఅన్యాంవాతదభావతః। త
షమనుష్యాంతుప్రతిష్ఠేత్సమాగతం । యద్యత్ప్రణీతంప్రణీతముప
యురగ్నయేసురభిమతేపురోడాశమష్టాకపాలంనిర్వపేదితి॥ అస్యార్థః
షితప్రమీతఇత్యాద్యనువాదః పలాశవల్కైరిత్యాది విధాతుంఏవం

ప్రోషితః ప్రమీత ఇతి శ్రుతే యద్యగ్నేరగ్నిషు ప్రతిపన్నేషు కుంభాదుద్ధృత్య [illegible]
జాతకర్మ ప్రభృతి సర్వసంస్కారా ఆవర్తేరన్ । ఏకస్మిన్నేవాగ్నౌ [illegible]
న్నవదివసే ఉపనయనాంతం కృత్వా ద్వాదశరాత్రం వ్రతం చరిత్వా వేదప్రదా[illegible]
ద్వాదశభిః పరిసమాప్య తత్రైవ జాయయా విద్యమానయా సవ[illegible] యా[illegible]
అగ్నీనాధాయ వ్రాత్యే వపనం యాయజేత । గిరిం గత్వా అగ్నావేవ [illegible]
నిర్వపేత్ । తతో నిత్యనైమిత్తికకామ్యాని కుర్యాత్ । ఏతస్మిన్నేవాగ్నౌ
[illegible]స్య భాష్యస్యాయమభిప్రాయః । అగ్న్యాధానసంబోపాసనా[illegible]
[illegible]స్య [illegible] యజమానో జీవతీతి శ్రుతేః । ఆగతేవా[illegible]
[illegible]సనాగ్నిం విధానేన విభజ్య సంసర్గప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా ఆగతస్యాస్య[illegible]
[illegible]కుంభాదుత్సృజ్య [illegible] జాతకర్మ ప్రభృతి సర్వసంస్కారా ఆవర్తేరన్ । ఏ
కస్మిన్నేవాగ్నౌ అథవా [illegible]
[illegible]ఔపాసనాగ్నేర్విద్యమానత్వాత్ । ఏకస్మిన్నేవాగ్నౌ ఘృతకుంభాదుత్థి
తస్య జాతకర్మ ప్రభృతి సంస్కారా ఆవర్తేరన్ । ఇతి తత్ర విశేషః ॥ జా
తకర్మ ప్రభృతి ఉపనయనాంతాః సంస్కారాః లౌకికాగ్నావేవ వివాహ[illegible]
ప్రభృతి సంస్కారాః । ఏకస్మిన్నేవాగ్నౌ కర్తవ్యాః । యది సన్త్యేవాగ్నిషు[illegible]
[illegible]ధానినశ్చ లౌకికాగ్నావేవ జాతకర్మ ప్రభృతి సర్వసంస్కారాః ఆవర్తే
రన్ । ఆగతం ఘృతకుంభే స్నాపయిత్వా ఏకరాత్రం త్రిరాత్రం వా వాసయి
త్వా అనంతరదివసే ఘృతకుంభే [illegible] శుభదివసే శుభలగ్నే సముత్థాపయేత్ ।
తథా చ స్మృతిః । ఘృతకుంభే [illegible] మేకాహముషవా । సము
త్థాప్య శుభలగ్నే జాతకర్మాదికారయేత్ । అతస్తత్ర జాతకర్మాదివివాహాం
తం సంగృహ్యతే ॥ ఘృతకుంభాదుత్థితస్య జాతకర్మ ప్రభృత్యుపనయనాం
తం అన్యత్సర్వం [illegible] ఏకస్మిన్నేవదివసే కుర్యాత్ । ఘృతకుంభాదుత్థిత
స్య పునర్జాతకర్మ కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య । జాతకర్మ కుర్యాత్ ॥
ఘృతకుంభాదుత్థితస్య పునర్నామధేయం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య నామకర్మ కు
ర్యాత్ ॥ ఘృతకుంభాదుత్థితస్యాస్య కుమారస్య పునరన్నప్రా
శనకర్మ కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య అన్నప్రాశనం కుర్యాత్ ॥ ఘృత
కుంభాదుత్థితస్యాస్య కుమారస్య పునశ్చౌలకర్మ కరి
ష్య ఇతి సంకల్ప్య చౌలకర్మ కుర్యాత్ ॥ ఘృతకుంభాదుత్థితస్యాస్య [illegible]

యణశర్మాణం పునరుపనయనవిధానేన ఉపనేష్యేతిసంకల్ప్య మౌంజ్యాజినదం
డవపనాదివర్జనవిధానేనకర్మకుర్యాత్ ॥ తథాచపరాశరః ॥ అజినం
మేఖలాదండంభైక్ష్యచర్యవ్రతానిచ । నివర్తంతేద్విజాతీనాంపునస్సంస్కా
రకర్మణి ॥ ఉపనయనానంతరంత్రిరాత్రంద్వాదశరాత్రంవా ఉపోష్యవ్ర
తంచరిత్వావేదవ్రతానిపునశ్చరిత్వాగోదానవ్రతం స్నాతకవ్రతంచపునఃకృ
త్వాపూర్వాంపూర్వపరిణీతాం పత్నీంతదభావేఅన్యాంవాపునః పరిణయే
త్ ॥ ఘృతకుంభాదున్మగ్నస్యమపూర్వపరిణీతాంపత్నీం పునరుద్వహ
ఇతిసంకల్ప్యపునర్వివాహకర్మకుర్యాత్ ॥ తథాచస్మృతిః ॥ పునర్దానం
నవరణంనపరిగ్రహణంతథా । త్రిరాత్రంచవ్రతంతత్స్యాత్ పునరుద్వా
హకర్మణి ॥ స్మృత్యంతరోక్తంద్రష్టవ్యం ॥ ఏకస్మిన్నేవదివసేశేష హో
మాంతంకర్మకర్తవ్యమిత్యర్థః ॥*॥ పూర్వపరిణీతసత్వాభావే ॥*॥ అన్యో
ద్వాహపక్షేవివాహసంకల్పప్రభృతిచతుర్థీశేషహోమాంతంసర్వం ప్రథమ
వివాహవత్కుర్యాత్ । నకశ్చిద్విశేషః ॥ యథాజాయయావిద్యమానయ
సవర్ణయాసహాగ్నీనాధాయవిచ్ఛిన్నసంధానార్థమితిసంకల్ప్య ॥ వా
త్యేనపశునాఐంద్రాగ్నేనయజేత । గిరింగత్వాగ్నయేకామాయనిర్వపేత్
అనాహితాగ్నిరగ్నయేకామాయచరుంనిర్వపేత్ , తతోనిత్యనైమిత్తికక
ర్మాణికుర్యాత్ ॥ కాలాతీతే ॥ సంస్కారాణాంతుసర్వేషాంకాలోయద
తిపద్యతే । ప్రాజాపత్యంచరేన్మాసంతతోప్యేవంప్రకల్పయేత్ । యద
ప్రణీతంపరిణీతముపస్రుతాయురగ్నయేసురభిమతేపురోడాశమష్టాకపాల
నిర్వపేత్ఇతి ॥ అస్యార్థః ॥ అమృతోమృతఇతిసూయతే । అగ్నయేసు
రభిమతేయదిధ్రియంతేఅగ్నయః అస్యాదిఘష్టాయస్యవాభావసంగతావి
వాఅన్యప్రకారేణఉత్సర్గాష్టకాదినావాతథాధానిం కృత్వాసురభిమత
ష్టిఃపిత్రుమేధార్థేవాసంసర్గేష్టయఏవేతి । అమృతేమృతఇతిశ్రుతేః। ధృత
దిభిః పలాశవృంతాదినాపిత్రుమేధేకృతే సంసృష్టేష్వగ్నిషుమృత ఇతిశ్రు
తేవాయజమానేఅవిషేష్వగ్నిషు ఘృతకుంభాదున్మగ్నస్యజాత కర్మ
కృత్వాపునస్తోమేనపత్నీముద్వాహేనసంసృత్యసంసర్గేష్టిం కృత్వాపు
ర్విహృత సురభిమతేసంసర్గేష్టయ ఏవేత్యవధారణమాధాన నివృత్త్యర్థః

తేను గతేష్వగ్నిష్వాధానం కృత్వా సంసర్గేష్టయ స్తిస్రః ఏకావామి
వతి అత్రాపి ఘృతకుంభోన్మజ్జనాదికృత్వా గ్నీయుధాయసం సర్గేష్టిం కు
ర్యాత్ కృత్వా నాశ్యేన పశునైంద్రాగ్నేనేతి యజేతేతి పితృమేధే ప్రక్రాం
సంస్పృష్టేగ్నిషు యజమానే జీవతీతి శ్రుతి అగతేవాతదంతే పితృమేధంతత్ప్ర
సురభిమతేష్టిః అగ్నయే సురభిమతే అగ్నిహోత్రాణి విసాదాయ జీయ
ద్విమకర్దావవీతినో అద్యోతియాజ్యావాక్యే॥ సంధ్యాతిక్రమణం యస్య
స్తరాత్రమపిచ్యుతం । తస్మాత్తదోషయుక్తో వా పునస్సంస్కారమర్హతి॥

(*) అథ రేతోవిణ్మూత్రప్రాశనే ప్రాయశ్చిత్తమాహ (*)

పరాశరః॥ అజ్ఞానాత్ప్రాశ్య విణ్మూత్రం సురాసంస్పృష్టమేవచ । పున
సంస్కారమర్హంతి త్రయోవర్ణా ద్విజాతయః॥ ప్రచేతాః ॥ రేతోమూ
త్రపురీషప్రాశనే చాంద్రాయణం పునస్సంస్కారం చేతి ॥ చతుర్వింశతిమతే॥
ప్రక్షీరం తు ద్విజో భుక్త్వా కథంచిత్కామమోహితః ॥ పునస్సంస్కృత్య
నం ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ * ॥ అథ అన్యశాఖాధ్యయననిషేధః॥ *
చ్ఛాఖీ మన్త్రసంస్కారైస్సంస్కృతో బ్రాహ్మణో భవేత్। తచ్ఛాఖాధ్యయ
ం కుర్యాత్ త్యక్త్వా తు పతితో భవేత్ ॥ వేదాంతరే వర్జితే॥ యదేతదు
నీతస్య ప్రాయశ్చిత్తం యదా భవేత్॥ ఇతి ॥ * అథ పునరుపనయనక్రమః॥ *
కృత్వా కృతం చ వపనం మేధాజననమేవచ । మేధాజననసద్భావే వ్రతచర్యా
వేదిహ। అనుప్రవచనీయంతు తదభావేద్వయం నచ। పరిధానం న కార్యం స్యా
నిమిత్తానంతరం ద్వితం । పూర్వస్యా వాచయస్థానే తత్సవితుర్వృణీమహే।
భణితో త్రివిశేషోయం సమానమితి తద్భవేత్ । యజుర్వేదం సామవేదం వా
ధీత్యబుద్ధ్వా మన్త్రతుకామస్య బ్రహ్మచారీ ప్రమాదే పునరుప న
యనం కార్యం । బ్రహ్మచారిణః ప్రాయశ్చిత్తం తతోపనీతిమార్హ
భవేదితి తదా ప్రాయశ్చిత్తం పునరుపనయనం సమాచరేత్। అత్ర అష్టవర్షో
దగ్ధ్యనాదికాశ్చ న ప్రతీత్యా। । కింతు నిమిత్తానంతరమేవ కార్యం తస్య స్నా
కృతం కేశవపనం । అలంకరణం చ అగ్నీంధనాద్యాజ్యసంస్కారాంతం కృ
త్వా వస్త్రాజినయజ్ఞోపవీతాని ధృత్వా చమ్య దక్షిణత ఉపవేశ్య బహిరాస్తరణా
ద్యాఘారాంతం కృత్వా ప్రధానాహుతీర్హుత్వా ఉత్తరతోగ్నేః ప్రాఙ్ముఖ
ఆచార్య ఉపతిష్ఠతే ఇత్యాద్యాదిశ్య నిత్యయోదగ్వసనపరిధానం కృత్వా ప

రిధానం కర్తవ్యం । కస్య బ్రహ్మకస్య బ్రహ్మచార్యసీతియువాసవాసా ఇత్యాది
పరిసమూహనవర్జితం । సము [illegible] ధా [illegible] దిహర స్వీనూయా సమిత్యుపస్థాయ
[illegible] పసంగృహ్య [illegible] భిః భోః సావిత్రీంభో అనుబ్రూహీత్యుక్తే తత్స
వితు [illegible] మిత్యగ్నస్థానే తత్సవితుర్వరేణ్యేనహ ఇతిబ్రూయాత్ । తతః హృదయ
[illegible] సదధాతి । మమవ్రతే ఇతి మేఖలాదండవజం । బ్ర
హ్మచర్యస్యాది సేత్ । బ్రహ్మచార్యస్య [illegible] నకమణ్ కురు దివామాస్వాప్సీ [illegible]
[illegible] ధీనో భవ వేదమధీష్వేతి । తతః స్విష్టకృదాది [illegible] శేషం సమాపయేత్
[illegible] స్తు ఉపవిష్టసావిత్ర్యై [illegible] ఉపకరణపర్యంతం భవతి । అగ్నికార్యం
[illegible] వాకార్యం [illegible] పర్యంతం తత్సవితుర్వరేణ్య
[illegible] బ్రహ్మయజ్ఞం కుర్యాత్ । వేదస్వీకరణపర్యంతం బ్రహ్మచర్యం చరేత్ । ఇతి
వ్రతోపనయనక్రమః ॥ ॥ అత్ర [illegible] ॥ ॥ మె
ఖలాజినం దండం [illegible] । నావతే [illegible]
[illegible] । [illegible] శేషమిత్యాది । [illegible] పర్యంతం [illegible]
[illegible] । [illegible] । అస్మి
[illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ కృతాకృతం [illegible]
[illegible] । పరిధానవ
[illegible] ॥ [illegible] ॥ తత్సవితుస్సావి
త్ర్యాస్సా । [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] కుర్యాత్ । ఇతి [illegible] ॥ హరిదత్తః ॥
[illegible] పూర్వస్య అధానంతరం వేదం [illegible] వేదమ [illegible]
[illegible] । [illegible] తేన
న ప్రకారేణ వేదముపనయనమపికర్తవ్యమితి । అగ్నేః [illegible] తము
[illegible] సర్వవేదార్థమితి మన్యంతే ॥ తథాహ ఆపస్తంబః ॥ సర్వేభ్యోవై [illegible]
[illegible] సావిత్ర్యాస్సూ [illegible] ॥ కృతాకృతం [illegible] మేధ
[illegible] కీయతాం [illegible] । అసమస్తం పరిధానం [illegible] స్తం
[illegible] దానం యదభిహితం పరిధానం తత

మాణనభవతీత్యర్థః । నపరిధానమిత్యేవసిద్ధౌఅనిరుద్ధవచనం । ఉత్తరార్ధేణ
[illegible] క్తః । కాలస్నానేనభవతి । యస్యక్వచిత్కాలస్యావ
[illegible] క్తస్యకాలస్యస్నానేనభోయః । తదర్థణంపూర్వమని
[illegible] । కాలోపవసాదికమాత్రేనభవతి । అనారభ్యమా
[illegible] తోవిహానత్వేతుంతర్గోక్షమారః తావంత్యుపనయనానిత
[illegible] స్వసూత్రారంభః । తత్సవితుర్వరేణిమహ ఇతి సావిత్రీం
[illegible] బ్రూహీత్యుక్తేశిష్యమానబ్రూయాత్ । సదేమాంజపేత్
[illegible] వ్యాఖ్యాస్యత్రాణి । సంసారగస్స్వేభ్యోదేవేభ్యః సావి
త్రౌయ సూర్యాతైహిబ్రాహ్మణాం। బ్రహ్మైవతుదేవేభ్యో పాదంపాదవయం
దహాత్ । తదితః త్రిపాత్స్వస్వాసావిత్రోపరమష్టిప్రజాపతిరితిమనుః । తత
స్వఉపనయనేసావిత్ర్యాఅనువచనంతస్యఫనస్వేవేదాఅనూక్తాభవంతి। అ
త్రైవస్యామంజలిపత్వాదేవవేదోపనయనంసర్వార్థమితిఅస్మిన్న్పక్షే బ్రా
హ్మణపఠితవత్ । బ్రాహ్మణాపేవపాఠితం । అథర్వణస్యవేదస్యపృథగుపయ
[illegible] క్ష్యంతథాచశత్రైవర్ణానామ్యతసంసర్గాత్భృగ్వంగిరసోవిధియతే
తి॥ * అథపాలాశవిధిరుచ్యతే॥ * యదివిపదుకారణాకాలదేశకాలాదిభిః సం
స్కారస్స్యాన్నకృత్వితచేత్ । తదాసంవత్సరమన్యేగురుకులేమాన్యమా
సహాయస్యాదిదోషేవానిత్రిభద్రశిథిలైర్దనం భృగ్వంగార బృహస్పతి
వారేధనిష్ఠా పంచమ్యాదితిరిక్తశుద్ధదినేచంద్రతారాబలాన్వితే పునస్సం
స్కారముపక్రమేత్ ।యద్యస్థగస్థిచేత్తదాఅస్థిభిరేవపునర్దాహః । అస్థ్య
భావశ్చేత్తపాలాశవృంతైరితరాస్థిప్రకృత్వాపునర్దాహం వంత్రేణదా
హయేత్॥ * ॥ అథప్రయోగక్రమః॥ * ॥ చత్వారింశద్భిశ్శిరఃకల్పయిత్వా
దశగ్రీవాంవింశదురః త్రింశజ్జఠరః పంచాశద్దక్షిణబాహుంతస్మాద్యే పంచభి
రంగుళికల్పనం । పంచాశద్భిర్వామబాహుంతస్మాద్యేపంచభిరంగుళి కల్ప
నం । ద్వాదశభిర్వృషణం । అష్టాభిశ్శిశ్నం । పంచాశద్భిర్దక్షిణోరుం।
వింశద్భిర్జానుజంఘపాదాంగుళికల్పనం । పునఃపంచాశద్భిర్వామోరు
రుం । వింశద్భిర్జానుజంఘపాదాంగుళికల్పనం । ఏవముక్తప్రకారేణశతష
ష్టిసమిద్భిః తత్తదవయవంకల్ప యిత్వాఊర్ణాసూత్రేణదృఢంబధ్వా త్వగ
కారంకల్పయిత్వాప్రాణప్రతిష్ఠాసంస్కారస్యేతిసంకల్ప్యవాక్ అస్య

యథాశిఖినిశమద్భిః పర్యంతం ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కృత్వా జన్మప్రభృత్యేతత్
క్షణపర్యంతం ఇత్యాద్యుక్తప్రకారేణ సర్వప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా ఉత్క్రాం
తిదానం కృత్వా కర్ణమంత్రాదికం పఠిత్వా తతః మరణకాల సంభావితోర్ధ్వో
చ్ఛిష్టాది దోషాణాం కృచ్ఛ్రత్రయం కృత్వా తతః ఔపాసనం కృత్వా పరేయువా
గ్ సమితి ప్రేతాహుతిం హుత్వా ఇమం త్వా వస్త్రమిత్యాది సర్వం సమానం। త॥
దశరాత్రాశౌచపక్షే తిలోదకపిండప్రదానాదియథాక్రమం కుర్యాత్। త్రిరా
త్రాశౌచపక్షే ప్రథమేహని త్రిదినస్య కర్మ సంచయనం కుర్యాత్। తన్మృతదినే
మాసికం కుర్యాత్॥ అత్ర కారికా॥ మనుః॥ నరం పూర్ణమయుం దగ్ధ్వా త్రిరాత్రము
శుచిర్భవేత్। మాతాపిత్రోర్దశాహం స్యాదస్థిదాహే తథైవ చ। మాతాపి
త్రోర్దశాహమితి దశాహాద్బహిః శ్రవణవిషయః॥ దశాహాద్బహిః శ్ర
వణే మాతాపిత్రోరేవ దశాహం అన్యేషాం భ్రాత్రాదీనాం పునర్దాహే
త్రిదినమేవ॥ తథా పైఠీనసిః॥ ఆహితాగ్నిస్తు విధివద్దహనం నాస్తి తత్తథా।
అశౌచగ్రహణం నాస్తి దాహాద్వాశౌచమిష్యతే। అనాహితాగ్నేర్మరణా
త్పునర్దాహో యదా భవేత్। మననాదిగృహీతస్య త్రిరాత్రాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే
గృహీతస్య చ పుత్రస్య సంపూర్ణాశౌచమేవహి॥ దేవలః॥ పుత్త్రైః శ్రోత్రస్తు సం
స్కారే ప్రమాదాదకృతే యది। జ్ఞాతీనాం దశరాత్రం స్యాత్తదూర్ధ్వం సూ
తకం నహి। నిత్యకర్మాణి కుర్వీత స్మృత్యుక్తాని తథైవ చ। వంశజానామసంస్కా
రే సూతకం తు భవేత్। దశాహాత్పరతశ్శుద్ధిః జ్ఞాతీనాం చ విశేషతః। అకృతే జ్ఞా
తిసంస్కారే న కుర్యాదాత్మనశ్శుభం। కుర్యాదేవ శుభం కర్మ న భవేన్నిత్యక
ర్మాణి। గౌతమోపి॥ ఆశౌచాంతః కీకసానాం ప్రదాహే శేషాచ్ఛుద్ధిస్తత్పరత
స్త్రిరాత్రం పుత్రస్యాపి ప్రాగాశౌచగ్రహణశ్చేన్నో చేత్పుత్రస్యాపి సంపూర్ణ
మాహుః॥ ఆశౌచాంతే ఆశౌచమన్య॥ శంఖః॥ ప్రాగాశౌచగ్రహే యేషాం
జ్ఞాతీనాం నాస్తి సూతకం। పునర్దాహాదినారభ్య కర్తుర్దినత్రయమితి।
ప్రేతస్య వత్సరాదర్వాక్పునస్సంస్కారకర్మణి। న చ కాలం పరీక్షేత న మౌఢ్యం
గురుశుక్రయోః॥ అథ పలాశవిధౌ పలాశసంఖ్యా దర్భసంఖ్యామాహ దేవలః॥
దద్యాచ్ఛిరసి శీర్షార్ధం గ్రీవాయాం చ దశైవ తు। బాహ్వోశ్చైకశతం దద్యా
త్తన్మధ్యేంగుళికల్పనం। ఉరసి ద్విశతం దద్యాత్త్రింశజ్జఠరే తథా। వృషణే ద్వా
దశాదశా దద్యాదష్టాభిశ్శిశ్నముచ్యతే॥ ఊరుద్వయోశ్శతం దద్యాద్వింశతిర్జాను

ఘయోః। పాలాశానాం చ జంఘచ తథా వింశతిసంఖ్యయా। దద్యాద్దేవం హి స క్త్వేవం త్రిశతం షష్టిసమ్మితం॥ ఊర్ణాసూత్రేణ సంబధ్య ప్రాణస్యస్థాపనం తథా। ప్రాయశ్చిత్తవిధిం కృత్వా దశదానాని యాని చ। గోభూతిలహిరణ్యాజ్యవాసో ధాన్యగుడాని చ। రౌప్యం లవణమిత్యాహుర్దశదానాః ప్రకీర్తితాః। తతో వైతరణీం ధేనుం చ కర్ణసూక్తం తతః పరం। స్నాపయిత్వా హ్యలంకృత్య శవధర్మేణ దాహయేత్। త్రిరాత్రమశుచిర్భూత్వా చతుర్థే శ్రాద్ధమాచరేత్। స్నానం ప్రేతస్య పుత్రాద్యైః వస్త్రైః పూజనం తథా। నగ్నదేహమివ దహేత్ కించిద్దేయం పరిత్యజేత్। యస్మాద్రాత్రౌ దానమేదగ్నిం త్యణ కాష్ఠహవింషి చ। ప్రేతత్వం నైవ హీయేత న చ ధర్మేణ లుప్యతే॥ ఇత్యేతదాపస్తంబేనోక్తం

—(*) అథ అస్థినాశే ప్రాయశ్చిత్తం (*)

జాబాలిః యద్యస్థిసంచయం కర్తుం దశాహం పూర్వభాగ్భవేత్। నష్టం చాపహృతం వాపి దాహయేద్యాజ్ఞికైః పునః। చండాలైః శ్వపచైర్వాపి స్పృష్టం చాపహృతం యది। భూమావనిక్షిప్య తద్భస్మ దాహయేద్యాజ్ఞికైః పునః॥ వసిష్ఠః॥ దేశక్షోభమహోత్పాతైర్వాస్థి వినశ్యతి। అస్థిసంచయనాదర్వాగ్దశాహో విగతో యదా। నరం పర్ణమయం దగ్ధ్వా త్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్। యది నద్యాపహృతాని చేత్ తద్దోషప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా సంచయనమంత్రేణ తద్దేశమృదమాహరేత్। తద్దేశాభావేప్యస్థిసంచయనమంత్రం జపేత్। న పునర్దహనవిధిః॥ తదాహ దేవలః॥ జలప్రవాహే తీరే వా కూలే వాథ సరిత్తటే। జలౌఘే వాస్థినాశే తు తన్మంత్రం తు జపేద్బుధః। ఇతి గోభిలః॥ అస్థిసంచయనాదర్వాక్ప్రేతసాపహృతా యది। హోమం కృత్వా విధానేన తన్మంత్రం తు జపేత్తదా॥ మరీచిః॥ అస్థిసంచయనాదర్వాక్ప్రేతసాపహృతం యది। అస్థివత్సంచయేద్విద్వాన్ లోష్ఠం వా భస్మ వా తతః। ఇతి॥ వసిష్ఠః॥ దంపత్యోరేకకాలే తు మరణం తు యదా భవేత్। పృథక్చితిం సమారోప్య దహేదౌపాసనాగ్నినా। ఇతి॥ మనురపి॥ ఏకస్మిన్నేవ కాలే తు దంపతీ నిధనం గతౌ। ఏకచిత్యాం దహేత్పుత్రః పృథగౌపాస్య వహ్నినా॥ సంవర్తః॥ దంపత్యోర్మృతః పూర్వం తమౌపాసనవహ్నినా। పశ్చాన్మృతాం తు ప్రదహేత్ప్రేతదాహార్థవహ్నినా॥ శంఖః। అస్థిసంచయనాదర్వాక్పత్నీ యది మృతా భవేత్। చితాగ్నినైవ కర్తవ్యం దహనం పి

త్పవత్సుతః । దేవలః॥ భర్తుశ్చితాగ్నినాశాత్పత్నీగ్నౌర్యాయది మృతింగ తా । తేనాగ్నినాదహేదేనాంసంచయేలోకవహ్నినేతి। అకృత్వాప్రేతకా ర్యాణిపత్యుర్ద్వికేవిగతేయది । పునర్దాహంషోడశంచసపిండీకరణంచరేత్ । మాసికాన్యాబ్దికేచైవకుర్యాత్తన్మృతవాసరే। అకృత్వామాసికాన్యేవపత్యు ర్ద్వికేవిగతేయది । ప్రాజాపత్యత్రయంకృత్వామాసికాన్యాబ్దికంచరేత్ । పు నర్దాహాదినారభ్య కుర్యాద్ద్వాదశమాసికానితి ॥ వాయుసేభ్యోబలించస్యా త్పైవవస్త్వేతమనుంస్మరేత్ । అగ్నౌజలేవాతీర్థస్నాత్వాశశ్వద్ధ్రు ప ప్రవజే త్ । తిలోదకంతదాపిండంనవశ్రాద్ధంతథైవచ । రాత్రౌనకుర్యాత్సంధ్యా యాంయదికుర్యాన్నిరర్థకం।జలంప్రేతాయమధ్యాహ్నేదద్యాద్యావదశేద్ధ తా । యావదాశౌచమిత్యర్థః । సంవర్తః । పూర్వాహ్ణేవాపరాహ్ణేవా శౌచమాశ్రిత్యగామిభిః।సంసక్తైః పచతేతుర్యాత్సహప్రేతస్యబాంధ వః । ప్రథమేహనియద్ద్రవ్యంయాచశిలాయచ్చ పిండద్రవ్యంతద్దశమాహః ప ర్యంతమితి॥

అథ ఆంగిరసోక్తఆతురసన్న్యాసవిధిః ॥*॥ ఆతురసన్న్యాసవిధి ర్విధీయతే॥ ఆతురాణాంవిశేషోస్తినవిధిర్నైవచక్రియా । ప్రైషమాత్రం తుసన్న్యాసంఆతురాణాంవిధీయతే । గత్వోదకసమీపేతుపాత్రయోరప ఉద్ధరేత్ । తయోరేకంకరణార్థగృహీత్వాదక్షిణేనవై । అన్యస్మిన్నైవము త్వాదిమంత్రాభ్యాంజుహుయాత్సుధీః । కృత్వాహుతిద్వయం పశ్చాన్నాసి స్వాహుతిశేషకం । అనుజ్ఞశాన్వృషభోనువాకేనాభిమంత్రినౌత్ । పుత్రై షణేవమంత్రేణతద్గృహీత్వాజలంపిబేత్ । ద్వితీయమభయంసన్న్యాసేన ము క్త్వాపిబేద్ద్విజః।ఓంభూర్భువస్సువరితిపిబేచ్ఛిష్టంనశేషనౌత్ ... గూం జలినాతోయంఅన్యత్ప్రతిదిశంక్షిపేత్ । ఆదిత్యాభిముఖోభూత్వా ఊర్ధ్వా బాహురతంద్రితః । సన్న్యస్తంచమయాత్రిఃచత్రిర్వారంజపేన్నరః । తతః పరంగృహంబంధోర్నగచ్ఛేద్భిక్షుకోభవేత్ । న్యాతేతుమునికి ... దకేవాయథావిధి । ఉక్తఏవతుసన్న్యాసఃఆదేశ్యాంగిరసో ...

ఆతురసన్న్యాసప్రయోగక్రమః ॥*॥ అత్రాయం ... బాచమనాదికం కృత్వాపాదౌప్రక్షాళ్యాచమ్య మమసన్న్యస్త ...

... గసంకరిష్యే ... సంకల్ప్య । ...

ఉపస్పృశ్యతీర్థదేశంగత్వా ఉదకముద్ధృత్యదక్షిణపాణినా ఉదకపూర్ణమేకపాత్రమాదాయఏషవాఅగ్నేయః ప్రాణంగచ్ఛస్వాంయోనింగచ్ఛస్వాహేత్యప్సుజుహుయాత్ । ద్వితీయపాత్రమాదాయఆపోవైసర్వాదేవతాః । సర్వాభ్యోదేవతాభ్యోజుహోమిస్వాహేతప్రథమంపిబేత్ । శేషాత్ స్థితంకించిదాదాయఅభయం సర్వభూతేభ్యోమత్తస్వాహేతిద్వితీయంపిబేత్ । శేషముదకంసర్వమాదాయమోభూర్భువస్సువస్సన్న్యస్తంమయాస్వాహేతితృతీయంనిశ్శేషంపిబేత్ ।తతోస్యాత్ స్థితమంజలినాపూర్ణమాదాయ ప్రాచ్యాందిశి । దక్షిణస్యాందిశి।ప్రతీచ్యాందిశి । ఉదీచ్యాందిశి,ఊర్ధ్వాయాం దిశి।సర్వేకంనినయేత్ । తతస్సూర్యాభిముఖోభూత్వాఊర్ధ్వబాహుస్సన్ । పూర్వవిత్తదారేషణాత్రయం ఓంభూస్సన్న్యస్తంమయా। ఓంభువస్సన్న్యస్తంమయా।ఓంసువస్సన్న్యస్తంమయా। ఓంభూర్భువస్సువస్సన్న్యస్తంమయాఇతిమంత్రమధ్యమోత్తమస్వరైః ఉచ్చైః ప్రబ్రూయాత్ అభింద్రత్వాగుణైర్నిర్గుణైర్విష్ణుసూక్తైస్తథైవచ।త్రియంబకైశ్చమంత్రైశ్చశుక్లైర్నిశ్చైవపవమానైస్తతః ॥

—(*) అథయతిసంస్కారః (*)—

యతిసంస్కారవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ కతాంశస్యాత్వాశ్వస్థాత్మాయతిసంస్కారమాచరేత్ । పుత్రోవాభ్రాతృశిష్యోవాసన్న్యాస్యైవఆచార్యస్తదా। పంచామృతైస్స్నాపయిత్వా।పునర్నవనతతః పరం। అభింద్రత్వాగుణైర్నిర్గుణైర్విష్ణుసూక్తైస్తథైవచ । త్రియంబకైశ్చమంత్రైశ్చశుక్లైర్నిశ్చపవమానైస్తతః । శక్త్యాశరీరంసంస్థాప్యగంధమాల్యైరలంకృతం।ఘోషయేజ్జయశబ్దేన దుందుభిర్నాదనిస్వనైః। గ్రామప్రదక్షిణంకృత్వాబ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః। ప్రాచీముదీచింగత్వాశుద్ధదేశంసమాశ్రయేత్ । సమీపేశ్వత్థమూలేదేవాలయేఅరణ్యేగోష్ఠే బ్రహ్మవృక్షస్యమూలేవాఅథస్తాదాస్యాఖిభిః ప్రోక్ష్యదండాయామపరిమితేనఅవటంఖాత్వావ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్యఉత్తరాగ్రాన్దర్భాన్సంస్తీర్యలవణంప్రక్షిప్యసావిత్ర్యా శరీరంప్రక్షాల్యగంధాదిభిరలంకృత్యపుష్పైర్హవ్యాం దక్షిణస్వస్తికతలేశరీరంనిక్షిప్యఇదం విష్ణుర్విచక్రమేఇతిదక్షిణహస్తేదండంనిధాయ । స్పృష్ట్వాజపేత్ । బ్రహ్మజజ్ఞానమితిమూర్ధానంస్పృష్ట్వాజపేత్ ।భూమిర్భూమిమగాన్మాతామాతరమభ్యగాత్ । భూయాస్మపుత్రైః పశుభిర్యోనోద్వేష్టిసభిద్యతామితి...

నమూర్ధానంభింద్యాత్ । ప్రణవేనాభిమృశ్య శేవయజనం మేవయతుము
స్యానుదధాత్ ॥ లదనాదిభిఃపూరయిత్వా । అగ్ని వాగ్నిస్సమిధ్యతేత్వం
హ్యగ్నే అగ్ని నాతమ:జగ యంతుసుశ్శృతం । యజ్ఞేన యజ్ఞ మ:జయంత దేవాః
...సాధ్యాస్సంతుదేవాః । ఇతిచతుర్భిఃఋగ్భిశ్చ । పృథివీహూతా । అ
గ్నిహూతా ।సూర్యం తేచక్షుఃమహాహవిర్హోతా ఇతిచమహూతత్వభిశ్చ। అ
తో దేవాఅవంతునో...స ప్తధామభిరిత్యంతం।ఇదంవిష్ణు...పాగ్ంసురే
ప్రణేపవా...ధారణా । విష్ణోఃకర్మాణి...సఖా। తద్విష్ణోఃపరమంపదం
...విప్రాసఃపదం । ఇత్యంతంజపిత్వా ప్రణమేత్ । నాత్రసంస్కారవిశేషః।
కర్తుర్నాశౌచం।అశౌచశంకయాఅపోనస్పృశేత్ । సద్యశ్శౌచంవిధీయతే
అశ్వమేధఫలమవాప్నోతి । సిద్ధిదినప్రభృతిదశమదినపర్యంతంసమాధివేదికా
యాంసాక్షతపుష్పాంజలిందత్వాధూపదీపనైవేద్యాదికంకృత్వాగాయత్ర్యా
ప్రణవేనవాబ్రహ్మార్పణేఅష్టదిక్షుదద్యాత్ । అననదేశే- పూర్వోక్తవీవం
గుణవిశేషం విశిష్టాయాంతిథౌసిద్ధిం గతస్యపరమహంసస్యామామకేతుః తృ
ప్త్యర్థంతర్పణానికరిష్యే ॥ ఆత్మానంతర్పయామి । అంతరాత్మానంతర్పయా
మి । పరమాత్మానంతర్పయామి । జీవాత్మానంతర్పయామి । ఓమిత్యింద్రాది
అష్టదిక్షుక్షీరేణ తర్పణానిదత్వాతదనంతరంవేదికాం ప్రదక్షిణం కృత్వా
సభాపూజాంకృత్వాదక్షిణతాంబూలానిదత్వా బ్రాహ్మణైస్సహబంధుభిః
సహకర్తాగృహంగచ్ఛేత్ ॥ యతీనాంమరణేప్రాప్తేస్పృష్టిదోషోనవిద్యతేఽ
శౌచబుధ్యానస్నాయాత్ స్నాతుశ్చనరకంధ్రువం । 'అశౌచబుధ్యాస్నా
చ్చేత్ ఉపపాతకవాన్భవేత్ । యతీనాంమరణేప్రాప్తేనాశౌచంనోదకక్రి
యా । వహతామశ్వమేధస్యఫలంభవతిపుష్కలం । జ్ఞాతిపుత్రకళత్రాదినాం
పరివ్రాణ్మరణంయది । ఆశౌచంనాస్తితేషాం వై స్నానమప్యాచరేన్నహి
భిక్షుఃప్రాణవినష్టస్తుదృష్టశ్చేత్పాణిభిర్యది । తేషామష్టఘుహూనిస్యాదాయ
స్యద్ధిశ్చజాయతే । నసూతకాగ్నిసంస్కారః నార్ధ్రవస్త్రజలాదయః।
కోద్దిష్టంషోడశాన్నంసాపిండ్యంచనవిద్యతే । నారాయణబలింతత్రకురా
ద్వైద్వాదశేహని । తతశ్చవిష్ణుబుధ్యాతుయతీన్సంపూజయేద్ద్విజాః। అ
తో వాసవుతోవాసిద్ధిప్రాప్తోయతిర్యది । నారాయణబలింతస్యకుర్యా
గౌరవాని ॥ వసిష్ఠకులానాంలిత్యాంతేవష్టిరాగమికాన్యపి । కులాన్యర్ధ

తేప్రాజ్ఞః సన్న్యస్తమితియోవదేత్ ॥ ఇతియతిసంస్కారవిధిస్సమాప్తా । నిత్యపూజా। మహాపూజా। నారాయణబలిః। పార్వణశ్రాద్ధం॥ ఏతానికర్తవ్యాని॥

అథయతిసంస్కారప్రయోగస్సమంత్రకోవక్ష్యతే॥*॥ పుత్రస్సన్నికృష్టశ్చేత్పుత్రాస్సర్వాంగవపనంకృత్వా అనుజ్ఞామాప్య అశేషెహేపరిషత్...స్వీకృత్యఅస్మద్గురోః సిద్ధింగతస్యపరమహంసస్యనారాయణస్యయతేఃతుష్ట్యర్థంవపనంకర్తుంయోగ్యతాసిద్ధిరస్త్వనుగృహాణ ॥ ఏవంగుణ...తిథౌ అస్మద్గురోస్సిద్ధింగతస్యపరమహంసస్యనారాయణస్యయతేఃతుష్ట్యర్థంయతిసంస్కారయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థంవపనంకారయిష్యే। సర్వాంగవపనంకృత్వాస్నాత్వాచమ్య; పవిత్రంనిధాయ, నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ...నమోనమః । అశేషెహేపరిషత్ స్వీకృత్యఅస్మద్గురోస్సిద్ధింగతస్యనారాయణస్యయతేఃతుష్ట్యర్థంయతిసంస్కారంకర్తుంయోగ్యతాసిద్ధింఅనుగ్రహాణ । అస్మద్గురోస్సిద్ధింగతస్యనారాయణస్య పరమహంసస్యతుష్ట్యర్థంసంస్కారంకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య—తదంగత్వేనకలశపూజాంకరిష్యే ॥ కలశస్యముఖే...కురు। ఆపో...రాపఠం । కలశోదకేనశంఖమాపూర్య - శంఖంగంధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య శంఖంచంద్రార్కదైవత్యం...నమోస్తుతే । ఇతిప్రోక్ష్య । పురుషసూక్తవిధినాషోడశోపచారపూజాంకుర్యాత్ ॥ సహస్రశీర్షాపురుషః...దశాంగులం । పురుషాయనారాయణాయనమః ఆవాహనం॥ పురుషఏవేదగ్ం సర్వం..నాతిరోహతి । ఆసనం ॥ ఏతావానస్యమహిమా...అమృతందివి। పాద్యం॥ త్రిపాదూర్ధ్వఉదైత్పురుషః...శనేఅభి । అర్ఘ్యం ॥ తస్మాద్విరాడజాయత...పురః । ఆచమనీయం॥ యత్పురుషేణహవిషా...శరద్ధవిః। స్నానం॥ సహస్రశీర్షాపురుషః....సాధ్యాస్సంతిదేవాః ॥ నమస్తేరుద్రమన్యవె...తంవోజంభేదధామి ॥ ఇతిఅభిషేకంకుర్యాత్॥ఇతిరుద్రాభిషేకంకృత్వా। ఆప్యాయస్వసమేతుతే...సంగథే ॥ దధిక్రావ్ణో అకారిషం...తారిషత్॥ మధువాతాఋతాయతే...గావోభవంతునః॥ ఘృతంమిమిక్షేరేవృషభవక్షిహవ్యం॥ స్వాదుపః । పవస్వేతిపంచామృతస్నానంకృత్వా। ప్రణవేనస్నాపయిత్వా ॥ ఆపోహిష్ఠామయోభువః...ఆపోజనయథాచనః ॥ ఇమంమెవరుణ...ఆయుఃప్రమోషీః ॥ విష్ణోర్నుకంవీర్యాణి...విష్ణవేత్వా ॥ త్రియంబకం...తాత్ ॥ ఇత్యాదిభిర్మంత్రైస్స్నాపయిత్వా ॥ సప్తాస్యాసన్పరిధ

యః... పురుషం పశుం । వస్త్రం ॥ తంయజ్ఞం బర్హిషి ప్రౌక్షన్... సాధ్యా ఋషయశ్చయే ॥ ఉపవీతం ॥ తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః..... ఆరణ్యాన్ గ్రామ్యాశ్చయే । గంధం । తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః....యజుస్తస్మాదజాయత। అక్షతాన్ ॥ తస్మాదశ్వా అజాయంత....తస్మాజ్జాతా అజావయః । పుష్పాణి। కేశవాదినామభిరభ్యర్చ్య ॥ యత్పురుషం వ్యదధుః....ఉచ్యతే । ధూపం ॥ బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీత్....శూద్రో అజాయత । దీపం ॥ చంద్రమా మనసో జాతః....ప్రాణాద్వాయురజాయత । నైవేద్యం॥ నాభ్యా ఆసీదంతరిక్షం ....తథా లోకాగ్ం అకల్పయన్ । తాంబూలం॥ వేదాహమేతం....అభివదన్యదాస్తే । కర్పూరం ॥ ధాతా పురస్తాద్యముదాజహార.... అయనాయ విద్యతే। మంత్రపుష్పం ॥ యజ్ఞేన యజ్ఞమయజంత దేవాః....సాధ్యాస్సంతి దేవాః।ప్రదక్షిణనమస్కారం॥ శిక్యేయశిశిరమాధాయ। గంధమాల్యైరలంకృత్య ఘోషమేయుజన్ యశస్వినః దుందుభివాద్యేన గ్రామప్రదక్షిణం కృత్వా బ్రాహ్మణైస్సహ వేదపారాయణపురస్సరం ప్రాచీనముదీచీనం వా స్థాపయిత్వా శుద్ధదేశం గత్వా నదీతీరే స్వస్తిమాంగలైనాలయె అరణ్యేగోష్ఠే। బస్తావృక్షమూలేవా అధస్తాత్ భూమింవ్యాహృతిభిరద్భిః ప్రోక్ష్య తస్య పదేశే ప్రాఙ్ముఖం యుతింవిన్యస్య । కర్తా పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య ॥ ఏవం గుణేత్యాదిశిథౌ అస్య గురోస్సిద్ధిం గతస్య పరమహంసస్య నారాయణస్య గురుముద్దిశ్య గురుప్రీత్యర్థంగురుపూజాంకరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య ॥ సహస్రశీర్షేత్యావాహనం ॥ పురుష ఏవేదేత్యాసనం॥ ఏతావానస్యేతి పాద్యం ॥ త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదైదిత్యర్ఘ్యం। తస్మాద్విరాడజాయతేత్యాచమనం ॥ యత్పురుషేణేతి స్నానం ॥ హిరణ్యవర్ణాః । దధిక్రావ్ణ్ణః । ఆపోహిష్ఠామయోభువః । అతో దేవా అవంతునః సహస్రశీర్షం దేవం ॥ ఇత్యాదిభిర్మంత్రైస్సవ్యాహృతిభిః ప్రణవేనాభిషిచ్య సప్తాస్యాసన్నితి వస్త్రం । తంయజ్ఞం బర్హిషీతి యజ్ఞోపవీతం॥ తస్మాద్యజ్ఞ ఇతి గంధం ॥ తస్మాద్యజ్ఞాత్ ఇత్యక్షతాన్ ॥ తస్మాదశ్వా అజాయంతేతి పుష్పాణి కేశవాదినామపూజా ॥ యత్పురుషం వ్యదధురితి ధూపం ॥ బ్రాహ్మణోఽస్యేతి దీపం॥ చంద్రమా మనసో ఇతి నైవేద్యం ॥ నాభ్యా ఆసీదితి తాంబూలం ॥ వేదాహమేతమితి కర్పూరం ॥ ధాతా పురస్తాదితి మంత్రపుష్పం ॥ యజ్ఞేన యజ్ఞమయజం

…శిఖాం త్యాయతింగర్తే సమీపంనీత్వా । గాయత్ర్యాయాశిశిరంప్రోక్ష్య।
వ్యాహృతిభిర్మంత్రైస్సమస్తవ్యాహృతిభిః గర్తంప్రోక్ష్య। గర్తే మధ్యే ఉత్తరా
గ్రం దర్భాంస్తీర్య । దేవయాజనమసీతి కించిల్లవణంపూరయిత్వా। వి
ష్ణోహవ్యంరక్షస్వేతి గర్తేమధ్యే యతిశిరం నిధాయ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే…
పాగ్ంసురే ఇతిమంత్రేణ యతేర్దక్షిణహస్తే దండం నిధాయ — వామహస్తే కమం
డలుం నిధాయ। హగ్ంసశ్శుచిషత్…ఋతంబృహత్ । ఇతిమంత్రే
ణయతిహృదయంస్పృష్ట్వా జపేత్ ॥ పురుషసూక్తం ॥ సహస్రశీర్షా పు
రుషః…యత్రపూర్వే సాధ్యాస్సంతి దేవాః ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానం…వివః ॥ అగ్నిం
మూర్ధా దివః……జన్యః ॥ మూర్ధానందివో అరతిం…జనయంత దేవాః ॥ ఇతి
మంత్రాన్ జపేత్ ॥ భృవోర్మధ్యే హగ్ంసశ్శుచిషత్ । శ్రీరుద్రంచ జపేత్ ॥
స్వయంగతాన్ మూర్ధానం । యతినేత్రపర్యంతం లవణంపూరయిత్వా। భూమి
భూమిమగాత్ మాతా మాతరమప్యగాత్। భూయాస్మ పుత్రైః పశుభిర్యో
నో ద్వేష్టి సభిద్యతాం। ఇదినారికేళాదిభిః మూర్ధానం భింద్యాత్। వ్యాహృతిభిః
దేవయాజనమసి । ఇతియతికపాలే లవణం పూరయిత్వా। అగ్నినాగ్నిస్సమిధ్య
తే…సాధ్యాస్సంతి దేవాః॥ చిత్తిస్స్రుక్। చిత్తమాజ్యం వాగ్వేదిః। ఆధీతం బర్హిః
కేతో అగ్నిః। విజ్ఞాతమగ్నిః । వాక్పతిర్హోతా । మనఉపవక్తా। ప్రాణో హ
విః । సామాధ్వర్యుః । వాచస్పతే విధేనామన్। విధేమ తే నామ । విధేత్వమస్మా
కంనామ । వాచస్పతిస్సోమం పిబతు అస్మాసు నృమ్ణం ధాస్స్వాహా ॥ ౧ ॥ పృథివి
హోతా। ద్యౌరధ్వర్యుః। రుద్రోగ్నీత్ । బృహస్పతిరుపవక్తా । వాచస్పతే వా
చోవీర్యేణ । సంభృతతమేనాయక్ష్యసే । యజమానాయ వార్యం। ఆసువస్క
రస్మై। వాచస్పతిస్సోమం పిబతు। జజనదింద్రమింద్రియాయ స్వాహా ॥ ౨॥ అగ్ని
ర్హోతా । అగ్నినాధ్వర్యూ । త్వష్టాగ్నీత్। మిత్ర ఉపవక్తా। సోమస్సోమ
స్య పురోగాః । శుక్రశ్శుక్రస్య పురోగాః । శ్రాతాస్థ ఇంద్రసోమాః । వాతా
పేర్హ్వనశ్రుతస్స్వాహా ॥ ౩॥ సూర్యంతే చక్షుః । వాతం ప్రాణః । ద్యాం పృష్ఠం
అంతరిక్షమాత్మా । అంగైర్యజ్ఞం । పృథివీగ్ం శరీరైః। వాచస్పతేఽచ్ఛిద్రయా
వాచా। అచ్ఛిద్రయా జిహ్వయా। దివి దేవావృధగ్ం హోత్రామేరయస్వ స్వాహా ॥ ౪॥
మహాహవిర్హోతా। సత్యహవిరధ్వర్యుః। అచ్యుతపాజా అగ్నీత్ । అచ్యుత
మనా ఉపవక్తా । అనాధృష్యశ్చాప్రతిధృష్యశ్చ। యజ్ఞస్యాభిగురౌ । అయాస్య

ఉద్గాతా । వాచస్పతేహృద్విధేనామన్ । విధేమతేనామ । విధేత్వమస్మాకం
నామ । వాచస్పతిస్సోమమపాత్ । మాదైవ్య స్తంతుశ్ఛేదిమామనుష్యాః । నమో
దివేనమఃపృథివ్యైస్వాహా ॥౫॥ వాగ్ఘోతా । దీక్షాపత్నీవాతోధ్వర్యుః । అ
పోభిఘరః । మనోహవిః । తపసిజుహోమి । భూర్భువస్సువః । బ్రహ్మస్వయం
భు । బ్రహ్మణేస్వయంభువేస్వాహా ॥౬॥ బ్రహ్మాణపేకహోతా । సయజ్ఞః । సమే
దదాతుప్రజాంపశూన్‌పుష్టింయశః । యజ్ఞశ్చమేభూయాత్ । అగ్నిర్ద్విహో
తా । సభర్తా । సమేదదాతుప్రజాంపశూన్‌పుష్టింయశః భర్తాచమేభూయాత్ ॥
పృథివీత్రిహోతా । సప్రతిష్ఠా సమేదదాతు ప్రజాంపశూన్‌పుష్టింయశః । ప్రతి
ష్ఠాచమేభూయాత్ । అంతరిక్షంచతుర్హోతా । సవిష్ఠాః । సమేదదాతు...
యశః । విష్ఠాశ్చమేభూయాత్ । వాయుఃపంచహోతా । సప్రాణః । సమే
దదాతు.....యశః । ప్రాణశ్చమేభూయాత్ । చంద్రమాష్షడ్ఢోతా । సఋ
తూన్‌కల్పయాతి । సమేదదాతు....యశః । ఋతవశ్చమేకల్పంతాం ॥ అన్న
గ్ం సప్తహోతా । సప్రాణస్యప్రాణః । సమేదదాతు....యశః । ప్రాణస్య
చమేప్రాణోభూయాత్ । ద్యౌరష్టహోతా । సోనాధృష్యః । సమేదదాతు
...యశః । అనాధృష్యశ్చమేభూయాసం ॥ ఆదిత్యోనవహోతా । సతేజ
స్వీ । సమేదదాతుప్రజాంపశూన్‌పుష్టింయశః । తేజస్వీచభూయాసం ।
ప్రజాపతిర్దశహోతా । సఇదగ్ంసర్వం । సమేదదాతుప్రజాంపశూన్‌పు
ష్టింయశః । సర్వంచమేభూయాత్ ఇత్యాద్యమవాక్యైశ్చాభిమంత్ర్య । అతో
దేవా అవంతునః....సప్తధాతుభిః । ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమే....సమూఢమస్యపా
గ్ంసురే । త్రీణిపదావిచక్రమే....తదస్యప్రియం । విష్ణోఃకర్మాణిపశ్యత । త
ద్విష్ణోః పరమంపదం ॥ ఇతిషడ్భిః ప్రణమేత్ । తతోగతేన్యందాచ్ఛాద్య
తదుపరివేదింకృత్వాలింగంప్రతిష్ఠాప్యకర్తాస్నాత్వాచమ్య । అనుజ్ఞాంకృ
త్వా । సంకల్ప్య । తిథౌ । అస్మద్గురోస్సిద్ధింగతస్యపరమహంసస్యగురుము
ఖ్యగురుపీత్యర్థం । అనవదినేసమాధివేదికాయాంపురుషసూక్తవిధానేనగురో
పూజాంకరిష్యే । ఇతిసంకల్ప్య । వేదికోపరిసాలగ్రామంనిధాయ । తద
గకలశపూజా శంఖపూజాంచకృత్వా । సహస్రశీర్షేత్యావాహనం । ప
రుష ఏవేదమిత్యాసనం ॥ ఏతావానస్యేతిపాద్యం । త్రిపాదూర్ధ్వఇత్య
... ... నమనం ॥ యత్పురుషేణేతిస్నానం । సమక.

మకం । పురుషసూక్తం । ఇత్యాదిభిః అభిషేకం కుర్యాత్ ॥ సహస్రాస్య
న్నితి వస్త్రం । తం యజ్ఞమితి యజ్ఞోపవీతం । తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుత ఇతి గంధం । తస్మా
ద్యజ్ఞాత్సర్వహుత ఋచ ఇత్యక్షతాన్ । తస్మాదశ్వా అజాయంత ఇతి పుష్పాణి । కేశవాదినామ
భిః పూజా కార్యా । శివాష్టోత్తరం ॥ యత్పురుషం వ్యదధురితి ధూపం । బ్రాహ్మ
ణోస్య ముఖమాసీదితి దీపం । చంద్రమా మనస ఇతి నైవేద్యం । పాయసా
న్నాదికం నైవేద్యం కృత్వా । నాభ్యా ఆసీదితి తాంబూలం । వేదాహమేతమితి
నీరాజనం । ధాతా పురస్తాదితి మంత్రపుష్పం । యజ్ఞేన యజ్ఞమితి ప్రదక్షిణనమ
స్కారం ॥ ఏవం గురుణే ... సంకల్ప్య । తిథౌ । అస్మద్గురోస్సిద్ధింగతస్య పర
మహంసస్య ... నామ్నస్య గురుముద్దిశ్య గురుప్రీత్యర్థం సమాధివేది
పూజాం క్షీరతర్పణం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య ॥ ఆత్మానం తర్పయామి । అంత
రాత్మానం తర్పయామి । పరమాత్మానం తర్పయామి । జీవాత్మానం తర్పయామి ।
ఓమితి ఇంద్రాద్యష్టదిక్షు క్షీరేణ తర్పణాని దత్వా తదనంతరం వేదికాం ప్రదక్షి
ణం కృత్వా సభాపూజాం కృత్వా దక్షిణాతాంబూలాని దత్వా బ్రాహ్మణైస్సహ
...సంగచ్ఛేత్ ॥ ఇతియతిసంస్కారక్రమః ॥ ॥ అథ సన్యాసపూజా ॥ ॥

కర్తా ... స్నాత్వాచమ్య సంకల్ప్య తిథౌ అస్మద్గురోస్సిద్ధింగతస్య పరమహం
సస్య ... నామ్నస్య గురుముద్దిశ్య గురుప్రీత్యర్థం ఖననదినాదారభ్య అద్య
ద్వితీయదివసే సమాధి వేదికాయాం పురుషసూక్తప్రకారేణ యావచ్ఛక్త్యర్ఘ్యా
దావాహనాది షోడశోపచారపూజాం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య పూర్వోక్త
ప్రకారేణ పూజాం కృత్వా పూజానంతరం పూర్వోక్తప్రకారేణ ఆత్మానం
తర్పయామీతి తర్పణాని కృత్వా అష్టదిక్షు తర్పణం కుర్యాత్ । అష్టదిక్షు ఇంద్రం
తర్పయామి । అగ్నిం యమం నిఋతిం వరుణం వాయుం కుబేరమీశానం తర్ప
యామీతి తర్పయిత్వా ॥ ❋ ॥ అథ మహాపూజా ॥ ❋ ॥ ... సంగీషత్
... అస్మద్గురోస్సిద్ధింగతస్య పరమహంసస్య ... గురుముద్ది
శ్య గురుప్రీత్యర్థం ఖననదినాదారభ్య ... యాం
మహాపూజాం ... సంకల్ప్య పూ
ర్వోక్తప్రకారేణ పూజాం తర్పణాంతం కృత్వా బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణా తాం
బూలానీ దత్వా గృహం గచ్ఛేత్ ॥ ఇతి మహాపూజాక్రమః ॥ అథ నారాయణబలి
క్రమః ॥ కర్తా స్నాత్వాచమ్య సమస్తసంపత్ సమోసమః । ... వకైస్య

ఏకాదశేదినే పార్వణ
వేన తా ప్రీణాతి । అస్మద్భ్రాతృ భ్రాతృపితుః అద్య ఏకాదశేదినే పార్వణ
శ్రాద్ధంకర్తుం అధికారసంపదస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు ॥ అధికారసంపద
స్త్వితి ప్రతివచనం ॥ సంకల్ప్య । ఏవంగుణేత్యాదితిథౌస్వగృహే అస్మద్భ్రా
తృభ్రాతృపితుః ఖననదినాదారభ్య అద్య ఏకాదశేహని పార్వణశ్రాద్ధే అస్మ
త్పితృపితామహప్రపితామహానాం గోత్రాణాంశర్మణాం వసురుద్రాదిత్య
రూపాణాం సాధుగురుసంజ్ఞకవిశ్వేషాం దేవానాంచ విష్ణోశ్చ అస్మద్భ్రా
తృపితుః ఖననదినాదారభ్య అద్యఏకాదశేహని ఏకాదశేదినే పార్వణ శ్రా
ద్ధం అన్నేన హవిషా పార్వణవిధానేన అన్నాదిద్రవ్యేణ అద్యకరిష్యే ఇతిసం
కల్ప్య శేషం ప్రతిసాంవత్సరికవత్కుర్యాత్ ॥ ఇతి పార్వణశ్రాద్ధక్రమః ॥

(*) అథనారాయణబలిప్రయోగః (*)

పుణ్యాహంవాచయిత్వా ॥ పుణ్యాహసంకల్పః ॥ అస్మద్గురోస్సిద్ధింగతస
పరమహంసస్యనారాయణస్యయతేః గురుతుష్ట్యర్థం ఖననదినాదారభ్య ద్వా
దశదినే నారాయణబల్యాఖ్యంకర్మ కరిష్యమాణః విశ్వంభరపూర్వకం కేశవ
దిత్రయోదశబ్రాహ్మణవరణాఖ్యాని కర్మాణి కరిష్యమాణః ఆదౌ గ్రహమఖం
భాండ ఆత్మశరీరవ్యస్థలశుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థమభ్యుదయార్థంచమహాజనైః స్వ
స్త్రీ పుణ్యాహవాచనంకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య ॥ సర్వేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యోన
అశేషే హే పరిషత్ ద్వాదశదినే నారాయణబలింకర్తుం యోగ్యతా
సిద్ధింఅనుగ్రహాణ । సంకల్ప్య అస్మద్గురోస్సిద్ధింగతస్యపరమహంసస్యనా
యణగురుముద్దిశ్యగురుప్రీత్యర్థం ఖననదినాదారభ్య అద్యద్వాదశదినే నా
యణబలికర్మ కరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య । బ్రాహ్మణానాంహస్తోదకందత్వా
న్నారాయణబలికర్మణి కేశవరూపస్య భవతాక్షణఃకర్తవ్యః । ఏవంత్ర
రేణద్వాదశబ్రాహ్మణాన్ వరయేత్ । అస్మిన్ నారాయణబలికర్మణి వి
శ్వరస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య భవతాక్షణఃకర్తవ్యః ॥ ప్రాణానాయ
ధాఅస్మద్గురోః గురుప్రీత్యర్థం ఖననదినాదారభ్య అద్యద్వాదశదినే నారా
ణబల్యంగంవిష్ణుపూజాంకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య । పురుషసూక్తవిధానేన
గ్రామపూజాంకృత్వా సాలగ్రామసన్నిధౌస్వగృహ్యోక్తవిధానేన
ప్రతిష్ఠాపనాద్యగ్నిముఖాంతంకృత్వా । భూర్భువస్సువస్స్వాహా ॥
... ... యసాదేవః పరి

ప్రత్యేకం షోడశాహుతీర్హుత్వా। సహస్రశీర్షా... దశాంగులం స్వాహా।
పురుషాయ నారాయణాయేదం॥ ౧ ॥ పురుష ఏవేదగ్ం సర్వం... తిరోహతి స్వా
హా। పురుషాయ నారాయణాయేదం ॥ ౨ ॥ ఏతావానస్య... దివి స్వాహా॥
పురుషాయ... ణాయేదం ॥ ౩ ॥ త్రిపాదూర్ధ్వ... నే అభి స్వాహా ॥ పురుష
ాయ... ణాయేదం॥ ౪॥ తస్మాద్విరాడజాయత... పురః స్వాహా ॥ పురుషా
య... ణాయేదం॥ ౫॥ యత్పురుషేణ హవిషా... శ్శరద్ధవిః స్వాహా ॥ పురుషా
య... ణాయేదం॥ ౬॥ సప్తాస్యాసన్... పశుం స్వాహా॥ పురుషాయ... ణా
యేదం॥ ౭॥ తం యజ్ఞం... శ్చ యే స్వాహా॥౮॥ తస్మాద్యజ్ఞాత్ ... అజాయత స్వాహా॥
౯॥ తస్మాద్యజ్ఞాత్... స్వాహా... యేదం॥౧౦॥ తస్మాదజాయంత అజావయః స్వా
హా॥ పురుషా... ణాయేదం॥౧౧॥ యత్పురుషం వ్యదధుః కల్ప్యేతే స్వాహా॥౧౨॥
బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీత్ శూద్రో అజాయత స్వాహా॥ ౧౩॥ చంద్రమా
మనసో జాతః... వాయురజాయత ॥ ౧౪ ॥ నాభ్యా ఆసీదంతరిక్షం... అక
ల్పయన్ స్వాహా ॥ ౧౫ ॥ వేదాహమేతం... దాస్తే స్వాహా॥ ౧౬॥ [illegible]
షాయ నారాయణాయేదం న మమ। ఓం నమో నారాయణాయ స్వాహా।
నారాయణాయేదం। ఓం నమో వాసుదేవాయ స్వాహా। వాసుదేవాయేదం। అ
తో దేవా అవంతు నః సప్త ధామభిః స్వాహా। దేవేభ్య ఇదం ॥ ఇదం విష్ణుర్విచ
క్రమే... పాంసురే స్వాహా విష్ణవ ఇదం ॥ త్రీణి పదా విచక్రమే... ధర్మాణి
ధారయన్ స్వాహా। విష్ణవ ఇదం ॥ విష్ణోః కర్మాణి పశ్యత... యుజ్యస్సఖా
స్వాహా। విష్ణవ ఇదం న మమ ॥ తద్విష్ణోః పరమం పదం తతం స్వాహా। శ్రీవి
ష్ణవ ఇదం ॥ అథ అష్టావింశ కేశవాది ద్వాదశ నామభిర్జుహుయాత్ ॥ కృష్ణపక్షే
సంకర్షణాది ద్వాదశ ఛిహుయాత్ ... ప్రాదాది బ్రహ్మవిసర్జనాంతే ॥ అ
గ్నేః పురస్తాత్ ప్రాగగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య పురుషసూక్తముచ్చార్య — సహ
స్రశీర్షా పురుషః... సాధ్యాస్సంతి దేవాః ॥ ఓం నమో నారాయణాయ బలిం
దదామి। పిండత్రయ ... ప్రదద్యాత్ । యాజ్ఞవల్క్యాయ సర్వోపచారపూ
జాం కుర్యాత్ ॥ ... మోక్షార్థం... తదస్తు తే। నారాయణ బ
లి హోమేన జనార్దన భగవాన్ సర్వాత్మకః సర్వం శ్రీయాజ్ఞవల్క్యః ప్రీయతాం॥ కే
శవస్వాగతం, కేశవ ఇదం పాద్యం, ఏవం ప్రకారేణ త్రయోదశ బ్రాహ్మణా
నాం పాద్యాని దత్వా ॥ ఏవంగుణ తిథౌ అస్మద్గురోస్సిద్ధిం గతస్య గురుప్ర

త్యర్థంబ్రాహ్మణాన్ భోజయిష్యే । తదంగబ్రాహ్మణపూజాంకరిష్యే ।
శః స్వరూపస్యబ్రాహ్మణస్యఇదమాసనం। కేశవస్వరూపాః బ్రాహ్మణాః భ
ద్భిః క్షణఃకర్తవ్యః। ఇదంపాత్రాసనం । ఇమేగంధాః।—ఇత్యాద్యర్చనం
ర్యాత్ । ఏవంప్రకారేణపూజాంకుర్యాత్ । ఓంభూర్భువస్సువః సర్వతో
దేవసవితఃప్రసువ।పృథివీతేపాత్రం శ్రీవిష్ణో అన్నంరక్షస్వనానాగోత్రేభ్యో
నానానామభ్యః ప్రతిపాత్రస్థానిఅన్నానిప్రత్యేకంప్రత్యేకంతస్మైతస్మై
సంప్రదదేనమమ॥ఏకోవిష్ణుర్మహద్భూతంపృథగ్భూతాన్యనేకశః వ్యాప
అనేనబ్రాహ్మణసమారాధనేనభగవాన్ సర్వాత్మకః కేశవాదీద్వాదశ స
మాత్మకః కేశవస్వరూపి విశ్వంభరస్వరూపీ గురుస్సుప్రీతోవరదోభవతు
పరిషేచనాది అపోశనాదిదత్వా భోజనానంతరం విశ్వంభర బ్రాహ్మణ
న్నిధౌప్రాగగ్రాన్ దర్భాంత్సంస్తీర్యయవోదకంనినీయ బ్రాహ్మణభోజ
నశిష్టాన్నేన ఓంభూఃస్వధా। ఓంభువఃస్వధా। ఓంసువఃస్వధా।ఓంభూర్భు
వస్సువస్స్వధా।ఇతిబలిందద్యాత్॥ప్రాణానాయమ్య--శిధా।అస్మద్గురోరా
రాయణబల్యంగం కేశవాదిద్వాదశపిండప్రదానానికరిష్యే । ఇతిసంకల్ప
ప్రాగగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్యయవోదకాన్నినీయభోజనశేషాన్నం పిండా
న్కృత్వా కేశవాయఇదంపిండందదామి । ఇతిద్వాదశపిండానిదద్యాత్।తదుప
జలమార్జనంకుర్యాత్। విష్ణోఃపునఃపూజాంకుర్యాత్। గురుప్రీత్యర్థంసా
గ్రామదానంకుర్యాత్ । దశదానానిచకుర్యాత్। ప్రదక్షిణనమస్కారా
న్కృత్వాబ్రాహ్మణాన్విసృజేత్। త్రయోదశదినేఆరాధనంకుర్యాత్ । సం
త్సరపర్యంతంమాసేమాసేమాసికానికుర్యాత్ । కింతుఆరాధనమేవ।
శ్వమేధఫలమవాప్నోతి॥ఇతిసన్న్యాసాశ్రమిణాంసంస్కారవిధిః॥

పరిషద్విధాయకానువాదపూర్వకప్రాయశ్చిత్తవిధిః॥ తదాహపరాశర
ఆధౌమహానదిస్నానంమహాసంకల్పముచ్చరేత్। మృతిస్నానంసభాపూజా
నోవిజ్ఞాపనక్రమః॥ సభాచస్మృతిమార్గేణప్రాయశ్చిత్తంవిలోక్యచ। అ
వ్యాకర్మశాస్త్రాణియథాశాస్త్రానుసారతః । విధాయకానాంవరణం
స్తోత్రక్తవిధినాతతః । అనువాదకస్యవరణంకృత్వాశాస్త్రానుసారతః। విధా
యకానాంవాక్యస్యానువాదస్యవిశేషతః । తయోర్వాక్యప్రకారస్తుతతః
మునీరితః । ప్రత్యగ్రహాణాంచైవపతనస్యావిధిస్తతః। దంతధావనరీతిశ్చద

నానానిచక్రమాత్। నాందీశ్రాద్ధవిశ్చైవవైష్ణవశ్రాద్ధమేవచ। పాద్రప్యాం విధిగోదానం శాలాహోమ స్తతఃపరం। పంచగవ్యస్యహోమశ్చపంచగవ్యస్యప్రాశనం। తతశ్చకృచ్ఛ్రాచరణంగోదానంచోత్తరాంగకం। అన్నలాగ్నిహోమశ్చనాందీశ్రాద్ధంతువైష్ణవం। దశదానంపునఃకుర్యాత్ భూరిదానంతథైవచ। నిరీక్షణాజ్యదానంచబ్రాహ్మణాశీ స్తథైవచ। బ్రాహ్మణభోజనమెత్తత్రిపృతనూపాదివస్త్రకైః। ఏవంకృతెమహాభాగసర్వపాపాద్విముచ్యతె॥

—(*) అథసర్వప్రాయశ్చిత్తక్రమోవక్ష్యతె॥ (*)—

ఆదౌకారంణతాకారయిత్వవిచక్షణం బ్రాహ్మణంప్రత్వాదశప్రా ద్వాదశవిప్రాన్వాపరిషదర్థేవినియోజయేత్। పతఃసర్వప్రాయశ్చిత్తమహం కరిష్యమాణోమదీయపాపజాతంపరిషత్సన్నిధౌ నిగదయతుకామోమలాపకర్షణస్నానంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య॥ సచేలంస్నాత్వాతదనంతరంఆర్ద్రవాససాసభాంతికంగత్వామహాసంకల్పంకుర్యాత్ ॥ ॥ మహాసంకల్పః॥ ॥ అథానంతవీర్యస్యశ్రీమదాదినారాయణస్యఅచింత్యాపరిమెయశక్త్యాభ్రియమాణస్యమహాజలౌఘమధ్యేపరి భ్రమమాణానామనేకకోటిబ్రహ్మాండానామన్యతమేవ్యక్తపృథివ్యప్తెజోవాయ్వాకాశమహదహంకారాద్యైరావరణైరావృతెస్మిన్మహతిబ్రహ్మాండకరండమండలె। ఆధారశక్తికూర్మానంతాద్యష్టదిగ్గజోపరిప్రతిష్ఠితస్యసప్తపాతాళస్యోపరితలె। ప్రతిలోకెనసత్యాదిలోకషట్కస్యఅధోభాగె। మహీమండలమండలాయమానఫణీరాజన శేషస్యసహస్రఫణామండలమండలె। దిగ్దంతిశుండాదండోత్తంభితె। లోకాలోకాచలైర్వలయితె। లవణెక్షురసర్పిదధిక్షీరోదకార్ణవైఃపరివృతె। జంబూప్లక్షశాల్మలికుశక్రౌంచశాకపుష్కరాఖ్యసప్తద్వీపపరివృతె। ఇంద్రద్వీపకశేరుతామ్రగభస్తినాగసౌమ్యగంధర్వచారణభారతాఖ్యనవఖండమండితె। మహాసరోరుహాకారె। పంచాశత్కోటివిస్తీర్ణభూమండలె। సుమెరునిషధహేమకూటవింధ్యాచలానాంహరివర్షకింపురుషవర్షయోశ్చదక్షిణెనవసహస్రయోజనవిస్తృతె। మలయాచలాదుత్తరె। స్వర్ణప్రస్థచంద్రశుక్తిసారవతీకరమణకమహాభారతపాంచజన్యసిహ్మళలంకేతినవఖండమండితె।భారతవర్షెభరతఖండెదెప్రజాపతిక్షేత్రెజంబూద్వీపెదండకారణ్యే కర్మభూ

హాస్యాస్యవంతికురుక్షేత్రాదిసమభూమధ్యరేఖాయాంపూర్వదిగ్భాగే
శోదావర్యాః దక్షిణేపార్శ్వే శ్రీశైలస్య ఆగ్నేయదిగ్భాగే కృష్ణాకావేర్యోర్మధ్య
దేశే సత్యవ్రతక్షేత్రే సకలదేవతాసన్నిధౌ పుణ్యప్రదేశే పరబ్రహ్మణాని యు
స్యసకలజగత్సృష్టిఃకారణప్రజాపతేః పరార్ధద్వయజీవినో బ్రహ్మణః ప్ర
మపరార్ధపంచాశదతీతే ద్వితీయే పరార్ధే పంచాశదాదిమే వర్షే
ప్రథమమాసే ప్రథమపక్షే ప్రథమదివసే అహ్ని ద్వితీయే యామే తృ
తీయేముహూర్తే శ్వేతవరాహకల్పే స్వాయంభువస్వారోచిషోత్తమతా
మసరైవతచాక్షుషాఖ్యేషు షట్సు మనుష్వతీతేషు సప్తమే వైవస్వతమన్వం
తరే యుగానాం త్రిషు యాతేషు ద్వితత్వాంశే ఘటికాసు అష్టావిం
శతితమే । మహాకలియుగే ప్రథమపాదే శాలివాహననృపపరిగణిత.
అష్టశతోత్తరసహస్రతమచాంద్రసౌరాదిమాసమితే । తత్ప్రభవాదిష
సంవత్సరాణాం మధ్యే వర్తమానే వ్యావహారికే .... అముక సంవ
రే। అముకాయనే। అముకమాసే । అముకపక్షే । అముకదినే । వా
నక్షత్రే।...యోగే।...కరణే ...ఏవంగుణవిశేషణ విశిష్టాయాంపుణ్యతిథౌ

గోత్రస్య....నక్షత్రే.... రాశౌ। జాతస్య...నామధేయస్య। జన్మాభ్యా
సాత్ జన్మప్రభృతి ఏతత్క్షణపర్యంతం బాల్యయౌవనకౌమారవార్ధకే
జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయకర్మేంద్రియ వ్యాపా
రైః కృతానాం రహస్యకృతానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకవ్యతిరి
నాంమహాపాతకాతివిశ్వాసఘాతాదిలోప జాతాతిపాతకానాం మహాపా
సమరూపపాతకానాం ఉపపాతకానాం సంకరీకరణానాం మలినీకర
ణానాంఅపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణాం ప్రకీర్ణకానాంఅజ్ఞాన
జ్ఞానతశ్చసకృత్కృతానాం అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చాసకృత్కృతానాం అ
భ్యస్తానాంనిరంతరాభ్యస్తానాం చిరకాలాభ్యస్తానాం నవవిధానా
బహువిధానాం సర్వేషాం పాపానాం అపనోదకంసర్వప్రాయశ్చిత్తంపరిషదుప
దేశపురస్సరంకరిష్యే । ఇతిసంకల్ప్య । ఏతత్ప్రాయశ్చిత్తాంగత్వేనప్రాత
స్నానంకరిష్యే । ఇతిసంకల్ప్య । ప్రాయశ్చిత్తస్నానవిధాయ॥ ప్రాయశ్చిత్తకేశ
ను హా పు... [illegible] ...ఇత్యాదిభిర్మంత్రైః
[illegible] అగ్నిపాపానిపరిషదం ప్ర

నీకృత్యపరిషద్దక్షిణాందత్వాదండవత్ప్రణమ్యవిజ్ఞాపయేత్ ॥ అశేషేపాప
రిషత్ మదీయాంవిజ్ఞాపనాం సమాకర్ణ్యానుకంపయాసమర్పితాం ఇమాంపరిషద్ద
క్షిణాం యత్కించిత్పరిమితాంయథోక్తదక్షిణామివస్వీకృత్య సర్వస్మాదేన
సోఽయంమద్ధర । అముకగోత్రస్య అముకనక్షత్రే అముక[illegible]జాతస్య అ
ముకనామధేయస్యమమజన్మాభ్యాసవశాత్ జన్మప్రభృత్యేతత్ క్షణ పర్యంతం
మధ్యవర్తినికాలే బాల్యయౌవనకౌమారవార్ధకేషు జాగ్రత్స్వప్నసుషు
ప్త్యవస్థాసుమనోవాక్కాయకర్మభిః కర్మేంద్రియవ్యాపారైః సంయోగాత్కృతానాం
రహః ప్రకాశకృతమహాపాతకసమరూపపాతకానాం సంకీర్ణీకరణానాం
మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణాంప్రకీర్ణకానాం
అజ్ఞానతో జాతశ్చ సకృత్కృతానాం అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చాభ్యస్తానాంచి
రకాలాభ్యస్థానాం నిరంతరాభ్యస్థానాం నవవిధానాంబహూనాం బహువి
ధానాం సర్వేషాంపాపానాం అపనోదకమేకంప్రాయశ్చిత్తంనిర్దిశ్య ఉ
పదిశేతి విజ్ఞాప్యపునఃప్రణమేత్ । పరిషదపియజమానవిజ్ఞాపితానాం పా
పాపనోదకమేకం ప్రాయశ్చిత్తంనిశ్చిత్య విధాయకముఖేన విదధ్యాత్ ।
సప్తపంచత్రయోవాపీతిన్యాయేనయథాశక్తివిధాయకా[illegible] ॥ చతు
ర్విధ సర్వప్రాయశ్చిత్తస్య కృచ్ఛ్రగణనయామహాపాతకాద్యశీతిషు శర
ద్విష్టేషు అశీత్యుత్తరశతం ప్రాజాపత్యాని। తదర్వాచీనేషు [illegible]
వార్షికం షష్టిసంఖ్యాకంకృచ్ఛ్రం । ఉపపాతకాదర్వాచీనేషు క్షుద్రపాపే
షుబహుషుసంకీర్ణీకరణాదిషు । అబ్దంక్షుద్రపాపేషుప్రకీర్ణేషు కృచ్ఛ్రా
కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాని [illegible]వశాత్ వర్ధనీయాని। [illegible]
ధమాధికాకారిభేదాత్ త్రైవిధ్యంభవంతి। ఏతదపి [illegible]
వాంగపిత్రస్త్రై పద్విగుణంభవతి । అస్థిరూపై త్రిగుణం। అజీవప్రాయశ్చిత్తేషు
పుత్రాదినాక్రియమాణేషు [illegible] త్రపవనం దంతధావన[illegible]
పంచగవ్య[illegible]ప్రాశన [illegible]జ్యదానాస్స్యుః । ఏతద[illegible]
సహోదార్థం కించిద్దక్షిణాందద్యాత్ । కృచ్ఛ్రమిత్యుక్తేఏకంప్రాజాపత్యం[illegible]
అతికృచ్ఛ్రస్థానేత్రీణిప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాణి। చాంద్రాయణస్థానే [illegible]
జాపత్యాని॥ నారీణాంవపనంవా స్త్రీవిధవాకార్య[illegible]
యత్కించిత్పాతకంచోపపాతకం । వప[illegible]

తైః ఇత్యాదిబహుర్విధసర్వప్రాయశ్చిత్తస్యసమర్థ్యాశక్త్యపేక్షయా ఏకవిధం
విధీయతేత్॥ ॥ అథవిధాయకవరణం ॥ ॥ అస్మింశ్చికీర్షితే సర్వప్రాయశ్చి
త్తానుష్ఠానే భవద్భిర్విధాయకైర్భవితవ్యం। ఇత్యశేషసభాయా భవంతోపి
తథైవాంగీకృత్యమాంరక్షంతు ॥ ॥ అథఅనువాదకవరణం ॥ ॥ అస్మింశ్చికీర్షి
తే సర్వప్రాయశ్చిత్తానుష్ఠానే అనువాదకత్వేభవతాభవితవ్యం ఇత్యశేషస
భ్యాభ్యనుజ్ఞయా భవానపితథైవాంగీకృత్యమాంరక్షతు॥ ॥ అథపరిషద్వాక్యం॥
హే విధాయకాః ఇదానీం కాశ్యపగోత్రేణనారాయణశర్మణాయజమానేన
విజ్ఞాపితానాం ఇత్యాదినవవిధానాం సర్వేషాం పాపానాంషడ్గుణిత షడ
బ్దకృఛ్రరూపమశీత్యధిక సహస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్యకృఛ్రాత్మకం ప్రా
యశ్చిత్తం ఉత్తమాధికారిణః। మధ్యమాధికారిణస్తుద్విగుణంసత్। షష్ట్యుత్త
రశతాధిక ద్విసహస్రసంఖ్యాకంప్రాయశ్చిత్తం। అధమాధికారిణస్తుత్రిగు
ణితం। చత్వారింశదుత్తరద్విశతాధిక సహస్రసంఖ్యాకప్రాజాపత్య కృఛ్రా
త్మకం ప్రాయశ్చిత్తంపాపాపనోదకంభవతి। ఏతత్ప్రాచ్యోదీచ్యాంగగో
దానసహితంప్రాజాపత్య కృఛ్రాశక్తౌతత్ప్రత్యామ్నాయత్వేన తత్సంఖ్యా
కగోదానాదికం వాస్యోపదిశంత్వితివిధాయకాన్వినియోజయేత్॥ ॥ అథవి
ధాయకవాక్యం ॥ ॥ విధాయకాః కుశకుసుమపాణయః ప్రాఙ్ముఖాస్సము
త్థాయానువాదకమేదంవదేయుః। అపిహావిద్వాన్విదుషామగ్రేసర సర్వ
ప్రాయశ్చిత్తానువాదకకుశల హే అనువాదక అముకగోత్రేణ నారాయణశ
ర్మణాయజమానేన విజ్ఞాపితానాం రహఃప్రకాశకృతమహాపాతకవ్యతిక్తా
నామిత్యాదిసర్వేషాం పాపాపనోదకం షడ్గుణితషడబ్దరూపకృఛ్రరూపా
శీత్యధికసహస్రసంఖ్యాకప్రాజాపత్యకృఛ్రాత్మకం ప్రాయశ్చిత్తముత్తమా
ధికారిణః-మధ్యమాధికారిణస్తుద్విగుణంసత్ షష్ట్యుత్తరశతాధికద్విసహస్ర
సంఖ్యాకం ప్రాయశ్చిత్తం। అధమాధికారిణస్తుత్రిగుణితత్వాత్। చత్వారిం
శదుత్తరశతాధిక త్రిసహస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్యకృఛ్రాత్మకంఏతత్ప్రా
యశ్చిత్తంప్రాచ్యోదీచ్యాంగ గోదానసహితం పాపాపనోదకంభవతీతి స
మగ్ర[illegible]నిర్ణయః। వయమప్యేతదశేషసభానిర్ణీతం ప్రాయశ్చిత్తమ
స్మై యద[illegible]నువదేతిత్వాం ప్రేరయామః। త్వమపితథైవానువాద
విస్తరం [illegible] [illegible]గనఅనువదేత్ అనువాదక

బ్రూయుః॥ అనువాదకోపితథాకరోమీత్యుక్త్వాయజమానస్యోర్ధ్వబాహురా
త్రివారమనువదేత్ ॥ ॥ అనువాదకవాక్యం ॥ ॥ భోయజమాన అముకగోత్ర
నారాయణశర్మన్ అశేషే యింపరిషత్ త్వదీయాం విజ్ఞాపనాంసమాకర్ణ్య
త్వయాసమర్పితాం పరిషద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణాం స్వీకృత్య త్వదుక్త
నిమిత్తానాంసర్వేషాం పాపానాంఅపనోదకంసర్వప్రాయశ్చిత్తంప్రాచ్యో
దీచ్యాంగగోదానసహితం నిర్ణీయాస్మిన్ నిర్ణీతంసర్వ ప్రాయశ్చిత్తంయ
జమానస్యోపదిశేతి విధాయకముఖేనమాం ప్రేషితవతి । అహమప్యుపదిశా
మి।సావధానస్సమాకర్ణయ ॥ అముకగోత్రస్య అముకనక్షత్రజాతస్యత
వజన్మాభ్యాసాత్ జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం మధ్యవయసి కాలే బాల్య
యౌవనకౌమారవార్ధికేషు జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కా
యకర్మేంద్రియ వ్యాపారైస్త్వయాకృతానాం రహఃప్రకాశకృతానాంమ
హాపాతకచతుష్టయవ్యతిరిక్తానాం ఇత్యాదిసర్వేషాంపాపానాంనిర్ణీతస
డబ్దకృచ్ఛ్రరూపసర్వప్రాయశ్చిత్తం అశీత్యధికసహస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్య
కృచ్ఛ్రాత్మకమపనోదకం ఏవముక్తమాధికారణ ఇత్యాది ప్రాజాపత్యకృ
చ్ఛ్రాత్మకమపనోదకం పాపానామితత్ప్రాయశ్చిత్తం ప్రాచ్యోదీచ్యాంగగో
దానసహితం త్వయాఅనుష్ఠేయం । త్వంసాక్షాచ్చర్యాయాంసమర్థశ్చేత్త
థాచర । అసమర్థశ్చేత్ తత్ప్రత్యామ్నాయానాచర । ప్రత్యామ్నాయాః
ఏతేషు ప్రత్యామ్నాయేషుతదశక్యప్రత్యామ్నాయైశ్చత్వారింశదుత్తర ద్విశ
తాధిక త్రిసహస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాత్మకం సర్వప్రాయశ్చిత్తం
ప్రాచ్యోదీచ్యాంగగోదానసహితం సంపూర్ణంకురుపూతోభవేః ॥ అస్మి
న్ప్రాయశ్చిత్తేత్వయాశక్యప్రత్యామ్నాయైస్సమ్యగనుష్ఠితేసతి । అముకగో
త్రోముకశర్మానాం యజమానఃజన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృత్యేతత్ క్షణపర్యం
తంబాల్యయౌవనకౌమారవార్ధికేషు జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాసు మనో
వాక్కాయకర్మేంద్రియవ్యాపారైః త్వయాకృతేభ్యోరహఃప్రకాశకృతమ
హాపాతకచతుష్టయవ్యతిరిక్తేభ్యః మహాపాతకాతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్ర
తాతిదేశికరూపాతిపాతికేభ్యోమహాపాతకసమపాతకేభ్యోపపాతకేభ్యో
సంకీర్ణీకరణేభ్యో మలినీకరణేభ్యోజాతిభ్రంశకరణేభ్యో ప్రకీర్ణకేభ్యో
జ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ సకృత్కృతేభ్యో జ్ఞానతోజ్ఞాన తశ్చాభ్యాంతా

భ్యస్తేభ్యోచిరకాలాభ్యస్తేభ్యో బహుభ్యోబహువిధేభ్యోనవభ్యో నవవిధే భ్యో సర్వేభ్యఃపాపేభ్యోముక్తోభూయాస్మ కోభూయాత్ । పరిషదః తథాస్తు త్వితి బ్రూయుః॥ తతోయజమానఃప్రాణానాయమ్య । అముకన క్షత్రె ఇత్యాది...మమజన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృతేతత్ క్షణపర్యంతం బాల్య యౌవనకౌమారవార్ధకేషు జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాసుమనోవాక్కాయకర్మేంద్రియవ్యాపారైః మయాకృతానాం రహః ప్రకాశకృత మహాపాతక చతుష్టయవ్యతిరిక్తానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్రతాతి దేశిక రూపాతిపాతకానాం మహాపాతకసమరూపానుపాతకానాం సంకీర్ణీక రణానామిత్యాది సర్వేషాం పాపానాం అపనోదకం సర్వప్రాయశ్చిత్తంప్రా చ్యోదీచ్యాంగ గోదానసహితం పరిషదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్తం శక్త్యప్రితా॥ మ్నాయరూపేణకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య ॥ ఇతివ్రతగ్రహణం ॥ ॥ తతోవపనస్య తత్ప్రయోగస్తు॥ జంఘోరువక్షకక్షేచలోమానిభుజయోఃక్రమాత్ । కుక్షి లోమశిఖావర్జంశ్మశ్రులోమచవాపయేత్ ॥ కేశశ్మశ్రులోమనఖాని వాప యిత్వాస్నాత్వాచమ్య దంతధావనసంకల్పపురస్సరంకుర్యాత్ ॥ ॥ఆయు ర్బలంయశోవర్చఃప్రజాఃపశువసూనిచ । బ్రహ్మప్రజ్ఞాంచమేధాంచత్వం నోదేహివనస్పతే॥ ఇతిదంతకాష్ఠమాదాయదంతధావనంకృత్వా అవగాహ్య స్నాత్వాచమ్య ప్రాయశ్చిత్తానాం యుష్మత్పరిషత్సన్నిధావనుష్ఠితసర్వపాపక్షయా ర్థం పరిషదుపదిష్టంప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యమాణః తదాదౌదేహశుద్ధ్యర్థందశ విధస్నానంకర్తవ్యమ్ ఇతిసంకల్ప్య తత్తన్మంత్రైస్స్నాయాత్॥ గంధద్వారామి తిగోమయస్నానం॥ స్యోనాపృథివీతిమృత్తికాస్నానం॥ అపోహిష్ఠామయో భువ ఇతితిసృభిరుదకస్నానం ॥ గాయత్ర్యాగోమూత్రస్నానం ॥ ఆప్యాయ స్వేతిక్షీరస్నానం॥దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతిదధిస్నానం ॥ శుక్రమసీత్యాజ్యస్నానం ॥ దేవస్యత్వేతికుశోదకస్నానం॥సర్వత్రాపోహిష్ఠాప్యాసః॥ భస్మగోమయమృద్వారిపంచ గవ్యానులేపనైః॥ మలాపకర్షణంకార్యంబాహ్యశౌచాపనుత్తయే।అథమో త్తమమధ్యానామంగానాంత్రిశివాయచ। త్రిధాతువిభజేత్తానిదూర్వాఅపిస మాహరేత్। శాస్త్రోక్తైనైవవిధినా స్నానాయోత్తైలసంకరం।అథమోత్తమమ ధ్యానిగాత్రాణిసజలాంతరైః । స్వసంఖ్యయాజలంలింపేదేకవారంతు గోమ యం। మలాపకర్షణంస్నానస్యస్పెయ్యుక్తాశ్చభస్మనా । పంచగవ్యాని

స్పృద్యంతేగోమయుస్త్వేవతుక్రియా। ప్రక్షాళ్యసర్వగాత్రంతువాసస్సంశోధ్య
ర్భిణా। ద్విరాచమ్యతతోధౌతేవాససీపరిధాయచ। ఊరూమృత్స్నా ...
స్యాంచసంశోధ్యాథకరావపి। ద్విరాచమ్యస్నానశాటీంనిత్రిమృద్భిర్విశో
ధయేత్ ॥ పంచగవ్యప్రాశనంశాలాగ్నిహోమః ప్రత్యారంభకాలేనిశా
ముఖేప్రతిసంకల్పాదూర్ధ్వమేవపంచగవ్యహోమః శాలాగ్నిహోమః క
ర్తవ్యఅత్యన్య ॥ నిశాముఖేప్రతిసంకల్పః ॥ అముకగోత్రస్య నామధేయస్య
మమ జన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృతిఏతత్క్షణపర్యంతంఇత్యాదిసర్వేషాం పాపా
నామపనోదకం షడ్గుణితషడబ్దరూపం అశీత్యధికసహస్రసంఖ్యాకం సర్వ
ప్రాయశ్చిత్తమపనోదకం—ఏతదుత్తమాధికారిణః । మధ్యమాధికారిణస్తు
తదేవద్విగుణం। అధమాధికారిణస్తుఏతత్త్రిగుణం। ఏవంపరిషదుపదిష్టం
ప్రాయశ్చిత్తంశక్త్యప్రత్యామ్నాయరూపేణకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య। గ్రామాద్బ
హిరేవతారకాదర్శనసమయేసంకల్పః ॥ తతోనాందీశ్రాద్ధంవైష్ణవశ్రాద్ధంచ
కర్తవ్యం। మయాఆచర్యమాణప్రాయశ్చిత్తస్యప్రాచ్యాంగత్వేననాందీశ్రా
ద్ధంసర్వధర్మరహితంయథాశక్తిహిరణ్యేనకరిష్యఇతిసంకల్ప్య ॥ నాందీముఖే
భ్యః మాతృపితామహీప్రపితామహీభ్యః । నాందీముఖేభ్యః పితృపితామహ
ప్రపితామహేభ్యః। సపత్నీకమాతామహమాతుఃపితామహమాతుఃప్రపి
తామహేభ్యఃనాందీముఖేభ్యః అక్షయతృప్త్యర్థంఆచ్ఛాదనభోజన దక్షి
ణాత్వేనపరికల్పితమాగ్నేయం హిరణ్యంస్వాహానమఃనమమ॥ ఇతిఉపవీతీద
త్వా॥ వైష్ణవశ్రాద్ధంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య।మహావిష్ణుముద్దిశ్యమహావిష్ణుప్రీత్య
ర్థంభోజనపర్యాప్తమాగ్నేయంహిరణ్యంశ్రీమహావిష్ణుఃప్రీయతామితిదద్యా
త్ ॥ మయాఆచర్యమాణస్యప్రాయశ్చిత్తస్యప్రాచ్యాంగగోదానం కరిష్యే
ఇతిసంకల్ప్య ॥ గవామంగేషుతిష్ఠంతీతిగాందద్యాత్ । తతఃశాలాగ్నిహో
మః ॥ ప్రారంభేసర్వకృచ్ఛ్రాణాం సమాప్తౌచవిశేషతః । ఆజ్యేనైవతుశా
లాగ్నౌజుహుయాద్వ్యాహృతీఃపృథక్ । ఔపాసనాగ్నౌలౌకికాగ్నౌ వా
మయాఆచర్యమాణపరిషదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్తస్య ప్రాచ్యాంగశాలాహో
మంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య ॥ చతుష్పాత్రప్రయోగః ॥ ఆజ్యసంస్కారాంతం
కృత్వాగ్నింపరిషిచ్యవ్యాహృతిభిః అష్టోత్తరశతాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్
ఉత్తరంపరిషేచయేత్ ॥ తతఃపంచగవ్యహోమప్రకారః ॥ ఫలమేకంతు

గోమూత్రమంగుష్ఠార్ధం తు గోమయం । క్షీరం సప్తఫలం దద్యాద్దధి త్రిఫల
మేవ చ । ఫలమేకం ఘృతం చైవ ఫలమేకం కుశోదకం ॥ మతాంతరం ॥ గో
మూత్రం మాషకాన్యష్టౌ గోమయస్య చ షోడశ । క్షీరస్య ద్వాదశ ప్రోక్తా ద
ధ్నస్తు దశ కీర్తితాః । గోమూత్రవద్ఘృతస్యాష్టౌ తదర్ధం తు కుశోదకం ॥
మాషకో నామ సార్ధద్వయం ॥ గోమూత్రం తామ్రవర్ణాయాః శ్వే
తాయాశ్చైవ గోమయం । పయః కాంచనవర్ణాయా నీలాయాశ్చ తథా ద
ధి । ఘృతం చ సర్వవర్ణాయాః సర్వం కాపిలమేవ వా ॥ అలాభే పంచగవ్యా
నాం సర్వవర్ణేష్వయం విధిః । ఏవం ప్రకారేణ ప్రత్యేకం పంచపాత్రేషు నిక్షి
పేత్ ॥ ఏతత్ప్రాయశ్చిత్తాంగత్వేన బ్రహ్మకూర్చవిధానేన పంచగవ్యహో
మప్రాశనం చ కరిష్యే — ఇతి సంకల్ప్య ఉల్లేఖనాద్యగ్ని ప్రతిష్ఠాపనాంతం కృ
త్వా పరిస్తీర్య । గాయత్ర్యా చైవ గోమూత్రం గంధద్వారేతి గోమయం । ఆప్యా
యస్వేతి చ క్షీరం దధిక్రావ్ణ్ణేతి దధి । శుక్రమసీతి చైవాజ్యం దేవస్య త్వా కు
శోదకం । ఇత్యేవం క్రమేణాగ్నేరుత్తరతః ప్రాగపవర్గేషు పాత్రేషు తత్తన్మ
న్త్రేణ ద్రవ్యాణి నిక్షిపేత్ ॥ తతో దర్వీం సంస్కృత్యాగ్నిం పరిషిచ్యాగ్నేః
శ్చాదేకస్మిన్పాత్రే తత్తన్మంత్రైః తాని ద్రవ్యాణి ప్రక్షిప్యాలోడ్య సప్తసంఖ్యా
కకుశమయేన బ్రహ్మకూర్చేన దర్వ్యా చ గృహీతం ఇరావతీతి జుహుయాత్ ॥ మ
న్త్రాః ॥ ఇరావతీదం విష్ణుర్మానస్తోకేన శుద్ధ్యతి । అగ్నయే చైవ సోమాయ సా
విత్ర్యా చ తతః పరం । ప్రణవేన తథా హుత్వా స్విష్టకృచ్చ తతః పరం । ఏవ
నవాహుతీర్హుత్వా ఉత్తరం పరిషేచయేత్ । ఆలోడ్య ప్రణవేనైవ నిర్మ
థ్య ప్రణవేన తు । ఉద్ధృత్య ప్రణవేనైవ పిబేచ్చ ప్రణవేన తు । పలాశపర్ణే
పద్మపర్ణేన వా పిబేత్ ॥ తథా ॥ మధ్యమేన పలాశస్య పద్మపత్రేణ వా
నః । స్వర్ణపాత్రేణ తామ్రేణ బ్రహ్మతీర్థేన వా పిబేత్ । న శేషయేత్ ॥ యత్
గస్థిగతం పాపం దేహే తిష్ఠతి మామకే । ప్రాశనం పంచగవ్యస్య దహత్వగ్నిరి
ధనం ॥ ఆచమ్యాతః పరం మౌనీ ధ్యాయన్ దుష్కృతమాత్మనః । పశ్చా
పసమాయుక్తః తిష్ఠేదాసూర్యదర్శనాత్ । తదా ప్రభృతి నిధ్యాయన్ విష్ణుం
సంతప్తమానసః । తస్యాం రాత్రౌ బ్రహ్మచారీ శయీత వసుధాతలే । ప్రా
ర్విబుధ్య చ స్నాత్వా నిత్యనైమిత్తికం చరేత్ । ప్రత్యామ్నాయవిధానేన ఫ
రసంకలితానిమాన్ । కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య ప్రత్యామ్నాయాన్ సమా

త్ ॥ అపరేద్యుః ప్రాతః కాలేవకృఛ్రాచరణమితి కేచిత్ ॥ ప్రత్యామ్నాయ విధానేతుసద్యస్సర్వంసమాపయేత్। ఇతి కేచిత్ ॥ తతః పాపినానాయమ్యాఅముకగోత్రస్యఅముకనక్షత్రేఅముకరాశౌజాతస్యమమజన్మాభ్యాసాజ్జన్మ ప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతమిత్యాదిసర్వేషాంపాపానామపనోదకంవక్ష్యమాణవధ బ్రహ్మకృచ్ఛ్రరూపమశీత్యధికసహస్రసంఖ్యాకప్రాజాపత్యకృఛ్రాత్మకంపరిషదుపదిష్టం సర్వప్రాయశ్చిత్తంశక్త్యప్రత్యామ్నాయరూపేణాకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య॥ గవామంగేషుతిష్ఠంతీతిగాందత్వా శేషాణిస్నానరూపేణబ్రాహ్మణైఃకార యిష్యేఇతిసంకల్ప్య-స్నానకతత్ప్రభృత్యఃఫలస్వీకరణార్థం హిరణ్యాందత్వామయా ఆచరితప్రాయశ్చిత్తస్యఉదీచ్యాంగగోదానంకరిష్యే . ఇతిసంకల్ప్య। గవామంగేషుతిష్ఠంతీతిగాందత్వామయాచరితస్యప్రాయశ్చిత్తస్యఉదీచ్యాంగ గోదానేన శ్రీమహావిష్ణుఃప్రీయతామితివదేత్ ॥ అలక్ష్మీపరిహారార్థంసరీక్షితాజ్యదానంకరిష్యఇతిసంకల్ప్యరూప రూపమిత్యాజ్యంనిరీక్ష్య బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య। యాలక్ష్మీరతిమంత్రముచ్చార్యదద్యాత్ ॥ భూరిదానానికుర్యాత్ ॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థమితిభూరిదానం । మయాఆచరితసర్వప్రాయశ్చిత్తసాద్గుణ్యార్థం బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ । తతఃనామస్మరణంకుర్యాత్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణీతజపిత్వాయస్యస్మృత్యేత్యుక్త్వా శ్రీరామఃప్రీయతామితివదేత్ ॥ ఆశ్రమిణామపిప్రాయశ్చిత్తతారతమ్యభావోదృశ్యతే॥ గృహస్థోక్తాని పాపానికుర్వంత్యాశ్రమిణోయది । శౌచవచ్ఛోధనంకుర్యురర్వాగ్బ్రహ్మనిదర్శనాత్ । పూర్వషోడశవర్షస్యద్విగుణంబ్రహ్మచారిణః। అల్పాత్కంవాప్రదాతవ్యంబాలత్వాదితినిశ్చయః ॥ ఇతి॥ బ్రహ్మచారివానప్రస్థయతీనాంశౌచవత్ప్రాయశ్చిత్తస్యాపిద్వైగుణ్యాదిభిరభిహితా।సర్వప్రాయశ్చిత్తవ్యతిరక్తప్రాయశ్చిత్తానామేవాధికారభేదాదుచ్చావచకల్పకం ॥ సర్వప్రాయశ్చిత్తస్యత్వఖండరూపత్వాత్ అధికారభేదాభావేనోచ్చావచకల్పనం। కించ॥ అశీతివర్షస్యరోగిణః శూద్రస్యనిమిత్తానుసారిణః పాపేక్షిణమాణేన పాద్యేకదేశకృచ్ఛ్రేణసర్వప్రాయశ్చిత్తమాపతితంస్యాత్ । తత్రాపిస్త్రీత్వేతస్యార్ధంకించిదధికసార్ధంచకృఛ్రాణిభవేయుః । తచ్చానిష్టమిత్యాసతితః । తేషాంమతంతత్రయథాయోషితిమనీషిభిస్తద్వాహ ॥ స్త్రీణాంప్రాయశ్చిత్తంవర్ణానామాశ్రమిణామనులోమజానాం బాలానాంచస

శ్యేషాం అధికారో నాస్తీతి వక్తుం విచార్యతే। కేచన । అర్థవిద్యావాన్ సమర్థః
కర్మణ్యనుపక్షితః రీతిన్యాయేన మృతస్యాధికారిత్వసంపాదకరూప విశేషణా
భావాదధికారో నాస్తీతి సంగిరంతే। తదసంగతం । సర్వస్యాప్యరిష్టపరిహారే
చ్ఛాతస్య విద్యమానత్వాత్ । మృతస్యాప్యర్థిత్వేనస్తోతవ్యం। కించ । బ్రా
హ్మో వివాహః ఆహూయదీయతే శక్త్యలంకృతా । తజ్జః పునాత్యుభయతః పు
రుషానేకవింశతిం। అనుగచ్ఛతియా నారీభర్తారం ప్రేతమంజసా । మహా
పాతకయుక్తం సా పాతయిత్వాతముద్ధరేత్ ॥ పుత్రాదితత్తాన్ స్వపితౄన్
తారయత్యేకవింశతిం । గయాయాం పిండదానేన పితౄనుద్ధరతి స్వకాన్ ।ఏవ
మాదిస్థానేషు మృతానాం పుత్రాదీనాం అనిష్టపరిహారార్థకర్తృత్వ తాకర్తృ
త్వావేకత్వః పుత్రాదేరనిష్టకర్తృత్వం ప్రసజ్యేత తస్మాన్మృతోప్యర్థిత్వ
విశేషణయుక్తత్వాత్ అధికారీ భవతి॥ అపరార్కాదినిబంధనకారైరపి మృతా
నాం మహాపాతకినాం కాలవిలంబేన ప్రాయశ్చిత్తం విధాయ పారలౌకికం
కర్మ కుర్యాదిత్యుక్తం। కించ। శక్తోభక్తః పుత్రాదిః పిత్రాదేః స్వయం తే
స్య సర్వప్రాయశ్చిత్తానామన్యతమం ప్రాయశ్చిత్తం విధాయ పారలౌకికం కర
ణీ కుర్యాదితి స్మృత్యర్థసారే చ వచనమపి ప్రమాణం। తస్మాన్మృతస్య సర్వప్రా
యశ్చిత్తం కర్తవ్యమేవ । తదపి జీవతో యద్వ్రతం ప్రోక్తం మృతే తద్ద్విగుణం
భవేత్ । అస్థిని త్రిగుణం ప్రోక్తం పరాశేతు చతుర్గుణం ॥ ఇతి సంగ్రహకార
వచనానురోధేన కర్తవ్యం । నను। మృతస్య సర్వప్రాయశ్చిత్తే సర్వేషామపిస
ష్ఠానాసంభవే కథమధికారిత్వమితి చేన్న । యస్యేంద్రియలుప్తస్య పరిషద్దర్శ
నిరీక్షణాసంభవే వ్యాధిగ్రస్తస్యాల్పపాపస్య వపనాసంభవే వపనాగోః ప
త్న్యాదక్షిణాసంభవే మూకస్య స్వపాపపరిభాషణాసంభవే సతి వీతదంత
స్య దంతధావనాసంభవే ప్రాయశ్చిత్తాదిష్వత్వం యథా తథా మృతస్య సంభ
వదంగానుష్ఠానమాత్రేణాపి సర్వప్రాయశ్చిత్తాధికారో స్తీతిసిద్ధం తవ్యం
సర్వప్రాయశ్చిత్తజాతస్య సర్వస్యాప్యధికారః । ప్రధానానుష్ఠానమాత్ర
త్ఫలదం। తత్క్వచిత్ మృతయోః శక్యాంగానుష్ఠానయుక్తం క్వచిత్సర్వాంగసంయు
తం । సర్వప్రాయశ్చిత్తమేతదనుష్ఠేయం । అతో ర్థిభిరితి స్మృతిసారసవ
చ్ఛనేన విహితత్వాచ్ఛపి తత్కర్తవ్యం తథా చోక్తం ॥ సర్వైర్వ్యధాశ
భక్తాః సర్వపాపాపనుత్తయే । మహాపాతకముత్సృజ్య ప్రకాశ కృతమే

వత్ । విశేషవిధిశూన్యత్వాత్ జన్మారభ్యవిధానతః । ఏతజ్జన్మాదికే కేచిజ్జన్మ స్యానోఃపర్వకం ॥ సర్వప్రాయశ్చిత్తమేతత్ జాయతేసర్వగోచరం॥ ఇతిస ర్వప్రాయశ్చిత్తపద్ధతిః॥

—(*) అథమలమాసనిర్ణయః (*)—

హారీతగృహ్యపరిశిష్టే । యస్మిన్మాసేనసంక్రాంతిఃసంక్రాంతిద్వయ మేవవా । మలమ్లుచస్సవిజ్ఞేయస్సర్వకర్మబహిష్కృతః ॥ ఇంద్రాగ్నియత్ర హూయంతే మాసాదిస్సప్రకీర్తితః । అగ్నిష్టోమాస్థితామధ్యేనమాల్పవిత్వ సోమకః।సోమకా॥తమతిక్రమ్యతుయదాతవిర్గచ్ఛేతర్దాచన । అదర్శోమలిమ్లు చోజ్ఞేయోద్వితీయఃప్రాకృతస్స్మృతః॥తథా॥ సినీవాలీమతిక్రమ్యయదాసంక్ర మతేరవిః । రవినాలంఘితోమాసోహ్యనహస్సర్వకర్మసు ॥ తథా॥ మాస ద్వయేబ్దమధ్యేతుసంక్రాంతిర్నయదాభవేత్ । ప్రాకృతస్తత్రపూర్వస్యాద ధికోమాస ఉత్తరః॥ సిద్ధాంతే ॥ తులాకన్యాగతేసూర్యేవృశ్చికేవాథధన్విని మకరేవాథకుంభేవాద్విమాసోవిధీయతే॥ తథా ॥ వృశ్చికాదిచతుష్వేవ మలమాసోయదాభవేత్ । మార్యేతులాకన్యయోస్తునమలమాసేచధన్విని। సంక్రాంతిద్వయయుక్తోపివాధిమాసఇతిస్మృతః ॥ బ్రహ్మసిద్ధాంతే॥ చైత్రా దిత్రయేమాసఃపరతస్త్వధికోభవేత్ । దృష్టోస్తిసర్వశాస్త్రేషుయస్మి న్మాసత్రయోదశః । అత్రకర్తవ్యంవిభజతి॥ పైఠీనసిః॥శ్రౌతస్మార్తక్రియా స్సర్వాస్త్వాదశమాసికీర్తితాః। తస్మాత్త్రయోదశేమాసినకుర్యాత్తాఃకథంచ న। త్రయోదశేమాసిఅధిమాసి । నకుర్యాదధికేమాసికామ్యకర్మకదాచన। సర్వంచిప్వలమేవాహుయదాకార్యంత్రుమోహతః। జాబాలిః । నిత్యంనైమిత్తి కంచైవశ్రాద్ధంకామ్యంనిమ్లుచే । తిథినక్షత్రవారోక్తంకామ్యశ్రాద్ధకథంచ న ॥ గార్గ్యః ॥ ప్రారబ్ధంకర్మయత్కించిత్తత్కార్యంతుమలిమ్లుచే । వ్రతా నాంచైవ యజ్ఞానామారంభశ్చసమాపనం ॥ మహాలయాష్టకశ్రాద్ధముపాక ర్మాదికర్మయత్ । స్పష్టమాసేవిశేషస్స్యాద్వృద్ధిహీనంబజర్జయేన్మలఇతి॥ య మః॥ చంద్రసూర్యగ్రహేస్నానం శ్రాద్ధందానజపాదికం । కార్యాణిమల మాసేపినిత్యంనైమిత్తికంతథా ।యమః॥ గర్భేవాధుకషికేభృత్యేశ్రాద్ధం కర్మణిమాసికే। సపిండీకరణేనిత్యేహ్యధిమాసంవిసర్జయేత్ । తీర్థశ్రాద్ధం జపోహోమోయువవ్రీహితిలాదిభిః । జాతకర్మాద్యకర్మాణినవశ్రాద్ధంతథైవ

చ। మఘాత్రయోదశీశ్రాద్ధం శ్రాద్ధాన్యపిచషోడశ। మలమాసేపికార్యాణి నిత్యంనైమిత్తికంతథా। అంగిరాః॥ దహనోదకపిండాశ్చసంచయశ్రాద్ధ..కర్మచ। దర్శశ్రాద్ధంనిత్యహోమంమలమాసేపికారయేత్ ॥ అత్రవిశేషోబృహస్పతినాదర్శితః॥ అతీతప్రేతకార్యంచఅతీతోత్సవమేవచ। శుద్ధమాసేహికర్తవ్యంనకార్యంతుమలిమ్లుచే॥ యమః॥ మహాలయంనకర్తవ్యంభాద్రేపక్షేసితేభవేత్। ప్రాయశ్చిత్తంతుకర్తవ్యంనిమిత్తానంతరంయది॥ నాగరఖండే॥ నభోవాథనభస్యోవామలమాసోయదాభవేత్। సప్తమఃపితృపక్షస్స్యాదన్యత్రైవతుపంచమః॥ ఆషాఢమేవాధికృత్యాసప్తపంచమోద్రష్టవ్యః। కన్యాగతేసవితరిమలమాసశ్చేత్అపరపక్షకమహాలయశ్రాద్ధంనకార్యమిత్యాహజోతః॥ తథాచపితామహః॥ మాసఃకన్యాగతేభానౌఅసంక్రాంతోభవేద్యది। దైవంపిత్ర్యంకర్మ యత్తుతులాస్థేకర్తువక్షయం॥ కన్యాగతేసవితరఅధిమాసశ్చేత్ తత్రాపరపక్షికంమహాలయంచన కర్తవ్యమిత్యర్థః।తులాస్థేకర్తవక్షయఇతి॥యత్తుకాత్యాయనేనోక్తం॥ గర్భవార్ధుషికేప్రేతేశ్రాద్ధకర్మణిమాసికే।అబ్దికేచతథాశ్రాద్ధేనాధిమాసంవివర్జయేత్॥యత్తుప్రచేతాః(శ్రా)ద్ధేహానిచసంప్రాప్తేఅధిమాసోయదాభవేత్।మాసద్వయేపికుర్వీతశ్రాద్ధమేవంనదుష్యతి॥యత్తువ్యాసః॥(పక్షిభిర్ద్వివసైర్మాసఃకథితోబాదరాయణే(న)।పూర్వోత్తరేదేవకార్యాణిపితృకార్యాణిచోభయోః॥ ఇతి॥ తానిమాసికవిషయాణి॥ తత్రసత్యవ్రతః॥ ప్రత్యబ్దంద్వాదశేమాసికార్యాపిండక్రియాద్విజైః। క్వాపిత్రయోదశేపిస్యాదాద్యంముక్త్వాతువత్సరం॥ అస్యార్థః॥ యథాపునఃమృతమాసాత్ ద్వాదశమాసఏవమలమాసోభవతి। తథాతస్మిన్నేవమలమాసేపిండక్రియాదిసర్వంప్రేతశ్రాద్ధంఆబ్దికంతుసమాసనీయం॥ అథాచహారీతః॥ అసంక్రాంతేపికర్తవ్యమాబ్దికంప్రథమంద్విజైః। తథైవమాసికంశ్రాద్ధంసపిండీకరణంతథా॥ వ్యాసః॥ మలమాసేనిపతితేభవేద్యత్ప్రథమాబ్దికం। ద్వాదశేమాసికర్తవ్యంఅన్యేషాముత్తరత్రహి॥ప్రత్యబ్దంద్వాదశేమాసికర్తవ్యమితినిశ్చయః॥ ద్వాదశేమాసిపూర్ణేకసతి తదనంతరదినేకర్తవ్యమితివ్యాఖ్యేయం॥ యమోప్యాహ॥ ఆబ్దికంప్రథమంయత్స్యాత్ తత్కుర్వీతమలిమ్లుచే। త్రయోదశేతుసంప్రాప్తేకుర్వీత ప్రథమాబ్దికం। పునరాబ్దికంపురాఃప్రత్యాబ్దికం శుద్ధమాస ఏవకుర్యాదిత

ర్థః॥సంవత్సరేసంపిండీకృతేసతీనూతినప్రత్యాబ్దికంద్వాదశమాసేమలమాసె
పికార్యమేవేతిజాబాలినాసంస్పష్టముక్తం ॥ శుద్ధమాసమృతానాంతుమృతి
మాసోధికోభవేత్।అన్యాసిచోత్తరేకుర్యాత్ ప్రథమంత్వధికేచరేత్ । అధి
మాసెనిపతినెయదిసంవత్సరాంతరె । ఉభయోర్మాసికంకుర్యాత్. మలమాసె
మృతేహాని ॥ శాతాతపః ॥ మలమాసమృతానాంతుయచ్ఛ్రాద్ధంప్రతి వ
త్సరం । మలమాసెపికర్తవ్యంనాన్యేషాంతుకదాచన । ఇతి ॥అధమాసవి
షయెపేతన్నిత్యం ॥ నోభయత్ర ॥ పునరపిశుద్ధమాసమృతానాం ప్రథమాబ్ది
కంమలమాసెకర్తవ్యం । ద్వితీయాబ్దికంశుద్ధమాసెచ కార్యమితితన్మాసికో
దకుంభశ్రాద్ధదర్శశ్రాద్ధవిషయమిత్యుక్తంప్రాక్ । యత్తుగాలవవచనం (ప
క్షేవషేతుయచ్ఛ్రాద్ధం మాతాపిత్రోర్మృతేహని । మాసద్వయేపితత్ప్ర
రా ద్వ్యాఘ్రస్యవచనంయథా)॥ యత్తుమరీచినోక్తం ॥ ప్రతిమాసమృతా
హస్సుశ్రాద్ధంప్రతిపత్సరం । మన్వాదౌచయుగాదౌచతిస్మాసముభ యత
చేతి । అత్రఆచారవ్యవస్థా । వృద్ధమనుః ॥ అగ్న్యాధేయం ప్రతిష్ఠాంచయ
జ్ఞదానవ్రతానిచ । వ్రతాదివేదవ్రతవృషోత్సర్గ చూడాకరణమేఖలాః
మంగళ్యమభిషేకంచమలమాసెవివర్జయేత్ । బాలేవాయదివావృద్ధేశు
చాస్తముపాగతే । మలమాసెమఠైతానివర్జయేద్దేవదర్శనమితి ॥ ॥

అథవృషోత్సర్జనంద్వివిధం ॥ కామ్యంనైమిత్తికంచేతి । కామ్యంకార్తి
క్యాంవైశాఖ్యాంవాగ్రహణసంక్రమణేచేతి । నైమిత్తికమేకాదశాహికం ॥ గ
ర్గోపి ॥ స్వర్గకామోవృషోత్సర్గంమలమాసెపరిత్యజేత్ । ఏకాదశాహి
కంయత్తుమలమాసెపితత్కృతం। మలమాసమృతానాంతుద్వాదశాహస్స
దనె । ఆద్యమాసికమపిపునర్నిజమాసఏవకర్తవ్యం ॥ దక్షః ॥ అపృత్రిశ
న్యమాసానాంద్వాదశాహసపిండనె । తథానావర్తయేదాద్యంమలెత్వావ
ర్తిరిష్యతే ॥ స్మృత్యంతరే॥మలిమ్లుచేమాసిమృతస్యతుంసఃతద్యోదశేతిప్ర
మాబ్దికంస్యాత్।మధ్యాధిమాసెచపునస్తదైవఅంత్యేధికేద్వాదశమాసఏవ॥
మధ్యేధిమాసెసంప్రాప్తేకథమూనాబ్దికంభవేత్ । మామలెనైవకుర్వీతమ్నా
దలెతుసమాచరేత్ ॥ కటపయాదిసంఖ్యా ॥ మామలె=౩౫౫ ॥ మాదలె

...యః ॥ శ్రీగురుచరణారవిందాభ్యాం..

బ్రహ్మజ్ఞో విదుషాం మిష్టో భారద్వాజసముద్భవః ।
తలముద్గ్యస్వయంభవో యల్లభట్టసుతస్సుధీః ॥
మహావ్రతాధ్వర బ్రహ్మనిష్ఠో యల్లాజీనామకః ।
ఆలోక్య ధర్మశాస్త్రాణి సతాం [illegible] ద్ధయే ॥
భారద్వాజకృతం సూత్రం తద్భాష్యం చపి కేశవ [illegible]
ఆపస్తంబకృతం సూత్రం సూత్రాణ్యపి మహర్షిణాం
తత్తద్భాష్యాణి చాలోక్య మంత్రార్థం చ [illegible]
పైతృమేధం బ్రహ్మమేధం ఆహితాగ్న్యేశ్చ శవ [illegible]
మన్వాదిస్మృతిజాలేషు యదుక్తంచ మహర్షిభిః
ఏతత్సర్వం సమాలోక్య సతాం హితవిధానాయ [illegible] ॥
పితృమేధం సప్రయోగం ప్రాయశ్చిత్తాన్య శేషతః ।
ఇదం లోకోపకారాయ [illegible] సర్వం సమీరితం ॥
యల్లాజీనామకకృతం యల్లాజీయమితిస్మృతం ॥

ఇతి శ్రీమహావ్రతయాజినా యల్లాజీనామ్నా

ప్రణీతమాపస్తంబయల్లాజీయం

సప్రయోగధర్మశాస్త్రమ్.

సంపూర్ణం.

ఓం తత్సత్.

